UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Prelaten, edelen en steden

De samenstelling van de Staten van Brabant in de vijftiende eeuw

Damen, M.

DOI

[10.3406/bcrh.2016.4335](https://doi.org/10.3406/bcrh.2016.4335)

Publication date

2016

Document Version

Final published version

Published in

Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis

License

CC BY-NC-ND

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Damen, M. (2016). Prelaten, edelen en steden: De samenstelling van de Staten van Brabant in de vijftiende eeuw. *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, 182, 5-274. <https://doi.org/10.3406/bcrh.2016.4335>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Prelaten, edelen en steden. De samenstelling van de Staten van Brabant in de vijftiende eeuw

Mario Damen

Citer ce document / Cite this document :

Damen Mario. Prelaten, edelen en steden. De samenstelling van de Staten van Brabant in de vijftiende eeuw. In: Bulletin de la Commission royale d'histoire. Académie royale de Belgique. Tome 182, 2016. pp. 5-274;

doi : <https://doi.org/10.3406/bcrh.2016.4335>

https://www.persee.fr/doc/bcrh_0001-415x_2016_num_182_1_4335

Fichier pdf généré le 28/06/2018

Wie waren de personen die in de vijftiende eeuw zitting hadden in de Staten van Brabant, en die voor een dagvaart een convocatiebrieff tegemoet konden zien ? In deze studie geef ik aan de hand van vier ongedateerde convocatielijsten voor de Staten van Brabant een overzicht en een analyse van de samenstelling van deze representatieve instelling in de vijftiende eeuw. Gezien het belang van deze lijsten voor de politiek-institutionele en sociale geschiedenis van het hertogdom Brabant, worden die documenten integraal uitgegeven en zijn alle erop vermelde personen geïdentificeerd en voorzien van biografische notities. Vooral bij belangrijke politieke gebeurtenissen, waarbij de aanwezigheid en inspraak van de (machtigste) vertegenwoordigers van de onderdanen op prijs werd gesteld, werd een nieuwe lijst vervaardigd. Nader onderzoek van de lijsten wees uit dat de hertogelijke kanselarij deze convocatielijsten opstelde ter gelegenheid van de inhuldiging van hertog Antoon van Bourgondië in 1406, de inhuldiging van hertog Jan IV in 1415 en van de vrede die aartshertog Maximiliaan sloot met de opstandige Brabantse steden in augustus 1489. Deze bieden, tezamen met het Brabantse gedeelte van de convocatielijst van 1464 voor de Staten Generaal, een overzicht van de personen die tijdgenoten rekenden tot de politieke vertegenwoordigers van de drie Standen : clerus, adel en Derde Stand. Ik onderzoek ook in hoeverre de convocatielijsten corresponderen met de daadwerkelijke opkomst bij de Statenvergaderingen. Om het proces van convocatie nog meer inzichtelijk te maken, zijn tenslotte enkele convocatiebrieven opgenomen voor de abt van Park, Engelbert I van Nassau, heer van Breda, en de stad Antwerpen.

Résumé

Qui étaient les personnes qui siégeaient dans les États de Brabant au XVe siècle et pouvaient recevoir une lettre de convocation pour une assemblée ? Dans cette étude, je propose une vue d'ensemble et une analyse des États sur base de quatre listes de convocation non datées pour cet organe représentatif au XVe siècle. Étant donné l'importance de ces listes pour l'histoire politique-institutionnelle et sociale du duché de Brabant, les listes sont intégralement éditées et toutes les personnes mentionnées sont identifiées et pourvues de notes biographiques. La présence et la participation des représentants des sujets étaient appréciées surtout à l'occasion des grands événements politiques, et par conséquent la chancellerie ducale préparait chaque fois une nouvelle liste. Une recherche plus poussée a montré que de telles listes de convocation ont été compilées à l'occasion de l'inauguration du duc Antoine de Bourgogne en 1406, l'inauguration de duc Jean IV en 1415 et pour célébrer la paix que l'archiduc Maximilien avait conclu avec les villes rebelles de Brabant en août 1489. Conjointement avec la partie «brabançonne » de la liste de convocation de 1464 pour les États généraux, les listes offrent une vue d'ensemble des personnes que les contemporains considéraient comme leurs représentants politiques : le clergé, la noblesse et le tiers état. J'étudie également si les listes de convocation correspondent à la participation effective aux assemblées des États. Pour rendre le processus de convocation plus clair, quelques lettres de convocation sont éditées pour l'abbé de Parc, Engelbert I de Nassau, seigneur de Breda, et la ville d'Anvers.

Abstract

Who were the members of the Estates of Brabant and could receive a summons letter for an assembly in the fifteenth century ? In this study, I give an overview and an analysis of the composition of this representative institution on the basis of four undated summons lists. Given the importance of these lists for the political-institutional and social history of the Duchy of Brabant, a complete critical edition of the lists is the backbone of this study. Moreover, all listed persons are identified in brief biographical notes. New lists were composed by the ducal chancery on the occasion of major political events when the presence and participation of the (most powerful) representatives of the citizens was required. A closer examination showed that these summons lists were compiled on the occasion of the inauguration of Duke Anthony of Burgundy in 1406, the inauguration of Duke John IV in 1415 and to celebrate the peace concluded between Archduke Maximilian and the rebellious cities of Brabant in August 1489. These lists, together with the Brabantine part of the convocation list for the Estates General of 1464, offer an overview of the persons who were considered by their contemporaries as the political representatives of the three

Prelaten, edelen en steden

De samenstelling van de Staten van Brabant in de vijftiende eeuw

Mario Damen
Universiteit van Amsterdam

Inleiding

In april 1397 woonden enkele gezanten van de Bourgondische hertog Filips de Stoute (r. 1363–1404) een vergadering van de Staten van Brabant bij. Zij schreven er een gedetailleerd verslag over aangezien het onderwerp hun meester nauw aan het hart lag.¹ Filips verzocht de Staten namelijk om in te stemmen met een bede die diende als bijdrage aan het losgeld voor zijn zoon Jan, die gevangen was genomen tijdens de slag bij Nicopolis in september 1396.² De Bourgondische gezanten moesten hun meester helaas teleurstellen, want de Staten, bij monde van de abt van de cisterciënzer abdij van Sint-Bernardus bij Antwerpen, gingen niet akkoord vanwege “de armoede en de grote financiële lasten van het land”. De gezanten probeerden de afwijzing voor de hertog als volgt te rechtvaardigen:

(...) de XIV ou XVII prélas qu'il y a en Brabant n'avoit que VI prélas, et des bannières n'y avoit que le seigneur de Wesemale³ et le seigneur de Rotseler⁴, qui sont tous deux du conseil de ma dicte dame, et tres petite quantité d'autre chevalerie, et des villes n'avoit que leurs députés.⁵

¹ Jean Froissart, *Oeuvres*, vol. 16, p. 265-266. Zie over de datering Stengers, “Philippe le Hardi”, p. 387.

² Vaughan, *Philip the Bold*, p. 75.

³ Zie nr. [617].

⁴ Zie nr. [7].

⁵ Jean Froissart, *Oeuvres*, vol. 16, p. 265-266. Vertaling: “(...) van de veertien of zeven-tien prelaten die er in Brabant zijn, waren er maar zes aanwezig, en van de baanrotsen, waren slechts de heer van Wezemaal en de heer van Rotselaar present, beiden van de Raad van mijn genoemde vrouwe [van Brabant, hertogin Johanna MD], en een zeer klein aantal andere ridders, en van de steden waren er slechts de gedeputeerden.”

Zij vroegen zich vertwijfeld af hoe de Staten deze beslissing hadden kunnen nemen met zo weinig aanwezige leden. De Bourgondische gezanten waren goed op de hoogte van de politieke situatie in het hertogdom. Dat was geen wonder, want Filips de Stoute voerde al meer dan een decennium een actieve politiek van beïnvloeding van niet alleen de kinderloze hertogin Johanna van Brabant (r. 1383-1406), maar ook haar hele entourage.⁶ In ieder geval schatten ze het aantal prelaten bij benadering goed (het waren er achttien) en wisten ze dat de Brabantse ridderschap opgebouwd was uit baanrotsen (van wie er twee met name worden genoemd) en ridders, ook al verzuimden ze de derde categorie, de knapen (die blijkbaar niet aanwezig waren), te vermelden.

Wie waren eigenlijk de personen die zitting hadden in de Staten van Brabant, en die voor een dagvaart een convocatiebrief tegemoet konden zien? In deze studie beoog ik aan de hand van vier ongedateerde convocatielijsten voor de Staten van Brabant een overzicht te geven van de samenstelling van deze representatieve instelling in de vijftiende eeuw. Gezien het belang van deze lijsten voor de politiek-institutionele en sociale geschiedenis van het hertogdom Brabant, heb ik ervoor gekozen om ze integraal uit te geven en alle erop vermelde personen te identificeren (zie bijlagen 1 t/m 4). Nader onderzoek van de lijsten wees uit dat ze werden opgesteld ter gelegenheid van de inhuldiging van hertog Antoon van Bourgondië (r. 1406-1415) in 1406,⁷ de inhuldiging van Jan IV (r. 1415-1427) in 1415⁸ en ter gelegenheid van de vrede die Maximiliaan (r. 1482-1494) sloot met de opstandige Brabantse steden in augustus 1489.⁹ Deze bieden, tezamen met het Brabantse gedeelte van de convocatielijst van 1464 voor de Staten Generaal die Wim Blockmans reeds in 1969 uitgaf,¹⁰ een overzicht van de personen die tijdgenoten rekenden tot de politieke vertegenwoordigers van de drie Standen: clerus, adel en Derde Stand.

De wordingsgeschiedenis van representatieve instellingen in de Nederlanden heeft zowel in België als in Nederland in de twintigste eeuw ruime aandacht gekregen van historici. Aanvankelijk werd gezocht naar de wortels van politieke representatie met een institutioneel-juridische benadering. Vervolgens ging men over tot het bestuderen van taken, bevoegdheden en de samenstelling van de Staten, zoals de representatieve instellingen in vrijwel alle vorstendommen van de Nederlanden genoemd werden. Deze meer 'corporatistische' benadering legde de nadruk op de gelaagde standsgeoriënteerde samenstelling en de manier waarop belangengroepen eisen stelden aan de vorst in ruil voor het toekennen van

⁶ Laurent en Quicke, *Les origines*, p. 74-89.

⁷ KBB Ms. II 1669 f. 234r-242r en een tweede afschrift in FVS 1406 f. 329r-337v. Een gedeeltelijk en slecht afschrift bij De l'Espinoy, *Prelats*.

⁸ DH 1440, f. 123r-125r.

⁹ FMA 4026 f. 128r-129v.

¹⁰ Blockmans, "De samenstelling", p. 104-108.

belastinggelden.¹¹ Diverse grote editieprojecten schraagden in de tweede helft van de twintigste eeuw de stroom aan publicaties over politieke representatie in de Nederlanden;¹² zo werden de bronnen voor de vergaderingen van de leden en Staten van Vlaanderen en van de dagvaarten van de steden en Staten van Holland en Zeeland over een lange periode reeds uitgegeven.¹³

De Staten van Brabant bleven tot nu toe echter onderbelicht in het onderzoek. Mogelijk is de huidige politieke verdeling van het oude hertogdom over twee landen en allerlei provincies hier debet aan geweest. Het ‘historische’ hertogdom is eenvoudigweg niet goed meer zichtbaar.¹⁴ Een andere factor is ongetwijfeld het bombardement in 1695 van het Brusselse stadhuis, de plaats waar het archief van de Staten van Brabant lag opgeslagen. Hierdoor is het middeleeuwse bronnenmateriaal van deze instelling grotendeels verdwenen, ook al is er in de stads- en kloosterarchieven nog zeker het een en ander te vinden.¹⁵ Emile Lousse voltooide zijn proefschrift over de Brabantse Staten in de vijftiende eeuw reeds in 1925-26 maar dit werk werd nooit uitgegeven. Later publiceerde deze auteur wel enkele korte artikelen over politieke representatie in Brabant.¹⁶ Auteurs als Willi Nikolay en Piet Avonds schreven ook over politieke representatie in Brabant in de dertiende en veertiende eeuw.¹⁷ André Uyttebrouck leverde echter de grootste inspanning in zijn monumentale *Le gouvernement du duché de Brabant au bas moyen âge* uit 1975, waarin hij een overzicht geeft van maar liefst 1610 vergaderingen van de Staten van Brabant tussen 1356 en 1430 met talloze referenties naar de archivalia die hij voor deze reconstructie heeft geraadpleegd.¹⁸ Tot een editie van de bescheiden van de Statenvergaderingen in het hertogdom is het echter nog niet gekomen.

De convocatielijsten werden opgesteld in de vorstelijke kanselarij en moesten het bijeenroepen van een Statenvergadering faciliteren. De overlevering van dergelijke lijsten is echter problematisch. Het waren vooral documenten voor het dagelijks gebruik, die de klerken voortdurend moesten aanpassen, naargelang van de persoonlijke omstandigheden van de geconvoceerden. Vermoedelijk werd vooral bij belangrijke

¹¹ Een uitstekende samenvatting van de verschillende benaderingen biedt Hoppenbrouwers, “Middeleeuwse zeggenschap”, p. 134-135.

¹² Ik volsta hier met een verwijzing naar de boeken van Prevenier, *De Leden*, Blockmans, *De Volksvertegenwoordiging*, over Vlaanderen; die van Kokken, *Steden*, Smit, *Vorst en onderdaan*, en Ward, *The cities*, over Holland.

¹³ *Handelingen en Bronnen*.

¹⁴ Van Uytven, “Ten geleide”, p. 13.

¹⁵ Zie Augustyn, “Staten”, p. 129-132 voor een uitgebreid overzicht.

¹⁶ Lousse, *Les États*. Een getypte kopie van de tekst van het (handgeschreven) proefschrift is in het bezit van prof. dr. Gustaaf Janssens (Leuven). Ik wil hem hartelijk danken voor het ter beschikking stellen van een digitale kopie van deze tekst. Zie verder van Lousse, “The Estates of Brabant” en “De Staten van Brabant”.

¹⁷ Avonds, *Brabant*; Nikolay, *Die Ausbildung*.

¹⁸ GDB, annexe V.

politieke gebeurtenissen, waarbij de aanwezigheid en inspraak van de vertegenwoordigers van de onderdanen op prijs werd gesteld, een nieuwe lijst vervaardigd. Het aantreden van een nieuwe vorst was zo'n evenement van politiek gewicht.

Ook voor andere vorstendommen in de Nederlanden zijn dergelijke convocatielijsten bekend. Een vroeg voorbeeld is een convocatielijst van Lodewijk II van Nevers, graaf van Nevers, uit 1333-1335 voor een bijeenkomst van de vertegenwoordigers van 35 steden en 13 omschrijvingen.¹⁹ Voor de eerste helft van de vijftiende eeuw zijn er voorbeelden uit Artesië (1415) en het Sticht (1430-1440).²⁰ In de omvangrijke editie van de bescheiden van de Staten van Holland over de periode 1276-1515, is echter geen enkele convocatielijst te bekennen. Wel vindt de onderzoeker, net zoals in de editie van de bescheiden van de Vlaamse Statenvergaderingen, talloze vergoedingen voor bodes die werden uitgestuurd met beschrijvingsbrieven bestemd voor individuen en instellingen, ongetwijfeld op basis van convocatielijsten.²¹ In 2007 publiceerde Frederik Buylaert met enkele anderen een editie van een aantal Vlaamse 'adelslijsten'. Zo gaven zij het Vlaamse gedeelte van de convocatielijst van de Staten Generaal van 1464 opnieuw uit, samen met zeven andere lijsten uit de periode 1362-1481. Deze laatste lijsten waren echter niet opgesteld vanuit het oogpunt van politieke participatie maar waren bedoeld om een overzicht te krijgen van diegenen die opgeroepen konden worden voor de vervulling van hun militaire dienst(plicht) aan de vorst.²²

Ook elders in Europa werden convocatielijsten opgesteld om het bijeenroepen van politieke vertegenwoordigers te vergemakkelijken. De oudst overgeleverde lijst dateert uit 1298 en is die van de steden in de pauselijke provincie van het *Patrimonium Petri*. Uit het eerste kwart van de veertiende eeuw stammen drie lijsten, opnieuw met alleen steden, uit het hertogdom Friuli. De vroegst overgeleverde lijsten waarop ook de namen van edelen figureren, komen uit de Dauphiné en Valencia en dateren uit het midden van de vijftiende eeuw.²³ In die zin behoren de Brabantse lijsten, waarin vertegenwoordigers van alle drie de standen staan genoteerd, tot een select corpus.

Het belang van een uitgave van de convocatielijsten schuilt echter niet alleen in hun relatieve ouderdom of schaarsheid. De lijsten zijn namelijk completer dan de namenlijsten in akten die voortvloeiden uit vergaderingen van de Staten; hierin staan alleen diegenen die daadwerkelijk hebben geparticipeerd in het besluitvormingsproces.²⁴ Juist voor het

¹⁹ Prevenier, "Representatief karakter".

²⁰ Voor Artesië zie Hirschauer, *Les États*, p. 40. Voor het Sticht en Oversticht zie Van den Hoven van Genderen, *Het Kapittel-Generaal*, p. 93-98.

²¹ *Bronnen dagvaarten* I-IV.

²² Buylaert e.a., "De adel ingelijst", p. 71-73.

²³ Hébert, *Parlementer*, p. 191-192.

²⁴ Zie een overzicht van deze lijsten bij Uyttendaele: GDB, p. 441-444.

bestuderen van de politieke rol van de clerus en de adel zijn de convocatielijsten daarom essentieel. Door de relatief goede overlevering van de stadsrekeningen is het voor historici immers veel eenvoudiger om vertegenwoordigers van de Derde Stand in kaart te brengen dan die van de eerste twee standen.²⁵ De paradox is dat juist in de convocatielijsten de leden van de Derde Stand niet bij name worden genoemd.

In het navolgende schets ik de ontstaansgeschiedenis van de vier lijsten en tracht ik deze te dateren. Vervolgens vergelijk ik de lijsten met elkaar, met de focus op de vertegenwoordiging vanuit de zes Brabantse hoofdmeierijen. Daarna volgt een analyse van de geconvoceerden per stand. In de literatuur wordt aangenomen dat de politieke machtsverhoudingen in Brabant in de vijftiende eeuw sterk wijzigden. Onder invloed van de Bourgondische hertogen zou de macht van de steden verder zijn teruggedrongen ten gunste van de adel. De integratie van de verschillende vorstendommen in de Nederlanden bood nieuwe kansen aan de adel door middel van het bekleden van vorstelijke ambten aan het hof en in andere delen van de Bourgondische personele unie. De meest toonaangevende sociale categorie onderging een vernieuwingsproces door de instroom van edelen uit Henegouwen, Picardië en Bourgondië die via huwelijk of koop heerlijkheden in het meest centraal gelegen vorstendom wisten te bemachtigen.²⁶ Het gaat het kader van deze bijdrage te boven om deze hypothese te testen aan de hand van de convocatielijsten maar deze bieden wel een eerste aanknopingspunt. Nieuw onderzoek moet uitwijzen of de wisselende krachtsverhoudingen in het Brabantse politieke krachtenveld worden weerspiegeld in het besluitvormingsproces tijdens de Statenvergaderingen.²⁷ Tenslotte ga ik in het laatste deel van deze publicatie na in hoeverre de convocatielijsten corresponderen met de daadwerkelijke opkomst bij de Statenvergaderingen. Om het proces van convocatie nog verder inzichtelijk te maken, heb ik bovendien enkele overgeleverde convocatiebrieven opgenomen in deze editie (zie de bijlagen 5 tot en met 7).

1. Context en datering van de convocatielijsten

Het is van belang om de convocatielijsten eerst aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Het gaat namelijk om vier ongedateerde kopieën van lijsten uit de vijftiende eeuw in registers uit de zestiende en zeventiende eeuw. Zijn deze afschriften wel betrouwbaar? In welke historische

²⁵ Blockmans, “De samenstelling”, p. 59. Maar voor het middeleeuwse hertogdom Brabant is eigenlijk alleen de serie stadsrekeningen in het stadsarchief van Leuven relevant. Zie Cuvelier, *Inventaire*.

²⁶ Van Uytven, “Vorst, adel en steden”; idem, “De Brabantse adel”; De Win, “Terreinverkenning”.

²⁷ Een eerste poging waagde ik in Damen, “Convocatie en representatie”.

context zijn ze ontstaan? Wie waren verantwoordelijk voor het maken van deze kopieën en waarom noteerden de scribenten de lijsten in de registers? De identificatie van de namen van de leden van de Tweede Stand is de sleutel tot het oplossen van veel van deze vragen.

1.1. De convocatielijst van 1406

De lijst van 1406 is, voor zover bekend, niet in origineel bewaard gebleven maar wel via twee afschriften gemaakt in het tweede kwart van de zeventiende eeuw door Christoffel Butkens (1590-1650, zie afbeelding 1), genealoog, historicus en auteur van het bekende, en nog steeds veel geraadpleegde *Trophées tant sacrés que profanes du duché de Brabant*, uitgegeven in 1641.²⁸ Butkens heeft de lijst zelf gebruikt voor zijn overzicht in dit werk van de *princes, barons, nobles et vassaux de Brabant*, onder hertog Wenceslas (r. 1355-1383) en hertogin Johanna (r. 1383-1406).²⁹ De betrouwbaarheid van de lijst is echter niet direct evident. Naar de betekenis van Butkens voor de genealogie en de geschiedenis van Brabant is nog niet veel onderzoek gedaan.³⁰ Vanwege een specifieke genealogische zaak, zijn ‘reconstructie’ van het geslacht Van Lynden, stond hij bij tijdgenoten echter niet zo heel goed bekend.³¹ Maar Butkens verdient eerherstel. Hij heeft op zijn tochten langs de Brabantse archieven talloze documenten gezien en gekopieerd die thans niet meer beschikbaar zijn. De diverse autografen die hij heeft nagelaten, aanwezig in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel³² en de Hoge Raad van Adel te Den Haag,³³ zijn dan ook van belang voor ieder die onderzoek doet naar het hertogdom Brabant in de late middeleeuwen.

In ieder geval duiden de vormgeving van de lijst van 1406 en de namen van de te convoceren personen erop dat deze teruggaat op een originele convocatielijst die werd gebruikt in de kanselarij van de Brabantse hertogen. Butkens heeft tweemaal een afschrift van de lijst gemaakt (hier *B* en *C* genoemd, zie bijlage 1) en deze opgenomen in twee verschillende manuscripten waarin ook nog andere lijstjes (van ambtsdragers en abten bijvoorbeeld) staan vermeld naast allerlei genealogische informatie en stambomen. In het manuscript waarin ik afschrift *B* heb

²⁸ KBB, ms. II 1669: Christophre Butkens, *Tableaux généalogiques des maisons principales et nobles du Brabant*, f. 234r-242r en FVS 1406 f. 329r-337v.

²⁹ Butkens, *Trophées*, p. 530-548.

³⁰ Zie de summier biografie van T. de Limburg-Stirum in de *Biographie nationale* III, p. 210-213.

³¹ Butkens, *Annales*; Plomp, “De oudste generaties”, p. 154-199; Kort, *Het archief*, p. iii.

³² Zie bijvoorbeeld KBB, ms. 5673, 5684, 7625, 21060, II 1170, II 1669, II 1671, II 1672, II 2458.

³³ Zie bijvoorbeeld FVS 1401 tot en met 1419. De nrs. 1406 tot en met 1409 zijn ontsloten door Kort, *Het archief*, p. 122-172.

Afbeelding 1. Christoffel Butkens. Uit: FVS 1405 f. 1r. © Hoge Raad van Adel, Den Haag

aangetroffen, heeft Butkens bijvoorbeeld nog meer ‘Statenlijsten’ opgenomen: de namen van ondertekenaars van belangrijke akten als die van 17 september 1372 (bevestiging van het Charter Kortenberg), 4 november 1415 (erkenning van Jan IV als opvolger van Antoon), 28 november 1420 (verkiezing van Filips van Sint-Pol als regent).³⁴ Vergelijkbare lijsten zijn te vinden in handschrift *C*.³⁵ Vanwege zijn fascinatie voor de adel en

³⁴ KBB, ms. II 1669 f. 303r-306r.

³⁵ FVS 1406 f. 337v-338v en 1407 f. 236v-237r.

de heraldiek in het algemeen, en die van Brabant in het bijzonder, vond hij het de moeite waard om dergelijke overzichten op te nemen. Deze overzichten komen overigens allemaal overeen met de wetenschappelijke edities van deze akten.³⁶ Eens te meer blijkt dat Butkens niet over één nacht ijs ging en zorgvuldig was bij het kopiëren van allerhande documenten uit de Brabantse archieven.

Afschrift *B* moet hij in ieder geval na 1619 geschreven hebben aangezien hij de wapenschilden van Brusselse schepenen heeft getekend tot en met dat jaar.³⁷ De *terminus post quem* van afschrift *C* is 1634 omdat Butkens uitreksels uit het leenregister van Mechelen (zowel van het land als van de stad en de heerlijkheid) tot dat jaar heeft opgenomen.³⁸ Toch lijkt hij afschrift *C* eerder te hebben vervaardigd dan het veel beter verzorgde afschrift *B*. Zo luidt het opschrift van *C*: *Videtur hec collectio facta circa annum 1406*. In vertaling: “het schijnt dat deze verzameling gemaakt is rond 1406.” Daaronder schreef hij: *Extract tot een out register geschreven in oude letteren*.³⁹ In afschrift *B* is dat al veel stilliger: *Catalogus nobilium ducatus Brabantie collectus circa annum domini 1406 tempore post mortem Joanne ducisse quem ego ex antiquo registro fideliter transsumpsi*. In vertaling: “Lijst van de edelen van het hertogdom Brabant, verzameld rond het jaar 1406 na de dood van hertogin Johanna, die ik uit een oud register getrouw heb overgenomen.”⁴⁰ Deze titel is wat verwarrend – het gaat immers om een overzicht van de drie Staten van Brabant – maar weerspiegelt wel Butkens’ belangstelling. In die zin was de titel die hij afschrift *C* gaf accurater: *Registrum de prelatibus, baronibus, militibus, armigeris, opidis et franchisijs ducatus Brabantie per officia distinctis*.⁴¹ De *terminus ante quem* van beide afschriften ligt op 30 september 1650, de overlijdensdatum van Butkens.

Samenvattend: Butkens vermeldt in beide bovenschriften dat hij de lijst gevonden heeft in een oud register en zegt bovendien expliciet dat hij alles te goeder trouw heeft overgeschreven. In welk archief hij dit register heeft aangetroffen, vermeldt hij helaas niet; een speurtocht naar een origineel in de diverse fondsen van het Algemeen Rijksarchief te Brussel en de Stadsarchieven van Antwerpen, Brussel en Leuven heeft tot nu toe niets opgeleverd. Butkens’ betrouwbaarheid blijkt uit de moeite die hij zich getroost heeft om de namen goed te lezen en over te schrijven. Hij vermeldt in afschrift *B* bijvoorbeeld bij *Schoenenoven*, een duidelijke verschrijving van de scribent die de originele convocatielijst opstelde:

³⁶ Vgl. bijvoorbeeld de lijsten van Butkens met de getuigenlijsten van het Charter van Kortenbergh (1312) en de bevestiging (1372) bij Van der Straeten, *Het charter* II, p. 16-18, 38-41.

³⁷ KBB, ms. II 1669 f. 339r-368r.

³⁸ Kort, *Het archief*, p. 122.

³⁹ FVS 1406 f. 329r.

⁴⁰ KBB, ms. II 1669 f. 234r.

⁴¹ FVS 1406 f. 329r.

Afbeelding 2. Detail van de convocatielijst van 1406, afschrift B. KBB, ms. II 1669 f. 238r. © Koninklijke Bibliotheek, Brussel

dico (ik zeg) Schoenoven.⁴² Ook schrijft hij specifiek een keer *nota* bij een persoon om deze te onderscheiden van een homoniem (*Willelmus van Brouhoven* en *Willelmus van Broichoven Bacxsoene*).⁴³ Drie keer vermeldt hij *sive* en twee keer *aut* tussen twee varianten van achternamen in. Het kan natuurlijk betekenen dat hij dit letterlijk uit de bron heeft overgenomen. Waarschijnlijker is dat hij het zelf niet goed heeft kunnen lezen en daarom twee varianten geeft. In afschrift C doet hij dit in ieder geval niet en geeft hij altijd de meest voor de hand liggende variant. Bij twee baanrotsen in het markgraafschap Antwerpen geeft Butkens ten slotte ook nog extra informatie inclusief grafische scheidingstekens die hij alleen maar uit de originele bron kan hebben overgenomen, en die was bedoeld om hun vermelding in de lijst te rechtvaardigen. Hij vermeldt bij de heer van Arkel,⁴⁴ immers een ‘Hollandse’ edelman, *nota ratione van't lant van Mechelen* – een verwijzing naar diens Brabantse leenbezit – terwijl bij de (Vlaamse) heer van Liedekerke⁴⁵ staat dat hij *eenige landen in de baenderije van Breda* bezit (zie afbeelding 2). Ook de aantekening bij de heer van Boutersem dat deze niet was opgenomen in de oude lijst (*non ponitur in antiquo cathalogo*) duidt erop dat het hier moet gaan om een betrouwbare kopie.⁴⁶ Deze opmerking laat bovendien doorschemeren dat de convocatielijsten in een lange administratieve traditie stonden en voortdurend aanpassing behoeften.

⁴² KBB, ms. II 1669 f. 234r. Zie nr. [27].

⁴³ KBB, ms. II 1669 f. 238r. Zie nrs. [296] en [342].

⁴⁴ KBB, ms. II 1669 f. 238r. Zie nr. [359].

⁴⁵ Zie nr. [362].

⁴⁶ KBB, ms. II 1669 f. 235v. Zie nr. [117]. Het is niet waarschijnlijk dat Butkens hier op zijn eigen ‘oude lijst’ (afschrift B) doelt waarin hij de heer van Boutersem niet vermeldt. De l’Espinoy (zie hierna) vermeldt de heer van Boutersem immers ook. Zie FVS 1406 f. 330v.

Afbeelding 3. Detail van de convocatielijst van 1406, afschrift C. FVS 1406 f. 335v. Alleen hier, bij de ridders uit de meierij van Genepiën, heeft Butkens enkele niet ingekleurde wapenschilden getekend. © Hoge Raad van Adel, Den Haag

De hoofdtal van het origineel – zowel in de voornamen als titulatuur en functies – is waarschijnlijk Latijn geweest. De bovengenoemde citaten tonen echter aan dat er ook enkele Middelnederlandse frasen in stonden. Het is opvallend dat in afschrift C de ‘voertaal’ gemengd is: de geografische kopjes (van de hoofdmeierijen) en de titelaanduidingen (*prelati, barones etc.*) zijn in het Latijn geschreven, terwijl de namen, functies en titels (*abt, proest, graeve, heere*) in het Middelnederlands zijn, behalve dan in het geval van Waals-Brabant. In deze hoofdmeierij zijn enkele geografische kopjes in het Frans (*en l'office de Geneppe*, zie afbeelding 3) evenals de titulatuur (*l'abbé, le maistre, le seigneur, messire*).⁴⁷ Dit duidt er mogelijk op dat Butkens in C een vertaling heeft gegeven en minder letterlijk heeft gekopieerd dan in B.

In beide registers volgt na het afschrift van de convocatielijst een overzicht van *officieren ende ampthuyden* van het hertogdom op regionaal en lokaal niveau en een lijst van de prelaten van Brabant waarin ook die geestelijke hoogwaardigheidsbekleders staan vermeld die niet in de Staten werden opgeroepen.⁴⁸ In afschrift C besluit Butkens deze lijsten

⁴⁷ Zie bijvoorbeeld FVS 1406 f. 335v. Juist bij de ridders van de meierij van Genepiën heeft Butkens enkele (half) lege wapenschilden getekend. Zie afbeelding 3.

⁴⁸ KBB, ms. II 1669 f. 241v-242v; FVS 1406 f. 336r-338v.

met: *Hic cathalogus videtur scriptus tempore Johannis et Philippi ducum Brabantiae circa annum 1428 vel 1420. Chr. Butkens.*⁴⁹ Hij vermoedt dus dat deze lijsten zijn opgesteld in de jaren twintig van de vijftiende eeuw ten tijde van de hertogen Jan IV en Filips van Sint-Pol. Deze overzichten geven samen met de convocatielijst het hele institutionele speelveld van het hertogdom weer. Naast de representatieve instellingen worden immers ook de gedelegeerde ambtenaren namens de vorst opgesomd, evenals de geestelijke instellingen. In feite geeft Butkens op deze manier een complete territoriale beschrijving van het vorstendom.

Nu is Butkens niet de enige die zich met deze convocatielijst heeft bezig gehouden. De Gentse genealoog Philippe de l'Espinoy, die vooral publiceerde over de Vlaamse adel, verzorgde reeds in 1628 een uitgave van de convocatielijst, mogelijk nog voordat Butkens zijn afschriften maakte. Hij dateerde deze abusievelijk rond 1300, opnieuw een aanwijzing dat de originele lijst geen opschrift had. Zijn editie verscheen nogmaals in 1847 in het tijdschrift van de *Académie d'Archéologie de Belgique*.⁵⁰ De l'Espinoy geeft een volledig Franse vertaling van de voornamen (*Henry, Guillaume, Arnoult etc.*), functies (*l'abbé, le prevost, le prieur*) en titels (*barons, chevaliers, messire, le sire de*). Hij vermeldt echter veel minder te convoceren deelnemers dan Butkens (zie tabel 1) en heeft bovendien gerommeld met de tekst. Zo heeft hij de volgorde van de hoofdmeierijen Antwerpen en 's-Hertogenbosch omgedraaid. Omdat hij de vrijheden van het markgraafschap (Turnhout, Hoogstraten en Mol) liet staan, komen deze nu na de vrijheden van de meierij van 's-Hertogenbosch.⁵¹ Verder is De l'Espinoy slordig te werk gegaan bij het maken van zijn afschrift. Hij herhaalt bijvoorbeeld de namen van vijftien knapen uit de hoofdmeierij van 's-Hertogenbosch onder de knapen uit de meierij van Peelland.⁵² Bovendien begaat De l'Espinoy talloze verschrijvingen en maakt hij vooral onder de knapen uit de Kempen diverse leesfouten.⁵³ De afwijkingen in de structuur van de lijst en de vermelde namen maken wel duidelijk dat hij zich niet op de afschriften van Butkens heeft gebaseerd maar op het origineel.

Uit tabel 1 blijkt dat afschrift *B* van Butkens verreweg de meeste namen telt en waarschijnlijk de meest complete kopie betreft. Zoals

⁴⁹ FVS 1406 f. 338v.

⁵⁰ De l'Espinoy, *Prelats*. Met dank aan Vanina Maso die mij attendeerde op deze publicatie.

⁵¹ De l'Espinoy, *Prelats*, p. 12.

⁵² De l'Espinoy, *Prelats*, p. 10-11: het gaat om het rijtje dat loopt van Henry Becker tot en met Jan Oem. Onder Pedeland noemt De l'Espinoy verder *Jacques Coptite*, die bij Butkens (nr. [262]) onder 's-Hertogenbosch wordt genoemd hetgeen voor een Bossche schepen ook wel logisch is.

⁵³ Craenendouck voor Craenendonck (nr. [317]), Hennen Shanen voor Emmen Schaven (nr. [321]), Gijsebrecht Ruijst voor Gijs Cuyst (nr. [323]), Ian Greve van Berrighen voor Haengreve van Beringen (nr. [329]) en de familie Bast voor Baest. Hij vergeet bovendien Arend van Baest (nr. [332]) op te nemen en maakt daardoor de daaropvolgende Jacob van Baest (nr. [333]) tot een zoon van Jan Pieters van Bladel (nr. [331]).

boven al is vermeld, kent deze versie bovendien diverse extra aantekeningen. Dit afschrift is dan ook de basis voor de editie in bijlage 1. *B* telt 567 deelnemers tegenover 537 in *C*. Het verschil wordt vrijwel volledig verklaard door de ammanie van Brussel waar Butkens in *C* 44 personen vermeldt tegenover 73 in *B* (zie tabel 1). Het gaat ten eerste om zes ridders die overigens niet aaneengesloten zijn ‘vergeten’.⁵⁴ Het kan geen toeval zijn dat al deze ridders ofwel moeilijk zijn te identificeren, ofwel dat hun ridderstatus twijfelachtig is.⁵⁵

Hetzelfde geldt voor een aantal van de 23 *armigeri* in de ammanie die wel in *B* staan maar niet in *C*; na de ridders van de ammanie komen in dat laatste afschrift de *prelati* van Tienen direct aan de beurt.⁵⁶ Diverse knapen genoemd in *B* waren rond 1400 waarschijnlijk al lang overleden.⁵⁷ Tegelijkertijd vermeldt Butkens in *C* een drietal edelen die niet in *B* voorkomen: heer Jan van Kersbeek⁵⁸ onder Tienen, heer Thiery de Houtaing⁵⁹ en Werijs Cruekin onder Waals-Brabant.⁶⁰ De laatste twee noemt De l’Espinoy ook, hoewel hij *Ernekijn* in plaats van *Cruekin* heeft gelezen.⁶¹ Met andere woorden: een en ander doet vermoeden dat Butkens dus in afschrift *B* wat steken heeft laten vallen en een enkeling uit de originele lijst over het hoofd heeft gezien.

Tabel 1. Vergelijking van de convocatielijsten in de afschriften van Butkens (*B* en *C*) en van De l’Espinoy

	Afschrift <i>B</i>	Afschrift <i>C</i>	De l’Espinoy
<i>Leuven totaal</i>	39	39	36
Prelaten	4	4	4
Baanrotsen	3	3	3
Ridders	8	8	7

⁵⁴ In afschrift *C* worden niet vermeld: Walterus Pypenpoy (nr. [55]), Joannes Tay (nr. [58]), Henricus Tay (nr. [59]), Willelmus de Mons (nr. [71]), Arnoldus de Mol (nr. [77]) en Willelmus van Nieuwenhuysen (nr. [78]). FVS 1406 f. 329v-330r.

⁵⁵ Zo zijn drie ridders, Walter Pipenpoy (nr. [55]), Arnold de Mol (nr. [77]) en Willem van Nieuwenhuysen (nr. [78]), eerder rond het midden van de veertiende eeuw te situeren dan aan het begin van de vijftiende. Het is mogelijk dat zij in de originele lijst waren doorgehaald en dat Butkens ze in afschrift *B* wel heeft opgenomen maar in *C* niet.

⁵⁶ Zie de nrs. [90] tot en met [112]. Vgl. FVS 1406 f. 330r.

⁵⁷ Zie nrs. [100], [101], [107] tot en met [111].

⁵⁸ Jan van Kersbeke wordt van 1404 tot 1411 genoemd als schepen van Tienen en komt voor in de getuigenlijst van de Unie van november 1415 (maar zonder riddertitel) en in die van de correctie van Jan IV van augustus 1420 (daar wel met riddertitel). Ansems, *Den Luyster* II, p. 17; DH 1483 f. 48r.

⁵⁹ Deze persoon heb ik niet kunnen achterhalen in de bronnen en literatuur. Met Houtaing wordt bedoeld Houtain-le-Val en deze heerlijkheid was sinds 1401 in handen van Willem van Ranst, de wel vermelde *Willelmus dominus de Houtaing* (nr. [454]). Later ging de heerlijkheid over op achtereenvolgens zijn broers Jan en Daniël. Tarlier en Wauters, *Canton de Genappe*, p. 51; RKB 555 f. 564v.

⁶⁰ FVS 1406 f. 330v, 335v, 337r.

⁶¹ De l’Espinoy, *Prelats*, p. 12, 14.

	Afschrift <i>B</i>	Afschrift <i>C</i>	De l'Espinoy
Knapen	22	22	20
Steden	2	2	2
<i>Brussel totaal</i>	<i>73</i>	<i>44</i>	<i>72</i>
Prelaten	3	3	3
Baanrotsen	3	3	3
Ridders	44	38	43
Knapen	23	-	23
<i>Tienen totaal</i>	<i>127</i>	<i>126</i>	<i>114</i>
Prelaten	2	2	2
Baanrotsen	3	2	3
Ridders	13	14	12
Knapen	102	101	97
Steden	6	6	-
Vrijheden	1	1	-
<i>'s-Hertogenbosch totaal</i>	<i>115</i>	<i>114</i>	<i>126</i>
Prelaten	2	2	2
Baanrotsen	1	1	1
Ridders	9	9	7
Knapen	96	95	109
Steden	1	1	1
Vrijheden	6	6	6
<i>Antwerpen totaal</i>	<i>84</i>	<i>83</i>	<i>79</i>
Prelaten	4	4	4
Baanrotsen	6	6	6
Ridders	16	15	13
Knapen	49	49	47
Steden	6	6	6
Vrijheden	3	3	3 ⁶²
<i>Waals-Brabant totaal</i>	<i>129</i>	<i>131</i>	<i>108</i>
Prelaten	3	3	3
Baanrotsen en ridders	37	38	36
Knapen	80	81	60
Steden	4	4	4
Vrijheden	5	5	5
<i>Totaal generaal</i>	<i>567</i>	<i>537</i>	<i>535</i>

⁶² Vermeld na de vrijheden van de meierij van 's-Hertogenbosch.

De vermelding van de vertegenwoordigers uit Antwerpen bevestigt dat de datum van vervaardiging van de originele lijst inderdaad ‘rond 1406’ lag. Tussen 1357 en 1406 hoorde de stad als gevolg van de Brabantse successieoorlog namelijk bij het graafschap Vlaanderen. Op 1 december 1406 kwam echter de stokoude hertogin Johanna van Brabant te overlijden. In dezelfde maand nog volgde Antoon van Bourgondië de zus van zijn grootmoeder op. Antoon bestuurde *de facto* reeds vanaf juni 1404 het hertogdom als gouverneur en was bovendien heer van Antwerpen geworden na het overlijden van zijn moeder Margareta van Male op 16 maart 1405.⁶³ Antwerpen keerde via deze personele unie dus terug in de schoot van het hertogdom. De *terminus post quem* van de lijst is dan ook in ieder geval 16 maart 1405.⁶⁴

De dichter die de *Brabantsche Yeesten* van Jan van Boendale van een vervolg voorzag, beschreef de politieke gevolgen van het overlijden van Johanna aldus:

Als vrou Johanne was verscheiden,
Soe vergaderden sonder beiden
Die drie state al te hant
Van den lande van Brabant,
Ende sloten samentlic ter vaert
Dat si Anthonise den ruwaert
Hulden souden tsiere eere,
Ende ontfanghen over heere.⁶⁵

Zoals gebruikelijk startte de nieuwe hertog zijn huldigingstocht in Leuven. Hier bevestigde Antoon de Blijde Inkomst op 18 december 1406 in aanwezigheid van in ieder geval 52 *baenroetzen, edelen (...) ende vele andere*.⁶⁶ De Blijde Inkomst was niets minder dan een contract tussen de vorst en zijn onderdanen, gerepresenteerd door de Statenvergadering. De nieuwe hertog werd alleen erkend als hij ook beloofde daadkrachtig op te treden ten aanzien van de Brabantse *res publica*.⁶⁷ Voor deze eerste belangrijke vergadering was het dan ook van belang dat de vertegenwoordigers van de drie staten, de geestelijkheid, de adel en de steden en de vrijheden, in groten getale aanwezig waren. Op die manier was

⁶³ GDB, p. 47, 142-146. Stein, “Een vergeten crisis”, p. 413-419.

⁶⁴ De vermelding van *Joannes de Fontaines dominus de Meilen* (nr. [520]) zou hier tegen pleiten. Tussen 24 juni 1403 en 24 juni 1404 ontving namelijk *Boudewijn, here van Fonteynes (...) dlant van Melein* in leen *na doot sijns vaders*. Wie dan de *dominus de Fontaines* (nr. [474]) is, blijft de vraag. RKB 17145 f. 55v en Tarlier en Wauters, *Canton de Jodoigne*, p. 210.

⁶⁵ Van Boendale, *Les gestes* III, p. 3. Zie de lijst van 52 genoemde edelen in Boonen, *Geschiedenis*, p. 46. Vertaling: “Toen hertogin Johanna was overleden / vergaderden zonder te talmen / de Drie Staten van Brabant. / En ze besloten gezamenlijk om snel / ruwaard Antoon te huldigen / en te erkennen als opperheer.”

⁶⁶ Van Boendale, *Les gestes* III, p. 3-5.

⁶⁷ Stein, *Politiek en historiografie*, p. 249-250.

het politieke draagvlak voor de nieuwe vorst optimaal. De vervaardiging van een nieuwe convocatielijst door de hertogelijke kanselarij bij de opvolging van een nieuwe vorst past goed in deze context. Want ook al namen de vier Brabantse hoofdsteden, Leuven, Brussel, Antwerpen en 's-Hertogenbosch, vaak het initiatief voor een vergadering van de Staten, de convocatie verliep doorgaans via de hertogelijke kanselarij.⁶⁸ In deze optiek moet de lijst opgesteld zijn voor 18 december 1406.

De namen van diverse ridders en knapen op de lijst bevestigen deze genoemde *termini*. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de vermelding van zowel Salomon als Hendrik Boxhoren, *armigeri* in de meierij van Leuven en zonen van Gord I Boxhoren.⁶⁹ Salomon overleed te Nicosia op 4 juni 1407 toen hij terugkeerde van een pelgrimage naar Jeruzalem.⁷⁰ Gord I wordt niet genoemd. Dit alles betekent dat de lijst na zijn overlijden in 1405 is opgesteld en voor het overlijden van zijn zoon Salomon op 4 juni 1407. De vermelding van heer Hendrik I van Wittem,⁷¹ overleden tussen 24 juni en 1 december 1406, zou echter betekenen dat de *terminus ante quem* 1 december van dat jaar is.⁷² Mogelijk verdient deze datum nog een nadere bijstelling omdat ridder Everard Boote,⁷³ ook vermeld onder de ridders in de ammanie van Brussel, overleden is voor 24 juni 1406. Voor die datum gingen zijn heerlijkheden over op zijn gelijknamige zoon die op dat moment nog geen ridder was.⁷⁴ Het feit dat de heer van Sombreffe niet in de convocatielijst staat, bevestigt deze *terminus ante quem*. Jacob, de minderjarige zoon van de overleden heer Godfried, heer van Sombreffe, ontving de heerlijkheid van Sombreffe tussen 24 juni 1405 en 24 juni 1406, samen met zijn voogd Jan van Sombreffe. Godfried moet dus in ieder geval overleden zijn voor 24 juni 1406.⁷⁵ Bij het geven van deze voorbeelden veronderstel ik impliciet dat de opsteller van de lijst zeer goed op de hoogte was van het wel en wee van de Brabantse edelen en precies wist wie op dat moment in leven waren. Dat moet een onmogelijke opgave zijn geweest, ook al geeft de lijst blijk van een hoge mate van precisie.

Het is opvallend dat zowel in Butkens' afschriften als in de editie van De l'Espinoy de steden en de vrijheden van Brussel ontbreken. Dit duidt erop dat deze evenmin in het origineel stonden. Ontbrak daarin misschien een folio, of vermeldde de scribent de steden en de vrijheden

⁶⁸ GDB, p. 462-464.

⁶⁹ Nrs. [22] en [23].

⁷⁰ Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 610-612. Mogelijk was hij daar tot ridder geslagen?

⁷¹ Nr. [84].

⁷² RKB 17145 f. 99v. Ook de knaap Jan van Dormaal (nr. [173]) is overleden tussen 24 juni en 1 december 1406 wanneer zijn zoon Gerrit wordt beleend. RKB 17145 f. 102r.

⁷³ Nr. [87].

⁷⁴ RKB 17145 f. 86r.

⁷⁵ RKB 17145 f. 84r, 89r, 102v.

in de ammanie bewust niet? In het voorjaar van 1406 had het stadsbestuur van Brussel namelijk een conflict met gouverneur Antoon over de acties van de schout van 's-Hertogenbosch, Jan van der Dussen, met betrekking tot een burger van Brussel. De amman van Brussel, Jan van Grimbergen,⁷⁶ koos de kant van het stadsbestuur waarop Antoon hem gevangen liet zetten. Uiteindelijk zorgde hertogin Johanna in mei 1406 voor een compromis. Zij convoceerde de Staten in Brussel waar volgens Uyttebrouck zowel prelaten, baanrotsen als diverse steden aanwezig waren. Het kwam pas tot een echte vrede tussen Antoon en Brussel in september 1406, waarvoor de stad overigens diep in de buidel moest tasten.⁷⁷ Het is zelfs mogelijk dat deze kwestie, en niet de inhuldiging van Antoon, de aanleiding is geweest voor het opstellen van deze convocatielijst.

Kortom, de lijst zoals Christoffel Butkens die in het tweede kwart van de zeventiende eeuw in twee verschillende handschriften heeft gekopieerd, gaat terug op een origineel uit (de eerste helft van) 1406. De auteur geeft niet expliciet aan dat het om een convocatielijst gaat, maar de structuur van de lijst en de erop vermelde personen duidt hier wel op. De hereniging van Antwerpen met de rest van het hertogdom tezamen met de overgang naar een nieuwe vorst, in feite zelfs een nieuwe dynastie, moet de aanleiding zijn geweest om eens precies vast te stellen wie de onderdanen van het hertogdom vertegenwoordigden. Met welke politieke tegenspelers zou de nieuwe vorst in de komende periode te maken krijgen?

Het opstellen van deze lijst lijkt erop te duiden dat de nieuwe hertog Antoon een institutionele vernieuwing doorvoerde, gestoeld op Bourgondische voorbeelden. In december 1406 gebruikte men ook voor het eerst de term *drie staten* in de Brabantse administratieve bronnen. In 1408 is bij de toekenning van een nieuwe bede in Brabant sprake van de *drie staten, dats te weten den prelaten, edele ende den steden ende vriheden*.⁷⁸ Al eerder, in 1398, gebruikte een gezant van hertog Filips de Stoute in een verslag van een vergadering de term *trois estas du pays de Brabant*, maar strikt genomen gebeurde dit buiten de administratieve omgeving van het Brabantse hof.⁷⁹ De introductie van de term 'staten' gebeurde in Vlaanderen eveneens na de Bourgondische machtsovername, en in Holland in de jaren 1420.⁸⁰ Walter Prevenier toonde reeds aan dat de term rechtstreeks van het Frans *états* is afgeleid en dat het gebruik van

⁷⁶ Zie nr. [48].

⁷⁷ GDB, p. 478-479, 837; Van Boendale, *Les gestes*, vol. II, p. 397.

⁷⁸ Stein, *De hertog*, p. 69; vgl. GDB, p. 434 met noot 29.

⁷⁹ Froissart, *Oeuvres* XVI, p. 264-267; Stengers, "Philippe le Hardi", p. 400; Stein, *De hertog*, p. 63.

⁸⁰ Prevenier, *De Leden*, p. 57; Hoppenbrouwers, "Middeleeuwse medezeggenschap", p. 148-149.

het cijfer drie erop duidt “dat staten als synoniem voor standen werd beschouwd.”⁸¹

Maar schijn bedriegt. Misschien is de naamgeving nieuw, maar de feitelijke institutionele ontwikkeling was al veel langer gaande. In de jaren 1290 verleende hertog Jan I (r. 1267-1294) reeds privileges aan de drie afzonderlijke standen in ruil voor de toekenning van een buitengewone bede. Ook al vormden de drie belangengroepen – het ging om zeven steden, de bezitters van heerlijkheden en de clerus – toen nog geen duidelijke afgebakende institutionele spelers op het politieke toneel, de hertog bevestigde in ieder geval wel hun politieke bestaansrecht.⁸² De convocatielijst van 1406 is dan ook eerder het eindpunt dan het begin van het institutionaliseringsproces van de Staten van Brabant.

Mogelijk is uit de Bourgondische administratie wel een andere praktijk overgenomen die nauw verband houdt met het opmaken en bijhouden van de convocatielijsten. Zo liet Filips de Stoute in 1397 een stapel convocatiebrieven afleveren bij de Rekenkamer te Dijon. Hij deed dat:

pour ce que vous sçavez les noms de ceulx à qui il faut escrire, mieulx que l'on ne peut le faire par deça, nous voulons que vous mettez et faites mettre les supscriptions des dites lettres, c'est assavoir aux dits nobles, abbez, gens d'esglise et bonnes villes de nostre dit duchié, selon qu'il a esté accoustumé à leur escrire (...).⁸³

Het citaat wijst op het bestaan van formulierboeken. In dit type administratieve registers werden lijsten aangelegd van de exacte titels van hoogwaardigheidsbekleders met wie de vorst communiceerde. De Rekenkamer had blijkbaar de expertise in huis en wist hoe de hoogwaardigheidsbekleders aangeschreven moesten worden. Het vermelden van de juiste titels was in deze statusgevoelige samenleving van het grootste belang. Het is geen toeval dat de convocatielijsten van 1465 en 1489 opgenomen zijn in registers waarin ook dergelijke formulieren zijn opgenomen.⁸⁴

⁸¹ Prevenier, *De Leden*, p. 24.

⁸² Van Uytven, “Standenprivileges”, p. 434-435.

⁸³ Laroche, “Les États particuliers du Charolais”, p. 147. Ook vermeld door Hébert, *Parlementer*, p. 190. Vertaling: “omdat u wel de namen kent van de degenen die aangeschreven moeten worden, beter dan men dat vanaf hier zou kunnen doen, willen wij dat u op deze brieven de opschriften zet of laat zetten, te weten aan de genoemde edelen, abten, geestelijken en goede steden van ons hertogdom [van Bourgondië], volgens de manier waarop men gewoon is naar hen te schrijven (...).”

⁸⁴ Zie hierna onder paragraaf 1.3 en 1.4.

1.2. De convocatielijst van 1415

De tweede lijst staat in een zestiende-eeuws handschrift uit het rijke fonds *Diverse Handschriften* van het Algemeen Rijksarchief te Brussel (zie bijlage 2).⁸⁵ In het handschrift zijn ordonnanties opgenomen betreffende het stadsbestuur van Brussel tussen 1511 en 1561, hetgeen duidt op een vervaardiging in of kort na het laatstgenoemde jaar, wat op paleografische gronden goed te verdedigen is. De titel die deze lijst heeft gekregen is *Register van den drij staten des hertochdoms van Brabant* (zie afbeelding 4). Dit opschrift hoeft natuurlijk niet contemporain te zijn en kan toegevoegd zijn door de kopiist in de zestiende eeuw. Zoals gezegd was het gebruik van de term 'drie staten' reeds onder Antoon in het eerste decennium van de vijftiende eeuw gemeengoed geworden in de hertogelijke administratie.

Na deze convocatielijst staat een opsomming van *officieren ende amptluden* van Brabant, net als het geval was bij die van 1406. Vervolgens komt een lijst van Brabantse prelaten en ten slotte een overzicht van *den generalen staet van Brabant*. Hierin staan achtereenvolgens de steden, vrijheden, de prelaten, de *prelateressen*, negentien *banderijen*, twee *graefscappen* (Megen en Hoogstraten), achttien *capittulen*, tien *landeken*, een *marcgraafschap* (Bergen op Zoom), een *hertochdom* (Aarschot), en een overzicht van de ambtenaren, dit keer inclusief die van de Raad en Rekenkamer van Brabant. Het feit dat in dit register sprake is van een markgraafschap Bergen op Zoom en een hertogdom Aarschot maakt dat het van na 1533 moet dateren, omdat Karel V in dat jaar de genoemde heerlijkheden verhief tot deze nieuwe waardigheden.⁸⁶ Het overzicht eindigt met het kopje *Edelen* met daaronder het getal 162.⁸⁷

Het register geeft net als Butkens in zijn manuscripten de volledige institutionele structuur van het hertogdom weer. De Staten vormen in de optiek van de vervaardiger van dit handschrift de eerste (en belangrijkste?) component van de *polity* van het hertogdom. De samensteller greep voor het overzicht van de Staten terug op een oudere lijst en heeft deze aangepast aan de omstandigheden van het tweede kwart van de zestiende eeuw. Was er dan geen recentere lijst beschikbaar of ging het de auteur in algemene zin om de namen van de abdijen en de bezitters van de heerlijkheden die een rol speelden in de Staten?

De voertaal van de lijst is Middelnederlands en hij is, net als de lijst van 1406, niet per stand ingedeeld, maar per hoofdmeierij: achtereenvolgens passeren de meierij van Leuven, de ammanie van Brussel, de meierij van Tienen, de meierij van 's-Hertogenbosch, het markgraafschap van

⁸⁵ DH 1440 f. 123r-129r. Met dank aan Frederik Buylaert die mij heeft gewezen op het bestaan van deze lijst.

⁸⁶ Van Ham, *Het doorluchtig huis*, p. 84; Lauwerys, *Hoogstraten*, p. 101.

⁸⁷ DH 1440, f. 129r-132r. Helaas heeft de auteur de namen van de 162 edelen niet weergegeven.

Afbeelding 4. Detail van de convocatielijst van 1415. DH 1440 f. 123r. © Algemeen Rijksarchief, Brussel

Antwerpen en het baljuwschap van Waals-Brabant de revue. De identieke volgorde van de hoofdmeierijen is niet de enige overeenkomst tussen beide lijsten. De abten en baanrotsen staan eveneens in precies dezelfde volgorde. Dat betekent dat Leuven, en binnen deze meierij de heer van Aarschot, het eerst aan bod komt en dat de lijsten sluiten met Waals-Brabant waar de heer van Edingen bovenaan staat. Bovendien wijkt in de hoofdmeierij van Waals-Brabant in beide lijsten de categorisering van de edelen af van de overige kwartieren. Terwijl in de overige hoofdmeierijen in 1406 een onderscheid wordt gemaakt tussen drie categorieën, te weten *barones*, *milites* en *armigeri*, is in Waals-Brabant alleen sprake van een gezamenlijke categorie van *barones et milites* enerzijds en *armigeri* anderzijds. In de lijst van 1415 komt in Waals-Brabant eveneens een categorie voor van *baenrodsen ende ridders*, terwijl in de andere kwartieren het onderscheid tussen *baenrodsen* enerzijds en *ridders ende knechten etc.* anderzijds wordt aangehouden. Een belangrijk verschil is wel dat de kopiist van de lijst van 1415 slechts was geïnteresseerd in de toplaag van de adel: hij noemt alleen de baanrotsen en laat de namen van de ridders en knapen achterwege.

Dit kan erop duiden dat de originele lijst is vervaardigd na 1426. Toen zou een reglement zijn opgesteld waarin werd vastgelegd dat voortaan alleen nog *barons ende geen mindere heeren oft edelen* werden opgeroepen in de Tweede Stand. Op gelijke wijze zouden de abten de geestelijkheid vertegenwoordigen en de vier hoofdsteden de derde stand.⁸⁸ Ook

⁸⁸ Augustyn, "Staten van Brabant", p. 99, 102, 104.

Butkens meldt dit – in een ander register dan waarin de lijst van 1406 is aangetroffen – maar dateert het besluit iets later, namelijk in 1431.⁸⁹ Afgezien van de baanrotsen staan er echter meer geestelijke gezagsdragers dan alleen abten in de lijst en ook het aantal steden en vrijheden is meer dan vier (zie tabel 2).

Het is beter om de *terminus ante quem* vast te stellen op basis van de vermelde personen en instellingen in de lijst. Zo is er sprake van de *prioor van Sinte Geertruyden te Lovene* (zie afbeelding 4), ook al noemt de kopiist deze verderop in het register in een ander verband de *proist van Sinte Geertruyden te Lovene*.⁹⁰ Deze priorij te Leuven werd in 1449 verheven tot abdij en het feit dat er nog steeds sprake is van een prior/proost, betekent dat de lijst voor 1449 moet zijn opgesteld; anders zou er abt hebben gestaan.⁹¹ We kunnen het jaar van vervaardiging van de originele lijst echter nog nader preciseren door de vermelde baanrotsen te identificeren. Net als voor de lijst van 1406 geldt voor de identificatie van de baanrotsen het probleem dat zij alleen met hun heerlijkheden worden aangeduid. In de hertogelijke administratie was dat niet ongebruikelijk: tijdgenoten wisten wel wie bijvoorbeeld de heer van Aarschot was.

Sommige personen cumuleerden op bepaalde momenten verschillende heerlijkheden. Dat geldt bijvoorbeeld voor de heerlijkheden Rotseelaar en Vorselaar die al in 1380-1381 in handen van Jan III van Rotselaar en in 1406 over gingen op zijn zoon Jan IV van Rotselaar.⁹² Dat zou betekenen dat de lijst van voor 1380-1381 moet dateren want de heren van Rotselaar en Vorselaar staan apart vermeld.⁹³ Er zijn echter andere aanknopingspunten die wijzen op een latere datering. Zo duidt de scribent twee baanrotsen niet aan met *de heere van* maar met *de joncker van*, te weten de jonkers van Wezemaal en Gaasbeek.⁹⁴ De aanduiding van jonker is specifiek en betekent dat deze lieden uit vooraanstaande families stamden maar op het moment van optekening (nog) niet tot ridder geslagen waren.⁹⁵ Het moet hier gaan om Jan II van Wezemaal († 1464) en Jacob van Abcoude († 1459) die inderdaad nooit tot ridder

⁸⁹ FVS 1407 f. 189r: *De vergaderinghen quam het landt op soo swaeren costen dat hertoge Philipis van Bourgoignen dat heeft verandert in't jaer 1431, op den 17 dach van januarij, ende geordineert dat voortan men alleen soude convoceren tot de generael vergaedinghe voor allen de geestelijckhijt alleen de abten van Brabant, soo vor him als allen anderen godtshuijsen, ende van gelijcke allen den banneroitsen van Brabant voor allen den riddersen, schiltborstighe, edele personen, ende de vier hoofsteden van Brabant voor allen de andere steden ende vrijheden.*

⁹⁰ DH 1440 f. 123r, 127v. Zie nr. [570].

⁹¹ MB IV-B, 910. Zie ook Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 89, die 1450 vermeldt. Zie ook de lijst van 1489 waar de abt van Sint-Geertrui (nr. [695]) onder de prelaten (abten) en niet onder de priors wordt vermeld.

⁹² GDB, p. 725-726 nrs. 210-211.

⁹³ Nrs. [574] en [619].

⁹⁴ DH 1440 f. 123r-v. Zie nrs. [573] en [580].

⁹⁵ Janse, *Ridderschap*, p. 89; Damen en Janse, "Adel in meervoud", p. 536-538.

Afbeelding 5. Jacob van Aboude, heer van Gaasbeek, hier afgebeeld in een tekening van een glasraam uit de Dom te Utrecht. A. van Buchel, *Monumenta passim in templis ac monasteriis Trajectinae urbis atque agri inventa*, fol. 7v. © Utrecht, Het Utrechts archief (Bibliotheek), ms. XXVII L 1.

zijn geslagen.⁹⁶ Jacob van Abcoude (zie afbeelding 5) erfde reeds in 1400 de heerlijkheid Gaasbeek van zijn overleden vader Zweder. Ook al zou Jacob diverse andere prestigieuze heerlijkheden bezitten, hij werd zijn hele verdere leven doorgaans aangeduid als de jonker van Gaasbeek.⁹⁷

Opmerkelijk genoeg worden zowel de heer van Wezemaal als de jonker van Wezemaal genoemd.⁹⁸ De lijst moet dus zijn opgesteld toen beide heren nog in leven waren en politiek actief. Jan I van Wezemaal had voor

⁹⁶ Zie over het fenomeen van de *écuyers-banneret* Paravicini, “Soziale Schichtung”, p. 376 en Damen, “Heren met banieren”, p. 139-158. Over de jonkers van Gaasbeek en Wezemaal zie nrs. [43] en [573] en GDB, p. 653-654, 745.

⁹⁷ Hij ontving tussen 24 juni 1400 en en 24 juni 1401 het land van Gaasbeek in leen na overlijden van zijn vader: RKB 17145 f. 1r. Zie verder De Groot, “Zweder en Jacob van Gaasbeek”, p. 64-65; GDB, p. 653-654; De Win, “Abcoude, Jacob van”.

⁹⁸ Nrs. [617] en [573].

zijn zoon Jan II aanvankelijk een geestelijke carrière in gedachten. Toen zijn oudste zoon Willem echter plotseling kwam te overlijden, vond Jan I het raadzaam dat zijn tweede zoon uit de geestelijke stand zou treden.⁹⁹ Vervolgens droeg hij op 2 juli 1415 de heerlijkheid Fallais, gelegen in het prinsbisdom Luik, aan Jan II (de jonker) over. Begin november 1415 kregen beide heren apart laken uitgereikt bij de begrafenis van Antoon – twaalf el, oftewel op het niveau van een baanrots – en enkele dagen later komen ze ook gezamenlijk voor op een lijst van aanwezigen van een Statenvergadering.¹⁰⁰ De jonker van Wezemaal had dus in de tweede helft van 1415 heerlijke macht verkregen en was politiek actief geworden. In de lijst worden vader en zoon ieder in een ander kwartier genoemd: de heer in het markgraafschap Antwerpen en de jonker in de meierij van Leuven. Jans heerlijkheden Westerlo, Olen en Herselt lagen namelijk in het markgraafschap, terwijl Wezemaal in de meierij lag. De overdracht van Jans overige lenen op 9 juni 1417 vond plaats op het kasteel van Westerlo in het bijzijn van hertog Jan IV. Jan I moet kort daarna overleden zijn, tussen 9 en 23 juni 1417.¹⁰¹ Een datering van de tweede lijst tussen juli 1415 en juni 1417 is dan ook aannemelijk.

De terminus post quem moet echter 25 oktober 1415 zijn. Op die dag overleed hertog Antoon van Bourgondië op het slagveld bij Azincourt, en deze gebeurtenis heeft het opstellen van een nieuwe convocatielijst waarschijnlijk noodzakelijk gemaakt. Er was toen alleen een minderjarige troonopvolger, Jan IV, beschikbaar – overigens niet de eerste keer in de geschiedenis van het hertogdom – en de Staten kregen via de instelling van een regentschapsraad verregaande invloed op het landsbeleid.¹⁰²

Een analyse van de genoemde baanrotsen maakt duidelijk dat het opnieuw gaat om een betrouwbare kopie van een authentieke convocatielijst. Zo ontbreken in de lijst van 1415 in vergelijking met die van 1406, de heren van Liedekerke, Rumst, Arkel en Zevenbergen. Waarom werden zij niet meer opgeroepen voor vergaderingen van de Staten? De heren van Liedekerke hadden in de veertiende eeuw een belangrijke rol gespeeld in de Brabantse politiek. Liedekerke was echter een Vlaams leen gelegen in het land van Aalst. Niet voor niets staat expliciet vermeld in de lijst van 1406 dat de heer van Liedekerke vanwege *eenige landen in de baenderije van Breda* was opgenomen.¹⁰³ Arnold II van Gavere, de heer van Liedekerke in de lijst van 1406, was gehuwd met de zus van Hendrik VIII van Boutersem, heer van Bergen op Zoom, direct voor hem in de lijst genoemd.¹⁰⁴ Arnold II overleed in 1414 en de heerlijkheid

⁹⁹ Van Ermen, *De landelijke bezittingen*, p. 11-13, 111. GDB, p. 744-745, nrs. 265-266

¹⁰⁰ Overdracht: RKB 17145 f. 189r; laken: RKB 2399 f. 100v-101r (met dank aan Robert Stein, zie ook zijn "Gifts of mourning-cloth"); Staten: Ansems, *Den Luyster*, p. 17.

¹⁰¹ Van Ermen, *De landelijke bezittingen* II, p. 30 met noot 4.

¹⁰² GDB, p. 281-282.

¹⁰³ Zie nr. [362].

¹⁰⁴ Zie nr. [361].

Liedekerke ging over in handen van zijn derde zoon Hendrik die echter de slag bij Azincourt niet overleefde. Vervolgens erfde zijn tweede zoon Jan, bisschop van Kamerijk, Liedekerke.¹⁰⁵ De leenvolger had dus niet alleen een andere waardigheid maar speelde ook geen grote rol meer in de Brabantse politiek. Vandaar dat de heer van Liedekerke niet meer werd opgeroepen.

Azincourt was ook van invloed in het geval van de heer van Rumst, evenmin genoemd in deze convocatielijst.¹⁰⁶ Deze heerlijkheid was rond 1406 in handen van Robert VIII van Béthune, stadhouder van Guyenne namens koning Karel VI. In dienst van de Franse koning gaf hij herhaaldelijk als *chevalier banneret* leiding aan een afdeling van het Franse leger. Via zijn moeder Johanna van Coucy had hij de heerlijkheid Rumst geërfd. In 1408 overleed hij. Zijn dochter Johanna huwde met Robert van Bar die op 25 oktober 1415 sneuvelde bij Azincourt. In november 1418 huwde zij vervolgens met Jan van Luxemburg, waardoor Rumst overging naar het huis Luxemburg.¹⁰⁷ De heer van Rumst was net als de heer van Liedekerke opgenomen onder de baanrotsen niet vanwege het prestige van zijn Brabantse bezittingen, maar vanwege zijn heerlijkheden in andere vorstendommen. Zodra deze personen wegvielen, was er geen reden om de leenvolgers te handhaven als baanrotsen.

Politieke omstandigheden zijn er de oorzaak van dat de heren van Arkel en Zevenbergen¹⁰⁸ ontbreken in de lijst van 1415. De Hollander Jan V van Arkel was vanwege het bezit van het Land van Mechelen vermeld in de lijst van 1406 (zie afbeelding 2), ook al had hij deze heerlijkheid in 1394 verpand.¹⁰⁹ Vanwege een diepgaand conflict met de graaf van Holland, Willem VI van Beieren (r. 1404-1417), was hij *persona non grata* in het graafschap. Hij verbleef daarom in Gelre waar hij de bescherming genoot van hertog Reinoud IV. Als heer van Mechelen en *principalick lidt van Brabant*, in de woorden van kroniekschrijver Dirk Franckensz. Pauw, kon hij echter niet verstek laten gaan bij de begrafenis van Antoon van Bourgondië eind oktober 1415. Toen hij na de begrafenis terugkeerde naar Gelre werd hij vlakbij de grens gevangen genomen door Gerrit van Strijen, heer van Zevenbergen, Dirk van der Merwede en Filips van de Lek, drie edelen die zowel in Holland als Brabant bezittingen hadden. Hij bracht zijn gevangenschap aanvankelijk in Zevenbergen door, vervolgens in de Gevangendoort in Den Haag en werd na de dood van de Hollandse graaf Willem VI opnieuw in Zevenbergen opgesloten. Van

¹⁰⁵ GDB, p. 687-688, 708. Buylaert e.a., "De adel ingelijst", nr. 1131 met noot 153; Liedekerke, *Histoire* I, p. 396-402. Het is niet bekend wat er met zijn bezittingen in de baanderij van Breda is gebeurd.

¹⁰⁶ Zie nr. [45].

¹⁰⁷ RKB 17145 f. 87r; Aubert de la Chenoye-Desbois, *Dictionnaire* II, p. 97-99; Schnerb, *Jean sans Peur*, p. 654-655.

¹⁰⁸ Zie nrs. [359] en [364].

¹⁰⁹ Waale, *De Arkelse oorlog*, p. 60-61. Bij zijn naam staat in de convocatielijst expliciet *nota ratione van 't lant van Mechelen*. KBB, ms. II 1669 f. 238r.

Strijen leverde Jan V van Arkel pas vier jaar later aan hertog Jan IV uit die hem op zijn beurt in bewaring gaf aan Jan II van Wezemaal.¹¹⁰ Het is ongetwijfeld de reden waarom Arkel en Zevenbergen niet meer op de convocatielijst van 1415 voorkomen.

Hoewel de lijst van 1415 beduidend minder namen bevat dan die van 1406, is het toch een interessant document. Inderdaad ontbreken de namen van de ridders en jonkers, maar de vermeldingen van de baanrotsen werpen toch licht op de samenstelling van de Tweede Stand rond 1415, zeker omdat de baanrotsen doorgaans de meest actieve deelnemers waren aan de vergaderingen van de Staten.¹¹¹ Het aantal genoemde prelaten in 1406 en 1415 is identiek, terwijl de Derde Stand in 1415 completer is omdat de steden en de vrijheden van de ammanie van Brussel zijn opgenomen (zie tabel 2).

1.3. De convocatielijst van 1464

De originele lijsten waarop de afschriften van 1406 en 1415 zijn gebaseerd, zijn waarschijnlijk in de hertogelijke kanselarij ontstaan ten tijde van een min of meer problematische dynastieke opvolging. De lijst van 1464 ontstond in een andere politieke context, zoals Blockmans in 1969 al heeft aangetoond. De lijst werd opgesteld in het voorjaar van 1464 nadat de Staten Generaal overhaast door zowel hertog Filips de Goede (r. 1419-1467) als zijn zoon Karel van Charolais bijeen waren geroepen om te beslissen aan wie het landsbestuur toekwam bij afwezigheid van de hertog die op kruistocht wilde gaan. Volgens Blockmans werd de lijst niet voorafgaand maar na de vergaderingen te Brugge en Gent in januari en februari 1464 samengesteld.¹¹² Buylaert c.s. hebben de *terminus post quem* van de lijst nader gepreciseerd op 14 februari 1464.¹¹³

De lijst bevindt zich in een formulierboek voor de aanhef van brieven uit de hertogelijke kanselarij. In de inventaris van de Audiëntie, het archieffonds waarin het stuk zich bevindt, dateert Deceulaer het op eind vijftiende eeuw, hetgeen op paleografische gronden goed te verdedigen is.¹¹⁴ Het formulierboek is helaas onvolledig; het bevat slechts vijftien

¹¹⁰ Dirck Franckensz. Pauw, *Kronijcke des lants van Arckel*, p. 80-81; Janse, *Verkochte vrijheid*, p. 97; Van Ermen, *De landelijke bezittingen* II, p. 61-62. In 1428 zou Jan van Arkel het Land van Mechelen overdragen aan Jan van Wezemaal om de kosten van zijn eigen gevangenschap te kunnen betalen: Waale, *Arkelse oorlog*, p. 61. *Principalick lidt* in de zin van *eerste lit* kan duiden op verwantschap tot in de vierde graad. Het kan echter ook zoiets als medeburger of medelid van een genootschap betekenen. Zie MNW, lemma *lit*¹, betekenissen 3 en 4.

¹¹¹ Damen, "Convocatie", p. 41.

¹¹² *Ibidem*, p. 66; Cuvelier, Dhondt en R. Doehaerd, *Actes*, p. 58-95; Wellens, *États*, p. 102-117.

¹¹³ Buylaert e.a., "De adel", p. 146.

¹¹⁴ Deceulaer, *Inventaris*, nr. 1213. Vgl. Buylaert e.a., "De adel", p. 146 die het stuk op paleografische gronden in de zestiende eeuw plaatszet.

Afbeelding 6. Frank van Borssele, graaf van Oostervant.
© Rijksmuseum Amsterdam, SK-A-499.

folia beginnend op f. 41. Op de eerste pagina's staat een lijst met personen met de juiste aanhef en titulatuur voor de zendbrieven van de hertog. Zo staat er bijvoorbeeld *A nostre tres chier et féal cousin le conte d'Ostrevant*, met wie Frank van Borssele († 1470) wordt bedoeld (zie afbeelding 6), en *A notre amé et féal chancelier de Brabant, maistre Gossin de le Rijt*, niemand anders dan Gosewijn van der Rijt († 1465), kanselier van

Brabant van 31 augustus 1445 tot 17 september 1463.¹¹⁵ Ook al komen beide heren niet op de convocatielijst voor, wijst het formulierboek eveneens op een ontstaansgeschiedenis in de eerste helft van de jaren zestig.

In wat volgt, behandel ik niet de volledige convocatielijst maar sta ik alleen stil bij de vertegenwoordigers van het hertogdom Brabant. Een nieuwe uitgave van deze deellijst vergemakkelijkt een vergelijking met de andere Brabantse convocatielijsten en kan door middel van de identificatie van sommige edelen enkele problematische lezingen oplossen.¹¹⁶ Zoals Blockmans al vaststelde, is de Brabantse lijst verre van compleet. Het volstaat om de lijst van 1464 naast die van 1406 en 1489 te leggen om de onvolledigheid te zien (zie tabel 2). Zo vermeldt de scribent slechts twaalf steden, de helft van het aantal dat op de andere lijsten voorkomt. De ratio hierachter is dat de scribent heerlijke steden als Aarschot, Diest, Breda en Bergen op Zoom niet heeft vermeld. Turnhout, in de andere lijsten als vrijheid bestempeld, is hier opgevoerd als stad. De geestelijkheid ontbreekt volledig, terwijl er ook maar een zeer gering aantal ridders en knapen is opgenomen (respectievelijk 30 en 8), in vergelijking met bijvoorbeeld Vlaanderen (84) en Henegouwen (68).¹¹⁷ Mogelijk heeft de samensteller alleen de politiek actieve edelen – of diegenen die ‘dichtbij de vorst’ stonden – vermeld in de lijst. Dat zou betekenen dat deze lijst volgens andere criteria is opgesteld dan de andere lijsten. Het is niet waarschijnlijk dat hier gaat om de *vertegenwoordigers* van de Tweede Stand.

Tabel 2. Geconvoceerden per categorie

	1406 (B)	1415	1464	1489
Prelaten	18	18		47
Baanrotsen	16	15		
Baanrotsen en ridders	37			
Ridders	90		30	
Knapen	372		8	
Edelen				85
Steden	19	21	12	23
Vrijheden	15	23		23
<i>Totaal</i>	<i>567</i>	<i>77</i>	<i>50</i>	<i>178</i>

¹¹⁵ KAA 1213 f. 41r en 43v. Over Van Borssele: Damen, *De staat van dienst*, p. 287-310 en nr. [762]. Over Van der Rijt: Gaillard, *Le conseil de Brabant* III, p. 336. Godding, *Le conseil*, p. 81-82.

¹¹⁶ Zie bijvoorbeeld de nrs. [662], [668] en [687] waar ik voor een andere lezing heb gekozen dan Blockmans.

¹¹⁷ Blockmans, “De samenstelling”, p. 66.

Afbeelding 7. Detail van de convocatielijst van 1464. KAA 1213 f. 49v. © Algemeen Rijksarchief, Brussel

Had de opsteller van de lijst geen geschikte lijst voor Brabant ter beschikking en moest hij daarom improviseren? Het lijkt er wel op, gezien de vele verschrijvingen en onduidelijkheden in de lijst. Bovendien wist de (waarschijnlijk) Franstalige scribent zich geen raad met de Nederlands-talige plaatsen en heerlijkheden: *Theumout* voor Turnhout, *Linstnel* voor Linsmeel, *Gramberghe* voor Grimbergen en *Borstelle* voor Beersel.¹¹⁸ Er is nog een opmerkelijk verschil in vergelijking met de andere convocatielijsten. In plaats van de traditionele indeling in de verschillende kwartieren koos de scribent voor een tweedeling van *bonnes villes* en *nobles* en plaatste hij de steden voor de adel.

¹¹⁸ Zie nrs. [655]), [663], [669]) en nr. [685].

Het is interessant dat in de volledige convocatielijst alleen in het geval van Brabant en Artesië de Tweede Stand wordt onderverdeeld in ridders en knapen, terwijl er onder de andere vorstendommen slechts een enkele categorie van *nobles* staat vermeld. Mogelijk is het een aanwijzing dat de ridderlijke titel in deze vorstendommen in sociaal en politiek opzicht nog steeds bepalend was voor de status van edelen.¹¹⁹ De scribent heeft de aanduidingen *chevaliers* en *escuyers* met grote accolades toegevoegd om de beide categorieën duidelijk te onderscheiden. Na de acht knapen volgen overigens alsnog vier *messires*, die eigenlijk bij de ridders hadden moeten staan (zie afbeelding 7).¹²⁰ Deze categorisering wijst op de oude traditie van een driedeling binnen de adel tussen baanrotsen, ridders en knapen (zie de lijsten van 1406, 1415). De baanrotsen zijn hier echter al vermengd met de ridders, tekenend voor het afnemend belang van deze titel.¹²¹

1.4. De convocatielijst van 1489

De laatste lijst bevindt zich in een register met daarin stukken van diverse aard, allemaal met betrekking tot het hertogdom Brabant en opgesteld tussen 1451 en 1549. Dit register bevond zich oorspronkelijk in het fonds Diverse Handschriften van het Algemeen Rijksarchief te Brussel.¹²² Recent is het echter verplaatst naar het Rijksarchief Luik, waar het nu is ondergebracht in het familiearchief Mercy-Argenteau en in de inventaris aangeduid als *Recueil des textes normatifs (XVI^e siècle)*.¹²³ De stukken, geschreven door diverse handen, zijn alle in het Middelnederlands. Het oudste stuk betreft een *nyeuwe privilegie van den gemeynen lantrechte* van Brabant uitgevaardigd door Filips de Goede op 20 september 1451.¹²⁴ Het jongste handgeschreven stuk betreft een afschrift van een akte bestemd voor de kanselier en Raad van Brabant, gedateerd 11 december 1549.¹²⁵ Midden in het register is nog wel een latere gedrukte instructie van Karel V opgenomen van 4 april 1554, eveneens bestemd voor kanselier en Raad, getiteld *Bij den Keyser in zijnen Rade*.¹²⁶ De vier ordonnanties voor de Raad van Brabant die in het register zijn opgenomen (van 1472, 1496, 1522 en een ongedateerde van na 1522)¹²⁷ doen vermoeden dat het register heeft gefunctioneerd binnen

¹¹⁹ Zie hierover Damen, "The knighthood".

¹²⁰ KAA 1213 f. 49r-v.

¹²¹ Damen, "Heren met banieren".

¹²² DH 881.

¹²³ FMA 4026.

¹²⁴ FMA 4026 f. 336r-341v.

¹²⁵ FMA 4026 f. 110 r-v

¹²⁶ FMA 4026 f. 123r-126r

¹²⁷ 1496: FMA 4026 f. 175r-190r; 1472 : f. 191r-217v; 1522 f. 233r-243v; ongedateerd: f. 244r-280r.

deze juridisch-politieke instelling. Het feit dat de Raad de Staten vaak bijeen riep kan de aanwezigheid van de convocatielijst verklaren. Ook de kopieën van de Blijde Inkomst van Maria van Bourgondië van 29 mei 1477¹²⁸ en die van de latere Karel V van januari 1515¹²⁹ passen in een dergelijk ‘constitutioneel’ of ‘normatief’ register, evenals de instructie voor de Rekenkamer van Brabant van 1548.¹³⁰

Net als de lijsten van 1406 en 1415 wordt die van 1489 gevolgd door verschillende opsommingen die een overzicht bieden van institutioneel Brabant. Direct na de convocatielijst staat een lijst van 26 koninkrijken die een beetje buiten dit verband vallen want op dezelfde pagina staan de in Brabant gelegen kloosters vermeld. Vervolgens is een lijst opgenomen van 26 *oude baenroedstammen oft baenierheren in Brabant* en een overzicht van 23 steden en 21 vrijheden in Brabant en acht in Limburg.¹³¹ Daarna volgt opnieuw een overzicht van Brabantse prelaten, steden en edelen. Dit keer gaat het echter niet om een convocatielijst maar om een instructie hoe de klerken van de kanselarij diverse hoogwaardigheidsbekleders dienden aan te schrijven. Het is hetzelfde type formulierboek als waarin de convocatielijst van 1464 staat, alleen beperkt het zich in dit geval tot het hertogdom Brabant. Dit formulierboek heeft mogelijk gediend om een uitnodiging uit te vaardigen voor een Statenvergadering die *van sraits wegen*,¹³² oftewel namens de Raad van Brabant, werd gedaan.

De lijst van *eedele* in het formulierboek opent met de vorst zelf: *den duerluchtigen hoogeboeren vermogenden vorst oft prince ende here, heren Philips, eertshertoge van Oisterijc, hertoge van Bourgongnen, van Brabant etc., greve van Vlaenderen, van Tyrol etc.* Na hem staan 49 Brabantse edelen opgesomd op volgorde van hun rang. Na aartshertog Filips de Schone wordt als eerste genoemd de *hoogeboeren vermogenden vorst* Willem II, hertog van Gulik en Berg en heer van Diest.¹³³ Als derde in rang volgt *onsen lieven ende getruwe neve, raide ende camerlinc, heren Ingelbrechte, greve tot Nassou, tot Vyanden, here tot Breda, tot Grymbergen etc.*¹³⁴ Samen vormen deze 49 personen de top van de Brabantse adel rond 1490. Bij alle edelen staat in de marge de belangrijkste heerlijkheid die zij in (leen)bezit hielden zoals *Nassou, Ysselsteyn, Gaesbeke, Chievre, Bergen, Gheete* etc. Dit was niet alleen om voor de dienstdoende klerk het opzoeken van het formulier van een bepaalde persoon te vergemakkelijken. Juist in dit laatste decennium van de vijftiende eeuw worden vooraanstaande edelen in de administratie steeds vaker alleen met hun

¹²⁸ FMA 4026 f. 7r-45v. Niet vermeld bij Van Uytven, “De Blijde inkomst”, p. 287-288.

¹²⁹ FMA 4026 f. 45r-58r.

¹³⁰ FMA 4026 f. 381r-393v

¹³¹ FMA 4026 f. 130r-132r. Exact dezelfde steden als in de convocatielijst worden genoemd. Wat betreft de vrijheden ontbreken Lummen en Oirschot in deze lijst.

¹³² FMA 4026 f. 135v.

¹³³ Zie over hem nr. [708].

¹³⁴ FMA 4026 f. 136v-137r. Zie over hem nr. [709].

Afbeelding 8. Detail van de convocatielijst van 1489. FMA 4026 f. 128r. © Rijksarchief, Luik

heerlijkheid aangeduid, zonder het voorvoegsel *de heere van*. Dit gebruik is eveneens her en der in de convocatielijst overgenomen. Zo is er sprake van *Gheete*, *Ravesteyn* (zie afbeelding 8), *Saint Pol* en *Perweys*.¹³⁵ De heren van Geten en Perwijs vermeldt de scribent overigens nog eens in de

¹³⁵ Nrs. [705], [729], [730] en [800].

lijst als respectievelijk *Jacop, heere tot Gheete en de here van Perweys*.¹³⁶ Dergelijke dubbels komen vaker voor.¹³⁷

De lijst is vrijwel zonder doorhalingen weergegeven. Dit wijst erop dat dit (opnieuw) een kopie is van een originele lijst die vooralsnog niet is terug gevonden. Voor de datering van de originele lijst zijn diverse aanwijzingen. Zo duidt de scribent Jan en Librecht van Houthem aan met hun functies, respectievelijk kanselier van Brabant en meier van Tienen.¹³⁸ Deze ambten zouden zij vanaf 15 februari 1486 (Jan) en 22 december 1488 (Librecht) bekleden. Librecht legde de ambtseed zelfs pas op 24 maart 1489 af terwijl hij vanwege de opstand van de Brabantse steden tegen Maximiliaan zijn ambt effectief pas vanaf 19 augustus van dat jaar uitoefende.¹³⁹

Ongetwijfeld staat de vervaardiging van de lijst in direct verband met de beëindiging van deze opstand. Filips van Kleef, de leider van de opstand, hield van 18 september 1488 tot 25 augustus 1489 Brussel bezet.¹⁴⁰ Ook steden als Nijvel, Tienen en Leuven waren op de hand van Van Kleef. Maar de steden waren niet opgewassen tegen de militaire overmacht van hertog Albrecht van Saksen. In mei moest Nijvel het verzet staken en Leuven en Tienen volgden op 14 augustus 1489. Leuven en Brussel zagen zich genoodzaakt om financieel ongunstige vredes sluiten met Maximiliaan.¹⁴¹ De vermelding van Everard IV van der Mark op de lijst onder de ammanie van Brussel is in dit verband relevant.¹⁴² Zijn vader Everard III had zich in 1488 van Luik meester gemaakt en zich verbonden met Filips van Kleef. Op 26 september 1489 sloot hij echter met Albrecht van Saksen een bestand.¹⁴³ De directe aanleiding voor de vervaardiging van de lijst was mogelijk de langdurige vergadering van de Staten Generaal over de munt die van begin oktober tot half december in achtereenvolgens Mechelen, Lier en Breda plaatsvond.¹⁴⁴ Voor het bepalen van de *terminus ante quem* is de overlijdens-

¹³⁶ Nrs. [856]) en [774].

¹³⁷ Antoon van Brabant, een bastaardzoon van hertog Filips van Sint-Pol, wordt vermeld als *Anthonis bastert van Brabant* (nr. [731]) en als *de here van Cruybeke* (nr. [737]). Het patroon is dus dat een edelman met zijn werkelijke naam wordt genoemd en daarnaast nog eens apart met zijn (belangrijkste) heerlijkheid.

¹³⁸ Nrs. [817] en [818].

¹³⁹ De Win, "De kanseliers", p. 151 met noot 408, 154.

¹⁴⁰ Zijn vader Adolf wordt als *Ravesteyn* (nr. [729]) aangeduid in de lijst. Zie afbeelding 7.

¹⁴¹ Willems, "Militaire organisatie", p. 267; Haemers, "Philippe de Clèves", p. 64-66. Henne en Wauters, *Histoire de la ville de Bruxelles I*, p. 310-312.

¹⁴² Zie nr. [733]. Hij staat op de convocatielijst vanwege het bezit van het burggraafschap van Brussel en het huis Bouchout te Wemmel. Zijn vader Everard III had deze leengoederen in 1479 aan hem overgedragen. Zie RKB 551 f. 18r, 555 f. 244v, 264r, 289r, 350r; Wauters, "Notice Bouchout"; Galesloot, *Inventaire I*, p. 191, 198, 210, 266, 292.

¹⁴³ Harsin, *La Principauté de Liège*, p. 237-238; Chestret de Haneffe, *Histoire de la Maison de la Marck*, 119.

¹⁴⁴ Wellens, *Les États généraux*, p. 218-219, 467.

datum van heer Jan III Hinckaert (voor 5 oktober 1489) geschikt.¹⁴⁵ Met andere woorden, de lijst moet ergens in de maand augustus of september 1489 zijn opgesteld.

Net als in het geval van de lijst van 1406, vereist het gebruik van de overlijdensdata van de edelen als tijdsindicatie van de vervaardiging grote omzichtigheid. Zo wordt de *greve van Oistervant* vermeld onder het markgraafschap Antwerpen.¹⁴⁶ Het gaat hier om Frank van Borssele, weduwnaar van Jacoba van Beieren, graaf van Oostervant, heer van Sint-Maartensdijk en de Brabantse heerlijkheid Hoogstraten (sinds 1429), die reeds in 1470 overleden was (afbeelding 6).¹⁴⁷ De vermelding van een aparte *here van Hoichstraten*¹⁴⁸ – in 1489 is dat Jasper van Culemborg – duidt erop dat de graaf van Oostervant een relict van een oudere lijst is. Een andere mogelijkheid is dat de scribent reeds doorgehaalde namen toch heeft opgenomen in deze versie. Hetzelfde geldt namelijk voor andere reeds overleden edelen zoals bijvoorbeeld Gillis Butoir en de graven van Zalm en Sint-Pol.¹⁴⁹ De onder de meierij van 's-Hertogenbosch vermelde heer Jan van Megen, ook opgenomen in de lijst van 1406, was zelfs al overleden in 1417.¹⁵⁰ Tegelijkertijd zijn deze onvolkomenheden juist aanwijzingen voor de authenticiteit van de lijst.

2. Convocatie en representatie

De Brabantse hoofdsteden hanteerden rond het midden van de veertiende eeuw al speciale lijsten om de ridders, en dan in het bijzonder de buitenpoorters, op te roepen voor de vergaderingen te Kortenberg.¹⁵¹ Hier vergaderden van oudsher de vertegenwoordigers van de Brabantse steden en ridderschap. Deze administratieve gewoonte werd overgenomen door de hertogelijke kanselarij. Bijzonder interessant in dit verband is de convocatielijst van de Brabantse ridderschap die de Vlaamse graaf Lodewijk van Male (r. 1346-1384) op 27 augustus 1356 liet opstellen.¹⁵² Het was tien dagen na de voor het Brabantse leger desastreus verlopen slag bij Scheut, even buiten Brussel. Nadat de belangrijkste Brabantse steden hem al eerder trouw gezworen hadden, verwachtte Lodewijk van Male nu dat de Brabantse edelen hem *manscap souden comen doen van*

¹⁴⁵ Nr. [748]. Zie ook De Win, "Hinckaert", p. 541.

¹⁴⁶ Nr. [762].

¹⁴⁷ Zie de biografie van De Win, "Borselen, Frank van", p. 59-72; De Smedt red., *Les chevaliers*, nr. 42; Damen, *De staat van dienst*, p. 447.

¹⁴⁸ Nr. [761].

¹⁴⁹ Respectievelijk nr. [769], [703] en [730]. Vgl. over het doorhalen van oude namen in vergelijkbare lijsten Van den Hoven van Generen, *Het kapittel-generaal*, p. 94.

¹⁵⁰ Zie nr. [275] en [875] en Van der Ree-Scholtens, *Grensgebieden*, p. 39, 58-61.

¹⁵¹ Zie de convocatielijst van Brussel uit 1350 met in totaal 54 ridders uitgegeven door Gorissen, *Het Parlement*, p. 90-92.

¹⁵² MD 1 f. 12-14 uitgegeven in Van Boendale, *Les gestes* II, p. 506-510. Zie ook Gorissen, *Het parlement*, p. 39-41.

dat si houden van Brabant. Met andere woorden: zij moesten hem hulde brengen voor de goederen die zij van de hertog in leen hielden.¹⁵³ Hij ontbood de ridderschap om samen te komen te Kortenberg. P. Gorissen stelde in 1956 al vast:: “Een behendige zet: de Vlaamse indringer wilde aanknopen bij een oude Brabantse traditie”¹⁵⁴

De lijst van de 158 aangeschreven *ridders*, zoals expliciet in het bovenschrift wordt vermeld, biedt niet alleen een prachtig overzicht van de Brabantse ridderschap omstreeks het midden van de veertiende eeuw, hij geeft ook weer op welke manier de convocatie verliep. De ridders staan namelijk gerangschikt volgens de administratieve indeling van het hertogdom. Achtereenvolgens worden de districten van Leuven, Brussel, Mechelen, Antwerpen, 's-Hertogenbosch, Tienen en Waals Brabant opgesomd (afbeelding 9). Deze administratieve indeling was ingezet door hertog Hendrik I (r. 1190-1235) en uitgewerkt door Jan I (r. 1267-1294), maar kreeg pas onder Jan III (r. 1312-1355) definitief vorm. Daarbij werd uitgegaan van de oude territoria waaruit het hertogdom was opgebouwd en die oorspronkelijk door domeinambtenaren (*villici*) werden beheerd. De *villici* kregen justitiële taken toebedeeld terwijl hun financiële taken in de loop van de tijd werden overgenomen door gespecialiseerde ontvangers.¹⁵⁵

De termen waarmee de districten worden aangeduid, verschillen overigens, afhankelijk van de administratieve traditie. Zo heten Leuven, Tienen en 's-Hertogenbosch *villicationes*, meierijen, is Brussel een *ammania*, ammanie, en Antwerpen een *marchionatus*, markgraafschap. Terwijl de Latijnse termen worden gebruikt in de lijst van 1406, zien we de Middelnederlandse termen terug in de lijsten van 1415 en 1489. Zo heet Waals-Brabant in 1406 *Gallica terra*, terwijl de term voor deze hoofdmeierij in 1415 *den Walschen lande van Brabant* is. In de lijst van 1489 is er nog steeds een aparte vermelding van deze regio maar wordt er wel een onderscheid gemaakt tussen het baljuwschap van Nijvel en *Dwalslant*.¹⁵⁶

De verklaring voor het handhaven van deze administratieve indeling staat expliciet in de convocatielijst van 1489:

Hierna volgen de steden ende persoenen, beyde geestelic ende weerlic, geseten bynnen de 6 ambachten slants van Brabant, dewelke men gewoonlick is te bescreven tot lantdachverden van den drie staten desselfs lants. Ende is te weten dat men die voirs. 6 ambachten pleecht te deylen in 6 oft 7 deelen om die te rennen 6 oft 7 boden in der manieren als hiernaer volcht.¹⁵⁷

¹⁵³ Van Boendale, *Les gestes* II, p. 508.

¹⁵⁴ Gorissen, *Het parlement*, p. 6.

¹⁵⁵ Kerremans, *Étude*, p. 11-29, 53-54.

¹⁵⁶ FMA 4026 f. 129v.

¹⁵⁷ FMA 4026 f. 128r, zie bijlage 4. In vertaling: “Hierna volgen de steden en personen, zowel geestelijk als wereldlijk, die zich bevinden in de zes hoofdmeierijen van het hertogdom Brabant en die men gewoonlijk uitnodigt voor de dagvaarten van de drie Staten van Brabant. De ambachten worden doorgaans verdeeld in zes of zeven meierijen

Afbeelding 9. Administratieve indeling van het hertogdom Brabant rond 1400

Het woordgebruik in deze passage is veelzeggend; *gewoenlick* en *pleecht* wijzen op een aloude traditie. De hertogelijke boden liepen doorgaans vaste routes langs de steden, kastelen en abdijen en zorgden ervoor dat ieder de voor hem bestemde convocatiebrief kreeg.¹⁵⁸ In de

die belopen zullen worden door zes of zeven boden op de manier die hierna volgt.” Cuvelier, *Dénombrements*, p. xv vermeldt dit citaat ook alleen dateert hij de lijst in het begin van de vijftiende eeuw.

¹⁵⁸ Zie voor Holland Janse, “De Tweede Stand”, p. 168, 170.

archieven van diverse abdijen en steden en in de nalatenschap van een enkele edelman zijn deze convocatiebrieven overgeleverd (zie bijlagen 5 tot en met 7). De indeling van de lijst heeft dus vooral een hele praktische reden: als deze was ingedeeld per stand, dan moest iedere bode bij iedere dagvaart bepalen welke personen, abdijen en steden uit de lijst hij in zijn district moest aandoen.

De zes hoofdmeierijen worden in het citaat als *ambachten* aangeduid. Hiermee wordt het rechtsdistrict van een bepaalde ambtenaar bedoeld.¹⁵⁹ Ieder *ambacht* is weer onderverdeeld in zes of zeven meierijen (*deelen*) die door even zoveel boden worden belopen. In de lijst van 1489 is die geografische onderverdeling niet meer zichtbaar maar in die van 1406 wel (met uitzondering dan van de ammanie van Brussel), met het specifieke doel om alle *armigeri*, knapen, te kunnen onderbrengen in aparte meierijen. In het geval van de hoofdmeierij Tienen staan bijvoorbeeld eerst de knapen vermeld, die blijkbaar in de 'hoofdstad' wonen, en vervolgens de knapen in de andere *villicationes* (meierijen) Zoutleeuw, Gete en Kuntich. Hetzelfde geldt voor de hoofdmeierij 's-Hertogenbosch die naast de 'hoofdstad' was onderverdeeld in Maasland, Peelland, Kempen en Oisterwijk.¹⁶⁰ Het is opvallend dat alleen in Waals-Brabant zowel ridders als knapen worden uitgesplitst over zeven *officii*: Nijvel, Genepiën, Terhulpen, Mont-Saint-Guibert, Graven, Incourt, Geldenaken en Hannuit.¹⁶¹ Woonden ridders in Leuven, Brussel, Tienen, 's-Hertogenbosch en Antwerpen dan voornamelijk in of rond de stad? Dergelijke grote stedelijke conglomeraties waren in Waals-Brabant in ieder geval afwezig. Dat zou kunnen verklaren dat men het gewoon eenvoudiger vond, vanuit het praktische oogpunt van de routes die de boden aflegden, om de ridders en knapen in deze ambachten bij elkaar te zetten.

Uit het bovenvermelde citaat blijkt verder dat de leden van de Eerste en Tweede Stand een persoonlijke uitnodiging kregen, terwijl in het geval van de steden de uitnodiging gericht was aan het stadsbestuur dat dan zelf gedeputeerden afvaardigde. Dit onderscheid komt ook in de convocatiebrieven zelf terug. Zo verzocht hertog Jan IV het stadsbestuur van Antwerpen in mei 1420 om *gedeputeerden* te zenden naar Brussel en daar samen te komen met *ons, onsen prelaten, baenrodsen, rade, ridderscap ende den gedeputeerden van onsen anderen steden ende vryheiden van Brabant*.¹⁶² Een convocatiebrief aan de abt van Park was echter aan hem persoonlijk gericht: *wij ontbieden u (...) dat ghij (...) compt ende zijt in onser stadt van Bruessele om mit den anderen van den Staten ons*

¹⁵⁹ MNW, lemma *ambacht*¹¹, betekenis 3.

¹⁶⁰ KBB Ms. II 1669 f. 235v-236v (Tienen) en f. 237r-238r ('s-Hertogenbosch). Zie ook bijlage 1 en Coppens, "Meierijen", p. 637.

¹⁶¹ Zie bijlage 1. Vgl. de indeling in vijftien meierijen rond 1648 bij Coppens, "Meierijen", p. 639, 666-668.

¹⁶² ASA, PK 299. Zie bijlage 7a.

lants van Brabant samen te komen.¹⁶³ De abt diende dus geen afgevaardigden te sturen maar moest zelf komen. Een vergelijkbare formulering staat in de brief die de hertog enkele jaren later richtte aan jonker Engelbert I van Nassau: *Wij ontbieden u, bidden ende ernstelic versueken, dat ghij van huden over acht dage des avonds compt ende sijt in onser stad van Bruessel, bij ons ende den anderen van den drien staten onsses lants van Brabant (...).*¹⁶⁴ De hertog convoceerde de leden van de Eerste en Tweede Stand dus op persoonlijke titel. Zij vertegenwoordigden vooral zichzelf en de mensen die binnen de grenzen van hun domeinen en heerlijkheden woonden. Zoals blijkt uit de formulering in de Antwerpse convocatiebrief was alleen in het geval van de Derde Stand echt sprake van een ‘representatief bewustzijn’.¹⁶⁵ In de convocatielijsten zijn de namen van de stedelijke vertegenwoordigers dan ook niet opgenomen, omdat een stad voor iedere vergadering zelf gedeputeerden kon afvaardigen. Tijdgenoten maakten volgens Smaele en Tollebeek dan ook een duidelijk onderscheid tussen ‘deputatie’ en ‘representatie’: aan de vergaderingen van de Staten werd deelgenomen door gedeputeerden ‘die elk apart slechts de woordvoerders waren van hun opdrachtgevers, maar die *samen*, vergaderd in een college, het hele volk of land representeerden.’¹⁶⁶

In 1408 beschouwde hertog Antoon de leden van de Staten in ieder geval als vertegenwoordigers van de onderdanen toen hij om geld verlegen zat:

Comme nos biens amez les prelas, nobles, comunemiastres, eschevins et consaulx de nos bonnes villes et franchises de nostre pays de Brabant, *tant pour eulx comme pour tout nos autres subgés et habitans communament de notre dit pays de Brabant* [mijn cursivering] nous ayent présentement, à notre premier et Joyeulx advenendt à la signourie d’icellui nostre pays de Brabant, une ayde (...).¹⁶⁷

De Staten vormden een belangrijk platform voor onderhandelingen over de nieuwe bedden, de hoofdelijke belastingen die de hertog van Brabant wilde opleggen aan zijn onderdanen. Volgens het Charter van Kortenberg (1312) kon de vorst slechts in enkele, zogenoemde feodale, gevallen (huwelijk, ridderslag, losgeld) een bede eisen van zijn onderdanen. De huldiging van de nieuwe vorst, de Blijde Intrede, hoorde daar niet bij, ook al slaagden de meeste Brabantse hertogen er in de vijftiende eeuw wel in om bij deze gelegenheid een nieuwe bede te ontvangen.

¹⁶³ AAP, Kastje VIII, Lias 4, Serie B1 (1324-1499), nr. 28. Zie bijlage 5b.

¹⁶⁴ AND 1482. Zie bijlage 6b.

¹⁶⁵ Hoppenbrouwers, “Middeleeuwse medezeggenschap”, p. 141-145.

¹⁶⁶ Smaele en Tollebeek, “Politieke representatie”, p. 17-18.

¹⁶⁷ Moureaux-Van Neck, “Un aspect”, p. 69. Vertaling: “Aangezien onze geliefde prelaten, edelen, burgemeesters, schepenen en raden van onze goede steden en vrijheden van ons land van Brabant, zowel voor henzelf als voor al onze andere onderdanen en inwoners gemeenschappelijk van ons land van Brabant, op ons verzoek ons recent vrijgevig een bede hebben toegestaan bij de gelegenheid van onze eerste Blijde Intrede tot de heerlijkheid van ons land van Brabant (...).”

Tijdens de onderhandelingen over deze nieuwe bedden stemden de drie Staten over de bedden en werden de lasten aanvankelijk volgens een vaste verdeelsleutel verdeeld: de kloosters, de grote steden en het platteland betaalden alle drie een derde deel. De edelen (*nobles*) stemmen in dit geval voor een bede waaraan zij persoonlijk niet hoeven bij te dragen maar die volledig moest worden opgehoest door de inwoners van hun heerlijkheden en dorpen op het platteland.¹⁶⁸

Het is ook niet verwonderlijk dat de vorst in de convocatiebrieven gericht aan de steden erop aandrong dat de gedeputeerden *volcomelic gelast* naar de vergadering zouden komen.¹⁶⁹ Extra ruggespraak zou alleen maar vertraging geven, zeker als er een *eyntlijke antworde* gegeven moest worden op het verzoek om een nieuwe bede. In de meeste convocatiebrieven staat daarom ook een aansporing om vooral naar de dagvaart te komen: *Ende des niet en laet*,¹⁷⁰ of *Des en laet niet also lief als ghi ons hebt*,¹⁷¹ en *Ende des en wilt nyet laten*.¹⁷² Een echte sanctie was niet aan de orde maar de vorst stelde absentie niet op prijs, zeker als er financiële of militaire zaken bediscussieerd werden.¹⁷³ In ieder geval verstuurde de kanselarij de convocatiebrieven geruime tijd van tevoren, zodat de geconvoceerden zich goed konden voorbereiden. De minimale termijn tussen het versturen van de convocatiebrief en de vergadering was acht dagen,¹⁷⁴ maar in de brieven komen ook termijnen van tien dagen of zelfs zeventien dagen voor.¹⁷⁵

De volgorde van de hoofdmeierijen in de convocatielijsten was aan veranderingen onderhevig. Leuven en Brussel worden altijd als eerste en tweede district en Waals-Brabant als laatste genoemd, maar de andere drie hoofdmeierijen wisselen soms van plaats. Opmerkelijk is dat tot het einde van de vijftiende eeuw de indeling in zes hoofdmeierijen werd gehandhaafd. Onder Filips de Goede waren rond de zogenoemde hoofdsteden immers vier kwartieren gevormd om de belastingheffing en –inning te vereenvoudigen. Tienen werd toen bij Leuven gevoegd. Waals-Brabant werd gesplitst waarbij het oostelijke gedeelte bij Leuven en Tienen werd gevoegd en het westelijke gedeelte bij de ammanie van Brussel.¹⁷⁶ In de lijst van 1489 staat Waals Brabant nog steeds apart vermeld maar heeft de scribent een onderscheid gemaakt tussen het baljuwschap

¹⁶⁸ *Ibidem*, p. 65-70.

¹⁶⁹ Zie de bijlagen 7b en 7c.

¹⁷⁰ Bijlage 5a.

¹⁷¹ Bijlage 7a.

¹⁷² Bijlage 7b.

¹⁷³ Zie met name bijlage 7a.

¹⁷⁴ Zie de bijlagen 5a, 6b en 6d.

¹⁷⁵ Zie de bijlagen 5b, 7a.

¹⁷⁶ Coppens, "Meierijen en kwartieren", p. 627-629. Het is niet duidelijk welke onderverdeling hier is aangehouden. De twee delen corresponderen in ieder geval met de verdeling van het baljuwschap over de meierij van Leuven en de ammanie van Brussel.

van Nijvel en *Dwalslant*.¹⁷⁷ Het is een indicatie dat de Staten er hun eigen traditie op na hielden en dat de oude regionale entiteiten en de daaruit voortvloeiende politieke vertegenwoordiging een rol bleven spelen in de vijftiende eeuw.

3. De drie Staten van Brabant

Hoe hebben de convocatielijsten nu in de praktijk gefunctioneerd? Het is duidelijk dat ze in de kanselarij dienden om de convocatiebrieven te vervaardigen en mee te geven aan boden die ze per meierij verspreidden. Maar werden alle vermelde personen ook daadwerkelijk opgeroepen? Blockmans kwam voor de Staten Generaal van 1464 op een (theoretisch) aantal van 734 deelnemers waarbij hij ervan uitging dat de steden gemiddeld twee gedeputeerden afvaardigden. Als we dit principe toepassen op de Staten van Brabant van 1406 dan hadden er voor vergaderingen in dat jaar meer dan 600 geconvoceerden moeten komen opdrijven. Waar deze Brabantse landdag gehouden moest worden, is de vraag, want de nieuwe stadhuizen van Brussel en Leuven waren nog in aanbouw en zelfs als ze al klaar waren geweest, dan hadden ze een dergelijke mensenmassa niet kunnen herbergen. Ter vergelijking: een convocatielijst voor Artesië uit 1415 telt negen prelaten, zes kapittels, zeventig edelen en tien steden.¹⁷⁸ Maar Artesië was zowel in geografisch als in demografisch opzicht bijna half zo groot als Brabant.¹⁷⁹ Wat dat betreft geeft de convocatielijst van 1489 misschien een iets realistischer beeld met in totaal 178 namen.

Helaas is het nog niet mogelijk om een reconstructie te maken van de feitelijke deelnemers aan de vergaderingen; het verspreide bronnenmateriaal moet hiervoor eerst bij elkaar worden gebracht. Wel bieden diverse akten die voortvloeiden uit de bijeenkomsten van de Staten een blik op de potentiële deelnemers aan de vergaderingen. Het gaat om het Charter van Kortenberg (1312),¹⁸⁰ de bevestiging van het Charter (1372),¹⁸¹ de Unie van Brabant (1415),¹⁸² de verkiezing van Filips van Sint-Pol (1420)¹⁸³ en het Nieuw Regiment (1422).¹⁸⁴ Uyttebrouck duidt deze gebeurtenissen aan als “les grands moments de l’histoire politique interne du Brabant”. Uit deze akten kunnen lijsten worden gedestilleerd van prelaten, edelen

¹⁷⁷ FMA 4026 f. 129v.

¹⁷⁸ Hirschauer, *Les États*, p. 40-41; Mirot, “Autour de la paix d’Arras”, p. 324-326.

¹⁷⁹ Stein, *De hertog*, p. 20.

¹⁸⁰ Kortenberg, 27 september 1312: Van der Straeten, *Het charter II*, p. 16-18.

¹⁸¹ 17 september 1372. Van der Straeten, *Het charter II*, p. 38-41.

¹⁸² Brussel, 14 november 1415, de zogenoemde Unie van Brabant: KBB, Ms. II 1669 f. 304r-305v en Ansems, *Den luyster*, p. 17-19.

¹⁸³ Brussel, 28 november 1420: RKB 131 f. 144r-v; KBB, Ms. II 1669 f. 306r-v.

¹⁸⁴ Brussel, 12 mei 1422: RKB 10 f. 162v-163v (ik dank Robert Stein voor een transcriptie van dit document); FVS 1407 f. 236v.

en de steden die deze mede ondertekend hebben.¹⁸⁵ Ook al bieden deze namenlijsten geen representatief beeld van de Staten van Brabant – het gaat immers om bijeenkomsten met een hoge ‘opkomst’ – toch zijn ze op dit moment de beste indicatie van de feitelijke samenstelling van de Staten van Brabant in de veertiende en het eerste kwart van de vijftiende eeuw.

3.1. De Eerste Stand

Behalve de verschillende delen van het hertogdom, staan ook de deelnemers volgens een duidelijke ordening gerangschikt in de convocatielijsten. Binnen iedere hoofdmeierij wordt eerst de geestelijkheid (Eerste Stand), dan de adel (Tweede Stand) en vervolgens de burgerij (Derde Stand) vermeld.

De geestelijkheid wordt in de lijsten met de term *prelati* of *prelatten* aangeduid: bekleders van een hoog kerkelijk ambt waaraan rechtsmacht verbonden is.¹⁸⁶ De leden van de Eerste Stand worden niet met name genoemd. Alleen de functieaanduiding is vermeld (de abt van..., de prior van...). Ook in de convocatiebrieven voor de leden van de Eerste Stand is dat overigens het geval.¹⁸⁷ Binnen de Eerste Stand worden eerst de abten (en in de lijst van 1489 ook de abdissen, zie afbeelding 8) en vervolgens de priors genoemd. In de lijsten van 1406 en 1415 worden exact dezelfde leiders van Brabantse geestelijke instellingen in dezelfde volgorde genoemd: dertien abten, één proost, twee priors en twee meesters.

Niet alle prelaten konden overigens op een convocatiebrief rekenen. Opvallende afwezigen in 1406 en 1415 zijn de hoofden van de vrouwenkloosters. Uyttebrouck heeft aangetoond dat de vrouwenkloosters in de jaren twintig van de vijftiende eeuw wel degelijk uitnodigingen kregen voor de vergaderingen van de Staten.¹⁸⁸ In de lijst van 1489 zijn de vrouwenkloosters wel ruimschoots vertegenwoordigd, te weten met zeven-tien.¹⁸⁹ Ook al staat in deze convocatielijst expliciet vermeld dat het om de ‘abdissen’ en ‘priorinnen’ gaat, toch was het doorgaans de regel dat de proost of de biechtvader van het betreffende klooster ter dagvaart trok.¹⁹⁰ Uit het formulierboek van 1489 voor de aanhef van zendbrieven van de hertogelijke kanselarij blijkt ook dat het niet de bedoeling was dat zij zelf naar de vergadering kwamen. Hierin staat expliciet de aanwijzing dat de abdis of priorin *yemant van uwen wegen gelast seyndt etc.*¹⁹¹ Een

¹⁸⁵ GDB, p. 441-444, 773-909.

¹⁸⁶ MNW, lemma *prelate*.

¹⁸⁷ Zie bijlage 5a, 5b en 5c.

¹⁸⁸ GDB, p. 436-437.

¹⁸⁹ Lousse, “De Staten van Brabant”, p. 222.

¹⁹⁰ GDB, p. 436-437.

¹⁹¹ FMA 4026 f. 135v.

brief van de abdis van Mariëndal (of Valkenbroek) uit 1474 maakt duidelijk dat de vrouwenkloosters zich inderdaad niet actief mengden in de vergaderingen van de Staten – van de drie Staten gezamenlijk, noch van de Eerste Stand afzonderlijk – maar anderen (procureurs) inschakelden om hun belangen te behartigen.¹⁹²

De diverse bijhoven van de grote kloosters (bijvoorbeeld Lieshout, Beausart en Renissart) worden niet vermeld in de lijsten van 1406 en 1415 maar wel in die van 1489.¹⁹³ De landcommandeur van Alden Biezen bij Maastricht, die ook werd gerekend tot de Brabantse prelaten, en de proosten van Koudenberg, Genepiën en Widooie (bij Tongeren), zijn andere opvallende afwezigen.¹⁹⁴

Tabel 3. Geestelijke instellingen behorend tot de Eerste Stand genoemd in de convocatielijsten

	Orde ¹⁹⁵	Vrouwen	Lijst 1406	Lijst 1415	Lijst 1489	Bedeplchtig 15 ^{de} eeuw ¹⁹⁶
Affligem	B		X	X	X	X
Averbode	N		X	X	X	X
Aywières	C	V			X	X
Berne	N		X	X	X	X
Bertrée	C				X	X
Bierbeek	B		X	X	X	X
Binderen	C	V			X	X
Bonne-Espérance	N				X	X
Cambron	C				X	X
(Chantraine)			X	X	X	
Dielegem	N		X	X	X	X
Flône	A				X	X
Floreffe	N				X	X
Florival	C	V			X	X
Gembloers	B		X	X	X	
Gempe	N	V			X	X
Grimbergen	N		X	X	X	X
Groot-Bijgaarden	B	V			X	X
Heilissem	N		X	X	X	X

¹⁹² Vaughan, *Charles the Bold*, p. 410.

¹⁹³ Zie de nrs. [789], [843] en [863].

¹⁹⁴ KBB, ms. II 1669 f. 242v; FVS 1406 f. 338v. Van 1410 tot zijn dood in 1434 was Iwein van Cortenbach, zoon van Gosewijn, landcommandeur van Alden Biezen. Beiden waren raadsheer van de Brabantse hertogen. GDB, p. 677 nrs. 61-62.

¹⁹⁵ A = Reguliere kanunniken; B = Benedictijnen; C = Cisterciënzers; N = Norbertijnen.

¹⁹⁶ Zie Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 104-105.

	Orde ¹⁹⁵	Vrouwen	Lijst 1406	Lijst 1415	Lijst 1489	Bedeplchtig 15 ^{de} eeuw ¹⁹⁶
Hof ter Kiesen (Hastière)	B				X	X
Hof van Beausart (Aulne)	C				X	X
Hof van Hubaumont (St. Feuillien)	N				X	X
Hof van Lieshout (Florefe)	N				X	X
Hof van Renissart (Ninove)	N				X	X
Hof van Widoöie (Corbie)						X
Hooïdonk	A	V			X	X
Kortenbergh	B	V			X	X
Lobbès	B				X	X
Maagdendal (te Oplinter)	C	V			X	X
Mariëndal (Antw.)	A	V			X	
Mariëndal / Rothem (te Halen)	C	V			X	X
Oignies	A				X	
Onze-Lieve-Vrouwe- van-Nazareth	C	V			X	X
Orival						X
Park	N		X	X	X	X
Postel	N		X	X	X	X
Salzînnès	C	V			X	X
Scholierendal	A		X	X	X	X
Sint-Bernardus	C		X	X	X	X
Sint-Geertrui,	A		X	X	X	X
Sint-Michiel (Antw.)	N		X	X	X	X
Sint-Truiden	B				X	X
Ter Kameren	C	V			X	X
Tongerlo	N		X	X	X	X
Villers	C		X	X	X	X
Vlierbeek	B		X	X	X	X
Vorst	B	V			X	X
Vrouwen-Park (Rotselaar)	C	V			X	X
Woutersbrakel	C	V			X	X
<i>Totaal</i>		<i>16</i>	<i>18</i>	<i>18</i>	<i>47</i>	<i>45</i>

Zoals blijkt uit tabel 3 domineren de Norbertijnen (9) en de Benedictijnen (4) onder de prelaten die werden opgeroepen in 1406 en 1415. Er werd in mindere mate een beroep gedaan op de Cisterciënzer abdijen (2) en de huizen van reguliere kanunniken die de regel van Augustinus volgden (2). Maar in die zin zijn de convocatielijsten dan ook een afspiegeling van het Brabantse kloosterlandschap. Met hun aanzienlijke goederenbezit vertegenwoordigden de genoemde prelaten grote delen van het platteland van het hertogdom Brabant. De meer stedelijke georiënteerde bedelorden ontbreken volledig, net als de seculiere kapittels.¹⁹⁷ Deze godshuizen hadden relatief minder goederenbezit, ook al vormen de kapittels daar dan misschien weer een uitzondering op. Toch was dit niet de ratio achter een opname in de lijst. Het gaat om de kloosters die sinds de tweede helft van de veertiende eeuw bijdroegen aan de beden, aanvankelijk een derde deel, vanaf 1473 nog maar vier procent. De lasten werden verdeeld over een vast aantal van 45 kloosters (zie tabel 3).¹⁹⁸ Het wekt geen verbazing dat al deze 45 kloosters in de lijst van 1489 zijn opgenomen. Aangezien zij meebetaalden aan deze belastingen, moesten ze ook kunnen meepraten over de goedkeuring van de gevraagde beden en de verdeling van de lasten.

Tabel 4. Te convoceren prelaten per hoofdmeierij

Hoofdmeierij	1406	1415	1489 (mannen)	1489 (vrouwen)
Leuven	4	4	5	3
Brussel	3	3	3	4
Tienen	2	2	4	1
's-Hertogenbosch	2	2	5	2
Antwerpen	4	4	2	2
Waals-Brabant	3	3	11	5
<i>Totaal</i>	<i>18</i>	<i>18</i>	<i>30</i>	<i>17</i>

De hoofdmeierijen van Antwerpen en Leuven leverden met vier prelaten de meeste geestelijke hoogwaardigheidsbekleders in 1406 en 1415 (tabel 4). In 1489 was deze situatie gewijzigd. In Antwerpen zijn Averbode en Tongerlo uit de lijst verdwenen en bij respectievelijk Leuven en 's-Hertogenbosch ingedeeld. Daarentegen zijn voor Waals-Brabant niet minder dan zestien geestelijke hoogwaardigheidsbekleders in de lijst opgenomen, elf mannelijke en vijf vrouwelijke. Hiervan was een aantal kloosters in de aangrenzende vorstendommen van Luik en Henegouwen

¹⁹⁷ Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 88-89.

¹⁹⁸ Moureaux-Van Neck, "Aspect", p. 75-75; Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 104-105. Zie de parallellen tussen de convocatielijst van 1489 en de lijst van 44 kloosters die in 1436 en 1451 bijdroegen aan de beden in Cuvelier, *Les dénombrements*, p. 32.

gelegen, die echter hoven of bijhuizen in Brabant hadden. Een vreemde eend in de bijt is de meester van de Hospitaliter commanderij van Chantraine (gelegen in Huppaye bij Geldenaken). In 1406 en 1415 staat hij nog onder de prelaten van Waals Brabant maar in 1489 wordt hij onder de edelen van de meierij van Leuven geschaard.¹⁹⁹ Daar stond volgens de *Die alder excellenste cronyke van Brabant* uit 1497 dan ook een huis van de orde en de commandeur *gaet te rade metten Staten van Brabant op die zijde vanden banyerheeren oft oec metten prelaten*.²⁰⁰ Tijdgenoten waren zich dus ook bewust van de ambivalente positie van deze commanderij.

De prelaten stonden zeker niet voor spek en bonen op de convocatielijsten. Tijdens belangrijke vergaderingen lieten zij zeker regelmatig hun gezicht zien. Dat blijkt uit een overzicht van de deelnemers van enkele belangrijke Statenvergaderingen uit de veertiende en het eerste kwart van de vijftiende eeuw (tabel 5). De Eerste Stand kwam voor twee vergaderingen, in 1415 en 1420, in groten getale opdraven. Alle abten, behalve die van de norbertijnenabdij van Berne, waren bij deze vergaderingen aanwezig. Terwijl de drie priors in 1415 ontbraken waren er in 1420 twee aanwezig. De prior van Scholierendal te Zoutleeuw ontbrak op beide vergaderingen. De meester van Chantraine was bij beide vergaderingen aanwezig en die van Postel alleen bij die van 1420.²⁰¹ De geestelijkheid was echter volledig afwezig bij de andere vergaderingen.

Wellens constateerde een actieve participatie van de Brabantse prelaten in de vergaderingen van de Staten Generaal in de tweede helft van de vijftiende eeuw, waarbij vooral de abten van Affligem, Grimbergen, Park, Sint-Michiël en Sint-Bernardus zich onderscheidden.²⁰² Het waren niet toevallig deze abdijen, samen met die van Villers, Heilisssem en Tongerlo, die het meeste bijdroegen aan de bedden.²⁰³ De toenemende belastingdruk op de geestelijkheid – in het bijzonder met betrekking op het bezit van de zogenaamde dode-hand-goederen ingezet door Karel de Stoute (r. 1467-1477) – heeft ongetwijfeld ook aan de actieve participatie van de prelaten bijgedragen.²⁰⁴

¹⁹⁹ FMA 4026 f. 128r. Zie nr. [706].

²⁰⁰ *Die alder excellenste cronyke van Brabant*, f. a4v. Vriendelijke mededeling Joey Spijkers.

²⁰¹ GDB, 435-436; Ansems, *Den luyster*, p. II-17.

²⁰² Wellens, *Les États Généraux*, p. 327-328.

²⁰³ Cuvelier, *Les dénombrements*, p. 32.

²⁰⁴ Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 106-110.

Tabel 5. Ondertekenaars van diverse akten per categorie²⁰⁵

	1312	1372	1415	1420	1422
Prelaten	-	-	12	15	-
Edelen	58	71	82	57	96
Steden	12	20	16	18	21
Vrijheden	6	1	0	8	12
<i>Totaal</i>	<i>76</i>	<i>92</i>	<i>110</i>	<i>98</i>	<i>129</i>

3.2. De Tweede Stand

Voor het bestuderen van de adel als een sociale categorie zijn de convocatielijsten zeer waardevol.²⁰⁶ Ze geven immers weer wie er volgens de tijdgenoten op een bepaald moment tot de Tweede Stand behoorde. Dit biedt de mogelijkheid om vast te stellen of, en zo ja hoe, de Tweede Stand in het vijftiende-eeuwse hertogdom Brabant van samenstelling veranderde. Bovendien bieden de lijsten inzicht in de gelaagdheid van de adel omdat er specifiek onderscheid wordt gemaakt tussen baanrotsen, ridders en knapen. Dat is uitzonderlijk want de meeste archivalische bronnen bieden een dergelijk perspectief niet. Ook de vroegst bekende convocatielijst uit het graafschap Vlaanderen van ca. 1333-1335 maakt voor een aantal kasselrijen onderscheid tussen *chevaliers* en *escuiers*, ook al worden de edelen hier niet met name genoemd.²⁰⁷ De meeste militaire convocatielijsten uit dit vorstendom voor de veertiende en eerste helft van de vijftiende eeuw kennen eveneens een dergelijke indeling dus onderlinge beïnvloeding ligt voor de hand.²⁰⁸

Van de vier lijsten geeft vooral die van 1406 een prachtig overzicht van de differentiatie binnen de adel inclusief de namen van vrijwel alle adellijke mannen woonachtig in het hertogdom Brabant. Het is daarom van belang om iets langer bij deze lijst stil te staan. In 1406 probeerde de nieuwe hertog Antoon de toegang tot de hertogelijke raad duidelijker af te bakenen. Hij ging zelfs over tot de oprichting van twee gespecialiseerde afdelingen van de Raad, een financiële, de Rekenkamer, en een juridische, de Raadkamer. Het was een belangrijke stap in de omvorming van de hertogelijke raad, waarin niet langer automatisch de belangrijkste (adellijke) vazallen zetelden. De convocatielijst van 1406

²⁰⁵ Van der Straeten, *Het charter* II, p. 16-18, 38-41 (1312, 1372); Ansems, *Den luyster* II, p. 17-19 (1415); Anselmo, *Placcaeten* I, p. 557-559 (1420); Anselmo, *Placcaeten* IV, p. 379 (1422).

²⁰⁶ Damen en Janse, "Adel in meervoud", p. 529-530; Buylaert e.a., "De adel ingelijst", p. 73-74.

²⁰⁷ Prevenier, "Representatief karakter", p. 104, 108-110.

²⁰⁸ Buylaert e.a., "De adel ingelijst", passim.

wijst dan ook op een duidelijkere scheiding tussen de hertogelijke Raad en de Ridderschap, een ontwikkeling die in het graafschap Holland pas veertig jaar later zou plaatsvinden.²⁰⁹

De Tweede Stand is in de lijsten van 1406 en 1415 ingedeeld op basis van militaire titels, te weten baanrotsen, ridders en knapen. De samenstellers van de lijsten gebruiken de termen 'adel' of 'edelen' dan nog niet. Baanrotsen waren van oudsher vermogende edelen die met een banier een eigen compagnie aanvoerden in de strijd. Banieren waren vierkante vlaggen van gesteven en geborduurd laken. 'Gewone' ridders voerden driehoekige vaandels.²¹⁰ De Latijnse term voor baanrots in de Brabantse administratieve bronnen is doorgaans niet *banneretus* maar *baro*, meervoud *barones*, zoals in de convocatielijst van 1406. De relatie tussen de termen baanrots en *baron* is echter gecompliceerd. In het Charter van Kortenberg van 1312 en de bevestiging daarvan in 1372 wordt er nog onderscheid gemaakt tussen de baronnen als belangrijkste leenmannen en de baanrotsen als top van de ridderschap in Brabant.²¹¹ In de vijftiende eeuw wordt de term *baro* echter doorgaans als synoniem van baanrots gebruikt.²¹²

In de convocatielijst van Lodewijk van Male van 1356 wordt er geen expliciet onderscheid gemaakt tussen baanrotsen en ridders. 28 van de 150 vermelde personen (Mechelen buiten beschouwing gelaten) worden echter niet met hun eigen naam aangeduid maar alleen met hun feodale titel, te weten als 'de heer van'. In veel van deze gevallen gaat het om baanrotsen, zoals bijvoorbeeld de heren van Breda, Hoogstraten, Wezemaal, Cranendonck en Trazegnies.²¹³ Bovendien staan zij in de opsommingen van de baanrotsen onder de verschillende hoofdmeierijen altijd bovenaan. Ook in andere laatmiddeleeuwse bronnen, zoals hofordonnanties, is er een categorie heren die, zelfs als ze ridder waren, niet het predicaat *messire*, *dominus* of *heer* kregen maar met *le seigneur de*, *de here van* werden aangeduid.²¹⁴

Dit zien we terug in de convocatielijsten van 1406 en 1415 (zie tabel 6). De baanrotsen worden niet bij hun eigennaam genoemd maar aangeduid met *dominus de* en *de here van* gevolgd door de naam hun heerlijkheid. In de hertogelijke administratie was dat niet ongebruikelijk: tijdgenoten wisten wel wie de heer van Gaasbeek was. Maar het onderscheid met de ridders, die met hun voor- en achternaam worden genoemd voorafgegaan door een simpele *d.* (ook heer), gaat hier verder. Dit waren de *bannerets* die heerlijkheden in hun bezit hadden, waarvan het prestige –

²⁰⁹ Janse, "De Tweede Stand", p. 165-168; Damen, *De staat van dienst*, p. 75-76.

²¹⁰ Crouch, *Tournament*, p. 75-76; Contamine, *La noblesse*, p. 82-83.

²¹¹ Van der Straeten, *Het Charter II*, p. 13-14, 37; Boffa, *Warfare*, p. 128.

²¹² GDB, p. 439-440; Janse, *Ridderschap*, p. 86-87; Van Uytven, "De Brabantse adel", p. 77.

²¹³ Zie over de Brabantse baanrotsen uitgebreid Damen, "Heren met banieren".

²¹⁴ Paravicini, "Soziale Schichtung", p. 378.

op basis van de geschiedenis, de hoge rechtspraak en de inkomsten – zodanig was dat de vermelding ervan afstraalde op de bezitter. Het feit dat deze lieden alleen met hun heerlijkheid worden aangeduid en niet met hun naam, is daarom een indicatie van hun hoge sociale status. Het vermelden van de riddertitel was dan overbodig. Sterker nog: veel van deze baanrotsen hadden de rang van *écuyer banneret*, oftewel een baan-derheer die knaap was gebleven.²¹⁵

In Brabant droegen deze knapen de titel jonker. Een jonker behoorde tot een vooraanstaande familie met een omvangrijk goederenbezit maar was niet tot ridder geslagen.²¹⁶ In de eerste helft van de vijftiende eeuw onderscheidden zich bijvoorbeeld de jonkers Engelbert I van Nassau († 1442), Jacob van Abcoude († 1459), en Jan I van Wezemaal († 1417).²¹⁷ Zij waren alle drie in het bezit van belangrijke Brabantse heerlijkheden (respectievelijk Breda, Gaasbeek en Wezemaal) en de eerste twee hadden tevens aanzienlijke bezittingen buiten het hertogdom. Geen van allen waren zij echter tot ridder geslagen. Ook al zou de mogelijkheid om de ridderslag te ontvangen er zijn geweest, dan nog hebben deze heren daar waarschijnlijk niet voor open gestaan. De ridderslag veronderstelde immers een hiërarchische verhouding tussen degene die de ridderslag verleende en degene die hem ontving. Deze jonkers ontleenden hun aanzien dus niet aan een riddertitel maar aan het bezit van een prestigeuze heerlijkheid.

Engelbert I en ook Jan IV van Nassau († 1475) worden in de bronnen normaal gesproken beiden als ‘jonker van Nassau’ aangeduid of met de nog prestigieuzere titel van ‘graaf van Nassau’.²¹⁸ Ook al nam Jan IV als militaire aanvoerder deel aan de slag bij Gavere in juli 1453, waar Filips de Goede 180 strijders persoonlijk riddersde, gaf hij er toen blijkbaar toch de voorkeur aan om de riddertitel niet te ontvangen.²¹⁹ Zijn zoon Engelbert II († 1504) dacht daar echter anders over en ontving op 30 oktober 1468 de ridderslag van hertog Karel de Stoute na het succesvolle beleg van Luik.²²⁰ Engelbert II zou nog een zeer actieve rol spelen in de militaire plannen van de hertog die hem in 1473 toeliet als lid van de Orde van het Gulden Vlies. Een dergelijke uitnodiging hadden zijn vader noch zijn grootvader nooit ontvangen, maar zij waren dan ook geen ridder.²²¹ Blijkbaar was de riddertitel in de laatste decennia van

²¹⁵ Paravicini, “Soziale Schichtung”, p. 376.

²¹⁶ Janse, *Ridderschap*, p. 89; Damen en Janse, “Adel in meervoud”, p. 536-538.

²¹⁷ Zie over deze drie heren nrs. [6], [43], [360]; GDB, p. 653, 715, 744 (nrs. 4, 178, 265); *NBW IX*, p. 1-8; *NBW XV*, p. 531-537.

²¹⁸ Zie nrs. [360], [316] en [674]. Verder LH 2100bis f. 3r: *die edel joncker Jan, greve te Nassouwe ende tot Dietze, heere tot Breda* en PCB id. nr. 0565 waar Jan consequent wordt aangeduid als *conte de Nassau*.

²¹⁹ Paravicini, “Soziale Schichtung”, p. 409; Wauters, *Histoire des environs II*, p. 189.

²²⁰ Janse, “Ridderslag”, p. 327.

²²¹ De Win, “Engelbert II”.

de vijftiende eeuw voor topedelen noodzakelijk om een rol te kunnen spelen in de belangrijkste instellingen van de Bourgondisch-Habsburgse staatsapparaat.

Tabel 6. Heerlijkheden van geconvoceerde baanrotsen

Heerlijkheid	Lijst 1406		Lijst 1415	Glasraam stad- huis Brussel ²²²	Banierenboom 1497 ²²³
Aanduiding	<i>Barones</i>	<i>Dominus de...</i> ²²⁴	<i>Bainrodsen</i>	<i>Edelen ende baenrotsen</i>	<i>Banyerijen</i>
Aarschot	X	X	X	X	X
Bergen op Zoom	X	X	X		
Bierbeek				X	X
Boutersem	X	X		X	X
Boxtel		X		X	X
Breda	X	X	X	X	X
Cranendonck	X	X	X	X	X
Cuijk				X	X
Diest	X	X	X	X	X
Diest [zoon van de heer van Diest]	X				
Dongelberg		X			
Duffel				X	X
Edingen	X	X	X		
Fagnolle		X			
Fontaine		X			
Gaasbeek	X	X	X	X	X
Geten		X		X	X
Glimes		X			
Graven		X			
Grimbergen	X	X	X	X	X
Helmond		X			
Heverlee		X			
Hoogstraten	X	X	X		
Ittre				X	
Leefdaal					X
Liedekerke	X	X			
Marbais		X			

²²² KBB ms. 6563 f. 91r.

²²³ *Die alder excellenste cronyke van Brabant*, f. 5r.

²²⁴ Zonder vermelding van voor- of achternaam.

Heerlijkheid	Lijst 1406		Lijst 1415	Glasraam stad- huis Brussel ²²²	Banierenboom 1497 ²²³
Aanduiding	<i>Barones</i>	<i>Dominus de...</i> ²²⁴	<i>Bainrodsen</i>	<i>Edelen ende baenrotsen</i>	<i>Banyerijen</i>
Mechelen (land van)	X	X			
Perwijs		X		X	X
Rêves		X		X	X
Rotselaar	X	X	X	X	X
Rumst	X	X			
Sombreffe					X
Trazegnies	X	X	X		
Vertain	X	X	X		
Vorselaar ²²⁵			X		
Walincourt				X	
Waver		X			
Wezemaal [heer]	X	X	X	X	X
Wezemaal [jonker]			X		
Zevenbergen	X	X			
<i>Totaal</i>	<i>19</i>	<i>31</i>	<i>15</i>	<i>18</i>	<i>18</i>

Het aantal te convoceren baanrotsen varieerde overigens: terwijl de convocatielijst van 1406 ten minste negentien baanrotsen telde, staan er in die van 1415 slechts vijftien. Dat is deels te wijten aan ‘natuurlijke’ omstandigheden (overlijden, cumulatie van heerlijkheden) en deels aan politieke omstandigheden.²²⁶ De convocatielijsten moeten dan ook als momentopnames worden beschouwd. Ook in de veertiende eeuw was dat al het geval. Zo beweert Jan van Boendale in de Brabantse Yeesten dat rond 1312 *Waren meest die edele liede / Soe verstorven in Brabant, / Dat men maer xy baenrotsen vant*.²²⁷

Maar welke heerlijkheden waren nu precies *terre de bannière*, in de woorden van Olivier de la Marche?²²⁸ In een gedrukte Brabantse kroniek uit het einde van de vijftiende is dat vastgelegd in een banierenboom waar achttien *banyeryën* van Brabant afgebeeld zijn als zijtakken. Degenen die deze ‘baanderijen’, in bezit hebben, worden *banyerheren* genoemd. De banierenboom gaat dus niet uit van de personen die de heerlijkheden in bezit hadden, maar van de heerlijkheden zelf. Naast

²²⁵ In 1415 was Vorselaar in het bezit van Jan IV van Rotselaar, wiens heerlijkheid Rotselaar ook wordt genoemd. Zie GDB, p. 726.

²²⁶ Zie over het verdwijnen van de heren van Arkel en Zevenbergen uit de convocatielijsten hierboven.

²²⁷ Brabantse Yeesten, vijfde boek kapittel 9. Zie ook Avonds, *Brabant*, p. 209 en Van Uytven, “De Brabantse adel”, p. 78.

²²⁸ Petitot ed., *Mémoires* II, p. 104.

de meeste takken is wel geschreven wie deze baanderij in bezit hield, bij Aarschot bijvoorbeeld: *Dit hout die heer van Croy*. De status van de heerlijkheid bepaalde of iemand zich *banyerheer* mocht noemen en zich kon onderscheiden van anderen *ghehieten ridders*.²²⁹

De banierenboom verschilt slechts op twee plaatsen van de vermelde heerlijkheden op het glasraam in het Brusselse stadhuis, zoals overgeleverd in het wapenboek Gorrevod. Hierop staan de wapenschilden van negentien *edelen van Brabant ende baenrotsen alsoe sy te Bruesel op den stadthuys staen in die gelasen vensteren* (zie afbeelding 10 en tabel 6).²³⁰ Dit gebrandschilderde glas is waarschijnlijk tijdens de bouw van het nieuwe stadhuis in de periode 1401-1420 geplaatst en is dus contemporain aan de oudste convocatielijsten.²³¹ Wilde het stadsbestuur van Brussel, dat ernaar streefde een vaste vestigingsplaats van het Brusselse hof te worden, op deze manier de eenheid van het hertogdom, verbeeld door alle belangrijke heerlijkheden, presenteren? Of wilden de baanrotsen zelf het glas graag geplaatst zien, mogelijk in de zaal waar de Staten van Brabant vergaderden? Daarmee konden ze in ieder geval een stempel drukken op het Brusselse stadhuis en het exclusieve karakter van de eigen groep benadrukken.

De riddertitel in Brabant was niet erfelijk maar persoonlijk ook al waren leden van riddermatige families doorgaans voorbestemd om tot ridder te worden geslagen. De ridderslag kon verkregen worden van een andere ridder, niet noodzakelijkerwijs de landsheer, aan de vooravond van of na een veldslag. Ook bij andere gelegenheden, zoals bij een kroningsceremonie, na een pelgrimstocht naar Jeruzalem bij het Heilige Graf en tijdens een kapittel van het Gulden Vlies kon men tot ridder worden geslagen.²³² Normaal werden ridders aangesproken met de titel *dominus* of heer. In de convocatielijsten is dit goed te zien; het is deze titel die de ridders onderscheidt van de knapen. Ridders koesterden hun titel duidelijk: niet alleen in administratieve bronnen maar bijvoorbeeld ook op grafschriften werd er op toe gezien dat de juiste titulatuur werd aangebracht. Soms werd zelfs nog eens expliciet achter de naam

²²⁹ Toch lijkt het alsof de auteur de opsomming een politieke lading wil geven. Hij gebruikt deze namelijk om aan te geven dat vele baanderijen en heerlijkheden via huwelijken *tot vreemden handen* over zijn gegaan en dat de hertog en het hertogdom daar niet veel *behulp oft bystant* van hoeven te verwachten. Tigelaar, *Brabants historie ontvouwd*, CD-rom in bijlage f. a5v.

²³⁰ KBB II ms. 6563 f. 91r. Zie over het manuscript en de datering Van Den Bergen-Pantens, "L'armorial", p. 811.

²³¹ Zo is het wapenschild van Louis d'Harcourt, aartsbisschop van Rouen, afgebeeld (in spiegelbeeld weliswaar, zie Van den Bergen-Pantens, *Gelre*, f. 104v, nr. 1472) die op 1 augustus 1408 te Parijs door hertog Antoon met de heerlijkheid Aarschot werd beleend. Hij overleed in 1422 op veertigjarige leeftijd. Hij werd begraven bij zijn betovergrootmoeder in de kerk van Châtellerault. Zie nr. [5] en Aubert de la Chenaye-Desbois, *Dictionnaire V*, p. 290-295.

²³² Janse, "Ridderslag", p. 324-328; Damen, "The knighthood".

Afbeelding 10. Tekening van het glasraam met negentien wapenschilden in het stadhuis van Brussel. KBB ms. 6563 f. 91r. © Koninklijke Bibliotheek, Brussel

vermeld dat iemand ridder was.²³³ In Brabant was de riddertitel wettelijk beschermd; diverse personen die de titel ten onrechte gebruikten, werden in de vijftiende eeuw aan de schandpaal gezet en verbannen uit het hertogdom.²³⁴

Tabel 7. Te convoceren edelen²³⁵ per hoofdmeierij

District	1356	1406	1489
Leuven	16	11	12
Brussel	46	47	20
Tienen	14	16	13
's-Hertogenbosch	21	10	12
Antwerpen	21	22	14
Waals-Brabant	32	37	14
<i>Totaal</i>	<i>150</i>	<i>143</i>	<i>85</i>
(Mechelen)	(8)		

Hoeveel ridders konden in Brabant worden opgeroepen voor een vergadering? In 1406 gaat het om 124 personen. Van bijna al deze personen heb ik aan de hand van andere administratieve bronnen, voornamelijk leenregisters, vastgesteld dat zij inderdaad in 1406 leefden en bovendien de riddertitel bezaten.²³⁶ Als we de negentien baanrotsen hierbij optellen dan komen we op een totaal van 143 personen, een vergelijkbaar aantal met de 150 namen van de convocatielijst van Lodewijk van Male uit 1356 (zie tabel 7). Sterker nog, de top van de ridderschap is numeriek min of meer stabiel.

Binnen de Tweede Stand sluiten de knapen (*armigerii*) de rij in iedere hoofdmeierij. In de lijst van 1406 staan er maar liefst 372 opgesomd.²³⁷ De knapen zijn in numeriek opzicht de grootste te convoceren categorie. Knapen waren leden van adellijke families die (nog) niet tot ridder waren geslagen. Soms waren het jonge mannen die niet de leeftijd of de ervaring hadden om al ridder te worden, maar vaker nog edelen die niet het vermogen hadden om er een ridderlijke levensstijl op na te houden. Het is waardevol dat in deze lijst de knapen apart staan vermeld, want in

²³³ De Win, "Terreinverkenning", p. 397-401. Zie ook de convocatielijsten van 1406 waarin de nrs. [9] tot en met [14] nog eens expliciet *miles* worden genoemd en die van 1489 waarin de nrs. [710], [821], [822] en [873] met *ridder* worden aangeduid.

²³⁴ De Win, "Queeste naar de rechtspositie", p. 249 voetnoot 122; Vanhemelryck, *De criminaliteit*, p. 256.

²³⁵ De 372 knapen van 1406 zijn hier buiten beschouwing gelaten. Omdat in de lijst van 1415 alleen baanrotsen staan, zijn deze niet opgenomen. Hetzelfde geldt voor de edelen in de convocatielijst van 1464 die niet zijn verdeeld over de hoofdmeierijen.

²³⁶ Zie het notenapparaat bij de uitgave in bijlage 1.

²³⁷ Mogelijk zijn er onder de genoemde Brusselse knapen wel diverse personen die reeds overleden waren in 1406. Zie nr.s. [100], [101] en [107] tot en met [111].

de andere administratieve bronnen wordt deze titel vaak niet genoemd; het was immers niet een titel waarmee je je kon profileren.²³⁸

De knapen proberen zich dan ook op een andere manier te onderscheiden. Zo wordt in de lijst van 1406 bij tien knapen expliciet aangegeven dat het zonen waren van ridders.²³⁹ Dat is overigens niet alleen gedaan om de ridderlijke afkomst te tonen; het was voor de hertogelijke administratie ongetwijfeld een hulpmiddel om gelijknamige knapen uit elkaar te houden.²⁴⁰ Daarnaast wordt bij acht knapen de naam van de heerlijkheid genoemd die zij in (leen)bezit hadden.²⁴¹ Ook dit was een vorm van distinctie die misschien nog meer statusverhogend werkte dan de ridderlijke afkomst. De meeste knapen (102, zie tabel 1) zijn te vinden in Tienen, in territoriaal opzicht overigens de kleinste hoofdmeierij, op de voet gevolgd door die van 's-Hertogenbosch (96). Het blijft voorsnog de vraag waarom er hier bijna vier tot vijf keer zoveel knapen werden geconvoceerd als bijvoorbeeld in Leuven (22).

Het enorme aantal knapen is niet uitzonderlijk. Frederik Buylaert telde in een monsteringslijst voor de Vlaamse adel uit 1410 naast 42 ridders niet minder dan 242 knapen. Hij meent dat hieronder strijders waren die “zeker niet van adel waren en het ook nooit geworden zijn.”²⁴² Voor Brabant staat in ieder geval vast dat zij afkomstig waren uit ridderboortige families en konden worden opgeroepen in de Tweede Stand. Of zij er ook een adellijke levenswijze op nahielden, is natuurlijk de vraag. Nader onderzoek moet uitwijzen of zij altijd tot de geconvoceerden behoorden en of zij ook gehoor gaven aan een dergelijke oproep. Alleen al om praktische redenen was het vrijwel onmogelijk dat zij allemaal *acte de présence* zouden geven.

In de lijst van 1464 is alleen nog sprake van ridders en knapen. Dat had te maken met het feit dat de titel van baanrots steeds verder in onbruik raakte. Verschillende baanrotsen bleven wel een belangrijke rol spelen in het Bourgondische leger, maar de militaire hervormingen van hertog Karel de Stoute hadden de nodige impact. Deze vorst ging in 1470 namelijk over tot de oprichting van ordonnantiebeden die onder aanvoering stonden van kapiteins.²⁴³ De baanrotsen komen als *militaire categorie* in de Bourgondische Nederlanden na 1470 dan ook niet meer voor. De term

²³⁸ Janse, *Ridderschap*, p. 87-90.

²³⁹ Zie de nrs. [231], [252], [253], [265], [313], [389], [391], [396], [397] en [398]. Dat wordt ook in andere bronnen gedaan, zie het voorbeeld van Floris van der Aa (nr. [265]) die als *heeren Willems zoen van der Aa, ridders*, een goed in leen ontvangt op 22 januari. RKB 17145 f. 160r.

²⁴⁰ Bijvoorbeeld in het geval van de twee Dirk de Rovers, zonen van respectievelijk ridder Jan en ridder Emond. Zie de nrs. [252], [253].

²⁴¹ Zie de nrs. [16], [149], [229], [275], [317], [347], [493], [520].

²⁴² Buylaert, *Eeuwen van ambitie*, p. 189, 195.

²⁴³ Paravicini, “Soziale Schichtung”, p. 378; Janse, *Ridderschap*, p. 85; Vale, *War and chivalry*, p. 147-148.

bleef echter bestaan, evenals het *sociale* onderscheid tussen baanrotsen en ridders.²⁴⁴

De lijst van 1489 bevestigt dit beeld. Hierin worden namelijk geen aparte categorieën van baanrotsen, ridders en knapen meer vermeld. Net als bij de convocaties voor de Staten in het graafschap Holland²⁴⁵ is er alleen nog sprake van *edele*. Het gaat zowel om ridders als knapen, want bij niet alle genoemde personen hebben het predicaat 'heer' voor hun naam. Toch schemert er nog iets van de oude indeling in de lijst door. Een aantal heren wordt namelijk alleen als *de here van* aangeduid, zoals bijvoorbeeld Gaasbeek, Grimbergen en Hoogstraten.²⁴⁶ Daarnaast zijn er enkele heren die alleen met de naam van hun heerlijkheid worden aangeduid, zonder 'de heer van': Geten, Perwijs en Ravenstein.²⁴⁷ Het duidt enerzijds op de hoge status van deze heren die vaak ook topfuncties aan het hof en in het staatsapparaat bekleedden, en daarom bekend waren bij de klerken van de hertogelijke kanselarij. Anderzijds wordt de heerlijkheid nog sterker geïdentificeerd met de edelman, waardoor deze zich nog beter kon onderscheiden van anderen die een dergelijke heerlijkheid niet bezaten. In de zestiende eeuw werd deze 'aanspreekvorm' gangbaar onder de topadel van de Nederlanden, denk aan het befaamde driemanschap Egmond, Horne en Oranje.²⁴⁸

Uit de verdeling van de Tweede Stand over de verschillende hoofdmeierijen (zie tabel 7) blijkt dat in 1406 uit Waals-Brabant meer baanrotsen en ridders werden geconvoceerd (37) dan uit de twee noordelijke hoofdmeierijen tezamen (32). Het centrum van het hertogdom (Brussel, Leuven en Tienen) leverde echter de meeste baanrotsen en ridders met als uitschieter de ammanie van Brussel (47). Ook in de convocatielijst van Lodewijk van Male van 1356 was Brussel al koploper en in 1489 is er nog niets veranderd. Waals-Brabant bezet altijd de tweede plaats. Hetzelfde geldt voor de lijst van 1464. Hierin zijn de edelen niet gesplitst over de hoofdmeierijen maar zeventien van de 38 edelen kunnen gelinkt worden (via hun bezittingen en functies) aan de ammanie van Brussel, terwijl er acht hun wortels hebben in Waals-Brabant.

Er zijn verschillende verklaringen aan te voeren voor het hoge aantal edelen in Brussel.²⁴⁹ De stad kende traditioneel een groot aantal riddermatige families zoals Clutinc, Van Ophem, t'Serclaes, Swaef, Taye en Van den Heetvelde (zie afbeelding 11), die deel uitmaakten van de zogenoemde zeven geslachten en zowel binnen als buiten de stadsmuren

²⁴⁴ Zie hierover verder uitgebreid Damen, "Heren met banieren".

²⁴⁵ Terwijl bij de convocaties tot de regering van Karel de Stoute doorgaans sprake was van *ridders ende knapen* of *ridderscippe*, werd na 1470 steeds vaker het woord *edelen* gebruikt, dan nog in combinatie met *ridderscippen* of *leenmannen*. Echter, na 1477 wordt vrijwel altijd alleen gesproken van *edelen*. Janse, "De Tweede Stand", p. 164-165.

²⁴⁶ Nrs. [732], [734] en [761].

²⁴⁷ Nrs. [705], [729] en [800].

²⁴⁸ Geevers, *Gevalen vazallen*.

²⁴⁹ Zie meer in detail Damen, "The knighthood".

Afbeelding 11. Detail van de wapenrol van een toernooi gehouden te Brussel in mei 1439.²⁵⁰ Te zien is hier de rotte van *Gaesbeeck*, oftewel Jacob van Abcoude,²⁵¹ waarvan diverse leden van Brusselse families deel uitmaakten, onder wie Jan Swaef, Simon en Iwein van Ophem, Jan t'Serclaes,²⁵² Wouter en Willem van den Heetvelde. © Gent, Rijksarchief, Fonds Familie d'Udekem d'Acoz, 4498 f. 9r.

²⁵⁰ Zie meer hierover in Damen, "The town as a stage?".

²⁵¹ Nr. [43].

²⁵² Nr. [683].

bezittingen hadden. Deze geslachten deelden de lakens uit binnen het stadsbestuur omdat zij kandidaat-schepenen konden voordragen aan de hertog.²⁵³ Ten minste 30 van de 44 vermelde ridders in de Brusselse hoofdmeierij op de lijst van 1406 behoorden tot de zeven geslachten, hadden een politieke functie in het stadsbestuur – als schepenen of burgermeester – of hadden een vader met een dergelijke functie. Daarnaast heeft Philippe Godding aangetoond dat het (buiten)poorterschap van Brussel in juridisch opzicht zeer aantrekkelijk was voor edelen uit het hele hertogdom, van het uiterste noorden tot het zuiden. Er was ook een politiek motief. Brussel speelde net als de andere hoofdsteden een belangrijke politieke rol in de veertiende eeuw. Deze steden konden een belangrijke steunpilaar zijn bij conflicten tussen edelen onderling of tussen een edelman en de hertog. Bij de keuze voor deze stad heeft ongetwijfeld meegespeeld dat Brussel een steeds belangrijker hertogelijke residentie werd in de veertiende eeuw.²⁵⁴ Het stedelijke element binnen de Tweede Stand is dus opvallend groot.

De adellijke stadsbestuurders konden natuurlijk ook aantreden in de Derde Stand, als gedeputeerden van de steden. Brabant lijkt in dit opzicht dan ook meer op Vlaanderen dan op Holland, waar edelen met een ‘stedelijke signatuur’ die een dubbelrol konden spelen in Tweede en Derde Stand relatief weinig voorkwamen.²⁵⁵ Dit optreden van edelen als vertegenwoordigers van de Derde Stand is mogelijk een verklaring voor de sterke daling van het aantal personen dat in de Tweede Stand kon worden opgeroepen in de vijftiende eeuw. Terwijl in de convocatielijst van 1406 nog 143 baanrotsen en ridders en 372 knapen vermeld worden, is er in die van 1489 nog slechts sprake van 85 *edele* (tabel 7).²⁵⁶ Er vond mogelijk een selectie plaats waarbij niet automatisch alle edelen op de convocatielijst belandden; het geringe aantal edelen op de convocatielijst van 1464 duidt hier ook al op. Nader onderzoek moet uitwijzen of deze politiek actieve edelen dezelfde personen waren die ook aan het hof en in de vorstelijke instellingen werkzaam waren. De convocatielijsten waren een product van de hertogelijke kanselarij, dus de vorst heeft zeker zijn invloed laten gelden. Het is niet waarschijnlijk dat de te convoceren edelen in de vijftiende eeuw werden verkozen door hun standsgenoten. Mogelijk trad er een splitsing op waarbij de hoge adel zich verenigde in de Tweede Stand, terwijl de lagere edelen eerder vertegenwoordigd werden in de Derde Stand.

Hoe was nu de daadwerkelijke participatie van de Tweede Stand aan de vergaderingen in de veertiende en de vijftiende eeuw? Het Charter van

²⁵³ Charruadas, “La genèse”; Godding, “Seigneurs fonciers”.

²⁵⁴ Godding, “La bourgeoisie”, p. 36-41.

²⁵⁵ Blockmans, “De samenstelling”, p. 73; Buylaert, “Edelen in de Vlaamse stedelijke samenleving”, p. 45-46; Janse, “De Tweede Stand”, p. 173-175.

²⁵⁶ Vgl. Lousse, “The Estates”, p. 97 die in zijn tabel slechts 81 edelen vermeldt. Hij is er drie in de meierij van Leuven vergeten en één in die van ’s-Hertogenbosch.

Kortenberg werd in 1312 mede bezegeld door 42 ridders en 16 knapen, de bevestiging van het charter uit 1372 zelfs door 62 ridders en 9 knapen (zie tabel 5). De volgorde van de namen onder de charters van 1312 en 1372 is niet toevallig. Van iedere persoon, of rijtje personen, is exact de ridderlijke status – ridder of knaap – aangegeven.²⁵⁷ Opvallend is dat in 1312 ridders en knapen nog door elkaar heen staan: er worden eerst negen ridders genoemd, dan twee knapen, weer een ridder, weer een knaap etc. De volgorde is hier ingegeven door de status van de heerlijkheden die de aanwezige heren bezaten; deze wordt niet voor niets vaak expliciet genoemd. Ook in 1372 is de status van iedere edelman nauwlettend in de gaten gehouden en wordt ook na ieder rijtje personen vermeld of zij ridder dan wel knaap zijn. De eerste zestig ridders worden maar onderbroken door één knaap: Godevaart van den Torn, de ontvanger-generaal van Brabant die dus vanwege zijn functie is opgenomen bij de medebezegelaars. De scheiding tussen ridders- en niet-ridders wordt in 1372 dus sterker benadrukt dan in 1312.

De opkomst in 1312 en 1372 lijkt in schril contrast te staan met de convocatielijsten. Uitgaande van de convocatielijst van Lodewijk van Male van 1356 met de namen van 158 ridders (inclusief Mechelen), dan betekent dat circa 40 tot 45 procent van de ridderschap kwam opdagen. Toch was er relatief veel animo, zeker als in aanmerking genomen wordt dat de edelen, in tegenstelling tot de stedelijke gedeputeerden, hun reis- en verblijfskosten zelf moesten bekostigen. Bovendien kreeg niet iedereen die op de convocatielijst stond automatisch een uitnodiging. Gegevens voor Holland tonen aan dat de ridderschap daar selectief werd opgeroepen. Voor belangrijke vergaderingen, zoals in augustus 1468, toen Karel de Stoute een militair beroep wilde doen op de adel, werden maar liefst 122 edelen aangeschreven. Doorgaans kregen echter gemiddeld vijftig edelen een convocatiebrief thuis bezorgd. De selectiecriteria waren voornamelijk de sociale (hoge) status van een edelman en de geografische ligging van zijn kasteel; opmerkelijk genoeg ontvingen edelen die langs bepaalde routes woonden relatief vaak een uitnodiging voor een vergadering. Er bestond daarentegen geen directe relatie tussen de rol die edelen speelden in het landsbestuur en de frequentie waarmee zij werden opgeroepen voor een vergadering.²⁵⁸

Op belangrijke bijeenkomsten van de Staten van Brabant in 1415, 1420 en 1422 was de opkomst van de Tweede Stand vergelijkbaar met die in 1312 en 1372, ook al was de spreiding toen groter: van 57 in 1420 tot 96 edelen in 1422 (tabel 5). Opnieuw een aanzienlijke opkomst en kan een “gebrek aan interesse voor het politiek gebeuren” (Blockmans) de Tweede Stand in Brabant zeker niet verweten worden.²⁵⁹ Er was een kern

²⁵⁷ Van der Straeten, *Het charter* II, p. 16-18, 38-41.

²⁵⁸ Janse, “De Tweede Stand”, p. 168-171.

²⁵⁹ Blockmans, “De samenstelling”, p. 70.

van twintig politiek zeer actieve edelen die alle drie de vergaderingen bijwoonden. Het is niet verwonderlijk dat de baanrotsen deze groep domineren. Van de vijftien baanrotsen uit de convocatielijst van 1415 worden er onder de daadwerkelijke deelnemers aan de vergaderingen in 1415 en 1422 dertien, respectievelijk twaalf genoemd, ook al waren er bij de verkiezing van Filips van Sint-Pol tot regent in 1420 maar vijf baanrotsen aanwezig. De lijsten van aanwezige edelen openen zonder uitzondering met de namen van de belangrijkste aanwezige baanrotsen: de heren van Edingen, Breda en Gaasbeek in 1415, en die van Aarschot, Edingen en Breda in 1422. De namen van de overige baanrotsen staan in de ‘bovenste helft’ van de namenlijsten waarbij opvalt dat in beide gevallen de heren van Vertaing en Trazegnies (net als in de convocatielijsten) als laatste baanrotsen genoemd worden.²⁶⁰

3.3. De Derde Stand

In de convocatielijsten is de hiërarchie ook bij de Derde Stand een belangrijk ordeningsprincipe. In iedere hoofdmeierij staat de hoofdstad bovenaan, gevolgd door de andere steden (*oppida*) en de zogenoemde vrijheden (*franchisie*). Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen steden en vrijheden die onder de jurisdictie van *den hertoge* dan wel *onder de smael heeren*, oftewel hoge heren, vielen.²⁶¹ Zeker niet alle steden en vrijheden konden op een uitnodiging rekenen: het aantal vermelde plaatsen is maximaal 46 in 1489 (zie tabel 8), terwijl Steurs voor het hertogdom in de late middeleeuwen niet minder dan 127 steden en vrijheden telde.²⁶²

Tabel 8. Steden in de convocatielijsten

	1406	1415	1464	1489
Aarschot	X	X		X
Antwerpen	X	X	X	X
Bergen op Zoom	X	X		X
Breda	X	X		X
Brussel		X	X	X
Diest	X	X		X
Eindhoven				X
Geldenaken	X	X	X	X
Gembloers	X	X		X

²⁶⁰ Voor 1415 zie Ansems, *Den luyster*, p. II-17, en voor 1422 Anselmo, *Placcaeten IV*, p. 379.

²⁶¹ Zie de lijst van steden en vrijheden in FMA 4026 f. 130v-132r waar dit onderscheid wel wordt gemaakt.

²⁶² Steurs, “Les franchises”, p. 139-298.

	1406	1415	1464	1489
Halen	X	X		X
Hannuit	X	X		X
Helmond				X
Herentals	X	X		X
's-Hertogenbosch	X	X	X	X
Landen	X	X		X
Leuven	X	X	X	X
Lier	X	X	X	X
Maastricht			X	
Nijvel	X	X	X	X
Steenbergen	X	X		X
Tienen	X	X	X	X
Turnhout			X	
Vilvoorde		X	X	X
Zichem	X	X		X
Zoutleeuw	X	X	X	X
<i>Totaal</i>	<i>19</i>	<i>21</i>	<i>12</i>	<i>23</i>

Wat betreft de steden zijn de lijsten van 1406 en 1415 identiek (zie tabel 8), behalve dan dat in 1406 Brussel en Vilvoorde niet zijn opgenomen (zie hierboven). In totaal gaat het om 21 steden, exact dezelfde die een Leuvense stadsklerk rond 1420 noteerde in een cartularium.²⁶³ Deze klerk maakte een onderscheid tussen de zeven hoofdsteden, waartoe naast Leuven, Brussel, Antwerpen en 's-Hertogenbosch, Nijvel en Tienen (allemaal genoemd bovenaan de corresponderende hoofdmeierij in de convocatielijst) ook Zoutleeuw werd gerekend. De lijst van 1464 beperkt zich tot twaalf steden waaronder ook *Trecht* (Maastricht).²⁶⁴ Maastricht, waarvan de hertog van Brabant en de bisschop van Luik de heerlijke macht deelden, stuurde inderdaad zo nu en dan gedelegeerden naar de vergaderingen van de Staten.²⁶⁵ In de overige convocatielijsten komt de stad echter niet voor.

In de lijst van 1489 zijn in vergelijking met die van 1415 Eindhoven en Helmond opgewaardeerd tot 'stad',²⁶⁶ waardoor het totaal op 23 steden komt (zie tabel 8). Ook deze ontwikkeling wordt weerspiegeld in de genoemde Leuvense lijst van rond het jaar 1420, waarin beide steden later zijn bijgeschreven. In latere vijftiende-eeuwse lijsten noemen Jan Giele-

²⁶³ Van Uytven, "Aspecten", p. 7 en de lijst op p. 44.

²⁶⁴ Nr. [652].

²⁶⁵ GDB, p. 62, 446.

²⁶⁶ Nrs. [791]) en [792].

mans en Emond van Dinther deze plaatsen ook onder de steden.²⁶⁷ In 1406 en 1415 ontvangen in de hoofdmeierijen van Tienen en Antwerpen de meeste steden een convocatiebrieven (6, zie tabel 10). In 1489 is dat eigenlijk nog steeds het geval, al zijn diverse steden uit de Tienense meierij nu bij Leuven gevoegd.

Tabel 9. Vrijheden in de convocatielijsten

	1406	1415	1464	1489
Asse		X		X
Dormaal	X	X		X
Duisburg		X		X
Eersel				X
Eigenbrakel	X	X		X
Eindhoven	X	X		
Genepiën	X	X		X
Graven	X	X		X
Helmond	X	X		
Hoogstraten	X	X		X
Kapelle-op-den-Bos		X		X
Lummen				X
Lommel				X
Merchtem		X		X
Mol	X	X		X
Oirschot	X	X		X
Oisterwijk	X	X		X
Oss	X	X		X
Overijse		X ²⁶⁸		X
Sint-Genesius-Rode		X		X
Sint-Oedenrode	X	X		X
Terhulpen	X	X		X
Tervuren		X		X
Turnhout	X	X		X
Waver	X	X		X
<i>Totaal</i>	<i>16</i>	<i>22</i>	<i>0</i>	<i>23</i>

²⁶⁷ Van Uytven, "Aspecten", p. 7-8 en de lijsten op p. 44-45.

²⁶⁸ In 1415 is er zowel sprake van *Issche* (nr. [585]) als *Overijssche* (nr. [586]) hier beiden als Overijse geïdentificeerd.

Met een vrijheid wordt een plaats bedoeld die zekere privileges van de landsheer of een lokale heer had ontvangen, maar wat betreft inwoneraantal en economisch potentieel toch niet als stad (*oppidum*) gold.²⁶⁹ Het aantal vrijheden dat kon worden geconvoceerd, bleef ongeveer gelijk in de vijftiende eeuw, aangenomen dat de vrijheden van Brussel in 1406 abusievelijk niet zijn opgenomen. Het aantal schommelde tussen de 22 en 23 vrijheden, ook al variëren de namen. Zoals gezegd worden in 1489 de vrijheden Eindhoven en Helmond onder de steden genoemd. Lummen, Lommel en Eersel worden nu voor het eerst opgevoerd.²⁷⁰ Deze drie plaatsen kunnen volgens het repertorium van Steurs al sinds de veertiende eeuw als vrijheden worden beschouwd.²⁷¹ Het is dan ook niet duidelijk waarom zij in 1489 wel en in 1406 en 1415 niet zijn opgenomen. Het aantal te convoceren steden en vrijheden is in 1489 precies gelijk, te weten 23 (zie tabel 10).

Tabel 10. Te convoceren steden en vrijheden per hoofdmeierij

	1406/1415		1489	
	Steden	Vrijheden	Steden	Vrijheden
Leuven	2	—	5	1
Brussel	2 ²⁷²	7 ²⁷³	2	6
Tienen	6	1	3	1
's-Hertogenbosch	1	6	3	7
Antwerpen	6	3	6	2
Waals-Brabant	4	5	4	6
Totaal	21	22	23	23
Totaal generaal Derde Stand	43		46	

²⁶⁹ Van Uytven, “Het gewicht van de goede steden”, p. 118. Zie over de term *oppidum* ook Van Uytven, “Aspecten”, p. 14.

²⁷⁰ Nrs. [720], [797] en [795].

²⁷¹ Steurs, “Les franchises”, p. 164, 184, 290-291. Eersel is in 1372 ook betrokken bij de bevestiging van het Charter van Kortenberg. GDB, p. 443. Zie over de positie van Lummen GDB, 64.

²⁷² In 1406 ontbreken deze steden.

²⁷³ In 1406 ontbreken deze vrijheden. In 1415 is er zowel sprake van *Issche* (nr. [585]) als *Overyssche* (nr. [586]) hier beiden als Overijse geïdentificeerd en dus maar één keer meegeteld.

(...) dans le Brabant de la fin du XIV^e et du début du XV^e siècle, les États – et, au sein des États, principalement les villes – sont devenues une puissance avec laquelle il faut compter. Ils incarnent le pays et son indépendance.²⁷⁴

Aldus portretteerde Jean Stengers in 1965 de Staten van Brabant aan het eind van de veertiende en begin van de vijftiende eeuw. De Staten belichaamden in zijn ogen het land en waren een politieke factor waarmee de hertog rekening moest houden, met de steden als belangrijkste spelers. Uyttebrouck heeft inderdaad berekend dat in de periode 1355-1430 van de in totaal 1229 vergaderingen waarvan de deelnemers bekend zijn, er 927 alleen door de steden werden bezocht. De vier hoofdsteden – de term wordt voor het eerst in 1415 gebruikt – speelden daarin een dominante rol, waarbij Brussel en Leuven nog weer actiever waren dan Antwerpen en 's-Hertogenbosch. Slechts 105 vergaderingen werden door vertegenwoordigers van alle drie de standen bezocht.²⁷⁵ In die zin zijn de convocatielijsten slechts de weerspiegeling van een ideale situatie.

Hoe was nu de participatie van de steden en de vrijheden aan de vergaderingen van de Staten? In de subscripties van de overgeleverde akten worden net als in de convocatielijsten de stedelijke aanwezigen niet bij name genoemd, zoals het geval was bij de adellijke vertegenwoordigers. Het gaat in 1312 in algemene zin om de *scepenen ende raet van den vorghenoemden staeden ende vriheiden van Brabant* en in 1372 om de *goide luede van den steden ende vriheiden van Brabant*²⁷⁶, in 1422 nog iets specifiek om de *commonigiemeisteren, burgemeisteren, scepenen, gesworenen ende raide*.²⁷⁷ Natuurlijk bieden de stadsrekeningen uitkomst bij het achterhalen van de namen van de gedeputeerden van de steden (of in ieder geval van die van Leuven). Belangrijker is dat uit de formulering duidelijk de idee naar voren komt dat deze stedelijke functionarissen niet zichzelf, maar hun stad of vrijheid vertegenwoordigden.

In 1312 medebezegelden twaalf steden en zes vrijheden het charter van Kortenberg (tabel 5). Dat betekent dat iets meer dan de helft van de steden en slechts een fractie van de vrijheden die op de convocatielijsten staan vermeld, actief heeft deelgenomen aan de vergaderingen die leidden tot de uitvaardiging van het charter. De bevestiging van het charter in 1372 werd door twintig steden medebezegeld; alleen de Waals-Brabantse stad Gembloers was hier afwezig. Mogelijk waren de politieke en financiële belangen in dit cruciale jaar dusdanig dat geen enkele stad achterwege kon blijven.

Hetzelfde beeld geldt voor de eerste decennia van de vijftiende eeuw: een vrij actieve participatie van de steden, en minder animo onder de vrijheden. Ook hier is het de vraag of alle vrijheden wel een convocatiebrief ontvingen. Misschien was dat ten tijde van deze 'grote politieke

²⁷⁴ Stengers, "Philippe le Hardi", p. 408.

²⁷⁵ GDB, p. 447-459.

²⁷⁶ Van der Straeten, *Het charter II*, p. 19, 41.

²⁷⁷ Anselmo, *Placcaeten IV*, p. 379.

momenten' wel het geval, maar zeker voor de kleinere gemeenschappen kan, net als bij de adel, een praktisch probleem als de reis- en verblijfkosten een rol hebben gespeeld. In ieder geval namen aan de vergadering van november 1415 16 van de 21 steden deel. Alleen van de kleinere steden van Tienen en Waals-Brabant is geen participatie bekend net zomin als van de 23 vrijheden. In 1422 namen echter weer alle 21 steden deel aan het overleg, aangevuld met twaalf vrijheden. Vooral de participatie van vijf van de zes vrijheden uit de meierij van 's-Hertogenbosch is in dat jaar opvallend. Hoewel deze cijfers natuurlijk maar momentopnames zijn en zeker niet de precieze invloed laten zien die iedere deelnemer had, waren de Brabantse steden verreweg de actiefste deelnemers aan de vergaderingen van de Staten.

Besluit

Er zijn maar weinig convocatielijsten voor de vergaderingen van de Statencolleges in de Nederlanden overgeleverd. Dat is te wijten aan het feit dat het documenten waren voor dagelijks gebruik in de kanselarij, die bovendien voortdurend verouderden. De noodzaak om deze gedurende vele jaren te bewaren, bestond niet. Toch hebben enkele lijsten uit de vijftiende eeuw de tand des tijds doorstaan. Ze werden in ieder geval in de loop van de tijd gekopieerd in registers waarin ook andere documenten werden opgenomen die de institutionele structuur van het hertogdom betroffen. De lijsten staan in deze registers dan ook niet op zichzelf maar passen in een bredere Brabantse institutionele setting. Door de identificatie van de leden van de Tweede Stand, heb ik de betrouwbaarheid van de afschriften kunnen vaststellen en deze kunnen dateren. Een nadere analyse van deze categorie maakte echter wel duidelijk dat de namen van sommige reeds overleden personen bleven staan wanneer de kanselarij een nieuwe lijst opstelde. Blijkbaar was het niet mogelijk voor de hertogelijke administrateurs om de lijst volledig *up-to-date* te houden. Een andere mogelijkheid is dat een latere kopiist reeds doorgehaalde namen toch heeft opgenomen in zijn afschrift.

De hertogelijke kanselarij stelde de convocatielijsten zonder uitzondering samen tijdens politiek belangrijke evenementen waarbij de vorst en de onderdanen waren aangewezen op onderling overleg. De erkenning van een nieuwe vorst en/of de bezwering van een politieke crisis was doorgaans de aanleiding tot het opstellen van een nieuwe convocatielijst. De lijsten kennen een duidelijke structuur en hiërarchie. Zo volgen drie van de vier lijsten de administratieve structuur van het hertogdom, de indeling in zes hoofdmeierijen. Het was voor de hertogelijke kanselarij gemakkelijk om de bodes met de convocatiebrieven per hoofdmeierij uit te zenden; een opsomming per stand zou ertoe leiden dat voor iedere convocatie per bode moest worden bepaald welke personen en steden hij zou moeten aandoen. Iedere stand kende ook zijn eigen hiërarchie

waarbij de abten in de rangorde voor de priors staan, de baanrotsen voor de ridders en de steden voor de vrijheden.

Juist omdat voor de Staten van Brabant relatief weinig materiaal bewaard is gebleven, vormen de lijsten een onmisbare bron, met name voor een reconstructie van de samenstelling van de instelling. De vier lijsten zijn verspreid over de hele vijftiende eeuw, ook al zijn de lijsten uit het begin en het einde van deze eeuw informatiever dan de andere. Een verkennend onderzoek aan de hand van enkele akten, waarin de deelnemers aan de Statenvergaderingen worden opgesomd, maakt duidelijk dat zelfs bij belangrijke vergaderingen het aantal deelnemers een stuk lager lag dan in de convocatielijsten. Dat betekent niet dat de convocatielijsten hierdoor minder waardevol zijn. Zij bieden juist het perspectief van de tijdgenoot en maken duidelijk wie in zijn ogen een rol kon spelen tijdens het politieke besluitvormingsproces. Vooral met betrekking tot het adelsonderzoek bevatten de lijsten tal van mogelijkheden. Voor het eerst wordt duidelijk wie er tot de verschillende categorieën van de ridderschap behoorden en hoe deze territoriaal waren verdeeld over het hertogdom. Ook de sociale transformatie van ridders naar edelen is in de lijsten goed waar te nemen. Het is ontegenzeggelijk waar dat vooral de Derde Stand de meest actieve deelnemer was aan de Statenvergaderingen; de gegevens van Uyttebrouck bevestigen dit voor Brabant. Bij belangrijke vergaderingen lieten de eerste twee standen echter zeker hun gezicht zien.

De participatie aan de vergaderingen van de Staten van Brabant was in de late middeleeuwen aan veranderingen onderhevig. Terwijl er steeds minder edelen werden opgenomen in de convocatielijsten, steeg het aantal prelaten en steden en vrijheden. In werkelijkheid, is mijn indruk, nam het aantal aanwezigen bij de Statenvergaderingen drastisch af in de vijftiende eeuw. Massale bijeenkomsten van meer dan honderd deelnemers, zoals die in de veertiende en het eerste kwart van de vijftiende eeuw nog voorkwamen, behoorden definitief tot het verleden. Nader onderzoek moet uitwijzen of met name bij de eerste twee standen de persoonlijke vertegenwoordiging langzaam maar zeker werd vervangen door daadwerkelijke standenvertegenwoordiging. De indeling in zes hoofdmeierijen bleef bepalend voor de convocatie. De intentie was om het hele hertogdom bij de besluitvorming te betrekken en niet alleen de hoofdsteden of de belangrijkste edelen. Natuurlijk speelden deze vaak wel een doorslaggevende rol bij de uiteindelijke besluitvorming; zij waren op de grote vergaderingen immers altijd present.

Deze analyse is gebaseerd op enkele momentopnames en allerm minst representatief. Een voortgezet doorgedreven onderzoek naar de opkomst bij de Statenvergaderingen zullen mijn voorlopige conclusies nader moeten toetsen. Dan moet zeker bekeken worden welke belangen de geconvoceerden eigenlijk vertegenwoordigden: van henzelf, van hun stand of misschien wel van de vorst of van hele andere netwerken. In ieder geval vormden de drie Staten allerm minst homogene blokken.

Bijlagen

Hierna volgt een complete uitgave van vier convocatielijsten en negen convocatiebrieven. Ik heb getracht zoveel mogelijk personen (geestelijken en edelen) te identificeren aan de hand van origineel bronnenmateriaal (met name leenregisters en rekeningen), betrouwbare biografieën (zoals opgenomen in het standaardwerk van Uyttebrouck en in de vele publicaties van Paul de Win), lijsten van ambtsdragers, repertoria van zegels etc. Indien de identificatie onzeker is (met name in het geval van homoniemen), heb ik dat aangegeven of zelfs verschillende opties weergegeven. Op deze manier kunnen onderzoekers en gebruikers op basis van hun eigen informatie zelf een afweging maken. Het ging het kader van deze bijdrage te boven om uitgebreide biografische beschrijvingen te geven van de edelen. Ik pretendeer dan ook niet compleet te zijn in mijn beschrijvingen en heb mij beperkt tot de volgende zaken:

1. Titels: militair-sociaal (knaap, ridder, baanrots), heerlijk (heer van ...), geestelijk (abt, abdis, prior, proost etc.).
2. Bezittingen: allodiale en feodale goederen, waarbij ik voornamelijk het heerlijkheidsbezit gereconstrueerd heb op basis van de leenregisters en rekeningen van de zogenoemde verheffingsrechten. Ik heb zoveel mogelijk getracht de datum van verwerving aan te geven. Bovendien heb ik in het belang van toekomstig onderzoek de letterlijke beschrijvingen in de bronnen getranscribeerd van zowel de toponiemen als het eigenlijke goederenbezit. Voor de identificatie en lokalisering van de originele plaatsnamen kan de gebruiker de index raadplegen.
3. Familierelaties: ik heb me hoofdzakelijk beperkt tot de vader en de echtgenote van de persoon. Waar mogelijk heb ik getracht relaties aan te geven met andere in de lijsten genoemde personen.
4. Ambten: de nadruk is gelegd op ambten en functies vervuld in dienst van de vorst (zowel op lokaal, gewestelijk als bovengewestelijk niveau) en van de (Brabantse) steden.

Bijlage 1. Convocatielijst Staten van Brabant, kort na 1 december 1406

- [A] ORIGINEEL: niet voorhanden. De originele lijst is waarschijnlijk opgesteld en gebruikt in de Brabantse hertogelijke Kanselarij als convocatielijst voor de vergaderingen van de Staten van Brabant na 1406. Butkens heeft de lijst gezien in een *out register*. Mogelijk bevond dit register zich later in het archief van de Staten van Brabant dat bewaard werd in het stadhuis van Brussel, en is het verloren gegaan bij het bombardement van 1695.
- B AFSCHRIFT: vervaardigd tussen 1619 en 1650 naar [A]. Koninklijke Bibliotheek Brussel, Ms. II 1669 f. 234r-242r. In de inventaris vermeld als: “Christophe Butkens. Tableaux généalogiques des maisons princières et nobles du Brabant (1). En Latin.” Op de titelpagina van het manuscript staat: *Brabant, contenant les généalogies et descendances de la plupart des seigneurs nobles et patrices, la description et fondation des esglises collegiales, abbaies et cloistres et le catalogue des magistrats des quatre villes capitales du duché de Brabant. Par F. Cristophre Butkens*. Het betreft een handschrift (autograaf) van Christoffel Butkens (1590-1650).
- C AFSCHRIFT: vervaardigd tussen 1634 en 1650 naar [A]. Hoge Raad van Adel, Den Haag, Archief van de familie Van Slingelandt, nr. 1406 f. 329r-337v, onder de rubriek *Videtur hec collectio facta circa annum 1406. Extract tot een out register geschreven in oude letteren. Registrum de prelati, baronibus, militibus, armigeris opidis et franchisijs ducatus Brabantie per officia distinctis*. Uit: Collectie Butkens VI: Afschriften van akten uit diverse archieven over 1086-1638 en z.j. Het betreft net als B een handschrift (autograaf) van Christoffel Butkens (1590-1650).

GEDEELTELIJKE UITGAVEN:

- a) Philippe de l'Espinoy, *Prelats, barons, chevaliers, escviers, viles, franchises et officiers principaulx de ceste illustre Duché de Brabant, distincte par offices, recueillie hors des vieulx registres, lettres & cartelaines des monasteres & viles des l'an 1300 & la enuiron*, Gent, 1628.
- b) Philippe de l'Espinoy, *Prelats, barons, chevaliers, escviers, viles, franchises et officiers principaulx de ceste illustre Duché de Brabant, distincte par offices, recueillie hors des vieulx registres, lettres & cartelaines des monasteres & viles des l'an 1300 & la enuiron*. Réimpression littéraire par l'Académie d'Archéologie de Belgique, Antwerpen, 1847.
- c) Joseph Geldolph van Ryckel, *Historia S. Gertrudis principis virginis, primae Niuellenensis abbatissae notis, et figuris aeneis subinde illustrata*, Brussel, 1637, p. 883-890.

VERMELDINGEN: B: F. Lyna, *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Royale de Belgique* XIII, Brussel, 1948, p. 203: *Catalogus nobilium ducatus Brabantie collectus circa annum domini 1406 ... quem ego ex antiquo registro fideliter transsumpsi, ex eo status tam ecclesiasticus quam secularis ejusdem ducatus liquido apparet*; C: J.C. Kort, *Het archief van de familie Van Slingelandt (420) 1438-1868*, Den Haag, 2004, p. 112, 146: “Lijst van prelaten, baronnen, ridders, knapen, steden en heerlijkheden van Brabant, 1420 volgens een oud register.”

Uitgave afschrift *B*

[f. 234r]

Catalogus nobilium ducatus Brabantie, collectus circa annum domini 1406 *tempore*^(a) post mortem Joanne ducisse, quem ego ex antiquo registro fideliter transsumpsi, ex eo status tam ecclesiasticus quam secularis ejusdem ducatus liquido apparet.

In villicatione Lovaniensi

Prelati

1 Abbas Vlinderbacensis¹

2 Abbas Parcensis²

3 Propositus Sanctae Gertrudis Lovanii³

4 Prior in Bierbeke⁴

Barones

5 Dns.^(b) de Aerschot⁵

^(a) Doorgehaald. — ^(b) De afkorting *dns.* is hier en verder bewust niet opgelost als *dominus* om het onderscheid met de titulatuur van de ridders aan te geven (die slechts *d.* voor hun naam krijgen, zie vanaf nr. [46]). Zie ook tabel 5.

¹ Rudolf Keisers, abt van Vlierbeek in 1385 en waarschijnlijk ook nog in 1406. MB IV-A, p. 94-95.

² Jan Balduwel alias van Namen († 17 mei 1414), abt van Park 1391-1414. MB IV-A, p. 803. Zie ook RKB 17145 f. 192v.

³ Koenraad van der Balct († 21 september 1420), prior van Sint-Geertrui te Leuven 1402-20. MB IV-B, p. 907-908. Ontvangt in 1402-03 de heerlijkheid Lubbeek in leen na overlijden van zijn voorganger Lodewijk van Erpe en twee lenen in de meierij van Halen na het overlijden van Willem van Oud Heverlee. RKB 17145 f. 35r, 36v.

⁴ Niet bekend wie dat is in de vijftiende eeuw. MB IV-A, p. 137.

⁵ Lodewijk van Harcourt († november 1422), aartsbisschop van Rouen. Heer Filips van Harcourt, krijgt in 1388-1389 *terram et villam de Arsscot* in leen na het overlijden van heer Lodewijk van Harcourt, heer van Aerschot. In hetzelfde jaar worden echter ook heer Jan van Harcourt, zoon van de graaf van Harcourt, en heer Willem van Harcourt, broer van deze Lodewijk, beleend. RKB 17144 f. 239v, 242v, 243r; Van der Straeten, *Het charter*, p. 175. Op 14 juni 1405 bepaalt Jan VII van Harcourt dat het vruchtgebruik van Aerschot voortaan aan zijn broer Lodewijk toekomt. SAP II, p. 34. Lodewijk wordt op 1 augustus 1407 door hertog Antoon te Parijs daadwerkelijk beleend met het land van Aerschot. RKB 17145 f. 130r. Hij wordt genoemd als eerste edele in het Nieuw Regiment van 1422. GDB, p. 442. Hij is een zoon van Jan VI van Harcourt en Catharina van Bourbon. Zijn betovergrootmoeder Aleid van Brabant brengt als dochter van Godfried van Brabant, broer van hertog Jan I van Brabant, Aerschot in deze familie door haar huwelijk met Jan III van Harcourt. Lodewijk overlijdt in november 1422 op veertigjarige leeftijd. Hij wordt begraven bij zijn betovergrootmoeder in de kerk van Châtellerault. Aubert de la Chenaye-Desbois, *Dictionnaire de la noblesse* V, p. 290-295. Na zijn dood gaat Aerschot eerst over op Anton van Lotharingen, graaf van Vaudémont, op 4 januari 1423 en vervolgens op de zus van Lodewijk, Maria, de echtgenote van hertog Reinoud van Gelre die er op 11 juni 1423 mee wordt beleend. Op 6 februari 1429 ontvangt vrouwe Catharina van Montmorency, met als voogd haar echtgenoot heer Mahieu, heer van Roye, het land en de stad van Aerschot in leen. Op 28 december 1432 tenslotte wordt *heer Janne heere van Croy* beleend uit machte van een schepenbrief van Leuven met *die stat ende dlant van Aerschot*. LH 396 f. 68v-69r, 170r, 248r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 370, 373, 376. Zie ook nr. [572].

6 Dns. de Wesemaele⁶

7 Dns. de Rotselaer⁷

Milites

8 Dns. de Heverle⁸

9 Jacobus Utenliemingen, miles⁹

10 Henricus Pynock, miles¹⁰

11 Ludvicus Pinnock, miles¹¹

⁶ Jan I van Wezemaal († juni 1417), heer van Wezemaal en Fallais (*le chastel, le ville, le riviere et le justice de Fallays, haulte et basse*, RKB 555 f. 707r) vanaf 1375 na het overlijden van zijn oom Jan van Beaufort, ridder. Hij koopt na 1391 van de latere graaf Jan III van Namen (nr. [459]) *dat dorp van Herssel ende de goeden van Quaetbeke* (Kaaibeek) met toebehoren. LH 19 f. 337. Tweede zoon van Willem II van Wezemaal, gehuwd met 1. Ide van Berchem 2. Johanna van Beaufremont. Was eerst kanunnik te Utrecht maar brak zijn geestelijke carrière af na het overlijden van zijn oudste broer. Raadsheer van de Brabantse hertogen van 1374/75-1416. GDB, p. 744 nr. 265.

⁷ Jan III van Rotselaar († voor 1 december 1406), heer van Rotselaar vanaf 1385 en Vorselaar vanaf 1380-1381. Zoon van Jan II, gehuwd met Maria van Diest, dochter van Hendrik. Raadsheer van Johanna 1378-1405. GDB, nrs. 74, 211. In 1380 als heer (*dominus*), dus als ridder, genoemd. RKB 17144 f. 166v, 17145 f. 101v. Jan wordt in de jaren 1390 en in 1403 genoemd als lid van de *maesscap van den bastaerden van Brabant*. Jan van Boendale, *Les gestes* II, p. 707-710; Verkooren, *Inventaire* II, nr. 7791.

⁸ Hendrik van der Bruggen († voor 9 juli 1427), heer van Heverlee. Zoon van Wouter van der Bruggen en Maria van Berlaar, jongere broer en opvolger van Wouter van der Bruggen als heer van Heverlee. Gehuwd met Jacoba Rym, alias van Rasseghem, vrouwe van Gooik, Baasrode en Kraainem. Troostembergh, *Les sires d'Héverlé*, p. 98-109. *Vrouwe Jacquemijn van Baesrode, vrouwe van Heverle* houdt ook de helft van het dorp Budingen in leen *ende dat houden voirt die heeren van Duras als men seight*. RKB f. 222r. Hij krijgt in 1383-84 *villam de Oplintre* in leen na het overlijden van zijn moeder Maria, vrouwe van Heverlee. Het gaat om de helft van deze heerlijkheid Oplinter (uitgezonderd de hoge rechtspraak) die later overgaat op de familie Van Redingen. RKB 555 f. 219v, 17144 f. 163v. Kamerling en raadsheer van Antoon (vanaf 1407) en Jan IV. Kastelein van Leuven (vanaf 1407) en Turnhout (vanaf 1418). GDB, p. 699 nr. 129. Ridder Hendrik krijgt op 30 november 1407 een jaargeld van 100 kronen toegezegd van Antoon vanwege *goeden dienst*. RKB 436 f. 69v. Raas van Graven, heer van Malèves (zoon van Boudewijn, zie RKB 555 f. 651v, GDB p. 694, nr. 115, ARSL, p. 120, niet opgenomen in deze convocatielijst), ontvangt op 8 februari 1422 *bij overgheven ende ghijften heren Heinrich heren van Heverlee, sijns oems, dat erkamerlinschap van Brabant met sijnen toebehoirten*. Op 9 juli 1427 ontvangt Raas krachtens een Leuvense schepenbrief tevens *'t dorp ende lant van Heverle mit bosch, heerlicheide ende allen anderen toebehoirten en 't goet van Vaelbeke*. LH 392 f. 40v, 151r-v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 369. Zie ook De Win, *De adel*, p. 358.

⁹ Een Jacob uten Liemingen, ridder, was raadslid in Leuven in de periode 1345-1358 en een ander speelde een rol in het stadsbestuur vanaf 1422 als raadslid, burgemeester en gildedeken. ARSL, p. 174-175. Deze Jacob valt chronologisch gezien precies tussen deze twee in. Waarschijnlijk gaat het hier om *Jacques Uteliminghe* uit Leuven die op 31 januari 1404 de *pairie* van Wange in leen ontvangt van de graaf van Namen na het overlijden van *Jehan Uteliminghe* zijn vader. Bormans, *Fiefs de Namur*, p. 199. Een Jacob uten Liemingen doet mee aan de slag bij Azincourt (25 oktober 1415) onder hertog Antoon van Brabant en wordt daar gevangen genomen. Boffa, "Antoine", p. 282.

¹⁰ Hendrik IV Pinnock († 1407), ridder, oudste zoon van Hendrik III Pinnock, broer van Lodewijk I (nr. [11]), gehuwd met Catharina, dochter van Amelrik Boote. Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 602-603.

¹¹ Lodewijk I Pinnock († 11 december 1415), tweede zoon van Hendrik III Pinnock, broer van Hendrik IV (nr. [10]), gehuwd met Catharina van Hers. Raad van Leuven 1375-76, 1386-87, 1388-89, 1395-96, 1403-04, 1408-09 en 1413-14; gildedeken 1384-85, 1400-01,

12 Willelmus Deilbroick, miles¹²

13 Walterus van Quaderebbe, miles¹³

14 Joannes van Scoonhoven, miles¹⁴

15 Walterus van Redingen¹⁵

Armigeri

16 Willelmus, comes in Seyn, dominus t'Sent Aigtenrode¹⁶

1401-02, 1404-05, 1410-11 en 1415-16; schepen 1383-84, 1387-88, 1389-90, 1392-93, 1394-95, 1396-97, 1398-99, 1402-03, 1407-08, 1409-10, 1412-13 en 1414-15; burgemeester 1390-91, 1393-94, 1397-98, 1399-1400, 1401-02, 1405-06 en 1411-12. ARSL, p. 231. Neemt deel aan de slag bij Baesweiler in de rotte van Jan Godevaert (losgeld 660 mottoenen). Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 603; De Raadt, *Combattants*, p. 23; SAP III, p. 127. NB In de publicaties van De Raadt en Van der Straeten wordt Jan Godevaert, drossaard van Brabant, doorgaans Jan Godenaerds of Godenarts genoemd: SAP I, p. 500 en Van der Straeten, *Het charter* II, p. 39, 40, 42, 173. Maar vergelijk ARSL, p. 112-113 en Van Boendale, *Les gestes* II, p. 601, 614, 620.

¹² Willem van Deelbroec (†voor 11 februari 1435, zie RKB 555 f. 350v, 361v), ridder, ontvangt voor 24 juni 1406 twaalf bunder land te Erps gelegen in leen na het overlijden van *zijns vaders brueder* Gillis van Deelbroec. Gillis had tussen 24 juni 1401 en 24 juni 1402 dit leen ontvangen na overdracht van *heren Willems van Deelbroec, ridders, zijns brueders*. RKB 17145 f. 20r, 87r.

¹³ Wouter van Quaderebbe (†10 oktober 1410), gehuwd met Margretha van Oppem. Schepen van Leuven 1402-03, 1404-05; raadslid uit de geslachten 1401-02, 1403-04, 1405-06, 1407-08, 1409-10. Brabantica X, p. 1159; ARSL, p. 243. Wouter wordt in 1382-83 beleend met een klein leen te Erps. RKB 17144f. 147r. Op 1 januari 1426 verkoopt Boudewijn van Heremijn, heer van Fontaine en Malen een erfrente op Malen aan Wouter van Quaderebbe, bastaardzoon van wijlen heer Wouter van Quaderebbe, ridder. LH 396 f. 119r. Zijn dochter Catharina heeft *thoff te Gheytbroeck* in de parochie van Steenokkerzeel in leen. RKB 555 f. 387v.

¹⁴ Jan van Schoonhoven (†voor 23 juni 1414), zoon van Jan, gehuwd met Barbara Boote, vader van Jan (nr. [27]). Raadslid uit de geslachten van Leuven 1401-02, 1403-04, 1405-06, 1407-08, 1409-10, 1411-12, 1413-14. ARSL, p. 276. Heer Jan van Schoonhoven, ridder, *hout dat borchgreefscap van Dormale mitter borch ende grachten, wateren, manscapen* en andere toebehoren. Het gaat na zijn dood over op zijn dochter Dorothea en Eustaas van Halmale haar voogd. RKB 555 f. 131r. Een Jan van Schoonhoven wordt in 1387-1388 beleend met 9 bunder land bij Vertrijk (Tienen) en 3,5 bunder bij Dormaal. RKB 17144 f. 22v. Jan van Schoonhoven, ridder, is in 1398 betrokken bij een financiële transactie met Everard Boote. Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 458. Jonkvrouw Dorotea van Schoonhoven, dochter van wijlen heer Jan van Schoonhoven en vrouwe Barbara Boote ontvangt na het overlijden van haar moeder samen met haar voogd en man Jan van Vuelen *'t goet tot Loppoen* (Loupoigne, Waals-Brabant) in het voorjaar van 1422. LH 396 f. 45v; Galeslout, *Inventaire* I, p. 369; RKB 555 f. 590v.

¹⁵ Wouter van Redingen (†voor 9 juli 1427). Op die datum ontvangt Hendrik van Redingen, zoon van heer Wouter van Redingen, ridder, *die heerlicheit, dorp ende goede tot Oplynter* in leen, na het overlijden van zijn vader en krachtens een Leuvense schepenbrief. LH 396 f. 154v; Wauters, *Tirlemont*, p. 24. In 1487 koopt heer Maarten van Wilre deze helft van Oplinter (uitgezonderd de hoge heerlijkheid) van Wouters erfgenamen. RKB 555 f. 218v. Wouter is meier van Tienen 1396, 1399-1400. Kerremans, *Étude*, p. 349. Schout van Kontich 1411. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8859. Een Wouter van Redingen genoemd in 1387 genoemd als geldschietter van de heer van Heverlee. Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 453 noot 2.

¹⁶ Willem, graaf van Sayn (†19 april 1429), heer van Sint-Agatha-Rode. Gehuwd met Catharina van Schoonvorst, dochter van Jan I. Opgevoed aan het Brabantse hof en vertrouweling van hertogin Johanna. Raadsheer van Johanna, Antoon, Jan IV en Filips van Sint-Pol 1386-1428. Van 1418-19 is hij kamerheer van Jan IV, maar in het conflict

17 Henricus Pinnock¹⁷

18 Henricus Absolon¹⁸

19 Ludovicus Roelants¹⁹

20 Joannes van Borchove²⁰

21 Joannes van Nethenen van den Riele²¹

22 Henricus Boxhoren²²

tussen deze hertog en de Staten van Brabant in 1420-21 schaart hij zich aan de kant van de laatsten. Opperjachtmeester 1399-1406. Drossaard van Brabant 1406-07, 1408-12, 1427-28. GDB, p. 731 nr. 227; Smolar-Meynart, *La justice*, p. 528, 532; Graffart en Uyttebrouck, "Quelques documents", p. 73. In 1406 *joncheere* genoemd. RKB 436 f. 82v. Willem, *die doch van witteger stammen uten huse van Brabant is geboren* (hij stamde af van een dochter van Hendrik II van Brabant), wordt in 1403 genoemd als lid van de *maesscap van den bastaerden van Brabant*. Jan van Boendale, *Les gestes* II, p. 707-710; Verkooren, *Inventaire* II, nr. 7791.

¹⁷ Waarschijnlijk gaat het hier om Hendrik VII Pinnock († 1426), zoon van Lodewijk I Pinnock (nr. [11]) en gehuwd met Elisabeth uten Liemingen. Van Uytven, *Stadsfinanciën*, stamtafel III en IV na p. 602. Op 3 augustus 1428 krijgt de minderjarige Filips Pinnock, zoon van wijlen Hendrik Pinnock, met zijn voogd Lodewijk van Weterbeek een klein leen te Bruyères en een *woeninge tot Molenbays* (Molembais-Saint-Pierre). LH 396 f. 175r. Het is niet waarschijnlijk dat het hier gaat om Hendrik Pinnock, zoon van Jan I Pinnock († 1430), omdat deze Jan zelf ook niet in de lijst wordt vermeld.

¹⁸ Hendrik III Absoloens († 1442), zoon van Wouter, gehuwd met Catharina, dochter van Godfried van Hoeilaart. Schepen van Leuven 1404-05, 1408-09 en 1418-19; gildedeken 1397-98, 1400-01, 1401-02, 1407-08, 1409-10, 1411-12; rentmeester 1405-06; raad 1411-12, 1413-14, 1419-20, 1421-22. ARSL, p. 2-3. Leenman van de heer van Rotselaar. Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 538. Hij heeft de vorsterij van Overijse als erfeen. Antoon maakt daar op 5 december 1414 op verzoek van Leuven een gewoon leen van. RKB 436 f. 9r, 80v, 555 f. 453r en 17145 f. 178r.

¹⁹ Lodewijk Roelants († voor 23 juni 1435), schepen van Leuven 1403-04, 1411-12, 14113-14, 1417-18, 1422-23, 1425-26, 1428-29; raadslid 1408-09, 1426-27; burgemeester 1423-24, 1429-30, 1431-32, 1433-34; gildedeken 1424-25, 1432-33, 1434-35. Ook zijn gelijknamige zoon Lodewijk is vanaf 1434 actief in het stadsbestuur van Leuven. ARSL, p. 260. Lodewijk is meier van Leuven 1409-11. RKB 12653.

²⁰ Jan II van Borchoven († voor 23 juni 1436), schepen van Leuven 1400-01, 1407-08, 1409-10, 1411-12, 1413-14, 1415-16, 1422-23, 1424-25, 1426-27, 1428-29, 1430-31, 1432-33, 1434-35; raad 1397-98, 1401-02, 1403-04, 1405-06, 1408-09, 1410-11, 1412-13, 1414-15, 1416-17, 1418-19, 1421-22, 1423-24, 1425-26, 1427-28, 1429-30, 1431-32, 1435-36; gildedeken 1404-05, 1417-18, 1420-21. ARSL, p. 42; SAP I, p. 293; Divaeus, *Jaerboeken*, p. 200, 241. Jan van Borchoven genoemd als zoon van de overleden Jan van Borchoven in 1387-1388 en als man van een klein leen te Verrijck bij Tienen. RKB 17144 f. 226r. Huwt Catharina, dochter van Filips van Tudekem en Machteld Hinckaert. Brabantica IV, p. 257. Jan van Borchoven, zoon van Jan Borchoven, ontvangt op 11 februari 1429 na het overlijden van heer Filips van Tudekem, ridder, 't *goet Van der Slusen*, gelegen bij Verrijck. RKB 555 f. 214r; LH 396 f. 173v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 373.

²¹ Jan van Nethenen van Riele of van Royele († voor 23 juni 1456), zoon van Wouter. Schepen van Leuven 1415-16, 1417-18 en 1424-25; raad 1413-14, 1416-17, 1418-19, 1420-21, 1422-23, 1425-26, 1427-28, 1429-30, 1431-32, 1433-34, 1435-36, 1437-38, 1439-40, 1441-42, 1444-45, 1446-47, 1448-49, 1450-51, 1452-53, 1454-55; gildedeken 1419-20, 1421-22, 1423-24, 1426-27, 1428-29, 1430-31, 1432-33, 1434-35, 1435-36, 1440-41, 1445-46, 1451-52, 1455-56. Neemt deel aan de veldtocht tegen Gulik in 1398. Divaeus, *Jaarboeken*, p. 220-245.

²² Hendrik I Boxhoren († 1415), vierde zoon van Gord I die tussen 1363 en 1405 diverse functies in het Leuvense stadsbestuur bekleede, broer van Salomon (nr. [23]). Goederenbezit te Herent. Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 611-612; ARSL, p. 47.

23 Salomon Boxhoren²³

24 Petrus Heym²⁴

25 Ludvicus Pinnock²⁵

26 Joannes de Witte²⁶

27 Joannes van Schoenenoven, dico Schoenoeven²⁷

28 Walterus Pinnock²⁸

²³ Salomon Boxhoren (†4 juni 1407 te Nicosia op Cyprus toen hij terugkeerde van een pelgrimage naar Jeruzalem, mogelijk daar tot ridder geslagen), zoon van Gord I (†1405), broer van Hendrik I (nr. [22]). Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 612. Ontvangt in 1405-06 een erfrente van 50 nobel op de stad en het land van Zichem in leen. RKB 17145 f. 84v. Opmerkelijk genoeg wordt Salomon 12 augustus 1408 nog beleend met een woning *gelegen achter die borch te Loevene* na koop van Gillis den Cliever. RKB 17145 f. 130v. Dit is waarschijnlijk het leen Boutsvoord aan de voet van de Keizersberg met de hoeve van het kasteel van de hertog, stallen, kapel, woonhuis, wijnpers, boomgaard, wijngaard, akkerland en zes afhankelijke lenen. Zie Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 610-612.

²⁴ Peter Heyme, genoemd als zoon van de overleden Jan Heyme (†25 april 1387, raadlid van Leuven uit de geslachten 1360-61, 1362-63, 1369-70, 1378-79. ARSL, p. 142), als hij in 1387-1388 beleend wordt met een rente van 11 pond na koop van ridder Jan van Diedegem. RKB 17144 f. 224r. Een Peter Heyme draagt op 12 oktober 1415 een jaarlijkse rente van 11 lb. *goets gelts* te Leefdaal en Vossem over aan zijn nichtje Elisbeth Heyme, dochter van Lodewijk Heyme, voor wie heer Jan Swaef als voogd optreedt. RKB 17145 f. 192r. Een Peter Heyme, burger van Leuven, is betrokken geweest bij de stichting van een gasthuis van de Twaalf Apostelen te Leuven. Zijn testament is opgesteld voor 7 januari 1422. Cuvelier, *Inventaire* II, p. 4338.

²⁵ Lodewijk II Pinnock (†voor 23 juni 1449), heer van Opvelp (*dat dorp van Velppe metter heerlicheit mit huyse ende hoeve, mitten paenshuysse, moelenen, visscherien, waranden ende ende wechaelde dairtoe behoerende*, op 15 juli 1439 gekocht van Joris van Velppe, *wijlen heren Gheerds sone*. RKB 555 f. 190r). Zoon van Lodewijk I (nr. [11]), gehuwd met 1. Ida Kemerling en 2. Maria van Cortenbach. Raad van Leuven 1404-05, 1412-13, 1427-28, 1432-33; schepen 1405-06, 1431-32, 1435-36, 1437-38, 1440-41, 1442-43, 1444-45, 1447-48; burgemeester 1419-20, 1425-26, 1436-37, 1439-40, 1441-42, 1448-49. ARSL, p. 231. Meier van Leuven 1413-18, 1420-24; ridder genoemd in 1436. Van Uytven, *Stadsfinanciën*, stamtafel III en IV na p. 602; De Win, *De adel*, p. 432-433; RBK 12653-12654

²⁶ Jan de Witte (†28 juli 1432), raad van Leuven 1385-86, 1387-88, 1389-90, 1391-92, 1393-94, 1397-98, 1400-01, 1404-05, 1411-12, 1416-17, 1418-19, 1420-21 en 1427-28; gildedeken 1395-96, 1423-24, 1425-26 en 1431-32; schepen in 1390-91, 1394-95, 1396-97, 1399-1400, 1401-02, 1403-04, 1405-06, 1412-13, 1415-16, 1417-18, 1419-20, 1421-22 en 1432-33; burgemeester 1402-03, 1413-14, 1422-23 en 1424-25. ARSL, p. 345; SAP IV, p. 271; Divaeus, *Jaarboeken*, p. 189-200, 223, 238, 251. Raadsheer van Antoon vanaf 24 april 1406 tot 1408; keukenmeester in hertog Antoons hofhouding 1407-08, 1409-10. GDB, p. 747 nr. 272. Hij neemt onder hertog Antoon deel aan de slag bij Azincourt waar hij gevangen wordt genomen. Boffa, "Antoine", p. 282. Op 18 december 1432 krijgt Jan Witte, zoon van wijlen Jan Witte, een leen van 2,5 dachwant land te Quaderebbe. LH 396 f. 248v.

²⁷ Jan van Schoonhoven, zoon van heer Jan van Schoonhoven (nr. [14]). In 1428 worden hij en zijn zoon Jan, heer van Waanrode (verworven via zijn huwelijk met Johanna van Waanrode), specifiek als jonkers aangeduid: *domicellus Johannes de Scoenhoven junior, dominus de Waenrode, filius domicelli Johannis de Scoenhoven*. De Raadt, "Document seigneurie de Schoonhoven", p. 470-471.

²⁸ Wouter I Pinnock (†voor 23 juni 1429), derde zoon van Hendrik III Pinnock, broer van Hendrik IV en Lodewijk (nrs. [10] en [11]), gehuwd met Anna Kemerling. Raad van Leuven 1385-86, 1387-88, 1389-90, 1391-92, 1394-95, 1398-99, 1402-03, 1406-07, 1417-18, 1419-20, 1421-22, 1423-24, 1425-26 en 1428-29; gildedeken 1386-97, 1390-91, 1420-21 en 1424-25; schepen 1408-09, 1410-11, 1416-17, 1418-19, 1422-23 en 1426-27; burgemeester 1400-01, 1404-05 en 1409-10. ARSL, p. 232. Neemt deel aan de slag bij Baesweiler in de rotte van Jan Godevaert (losgeld 126 mottoenen). Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 603; De Raadt,

29 Joannes van Huffle²⁹

30 Henricus van Rotselaar, dominus in Roest³⁰

31 Raso van Lintere³¹

32 Willelmus van Wilre³²

In villicatione de Herent

33 Simon van Ophem³³

34 Joannes van Ophem³⁴

Combattants, p. 23; SAP III, p. 127; Divaeus, *Jaarboeken*, p. 172-241. Op 3 november 1411 ontvangt zijn zoon Wouter Pinnock na het overlijden van diens moeder jonkvrouw Anna Kemerling een woning met zeven bunder land in leen bij Meldert in de meierij van Tienen. RKB 555 f. 204r, 17145 f. 156r.

²⁹ Jan van den Huffel († 30 april 1424), zoon van Gillis, gehuwd met Margaretha van Huldenberg. Schepen van Leuven 1393-94, 1395-96, 1397-98, 1401-02, 1403-04, 1405-06, 1407-08, 1411-12, 1415-16, 1419-20, 1422-23; raad 1386-87, 1394-95, 1396-97, 1398-99, 1400-01, 1402-03, 1404-05, 1423-24; gildedecken 1409-10, 1413-14, 1417-18. ARSL, p. 153. Raadsheer van Jan IV 1420 maar kiest waarschijnlijk de kant van de Staten van Brabant. GDB, p. 703 nr. 141; SAP II, p. 122.

³⁰ Hendrik van Rotselaar († tussen 1449 en 1450), heer van Roost. Zoon van Jan III (nr. [7]) en broer van Jan IV van Rotselaar (nr. [574]), gehuwd met Catharina van Winge. Kamerheer van Filips van Sint-Pol 1429-30 en één van diens meest actieve raadsheren 1427-30. GDB, p. 725 nr. 209; Cools, "Roost (1)", p. 382. Raadsheer-kamerheer van Filips de Goede 1433-49. PCB id. nr. 4878.

³¹ Raas van Linter († voor 14 december 1440, wanneer zijn zoon Raas III van der Rivieren het huis te Graven in leen ontvangt na zijn overlijden. RKB 555 f. 626r), heer van Graven (vanaf 9 juni 1425 na het overlijden van zijn vader wanneer hij *diant ende huys van Graven en een woeninge ende 300 gulden tsaers in den dorpe van Wilsele* in de meierij van Leuven in leen ontvangt (LH 396 f. 97v, 100v, 102v 1425) en de helft van Neerlinter (uitgezonderd de hoge heerlijkheid, vanaf 17 mei 1434 na het overlijden van zijn broer heer Gerrit. RKB 555 f. 220v). Zoon van Raas van der Rivieren (nr. [121]) en gehuwd met Catharina van der Poele. De Win, De adel, p. 441-442; Galesloot, *Inventaire I*, p. 371; Bets, *Geschiedenis Neerlinter*, p. 53. In 1440 wordt het huis van Graven omschreven als *la maison gisans à Grez appellé Pietrebays avecq les yeaupes, jardins illec gisans, terres, prez, cens, garennes, avecq ung molin ensemble la basse et moyenne seigneurie, mayeurs, eschevins, hommaiges et masnyers*. RKB 548 f. 158v, 555 f. 626r.

³² Diverse Willems van Wilre zijn schepen van Leuven in de veertiende eeuw. De laatste is echter overleden in 1379. Mogelijk is de hier genoemde Willem een zoon? ARSL, p. 338-339. Dit is zeker niet Willem van Wilre, meier van Tienen van 1366-1372 en 1383-1384. Deze Willem voert zelfstandig een rotte aan bij de slag bij Baesweiler (losgeld 5722 mottoenen), is meer in Tienen te situeren en is bovendien al ridder. GDB, p. 746 nr. 268; SAP IV, p. 250. Een heer Willem van Wilre, ridder, houdt *tgoet ende de heerlicheit van der Loonbeke* gelegen tussen Neerijse en Huldenberg, in leen. Dit leengoed gaat na zijn dood over op zijn zoon Arend. RKB 555 f. 446r.

³³ Simon van Ophem († voor 15 januari 1455, Brabantica X, p. 1160), zoon van Jan van Ophem en Maria Smols, gehuwd met Johanna van Silly. Poorter van Brussel in 1414 en vervolgens schepen van Brussel 1417-18 (niet te verwarren met Simon van Ophem met een ander wapenschild, schepen van Brussel 1426-27, 1432-33, 1439-40. LEB nrs. 451, 452; SAP III, p. 70). Hij is een leenman van de heer van Gaasbeek en van de abdis van Nijvel en neemt in 1410 deel aan een militaire expeditie tegen Frankrijk onder leiding van de heer van Wezemaal. Brabantica X, p. 1159-1162.

³⁴ Vgl. nrs. [83] en [403]. Mogelijk is dit Jan van Ophem († juli 1413), zoon van Frank, die door De Cacamp als "probablement un Louvaniste" wordt gekarakteriseerd, vader van Simon (nr. 33), maar opmerkelijk dat hij dan pas na hem wordt genoemd, gehuwd met Maria Smols. Brabantica X, p. 1158. Deze Jan is echter al poorter van Brussel in 1372. Een andere optie is Jan van Ophem († voor januari 1412), zoon van ridder Jan (nr. [83]),

35 Henricus van Winckesele³⁵

36 Willelmus van Winckesele³⁶

[f. 234v]

In villicatione de Libbeke

37 Arnoldus van den Hove³⁷

Oppida

38 Lovanium

39 Aerschot

In ammannia Bruxellensi

Prelati

40 Abbas de Afflegem³⁸

41 Abbas de Grimbergen³⁹

42 Abbas de Jette juxta Dielgem⁴⁰

Barones

43 Dns. de Gaesbeke⁴¹

maar zelf geen ridder genoemd, en gehuwd met Catharina Fraybaerts. Brabantica X, p. 1077. Diens zoon Jan van Ophem (*soen Jans wilens van Ophem*) ontvangt op 1 maart 1414 na het overlijden van zijn vader een jaarlijkse erfrente uit de goederen van Vilvoorde van 20 mudde graan en 40 *swaer gulden*, plus *alle die woningen metten hofsteden ende landen die heren Jans wilens van Ophem sijns oudervaders* (zijn grootvader Jan, nr. [83]) had in Vilvoorde (ook wel bekend als de heerlijkheid van Herlaer). RKB 17145 f. 178v.

³⁵ Hendrik van Winckesele († voor 23 juni 1438), zoon van heer Willem (ridder), gehuwd met Catharina van den Steen. Raadslid van Leuven 1410-11, 1412-13, 1414-15, 1416-17, 1418-19, 1437-38; gildedeken 1413-14, 1415-16. ARSL, p. 331.

³⁶ Willem van Winckesele, mogelijk een broer van Hendrik (nr. [35])?

³⁷ Arnold van den Hove († voor 18 oktober 1429). Op die datum ontvangt Willem van den Hove, na het overlijden van zijn vader Arnold, 2,5 bunder land in leen ontvangt met *een huysse daerop staende* gelegen in de parochie van Putte in het Land van Mechelen. LH 396 f. 201r.

³⁸ Hendrik III van Sint-Goerix († 8 mei 1413), abt van Affligem 1398-1413. Ook nog genoemd als raadsheer van hertog Antoon in 1412. GDB, p. 281, 629, 727 nr. 215; MB IV-A, p. 46-47.

³⁹ Gillis van Boechout († 22 augustus 1416), abt van Grimbergen 1400/1403-16. MB IV-A, p. 734-735.

⁴⁰ Giselbert de Wolf († 15 juli 1424), abt van Dielegem 1400-24. MB IV-A, p. 705.

⁴¹ Jonker Jacob van Abcoude († 6 februari 1459), heer van Gaasbeek, Putten en Strijen. Zoon van Zweder, gehuwd met 1. Johanna van Ligne en 2. Margaretha van Schoonvorst. Hij ontvangt tussen 24 juni 1400 en 24 juni 1401 *dlant van Ghaesbeke* in leen na overlijden van zijn vader. RKB 17145 f. 1r. In Brabant heeft hij verder bezittingen in Kasteelbrakel en Haut-Ittre. In 1434 verkoopt hij zijn Brabantse bezittingen (maar met behoud van het vruchtgebruik) aan Jan van Horn († 23 augustus 1436) bij wie hij drie jaar eerder een forse lening had afgesloten. In 1434 en 1435 wordt hij tevens beleend met de heerlijkheden Eindhoven en Cranendonck na het overlijden van Jan van Schoonvorst, een neef van zijn tweede vrouw, maar de rechten op deze heerlijkheden worden hem betwist in een langdurig proces. Uiteindelijk verkoopt hij deze heerlijkheden in 1456 aan Jan, bastaard van Sint-Pol, heer van Habourdin. Na het overlijden van zijn oom Willem in 1407 wordt hij heer van Abcoude, Wijk en Duurstede gesteund door de bisschop van Utrecht die als leenheer het gedrag afkeurde van Willems dochter Johanna die om aanspraak te maken op de erfenis, uit het klooster was getreden. In 1449 moet Jacob deze heerlijkheden echter afstaan aan de bisschop nadat deze hem gevangen had genomen vanwege een mislukte aanslag. In 1458 worden ze verkocht aan Antoon de Grote Bastaard van Bourgondië. In 1456 worden Putten en Strijen verkocht aan Filips de Goede. NBW IX, p. 1-8. Raadsheer

44 Dns. de Grimberge⁴²

45 Dns. de Rumpst⁴³

Milites

46 D.^(a) Daniël, dominus de Bouchout⁴⁴

47 D. Joannes, dominus de Huldenberge⁴⁵

(^a) De afkorting *d.* is hier bewust niet opgelost als *dominus* om het onderscheid met de titulatuur van de baanrotsen aan te geven (die *dns.* voor de naam van hun heerlijkheid krijgen, zie bijv. nr. [43]).

van Antoon, Jan IV en Filips van Sint-Pol. Verder talrijke functies in Brabant en Holland. GDB, p. 653 nr. 4; Damen, *Staat*, p. 460-461; De Groot, “Zweder en Jacob”. Drossaard van Brabant 1419, 1430-31. Smolar-Meynart, *La justice*, p. 528. Raadsheer-kamerheer van Filips de Goede 1433-49. PCB id. nr. 0661. Hij verkoopt op 10 juni 1431 een lijfrente *tot tweeën leven* van 600 gouden peters per jaar aan Herman van den Asse, wisselaar van Brussel, namens enkele personen. LH 396 f. 22v.

⁴² Hendrik van Boutersem alias van Bergen (†voor 21 maart 1419, zie LH 396 f. 11v), heer van Grimbergen (verworven via zijn huwelijk met Johanna van der Aa, dochter van Jan heer van Grimbergen en Gruuthsue). Zoon van Hendrik VIII van Boutersem, heer van Bergen op Zoom (nr. [361]). Drossaard van Brabant 1412-16; raadsheer van Johanna 1403-04, Antoon 1411-15; lid regentschapsraad 1415-17; kastelein van Vilvoorde 1415-. GDB, p. 661-662 nr. 23. Op 9 mei 1414 ontvangt heer Hendrik van Bergen na het overlijden van zijn tweede echtgenote vrouwe Johanna van Wittem een jaarlijkse rente van 30 lb. Lov. *gelegen tot Leefdael ende tot Vossem*. RKB 17145 f. 177v. Willem van Bergen genoemd in 1416 als zijn *natuerlic soen*. RKB 17145 f. 231v.

⁴³ Op 17 april 1406 wordt de minderjarige jonkvrouw Johanna van Béthune (PCB id. nr. 0214), vrouwe van Rumst, beleend met *die dorpen van Ekeren etc.* na het overlijden van haar vader heer Robert VIII van Béthune, *visconte van Meaulx, heer van Rumpst*. RKB 17145 f. 87r. Robert verwerft Rumst via zijn moeder Johanna van Coucy. Hij is stadhouder van Guyenne namens koning Karel VI. In dienst van de Franse koning geeft hij herhaaldelijk als *chevalier banneret* leiding aan een afdeling van het Franse leger. Hij leent in 1396 nog 600 pieters aan hertogin Johanna van Brabant. RKB 436 f. 101v. Johanna van Béthune huwt later Robert van Bar die op 25 oktober 1415 sneuvelt bij Azincourt. Terwijl zij zelf in november 1418 opnieuw trouwt met Jan II van Luxemburg, huwt haar dochter Johanna van Bar (PCB id. nr. 0699) later met Lodewijk van Luxemburg, graaf van Sint-Pol. Rumst gaat hierdoor over naar het huis Luxemburg. De la Chenoye-Desbois, *Dictionnaire* I, p. 284-285 en 2, 97-99; Schnerb, *Jean sans Peur*, p. 654-655; Van der Straeten, *Het charter* II, p. 1; Buylaert, *Repertorium*, p. 444-445.

⁴⁴ Daniël V van Bouchout (†april 1432, Wauters, “Noticte”, p. 122), heer van Bouchout (*huys van Bouchout*) dat hij samen met het burggraafschap van Brussel in 1391 erft van zijn oom Jan van Bouchout. Gehuwd met Maria van Gistel (dochter van Jan VI van Gistel), broer van Gillis (nr. [67]). Zijn enige dochter Johanna huwt met Jan II van Wezemaal (nr. [573]). Raadsheer van Johanna, Antoon en Jan IV tussen 1403-20. GDB, p. 667 nr. 36; Wauters, *Histoire des environs* II, p. 284. Op 16 maart 1403 bekent Johanna aan hem 626 Hollandse guldens schuldig te zijn. RKB 436 f. 119r. Hij wordt op 3 juli 1419 beleend met het hof te Relegem na overlijden van zijn neef Lonis van Bouchout. LH 396 f. 13r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 368; RKB 555 f. 289r. Gaat na 1420 over in de dienst van Filips de Goede voor wie hij actief is tijdens een militaire expeditie tegen Frankrijk. Wauters, *Histoire des environs* II, p. 284.

⁴⁵ Jan, heer van Huldenberg (†voor 15 mei 1425). Jan, heer van Huldenberg, zoon van ridder Jan van Huldenberg, wordt in 1382 poorter van Brussel. Godding, “Bourgeoisie”, p. 51. Schout van 's-Hertogenbosch 1407-09, hofmeester 1415, raadsheer-regent van Jan IV 1415-17. GDB, p. 703 nr. 142; Brabantica VII, p. 814; SAP II, p. 127. Op 15 mei 1425 ontvangt zijn echtgenote, vrouwe Catharina Fraybaert, het dorp en de heerlijkheid Huldenberg in leen na zijn overlijden. Op 7 juli geeft zij de heerlijkheid over aan haar

48 D. Joannes van Grimbergen, dominus de Assche⁴⁶

49 D. Robertus de Assche⁴⁷

50 D. Willelmus van de Heetvelde in Coekelberge⁴⁸

51 D. Joannes Pylyser⁴⁹

52 D. Claus^{de} Swaef⁵⁰

dochter, vrouwe Catharina van Huldenberg, met haar man en voogd heer Arend van Ordningen. LH 396 f. 100r, 112r; RKB 555 f. 440v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 371. Een Jan van Huldenberg overlijdt bij de slag bij Azincourt waar hij strijdt onder hertog Antoon van Brabant. Boffa, "Antoine", p. 283.

⁴⁶ Jan III van Grimbergen (†voor 12 december 1442), heer van Asse (vanaf 1388, geërfd van zijn oom Jan II). Zoon van ridder Robrecht III, gehuwd met 1. Beatris t'Serclaes, dochter van Everard III en 2. Elisabeth van Lannais. Hij wordt in 1382 poorter van Brussel. Markgraaf van het land van Rijen 1401-02; schout van 's-Hertogenbosch 1405-06; amman van Brussel 1405-06; schout van Antwerpen en markgraaf van het land van Rijen 1408-12; tresorier van Brabant 1414-15; raadsheer van Antoon en Jan IV. In augustus 1420 wordt hij samen met zijn zoon Jan IV (nr. [648]) door de Staten verbannen, in 1430 herroepen door Filips de Goede. GDB, p. 656 nr. 10; Godding, "La bourgeoisie foraine", p. 50; De Win, De adel, p. 362-363; De Win, "Geslacht van Grimbergen", p. 809-827; Kerremans, *Étude*, p. 354; RKB 12700. Op 25 mei 1431 wordt Jan van Asse, zoon van heer Jan van Grimbergen, beleend met Asse na overgave van Peter Pipenpoy. Deze Jan IV draagt de heerlijkheid op 1 december 1431 over aan zijn broer Willem. LH 396 f. 222r, 239v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 375. Hij heeft verder *tgoet tot Bourdonck mitten smalen gericht van kueren ende brueken* te Steenokkerzeel in leen. RKB 555 f. 383r. Hij wordt ervan verdacht dat hij als drager van de standaard van Brabant op de vlucht slaat tijdens de slag bij Azincourt in oktober 1415. Boffa, "Antoine", p. 263, 278-279, 288.

⁴⁷ Robrecht IV van Asse (†voor 19 april 1438, RKB 555 f. 284r), heer van Opdorp (vrijheerlijkheid in het graafschap Vlaanderen). Zoon van Robrecht III, broer van Jan III van Grimbergen (nr. [48]), gehuwd met Johanna van Pipenpoy. Meier van Tienen 1418-19, schaart zich in in het conflict tussen Jan IV en de Staten van Brabant in 1420-21 aan de kant van Jan IV. GDB, p. 756; De Win, De adel, p. 362; De Win, "Geslacht van Grimbergen", p. 828-832. Hij krijgt verder het hof Ten Houte in leen gelegen in de parochie van Merchtem na overdracht van zijn broer Jan. RKB 555 f. 284r.

⁴⁸ Willem van den Heetvelde (†voor 1417), ridder genoemd vanaf 1382, heer van Koekelberg 1382-1417 (via zijn vrouw verworven). Zoon van Filips van den Heetvelde, gehuwd met Maria van Koekelberg. Schepen van Brussel 1381-82, 1382, 1386-87, 1391-92, 1396-97, 1406-07, 1414-15. LEB nr. 208; Brabantica V, p. 515. Zijn dochter Maria huwt met Klaas Swaef (nr. [53]) na het overlijden van haar eerste echtgenoot Smon SerSanders. Willem is een van de opdrachtgevers van het zogenoemde handschrift-van Hulthem, vervaardigd ca. 1405-08. Brinkman, "Het wonder", p. 31, 33; Buylaert, *Repertorium*, p. 633.

⁴⁹ Jan Pylyser (†voor 30 juli 1414), gehuwd met Geertrui, dochter van heer Willem van Boxel (nr. [243]). RKB 17145 f. 134r, 181r. Ridder Jan Pylyser neemt deel aan de slag van Baesweiler onder Jan II van Polanen. Losgeld 1458 mottoenen. SAP III, p. 124; De Raadt, *Combattants*, p. 30. Zijn dochter Goedele huwt Arnoud VI Coninc. Brabantica VI, p. 640. Zijn zoon Willem ontvangt na de dood van zijn vader in 1414 52 morgen land geheten de *Nonnenweyden*, gelegen in de parochie van Drunen. RKB 17145 f. 181r.

⁵⁰ Gezien het feit dat nr. [53] met *junior* wordt aangeduid moet het om vader en zoon gaan, die beiden ridders zijn. Dan komen Klaas III en Klaas IV in aanmerking ook al is het niet duidelijk of Klaas III nog wel leeft in 1406. Van Klaas V, zoon van Klaas IV beschik ik over te weinig informatie om zijn ridderstatus in 1406 al vast te stellen. Daarom hier toch gekozen voor Klaas III Swaef, zoon van Klaas II, gehuwd met Machteld van Oxelaer. Brabantica IV, p. 308. Zijn vrouw Machteld houdt een klein leen te Neervelp dat na haar dood, overgaat op haar zoon ridder Jan. RKB 555 f. 191r. Schepen van Brussel 1371-72, 1376-77. LEB nr. 700. Strijdt als ridder te Baesweiler onder de banier van Gerrit van Rotselaar, heer van Vorselaar, voor wie hij in 1380 als executeur-

53 D. Claus ^{de} Swaef junior⁵¹

54 D. Joannes de Swaef⁵²

55 D. Walterus Pypenpoy⁵³

56 D. Walterus Eggloy⁵⁴

57 D. Claus van Sinte Guericx⁵⁵

58 D. Joannes Tay⁵⁶

testamentair optreedt. Losgeld: 828 mottoenen SAP III, p. 505; De Raadt, *Combattants*, p. 62; Lauwerys, *Hoogstraten*, p. 28. Verder militair actief te Gavere en bij het beleg van Gaasbeek. Het is niet duidelijk wanneer hij overleden is maar hij is in ieder geval samen met zijn vrouw begraven in de kerk van de recollectienen te Brussel. Brabantica IV, p. 308.

⁵¹ Klaas IV Swaef († 22 april 1417), heer van Ruisbroek (gekocht van vrouwe Catharina Landas, dochter van Jan, zie RKB 555 f. 303v). Zoon van Klaas III (nr. [52]), gehuwd met Maria van den Heetvelde, dochter van Willem (nr. [50]). Brabantica IV, p. 310-311; Brinkman, "Het wonder", p. 33. Schepen van Brussel in 1382-83, 1387-88, 1393-94, 1398-99, 1404-05, 1411-12, 1416-17, sterft in het harnas als schepen. LEB nr. 701. Op 27 januari 1386 krijgt hij (*heren Claes den Zwaef*) levenslang 300 ezeladen hout en 25 mudde kolen van de hertogin. RKB 436 f. 14r.

⁵² Jan Swaef († voor 26 juli 1410, zie RKB 15718-1 f. 60r), zoon van Klaas III Swaef (nr. [52]), broer van Klaas IV (nr. [53]), gehuwd met Aleid van der Kelen. Brabantica IV, p. 309. Schepen van Brussel 1386-87, 1391-92, 1396-97. LEB nr. 697; SAP III, p. 505. Niet te verwarren met *Janne den Zwaef*, ridder, die in december 1410 100 rijngulden krijgt toegekend voor zijn ridderslag bij het Heilige Graf (*ende daer ridder es worden*). RKB 2395 f. 422r en GDB, p. 180 noot 183. Deze Jan is de zoon van Klaas IV en wordt in 1407 nog genoemd als *escuier* in de hofhouding van Antoon en in 1410-11 als diens kamerheer. Dezelfde Jan wordt in oktober 1415 gevangen genomen na de slag bij Azincourt. GDB, p. 180-181, 756; Boffa, "Antoine", p. 282. Deze Jan betaalt tevens in februari 1423 leenverheffingsrechten voor *dat dorp ende die goede tot Ruysbroeck* dat hij eerder in leen had ontvangen. LH 396 f. 70v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 370. Zie ook De Win, *De adel*, p. 459.

⁵³ Mogelijk Wouter Pipenpoy, zoon van Gijsbert, schepen van Brussel in 1412-13, 1417-18. LEB nr. 489. Met zijn broers Willem en Jan behoort hij tot de partijgangers van Jan IV. Hij wordt op 7 juni 1421 geëxecuteerd op de Grote Markt te Brussel. Favresse, *Avènement*, p. 221, 252; Wauters, *Histoire des environs* II, p. 93-94. Een andere Wouter Pipenpoy, zoon van Gerard, is schepen van Brussel 1418-19, 1430-31, 1436-37 en amman van Brussel 1425-29. LEB nr. 489; RKB 12701; SAP III, p. 130.

⁵⁴ Wouter Eggloy († voor 14 april 1425, zie LH 396 f. 99v wanneer zijn zoon Wouter een klein leen ontvangt), ridder, zoon van Reinier IV Eggloy. Brabantica IX, p. 1054; RKB 555 f. 284v. Schepen van Brussel in 1404-05, 1412-13, 1421-22. LEB nr. 164; Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 517-518; SAP I, p. 413.

⁵⁵ Klaas I van Sint-Goericx († kort na 1409), ridder 1387, raadsheer en hofmeester van Johanna 1404-06. GDB, p. 728 nr. 217 en Brabantica IV, p. 330-331. Amman van Brussel 1389-1405. Kerremans, *Étude*, p. 345. Schepen van Brussel 1367-68, 1372-73, 1379-80, 1385-86, 1407-08. LEB nr. 515. Op 20 juni 1429 krijgt Hendrik van Sint-Goericx, zoon van wijlen heer Klaas, en in het bijzijn van zijn broer heer Klaas II (nr. [663]), *3 dachwant* in leen bij Herent gelegen na het overlijden van zijn moeder vrouwe Machteld van Tudekem. LH 396 f. 174v.

⁵⁶ Er zijn drie Jan Tayes in een kort tijdsbestek schepen van Brussel: Jan Taye, zoon van Gijsbert, 1394-95, 1399-1400, Jan Taye van Elewijt 1409-10, 1420-21 en Jan Taye van Gaasbeek 1419-20. Alleen Jan Taye van Elewijt heeft een broer die Hendrik heet (nr. [59] hierna). Verwarrend genoeg heet de vader van deze Jan en Hendrik ook Gijsbert. LEB nrs. 614-616. Brabantica II, p. 49, 56. Deze Jan is verder gehuwd met Margaretha de Leeu, dochter van Jan (nr. [70]), terwijl Jan Taye van Gaasbeek gehuwd is met haar zus Barbara. Brabantica IV, p. 246. Jan Taye van Gaasbeek, zoon van Jan, wordt op 1 november 1418 beleend met *een goet tot Rusbroeck gelegen, met huse, hove, lande, beemde ende allen anderen sinen toebehoirten*. LH 396 f. 11r. Jan Taye van Elewijt is amman van Brussel 1419-20. RKB 12700. Zowel Jan Taye van Elewijt als deze Jan Taye van Gaasbeek zijn

- 59 D. Henricus Tay frater ejus⁵⁷
 60 D. Willelmus van der Tommen⁵⁸
 61 D. Gosuinus van den Rieuwe⁵⁹
 62 D. Joannes van den Heetvelde⁶⁰
 63 D. Walterus van den Heetvelde⁶¹
 64 D. Willelmus van den Heetvelde⁶²
 65 D. Henricus Cassaert⁶³
 66 D. Joannes van Redelgem⁶⁴

partijgangers van Jan IV rond 1420 maar terwijl de eerste gespaard wordt bij de afrekening in februari 1421, wordt de tweede levenslang verbannen. Favresse, *Avènement*, p. 196-197, 199, 220.

⁵⁷ Hendrik Taye (†voor 1454), heer van Wemmel en Gooik. Zoon van Gijsbert, broer van Jan (nr. [58]), gehuwd met Margaretha van Bouchout, dochter van Gillis (nr. [67]). De Win, De adel, p. 461; Brabantica II, p. 50. Schepen van Brussel 1436-37. LEB nr. 610. Meier van Leuven 1418-20, amman van Brussel 1429-30. RKB 12654, 12701.

⁵⁸ Een Willem van der Tommen, zoon van ridder Gosewijn van der Tommen, wordt in 1385 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53.

⁵⁹ Gosewijn van den Rieuwe (†14 november 1410), ridder, gehuwd met Maria van der Noot. Brabantica VI, p. 577. Schepen van Brussel in 1397-1398 en 1405-06. SAB 3357 f. 11r, 12r; Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 516-517; LEB nr. 500. In 1400-01 als ridder genoemd en voogd van Jan van Diedegem. RKB 17145 f. 1r. *Her Goessen van den Riewe, riddere*, is lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap tussen 1397 en 1399. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 25.

⁶⁰ Jan van den Heetvelde (†na 1434), schepen van Brussel in 1396-97, 1406-07. LEB nr. 214. Oudste zoon van Zeger II van den Heetvelde, gehuwd met Elisabeth van den Koekelberg. Ridder in 1396. Brabantica V, p. 502. Hij krijgt op 25 augustus 1396 door hertogin Johanna levenslang 100 ezelladen hout en 1 *cule* kolen toegezegd. RKB 436 f. 14r. Jonkvrouw Margretha van den Heetvelde, dochter van heer Jan van den Heetvelde en Liesbeth van Koekelberg, ontvangt op 25 juni 1427 een goed te Vertrijk in leen na koop van haar broer Jan. LH 396 f. 154v; RKB 555 f. 215r. *Her Jan van den Heetvelde, riddere ende scepene* vermoedelijk tussen 1405 en 1407 lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 69.

⁶¹ Wouter van den Heetvelde (†na 12 oktober 1426). Tweede zoon van Zeger II van den Heetvelde, gehuwd met Clara van Massemen. Amman van Brussel 1406; schepen in 1397-98, 1402-03, 1408-09 en 1423-24; burgemeester in 1422. LEB nr. 229; Brabantica V, p. 504; SAP IV, p. 471. *Her Woutere van den Heetvelde, scepene* is lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap, vermoedelijk tussen 1397 en 1399. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 98.

⁶² Vgl. nr. [50]. Willem van den Heetvelde (†voor 1437), derde zoon van Zeger II van den Heetvelde, gehuwd met Margaretha Swaef. Ridder in 1396. Brabantica V, p. 507. Schepen van Brussel 1400-01, 1410-11 en 1424-25. LEB nr. 209, vgl. Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 516-517. Op 24 december 1390 krijgt hij 200 ezelladen hout en 1 *cule* kolen levenslang toegezegd. RKB 436 f. 14v. *Her Willem van den Heetvelde* is lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap in de periode 1357-1393. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 96.

⁶³ Hendrik Cassart alias Plaetman (†1407). Zoon van Willem, gehuwd met Catharina Cloets. Brabantica III, p. 139. Schepen van Brussel 1365-66, 1372-73, 1384-85, 1393-94, 1399-1400 en 1405-06. LEB nr. 63. Ontvanger van Brussel 1391-92, 1397-98, 1403-04. Dickstein-Bernard, *Gestion*, p. 430-433. Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 516-517. SAB 3357 f. 10v, 12r.

⁶⁴ Jan van Redelgem (†na 1408). Zoon van Jan (†22 augustus 1371 toen hij als amman van Brussel leiding gaf aan een rotte tijdens de slag bij Baesweiler. De Raedt, *Combattants*, p. 48-49), gehuwd met Maria van Muysene (Brabantica IV, p. 252). Schepen van Brussel 1408-09. LEB nr. 498; Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8498. Bezit de tiende van Empel en Meerwijk die hij verkoopt aan Hendrik I Dicbier (nr. [284]) evenals een erfrente

- 67 D. Egidius van Bouchout⁶⁵
 68 D. Joannes Tserarnts⁶⁶
 69 D. Joannes van Coudenberge⁶⁷
 70 D. Joannes de Leeu⁶⁸
 71 D. Willelmus de Mons⁶⁹
 72 D. Everardus Tserclaus⁷⁰
 73 D. Wenceslaus Tserclaus⁷¹

op deze tiende van 220 gulden per jaar (in 1407). RKB 17145 f. 118v. *Her Jan van Redelgem, riddere ende scepene*, is lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap, vermoedelijk in 1408. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 71.

⁶⁵ Gillis van Bouchout († voor 3 juli 1419). Op die datum wordt Daniël VI van Bouchout *heeren Gielissoen* beleend met *sekere goede tot Steenhuffel* na het overlijden van zijn vader. Dit leen wordt aan het eind van de vijftiende eeuw bestempeld als *'t huys van Dyepensteen in de prochie van Steenhuffel gelegen*. LH 396 f. 13r. RKB 555 f. 264r. Zoon van Daniël III van Bouchout, gehuwd met Aliana van Reigersvliet, broer van Daniël V (nr. [46]). Wauters, *Histoire des environs* II, p. 283. Gilles verwerft in 1381 het poorterschap van Brussel. Godding, “La bourgeoisie”, p. 50.

⁶⁶ Jan t'Serarnts († 7 juni 1421). Zoon van Everard, gehuwd met Catharina Clutinck. Schepen van Brussel 1392-93, 1398-99, 1405-06, 1412-13. LEB nr. 543; Brabantica VII, p. 708-709. Everard t'Serarnts, zoon van heer Jan t'Serarnts, ridder, koopt voor 24 juni 1404 – hij is dan nog minderjarig – een hofstede te Braine van Peter van Waterloo. RKB 17145 f. 50v. Partijganger van Jan IV in zijn conflict met de Staten van Brabant, geëxecuteerd op de Grote Markt te Brussel. Favresse, *Avènement*, p. 221, 252.

⁶⁷ Jan van Coudenberg († 7 juni 1421). Zoon van Hugo, gehuwd met Maria Schimmelpenninck. Brabantica II, p. 15. Vanaf 1398 als ridder aangeduid en schepen van Brussel in 1393-94, 1398-99, 1403-04, 1419-20. LEB nr. 136. Van hertog Antoon ontvangt hij op 20 januari 1411 536 Hollandse gulden (van 27 pl.) vanwege *sunderlingen graciën ende om der goeder gunsten die hi tot hem draigh om dienst die hi hem gedaen heeft*. RKB 15718-1 f. 70r. Hij kiest de kant van Jan IV in zijn conflict met de Staten in 1420-21. Als partijganger van Jan IV onthoofd op de Grote Markt van Brussel. Henne en Wauters, *Histoire* I, p. 199, 208, II, p. 516-517; Favresse, *Avènement*, p. 220, 252.

⁶⁸ Jan de Leeu († 19 juni 1419). Zoon van Wouter. Schepen van Brussel 1418-19 (sterft in het harnas). Niet te verwarren met Jan, zoon van Michiel, schepen van Brussel 1392-1393 of met diens zoon Jan die als partijganger van Jan IV op het schavot sterft in juni 1421, gehuwd met Maria Boote, dochter van Gillis. Brabantica IV, p. 231-232, 243-244. LEB nrs. 315, 316. Een Jan de Leeu neemt deel aan de slag bij Baesweiler. Losgeld: 1000 mottoenen. SAP II, p. 328. Een Jan de Leeu wordt ter gelegenheid van de campagne tegen Gelre in 1388 tot ridder geslagen en geeft leiding aan de Brusselse milities in 1390. Brabantica IV, p. 244.

⁶⁹ Willem van Mons. Niet te verwarren met de gelijknamige knaap (zie nr. [95]).

⁷⁰ Everard IV t'Serclaes († 3 april 1421). Zoon van Everard III, gehuwd met Catharina Taye van Gaasbeek. Schepen van Brussel 1404-05, 1411-12, 1416-17. Raadsheer en hofmeester van Jan IV 1419-20, kiest de kant van de hertog in diens conflict met de Staten in 1420-21. Onthoofd op de Grote Markt van Brussel. LEB nr. 551; Brabantica VIII, p. 852; GDB, p. 739 nr. 249. Hij heeft *le manoir de Manil* (Ménil) bij Eigenbrakel in leen na koop van Robert du Bois. RKB 555 f. 604v.

⁷¹ Wenceslas I t'Serclaes. Zoon van Everard III, jongere broer van Everard IV (nr. [72]), gehuwd met Anna de Hénin dite de Fontaine (dochter van Boudewijn, heer van Fontaine en Malen, nr. [474]). Leeft nog in 1455. Schepen van Brussel in 1414-15, 1424-25, 1430-31. LEB nr. 561; Brabantica VIII, p. 860. *Heere Wencelyn Serclaes, hooftman van de schutteren* van Brussel in 1418 vermeld in het kader van een militaire campagne tegen Holland. Galesloot, “Notes”, p. 483.

- [f.235r] 74 D. Theodoricus van den Heetvelde⁷²
 75 D. Godefridus van der Meeren⁷³
 76 D. Antonius Thonis⁷⁴
 77 D. Arnoldus de Mol⁷⁵
 78 D. Willemus van den Nieuwenhuysen⁷⁶

⁷² Dirk III van den Heetvelde († 25 oktober 1415, bij de slag bij Azincourt, zie Boffa, "Antoine", p. 282), zoon van Dirk II (die schepen was van Brussel in 1397-98, LEB nr. 228; SAP IV, p. 471, en werd vermoord in 1401 door Gerrit van Koekelberg). *Dyederec van den Heetvelde, heren Dyederecsoen*, ontvangt tussen 24 juni 1400 en 24 juni 1401 twee lenen na het overlijden van zijn vader, waarvan de rente op de *assise* van Nijvel ook al aan Roeland van Bornival (nr. [446]) vergeven was. RKB 17145 f. 5v; Brabantica V, p. 487 (waar deze Dirk niet genoemd wordt). Zie ook Martens, *L'administration*, p. 38 en RKB 436 f. 64v: daar worden genoemd vrouwe Johanna (Bast, zie Brabantica V, p. 487) als weduwe van Dirk II en Dirk van den Heetvelde *de jonghe*, ridder, als zijn zoon, d.d. 1411. Deze Dirk geeft op 18 juni 1412 de rente te Nijvel over aan zijn zus Elisabeth met haar voogd en man meester Jan Boxhoren. RKB 17145 f. 173r. Hij draagt in 1415 ook nog een ander leen aan haar over, de *torre ende woninge van Baler mit anderen toebehoorten* (ook *le tour et le manaije de Baler* met toebehoren), te Baulers bij Nijvel. Dit leen had hij gekocht van heer Roland van Bornival (nr. [446]). RKB 555 f. 542r, 17145 f. 195v. Vrouwe Johanna van den Heetvelde wordt op 25 februari 1424 samen met een bastaardzoon van Dirk, eveneens genaamd Dirk, na het overlijden van haar zus Elisabeth met de toren beleend. LH 396 f. 88r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 371. Jonkvrouw Aleid van den Heetvelde, weduwe van Willem van Asse, ontvangt op 8 februari 1423 na het overlijden van haar broer heer Dirk van den Heetvelde een jaarlijkse rente in leen van 10 lb. Par. op de renten van de hertog te Merchtem. LH 396 f. 70v. Een *Diederec van den Heetvelde* is lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap in de periode 1357-1392. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 11.

⁷³ Godevaart van der Meeren († voor 2 augustus 1411), heer van Zaventem en Sterrebeek. Zoon van Hendrik, ridder, die te Baesweiler dient onder Hendrik van Cuijk. (van wiens zoon Jan, nr. [363], hij in 1381 Zaventem en Sterrebeek koopt). RKB 555 f. 412v; SAP II, p. 442. Gehuwd met Catharina van Erpe. Buylaert, *Repertorium*, p. 471. Op 2 augustus 1411 ontvangt Jan van der Meeren drie lenen (*die dorpen van Saventhem ende van Stertbeke*; zes bunder beemd *ende omtrent 16 manscapen gelegen tot Nederysche metten hove daertoe behorende begrijpende omtrent 11 buenre*; 12 bunder bos *gelegen op Haeswinkel*), na het overlijden van zijn vader Godevaart. RKB 17145 f. 157v-158r; LH 396 f. 42v. Zie ook SAP II, p. 442.

⁷⁴ Anthonis III de Wisselere dit Thoenijs († voor 9 mei 1412, zie RKB 17145 f. 172v), zoon van Anthonis II, gehuwd met Jueta de Hertoghe. Schepen van Brussel in 1391-92, 1402-03, 1407-08. LEB nr. 622; Brabantica VII, p. 730-731. Genoemd als leenman en ridder in 1387-1388. RKB 17144 f. 224v. Neemt deel aan de slag bij Baesweiler (losgeld 1797 mottoenen). SAP IV, p. 37-38. Zijn dochter, jonkvrouw Elisabeth Thoenis, ontvangt op 9 mei 1412 na de dood van haar vader *huys ende hof ende tusschen 8 ende 9 buenre lants gelegen te Marchipont* (= Mont Saint Pont) in de parochie van Eigenbrakel plus nog twee kleinere lenen. Op dezelfde dag ontvangt zijn dochter jonkvrouw Maria *die goede van Grambays* in leen. RKB 555 f. 602r, 17145 f. 172v-173r. Op een niet nader gespecificeerde datum koopt *messire Thonij Thonij, chevalier*, de goederen van Grambais met twaalf bunder bos van heer Roeland van Bornival (nr. [446]). RKB 555 f. 545r.

⁷⁵ Arnoud de Mol. De tweede zoon van ridder Arnoud de Mol (schepen van Brussel 1322-23, 1334-35, 1345-46, 1352-53 LEB nr. 383) heette ook Arnoud maar deze zou al voor 1360 overleden zijn. Ridder Arnoud had ook een bastaardzoon genaamd Arnoud die in Brussel in 1403 als poorter wordt ingeschreven. Brabantica VIII, p. 893-894.

⁷⁶ Willem van den Nieuwenhuysen. Mogelijk een zoon van Willem van den Nieuwenhuysen, ridder, schepen van Brussel 1345-46. LEB nr. 417. Deze Willem, waarschijnlijk gehuwd met Zoete Boykens, is echter voor 1384 overleden. Brabantica VI, p. 593.

79 D. Henricus Craenhals⁷⁷

80 D. Joannes Hollant⁷⁸

81 D. Joannes de Kegele⁷⁹

82 D. Willelmus Bossaert⁸⁰

83 D. Joannes van Ophem⁸¹

84 D. Henricus van Wittham⁸²

85 D. Egidius van Stalle⁸³

⁷⁷ Hendrik Craenhals. Zoon van Hendrik, gehuwd met 1. Elisabeth van der Roosen en 2. Margaretha Schotelvoet. Brabantica III, p. 190. Schepen van Brussel in 1394-95, 1399-1400, 1404-05. LEB nr. 144; Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 516-517; SAP II, p. 274.

⁷⁸ Jan Hollant, ridder, baljuw van Nijvel 1398-1401. Kerremans, *Étude*, p. 352. Gehuwd met Catharina van der Roosen, dochter van Jacob. Brabantica III, p. 187-188. Zoon van Reinier Hollant, door Uyttebrouck gekwalificeerd als *écuyer*, ontvanger-generaal van Brabant 1375-1389, raadsheer 1375-1390. GDB, p. 701 nr. 135. *Jan Hollant sone Reyniers Hollant* laat zich op 30 oktober 1370 registreren als poorter van Brussel. Vannieuwen-huyze, "Twee 14de-eeuwse cautsiderekeningen", p. 184.

⁷⁹ Jan de Kegel, ridder, schepen van Brussel 1393-94. LEB nr. 284; Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 516 en SAB 3357 f. 10v. Een Jan de Kegel neemt deel aan de slag bij Baesweiler onder de heer van Gaasbeek. Losgeld: 382 mottoenen. SAP II, p. 94. Een Jan de Kegel, zoon van ridder Jan de Kegel, wordt poorter van Brussel in 1397. Godding, "Bourgeoisie", p. 53.

⁸⁰ Willem Bossaert, ridder, toegelaten tot het geslacht Coudenberg in 1376. Zoon van heer Bossaert van Campen, ridder, en gehuwd met Heilwig Eggloy, dochter van Reinier III Eggloy. Brabantica II, p. 63 en IX, p. 1041.

⁸¹ Vgl. nr. [34]. Jan van Ophem (†voor 1 maart 1414, zie RKB 17145 f. 178v), ridder in 1361. Brabantica X, p. 1075-1076. Neemt deel aan de slag bij Baesweiler onder de burggraaf van Brussel, Jan van Bouchout (losgeld 1500 mottoenen). SAP III, p. 70. Meier van Tienen 1375-1378; amman van Brussel 1379-1388. Kerremans, *Étude*, p. 345. Hofmeester 1389-1412; raadsheer van Johanna en Antoon 1384-1385, 1403-04, 1407-08, 1412-13. GDB, p. 719 nr. 188.

⁸² Hendrik I van Wittem (†voor 1 december 1406), heer van Beersel (vanaf 1404 via zijn moeder Maria van Stalle), Sint-Lambrechts-Woluwe, Hellebeke, Eigenbrakel (via zijn echtgenote). Zoon van Jan II van Wittem (†voor 1403, zie hieronder), heer van Wittem, gehuwd met Katelijne van Berchem. De Win, "Het Brabantse adellijke geslacht", p. 438-444. Zijn vader Jan wordt in in de jaren 1390 genoemd als lid van de *maesscap van den bastaerden van Brabant*. In 1403 moet vader Jan al overleden zijn en worden zijn zonen Hendrik en Jan III daarbij genoemd. Jan van Boendale, *Les gestes* II, p. 707-710; Verkooren, *Inventaire* II, nr. 7791. Schepen van Brussel 1402-03. LEB nr. 674 en SAB 3357 f. 11v. Hij erft voor 24 juni 1404 van zijn moeder, vrouwe Maria van Stalle, drie lenen waaronder *een steen binnen Bruesssele*, het huis ten Steen op de Blindenberg, en het *hoff te Zittert gelegen in den banck van Rode*. Dan ook ridder genoemd. RKB 555 f. 279v, 306v, 17145 f. 50v. Voor 1 december 1406 ontvangt vrouwe Ide van Berchem, vrouwe van Wezemaal, de helft van het hof van Ranst na het overlijden van vrouwe Katelijne van Berchem, haar nicht en *wijff wilen heren Heinric van Wittham*. RKB 17145 f. 99v. Hendrik II, zijn zoon, ontvangt op 3 januari 1428 krachtens een Leuvense schepenbrief *'t dorp van Brachen Eyghen mit zijnen toebehoorten en die goede van Plancenot*. LH 396 f. 155r-v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 373. Volgens De Win is dit ook al in handen van Hendrik I via zijn tweede echtgenote Margaretha van Edingen, dochter van Jacob en erfvrouw van Eigenbrakel en Plancenot. De Win, "Het Brabantse adellijke geslacht", p. 439, 444.

⁸³ Gillis van Stalle (†voor 1422), zoon van Jan, gehuwd met Aleid van Buysegem. Brabantica II, p. 9-10. Een Gillis van Stalle strijdt te Baesweiler onder de heer van Gaasbeek. Losgeld: 425 mottoenen. SAP III, p. 456.

86 D. Walterus van Kersbeke⁸⁴

87 D. Everardus Boote⁸⁵

88 D. Joannes van der Meeren⁸⁶

89 D. Joannes Bernage, dominus de Perck⁸⁷

Armigeri

90 Leonius de Huldenberge⁸⁸

⁸⁴ Wouter van Kersbeek (†voor 22 juni 1447), heer van Goetsenhoven (zie Tarlier en Wauters, *Tirlemont*, p. 131) en Stalle (*woeninge ende hoff van Stalle*, te Ukkel) dat hij voor 24 juni 1404 in leen ontvangt na overlijden van vrouwe Aleid van Stalle, vrouw van Hendrik van de Lek (nr. [250]). RKB 555 f. 502r, 17145 f. 55v. In 1401-02 betaalt heer Wouter van Kersbeek, ridder, leenverheffingsrechten *op sijn goide van Overhem* die hij als douarie ter beschikking stelt aan *des heren dochter van Ghistel* (Catharina) met wie hij in het huwelijk zou treden. RKB 17145 f. 21r. Zoon van Jan van Kersbeek, heer van Goetsenhoven, en Maria van Stalle. Raadsheer van Antoon en Jan IV in ieder geval vanaf 1409. GDB, p. 705 nr. 150; Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8592; De Win, *De adel*, p. 283. Heer Wouter van Kersbeek, *heren Janssoen*, wordt op een niet nader genoemde datum beleend vanwege een Brusselse schepenbrief met het hof van Overhem te Ukkel. RKB 555 f. 500v.

⁸⁵ Everard Boote (†voor 24 juni 1406), ridder, verkrijgt in 1397 Sterrebeek en Zaventem in pand voor 1300 Hollandse gulden. Sterrebeek en Zaventem gaan tussen 24 juni 1405 en 24 juni 1406 over op *Everarts Boten bi dode sijns vader (...) heren Everart Boten*. RKB 17145 f. 86r. Vrouwe Margretha van Schoonhoven genoemd als weduwe van Everard Boote in 1408 als zij een leen van zestig mudde rogge op de grote tiende van Perk koopt aan Jacob van der Borch. *Ibidem*, f. 131v. Mogelijk dezelfde als *Everardus dictus Boete, filius naturalis quondam Everardi dicti Boets*, die zich in 1369-1370 laat registreren als poorter van Brussel. Vannieuwenhuysen, "Twee 14de-eeuwse cautionsrekeningen", p. 150. Zijn zoon Everard Boote krijgt in december 1410 honderd rijngulden toegekend voor zijn ridderslag bij het Heilige Graf (*ende daer ridder es worden*). RKB 131 f. 422r en GDB, p. 75, 180 n183, 364 n317. In 1411 is er inderdaad sprake van *heer Everarde Boeten, ridderen, Everarde Boets zone wilen ridder*: RKB 436 f. 40v. Deze zoon Everard, die in 1412 twee paarden krijgt van Antoon na terugkeer uit Pruisen (RKB 1786 f. 100r) en deelneemt aan de slag bij Azincourt onder hertog Antoon (zie RKB 2399 f. 84v, vgl. Boffa, "Antoine", p. 281), is ook ridder, opperjachtmeester 1418-19 en is overleden voor 4 augustus 1430. LH 396 f. 209r; Smolar-Meynart, *La justice*, p. 532; Galesloot, "Notes", p. 483.

⁸⁶ Jan I van der Meeren alias van Sterrebeek (†na 1428?), gehuwd met Elisabeth van den Bisdomme, dochter van ridder Jan. *Brabantica* III, p. 179. Twee Jan van der Meerens nemen deel aan de slag bij Baesweiler, de een onder Hendrik van Cuijk (losgeld 638 mottoenen) en de ander onder Jan, heer van Witem (losgeld 3148 mottoenen). SAP II, p. 442. Heer Jan van der Meeren van Sterrebeek krijgt in 1428 wijn geschonken van het Brusselse stadsbestuur nadat hij was teruggekeerd uit Parijs waar hij gevangen had gezeten. Galesloot, "Notes", p. 485.

⁸⁷ Jan II Bernage (†voor 1 december 1439, RKB 555 f. 390v), heer van Perk en Elewijt en Mouwe (of Moen in West-Vlaanderen, daarom ook genoemd onder de Vlaamse adel, zie Buylaert e.a. "De adel", nrs. 418, 732, 876, 1238). Tweede zoon van ridder Jan I Bernage (Buylaert e.a., "De adel", nr. 45) en Catharina van Waver, dochter van heer Jan, ervrouwe van Perk (belening in 1388-89 met *villam de Perke*) en Elewijt. RKB 555 f. 390v, 17144 f. 239. Gehuwd met 1. Margaretha van Steenhuyse en 2. Margaretha Bette. De Win, *De adel*, p. 252; Wauters, *Histoire des environs*, p. 693. Schepen van Brussel 1416-17, 1421-22, 1426-27, 1431-32. LEB nr. 17; SAP I, p. 208; Henne en Wauters, *Histoire* I, p. 217. Heer Jan Bernage koopt op 3 augustus 1408 de *overbate* van zestig mudde rogge op de grote tiende van Perk. RKB 17145 f. 131v.

⁸⁸ Het kan gaan om Loenis van Huldenberg, zoon van Everard van Huldenberg en Elisabeth van Wedem. Deze Loenis huwde Elisabeth van Broecheven die in 1427 als weduwe wordt vermeld. Of het betreft Loenis van Huldenberg, zoon van Wouter die

91 Joannes Storm⁸⁹

92 Michael Scailge⁹⁰

93 Franco Clutinck⁹¹

94 Willelmus de Hertoge⁹²

95 Willelmus de Mons⁹³

96 Willelmus Collay⁹⁴

huwde met Margriet Coels en daarna nog tweemaal. Brabantica VII, p. 821-823. Een *Lonij van Huldenberghe* is lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap in de periode 1357-1393. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 77.

⁸⁹ Een Jan Storm is ontvanger van Brussel in 1371-72, 1381-82. Dickstein-Bernard, *Gestion*, p. 428-429. Jan Storm genoemd als schepen van Brussel 1384-85. LEB nr. 601; SAP III, p. 486. Jan Storm wordt in 1382-83 beleend met een woning en een halve bunder land gelegen te Merchtem als opvolger van Jan de Hertoge. RKB 17144 f. 147r. Jan Storm koopt voor 24 juni 1404 een ander klein leen in Merchtem. RKB 17145 f. 50v. Jan Storm wordt door Zweder van Abcoude, heer van Gaasbeek, in maart 1388 aangesteld tot kapietein voor de verdediging van het kasteel van Gaasbeek tijdens het beleg door de Brusselaars, na de aanslag op Everard III t'Serclaes. Boffa, "Le différend", p. 91.

⁹⁰ Michael Schalie, bastaardzoon van ridder Michael Schalie (die zelf te Baesweiler vecht onder de heer van Gaasbeek). Poorter van Brussel in 1405-06. Brabantica IV, p. 319; SAP III, p. 369. Zie over het testament van zijn vader, waarin Michael wordt vermeld als *Michielkene* naast diens andere bastaardkinderen *Grietkene* en *Lijnkene* De Raadt, "Het testament".

⁹¹ Dit is niet Frank Clutinck, schepen van Brussel 1352-53. LEB nr. 75; SAP II, p. 229. Mogelijk wel Frank Clutinck, genoemd in de laatste decennia van de veertiende eeuw, zoon van Jacob Clutinck en Margaretha van Ophem, gehuwd met Elisabeth t'Serarnts. Brabantica III, p. 125.

⁹² Vgl. nr. [106]. Dit kan niet zijn Willem de Hertoge, zoon van Klaas. Zijn vrouw Catharina Swaef is al weduwe in 1371. Hun zonen Wenceslas (schepen van Brussel 1395-96, 1400-1) en Hendrik (schepen van Brussel 1402-03, 1425-26) lijken eerder in aanmerking te komen voor convocatie maar worden niet genoemd. LEB nrs. 253, 261; Brabantica II, p. 76.

⁹³ Vgl. de gelijknamige ridder nr. [71]. Mogelijk is dit Willem van den Berge († 8 maart 1419), heer van Orbais (vanaf 1411 na zijn huwelijk met Catharina van Moriensart, vrouwe van Orbais) die een stormachtige carrière doormaakt eerst aan het hof van Antoon (vanaf 1409) en daarna in het bestuur onder Jan IV (raadsheer en ontvanger-generaal). Zie GDB 662, nr. 24. Op 10 augustus 1412 koopt Willem het burggraafschap van Geldenaken van Jan van Wijnegem. RKB 17145 f. 173v. Op 16 november 1418 koopt Willem van den Berge, heer van Orbais *het bosch van Chastre bi Mont a Perweys* van heer Jan, heer van Lillo (nr. [379]). LH 396 f. 14v. Dezelfde Willem koopt op 11 december 1418 het goed Ter Borch van Jan van Renesse, zoon van heer Jan. LH 396 f. 17r. Op 5 juli 1419 worden na het overlijden van hun vader Elisabeth, Catharina en Johanna van den Berge beleend met respectievelijk het burggraafschap van Geldenaken, *'t goet Ter Bouch* (vgl. GDB, p. 662) gelegen bij Deurne en Wijnegem en een leen geheten Mont-à-Perwez gelegen bij Mont-Saint-Guibert. RKB 555 f. 667r, 17145 f. 225r-v; Galeslout, *Inventaire* I, p. 368. Zijn Brusselse connectie loopt via zijn grootvader van moeders kant, Jan de Visschere van Ophem, en zijn grootvader van vaders kant, Godevaart van den Berge, schepen van Brussel in 1333-34, 1336-37, 1341-42. Brabantica X, p. 1083; LEB nr. 406. Niet te verwarren met Willem van Mons, schepen van Brussel 1408-09 en 1419-20. LEB nr. 408. Deze Willem is een partijganger van Jan IV in zijn conflict met de Staten van Brabant. Hij wordt op 7 juni 1421 geëxecuteerd op de Grote Markt te Brussel. Favresse, *Avènement*, p. 221, 252.

⁹⁴ Mogelijk Willem Collay, zoon van Imbrecht Collay, toegelaten tot het geslacht Coudenberg in 1376. Imbrechts zoon Hendrik, de oudere broer van Willem, genoemd als schepen van Brussel 1389-90, 1400-01, 1405-06. Willems zoon heet overigens ook Willem. LEB nr. 97; Brabantica II, p. 31.

97 Willelmus Vele dictus Rogman⁹⁵

98 Joannes Mennens⁹⁶

99 Walterus de Coekelberge⁹⁷

100 Theodoricus Heynkenshoot⁹⁸

101 Willelmus Cassaert dictus Plaetman⁹⁹

102 Joannes van der Senne¹⁰⁰

103 Theodoricus de Loose¹⁰¹

104 Arnoldus Tserarnts¹⁰²

105 Arnoldus de Mol¹⁰³

106 Willelmus de Hertoge¹⁰⁴

⁹⁵ Willem Rongman († voor 12 november 1444: RKB 555 f. 300v). In 1402-03 genoemd als zoon van Willem. RKB 17145 f. 34v. Willem Rongman wordt op 13 oktober 1410 beleend met 26 bunder land, 4,5 bunder beemd en 3,5 bunder bos *mitter heerlicheyt van Bigaerden* na de dood van zijn neef Floris van Bijgaarden (door Wauters Vele Rongman genoemd). RKB 17145 f. 145r. In 1435 het poorterschap van Brussel ontnomen nadat hij zijn bastaardbroer Gillis, die Filips de Goede had beledigd, openlijk steunde. Wauters, *Histoire* I, p. 356-357. In 1419-20 is Hendrik Vele schepen van Brussel. LEB nr. 631.

⁹⁶ Jan Mennen († 1437), zoon van Gillis, die deelneemt aan de slag bij Baesweiler onder Jan van Bouchout, de burggraaf van Brussel. Losgeld: 466 mottoenen. De Raadt, *Combattants*, p. 12. Zijn vader is schepen van Brussel in 1373-74 en hij in 1404-05, 1409-10, 1415-16, 1420-21, 1428-29. LEB nrs. 366, 372; Henne en Wauters, *Histoire* I, p. 200, 213, II, p. 517-518; SAP II, p. 463. Jan is gehuwd met Cathelijne Meerte, dochter van Jan. Brabantica III, p. 157. Tussen 24 juni 1405 en 24 juni 1406 ontvangt hij, na het overlijden van zijn vader Gillis, zes bunder bos gelegen tot Nieuwenrode *geheten dbosch van Waelhem*. RKB 17145 f. 88r.

⁹⁷ Een Wouter van Koekelberg junior is schepen van Brussel 1362-63, zijn vader nog in het jaar erna. LEB nrs. 301, 302; SAP III, p. 233; Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 509 noot 2. Mogelijk dezelfde Wouter is ontvanger van Brussel in 1359-60 en 1364-65. Dickstein-Bernard, *Gestion*, p. 426-427.

⁹⁸ Een Dirk Heynkenshoot neemt deel aan de slag bij Baesweiler. Losgeld: 298 mottoenen. SAP III, p. 342. *Diederec Heenkenshoet* is lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap in de periode 1357-1392. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 11.

⁹⁹ Willem Cassaert alias Plaetman († voor 21 november 1409), zoon van Willem. Schepen van Brussel 1362-63, 1368-69, 1374-75, 1382-83, 1389-90, 1394-95, 1401-02, 1408-09. LEB nr. 61; Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 516-517. Willem is tevens ontvanger van Brussel in 1384-85 en 1404-05. Dickstein-Bernard, *Gestion*, p. 430-433. Op 21 november 1409 wordt Willem Cassaert, zoon van de overleden Willem Cassaert beleend met een beemd van drie bunder te Nodebeek. RKB 17145 f. 146r.

¹⁰⁰ Jan van der Zenne, zoon van Jan. *Janne van der Zenne* wordt tussen 24 juni 1404 en 24 juni 1405 beleend met negen bunder land *gelegen tot Roede* na het overlijden van zijn vader Jan van der Zenne (die er in 1382-83 mee was beleend). RKB 17144 f. 148v; 17145 f. 74r, 88v. Deze vader Jan was schepen van Brussel in 1383-84. LEB nr. 691; Brabantica II, p. 85. Een Jan van der Zenne is schout van Herentals 1414-15. RKB 12951. Een Jan van der Zenne is meier van Sint-Genesius-Rode en plaatsvervanger van de drossaard van Brabant 1426-27. Smolar-Meynart, *La justice*, p. 107, 528.

¹⁰¹ Dirk IV de Lose († 7 juni 1421), zoon van ridder Dirk III de Lose. Genoemd als hertogelijk leenman in 1419. Kiest de kant van Jan IV in zijn conflict met de Staten. In juni 1421 gevangen gezet te Vilvoorde en geëxecuteerd te Brussel kort daarna. Zijn broer Robert is nog schepen van Brussel in 1446-47 en 1451-52. RKB 555 f. 315v; GDB, p. 269, 291; Henne en Wauters, *Histoire* I, p. 199, 208; LEB nr. 342.

¹⁰² Arnoud t'Serarnts, zoon van Gerem t'Serarnts die schepen van Brussel was in 1400-01. LEB nr. 535; Brabantica VII, p. 697.

¹⁰³ Vgl. nr. [77].

¹⁰⁴ Vgl. nr. [94].

- 107 Gijselbertus de Mol¹⁰⁵
 108 Joannes de Buyssegem¹⁰⁶
 109 Joannes Fraybaert¹⁰⁷
 110 Joannes de Coninck¹⁰⁸
 111 Amalricus Tay¹⁰⁹
 112 Walterus van der Noot¹¹⁰
 In villicatione Thenensi
 Prelati
 113 Abbas de Heilesem¹¹¹
 114 Prior scolarium Leeuwis¹¹²
 Barones
 115 Dns. de Diest et Sichem¹¹³

[f.235v]

¹⁰⁵ Een Gijsbert de Mol is schepen van Brussel 1347-48. LEB nr. 385.

¹⁰⁶ Een Jan van Buysegem is schepen van Brussel 1348-49. LEB nr. 52. Het kan gaan om zijn oudste zoon Joannes van Buysegem, alias Buys, gehuwd met Elisabeth van Noyon, of om Joannes van Buysegem, alias Buys (†voor 1414), kleinzoon van Willem, gehuwd met Maria van Steenberghe. Brabantica IV, p. 278-279. Deze laatste is mogelijk dezelfde als Jan van Buysegem die (en na hem zijn zoon Willem, †voor 9 november 1435) *'t huys van Bussegem mitten berge ende mitter gracht den huysse ommegaende* in leen heeft. RKB 555 f. 285v; LH 24 f. 58r.

¹⁰⁷ Een Jan Fraeybaert is schepen van Brussel in 1365-66 en 1382-83. LEB nr. 178. Waarschijnlijk dezelfde is ontvanger van Brussel in 1375-76, 1385-86, 1391-92. Dickstein-Bernard, *Gestion*, p. 428-431. Niet genoemd in de genealogie van Brabantica IX, p. 989-995.

¹⁰⁸ Jan Coninck (of Jean le Roy), waarschijnlijk zoon van Gijsbert (nr. [424]), gehuwd met Elisabeth Zymaers. Bezit het hof te Couwensteyn bij Lillo. Brabantica, p. 641. Ontvanger van Antwerpen 1402-06, ontvanger van Mechelen 1410-11. RKB 4953; Verkooren, *Inventaire* III nrs. 8107, 8230, 8639, 8823; Prims, *Geschiedenis* V.1, p. 179. Schepen van Antwerpen 1424, 1427, 1432-34, 1439-41, 1443-45; burgemeester 1435. Prims, *Geschiedenis* V.1, schepenlijsten; SAP IV, p. 501. Niet te verwarren met Jan Coninc junior, schepen van Brussel in 1348-49. LEB nr. 104; Brabantica VI, p. 643.

¹⁰⁹ Een Amelrik Taye is schepen van Brussel in 1350-51 en 1358-59. LEB nr. 604.

¹¹⁰ Wouter III van der Noot (†5 december 1432), door Uyttebrouck II genummerd en door De Win IV. Zoon van Wouter II, gehuwd met Margaretha de Hertoge. De Win, *De adel*, p. 428. Raadsheer van Antoon en Jan IV; schepen van Brussel in 1396-97, 1403-04, 1420-21. GDB, p. 718-719 nr. 186; Brabantica, VI, p. 577-579; SAP III, p. 48; LEB nr. 439. Een *her Wouter van der Noet* (Wouter II?) is lid van de Brusselse Sint-Jacobsbroederschap in de periode 1357-1393. Dickstein-Bernard, *Le livre*, p. 95, 98). In 1420 schenkt Johanna van Bouchout, dochter van Daniël (nr. [46]), het leengoed Eggevoord (tussen Etterbeek en Elsene) aan Wouter van der Noot. Lemaigre, "De toren van Eggevoord", p. 38.

¹¹¹ Jan van Hognoul, abt van Heilisse 1393-1417. Door hertogin Johanna als ambassadeur naar de Roomskoning te Aken gestuurd. GDB, p. 700 nr. 134; MB IV-A, p. 760-761. Heeft als abt *tot behoef des voirs*. *Goidshuys* ook een derde deel van de *goeden van Heylessem* (Neerheylisse, zie nr. [813]) in leen plus nog een hertogelijk leen van 9 bunder land *empres le bois de Cappendaille* tussen andere goederen van de abdij in de omgeving van Geldenaken. RKB 555 f. 146r, 666v, 17145 f. 1v, 209r-v.

¹¹² Augustijnerpriorij Scholierendal te Zoutleeuw. Niet bekend wie de prior is in 1406. MB IV-B, p. 1126.

¹¹³ Thomas II van Diest (†7 juli 1432), heer van Diest (vanaf 1385 geërfd van zijn vader) en Zichem (*dat slot, die stad ende dlant van Zichenen* met de hoge, middele en lage heerlijkheid *gelijk als dat gespleten is uut brueder deylingen van Brabant* (...). RKB 555 f. 200v). Ridder vanaf 1382. Zoon van Hendrik, heer van Diest, gehuwd met Catharina van den Wyere, vrouwe van Hoeleden en een deel van Meerhout. Raadsheer van

116 Joannes filius de Diest¹¹⁴

117 Dns. de Boutersem¹¹⁵ non ponitur in antiquo cathologo

Milites

118 D. Arnoldus de Diest¹¹⁶

119 D. Joannes van Diest¹¹⁷

120 D. Henricus van Diest¹¹⁸

121 D. Raso de Rivieren, dominus de Nederlinthre¹¹⁹

Johanna, Antoon, Jan IV, Filips van Sint-Pol. Verwerft het poorterschap van Brussel in 1401. GDB, p. 683 nr. 77; De Win, De adel, p. 320. In 1412 in de Brusselse stadsrekening genoemd als *coninck van de gulde van den voetboghe*. Galeslout, "Notes", p. 481. In 1432-33 wordt Johanna, dochter van wijlen Jan van Diest (nr. [116]), na het overlijden van haar grootvader Thomas beleend met *dat dorp van Holede, de tolle ende doirgange in der stat van Diest, dat borchgraefscap van Antwerpen, dat lant ende die heerlicheit van Lummele* (= Lummen), *half 't dorp van Meerhout* (zonder de hoge rechtspraak) en *dat leen van den dorpe van Meerhout* (met de hoge rechtspraak). LH 19 f. 1r-v, 396 f. 248v-249r; Galeslout, *Inventaire I*, p. 376. Zie ook De Win, "Engelbert II", p. 102.

¹¹⁴ Jan van Diest (†voor 10 oktober 1424, zie LH 396 f. 100v wanneer zijn zoon Jan zes bunder land te Landen in leen ontvangt), oudste zoon van Thomas II (nr. [115]), gehuwd met Johanna van Horn. Raadsheer van Jan IV. GDB, p. 682 nr. 76; De Win, De adel, p. 320.

¹¹⁵ Jan VII van Wittem (†voor 3 augustus 1450), heer van Boutersem ('*t huys, dorp, die goeden ende heerlicheit van Boutershem, Butsele, Cortelke ende Rode mitter borchgraven, hoven, dammen, waterloopen*, etc. vanaf 1404-05 via vader ridder Hendrik, RKB 555 f. 216r), half-Kerkom (gekocht in 1440, uitgezonderd de hoge heerlijkheid RKB 555 f. 221v), Huldenberg (op 30 januari 1433 krachtens een Leuvense schepenbrief beleend met '*t huys ende die herscapie van Huldebergen* via tweede echtgenote. LH 396 f. 248v; Galeslout, *Inventaire I*, p. 376). Zoon van Hendrik V van Wittem en Margaretha van Meldert, gehuwd met 1. Catharina van Immerseel en 2. Catharina van Ordingen. Raadsheer 1422-30. Kiest de kant van de Staten in het conflict met Jan IV. Raadsheer-kamerheer van Filips de Goede 1433-49. GDB, p. 749 nr. 275; De Win, De adel, p. 484; De Win, "Het Brabantse adellijke geslacht", p. 483-489; PCB id. nr. 4971.

¹¹⁶ Mogelijk Arnoud van Diest, zoon van Thomas I van Diest, gehuwd met Aleid van Stalle. Van Even, *Geschiedenis Diest*, p. 132. Neemt deel aan de slag bij Baesweiler in de rotte van Hendrik, heer van Diest. Losgeld: 1290 mottoenen; De Raadt, *Combattants*, p. 17; SAP I, p. 382.

¹¹⁷ Jan van Diest, zoon van Hendrik, jongere broer van Thomas II van Diest (nr. [115]). In 1403 moet Thomas het land en kasteel van Zichem vanwege schulden overdoen aan broer Jan die het domein verkoopt aan vier Leuvenaars. Op hun beurt dragen zij Zichem weer over aan Thomas tegen vergoeding van een jaarlijkse rente. Van Uytven, *Stadsfinanciën*, p. 448; RKB 17145 f. 51r. SAP I, p. 382.

¹¹⁸ Hendrik van Diest (†na 1428), heer van Rivieren en Stalle. Zoon van Arnoud (nr. [118]?). gehuwd met Johanna van Wezemaal, dochter van Jan (nr. [6]). Raadsheer van Antoon en Jan IV. Hofmeester in 1416-18. GDB, p. 682 nr. 75; De Win, De adel, p. 321. Niet te verwarren met Hendrik, heer van Diest, die een rotte aanvoerde tijdens de slag bij Baesweiler (losgeld 3350 mottoenen). De Raadt, *Combattants*, p. 17; SAP I, p. 382. De heerlijkheid Rivieren is afhankelijk van de heer van Aarschot. Hendrik verkoopt op 22 januari 1414 een erfrente van 400 Rijns gulden jaarlijks ten laste van deze heerlijkheid aan Hendrik van de Lek (nr. [250]), heer van Heeswijk, in aanwezigheid van de heer van Aarschot, Lodewijk van Harcourt (nr. [572]). Verkooren, *Inventaire III*, p. 290-291.

¹¹⁹ Raas van der Rivieren (†mei 1425), heer van Neerlinter (van zijn vader), Graven (via zijn moeder verkregen) en Heers (via zijn vrouw). Zoon van Daniël van Aarschot en Maria van Graven, gehuwd met Cecilia van Heers. Aanvoerder van een rotte tijdens de slag bij Baesweiler (losgeld: 2164 mottoenen). GDB, p. 725 nr. 207. In 1406 genoemd heer *Raesse, heere van Lynter* en later ook als *als messire Raesse de Lyntres*. RKB 555 f. 626r,

- 122 D. Lietbertus van Meldert¹²⁰
 123 D. Walterus van Kersbeke¹²¹
 124 D. Iwanus van Houthem¹²²
 125 D. Godefridus de Montenaken¹²³
 126 D. Oliverius van Binckhem¹²⁴
 127 D. Henricus van den Putte¹²⁵
 128 D. Henricus van Oyenbrugge dictus van Colem¹²⁶

17145 f. 100r. Vader van Raas (nr. [31]) en Karel (nr. [131]). Zijn zoon heer Gerrit van der Rivieren (niet in deze convocatielijst) krijgt op 25 juni 1424 het dorp en de heerlijkheid van Neerlinter in leen na overdracht van zijn vader. LH 396 f. 97v, 100v, 102v; RKB 555 f. 220r-v, 626r. Galesloot, *Inventaire* I, p. 371. Zie ook De Win, De adel, p. 441 en Bets, *Geschiedenis Neerlinter*, p. 50-52.

¹²⁰ Libert van Meldert (†voor 23 november 1428), heer van Meldert (in 1392 de hoge heerlijkheid van Meldert verworven tegen 1500 oude schilden voor zijn leven), de helft van de heerlijkheid van den dorpe van Budingen (na het overlijden van zijn vader) en de voorgedij van Raatshoven (*die voighdie van Raidshoven*). LH 396 f. 172v; RKB 438 f. 24r, 555 f. 221v; GDB, p. 74; De Win, De adel, p. 409; Kerremans, *Étude*, p. 139. Zoon van heer Hendrik van Meldert (RKB 555 f. 221v), gehuwd met Johanna van Grave (ARSL, p. 194). Na zijn dood gaan genoemde lenen over op zijn gelijknamige zoon Libert. RKB 555 f. 221v. In augustus 1420 is hij één van de 27 edelen die de veroordeling van de raadsheren van Jan IV steunt. GDB, p. 507.

¹²¹ Wouter van Kersbeek (†voor 22 juni 1447). Zie nr. [86]. Mogelijk vanwege zijn heerlijkheden in zowel de ammanie (Stalle) als de meierij (Goetsenhoven) onder beide hoofdmeierijen genoemd.

¹²² Iwein van Houthem (†voor 5 september 1448, zie Galesloot, *Inventaire* I, p. 137), ridder, is een van de edelen die in 1420 de kant van de Staten kiest in het conflict met Jan IV. GDB, p. 507.

¹²³ Godfried van Montenaken, heer van Grazen. Zoon van Willem, in 1369 gehuwd met Maria van Kersbeek, dochter van Wouter. Kempeneers, *Montenaken*, p. 22, 35. Vader van Willem (nr. [132]). Hij neemt deel aan de slag bij Baesweiler in de rotte van Jan Gode-naert. Losgeld: 1414 mottoenen. SAP II, p. 507. Meier van Tienen 1389-91. Kerremans, *Étude*, p. 349.

¹²⁴ Olivier van Binkem geboren in 1342 en pas op hoge leeftijd (†voor 25 januari 1428) overleden. Hij neemt deel aan de slag bij Baesweiler in 1371 onder Hendrik, heer van Diest. Losgeld: 157 mottoenen. SAP I, p. 256; Wauters, *Canton de Glabbeek*, p. 83. In 1396 ontvangt Olivier de helft van een totaal bedrag van 880 oude schilden die hertogin Johanna schuldig was aan zijn overleden broer André. In mei 1398 blijkt dat 4/6 van de schuld voldaan is. Verkooren, *Inventaire* II, nrs. 7060. 7061,7153, 7268. Heer *Olivier van Binchem, ridder*, betaalt voor 24 juni 1402 leenverheffingsrechten voor *den goeden geheten van Alverne* gelegen bij Grimde. RKB 17145 f. 23r. Zijn zoons Olivier en Joost ontvangen op 25 januari 1428 na het overlijden van hun vader, ridder Olivier, kleine lenen gelegen bij Zoutleeuw en Neerhespen. Het goed bij Grimde gaat op 26 mei 1428 over op Wouter van Binkem namens en ten behoeve van zijn zus jonkvrouw Liesbeth. LH 396 f. 155r-v. Zie ook

¹²⁵ Hendrik van den Putte is meier van Tienen 1394-96, 1396-97, 1399-1400. Kerremans, *Étude*, p. 349.

¹²⁶ Hendrik van Oyenbrugge, alias van Coolhem (†1433), heer van Coolhem vanaf 1402. Zoon van Hendrik, gehuwd met 1. Johanna, dochter van Jan van Meldert en 2. Beatrix van der Aa. Schepen van Mechelen 1415-17, 1419, 1425, 1426, 1428. SAP III, p. 59; Herckenrode, *Vie de la comtesse*, p. 113. *Vrouwe Jehanne van Meldert, heren Henrix wijff van Coelhem* houdt een goed liggende *Ten Steene ende tot Orsmale* in leen. Het leen gaat over op hun zoon Hendrik en op 20 februari 1442 op diens minderjarige zoon Joost. RKB 555 f. 162v. Schout van Mechelen 1420-23. RKB 15663.

129 D. Egidius van Goetsenhoven¹²⁷

130 D. Walterus van Wingene¹²⁸

Armigeri

131 Carolus van Lintre¹²⁹

132 Willelmus van Montenaken¹³⁰

133 Henricus van den Berge¹³¹

134 Walterus van Gripem¹³²

135 Geldulphus van der Linden¹³³

¹²⁷ Gillis van Goetsenhoven, ridder, zoon van Willem van Goetsenhoven alias van Buede. *Heer Gielis van Goetsenhove, ridder*, bezit het twaalfde deel van *heerlicheyt van Heylessem* dat hij op 17 juli 1411 verkoopt aan de abt en het klooster van Heilisssem. RKB 17145 f. 159r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 28, II, p. 191; Tarlier en Wauters, *Tirlemont*, p. 84.

¹²⁸ Wouter van Winge (†voor 9 april 1426), zoon van Iwein (die stierf te Baesweiler, zie Tarlier en Wauters, *Canton de Glabbeek*, p. 54). Moeilijk te onderscheiden van de gelijknamige knaap (nr. [226]). Een heer Wouter van Winge vecht onder de banier van Hendrik van Diest tijdens de slag bij Baesweiler, losgeld 723 mottoenen. Een andere Wouter van Winge (mogelijk nr. [226]?) vecht onder de banier van Gillis de Rijke, losgeld 68,5 mottoenen. De Raadt, *Combattants*, p. 18, 51; SAP IV, p. 258. Aan een *Wauter de Winghe* bekend hertogin Johanna op 6 augustus 1391 350 Hollandse guldens schuldig te zijn. RKB 436 f. 122r. Behoort in augustus 1420 tot de edelen die de partijgangers van Jan IV veroordelen. Dan expliciet ridder genoemd. MD 1483 f. 47v; GDB, p. 507 n229. Raadsheer van Jan IV 1423-25. GDB, p. 746 nr. 269. Op 9 april 1426 krijgt de minderjarige Antoon van Rotselaar, zoon van Hendrik, *11 manscappen ende manne goet van hem houdende, lant ende beemde* bij Leuven gelegen in leen na het overlijden van heer Wouter van Winge, ridder, *sijn oudervaderen* (grootvader). LH 396 f. 111v, 116v, 123r.

¹²⁹ Karel van Linter (†voor 27 juni 1459), ook wel *Karel van der Rivieren, heere te Heermale* genoemd (RKB 555 f. 220r). Zoon van Raas van der Rivieren (nr. [121]), broer van Raas van Linter (nr. [31]) en gehuwd met Maria van Harcourt. Erft van zijn oudste broer Gerrit van der Rivieren op 23 mei 1434 de heerlijkheden Heers en de helft van Neerlinter (zonder de hoge heerlijkheid). Na zijn dood gaan deze over op zijn zoon ridder Raas IV van der Rivieren. RKB 555 f. 220r; De Win, *De adel*, p. 441; Bets, *Geschiedenis Neerlinter*, p. 54.

¹³⁰ Willem van Montenaken (†voor 25 mei 1443, RKB 555 f. 398v), burggraaf van Montenaken, heer van Grazen en Wilderen. Zoon van ridder Godfried (nr. [125]), gehuwd met Margaretha van Meldert, vrouwe van Grazen en Wilderen, zus van Libert van Meldert (nr. [122]). LH 396 f. 116v. Meier van Gete 1404-1407, meier van Tienen 1408-09 (benoeming Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8429), 1412-14, 1416-17, 1420, 1427-29 (RKB 12678). Drossaard van Brabant 1420-21 (RKB 12530), raadsheer tussen 1422 en 1441. GDB, p. 713 nr. 171; Godding, *Le Conseil*, p. 86; Kempeneers, *Montenaken*, p. 40. De Win, *De adel*, p. 418. Hij ontvangt op 24 november 1409 *seker goede te Eversberge* (in de ammanie van Brussel) in leen na het overlijden van zijn moeder, vrouwe Maria van Kersbeek. RKB 555 f. 399v, 17145 f. 144r.

¹³¹ Hendrik van den Berge, schepen van Tienen 1388, 1397, 1398, 1407. Delvaux, *Maagdendal* nrs. 211, 234-235, 249, 293; SAP I, p. 232.

¹³² Wouter van Grijpen, schepen van Tienen 1409, 1413. Delvaux, *Maagdendal* nrs. 298, 323.

¹³³ Geldolf van der Linden *anders geheten van Wynde* (†voor 2 november 1427, LH 396 f. 154v). *Geldolf van der Linden heren Geldolfs soen* ontvangt in 1405-06 *enigen cleynen erfchens* in leen na het overlijden van zijn vader. RKB 17145 f. 85r. Op 9 april 1410 wordt vermeld dat Geldolf van der Linden de bezitter is van de helft van de heerlijkheid van *Beche* (Geetbets). De andere helft is in bezit van Hendrik van Liefkenrode. RKB 17145 f. 145v. Zijn helft van *Beche* gaat op 2 november 1427 over op zijn zoon Geldolf van Wynde. LH 396 f. 154v. Een Geldolf van der Linden, mogelijk zijn vader, vecht mee te Baesweiler onder de banier van Hendrik, heer van Diest. SAP II, p. 359-360.

- 136 Arnoldus van den Steene¹³⁴
- 137 Joannes van den Steene¹³⁵
- 138 Willelmus van der Linden¹³⁶
- 139 Bellen van der Linden¹³⁷
- 140 Joannes Foyet sive Foyt¹³⁸
- 141 Henricus van Wilre¹³⁹
- 142 Henricus van Haelen¹⁴⁰
- 143 Franco van Haelen¹⁴¹
- 144 Joannes van Haelen¹⁴²
- 145 Lambertus Cleutinck
- 146 Franco van Kersbeke¹⁴³
- 147 Joannes van Beerthem¹⁴⁴
- 148 Franco Oliviers¹⁴⁵
- 149 Simon van der Couderborg, dominus d'Oplinter¹⁴⁶

¹³⁴ Arnold van den Steene (†voor 4 oktober 1429), schepen van Tienen 1401, 1402, 1404, 1409. Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 251-255, 257, 270, 296, 418; SAP III, p. 464.

¹³⁵ Vgl. nr. [160]. Jan van den Steene, zoon van Arnold ([nr. 136]). Delvaux, *Maagdendal* nr. 418. Een Jan van den Steene is ontvanger van de meierij van Tienen in 1428, 1430-34, 1436-38. RKB 4016, 4017; SAP III, p. 464.

¹³⁶ *Willem van der Lynden* heeft zes dagwant land te *Beetche* (Geetbets) in leen op een niet nader genoemde datum. Hij kocht het leen van Hendrik van Ouderaen van Beetche. RKB 555 f. 174v.

¹³⁷ Bellen is een vleivorm van de voornaam Boudewijn. Boudewijn van der Linden is meier van Gete rond 1410. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8816.

¹³⁸ Jan Foet is schepen van Tienen 1421. Delvaux, *Maagdendal* nrs. 362-265.

¹³⁹ Hendrik van Wilre (†voor 1460, RKB 555 f. 611r), schepen van Tienen in 1427. SAP IV, p. 251; Delvaux, *Maagdendal* nr. 408. *Henry de Wilre* zoon van *Ernoul de Wilre filz messire Guillaume de Wilre* heeft een leen van 60 bunder *avecq une maison* in de parochie van Waver te *Champes seur le Rieu*. Na zijn dood gaat het leen in 1460 over op *messire Martin de Wilre, chevalier*. RKB 555 f. 611r.

¹⁴⁰ Hendrik van Halle, schepen van Tienen 1411, 1412. Delvaux, *Maagdendal* nrs. 314, 319.

¹⁴¹ Frank van Halle, schepen van Tienen 1397, 1398, 1400, 1407, 1411, 1413, 1416, 1417. SAP II, p. 21. Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 231, 235, 243, 245, 292, 310, 323, 342, 344. Gehuwd met Liefwigis. Delvaux, *Maagdendal*, nr. 304-305.

¹⁴² Jan van Halle is schepen van Tienen 1371, 1385, 1388, 1390, 1391, 1399, 1401, 1410. Delvaux, *Maagdendal* nrs. 175, 205, 212, 218, 240, 252; SAP II, p. 22. Jan van Halle is meier van Zoutleeuw 1408-11, 1412-13. RKB 12640; Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8816. Vgl. nr. [379].

¹⁴³ Een Frank van Kersbeek neemt deel aan de slag bij Baesweiler. Losgeld: 180 mottoenen. SAP II, p. 204.

¹⁴⁴ Jan van Bertem, schepen van Tienen 1406, 1407, 1409, 1410, 1411, 1412. Delvaux, *Maagdendal* nrs. 284, 298, 300, 303, 314-315, 318.

¹⁴⁵ Frank Oliviers (†voor 22 januari 1420). Op die datum ontvangt zijn gelijknamige zoon vier of vijf *dachwant beemts bider vesten van Thienen* in leen. LH 396 f. 33r. Schepen van Tienen 1417. Zijn zoon Frank in 1436 genoemd als schepen van Tienen. Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 344, 449; SAP III, p. 65.

¹⁴⁶ Simon II van der Couderborg (†voor 19 oktober 1441), zoon van ridder Simon I, ontvangt na het overlijden van zijn vader voor 24 juni 1404 de helft van *den dorpe van Oplynteren* uitgezonderd de hoge heerlijkheid. Een jaar later vestigt hij een douarie op dit leengoed ten bate van jonkvrouw Maria van Hoebeken. Na zijn dood gaat het leen over op zijn gelijknamige zoon Simon III. RKB 555 f. 17v, 17145 f. 51r, 74v; Tarlier en Wauters, *Tirlemont*, p. 25. In 1406 jonker genoemd. Delvaux, *Maagdendal*, nr. 288. Niet te

- 150 Joannes van Daelhem¹⁴⁷
 151 Joannes van Raetshoven¹⁴⁸
 152 Egidius Poirters¹⁴⁹
 153 Joannes van Carlewyt¹⁵⁰
 154 Petrus van Bardegem¹⁵¹
 155 Joannes Cleutinck¹⁵²
 156 Gosuinus van den Kerchove¹⁵³

[f.236r]

In villicatione de Leeuwis
 Armigeri

- 157 Willelmus van Scoonhoven¹⁵⁴
 158 Robertus van den Steene senior
 159 Robertus van den Steene junior¹⁵⁵
 160 Joannes van den Steene¹⁵⁶
 161 Gerardus van Halle filius Joannis¹⁵⁷
 162 Gerardus Cloet

verwarren met Simon IV van der Couderborg, zoon van Jan, schepen van Brussel 1413-14, 1419-20. In dat laatste jaar behoort hij tot de hertog Jan IV gezinde lieden. LEB nr. 143; Henne en Wauters, *Histoire* I, p. 197, II, p. 517. Zie ook Galesloot, *Inventaire* I, p. 369.

¹⁴⁷ In 1432 wordt Jan van Dalem, zoon van Jan, beleend met het goed van Daelhem te Attenrode, dat tot dan toe als eigen goed in de familie Van Dalem wordt gehouden. Tarlier en Wauters, *Canton de Glabbeek*, p. 29.

¹⁴⁸ Jan van Raatshoven, schepen van Tienen 1404, 1406. Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 268, 290; SAP III, p. 188. Een Jan van Raatshoven (of Racour) vecht mee te Baesweiler onder de banier van Gillis de Rijke. Losgeld: 551 mottoenen.

¹⁴⁹ Een Gillis Poirtere is schepen van Tienen, 1416, 1418, 1422, 1434. Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 340, 347-348, 276, 446.

¹⁵⁰ Jan van Carlewijch, schepen van Tienen 1402, 1404, 1408, 1409, 1411, 1412. Delvaux, *Maagdendal* nrs. 254, 255, 269, 270, 296, 311, 315, 316; SAP II, p. 183.

¹⁵¹ Pieter van Baerdegem, schepen van Tienen 1402, 1404, 1407, 1414, 1422, 1436. Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 262, 268, 294, 326, 329, 335, 342, 368, 449; SAP I, p. 193; Goetschalckx, *Bijdragen*, p. 45.

¹⁵² Jan Clutinck, schepen van Tienen 1414. SAP II, p. 229. Niet te verwarren met Jan Clutinck Willemsz., schepen van Brussel 1409-10 en 1422-23. LEB nr. 85; Brabantica III, p. 125.

¹⁵³ Gosewijn van den Kerchove (†voor 12 november 1448, zie Delvaux, *Maagdendal*, nr. 491). Gosewijn van den Kerchove houdt twee lenen te Goetsenhoven. RKB 555 f. 164v.

¹⁵⁴ Willem van Schoonhoven van Leeuwen (†voor 17 november 1417), heeft *die goede van Sundert* met toebehoren gelegen in het land van Breda in leen. Zijn zoon Jan betaalt in 1417 al leenverheffingsrechten voor Zundert na het overlijden van zijn vader. LH 396 f. 3r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 368. Op 25 mei 1428 vestigt deze Jan een douarie op zijn aanstaande echtgenote jonkvrouw Liesbeth van Corsworm (dochter van Arend) op zijn *dorp ende goede van Sundert*. LH 396 f. 159r-v.

¹⁵⁵ Robrecht van den Steen (†voor 10 mei 1422), zoon van Robrecht (nr. [158]). Op die datum ontvangt Robrecht van den Steen *noch onder sijn jaeren*, zoon van *wilen Robbrechts van den Steen* met zijn voogd Reinier van Liefkenrode *een huys ende hof binnen der stat van Leeuwen gelegen*. LH 396 f. 44r; SAP III, p. 464.

¹⁵⁶ Vgl. nr. [137].

¹⁵⁷ Gerard van Halle († voor 12 oktober 1445), *filius Johannis de Halle de Leeuwis*, ontvangt in 1388-89 9 bunder land te Dormaal in leen. Dit leen gaat op 12 oktober 1445 over op zijn broer Wouter na Gerards overlijden. RKB 17144 f. 242r. Schepen van Zoutleeuw in 1409, 1416, 1424. Zijn vader Jan was schepen van Zoutleeuw in 1371, 1378, 1380. SAP II, p. 21-22; Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 172, 192, 297, 299, 338.

- 163 Lambertus van Udekem¹⁵⁸
 164 Petrus van den Kerchove¹⁵⁹
 165 Renerus van den Kerchove Petri filius¹⁶⁰
 166 Willelmus van Surpele¹⁶¹
 167 Willelmus van Duras¹⁶²

In villicatione de Jacla
 Armigeri

- 168 Petrus van den Berge¹⁶³
 169 Joannes van Arenberge¹⁶⁴
 170 Egidius van der Pambrugge¹⁶⁵
 171 Joannes van Wange¹⁶⁶
 172 Joannes van Binkem¹⁶⁷
 173 Joannes van Dormaele¹⁶⁸
 174 Anthonius van Wouteringen¹⁶⁹
 175 Philippus Mocke sive Mocte

¹⁵⁸ Een Lambert van Udekem vecht mee te Baesweiler onder Willem van Wilre. Losgeld: 136 mottoenen. Dezelfde is schepen van Zoutleeuw in 1375. SAP IV, p. 70.

¹⁵⁹ Peter van den Kerchove (†voor 7 juni 1426, zie LH 396 f. 117r). Meier van Zoutleeuw 1417-19. RKB 12640. Een Peter van den Kerchove († voor 2 maart 1457, waarschijnlijk zijn zoon, zie onder nr. [165]) heeft een goed *geheiten 't goedt van den Nuwenhuys* gelegen in de parochie van Wezeren in leen. RKB 555 f. 165r-v.

¹⁶⁰ Reinier en Peter van den Kerchove, zoons van Peter (nr. [164]), ontvangen op 7 juni 1426 diverse kleine lenen in de meierij van Tienen na het overlijden van hun vader. LH 396 f. 117r-118r. RKB 555 f. 165r. Reinier van den Kerchove is schepen van Zoutleeuw in 1407, 1430, 1438. Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 291, 430, 453.

¹⁶¹ In 1374 wordt een Willem van Surpele genoemd als erfgenaam van zijn broer Jan die meedeed aan de slag bij Baesweiler onder Willem van Wilre. SAP III, p. 502. Willem van Surpele is meier van Zoutleeuw 1403-06 en wordt opgevolgd door Daniël van Surpele. RKB 12640. Een Willem van Surpele genoemd als schepen van Oplinter vanaf 1419. Delvaux, *Maagdendal*, nr. 350.

¹⁶² Een Willem van Duras, ridder, (mogelijk de vader van de hier vermelde Willem?) heeft deelgenomen aan de slag bij Baesweiler. Losgeld: 1463 mottoenen. SAP I, p. 405.

¹⁶³ Peter van den Berge wordt op 12 mei 1425 beleend met een bunder land te Middelwinde in de meierij van Tienen na het overlijden van zijn broer Jan. LH 396 f. 117r.

¹⁶⁴ Jan van *Erenberge*, zoon van wijlen Jacob van *Erenberge*, genoemd in 1384-85. RKB 17144 f. 175r.

¹⁶⁵ *Gielis van Panbruggen* ontvangt in 1421-22 na het overlijden van Jan Groten van *Leeuwen een woninge binnen der stat van Leewen gelegen* (Zoutleeuw). LH 396 f. 43v. *Gielis van Panbrugge* heeft een goed gelegen te Rumsdorp dat na zijn dood overgaat op zijn zoon Gillis. RKB 555 f. 129v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 27.

¹⁶⁶ Jan van Wange is schepen van Oplinter 1405, 1406. Delvaux, *Maagdendal*, nrs. 248, 271, 283. Een Jan, heer van Wange, genoemd onder de aanwezigen bij de inauguratie van Jan IV als hertog van Brabant op 4 november 1415 en bij de verkiezing van Filips van Sint-Pol als regent op 28 november 1420. Ansems, *Luyster*, p. 18; Anselmo, *Placcaeten* I, p. 453.

¹⁶⁷ Jan van Binkem, meier van Gete tot 1415. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 9238.

¹⁶⁸ Jan van Dormaal (†voor 1 december 1406). Zijn zoon Gerrit wordt tussen 24 juni en 1 december 1406 beleend na het overlijden van zijn vader. RKB 17145 f. 102r. *Gheert van Dormale wijlen Janssoen* heeft ook een *huys ende hof gelegen tot Neder Dormale*. RKB 555 f. 128v. Een Jan van Dormaal neemt deel aan de slag bij Baesweiler in de rotte van Willem van Wilre. Losgeld: 68 mottoenen. SAP I, p. 392.

¹⁶⁹ Anton van Wouteringen 'de oude' genoemd als allodiaal grondbezitter in het hertogdom in 1401. SAP IV, p. 289.

- 176 Joannes van Raethove¹⁷⁰
 177 Henricus Raspe¹⁷¹
 178 Henricus Witte¹⁷²
 179 Gerardus Lochuus sive Locknyts in Wolmerseem¹⁷³
 180 Joannes Wouters¹⁷⁴
 181 Balduinus van Raidshoven
 182 Petrus de Clocker
 183 Walterus Keest
 184 Gerardus van Mere
 185 Thomas van Adorp (a)¹⁷⁵
 186 Henricus de Witte junior¹⁷⁶
 187 Joannes de Groote
 188 Henricus Gilles
 189 Libertus Kuyten
 190 Egidius Kausse
 191 Henricus Lonckmans
 192 Henricus Poortmans
 193 Henricus Mocte

In villicatione de Comptich
 Armigeri

- 194 Joannes van Aa¹⁷⁷

(a) Afschrift C: *Thonis van Adorp*. FVS 1406 f. 331v.

¹⁷⁰ Vgl. nr. [151].

¹⁷¹ *Henrick Raspe Willemssone* houdt twee bunder land in leen gelegen te Neerwinden. Het gaat later over op zijn zonen Peter en Willem. RKB 555 f. 153r.

¹⁷² *Henrick de Witte van Nederwinde* koopt van Jan van den Hove van Neerhespen een leen van vier bunder gelegen bij Attenhoven. Dit leen geeft hij in 1420 over aan zijn zoon *Henrick de Witte van Leeuwe*. RKB 555 f. 140v, 157r. In 1411 hebben Hendrik Witte de oude en Hendrik Witte de jonge (nr. [186]) een conflict met ridder Libert van Meldert (nr. [122]) en Adam van Kerkom. Zij worden opgeroepen door de *molenpander* van Tienen om voor de Rekenkamer te verschijnen. Verkooren, *Inventaire* III nr. 8821.

¹⁷³ Wommersom.

¹⁷⁴ Jan Wouters, schepen van Landen 1406. SAP IV, p. 290.

¹⁷⁵ *Thonij van Adorp Anthonijs soen* heeft enkele kleine lenen te Neerwinden. RKB 555 f. 156r-v.

¹⁷⁶ *Henrick Witten zoen Henrick Witten* heeft een bunder land in leen in de parochie van Neerhespen. RKB 555 f. 140v, 157r. In 1411 hebben Hendrik Witte (nr. [178]) de oude en Hendrik Witte de jonge een conflict met ridder Libert van Meldert (nr. [122]) en Adam van Kerkom. Zij worden opgeroepen door de *molenpander* van Tienen om voor de Rekenkamer te verschijnen. Verkooren, *Inventaire* III nr. 8821.

¹⁷⁷ Jan II van Grimbergen, heer van Aa (†voor 20 april 1429). Op die datum wordt *Costijn van Aa soen wilen Jans van Aa* (beleend met *die goede van Aa in die parochie van Anderlecht gelegen*, na het overlijden van zijn vader. LH 396 f. 172r; RKB 555 f. 325r. Zoon van Jan I, gehuwd met Maria van Ranst, dochter van Costijn. De Win, *De adel*, p. 360; Butkens, *Trophées* II, p. 111. Hij bekleedt vanaf 1407 verschillende hof functies, is hofmaarschalk 1411-18, raadsheer van Jan IV 1419-21. Kiest de kant van Jan IV in het conflict met de Staten in 1420-21. Vandaar dat hij daarna wordt verbannen met zijn zoon Costijn en zijn goederen verbeurd worden verklaard. GDB, p. 653 nr. 2. Heer Jan I van Aa, ridder, heeft de tol en het waaggeld van Halen als allodiaal goed in bezit. Vermoedelijk gaat dit over op zijn zoon Jan II maar wordt dit goed geconfiscieerd in 1421. *Costen van*

[f.236v]

- 195 Joannes van der Bruggen¹⁷⁸
 196 Joannes van den Steenwegen¹⁷⁹
 197 Gislebertus van den Steenwegen
 198 Joannes van Nederhem¹⁸⁰
 199 Walterus van Vlesembeke¹⁸¹
 200 Ludvicus van Vleetsbeke
 201 Arnoldus van Vleetsbeke¹⁸²
 202 Rudolphus van Kompenrode¹⁸³
 203 Henricus Lodewijckx
 204 Walterus van den Elsemenen
 205 Hugo van Overbeke
 206 Gerardus van den Hoeve¹⁸⁴
 207 Walterus, 208 Henricus et 209 Joannes Beetse, fratres^(e)
 210 Arnoldus Swymen
 211 Gerardus van den Schelvel

^(e) Deze namen staan naast elkaar.

Grymbergen, heere van Aa (na zijn overlijden *joncker Costen van Grymberghen geheiten van Aa* genoemd) krijgt pas in 1435 de tol van Halen terug maar dan als hertogelijk leen. RKB 555 173v.

¹⁷⁸ Een Jan van der Bruggen (ook de Ponte) is schepen van Leuven in 1389-90, 1391-92, 1396-97, 1398-99, 1400-01, 1403-04, 1405-06, 1407-08, 1411-12, 1418-19, 1421-22, 1423-24, 1425-26 en vele malen raadslid uit de naties tussen 1379 en 1439. ARSL, p. 51-52. Mogelijk dezelfde Johannes de Ponte wordt in 1382-83 na het overlijden van Hendrik de Ponte beleend met een leen te Tienen. RKB 17144 f. 148r. Een andere Jan van der Bruggen is schepen van Brussel in 1416-17. LEB nr. 46; SAP I, p. 340-341.

¹⁷⁹ Jan van den Steenwegen, zoon van wijlen Jan van Steenwegen, wordt in 1382-83 beleend met *eenen hoff geheiten Wolmersem oft Beeringe* gelegen in de parochie van Kersbeek. RKB 555 f. 192v, 17144 f. 146r. Jan van den Steenwegen genoemd als man van Margaretha van den Heetvelde, zus van Jan (nr. [62]). Zij kopen in 1427 van Jan een leen te Verrijck dat na de dood van Margaretha overgaat op hun zoon Jan van den Steenwegen. RKB 555 f. 215r.

¹⁸⁰ Jan van Nederhem († na 8 oktober 1426) (vgl. nr. [219]). Op 20 maart 1423 wordt Beatrijs van Nederhem, nog minderjarig en daarom samen met haar voogd Jan van Winge (nr. [220]?), dochter van Jan van Nederhem en jonkvrouw Beatrijs van Velpe (dochter van heer Gerrit van Velpe, ridder), beleend met een deel van de *goeden van Neder Heilessem*, na het overlijden van haar moeder. Na het overlijden van zijn dochter ontvangt Jan van Nederhem op 8 oktober 1426 deze goederen in leen. LH 396 f. 71v, 133v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 370, 372.

¹⁸¹ Wouter van Vleesbeke, zoon van Wouter, ontvangt in 1385/86 4,5 bunder te Geetbets in leen. Het leen gaat in 1411 over op de abdij van Vlierbeek. RKB 555 f. 185r, 17144 f. 192r.

¹⁸² Arnold van Vleesbeke genoemd in 1429 als bezitter van een hof te Bunsbeek. Delvaux, *Maagdendal* nr. 419.

¹⁸³ Roeland van Kompenrode, zoon van Gerard Roelands, wordt in 1387-1388 beleend met twee bunder te Halen. RKB 17144 f. 225r.

¹⁸⁴ Gerrit van den Hove († voor 30 juni 1415). Gerrit van den Rode, *geheiten van den Hove*, wordt na het overlijden van zijn vader Gerrit van den Hove op 30 juni 1415 wordt beleend met 3 bunder te *Gheerts Rode* in de parochie Overijse. Deze zelfde Gerrit (dan gewoon *van den Hove* genoemd) ontvangt op dezelfde dag na het overlijden van zijn zus Katelijne van den Hove *een woninge mit winnenden lande ende beemden geldende jaarlijcx omtrent 40 mudde corens*. RKB 555 f. 465r, 17145 f. 191r.

- 212 Joannes van den Schelve
- 213 Gerardus van den Vene
- 214 Henricus van den Vene
- 215 Haick van den Vene filius ejus
- 216 Willelmus van den Vene
- 217 Magister Joannes van Nederheme¹⁸⁵
- 218 Egidius Loekets
- 219 Arnoldus Crauwels
- 220 Jan van Winge¹⁸⁶
- 221 Iwanus van Winge
- 222 Iwanus Rampaert¹⁸⁷
- 223 Iwanus Rampaert, filius ejus¹⁸⁸
- 224 Joannes van Colmer
- 225 Egidius van Colmer, frater ejus
- 226 Walterus van Winge¹⁸⁹
- 227 Henricus van Meensel¹⁹⁰
- 228 Hermannus van Joect
- 229 Arnoldus van Hamal, dominus de Elderen¹⁹¹

¹⁸⁵ Meester Jan van Nederhem. Vgl. nr. [198].

¹⁸⁶ Jan van Winge. Ontvanger van Tienen 1416-18, 1420-23; ontvanger-generaal van Brabant 1423-25, 1427-28; raadsheer van Jan IV (1423-24) en Filips van Sint-Pol (1427-28). GDB, p. 747 nr. 270; SAP IV, p. 258. Jan van Winge koopt van jonkvrouw Machteld s'Papen een leen bestaande uit een rente van 5 pond *auts ghelts ende vierentwintich capuynen tsiairs metten laten ende heerlicheden dairtoe behoirende* op allerhande goederen in de parochie van Sint-Joris-Winge. Dit leen gaat op 8 november 1434 over op zijn zoon Lambrecht van Winge. RKB 555 f. 168r.

¹⁸⁷ Iwein Rampaert (†voor 11 mei 1416), zoon van Jan die vocht te Baesweiler (losgeld 56 mottoenen), vader van Iwein (nr. [223]). Heeft een *huys ende hof* te Kiezegem in leen. RKB 555 f. 201v, 17145 f. 228r; Tarlier en Wauters, *Canton de Glabbeek*, p. 39.

¹⁸⁸ Iwein Rampaert, zoon van Iwein (nr. [222]). Op 11 mei 1416 ontvangt hij een *huys ende hof* met toebehoren gelegen *aen de kercke* te Kiezegem in de meierij van Halen, na het overlijden van zijn vader. Dit leen gaat op 20 april 1417 over op zijn oom Mathijs Rampart. RKB 555 f. 201v, 17145 f. 228r, 233v.

¹⁸⁹ Vgl. nr. [130]. Jonkvrouw Machteld s'Papen heeft een *huys ende hof geheiten 't hof te Pertrais* met 25 bunder in leen in de parochie van Sint-Joris-Winge in leen na overdracht van Wouter van Winge. RKB 555 f. 168v. Mogelijk is het deze Wouter van Winge die onder de banier van Gillis de Rijke vecht te Baesweiler. Losgeld 68,5 mottoenen. De Raadt, *Combattants*, p. 18, 51; SAP IV, p. 258.

¹⁹⁰ Een Hendrik van Meensel neemt deel aan de slag bij Baesweiler onder de banier van Raas van der Rivieren, heer van Linter. Losgeld: 428,5 mottoenen. SAP II, p. 441. Rentmeester van Leuven 1380-81, 1383-84, 1389-90, 1394-95; burgemeester van de naties te Leuven 1393-94, 1397-98. ARSL, p. 192. Vgl. nr. [231].

¹⁹¹ Arnoud van Hamal († 1456), heer van Elderen (fr. Odeur, vanaf 1400 na de dood van zijn vader) en Trazegnies (vanaf 1419 na het overlijden van zijn vrouw). Zoon van heer Willem van Elderen, ridder. *Arnt van Elderen heren Willemsoen* houdt een korenmolen en een slagmolen met 14 bunder land gelegen te Rumsdorp en Landen in leen die hij op 15 mei 1442 overgeeft aan jonkvrouw Johanna van Elderen en haar voogd en echtgenote van Rogier van Pietersem. Verder heeft hij ook nog een laathof te Kersbeek dat hij op 9 oktober 1451 overgeeft aan zijn zoon Wouter. Dan wordt Arnoud overigens wel ridder genoemd. RKB 555 f. 128r, 192r. In 1407 genoemd als *escuier* in de hofordonnantie van Antoon. Raadsheer van Filips van Sint-Pol 1430. Maakt deel uit van de regentschapsraad na diens overlijden. GDB, p. 719 nr. 187; Kauch, "L'organisation", p. 193; Plumet, *Les seigneurs*, p. 241-244.

- 230 Henricus van der Elst
 231 Henricus van Meensel, filius domini Johannis militis¹⁹²
 232 Gerardardus ^(a) van Meensel

Oppida

- 233 Thienen
 234 Leeuwe
 235 Haelen
 236 Landen
 237 Diest 238 Sichem ^(b)

Francisie

- 239 Dormaele

In villicatione Buscoducis

Prelati

- 240 Abbas de Berne¹⁹³
 241 Magister de Postel¹⁹⁴

Barones

- 242 Dns. de Craenendonck¹⁹⁵

Milites

- 243 Dns. de Boxel¹⁹⁶

[f.237r]

^(a) Sic. — ^(b) Deze plaatsen staan naast elkaar.

¹⁹² Hendrik van Meensel heer Janszoon. Vgl. nr. [227].

¹⁹³ Godschalk van Veen, abt van Berne 1400-1429. Van der Velden, *Necrologium*, p. 116; Backmund, *Monasticon* II, p. 278.

¹⁹⁴ Klaas van Blehen, meester van Postel 1390-1413. Prims, *Postel*, p. 51-52; vgl. MB VIII, p. 181 noot 41.

¹⁹⁵ Vgl. nr. [317]. Willem van Milberg (†voor 7 januari 1412, zie RKB 17145 f. 171r), heer van Zevenborn, Eindhoven en Cranendonck (na het overlijden van zijn moeder Elisabeth van Milberg, vrouwe van Cranendonck, in 1387-1388 beleend met *villam de Eyndoven, terram et castellum de Craendonc*. RKB 17144 f. 225r). Zoon van Jan van Rodemacher, heer van Milberg, gehuwd met Margaretha Scheiffart van Merode. Raadsheer van Johanna tussen 1393 en 1402. Valt onder Antoon in ongenade. GDB, p. 678-679 nr. 66. *Guillaume de Milberch, escuier, seigneur de Septfontaines et de Cranendonck* verklaart op 1 oktober 1401 *homme lige* te zijn geworden van hertog Filips de Stoute, tegen een jaarlijks *pension* van 300 gouden franken per jaar. NU, 217 (zie ook Laenen, *Les archives*, nr. 206).

¹⁹⁶ Willem van Meerhem († voor 22 juli 1417), heer van Boxel en Liempde. De hoge en lage heerlijkheid van Liempde koopt hij in 1391 voor 600 kronen van hertogin Johanna. RKB 438 f. 13r-v; LH 20 f. 175v-176r. Zoon van Dirk van Meerhem en Maria van Cuijck, vrouwe van Boxel, gehuwd met Agnes van Kronenburg. Butkens, *Trophées*, p. 215. Op 13 januari 1415 wordt hij samen genoemd met zijn zoon Dirk (†voor 25 april 1435, zie LH 20 f. 175v) vermeld onder de aanwezige edelen bij de Unie van Brabant. Ansems, *Luyster*, p. 17. Dirk volgt hem op als heer van Boxel, is schout van 's-Hertogenbosch in 1416 en hertogelijk raadsheer 1419-31. GDB, p. 711 nr. 164 en Godding, *Le Conseil*, p. 87. Dirk is ook nog schepen in -s-Hertogenbosch in 1418 en 1423. BESH. Jonker Dirk van Meerhem wordt op 22 juli 1417 beleend met 't hoge huys van Staplen ende de molen van Kestre na het overlijden van zijn vader Willem. RKB 17145 f. 234r.

- 244 Dns. de Helmont¹⁹⁷
 245 D. Theodoricus de Roovere¹⁹⁸
 246 D. Joannes de Roovere¹⁹⁹
 247 D. Willelmus van der Aa²⁰⁰
 248 D. Gosuinus van der Aa²⁰¹
 249 D. Willelmus van Boxstel²⁰²

¹⁹⁷ Jan van Berlaar (†voor 28 april 1430), heer van Helmond (hoge heerlijkheid in 1388 verworven voor 600 Hollandse guldens van hertogin Johanna vanwege diensten verricht in de oorlog tegen Gelre). GDB, p. 58, 74; Galesloot, *Inventaire* I, p. 33. Genoemd als heer *Janne van Berlaer, here van Helmont* bij het overlijden van zijn moeder vrouwe Elisabeth Utenhove, vrouwe van Batenburg, voor 1 december 1406. RKB 17145 f. 101r. Op 31 december 1424 ontvangt Janne de Bonte (is dit Jan Bont GDB nr. 32?) het *huys ende dorp van Helmont* in leen *bij wille ende consent des heren van Helmont*. Op 14 september 1425 wordt Hendrik van Rogbroick met de heerlijkheid beleend. Willem Buys wordt vervolgens in augustus 1431 beleend met *die stat ende slot van Helmont* ook al wordt in de maand daarop een niet nader aangeduide jonkvrouwe, dochter van Jan van Berlaar, beleend met *'t huys ende dorpe van Helmont met heerlicheiden*. LH 396 f. 106r, 124r, 234v, 236r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 33, 371, 372, 375. Jonkvrouw Margriet van Helmond, bastaarddochter van heer Jan, ontvangt op 28 april 1430 namens haarzelf en de onmondige kinderen van Jan en zijn echtgenote vrouwe Margriet, samen met haar man en voogd Wouter van Quaderebbe, *'t goet Ten Broeke* gelegen te Boechout, tussen Antwerpen en Lier. LH 396 f. 202r. Zie ook Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8227.

¹⁹⁸ Vgl. nrs. [252] en [253]. Dirk de Rover (†voor 13 december 1418), heer van Neme-laer, Haaren bij Oisterwijk, Aarle, Beek, Rixtel en Stiphout. Een ridder Dirk is schepen van 's-Hertogenbosch in 1374, 1377, 1383, 1394, 1399, 1415 en 1419. Dirk de Rover, schout van 's-Hertogenbosch 1387-88, krijgt in 1392 de dorpen Aarle, Beek, Rixtel en Stiphout in pand. Lid van de hertogelijke regentschapsraad als vertegenwoordiger van 's-Hertogenbosch 1416-1417. GDB, p. 74 en p. 727 nr. 213; Kerremans, *Étude*, p. 353; SAP III, p. 282. Heer Dirk de Rover verkoopt op 20 juli 1416 *zijn huys te Rijcstel* met de hoge heerlijkheid aan heer Willem van Gent (zie nr. [251]). RKB 17145 f. 228v; LB 1111 f. 111r. Jan de Rover ontvangt op 13 december 1418 *'t goet tot Nemelaer* met alle toebehooren in leen na het overlijden van zijn vader Dirk de Rover. LH 396 f. 19r.

¹⁹⁹ Dit kan niet zijn Jan de Rover († 1373-74), heer van Nemelaar, vader van Dirk (nr. [245]) en genoemd als hertogelijk raadsheer 1357-59 en hofmeester 1358-1360. GDB, p. 727 nr. 212. Het zal dus eerder gaan om een zoon van deze Jan en broer van Dirk. Een Jan de Rover van Ijsche strijdt mee te Baesweiler onder de banier van Jan, heer van Wittem. Losgeld 180 mottoenen. SAP III, p. 281.

²⁰⁰ Willem van der Aa verwerft op 16 februari 1388 de helft van de heerlijkheid Dinther in ruil voor het opdragen van de andere helft van het dorp en Heeswijk dat hij als een *franc alleu* in bezit had. RKB 438 f. 11r. Schepen van 's-Hertogenbosch in 1388, 1392 en 1401. BESH.

²⁰¹ Gosewijn van der Aa, ridder, is schepen van 's-Hertogenbosch in 1387, 1391 en 1402. BESH.

²⁰² Willem van Boxtel, ridder (†voor 20 augustus 1415 zie RKB 17145 f. 194v). Een Willem van Boxtel, ridder, strijdt in de rotte van Dirk van Horn, heer van Perwijs, tijdens de slag bij Baesweiler (losgeld: 655 mottoenen). De Raadt, *Combattants*, p. 47; SAP I, p. 313. Een heer Willem van Boxtel genoemd op 16 januari 1409 met als echtgenote Kateljine van Vrankenove en dochter Geertrui die gehuwd is met heer Jan Pylyser. RKB 17145 f. 134r. Een niet met name genoemde vrouwe ... *van Boxtel, heer Willems dochter was van Boxstel* ontvangt op 20 augustus 1415 samen met haar man en voogd heer Jan van Drongelen *'t huys van Gansoyen mitten toebehoirten* in leen. RKB 17145 f. 194v-195r. Geert van Boxtel ontvangt begin 1428 *dlant van Heersele in den lande van Boxtel, gelegen in den gerechte van Heerlair* na het overlijden van zijn zus jonkvrouw Liesbeth. LH 396 f. 160v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 373.

250 D. Henricus van der Leck, dominus de Heeswijck²⁰³

251 D. Walterus van Gent^{204 (a)}

Armigeri in oppido de Buscho

252 Theodoricus de Roovere filius domini Johannis militis²⁰⁵

253 Theodoricus de Roovere filius domini Emondi militis²⁰⁶

254 Arnoldus Heym van Bronchorst²⁰⁷

255 Henricus Heym van Bronchorst frater ejus²⁰⁸

(^a) Afschrift C: *heer Willem van Gent*.

²⁰³ Hendrik van de Lek (†voor 8 augustus 1428), heer van Heeswijck en Dinther. Zoon van Jan II van Polanen, gehuwd met 1. Johanna van Gistel 2. Aleid van Stalle, vrouwe van Rivieren en moeder van Hendrik van Diest (nr. [120]). Raadsheer tussen 1393 en 1428; schout van 's-Hertogenbosch 1388-1391; drossaard van Brabant 1403-04; hofmeester 1421-27. Hendrik wordt in 1399 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53. Hendrik wordt in 1403 genoemd als lid van de *maesscap van den bastaerden van Brabant*. Jan van Boendale, *Les gestes* II, p. 707-710; Verkooren, *Inventaire* II, nr. 7791. Johanna verpandt in 1391 de heerlijkheid Gestel en in 1398 Schijndel aan Hendrik. GDB, p. 706-707 nr. 154; NNBW II, p. 794; SAP II, p. 331. Op 8 augustus 1428 ontvangt vrouwe Johanna van de Lek, dochter van heer Hendrik, *dat slot, heerlicheit ende die dorpe van Heeswijck ende van Dynter en dat dorp van Ghestel*, in leen na het overlijden van haar vader. In 1430 ontvangt jonkvrouw Elsbeen van de Lek, dochter van heer Hendrik, een erfrente van 200 Rijns-gulden op *op die goede van Haecht* na het overlijden van haar vader. LH 396 f. 182v, 195v, 251r.

²⁰⁴ Indien het om *heer Willem van Gent* gaat (zoals in afschrift C) dan betreft het Willem van Gent (†voor 1426, LH 396 f. 143v), heer van Empel en Meerwijk. Schout van 's-Hertogenbosch 1416-17; raadsheer Jan IV 1418-21. GDB, p. 690 nr. 102; De Win, *De adel*, p. 342. Schepen van 's-Hertogenbosch 1418, 1424. BESH. Heer Willem van Gent koopt op 20 juli 1416 het *huys te Rijstel* van heer Dirk de Rover (nr. [245]). RKB 17145 f. 228v; LB 1111 f. 111r. Willem staat borg voor Wouter van Gent in 1418. SAP I, p. 485.

²⁰⁵ Dirk de Rover heer Janszoon ontvangt ten tijde van Wenceslas de waranden van Oisterwijk, Esch, Helvoirt en Vught als gift. In 1416 is daar geen bewijs (*bethoen*) meer van. RKB 436 f. 17v, 32v, 95r. In 1390 is een *Dieric die Rover* een van de mannen van de heer van Breda die onderzoek doet naar wie aan de heer *massenneyschap* verschuldigd is. Het kan hier ook gaan om nr. [253]. Cerutti, *Rechtsbronnen* I, nr. 284. Een *Dieric die Rover* is schepen van Breda in 1389, 1393 en 1400. Erens, *Oorkonden St Catharinadal*, p. 137; Juten, *Cartularium*, p. 49, 50; Cerutti, *Rechtsbronnen* I, p. 299.

²⁰⁶ Dirk de Rover heer Emondszoon (†voor 16 mei 1415). Zoon van heer Emond, gehuwd met Beatrijns van Tuyle, broer van Gerlach (nr. [313]). Op 16 mei 1415 wordt zijn zoon Emond beleend met *'t goet tot Risingen* in de parochie van Sint-Oedenrode na het overlijden van zijn vader. Emond geeft dit leen direct over aan zijn broer Gijsbrecht. RKB 17145 f. 194v.

²⁰⁷ Arnold Heijm van Bronckhorst, zoon van Arnold (die tussen 1364 en 1397 diverse malen schepen is in 's-Hertogenbosch), broer van Hendrik (nr. [255]), gehuwd met Catharina van Berchem (maar niet vermeld in Van der Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 273-274). Van den Bichelaer, *Notariaat*, p. 202-204. Schepen van 's-Hertogenbosch 1403, 1408, 1412. BESH; SAP II, p. 55. Een Arnold Heym (waarschijnlijk zijn vader) wordt in 1387-1388 na koop beleend met een goed geheten Ten Huls bij Sint-Oedenrode. RKB 17144 f. 223v.

²⁰⁸ Hendrik Heijm van Bronckhorst (†1427), zoon van Arnold, broer van Arnold (nr. [254]). Van den Bichelaer, *Notariaat*, p. 202-204. Schepen van 's-Hertogenbosch 1405, 1409, 1413, 1421 en 1427. BESH.

- 256 Joannes Wolfaert²⁰⁹
 257 Joannes van Gemert²¹⁰
 258 Hubertus van Gemert²¹¹
 259 Henricus Becker²¹²
 260 Nicolaus Steenwech aut Scoonwech ^(a)²¹³
 261 Henricus Dickbier filius Godefridi²¹⁴
 262 Jacobus Coptite filius Willelmi²¹⁵
 263 Jacobus van Vlaederacken²¹⁶
 264 Gerardus van der Aa²¹⁷
 265 Florentius van der Aa filius Willelmi militis²¹⁸
 266 Jacobus van Meisel

^(a)Afschrift C: *Claes Steenwech*. FVS 1406 f. 332v.

²⁰⁹ Jan, zoon van Wolfert is schepen van 's-Hertogenbosch in 1399 en 1404. BESH. Arend Wolfert ontvangt op 18 maart 1417 drie lenen (een tiende te Druenen, *'t goet Ten Eynde* te Oisterwijk en *een goet* gelegen te Haaren), vermoedelijk na het overlijden van zijn vader. RKB 17145 f. 220v. Deze Arend is schepen van 's-Hertogenbosch in 1421 en 1428.

²¹⁰ Vgl. nr. [301]. Jan van Gemert, zoon van Jan (schepen 's-Hertogenbosch 1360, 1364, 1368), broer van Hubert (nr. [258]) en Gerlach (GDB, p. 689 nr. 100, arts van hertogin Johanna), vader van Gerlach (GDB, p. 689 nr. 101). Schepen 's-Hertogenbosch 1386, 1393 en 1407. Laagschout van 's-Hertogenbosch 1395-1405. Van den Bichelaer, *Notariaat*, p. 152-154; BESH. Op 21 november 1388 bekent hertogin Johanna aan *Jehan de Ghemert* een bedrag van 500 Hollandse gulden schuldig te zijn. RKB 436 f. 120r.

²¹¹ Hubert van Gemert (†voor 24 juni 1427, LH 396 f. 143v), zoon van Jan, broer van Jan (nr. [257]) en Gerlach (GDB, p. 689 nr. 100). Laagschout van 's-Hertogenbosch 1384-1394 (volgt zijn vader Jan op). Schepen 's-Hertogenbosch 1390, 1397, 1401 en 1418. Van den Bichelaer, *Notariaat*, bijlage nr. 136; BESH. Gehuwd met Margaretha Heijm. LGH 396 f. 143v.

²¹² Hendrik Becker, schepen van 's-Hertogenbosch in 1403, 1408, 1412. BESH.

²¹³ Diverse leden van het geslacht Steenwech zijn in de veertiende en vijftiende eeuw schepen van 's-Hertogenbosch, maar hieronder wordt geen Klaas genoemd. BESH.

²¹⁴ Hendrik Dicbier Godevaartszoon, ontvanger van de meierij van 's-Hertogenbosch van 1403-09 en schepen van 's-Hertogenbosch in 1381, 1390, 1396, 1403, 1408, 1412, 1421, 1425, 1429. BESH; GDB, p. 681; RKB 5232-5238. Hendrik Dicbier Godevaartsz. geeft op 5 juni 1427 over aan zijn zoon Willem *'t goet Ter Schuren (...)* *dats te weten een woninghe ende land dair men vijf mudsards op sayet ende enen beempt heit die voirtbeempt*, gelegen in de parochie van Tongeren (bij Bostel). LH 396 f. 144v.

²¹⁵ Jacob Coptite Willemszoon (voor 13 augustus 1419) is schepen van 's-Hertogenbosch in 1395, 1400, 1410 en 1414. In 1419 ontvangt zijn dochter jonkvrouw Ide *'t goet Ten Bogarde* te Sint-Oedenrode in leen na overlijden van haar vader. Zij verkoopt het leen meteen door aan Mercelis den Lubbe. LH 396 f. 20v. Een Jacob Coptite wordt gevangen genomen te Baesweiler. Losgeld: 350 mottoenen. SAP II, p. 252.

²¹⁶ Jacob van Vladeracken. Schepen van 's-Hertogenbosch in 1405, 1411, 1417 en 1427. BESH en SAP IV, p. 143.

²¹⁷ Gerrit van der Aa (†voor 13 februari 1409). Schepen van 's-Hertogenbosch in 1386, 1390, 1396, 1403 en 1407. BESH. Bezit een *goet gelegen tot Bakel* in de meierij van 's-Hertogenbosch dat in 1409 overgaat op zijn gelijknamige zoon Gerrit van der Aa. RKB 17145 f. 134v.

²¹⁸ Floris van der Aa, *heeren Willems zoen van der Aa, ridders*, ontvangt op 22 januari 1411 een goed in leen *gehieten de Stroetbolle* te Sint-Oedenrode. RKB 17145 f. 160r. Floris van der Aa is schepen van 's-Hertogenbosch in 1408. BESH.

- 267 Staemelaert van Uden²¹⁹
 268 Henricus van Uden frater ejus²²⁰
 269 Joannes van Herlaer
 270 Emondus van Hellu
 271 Gerardus van Vlaederacken²²¹
 272 Nicolaus Oem²²²
 273 Joannes van Dordrecht²²³
 274 Joannes Oem²²⁴

In villicatione de Maeslant
 275 Joannes, dominus de Megem²²⁵

²¹⁹ Stamelaart van Uden, schepen van 's-Hertogenbosch in 1401, 1406, 1435, 1439, 1444. BESH. Onderschout van 's-Hertogenbosch 1406-13, 1413-15, 1418; schout van 's-Hertogenbosch 1430; ondertresorier van Brabant 1419; raadsheer van Jan IV en Filips van Sint-Pol 1422-30. GDB, p. 736 nr. 239; SAP IV, p. 71. Genoemd als leenman van de hertog in 1415. RKB 17145 f. 194r.

²²⁰ Hendrik van Uden van Vlierden (†voor 10 januari 1430). Op die datum ontvangt zijn zoon Hendrik een goed gelegen te Bladel van 20 bunder in leen na het overlijden van zijn vader. LH 396 f. 203v. Hendrik van Uden ontvangt voor 24 juni 1403 de helft van *eenen tienden tot Hees bi Den Bosch gelegen* (Heesch) na het overlijden van zijn vader Gerrit van Uden, die dit leen in 1388/89 had ontvangen samen met zijn broer Hendrik na het overlijden van hun vader Arnold van Uden. Op 11 januari 1415 verkoopt hij dit leen aan zijn broer Koenraad. RKB 17144 f. 245r en 17145 f. 37v, 193v. Schepen van 's-Hertogenbosch in 1402, 1407, 1412 en 1427. BESH; SAP IV, p. 71.

²²¹ Gerrit van Vladeracken, zoon van wijlen Arend van Vladeracken ontvangt in 1401-02 een leen van 12 morgen in *die hooven bi Den Bosch* (Bokhoven). RKB 17145 f. 18v. In 1382-83 bezit Jan van Vladeracken dit leen. RKB 17144 f. 148v. Een Gerard van Vladeracken is schepen van 's-Hertogenbosch in 1369 en een naamgenoot in 1436, 1440, 1445, 1449, 1453, 1457, 1464 en 1470. BESH; SAP IV, p. 143-144.

²²² Klaas Oem van Bokhoven, zoon van Jan Oem, broer van Jan Oem (nr. [274]). Zijn vader Jan koopt in 1365 de heerlijkheid Bokhoven en in 1371 ook de heerlijkheid Olmen van zijn zwager Dirk van der Donck. Hij komt in 1420 in conflict met zijn broer Jan en zijn zusters Liesbeth, Margriet en Aleid over de nalatenschap van zijn overleden broer Jan Oem van Peelt. Van den Bichelaer, *Notariaat*, p. 352-354.

²²³ Jan van Dordrecht (†voor 24 augustus 1412). Schepen van 's-Hertogenbosch 1374, 1388, 1392, 1398, 1405, 1409. BESH. Hadewich van Dordrecht ontvangt op 24 augustus 1412 samen met haar man en voogd Klaas Stewich twee *goede* te Oisterwijk en Tilburg na het overlijden van haar vader Jan van Dordrecht. RKB 17145 f. 171v. In 1428 wordt nog genoemd Elisabeth, dochter van wijlen Jan van Dordrecht, met haar echtgenoot Hendrik van Amersoyen. LH 396 f. 182v.

²²⁴ Jan Oem van Bokhoven, zoon van Jan Oem, broer van Klaas Oem van Bokhoven (nr. [272]). Van den Bichelaer, *Notariaat*, p. 352-354. Op 15 december 1449 wordt Margaretha Oem, dochter van heer Jan Oem, heer van Bokhoven, beleend met het goed te Olmen na het overlijden van haar vader. Galesloot, *Inventaire* I, p. 139, 145-146.

²²⁵ Zie ook nr. [802]. Jan van Megen (†voor 10 mei 1417), heer van Megen dat hij in 1407-08 aan de hertog van Brabant opdraagt om het weer terug in leen te ontvangen. In 1358 is hij nog minderjarig. Zoon van Willem, heer van Megen, gehuwd met 1. Ermgard, vrouwe van Haps 2. Machteld van Beverweerde. Schout van 's-Hertogenbosch 1392-1398. Kerremans, *Étude*, p. 353. In 1417 worden Hendrik en Jan Dicbier, zonen van Hendrik, heer van Mierlo (nr. [284]), en Theodorica van Megen, tot voogd benoemd van Jans minderjarige dochter Elisabeth. Op 5 juni 1427 ontvangt Jan Dicbier van Mierlo *dat huys van Meghen alsoe open huys des hertoghen van Brabant* in leen. LH 396 f. 144v. In mei 1430 volgt de belening van Hendrik Dicbier aan wie Jan zijn aandeel had verkocht. Na de dood van Elisabeth van Megen in 1431 ontvangt Jan uiteindelijk toch de heerlijkheid in leen. Van der Ree-Scholtens, *Grensgebieden*, p. 39, 58-61.

- 276 Willelmus van Nuwelant²²⁶
 277 Arnoldus van Nuwelant²²⁷ frater ejus
 278 Gerlacus van Nuwelant²²⁸
 279 Henricus Rooverssoen²²⁹
 280 Moedel van den Donck²³⁰
 281 Magister Joannes Baillaert²³¹

In villicatione Pedelant

- 282 Joannes van Kessel²³²
 283 Willelmus van Ouden²³³
 284 Henricus Dickbier²³⁴

[f.237v] 285 Henricus van Hersele²³⁵

²²⁶ Een Willem van Nuland is schepen van Zaltbommel in 1401. SAP III, p. 39.

²²⁷ Arnoud van Nuland, broer van Willem (nr. [276]).

²²⁸ Gerlach van Nuland.

²²⁹ Hendrik Roverszoon, broer van Jan en Arnoud, afkomstig uit Oss. Zijn broer Jan laat hem in zijn testament uit 1388 het schrijfbacht van Oss en een harnas na. Van den Bichelaer, *Notariaat*, p. 442-446.

²³⁰ Een Gozewijn Moedel van der Donck is laagschout van 's-Hertogenbosch 1417 en schepen aldaar 1422. Deze Gozewijn is gehuwd met Gertrude, dochter van Jan Roverszoon, broer van Hendrik (nr. [279]). Deze Jan laat aan Gozewijn in zijn testament uit 1388 diverse goederen te Oss, Kessel, Geffen en Haren na, alsmede het schrijfbacht van Oss dat echter tot diens dood in handen van zijn broer Hendrik (nr. [279]) moest blijven. Van den Bichelaer, *Notariaat*, p. 124; BESH.

²³¹ Jan Baillart, schepen van 's-Hertogensbosch in 1413, 1426, 1433, 1439, 1443. BESH. Jan Baillart is ontvanger generaal van Brabant 1429-31; raadsheer van Filips van Sint-Pol 1429-30. Leeft nog in 1449 wanneer hij in een brief aan de Rekenkamer verzoekt om het sluiten van zijn rekeningen als ontvanger-generaal. Hij verklaart dan arm en oud te zijn. GDB, p. 657 nr. 13.

²³² Jan van Eindhoven, zoon *heeren Jans van Kessel*, ontvangt op 17 februari 1411 de helft van de windmolen te Kessel met het gemaal na het overlijden van zijn broer Willem van Eindhoven. RKB 17145 f. 160v.

²³³ Een Willem van Ouden strijdt te Baesweiler onder heer Jan van Cranendonck, losgeld 125 mottoenen. Schepen van 's-Hertogenbosch 1374. SAP III, p. 81, 338; De Raadt, *Combattants*, p. 28.

²³⁴ Hendrik Dicbier (†voor 1 juli 1410), heer van Mierlo. Zoon van Jan. Raadsheer van Antoon 1406-09. Hij verwerft in 1385-86 de tiende van Empel en Meerwijk van Jan van Redelgem (nr. [66]) en op 7 januari 1407 verwerft hij van heer Jan van Redelgem, ridder, een erfrente van 220 gulden per jaar op dezelfde tiende. RKB 17144 f. 192r, 17145 f. 118v. Hij krijgt in 1390 de hoge heerlijkheid van Mierlo in pand. GDB, p. 681 nr. 72 en RKB 438 f. 16r. Op 4 december 1410 verwerft *Heinric van Mierle, Heinricx soen (...)* 't dorp van Mierle metter heerlijkheit ende mitten toebehoorten en die molen van Colle na het overlijden van zijn vader. Hendriks zoon Jan (wel Dicbier genoemd) ontvangt tegelijkertijd de tiende van Empel en Meerwijk en het goed Ten Houte in Sint-Oedenrode in leen. RKB 17145 f. 159v-160r. Deze Jan Dicbier van Mierlo (over hem GDB, p. 681 nr. 73) ontvangt op 5 juni 1427 *dat huys van Meghen alse open huys des hertoghen van Brabant* in leen na het overlijden van Jan, heer van Megen (nr. [275]), en nogmaals op 17 mei 1430). Tevens koopt hij op 3 mei 1429 de heerlijkheid Mierlo van zijn broer Hendrik. LH 396 f. 144v, 183v, 204r, 235v.

²³⁵ Hendrik van Heersel is ontvanger van de meierij van 's-Hertogenbosch 1413-16, 1421-22. RKB 5244-5246, 5251.

- 286 Godefridus van Doerne filius Willelmi²³⁶
 287 Arnoldus van Doerne frater Godefredi²³⁷
 288 Joannes van Wijfliet²³⁸
 289 Godefridus van Bruhese²³⁹
 290 Joannes van Bruhese²⁴⁰
 291 Joannes van der Schaut ^(a)
 292 Walterus qui habet filiam Henrici Sbruynen ^(b)
 293 Gerlacus filius Goede Gerlaxx soen
 294 Gerlacus Lucas soen²⁴¹
 295 Lucas van Erpe Lucas soen²⁴²
 296 Willelmus van Brouhoven²⁴³
 297 Vrient van Rode

^(a)Afschrift C : Jan van der Schave. — ^(b) Afschrift C: Wouter de Heins Sbruynen dochter heeft.

²³⁶ Godevaart van Deurne Willemszoon, krijgt in 1397 de hoge heerlijkheid van Deurne in pand voor 541 Hollandse guldens. RKB 538 f. 15v en GDB, p. 75. Zijn vader Willem, van wie hij de heerlijkheid erfde, wordt genoemd *Willeme heere Gheertis soene van Doerne* wat duidt op een ridderlijke titel van zijn grootvader. LB 1111 f. 105r-v. Op 21 mei 1428 ontvangt Jan van Deurne, zoon van wijlen Godevaart, *die gerichte van Doerne* in leen. LH 396 f. 161v. Op 24 april 1456 verkoopt hij de heerlijkheid dor aan heer Iwein de Mol. LB 1111 f. 105r-v. Niet te verwarren met Godevaart van Deurne Everardszoon (†voor 15 december 1408) wiens zoon Everard op 15 december 1408 *sijn huys met sinen toebehoorten gelegen tot Doern* (Deurne) in leen krijgt na het overlijden van zijn vader. RKB 17145 f. 133v; LB 1111 f. 106r-v.

²³⁷ Arnold van Deurne Willemszoon, zoon van Willem, broer van Godevaart (nr. [286]).

²³⁸ Jan van Wijtvliet (†voor 1 augustus 1421) ontvangt op 13 juni 1414 twee hoeven en een cijns in de parochie van *Baerle in den lande van Tuernout* in leen na het overlijden van Bertout Back (nr. [339]), *sijns broeders*. RKB 17145 f. 182v. Op 1 augustus 1421 gaan deze lenen tesamen met een *goet* te Oisterwijk vanwege zijn overlijden over op zijn zoon Jan. LH 396 f. 51r. Pieter van Wijtvliet is warandemeester van Brabant 1407-29. Smolar-Meynart, *La justice*, p. 531.

²³⁹ Godevaart van Bruhese neemt op 27 september 1407 een leen (een *ercommer van 6 mudden siaers opte goede van Bruhesen*) over van Arend Stamelaar van Bruhese. RKB 17145 f. 118r.

²⁴⁰ Een Jan van Bruhese strijdt tijdens de slag bij Baesweiler onder de banier van de schout van 's-Hertogenbosch, Jan Brien van Kraainem (losgeld 450 mottoenen). Vermoedelijk is dit dezelfde Jan die schepen is te 's-Hertogenbosch in 1368, 1372, 1382 en 1400. De Raadt, *Combattants*, p. 15; BESH. Een Jan van Bruhese ontvangt op 18 juli 1418 *'t goet geheeten Ter Smissen metter tienden ende sinen anderen toebehoorten in de parochie van Aerle bij Beeke* (= Aarle-Rixtel bij Beek en Donk) in leen na het overlijden van zijn vader Jan. RKB 17145 f. 221v.

²⁴¹ Gerlach Lucaszoon van Erpe wordt op 22 september 1409 of 1410 beleend met enkele kleine lenen in Sint-Oedenrode. RKB 17145 f. 147r. In 1419 is sprake van een Lucas van Erpe *Gheerlics soen* die in dat jaar het schrijfbacht van Peelland koopt van Hendrik van Beke. LH 396 f. 20r; Galesloot, *Inventaire I*, p. 369.

²⁴² Lucas van Erpe Lucaszoon (†voor 26 oktober 1417). Schepen van 's-Hertogenbosch 1398, 1405. BESH. Een Lucas van Erpe koopt in 1401-02 van Jan van der Weteringen een woning geheten *Shertoghen huys* te Sint-Oedenrode. RKB 17145 f. 20v. Niet te verwarren met Lucas van Erpe Gerlachs. die op 17 mei 1426 wordt beleend met het *goet te Wolfs-winkel* in de meierij van 's-Hertogenbosch. LH 396 f. 125v.

²⁴³ Vgl. nr. [342].

- 298 Theodoricus van Dinter Spirinxsoen
- 299 Rudolphus van Dinter²⁴⁴
- 300 Theodoricus van Gemert²⁴⁵
- 301 Joannes van Gemert²⁴⁶
- 302 Godefridus van Gemert
- 303 Lucas van Ponsendaele²⁴⁷
- 304 Gerlacus Knode Henricx soen van Erpe²⁴⁸
- 305 Henricus de Herpe²⁴⁹
- 306 Theodoricus de Luwe
- 307 Daem de Luwe, frater ejus
- 308 Willelmus van Kriekenbeke²⁵⁰
- 309 Joannes van der Donck²⁵¹
- 310 Lucas Meeus van Beke²⁵²
- 311 Gerardus van Eycke²⁵³
- 312 Henricus Cuyst²⁵⁴

²⁴⁴ Een Rudolf van Dinter strijdt tijdens de slag bij Baesweiler onder de banier van de schout van 's-Hertogenbosch, Jan Brien van Kraainem (losgeld 378 mottoenen). De Raadt, *Combattants*, p. 15; SAP I, p. 384.

²⁴⁵ Dirk van Gemert, zoon van wijlen Dirk van Gemert, ontvangt op 12 augustus 1424 de windmolen te Maren. Op de helft van de molen is een lijftocht gevestigd op naam van zijn moeder Liesbeth van Gemert die daar haar leven lang recht op heeft. LH 396 f. 105r.

²⁴⁶ Vgl. nr. [257]. Jan van Gemert, zoon van *magister Gherlacus*, arts van hertogin Johanna (zie GDB. 689 nr. 100). Een *Jan van Ghemert* draagt in 1401-02 *sijn goede van Wolfswinkel, wilen meester Gheerlic vereyghent* op aan hertogin Johanna, om het vervolgens in leen terug te ontvangen. RKB 17145 f. 23v. Aangezien Wolfswinkel gelegen is in Peelland, is het waarschijnlijk dat het hier om deze Jan van Gemert gaat.

²⁴⁷ Lonij van Erpe, *die men heet van Poncendael*, zoon van Lucas van Erpe, wordt op 26 oktober 1417 beleend met *een goet tot Gherwen gelegen*. LH 396 f. 3v.

²⁴⁸ Een Gerlach van Erpe strijdt tijdens de slag bij Baesweiler onder de banier van de schout van 's-Hertogenbosch, Jan Brien van Kraainem (losgeld 509 mottoenen). De Raadt, *Combattants*, p. 15; SAP I, p. 432. Een Hendrik Knode is schepen van 's-Hertogenbosch 1375, 1379. BESH.

²⁴⁹ Een Hendrik van Erpe wordt in 1383-84 beleend met tien morgen te Rosmalen. RKB 17144 f. 162v. Hendrik van Erp betaalt heergewaden in 1402-03 over *sijn leengoede*. Een Hendrik van Erp nog genoemd in 1423. SAP I, p. 432.

²⁵⁰ Willem van Kriekenbeke (†voor 9 mei 1414). Jan van Kriekenbeke ontvangt op die datum *'t goet te Bovendonck, dat groet is omtrent 50 buene of meer*, gelegen in de meierij van 's-Hertogenbosch, in leen na het overlijden van zijn vader Willem. RKB 17145 f. 180v. Vgl. SAP II, p. 281.

²⁵¹ Een jonker Jan van der Donck ontvangt in 1386 een deel van de schadevergoeding van 2.200 mottoenen waarmee zijn vader ridder Jan is vrijgekocht na de slag bij Baesweiler (onder de banier van Robert van Namen). SAP I, p. 390.

²⁵² Op 31 december 1422 koopt Arend Vrient van Beke, zoon van wijlen Lucas Meeus van Beke, het goed te *Aerlebeke*, gelegen bij Sint-Oedenrode met *woeningen, lande, beemde, visscherien* van Gerrit van Boxtel, zoon van Gerrit heer Gerritsz. van Boxtel. LH 396 f. 77v. Elisabeth Meeus *dochter te Beke* ontvangt op 24 september 1416 een niet nader gespecificeerd leen te *Haerlebeke* na het overlijden van haar broer, meester Jan van Beke. RKB 17145 f. 229v.

²⁵³ Een Gerrit van Eyck strijdt tijdens de slag bij Baesweiler onder de banier van de schout van 's-Hertogenbosch, Jan Brien van Kraainem (losgeld 324 mottoenen). De Raadt, *Combattants*, p. 15; SAP I, p. 415.

²⁵⁴ Een Hendrik Kuyst (†voor 1421), afkomstig uit Eindhoven, gehuwd met Elisabeth van den Grave, is notaris te Luik, Oerle en Gemert. Van den Bichelaer, *Notariaat*, p. 281.

313 Gerlacus de Roovere, filius domini Edmondi militis²⁵⁵

314 Arnoldus de Roovere, frater Gerlaci²⁵⁶

315 Henricus van Lieshout²⁵⁷

316 Willelmus van Lieshout, frater ejus²⁵⁸

In villicatione Campinie

317 Willelmus van Millenberg, dominus de Craenendonck²⁵⁹

318 Willelmus van Aerle²⁶⁰

319 Brunsten van Herbeke²⁶¹

320 Godefridus Lippenssoen van Hapaert²⁶²

321 Emmen Schaven

322 Hubertus Back²⁶³

323 Gijs Cuyst junior

324 Joannes van Scadacker Rutgeri filius

325 Udeman Arent Udemanssoen van Kerspe²⁶⁴

326 Godefridus van Gempe

327 Rodolfus van Lairvenne²⁶⁵

328 Henricus van Nuwelant te Vlairtem²⁶⁶

329 Haengreve van Beringen²⁶⁷

²⁵⁵ Gerlach de Rover, zoon van heer Emond, broer van Dirk (nr. [253]). Heer Emond de Rover vecht te Baesweiler onder Jan II van Polanen, heer van de Lek. Losgeld: 1100 mottoenen. Deze Emond is schepen van 's-Hertogenbosch 1365, 1373, 1388, 1392 en 1401. SAP, III, p. 282; De Raadt, *Combattants*, p. 30; BESH.

²⁵⁶ Arnoud de Rover, broer van Gerlach (nr. 313)) en daarmee zoon van heer Emond. Schepen van 's-Hertogenbosch 1424, 1429 en 1443. BESH. Een *Arnt den Roever* koopt op 7 mei 1410 de helft van de koningshoeve te Eethen in het Land van Heusden. RKB 17145 f. 151r. Een *Arnde den Roever die men heit Wolf* ontvangt op 21 februari 1423 het goed Ten Bijgaerde gelegen te Oisterwijk *bi der kerken*. LH 396 f. 77v. Begin 1425 is er sprake van Aleid Rover, dochter van wijlen heer Arend Rover, ridder, en weduwe van Willem van Langelaer. LH 396 f. 124r. Dit is niet *Ernoul de Roever* die in 1375 het goed Ten Hove bij Eindhoven in leen ontvangt met de helft van de tol van Eindhoven, Oirschot, Tongelre en Sint-Oedenrode voor 500 oude schilden. RKB 536 f. 17v, 538 f. 15v.

²⁵⁷ Hendrik van Lieshout (†voor 2 januari 1428). Op die datum ontvangt Hendrik van Lieshout na het overlijden van zijn gelijknamige vader *'t goet van Boleet* gelegen te Sint-Oedenrode. LH 396 f. 160v. Zie ook Galesloot, *Inventaire I*, p. 163. Broer van Willem (nr. [316]).

²⁵⁸ Willem van Lieshout, broer van Hendrik (nr. [315]).

²⁵⁹ Willem van Milberg, heer van Cranendonck. Zie nr. [242].

²⁶⁰ Willem van Aarle.

²⁶¹ Brunsten van Eerbeek.

²⁶² Godfried Lippenszoon van Hapert.

²⁶³ Op 15 augustus 1410 wordt Hendrik Back, zoon van de overleden Hubrecht Back, beleend met *die grute van Oerle* (bij Veldhoven). RKB 17145 f. 147v. Een Hendrik Back, mogelijk de vader van Hubrecht, vecht mee in de slag bij Baesweiler onder de banier van Jan, heer van Cranendonck (losgeld: 84 mottoenen). De Raadt, *Combattants*, p. 27; SAP I, p. 197.

²⁶⁴ Kerspe is vermoedelijk Keersop bij Valkenswaard.

²⁶⁵ Roelof van den Laarvenne ontvangt op 16 augustus 1415 twaalf bunder land gelegen in Westerhoven (N-Brabant) na het overlijden van Aleid Godert Kenensoens dochter. RKB 17145 f. 194v.

²⁶⁶ Hendrik van Nuland. Vlairtem is vermoedelijk Blaarthem onder Eindhoven.

²⁶⁷ Hendrik Haengreve, zoon van Jacob Haengreve van Beringen, ontvangt op 14 januari 1412 het goed te Eersel, geheten *shertogen hofstat*, na overdracht van zijn vader. RKB 17145 f. 170v. Deze Hendrik, zoon van Jacob, wordt opnieuw genoemd in 1431 bij de

- [f.238r] 330 Godefridus van den Merevenne²⁶⁸
 331 Joannes Pieters van Bladel
 332 Arnoldus van Baest²⁶⁹
 333 Jacobus van Baest filius ejus²⁷⁰
 334 Thomas van Baest filius ejus²⁷¹
 335 Willelmus Bierkens soen van Zeelst
 336 Gerardus van Perctshem²⁷²
 In villicatione de Oosterwyck
 337 Arnoldus Houtappel²⁷³
 338 Joannes van Haeren
 339 Bertout Back²⁷⁴
 340 Godefridus van Brecht²⁷⁵

koop van twintig bunder te Bladel van Daniël en Hendrik van Uden (nr. [268]), zoons van wijlen Hendrik van Uden van Vlierden. LH 396 f. 227r.

²⁶⁸ Godevaart van den Merevenne ontvangt op 29 december 1414 na het overlijden van zijn gelijknamige vader *'t goet ten Roedeken gelegen tot Aerle* plus nog een *beemt gehieten den Most* in de parochie van Oirschot in leen. RKB 17145 f. 193v. Op het eerste leen vestigt hij een douarie ten bate van zijn aanstaande vrouw Geertrui van der Wiel op 9 april 1421. LH 396 f. 52r.

²⁶⁹ Arend van Baest (†voor 27 februari 1411). Vader van Jacob en Thomas (nrs. [333] en [334]). Heeft tien bunder land en twaalf manschappen te Mierde in leen. RKB 17145 f. 161r.

²⁷⁰ Jacob van Baest, zoon van Arend (nr. [332]), broer van Thomas (nr. [334]).

²⁷¹ Thomas van Baest, zoon van Arend (nr. [332]) en broer van Jacob (nr. [333]). Ontvangt op 27 februari 1411 tien bunder land en twaalf manschappen te Mierde in leen na het overlijden van zijn vader Arend. Hij verkoopt dit leen direct door aan Hendrik Tielmans. RKB 17145 f. 161r.

²⁷² Jonkheer Gerrit van Pietersem (†voor 20 augustus 1416, zie RKB 17145 f.229v). Op die datum ontvangt jonkheer Rogier van Leefdaal *den hof geheiten de Eeckaert* (Eckart) te Eindhoven in leen na het overlijden van Gerrit. Familierelatie wordt niet aangegeven. Deze Rogier is een zoon van Jan, heer van Pietersem, Leefdaal en Oirschot, en een broer van Willem van wie hij deze heerlijkheden erft. Rogier wordt in 1400 buitenpoorter van Brussel. Rogier van Pietersem, heer van Leefdaal, ontvangt op 1 augustus 1429 *'t goet van Sittaert* gelegen bij Beersel (in de ammanie van Brussel) in leen. LH 396 f. 196v; Godding, "Bourgeoisie", p. 53. Rogier overlijdt voor 18 november 1443 wanneer *Jan soene tot Merode* (nr. [672]) namens zijn oom Jan heer tot Pietersem met het hof te Leefdaal wordt beleend. RKB 555 f. 273v; LH 24 f. 47v; GDB, p. 721 nr. 194.

²⁷³ Arend Houtappel (†voor 6 maart 1428). Op die datum ontvangt Margriet Houtappel samen met haar voogd Dirk den Borchgrave *een huys, hof ende hofstat, een buenre groet mit 6 buenre wynnens lants* gelegen te Berkel, bij Oisterwijk, in leen na het overlijden van haar vader Arend. LH 396 f. 16r. Eerder, op 16 november 1407, vestigt Arend een douarie op zijn leengoederen te Oisterwijk voor zijn vrouw, Hillegonde van Oestersele. RKB. 17145 f. 118v. Zijn vader is waarschijnlijk Wouter Back die in 1385-86 dit leen ontvangt na de dood van diens vader Arend Houtappel. RKB 17144 f. 192r. Zie ook SAP II, p. 119.

²⁷⁴ Bertout Back (†voor 13 juni 1414). Op die datum ontvangt zijn zoon Gerrit Back *'t goet tot Ynhout metten toebehoirten* gelegen in de parochie van Tilburg na het overlijden van zijn vader. Op dezelfde dag gaan twee hoeven en een cijns te Baarle-Hertog in *den lande van Tuernout* over op *sijs brueders* Jan van Wijtvliet. RKB 17145 f. 180v, 182v.

²⁷⁵ Godevaart van Brecht (†voor 18 juli 1427). Jan van Brecht, zoon van wijlen Godevaart, ontvangt in dat jaar *een woeninge* te Wilrijk met twaalf bunder *bosch, enssels ende lants*, en een tiende te Oisterwijk na het overlijden van zijn oom Jan van Brecht (nr. [341]). LH 396 f. 158r, 160r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 373.

- 341 Joannes van Brecht frater ejus²⁷⁶
 342 Willelmus van Broichoven Bacxsoene²⁷⁷ nota
 343 Theodoricus Everdoy te Goirle
 344 Willelmus van Spulle te Beke²⁷⁸
 345 Laurentius van den Rode
 346 Joannes Meesterheindricxsoen
 347 Theodoricus van Haestrecht, dominus in Venloen²⁷⁹

Oppida

- 348 Shertogenbosche

Francisie

- 349 Helmont
 350 Eyndhoven
 351 Sent Oden-rode
 352 Oosterwyck
 353 Os
 354 Oerschot

In Marchionatu

Prelati

- 355 Abbas Sancti Michaelis Antwerpie²⁸⁰
 356 Abbas Sancti Bernardi
 357 Abbas de Tongerlo²⁸¹
 358 Abbas de Everbode²⁸²

²⁷⁶ Jan van Brecht (†voor 18 juli 1427). Op die datum ontvangt Jan, zoon van zijn broer Godevaert (nr. [340]) een woeninge te Wilrijk met twaalf bunder *bosch, enssels ende lants* en een tiende te Oisterwijk na het overlijden van zijn oom Jan van Brecht. LH 396 f. 158r, 160r. Mogelijk zijn Jan en Godevaert (nr. [340]) zonen van Jan van Brecht die tijdens de slag bij Baesweiler dient in de rotte van Jan Godevaert. Logeld: 2.188 mottoenen. De Raadt, *Combattants*, p. 22; SAP I, p. 325.

²⁷⁷ Vgl. nr. [296]. Willem van Broecheven (†voor 15 juli 1421). Op die datum ontvangt zijn zoon Arend 24 bunder land, gelegen te Oisterwijk, in leen na het overlijden van zijn vader Willem. LH 396 f. 51r.

²⁷⁸ Beke is hier vermoedelijk Hilvarenbeek.

²⁷⁹ Dirk van Haastrecht, heer van Loon op Zand (in het middelnederlands Venloon, niet te verwarren met Venlo). Volgt voor 24 juni 1403 zijn vader Paul op als heer van Tilburg, Goirle en Drunen die deze heerlijkheden in 1387 in pand had gekregen van hertogin Johanna voor oude Franse 4.000 schilden, een bedrag dat hij als schout van 's-Hertogenbosch aan haar had geleend. GDB, p. 73-75 en RKB 436 f. 5r en 17145 f. 34r. Paul (in 1383-84 beleend met *villam de Venloen* RKB 17144 f. 162r) is voor woensdag voor St. Katherina (25 november) 1401 overleden want dan krijgt zijn vrouw *dame Elsen, dame de Venloen, vefue de feu messire Pol de Haestricht* (Elsbeen van Dalem, zie Toorians, "Paulus van Haastrecht", p. 12-20) een bedrag van 4.000 franken, terugbetaald, waarschijnlijk als afkoop van de lening. RKB 436 f. 110r.

²⁸⁰ Peter Broom, abt van Sint-Michiel 1390-1413. Prims, *Geschiedenis* V.2, p. 241-244.

²⁸¹ Jan Geerts alias van Zichem († 22 augustus 1428, zie Ryckman de Betz, *Armorial* 2, p. 302-303 en LH 396 f. 195r). Abt van Tongerlo 1400-28. Raadsheer van Antoon en Jan IV. GDB, p. 688 nr. 96. Hij ontvangt in 1400-01 de helft van het dorp Tongerlo in leen na overlijden van zijn voorganger Jan van den Grave. Koopt in 1402-03 een deel van de tienden die Dirk van Haastrecht (nr. [347]) heeft in Tilburg. RKB 17145 f. 4v, 34v.

²⁸² Jan van Molnere alias van Herlaer, abt van Averbode 1394-1422. MB IV-A, p. 648-649; Backmund, *Monasticon* II, p. 273.

Barones

- 359 Dns. de Arckel²⁸³ | nota ratione van 't lant van Mechelen
 360 Dns. de Lecke et Breda²⁸⁴
 361 Dns. de Bergis ad Somam²⁸⁵
 362 Dns. de Lidekercke²⁸⁶ | over eenige landen in de baenderije van Breda

²⁸³ Jan, heer van Arkel († 1428). Zoon van Otto, heer van Arkel, gehuwd met Johanna van Gulik, dochter van hertog Willem VI van Gulik en Maria van Gelre. Na het overlijden van Machteld van Gelre, gravin van Kleef, de zus van zijn schoonmoeder, in 1382 komt hij in bezit van de rechten op het land van Mechelen (*terram Clevensem prope Mechliniam jacentem, cum villis et dominiis ad eam pertinentibus*, RKB 555 f. 516, 17144 f. 165r, 17145 f. 1r en Piot, *Pays de Malines*, p. IV) waarmee hij in 1383-84 door hertogin Johanna wordt beleend. Hij verpandt het land van Mechelen in 1394 aan Otto van der Poorten die het in dat jaar weer overdraagt aan Klaas Swaef (nr. [52]). Jan wordt in 1415 gevangen genomen door Gerrit van Strijen, heer van Zevenbergen (nr. [364]). In 1428, vlak voor zijn dood, draagt Jan het land van Mechelen over aan Jan II van Wezemaal (nr. [573]) naar eigen zeggen om de kosten van zijn eigen gevangenschap te betalen. Waale, *Arkelse oorlog*, p. 47-48, 60-61; Damen, "Heren", p. 144. Jan wordt inderdaad betrokken bij Brabants beleid: in november 1405 gaat er een bode van Brussel naar Gorinchem om hem een brief te bezorgen. RKB 2393 f. 65r. Op 18 februari 1431 wordt Arnold van Egmond, hertog van Gelre, beleend met het *dat lant van Cleve bij Mechelen* na het overlijden van Jan, heer van Arkel, *sijs oudervader*. LH 396 f. 225v. Jan is kortstondig in het bezit van de heerlijkheden Oijen en Dieden die de hertog van Gelre aan hem overdroeg in 1409 maar in 1412 weer afnam. Van der Ree-Scholten, *Grensgebieden*, p. 61.

²⁸⁴ Engelbert I van Nassau († 3 mei 1442), graaf van Nassau-Dillenburg en van Vianden (vanaf 1415 in pand, vanaf 1436 in leen), heer van de Lek en van Breda (verworven in 1404 via zijn huwelijk met Johanna, dochter van Jan III van Polanen, belening in 1403-04 van Johanna, *vrouwe van Breda* met *dlant van Breda etc.* RKB 17145 f. 53v), Grimbergen (*dlant, die goede ende heerlicheit van Grymbergen mit Londerselle ende allen den anderen dorpen den selden lande toebehoerende*. RKB 555 f. 252r. Pas gekocht in 1415-17. NBW XV, p. 535), Corroy-le-Chateau en Frasne-lez-Gosselies (gekocht in 1415-17, tussen 24 juni 1401 en 24 juni 1402 wordt *vrou Lisbetten van Spaenhem, vrou van Grymberghen* nog beleend met *dlant van Grymbergen* en *dlant van Courroit*. RKB 17145 f. 20r). Raadsheer van zowel de Hollandse graaf als de Brabantse hertog vanaf 1405. Speelt vooral in de jaren 1421-30 een belangrijke rol in de Raad van Brabant waarbij hij het conflict met de hertogen Jan IV en Filips van Sint-Pol niet schuwt. Kapitein-generaal van Brabant 1425; slotvoogd van Dalhem (1421-25), Geertruidenberg (1420-1441) en Turnhout (1429-30). Onderhandelt zowel voor het huwelijk van hertog Antoon met Elisabeht van Görlitz in 1407-09 als voor het huwelijk van Jan IV met Jacoba van Beieren in 1417-18. Ingezet voor vele andere diplomatieke en militaire missies. GDB, p. 715 nr. 178; NBW XV, p. 531-537; Damen, "Heren"; Janse, *Pion*, p. 138-141; Juten, "Engelbrecht I". Als raadsheer-kamerheer genoemd in de hofordonties van Filips de Goede 1433-1442. PCB id. nr. 2235.

²⁸⁵ Hendrik VIII van Boutersem († voor 21 maart 1419, zie LH 396 f. 11v), heer van Bergen op Zoom. Zoon van Hendrik VII, gehuwd met Beatrijs van Polanen, dochter van Jan II van Polanen. Actief als raadsheer van de Brabantse hertogen vanaf 1374/75 tot 1409. Voert een rotte aan tijdens de slag bij Baesweiler. Leent in 1398 en 1399 grote sommen geld aan hertogin Johanna. GDB, p. 669-670 nr. 42.

²⁸⁶ Arnold II van Gavere († 1414), heer van Lens, Liedekerke, Herchies en Ressegem. Zoon van Arnold I van Gavere (die deelnam aan de slag bij Baesweiler onder Lodewijk van Namen, SAP II, p. 342), gehuwd met Margaretha van Boutersem, dochter van Hendrik VII van Boutersem en weduwe van Gerard van Rotselaar, heer van Vorselaar. Raadsheer van Johanna 1399-1405. Onder Antoon is hij niet meer actief als raadsheer maar ontvangt hij tussen 1407 en 1414 nog wel een toelage van hout en houtskool. GDB, p. 687-688 nr. 94.

363 Dns. de Hoochstraeten²⁸⁷

364 Dns. de Sevenbergen²⁸⁸

Milites

365 D. Willelmus van Berchem²⁸⁹

366 D. Arnoldus van Crayenhem²⁹⁰

²⁸⁷ Jan IV van Cuijk († 15 juni 1442), heer van Hoogstraten van 1381-1382 tot 1429 (verkocht aan Frank II van Borssele maar behoudt vruchtgebruik), heer van Cuijk in 1382-1383 (toen beleend met *villam de Graven cum tota terra de Kuyc*, RKB 17144 f. 147v), maar omstreden (zou op 15 december 1400 overgedragen worden door Johanna van Cuijk, dochter van Wenemar, aan Willem I, hertog van Gelre. GDB, p. 55-56; Nijhoff, *Gedenkwaardigheden* III, p. 230-233), heer van Zaventem en Sterrebeek (verkocht in 1381 aan heer Hendrik van der Meeren), (helpt van) Brecht, (een deel van) Zundert geheten Wernhout (vanaf 1381, in 1435 verkocht aan Jan I van Wezemaal), Nieuwkuijk (verkocht in 1383). Zoon van Hendrik van Cuijk die een rotte aanvoert tijdens de slag bij Baesweiler en daar overlijdt. Gehuwd met 1. Machteld van Borssele, dochter van Frank I, heer van Sint-Maartensdijk (RKB 17144 f. 210r) 2. Johanna van de Lek, dochter van Hendrik (nr. [250]). Raadsheer van Antoon 1415 en Jan IV 1418-20. GDB, p. 680, nr. 69; Lauwerys, *Hoogstraten*, p. 38-43; De Win, *De adel*, p. 306-309; De Raadt, *Combattants*, p. 29. Jan van Cuijk, zoon van Jan, wordt in 1382 poorter van Brussel en in 1406 poorter van Leuven. Godding, "Bourgeoisie", p. 50.

²⁸⁸ Gerrit van Strijen († na 10 oktober 1419), heer van Zevenbergen na het overlijden van zijn vader Hugeman in 1403. *Bronnen dagvaarten* I-1, p. 253. Zijn vader wordt als baanderheer genoemd rond 1400. Janse, *Ridderschap*, p. 84. Gerrits broer Arnoud wordt genoemd als schout van Antwerpen 1412-14, 1419-20 en raadsheer van Jan IV 1419. GDB, p. 751 nr. 282. Arnoud is tevens leenman van de heer van Aarschot vanwege Ekeren en Ettenhove. LH 396 f. 35r; Galeslout, *Inventaire* I, p. 369. In 1415 neemt Gerrit Jan van Arkel gevangen. Pas vier jaar later levert hij Jan uit aan Jan IV die hem in ruil het *dlant ende die heerlicheit van Mechelen, hoge ende lege* belooft. Op 10 oktober 1419 volgt de belening van Gerrit. Indien Gerrit of zijn erfgenamen dit leen *niet vredelic gebruycken en macht* dan dient Jan IV binnen twee jaar de som van 20.000 gouden Franse kronen te betalen. Als garantie voor deze betaling belooft Jan IV Gerrit in het bezit te stellen van de dorpen Engelen en Vlijmen in het Land van Heusden, met de hoge en lage heerlijkheid. LH 119 48r-50v; Galeslout, *Inventaire* I, p. 128-129. Zie ook Damen, "Heren", p. 144.

²⁸⁹ Willem van Berchem († voor 18 augustus 1409, RKB 17145 f. 150r), heer van de helft van Oostmalle en van het kasteel te Wommelgem (Selzaten). Vader van Jan en Willem (nrs. [389] en [390]). Juten, "Heren van Berchem", p. 272-273. Hij vecht te Baesweiler onder de banier van Jan II van Polanen. SAP I, p. 239; De Raadt, *Combattants*, p. 30. Heer Willem van Berchem, ridder, wordt in 1384-85 beleend met een klein leen bij Kontich, als opvolger van Arnold van Eekhoven. RKB 17144 f. 175r. Heeft verder het goed van Chaam in leen van de heer van Breda. Van Berchem en Jéquier, *Sceaux et armoiries*, p. 13.

²⁹⁰ Arnoud van Kraainem († 17 mei 1430), heer van Grobbendonk (*die borch oft huys geheiten Grobbendonck*) vanaf 1384-85 na het overlijden van zijn vader ridder Arnoud. Gehuwd met vrouwe Johanna van Steenvoort, na zijn overlijden vrouwe van Grobbendonk. RKB 1744 f. 177v; LH 19 f. 261r-v. Raadsheer van Antoon, Jan IV en Filips van St. Pol; drossaard van Valkenburg 1395-1405; seneschalk van Limburg en Overmaas 1399-1407; drossaard van Millen, Gangelt en Waldfeucht 1412-20. GDB, p. 677 nr. 64. Verwerft in 1399 de hoge heerlijkheid van Ouden, Bouwel en Olmen in pand voor 1938 Hollandse guldens. RKB 436 f. 2v; RKB 438 f. 16r. Genoemd als markgraaf van het Land van Rijen 1393-1395. Kerremans, *Étude*, p. 358. Koopt in 1405-06 een erfrente van 80 nobel op het land van Hoogstraten. RKB 17145 f. 83v. Op 6 februari 1429 koopt Michiel van den Houte namens heer Arnoud van Kraainem, heer van Grobbendonk van Jan van Rotselaar (nr. [574]) een erfrente van 150 Rijns gulden op 't dorp, slot ende goede van Vorselaar, en op de heerlijkheid *beide hoge ende lege* van Smalvoort gelegen in de heerlijkheid van Vorselaar. LH 396 f. 180v-181r. Deze erfrente gaat samen met het huis van Grobbendonk na zijn

367 Dns. Joannes van Immersele ²⁹¹		
368 D. Arnoldus van Immersele ²⁹²		fratres (^a)
369 D. Henricus van Immersele ²⁹³		
370 D. Willelmus van Duffle ²⁹⁴		

(^a) Staat geschreven naast een accolade die de nummers [367] tot en met [369] omvat.

dood over op zijn vrouw Johanna van Steenvoort. LH 396 f. 211v-212r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 375. Staat bekend als partijganger van Filips de Goede. Stein, *Politiek*, p. 193. Arnoud van Kraainem, zoon van Arnoud, heer van Grobbendonk, wordt in 1380 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 50.

²⁹¹ Jan, heer van Immerseel (†voor 12 mei 1412 wanneer zijn dochter, vrouwe Katerijne van Immerseel, met haar man en voogd, heer Wijnand van Rode, het *huys, dorp ende heerlicheit van Ymmersele* in leen ontvangt. RKB 17145 f. 173v; LH 19 f. 292r). Zoon van heer Godevaart, heer van Wommelgem (die meedeed aan de slag bij Baesweiler onder Hendrik van Cuijk. Losgeld: 4230 mottoenen. SAP II, p. 134.), broer van Arnoud (nr. [368] en Hendrik (nr. [369]). In 1389 als enige van drie broers al ridder genoemd. Van der Hammen, "Oorkonden Immerselle", p. 240. Schout van Antwerpen 1382-1395, 1397-1399; schout van Mechelen 1399-1400; markgraaf van het Land van Rijen 1398-1400; meier van Tienen 1406-08. RKB 12678, 12900, 15660; Kerremans, *Étude*, p. 349, 357, 358; Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8429. Gouverneur van Limburg voor Filips de Stoute 1395-97; drossaard van Brabant 1399-1402; hofmeester van Johanna 1401-02, 1403-04; raadsheer van Johanna 1399-1404. GDB, p. 704-705 nr. 147; SAP II, p. 135.

²⁹² Arnoud I van Immerseel (†voor 25 maart 1420). Zoon van heer Godevaart, heer van Wommelgem, broer van Jan (nr. [367]) en Hendrik (nr. [368]), gehuwd met Elisabeth, dochter van heer Klaas van Kets, ridder. In 1389 nog geen ridder. Hun dochter Elisabeth huwt Jan van Boutersem. Van Hammen, "Oorkonden Immerselle", p. 238-241. Schepen van Antwerpen in 1393, 1396, 1397, 1415; rentmeester in 1395; burgemeester in 1414, 1418 en 1420. Prims, *Geschiedenis* VI.1 schepenlijsten; SAP II, p. 135. In 1402-03 wel ridder genoemd wanneer zijn echtgenote, vrouwe Elisabeth van Kets, *dat huys van der Hameyden* (ook wel Rameyen genoemd) te Berlaar, in leen ontvangt na opdracht van haar zwager heer Jan van Immerseel, hofmeester (nr. [367]). RKB 17145 f. 33v. Koopt het *hof van Ymmerselle mitten woinhove* van zijn nicht Katelijne van Immerseel. LH 19 f. 292r-v. Op 19 augustus 1415 ontvangt hij *een hof* gelegen bij de kerk van Lier *metten thienden, manscap ende anderen* in leen na het overlijden van zijn broer heer Jan van Immerseel. RKB 17145 f. 196v.

²⁹³ Hendrik van Immerseel (†voor 4 mei 1422). Zoon van heer Godevaart, heer van Wommelgem, broer van Jan (nr. [367] en Arnoud (nr. [368]) maar in 1389 nog niet genoemd. Van Hammen, "Oorkonden Immerselle", p. 241. Hij koopt op 1 maart 1407 een erfrente op de leengoederen van Jan van Gageldonk te Zundert en in het bezit hiervan wordt hij bevestigd op 15 augustus 1416. RKB 17145 f. 121r, f. 229r (daar ook vader Godevaart expliciet genoemd). Op 4 mei 1422 wordt zijn zoon Jan van Immerseel beleend met genoemd leen te Zundert na het overlijden van Hendrik. Op 26 februari 1427 ontvangt Hendrik van Immerseel, zoon van wijlen heer Hendrik, dit leen na het overlijden van zijn broer Jan. LH 396 f. 50r, 141r. Arnoud, een andere zoon van ridder Hendrik, koopt in het voorjaar van 1427 diverse kleine lenen in het markgraafschap van Klaas Kersmaker. LH 396 f. 141v-142r.

²⁹⁴ Willem van Duffel (†voor 3 januari 1414, zie RKB 17145 f. 178r), ridder genoemd in 1406-07. RKB 17145 f. 114v. In 1414 ontvangt na zijn overlijden zijn broer, de zieke Wouter van Duffel, *geheiten Berthout*, een erfcijs te Boortmeerbeek en 15 bunder land te Meerbeek in leen. Deze Wouter overlijdt nog datzelfde jaar voor 13 juni wanneer de lenen overgaan op diens zoon Wouter Berthout. RKB 17145 f. 178r, 179r.

[f.238v]

371 D. Henricus van Sompeke²⁹⁵372 D. Joannes van der Elst²⁹⁶373 D. Reynerus van der Elst²⁹⁷374 D. Godefridus van der Dilt, dominus de Borchvliet²⁹⁸375 D. Joannes van Sompeke²⁹⁹376 D. Walterus van der List³⁰⁰

²⁹⁵ Hendrik van Sompeke. Schepen van Antwerpen 1383, 1387, 1388, 1394, 1396, 1397, 1401, 1406, 1407, 1408, 1409, 1410 en 1412. SAP IV, p. 226-229. Prims, *Geschiedenis* V.3, p. 198 en schepenlijsten.

²⁹⁶ Jan van der Elst. Schepen van Antwerpen 1404-07, 1411 en 1413; gildedeken in 1408. Prims, *Geschiedenis* V.1 & VI.1, schepenlijsten. Zoon van ridder Gerard van der Elst en broer van Reinier (nr. [373]). SAP I, p. 424. Mogelijk dezelfde als Jan van der Elst die hertogelijk ontvanger van Brussel was 1412-18 en gecommiteerd door de Staten als ontvanger-generaal van Brabant 1415-16. GDB, p. 258-259, 496-497; RKB 2399, 4166-4167. Deze Jan claimt in 1416 een tekort van 6.000 kronen op het ontvanger-generaalschap. RKB 436 f. 102r.

²⁹⁷ Reinier van der Elst, broer van Jan (nr. [372]) en zoon van ridder Gerard van der Elst. SAP I, p. 424. Schepen van Antwerpen in 1385, 1386, 1388, 1389, 1390, 1391, 1393, 1410, 1412, 1415-17 en 1421; rentmeester in 1396, 1397 en 1399. Prims, *Geschiedenis* V.1 & VI.1, schepenlijsten. Schout van Mechelen 1400-05, markgraaf van het Land van Rijen 1405-08, schout van Antwerpen 1407-1408. GDB, p. 48 noot 28; RKB 12902, 12974, 15661. Mogelijk dezelfde als Reinier van der Elst, schout van 's-Hertogenbosch 1391-1392? Kerremans, *Étude*, p. 353, 358.

²⁹⁸ Godevaart III van der Dilt, heer van Borgvliet (vanaf 23 september 1400 na overlijden van zijn vader, maar betwist door zus Geertruid, zie Van den Ham, *Inventaris markiezen* I, p. 86 en III, p. 491). Zoon van Godevaart II († voor 23 september 1400, kleinzoon van Godevaart I († in of voor 1373) een vertrouweling van Lodewijk van Male die hem in 1357 ook als ruwaard van Antwerpen aanstelt en hem het dorp Borgvliet in leen geeft. Prims, *Antwerpen*, V.1, p. 21-22, 36-38, 44. Lodewijk van Male geeft hem op 20 oktober 1357 bovendien een erfrente op *die halle t'Antwerpen* vanwege verrichte diensten *en ses guerres*. In 1409 is er sprake van *messires Godeffrou de le Delf, Pierre de le Delft, chevaliers, Jehan de le Delf, escuier et la dame de le Verre* (Hadewijch van Borssele, echtgenote van Wolfert V van Borssele, heer van Veere. NNBW X, p. 94. Maar ook genoemd Gertruid van der Dilt als echtgenote van Wolfert van Borssele, heer van Veere. Goethals, *Miroir* I, p. 876) die nog steeds recht hebben op deze rente. RKB 436 f. 31v, 51v-52r, 93v; Prims, *Antwerpiensia*, 1935, p. 33-34. Zie over Peter van der Dilt Buylaert, *Repertorium*, p. 200-201 en idem, "Adelslijsten", nr. 1480. Voor zijn nageslacht zie De Win, De adel, p. 322-323 en LH 396 f. 103v. Een Godevaart van der Dilt wordt in 1382 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 50.

²⁹⁹ Jan van Sompeke, ridder (†voor 5 april 1411). Op die datum ontvangt Hendrik van Sompeke het goed *Ten Nuwenhove tot Boechout gelegen* in leen na het overlijden van vader ridder Jan. RKB 17145 f. 164r; LH 19 f. 69r-v. Een Jan van Sompeke (alias van Wesele) wordt gevangengenomen na de slag bij Baesweiler dienend onder Gerrit van Rotselaar, heer van Vorselaar, losgeld 1444 mottoenen. SAP III, p. 431. Ook nog genoemd Jan van Sompeke, bastaardzoon van heer Jan van Sompeke die in 1417 na koop van Elisabeth van Duffel en Jan de Wolf, haar man, wordt beleend met *'t goet te Boextuyn* in het markgraafschap. LH 396 f. 3r.

³⁰⁰ Wouter van der List (†voor 23 maart 1428). Nog minderjarig in 1385/86 als hij een leen van 100 lb. jaarlijks ontvangt uit 's-Gravenwezel na het overlijden van zijn vader Wouter. RKB 17144 f. 191v. LH 19. Schepen van Antwerpen in 1398, 1403, 1404, 1405, 1406, 1407, 1410, 1413, 1415 en 1419; Schout van Antwerpen en markgraaf van het land van Rijen 1419, 1420-24. RKB 12902; Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 171 en schepenlijsten. In 1404 blijkt hij zijn zegel verloren te hebben. Prims, *Geschiedenis* V.3, p. 202. Hij verkoopt op 27 oktober 1416 *op sijn leengoet t'Antwerpen* 80 gulden kronen. RKB 17145 f. 230v. Hij

377 D. Petrus Bode³⁰¹

378 D. Geldulphus van Sennen³⁰²

379 D. Joannes van Haelen, dominus de Lillo³⁰³

380 D. Joannes de Renisse³⁰⁴

Armigeri

381 Joannes van Ranst³⁰⁵

verkoopt op 1 oktober 1418 *d'een helft van den deurpe gheheeten des Greeven Weesele* aan Arend van Houte (nr. [410]) en jonkvrouw Elisabeth van Wesele. RKB 17145 f. 225v. Hij verkoopt op 8 september 1419 een deel van de tol van Antwerpen, geheten de riddertol, aan heer Jan van Halen, heer van Lillo (nr. [379]). LH 396 f. 34v. Op 23 maart 1428 wordt Jan van der List na het overlijden van zijn vader Wouter beleend met een rente van 25 lb. per jaar. Op 24 mei 1431 wordt Jan verder beleend met *die goede van der List* bij Antwerpen na het overlijden van zijn vader heer Wouter. LH 396 f. 225v.

³⁰¹ Peter Bode († 18 november 1415), zoon van ridder Jan Bode (in 1387 vermoord door drie leden van de van Wijnegem familie), gehuwd met Katelijne Brulocht, broer van Gillis (nr. [421]) en Willem. SAP I, p. 269. Schepen van Antwerpen in 1391, 1392, 1395, 1400, 1402, 1408, 1409, 1413 (binnenburgemeester). Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 113-116 en schepenlijsten; Prims, *Antwerpiensia*, 1937, p. 169-170. Zijn gelijknamige kleinzoon Peter, *ridder ende scepenen t'Andwerpen*, wordt in 1448 op het Onze-Lieve-Vrouwekerkhof te Antwerpen vermoord. Piot, *Chroniques de Brabant*, p. 77.

³⁰² Geldolf van der Zennen. Schepen van Antwerpen 1397, 1403-07, 1410, 1411, 1413-17, 1419, 1420 en 1422. Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 164-165; SAP III, p. 337.

³⁰³ Jan van Halen, heer van Lillo. Zoon van Frank, die door Lodewijk van Male in 1366 met Lillo wordt beleend, en Maria van Gistel (dochter van Jan IV van Gistel). Prims, *Geschiedenis* V.1, p. 78 en V.3, p. 51. Kamerling 1410-11; raadsheer 1426. GDB, p. 756, 697 nr. 122; SAP II, p. 17. Hij houdt het dijkgraafschap van Lillo met toebehoren in leen van de hertog en ook *den torre die de greve van Vlaenderen dede maken tot Lillo*. LH 19 f. 50r-v. Hij wordt verder in 1407 beleend met 44 bunder in de parochie van Mont-Saint-Guibert. RKB 17145 f. 119v. Heer Jan, heer van Lillo verkoopt op 16 november 1418 *het bosch van Chastre bi Mont a Perweys* (Waals-Brabant) aan Willem van Mons, heer van Orbais. LH 396 f. 14v. Hij koopt verder op 8 september 1419 van heer Wouter van der List (nr. [376]) een deel van de tol van Antwerpen geheten de riddertol. Hij verkoopt deze op 13 november door aan heer Filips, heer van Borssele en Kortgene. LH 396 f. 34v-35r. Volgens het leenboek heet deze tol de *minsten tol* en hoort hier nog een *hoffstadt staende in de Keysterstrate* bij. LH 19 f. 5r.

³⁰⁴ Jan van Renesse, afkomstig uit Zeeland. Een heer Jan van Renesse dient tijdens de slag bij Baesweiler onder Costijn van Ranst. Losgeld: 1233 mottoenen. Er nemen twee ridders genaamd Jan van Renesse, deel aan de veldtocht naar Kuinre in 1396. Het is niet duidelijk of het hier gaat om Jan van Renesse heer Hendriksz. of Jan van Renesse van Wijningen. Janse, *Grenzen*, p. 386, 394, 402. Op 31 januari 1396 verkopen heer Godevaart van der Dilt, ridder, en Godevaart zijn zoon (zie nr. [374]) aan heer Jan van Renesse, ridder, al de goederen die hen verstierven van vrouwe Beatrijs van der Bout. Prims, *Antwerpen*, V.3, p. 160; V.1, p. 86. Op 11 december 1418 koopt Willem van den Berge, heer van Orbais, van *Janne van Renys, heren Jans soon van Renys, ridders, tgoet Ter Borch*. LH 396 f. 17r.

³⁰⁵ Jan van Ranst († 1 september 1443, De Win, De adel, p. 438). Zoon van Costijn van Ranst (GDB, p. 724 nr. 202) en een bastaarddochter van hertog Jan III, Johanna van de Venne, broer van Hendrik III (nr. [382]) en Willem (nr. [454]) en gehuwd met Beatrix van Duffel. Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 277-278. Jan van Ranst ontvangt van Maria van Brabant, dochter van hertog Jan III, voor 1 maart 1399 de helft van het dorp Gierle. RKB 436 f. 94v. Jan van Ranst draagt voor 24 juni 1406 een leengoed (*die goede van Daerachter geheten*) te Vilvoorde over op zijn broer Hendrik. RKB 17145

- 382 Henricus van Ranst frater ejus³⁰⁶
 383 Daniel van Immersele³⁰⁷
 384 Walterus van Immersele³⁰⁸, frater ejus
 385 Joannes bastardus van Immersele³⁰⁹
 386 Walterus van Ranst³¹⁰
 387 Henricus van Ranst frater ejus³¹¹
 388 Willelmus van Ranst³¹² frater ejus

f. 88v. Jan wordt in 1403 samen met zijn broer Wouter, proost van Nijvel, genoemd als lid van de *maesscap van den bastaerden van Brabant*. Jan van Boendale, *Les gestes II*, p. 707-710; Verkooren, *Inventaire II*, nr. 7791, III nr. 8852.

³⁰⁶ Hendrik III van Ranst (†voor 1437, zie RKB 555 f. 328v, of †voor 6 augustus 1460, zie De Win, De adel, p. 437), heer van Kessel (sinds 1392) en Boxtel en Liempde (verkregen via zijn echtgenote). Zoon van Costijn (GDB, p. 724 nr. 202), broer van Jan (nr. [381]) en Willem (nr. [454]) en gehuwd met Elisabeth van Meerhem, ervrouw van Boxtel en Liempde. Kastelein van Turnhout; schout van van 's-Hertogenbosch 1406-07. De Win, De adel, p. 437; Kerremans, *Étude*, p. 354; Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 277-278. Hendrik van Ranst ontvangt in 1404-05 de helft van de watermolen en sluis te Zellik in leen die hij doorverkoopt aan de kartuizers te Zelem. RKB 17145 f. 73v. Hij heeft ook *die woeninge ende 't hoff dat men heit Daerachter* in Vilvoorde in leen. RKB 555 f. 328v. Hij vestigt in 1428 een douarie van 200 kronen per jaar op zijn echtgenote, te bewijzen op zijn leengoederen te Vilvoorde en Hoogstraten. LH 396 f. 170v.

³⁰⁷ Een Daniël van Immerseel in 1389 genoemd als zoon van heer Godevaart, heer van Wommelgem, en broer van Jan en Arnoud (nrs. [367] en [368]). Van Hammen, "Oorkonden Immersele", p. 238-241.

³⁰⁸ Wouter van Immerseel, broer van Daniël (nr. [383]). Als Daniël inderdaad een zoon is van heer Godevaart dan is Wouter dat ook. In 1389 wordt hij echter nog niet genoemd. Van Hammen, "Oorkonden Immersele", p. 238-241.

³⁰⁹ Jan van Immerseel, bastaard, mogelijk bastaardzoon van heer Godevaart. Genoemd in 1402 wanneer hij samen met Willem van Ranst (nr. [388]), Pieter van der Tommen en Jan Sanders (nr. [399]) een geschil heeft met de broers Jan, Reinier (nrs. [372] en [373]) en Gerard van der Elst en hun neef Filips over de moord op Filips van der Elst. De zaak wordt ter arbitrage voorgelegd aan hertogin Johanna en haar raad. SAP II, p. 135; III, p. 193; Verkooren, *Inventaire II*, nrs. 7583 en 7600.

³¹⁰ Wouter van Ranst, zoon van ridder Hendrik I, broer van Hendrik en Willem (nrs. [387] en [388]). Heeft geen wettig mannelijk nageslacht. Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 276-277. Mogelijk gaat het hier om Wouter van Ranst die in 1382-83 Hendrik van Vriesele opvolgde in het bezit van twee lenen in Kontich, Hemiksem en Lier. RKB 17144 f. 146v. Dit is waarschijnlijk niet Wouter van Ranst, schepen van Antwerpen in 1434, 1435, 1438, 1441 en 1450, en burgemeester in 1437, 1440 en 1449. Prims, *Geschiedenis V.1 & VI.1*, schepenlijsten.

³¹¹ Hendrik II van Ranst. Zoon van ridder Hendrik I, broer van Wouter en Willem (nrs. [386] en [388]). Heeft geen wettig mannelijk nageslacht. Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 276-277.

³¹² Willem van Ranst (†voor 13 juni 1417, RKB 17145 f. 235r), zoon van ridder Hendrik I, broer van Wouter en Hendrik II (nrs. [386] en [387]), heeft geen wettig mannelijk nageslacht. Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 276-279. Willem van Ranst, zoon van ridder Hendrik, wordt in 1398 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53. Waarschijnlijk is dit Willem van Ranst, knaap, die in 1407 benoemd wordt tot kastelein van Vilvoorde. SAP IV, p. 193. Willem van Ranst, zoon van ridder Hendrik, ontvangt voor 24 juni 1403 *het dorp van Vrymde gelegen bi Lyere* (= Vremde) in leen na het overlijden van zijn vader. RKB 17145 f. 35v. Diverse lenen in zijn bezit (waaronder *alsulc recht in den dorpen van Millegem ende van Vremde*) gaan na zijn dood in 1417 over op zijn zus jonkvrouw Maria van Ranst, weduwe van Willem Kerman, voor wie Gillis van Gottignies als voogd optreedt. RKB 17145 f. 235r. Jacob Kerman ontvangt op 6 februari 1422 Vremde en Millegem met de hoge en de lage heerlijkheid in leen na het overlijden

- 389 Joannes van Berchem filius domini Willelmi militis³¹³
 390 Willelmus van Berchem³¹⁴ frater ejus
 391 Walterus van Berchem filius domini Adami militis³¹⁵
 392 Joannes van Berchem frater ejus³¹⁶
 393 Willelmus van Somepeke in Wommelgem³¹⁷
 394 Joannes van Somepen frater ejus in Wommelgem³¹⁸
 395 Willelmus van Somepeke senior³¹⁹

van zijn moeder Maria van Ranst en verkoopt de dorpen direct door aan Wouter Bau, gehuwd met Jacobs zuster Maria Kerman. LH 396 f. 49v, 63v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 369. Genoemd in 1402 wanneer hij samen met Jan van Immerseel, bastaard (nr. [385]), Pieter van der Tommen en Jan Sanders (nr. [399]) een geschil heeft met de broers Jan, Reinier (nrs. [372] en [373]) en Gerard van der Elst en hun neef Filips over de moord op Filips van der Elst. De zaak wordt ter arbitrage voorgelegd aan hertogin Johanna en haar raad. SAP II, p. 135; III, p. 193; Verkooren, *Inventaire* II, nrs. 7583 en 7600.

³¹³ Jan van Berchem heer Willemszoon († 1430). Zoon van heer Willem (nr. [365]) en broer van Willem (nr. [390]), gehuwd met Diericke de Cock van Bruchem. Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 272-273; Van Berchem en Jéquier, *Sceaux et armoiries*, p. 16; Le Roy, *Notitia Marchionatus*, p. 207. Jan van Berchem ontvangt op 18 augustus 1409 na het overlijden van zijn vader Willem tien bunder bos bij Lier gelegen in leen. In genoemd leenverhef wordt vermeld dat hij aan hertog Antoon in 1406-07 geld leende om te dobbelen met de heer van Bergen op Zoom. RKB 17145 f. 150r. Bezit verder via zijn vader Willem het allodium Selzaten te Wommelgem, de halve heerlijkheid van Oostmalle, diverse lenen te Kontich en het goed van Chaam in leen van de heer van Breda. Verwerft via zijn echtgenote de heerlijkheden Kerkwijk en Bruchem in Gelre. Van Berchem en Jéquier, *Sceaux et armoiries*, p. 16.

³¹⁴ Willem van Berchem heer Willemszoon († 1410). Zoon van heer Willem (nr. [365]) en broer van Jan (nr. [389]), gehuwd met Margaretha van Wesele alias van Somepen. Hij overlijdt in het Heilige Land zonder mannelijk nageslacht achter te laten. Verwerft het allodiale goed de Schilde in 1400. Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 272-273; Van Berchem en Jéquier, *Sceaux et armoiries*, p. 16. Willem van Berchem, zoon van ridder Willem, wordt in 1400 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53.

³¹⁵ Wouter van Berchem, zoon van heer Adam van Berchem, ridder (die te Baesweiler streed onder Gerrit van Rotselaar, heer van Vorselaar. SAP I, p. 239), broer van Jan (nr. [392]). Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 273-274.

³¹⁶ Jan van Berchem († 4 december 1424), zoon van heer Adam van Berchem, gehuwd met Johanna († 23 juni 1451), dochter van heer Jan II van Herbais. De Raadt, "Le manoir Bosschesteyn", p. 265-266; De Win, "Simon van Herbais", p. 442. Hij ontvangt na het overlijden van zijn nicht Margaretha van Ijpelaar op een niet nader genoemde datum *het goet tot Baerle* en 10 pond payment op de hertogelijke renten te 's-Hertogenbosch. Arend van Berchem ontvangt deze lenen op 3 oktober 1425 met zijn voogd Jan van Somepeke Willemsz. na het overlijden van zijn vader Jan, zoon van heer Adam. LH 396 f. 122r-v, 124v. Jan van Berchem is onderschout van Zandhoven 1407-12 en mogelijk schepen van Antwerpen 1420 of gaat het hier om nr. [389]? Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 6-7; Van Berchem en Jéquier, *Sceaux et armoiries*, p. 3.

³¹⁷ Vgl. [395] en [396]. Willem van Somepeke, broer van Jan (nr. [394]) en waarschijnlijk de zoon van Willem van Somepeke senior (nr. [395]). Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 273-274

³¹⁸ Jan van Somepeke, broer van Willem (nr. [393]) en waarschijnlijk de zoon van Willem van Somepeke senior (nr. [395]). Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 273-274.

³¹⁹ Vgl. [393] en [396]. Waarschijnlijk is dit de Willem van Somepeke (geen ridder) die onder de banier van Gerrit van Rotselaar, heer van Vorselaar, meedoet aan de slag bij Baesweiler. Losgeld: 1574 mottoenen. SAP III. 431. Volgens Van Hammen en Juten is dit dan *Willem van Doerne die men hiet Willem van Somepeke woonende tot Woemelghem op sijn goet geheeten tot Lippeloe*. Deze was gehuwd met Elisabeth van Berchem, dochter van

- 396 Willelmus van Sompeke³²⁰ |
 397 Joannes van Sompeke³²¹ |fratres filii domini Johannis militis (°)
 398 Walterus van Sompeken³²² |
 399 Joannes Sanders³²³
 400 Balduinus van Buten³²⁴
- In oppido Lirensi
- 401 Gerardus van Kuyck³²⁵
 402 Franco van Ophem³²⁶
 403 Joannes van Ophem frater ejus³²⁷
 404 Henricus Nijs

(°) Staat geschreven naast een accolade die de nummers [396] tot en met [398] omvat.

heer Adam. Van Hammen en Juten, "Het geslacht van Berchem", p. 273-274. Volgens de daar genoemde genealogie moet deze Willem dan de vader zijn van de hiervoor genoemde Willem en Jan (nrs. [393] en [394]). De indicatie *senior* lijkt hier ook op te duiden.

³²⁰ Vgl. [393] en [395]. Willem van Sompeke, zoon van heer Jan, ridder (nr. [375]), broer van Jan en Wouter (nrs. [397] en [398]).

³²¹ Vgl. [394]. Jan van Sompeke, zoon van heer Jan, ridder (nr. [375]), broer van Willem en Wouter (nrs. [396] en [398]).

³²² Wouter van Sompeke, zoon van heer Jan, ridder (nr. [375]), broer van Willem en Jan (nrs. [396] en [397]).

³²³ Een Jan Sanders doet mee aan de slag bij Baesweiler onder de banier van Costijn van Ranst. Losgeld: 996 mottoenen. SAP III, p. 319. Jan Sanders wordt genoemd in 1402 wanneer hij samen Willem van Ranst (nr. [388]), Pieter van der Tommen en Jan van Immerseel, bastaard (nr. [385]) een geschil heeft met de broers Jan, Reinier (nrs. [372] en [373]) en Gerard van der Elst en hun neef Filips over de moord op Filips van der Elst. De zaak wordt ter arbitrage voorgelegd aan hertogin Johanna en haar raad. SAP II, p. 135; III, p. 193; Verkooren, *Inventaire* II, nr. 7583 en 7600. Een Jan Sanders wordt genoemd als schout van Antwerpen en markgraaf van het land van Rijen 1434-1435. Prims, *Antwerpen*, VI.1, p. 172

³²⁴ Boudewijn van Buten, schout van Kontich en het land van Rijen 1412, schout van Herentals 1412, schout van Lier 1418-19, 1420-21. Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 6-7, 171; RKB 12941, 12951, 12961, 12974.

³²⁵ Gerard van Kuik (†voor 4 november 1428). *Gheerd van Kuyck* verkoopt op 4 augustus 1407 een *dijc tot Molle* aan Jan Colibrant (nr. [406]). RKB 17145 f. 121r. Hij wordt in 1425 genoemd als drossaard van Bergen op Zoom bij een geschil met de stad Antwerpen over de berechting van een Antwerpse binnenpoorter. Antwerpen krijgt gelijk en Gerard moet een bedevaart naar Santiago de Compostela maken als 'correctie'. Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 83-84. Op 4 november 1428 ontvangt Gerard, zoon van de overleden Gerard van Kuik, een klein leen in de *parochie van Emelen* in het markgraafschap. LH 396 f. 178v.

³²⁶ Frank van Ophem, zoon van Gillis van Ophem en Margaretha de Mol, broer van Jan (nr. [403]). Schepen van Lier 1395. Brabantica X, p. 1155-1156.

³²⁷ Vgl. nrs. [34] en [83]. Jan van Ophem, zoon van Gillis van Ophem en Margaretha de Mol, broer van Frank (nr. [402]). Schout van Lier 1391-1407. RKB 12974; Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 6-7 (vgl. GDB, p. 719 die meent dat het hier gaat om Jan van Ophem, zoon van ridder Jan, zie nrs. [34] en [83]). Koopt in 1400-01 en 1403-04 kleine lenen te Kessel. Op 21 juli 1415 wordt jonkvrouw Margriet van Ophem, dochter van Jan van Ophem, met Wouter van Brussel haar man, beleend met 't *goet Ter Rijt* te Kessel plus nog twee bunder *ter Ouder Aa* en veertien bunder *ter Zuert* na het overlijden van haar vader. RKB 17145 f. 21v, 37v, 196r-v.

- 405 Willelmus Colibrant³²⁸
 406 Joannes Colibrant³²⁹
 407 Michael van der Borch³³⁰
 408 Joannes van Luysbeke³³¹
 409 Joannes van Isendijck

In officio de Santhoven

- 410 Arnoldus van den Houte³³²
 411 Joannes de Meyer van Malle³³³
 412 Egidius van den Venne
 413 Joannes van Remerswaele³³⁴
 414 Costinus van den Lare

[f.239r]

In officio Herentals

- 415 Florentius van Kets³³⁵
 416 Hector bastardus van Kets
 417 Henricus van Liere

³²⁸ Willem Colibrant. Schout van Lier 1407-18, 1419-20, 1421-23. Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 6-7; RKB 12961, 12974. Is dit dezelfde Willem Colibrant die schepen van Lier is in 1432? SAP II, p. 242. Een Willem Colibrant wordt genoemd op 1 augustus 1408 als man van Margaretha van Ijpelaar, dochter van Jan. Zij ontvangt dan diverse lenen te Lier. RKB 17145 f. 135v-136r. Floris Colibrant, *soen Willem Colibrants*, ontvangt op 19 augustus 1412 13,5 bunder land gelegen te Pulle na het overlijden van zijn moeder jonkvrouw Katelijne van Kets. RKB 17145 f. 173v.

³²⁹ Een Jan Colibrant, zoon van Jan Colibrant koopt op 4 augustus 1407 *een dijc tot Molle* van Gerard van Kuik (nr. [401]). RKB 17145 f. 121r.

³³⁰ Michiel van der Borch (†voor 27 augustus 1424) staat in 1416 borg voor Jan IV tegenover Jan zonder Vrees. SAP I, p. 292. Boudewijn, zoon van wijlen Michiel van der Borch, ontvangt op 27 augustus 1424 in leen drie bunder land bij Lier gelegen. LH 396 f. 89r.

³³¹ Jan van Luisbeek.

³³² Arend van den Houte (†voor 14 september 1427). Onderschout van Zandhoven 1403-1406. Prims, *Antwerpen*, VI.1, p. 6-7. Arnt *uten Houte* ontvangt op 23 april 1407 twee lenen na het overlijden van zijn broer *heren Jans uten Houte*: een hofstad te Westmeerbeek geheten 't *Hofbloc* en zes *manschepen tot Ghierle*. RKB 17145 f. 120v. *Aernt uten Houte* koopt op 1 oktober 1418 samen met zijn vrouw Elisabeth van Wesele *d'een heelft van den deurpe gheheeten des Greeven Weesele* van heer Wouter van der List, ridder (nr. [376]). RKB 17145 f. 225r. Op 14 september 1427 blijkt deze Elisabeth weduwe te zijn en treedt Godevaart van den Houte, zoon van wijlen Godevaart van den Houte, bastaard, op als haar voogd. Deze Godevaart wordt op dezelfde dag beleend met een vierde deel van *den dorpe van Wesele mit hogen gericht ende nederen*. LH 396 f. 158r-v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 373.

³³³ Jan de Meyer rond 1410 genoemd als plaatsvervanger van de drossaard van Brabant, Willem van Sayn (nr. [16]). Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8816. Een Jan de Meyer is ontvanger van Antwerpen, Herentals en Lier 1437-1444. RKB 4957-4958.

³³⁴ Jan van Reimerswaal, afkomstig uit Zeeland. Mogelijk een zoon van Boudewijn, in 1408 gehuwd met Margriet Slijnmakers en in 1425 onthoofd vanwege het plegen van een geweldsmisdrijf te Reimerswaal. Dek, *De heren van Reimerswaal*, p. 11. Een Jan van Reimerswaal bezit tot 1450 1/8 deel van de tol op het Vlaamse veer. In 1450 wordt zijn deel overgenomen door de stad Antwerpen. Prims, *Geschiedenis* VI.1, p. 126-127.

³³⁵ Floris van Kets, ontvanger van Herentals en Lier 1403-07. RKB 5179. Een Floris van Kets doet mee aan de slag bij Baesweiler onder de banier van Costijn van Ranst, losgeld 395 mottoenen. SAP II, p. 208.

418 Egidius Radewaert in Berlaer³³⁶

419 Joannes van Vriesele³³⁷

420 Walterus van Vriesele frater ejus³³⁸

In officio de Antwerpia

421 Egidus Bode³³⁹

422 Egidius Bacheler³⁴⁰

423 Willelmus Noyts³⁴¹

424 Gislebertus de Coninck³⁴²

425 Petrus van Lanckelaer

426 Nicolaus van der Elst³⁴³

³³⁶ Diverse leden van de familie Radewaert genoemd als poorters en schepenen van Mechelen in de veertiende eeuw. SAP III, p. 184.

³³⁷ Jan van Vriesele ontvangt van Maria van Brabant, dochter van Jan III, voor 1 maart 1399 een kwart van het dorp Gierle. RKB 436 f. 94v. Op 8 mei 1433 ontvangt Wouter van Vriesele, zoon van Jan van Vriesele Jansz., *die dorpen van Poederle ende Ghierle* met toebehoren, na het overlijden van zijn vader. LH 19 f. 302r. Op 2 maart 1458 geeft de hertog ook *la haulte justice (...) en augmentacion de son fief dudit Poederle* erbij aan Wouter. RKB 438 f. 13v.

³³⁸ Wouter van Vriesele, broer van Jan (nr. [419]). Wouter koopt op 5 december 1424 een leen gelegen te Herenthout over van Gillis Reynbout. LH 396 f. 103r.

³³⁹ Gillis Bode. Zoon van ridder Jan, broer van ridder Peter (nr. [377]) en Willem. Schepenen van Antwerpen in 1407, 1411, 1412, 1415, 1416, 1423-26, 1430, 1432 en 1433; keurmeester in 1408 en 1413; gildedeken in 1417, 1422, 1427, 1428 en 1431; burgemeester in 1420; rentmeester in 1429. SAP I, p. 269; *Prims*, Geschiedenis VI.3, p. 164-166 en schepenlijsten.

³⁴⁰ Gillis Bacheler, gehuwd met Elisabeth Bode, dochter van Peter (nr. [377]). Hun dochters Elisabeth en Margaretha huwen met de twee broers Costijn en Jan van Halmale, Antwerpse schepenen. De Azevedo Coutinho y Benal, *Généalogie*, p. 296; Damen, "Patri-cians". Gillis is schepenen van Antwerpen in 1406, 1407, 1411, 1412 en 1416; gildedeken in 1413. *Prims*, *Geschiedenis* VI.1., p. 19.

³⁴¹ Willem Noyts (of Neuts) de Oudere is schepenen van Antwerpen in 1365, 1366, 1375, 1376, 1378, 1379, 1381, 1387, 1395, 1400, 1408 en 1409. Raadsheer van Filips de Stoute en Margaretha van Male en van Antoon van Bourgondië tussen 1406 en 1409. Zijn zoon Willem Noyts de Jongere bekleedt diverse hof functies voor Antoon: *écuyer* in 1407 en hofmaarschalk tussen 1410 en 1415. Is vervolgens ook vele malen schepenen in Antwerpen en bekleedt in het stadsbestuur ook andere functies. GDB nr. 181; *Prims*, *Geschiedenis*, V.1 en VI.1; Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8230. Deze Willem ontvangt op 6 maart 1422 het derde deel van de goederen van Wijnegem gelegen bij Antwerpen in leen, en op 3 maart 1424 een klein leen te Berchem. LH 396 f. 50r, 90v; Galeslout, *Inventaire* I, p. 370.

³⁴² Gijsbert Coninc. Zoon van ridder Arnoud IV Coninc (schepenen van Brussel in 1354-55, 1364-65), gehuwd met Elisabeth Bacheler, vader van Jan (nr. [110]). Hij vestigt zich in Antwerpen en is aldaar schepenen in 1410, 1411, 1413, 1419, 1421-23, 1425, burgemeester in 1415 en gildedeken in 1420, 1424, 1426, 1428. Ridder Jan van Immerseel (nr. [367]) verkoopt aan hem het hof te Couwensteyn bij Lillo. Brabantica VI, p. 641; *Prims*, *Geschiedenis*, VI.3, schepenlijst; SAP II, p. 249.

³⁴³ Klaas van der Elst (†voor 16 februari 1432). Schepenen van Antwerpen in 1404, 1407, 1410, 1415, 1417, 1418, 1420, 1423-26 en 1429; keurmeester in 1408; gildedeken in 1411; burgemeester in 1416, 1427 en 1430; rentmeester in 1421 en 1422. *Prims*, *Geschiedenis* V.1 en VI.1; SAP I, p. 425. Klaas van der Elst koopt op 31 maart 1425 *die dorpen van Rijkvorsel en Wortel* van Jan van Cuijk, heer van Hoogstraten (nr. [363]). Deze gaan in 1432-33 over op zijn zoon Thomas van der Elst. LH 396 f. 103r-104v, 250v; Galeslout, *Inventaire* I, p. 371.

427 Gijsel de Paepe³⁴⁴
 428 Claus Cleynjanssoene
 429 Oste van Oyenbrugge Mechlinie³⁴⁵

Oppida
 430 Antwerpia
 431 Liere
 432 Herentals
 433 Bergen opten Soem
 434 Steenberg
 435 Breda

Francisie
 436 Turnhout
 437 Hoochstraeten
 438 Molle

In Gallica Terra

Prelati
 439 Abbas de Gemblours³⁴⁶
 440 Abbas de Villers³⁴⁷
 441 Magister de Chantraine³⁴⁸

Barones et milites
 In officio de Nivelles
 442 Dns. d'Engien³⁴⁹

³⁴⁴ Gijsbrecht de Pape wordt tussen 1399 en 1404 genoemd als een van de knapen die poortsluiter van de stad Antwerpen was, in zijn geval van de Verlorenkostpoort (later Kronenburgpoort). Prims, *Geschiedenis* V.2, p. 85. Hij is schout van Herentals 1411-12. RKB 12951.

³⁴⁵ Oste van Oyenbrugge van Mechelen.

³⁴⁶ Jan van den Bare van Chaumont (†voor 19 november 1421). Op die datum ontvangt zijn opvolger als abt van Gemblours, Jan van Walhain, (broer van Hendrik nr. [461]), *dat dorp van Courtis* (Cortil-Wodon) *met allen sijnen toebehoirten* en een cijns te Mont-Saint-Guibert in leen. LH 396 f. 46v. Treedt op als ambassadeur namens hertog Antoon op het Concilie van Pisa in 1409. Abt van Gemblours 1400-21. GDB, p. 658 nr. 15.

³⁴⁷ Otto van Dormaal (†1 december 1424), abt van Villers 1393-1424. MB IV-A, p. 384-385.

³⁴⁸ Jan van Parfontrieu (†voor 2 juli 1419), meester van de commanderij van Chantraine. LH 396 f. 15v. Hij volgde in deze functie zijn broer Amelis (eenmalig als raadsheer van Johanna genoemd in 1400-01. GDB, p. 721 nr. 192) op die voor 24 juni 1405 overleed. Op die datum wordt Jan beleend met 2 bunder weideland *gelegen tot Bisuit bij Stockoit int Walschelant* (Stoquoy bij Geldenaken). RKB 555 f. 677v, 17145 f. 73r.

³⁴⁹ Peter I van Luxemburg (†31 augustus 1433), graaf van Sint-Pol, van Conversano en Brienne, heer van Edingen. Zoon van Jan II van Luxemburg en de erfdochter van Edingen, Margaretha van Edingen (dochter van Lodewijk), gehuwd met Margaretha van Baux. De Smedt, *Les chevaliers*, nr. 10. Hij wordt voor 24 juni 1404 beleend met *de dorpen slants van Edingen* en *'t dorp van Goy* (Ghoy). RKB 555 f. 563v, 17145 f. 54r. In het leenboek worden de 'dorpen van Edingen' gespecificeerd als *le fief de Brabant, assavoir Seneffe, Ronkieres, Henuieres, Tubize, Rebecque, Bierges, Bougardes, Laerbeke, Beringhen et leurs appartenances mouvans de Brabant*. RKB 555 f. 563r. Verder verwerft hij Bornival (*die heerlicheit van Bourgnival mitten heerlicheiden hooghe ende leeghe*), op een niet nader genoemd tijdstip. Op 17 december 1451 wordt zijn zoon Lodewijk ermee beleend. RKB 555 f. 540r. Werkt in de jaren 1407-08 samen met graaf Willem en diens broer Jan van

443 Dns. de Tressignies³⁵⁰

444 Dns. de Vertaing³⁵¹

445 D. Joes de Hericourt, dominus de Heraulmont³⁵² (a)

446 D. Rolandus de Borgneval³⁵³

(a) Afschrift C: *messire Jean de Hericourt, seigneur de Heraulmont.*

Beieren en neemt deel aan de slag bij Othée; raadsheer van Jan IV en Filips van Sint-Pol 1421-30; lid van de regentschapsraad 1430. GDB, p. 709-710 nr. 161; Godding, *Le conseil*, p. 73-75; Lefèvre, *Antoine*, p. 238-241; Goffin, *Généalogies Enghiennoises* I, p. 51-52; Buylaert, *Repertorium*, p. 445.

³⁵⁰ Ansel, heer van Trazegnies (†voor 20 januari 1419, zie LH 396 f. 14v). Henegouws edelman. Zoon van Otton en Catharina van Loon, gehuwd met Mathilde van Lalaing. Bozzolo en Loyau, "Armorial", p. 336. Geboren rond 1360, tot ridder geslagen door Albrecht van Beieren in 1382, vanaf 1391 groot-baljuw van Henegouwen, heer van Trazegnies na het overlijden van zijn broer Otton in 1401 (leenverhef in 1402-03, zie RKB 17145 f. 36v), heer van Mauny (1391), Ophain (1388, 1408), Monceau-sur-Sambre (1415). Plumet, *Les seigneurs de Trazegnies*, p. 227-236. Zijn dochter Anna wordt op 20 januari 1419 beleend met *dat lant ende die heerlicheit van Trasengijs* na het overlijden van haar vader. LH 396 f. 14v. Ansel is in 1387 en 1391 op Pruisentocht geweest. Paravicini, "Nobles hennuyers", p. 169, 171, 270-271. Neemt deel aan de veldtocht tegen Kuinre in 1396. Janse, *Grenzen*, p. 385.

³⁵¹ Eustaas, heer van Vertain (†voor 18 mei 1417). Eustaas van Vertain, zoon van de overleden heer Peter van Vertain ontvangt in 1387-1388 het goed Ter Sluizen bij Sluizen (*Ter Sluze jacendum apud Sluze*) zonder de hoge rechtspraak in leen. RKB 17144 f. 223v. Dit leen (*Ter Slusen*) gaat op 18 mei 1417 over op heer Peter, heer van Vertain, na de dood van zijn broer Eustaas van Vertain, die het weer overdraagt aan Godfried van den Torn, zoon van wijlen Lionel. RKB 555 f. 206v, 17145 f. 234v. Heer Peter van Vertain ontvangt op 28 juni 1429 *dat lant ende slot van Gotselgys* in leen na overdracht van Godfried van den Torn, zoon van wijlen Lionel. LH 396 f. 199r; RKB 555 f. 574v. Over deze Peter van Bousies, Henegouws raadshere van Jan IV en groot-baljuw van Henegouwen 1423-27 zie GDB, p. 741 nr. 255 en De Win, *De adel*, p. 266; SAP IV, p. 108.

³⁵² Een Jean de Hericourt dient onder Guy van Luxemburg, graaf van Sint-Pol tijdens de slag bij Baesweiler. Losgeld: 262 mottoenen. Een Jean de Hériamont dient onder de baljuw van Waals-Brabant tijdens dezelfde slag. Losgeld: 327 mottoenen. De Raadt, *Combattants*, p. 26, 55; SAP II, p. 69. In de veertiende eeuw is *messire Walerand de Honcourt* heer van Hériamont (gelegen bij Pont-à-Celles), *dit hielt men van den heere van Reves als hij seight*. RKB 555 f. 549r.

³⁵³ Roeland van Bornival (†na 15 april 1426), heer van Bornival. Vanaf 1388 poorter van Brussel, zoon van ridder Roeland (baljuw van Nijvel 1374-75, 1376-80), gehuwd met Margaretha Eggloy, nicht van Wouter (nr. [56]). Brabantica IX, p. 1053; Godding, "Bourgeoisie", p. 52; Kerremans, *Étude*, p. 351. Roeland van Bornival, ridder, wordt in 1387-1388 na het overlijden van zijn vader beleend met een rente van 200 schilden op de assisen van Nijvel. RKB 17144 f. 222r. Roeland ontvangt na het overlijden van heer Dirk van den Heetvelde in 1401 een jaarrente op de *assisen* van de stad Nijvel in leen die hij eerder aan Dirk had verkocht. RKB 17145 f. 4v. *Her Roelant, heer van Bourgeval* genoemd in 1404-05 als erfgename van *vrou Marien, vrou van Dyepenbeke* (Maria van Schoonvorst). RKB 17145 f. 72r, 144v. Heer Roeland van Bornival geeft op 15 april 1426 over aan Raas van Linter, heer van Graven (nr. [31]), *die goede geheeten die Vyolette mitten heerlicheit, mannen van leen* en andere toebehoren, gelegen te Graven. LH 396 f. 120v. Verder heeft Roeland *les biens de Grambais* met 12 bunder bos in leen die hij op een niet nader gespecificeerde datum verkoopt aan Anthonis Thonis (nr. [76]). RKB 555 f. 540r, 545r. Roelof van

447 D. Joannes de Pottes³⁵⁴

448 D. Joannes de Neufvereu³⁵⁵

449 D. Allemannus d'Escausines³⁵⁶

450 D. Engelbertus de Engien, dominus de Rameru, la Folie, Tubise etc.³⁵⁷

451 D. Everardus de la Haye³⁵⁸

[f.239v-240r niet beschreven]

Bornival genoemd als zoon van heer Roeland van Bornival en vrouwe Margretha Eggloy (†voor 8 oktober 1419). LH 396 f. 31v. Op 11 mei 1429 wordt Werner III van Davel beleend met *die heerlicheit van Bourgevail, beide hoge ende lege*. LH 396 f. 178r; RKB 555 f. 540r.

³⁵⁴ Jan van Pottes, ridder, zoon van heer Boudewijn *qui mourut a la bataille de Baist-wilre*, wordt in 1400 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53; RKB 555 f. 541v. Jan is in het bezit geweest van een leen gelegen te Baulers bij Nijvel dat in 1411 overgaat op Rombout van den Torn. RKB 17145 f. 161v en 555 f. 541v.

³⁵⁵ Jan van der Neuverue († 17 april 1409), heer van Neuverue. Baljuw van Nijvel en Waals-Brabant 1405-10; meier van Leuven 1406-07. De Win, *De adel*, p. 426; Kerremans, *Étude*, p. 347, 352; RKB 4577-4578, 12653. Een ridder Jan van der Neuverue vecht mee te Baesweiler onder de banier van Jan II van Polanen. Losgeld: 906 mottoenen. SAP III, p. 32; De Raadt, *Combattants*, p. 30. In 1383-84 wordt heer Jan, ridder, na het overlijden van zijn vader, heer Gerard van der Neuverue, ridder, beleend met twee *feoda plena* (niet nader gespecificeerd). RKB 17144 f. 164v. Op 28 september 1409 wordt zijn gelijknamige zoon Jan beleend met *'t huys ende die woninghe van der Noeveruwen*. RKB 17145 f. 148v; GDB, p. 717 nr. 182. Hij wordt in november 1400 door hertogin Johanna veroordeeld om de stad Nijvel jaarlijks een rente van 6 gr. te betalen vanwege een terrein gelegen in de oude omgrachting van de stad en tot een pelgrimstocht naar Onze-Lieve-Vrouwe van Rocamadour vanwege *parolles mal gracieuses* die hij gebezigd heeft tegen mensen uit Nijvel. Buisseret en Prelle de la Nieppe, "Cartulaires de Nivelles", p. 251-252.

³⁵⁶ Aleman d'Écaussinnes († 25 oktober 1415). Hofmeester van Antoon in 1406-07 en 1413-14. Mogelijk familie van Gérard d'Écaussinnes, hofmeester in 1420. GDB, p. 754. Heer Aleman was gehuwd met een dochter van heer Simon van Herbais. RKB 436 f. 19r, 47r. Hij doet in het regiment van hertog Antoon mee aan de slag bij Azincourt waar hij net als zijn broodheer komt te overlijden: *Ooc soe storte daer sijn bloet / Heer Aelman van Schausines een ridder goet*. Boffa, "Antoine", p. 288; Jan van Boendale, *Les gestes III*, p. 223. Een *escuyer Aleman d'Escaussines*, ontvangt in 1388 een geldbedrag van Albrecht van Beieren om op Pruisentocht te gaan. Een *monsieur Allemand d'Escaussines* krijgt in december 1393 wijn geschonken te Bergen (Henegouwen) na zijn terugkeer uit het Heilige Land. Paravicini, "Nobles hennuyers", p. 169, 271.

³⁵⁷ Engelbert II van Edingen († voor 17 juli 1464, RKB 555 f. 548r), heer van Rame-rup, La Follie, Tubize, Seneffe, Fauquez (*la maison, terre et seigneurie de Fauquez avec-ques les justices haultes, moyenne et basse* draagt hij op 7 maart 1460 over aan zijn zoon Engelbert III. RKB 561r) en Scailmont (*la terre et seigneurie de Scaillemont et du bois avec les justices haulte, moyenne et basse*, gaat na zijn dood over op zijn zoon *messire Loys d'Enghien*. RKB 555 f. 548r). Zoon van Engelbert I, gehuwd met Marie d'Antoing. Goffin, *Généalogies Enghiennoises*, p. 70-72. Erft de Brabantse lenen (*dat huys van Fakuwes, Scaillemont mit sinen toebehoirten* en negen aam wijn *mit enen roden valc siaers*) van zijn vader Engelbert I in 1402-03. RKB 17145 f. 37r, 555 f. 548r, 560v. Raadsheer van Jan IV vanaf 1418 en Filips van Sint-Pol in 1427-28 en 1430. Helpt Jan IV in 1425 militair en financieel in zijn campagne tegen de hertog van Gloucester in Henegouwen. GDB, p. 685 nr. 85.

³⁵⁸ Everard de la Haye, heer van Gouy-lez-Piéton. Eerst in dienst van de graaf van Henegouwen als baljuw van Le Rœulx 1408-1417. Vervolgens in dienst van Jan IV als baljuw van Nijvel en Waals-Brabant 1418-19, groot-baljuw van Henegouwen 1422-23 en als raadsheer 1425-26. GDB, p. 697 nr. 124; RKB 12806, 15191.

[f.240v]

In officio de Geneppe

452 Dns. de Reves³⁵⁹453 D. Wernerus de Ligny³⁶⁰454 D. Willelmus, dominus de Houtaing³⁶¹455 D. Godefridus de la Tour³⁶²456 D. Willelmus de Herimes³⁶³457 Dns. de Marbais³⁶⁴

In officio de Helpe

458 Dns. de Fagneulles³⁶⁵

³⁵⁹ Heer Everard, heer van Rèves, Luttre en Buzet (†voor 9 mei 1409 of 1410). Heer Everard, heer van Rèves, ontvangt in 1405-06 *dat dorp van Luttre ende van Busey mitten toebehoirten*, in leen na het overlijden van zijn vader heer Everard. Heer Allard, heer van Rèves, ontvangt op 9 mei 1409 of 1410, de dorpen Luttre en Buzet in leen na het overlijden van zijn broer Everard. RKB 17145 f. 84r, 148r. Na Allards overlijden gaan de dorpen over op Everard van Rèves (†voor 4 augustus 1430), zoon van wijlen Gillis. LH 396 f. 135v, 210v; RKB 555 f. 546v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 372, 375.

³⁶⁰ Een Werner de Ligne vecht mee in de slag bij Baesweiler in de rotte van Robert van Namen. Losgeld: 547 mottoenen. SAP II, p. 347; De Raadt, *Combattants*, p. 42.

³⁶¹ Willem van Ranst, heer van Houtain-le-Val (*die goede van Houthain bi Genepie gelegen*) sinds 1401, zoon van Costijn, broer van Jan en Hendrik (nrs. [381] en [382]). Hij laat geen wettig nageslacht na. Op 14 januari 1408 gaat de heerlijkheid over op zijn broer Jan en in 1411 op diens broer Daniël. Tarlier en Wauters, *Canton de Genappe*, p. 51; RKB 555 f. 564v; 17145 f. 2r, 120r. Zie ook LH 396 f. 120v en De Win, *De adel*, p. 436; Van Hammen en Juten, “Het geslacht van Berchem”, p. 277-278.

³⁶² Godefroid de la Tour wordt in 1382-83 beleend met het huis van Luttéal (ook wel Lewitteal, tussen Houtain-le-Val en Baisy) na het overlijden van zijn vader Godefroid de la Tour *dit des Près*, raadsheer van Johanna 1356-81. GDB, p. 738-739, nr. 246. RKB 17144 f. 66v, 149v. In het leenregister wordt zijn vader niet als ridder maar Godefroid zelf wel als *messire* aangeduid. RKB 555 f. 550v. Heer Godefroid van den Torre, zoon van Godefroid, vecht te Baesweiler in de rotte van hertog Wenceslas. Losgeld: 5920 mottoenen. De Raadt, *Combattants*, p. 66; SAP IV, p. 43. Deze zelfde Godefroid krijgt in 1371-72 wijn geschonken te Bergen (Henegouwen) na zijn terugkeer van een Pruisentocht. Paravicini, “Nobles hennuyers”, p. 167-168.

³⁶³ Willem van Hérinnes. Henegouws edelman. Gehuwd met Jeanne de Berlo. Bozzolo en Loyau, “Armorial”, p. 322. *Monsieur Willaume de Herimeis le giovane* krijgt in juli 1392 wijn geschonken te Bergen (Henegouwen) na zijn terugkeer uit Puglia. Paravicini, “Nobles hennuyers”, p. 169, 271. Kamerheer van Antoon 1407-08. Een van de twee ereridders in de hofordonnantie van 1407. GDB, p. 180-181.

³⁶⁴ Jan, heer van Marbais, de heerlijkheid die hij als minderjarige op 8 juni 1405 in leen ontvangt na overdracht van zijn vader Jan. Tarlier en Wauters, *Canton de Genappe*, p. 65; Bormans, *Fiefs de Namur*, p. 201. Een Jan, heer van Marbais (waarschijnlijk Jans vader) ondertekent de bevestiging van het charter van Kortenberg in 1372. Deze zelfde ontvangt in 1374 schadevergoeding voor de kinderen van de gedode Léon van Marbais (zijn broer?) tijdens de slag bij Baesweiler. De Raadt, *Combattants*, p. 42; SAP II, p. 417.

³⁶⁵ Heer Jacob van Edingen (†voor 26 mei 1428), heer van Fagnolle en Eigenbrakel (met kasteel en hoge heerlijkheid, verworven via zijn moeder *dame Jehanne, dame de Faig-noeles*. RKB 555 f. 597v). Henegouws edelman. Gehuwd met Marie de Roucy. Bozzolo en Loyau, “Armorial”, p. 322. Jacob, heer van Sombreffe, ontvangt op genoemde datum een erffrente van 150 oude schilden op de heerlijkheid Sombreffe na het overlijden van zijn *wittheer* (grootvader) Jacob van Edingen *die die voirs Jacop ende zijn vorders jairlix gegouden hebben*. LH 396 f. 157r. Een *monsieur de Fagnoelles* krijgt in 1381 wijn geschonken te Bergen (Henegouwen) na terugkeer uit het Heilige Land. Jacobs zoon Simon krijgt in juli 1411 wijn geschonken te Bergen na zijn terugkeer van een Pruisentocht en in januari 1414 nogmaals na zijn terugkeer uit het Heilige Land. Paravicini, “Nobles hennuyers”, p. 170,

In officio de Monte Sancti Wiberti

459 D. Joannes de Namur³⁶⁶460 D. de Wavre³⁶⁷461 D. Henricus de Walhaing³⁶⁸

462 D. Philippus de Fauquegnies

463 D. Joannes de Chaumont³⁶⁹464 D. Arnoldus de Morialsart³⁷⁰

270, 274. Deze Simon wordt als heer van Fagnolles genoemd onder de aanwezigen bij de inauguratie van Jan IV als hertog van Brabant op 4 november 1415 en op 12 mei 1422 bij het Nieuw Regiment. Ansems, *Luyster*, p. 17; Anselmo, *Placcaeten* IV, p. 386.

³⁶⁶ Jan III van Namen († 1 maart 1429), zoon van graaf Willem I, broer van graaf Willem II van Namen (1391-1418) en diens opvolger in 1418. Hij verkoopt het graafschap Namen in 1421 aan Filips de Goede. Hij huwt in 1388 Johanna van Abcoude, zuster van Jacob (nr. [43]), later een invloedrijke hofdame van hertogin Johanna van Brabant. Hij is tevens heer van Wijnendale en koopt in 1403 de heerlijkheid Walhain van Engelbert van der Mark, heer van Loverval (niet opgenomen in de convocatielijst), die gehuwd was met een kleindochter van Jean d'Agimont, heer van Walhain. Op 5 oktober 1409 koopt Engelbert de heerlijkheid weer terug. GDB, p. 710, 714 nrs. 163, 176; Graffart en Uyttebrouck, "Quelques documents", p. 71; RKB 17145 f. 1r, 50r, 149r. In een eerder stadium (in ieder geval na 1391) verkoopt *heere Janne van Namen, soene was wijlen des graven van Namen* Herselt en Kaaibeek aan Jan I van Wezemaal. LH 19 f. 337. Op 13 juli 1409 is sprake van een vrouwe Maria, bastaarddochter van heer Jan van Namen, die met haar voogd, de heer van Diest, een jaarrente van 400 lb. (16 d. per groot) in leen ontvangt *op die moutmolen ende op alle shertogen renten bynnen Loeven*. RKB 17145 f. 142v. Op 20 februari 1422 draagt Jan *die goede van Bayaert of le maison dicte Bayart* (in Waals-Brabant) over aan zijn bastaardzoon Filips van Namen. LH 396 f. 47r. Hij heeft verder ook de daarbij gelegen *tour de Duys* (Dhuy) in leen. RKB 555 f. 711r.

³⁶⁷ Robert I van Spontin († voor 1455, begraven te Waver) wordt reeds in 1399 heer van Waver genoemd. Goethals, *Miroir*, p. 159. Hij komt in het bezit van Waver via zijn moeder Margaretha van Waver, *dame Marguerite, dame de Wavere*, en verwerft Spontin in 1419 via zijn vader, heer Willem Lardinois van Spontin, zoon van heer Willem van Spontin. GDB, p. 706 nr. 153; De Win, *De adel*, p. 455; Bormans, *Fiefs de Namur*, p. 214, 236-236. Zowel Willem Lardinois als zijn vader Willem nemen deel aan de slag bij Baesweiler. Losgeld respectievelijk 1125,5 en 2724 mottoenen. SAP III, p. 449; De Raadt, *Combattants*, p. 76. In 1403 wordt *die here van Wavere* genoemd als lid van de *maesscap van den bastaerden van Brabant*. [Jan van Boendale, *Les gestes* II, p. 707-710; Verkooren, *Inventaire* II, nr. 7791. Robert huwt drie keer: 1. Marie van Sombreffe, dochter van Godfried 2. Sybille van Gavere, dochter van Willem van Gavere alias van Herimez 3. Philipotte van Argenteau, dochter van Reinoud (1425). Goethals, *Miroir*, p. 157-165.

³⁶⁸ Hendrik van Walhain, ridder, heer van Villers-Perwin, gehuwd met Johanna, dochter van heer Werner I van Davel. Brabantica V, p. 534; De Win, *De adel*, p. 465. *Henri de Walem*, door Godding geïdentificeerd als Walhain, ridder, zoon van Jean dit Lancelot de Walem, wordt in 1396 buitenpoorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53. Heer Hendrik van Walhain, ridder, verkoopt voor 24 juni 1405 de helft van 12,5 bunder land gelegen te Erps aan Hendrik Heylen. Dit leen had zijn vader heer Lancelot van Walhain in 1384-85 verworven. RKB 17144 f. 175r, 17145 f. 69r. Heer Hendrik van Walhain, ridder, koopt op 20 juni 1429 van Gillis van Francourt een bos van twaalf bunder gelegen bij Petit-Léze. LH 396 f. 178r; RKB 555 f. 661v.

³⁶⁹ Jean d'Oppey, dit de Chaumont is baljuw van Nijvel 1396-1397. Kerremans, *Étude*, p. 352.

³⁷⁰ Heer Arend van Morialsart († voor 13 juni 1412, zie RKB 17145 f. 173r), heer van Orbais. Een Arnould de Morialsart, ridder, doet mee aan de slag bij Baesweiler onder de baljuw van Waals-Brabant, Jan Clutinck. De Raadt, *Combattants*, p. 26; SAP II, p. 518. Heer Arend van Morialsart, heer van Orbais, verkoopt op 24 februari 1407 aan Raas van Graven, heer van Malèves (zie GDB 694, nr. 115 en Godding, *Le Conseil*, p. 86) niet opge-

In officio de Greys
465 Dns. de Greys³⁷¹

In officio d'Aincourt
466 Dns. de Perweys³⁷²

In officio de Judoigne
467 Dns. de Glimes³⁷³
468 D. Jacobus de Chaumont³⁷⁴
469 D. Joannes, dominus de Lismeal³⁷⁵
470 Dns. de Donglebert³⁷⁶
471 D. Willelmus de Glimes³⁷⁷

nomen in deze convocatelijst), diverse goederen gelegen tussen hun beider leengoederen in Waals-Brabant. RKB 17145 f. 117r. Arends dochter Katelijne ontvangt in 1412 het *dorp van Orbays metter heerlicheit* in leen na het overlijden van haar vader. RKB 17145 f. 173r.

³⁷¹ Rond 1406 is Raas van der Rivieren heer van Grez (Graven). Zie nr. [121].

³⁷² Hendrik I van Horn († 23 september 1408, bij de slag van Othée), heer van Perwijs (met de hoge rechtspraak via zijn oudere broer Willem). Tweede zoon van Dirk, heer van Perwijs, Duffel en Geel. Drossaard van Brabant 1405-06, tot kastelein van Leuven en van Vilvoorde benoemd in 1406. GDB, nrs. 136-137. Op 17 mei 1426 krijgt Jan van Horn *dat lant van Perweys* in leen na het overlijden van zijn vader heer Hendrik van Horn. LH 396 f. 120v; RKB 555 f. 654v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 371.

³⁷³ Jan van Glimes († 1428, overlijdt na zijn zoon Jan I van Glimes, heer van Bergen op Zoom), heer van Glimes (vanaf 1379-1380 via zijn vader). Zoon van *messire Jehan de Glymes* (RKB 555 f. 647v), gehuwd met Elisabeth van Graven. Koopt de hoge rechtspraak van Glimes in 1397 van hertogin Johanna. Drossaard van Brabant 1402 en tegelijkertijd raadsheer. GDB, p. 691 nr. 105; Tarlier en Wauters, *Canton de Jodoigne*, p. 80-81; De Win, *De adel*, p. 347; Van Ham, *Het doorluchtige huis*, p. 78. Gevangen genomen door de Engelsen bij de slag te Azincourt in oktober 1415. Boffa, "Antoine", p. 282.

³⁷⁴ *Messire Jacques de le Bare* genoemd als bezitter van een leen (waaronder *4 hommaiges et la basse seigneurie de Bommelettes*) als opvolger van (zijn vader?) *Jehan de le Bare fils Jehan de le Bare de Chaumont*. Het gaat vervolgens over op zijn zoon *Jehan de le Bare*. RKB 555 f. 676v.

³⁷⁵ Jan van Molembais († voor 22 april 1425), heer van Linsmeel. Hij verkrijgt in 1397 de hoge heerlijkheid van Linsmeel tegen betaling van 500 Hollandse gulden. GDB, p. 75. Op 22 april 1425 ontvangt vrouwe Maria van Linsmeel, dochter van heer Jan van Molembais, heer van Linsmeel, na het overlijden van haar vader *allet dat hoir voirs. vader tot Lyntemeel te houden plach*. Eerder, op 9 juni 1423, ontving zij samen met haar voogd en echtgenoot Godfried van Davel, heer van Gentinnes, na overgave van haar vader een rente van 10 lb. Tourn. oude groten op de goederen van Attenhoven. LH 396 f. 74v, 101r; De Win, *De adel*, p. 315.

³⁷⁶ Jan van Dongelberg († 15 april 1449), ridder, heer van Dongelberg (*maison et ville de Dongelbert* met de hoge rechtspraak via vader RKB 555 f. 646v), Bomelette (in 1445 na overlijden van broer Peter, nr. [522], RKB 555 f. 676r-v) en Seraing-le-Château (koop in 1436). Zoon van Lodewijk van Dongelberg (die te Baesweiler onder de banier van Robert van Namen streed en in 1383 overleed), broer van Peter en Wouter van Dongelberg (nrs. [522] en [523]). Zijn vader wordt in het leenregister nog aangeduid als *messire Louwes, fils messire Jehan Mouwe*. Kiest de kant van de Staten in het conflict met Jan IV in 1420. Raadsheer van Filips van Sint-Pol 1429-1430. GDB, p. 683 nr. 78; Tarlier en Wauters, *Canton de Jodoigne*, p. 126; De Win, *De adel*, p. 324.

³⁷⁷ Willem van Glimes van Opgeldenaken († voor 30 november 1416), heer van Refay. Gehuwd met Goedele Moreel, dochter van Jan. De Win, *De adel*, p. 355. *Messire Guillaume de Glymes* is overleden voor 30 november 1416 wanneer zijn zoon, *messire Jaques de Glimes* (nr. [473]), *la terre de Refay* in leen ontvangt. RKB 17145 f. 231r. Zie ook LH 396 f. 16v en RKB 555 f. 663r, 675r voor het bezit van enkele kleinere lenen in Waals-Brabant.

472 D. Joannes de Donglebert, dominus de Lonchamp³⁷⁸

473 D. Jacobus de Glimes³⁷⁹

474 Dns. de Fontaines³⁸⁰

In officio de Hannuyt

475 D. Godefridus de Hannuyt³⁸¹

476 D. Gerardus Moreal

477 D. Ancellus de Blehaing³⁸²

478 D. Joannes de la Tour³⁸³

³⁷⁸ Jan van Dongelberg, heer van Longchamps. Heeft samen met Jan van Dongelberg, heer van Dongelberg (nr. [470]) een conflict met Jan, heer van Glimes (nr. [467]), dat op 15 november 1401 met een vrede wordt afgesloten. Tarlier en Wauters, *Canton de Jodoigne*, p. 127. Een *here van Longsomp* wordt in de jaren 1390 genoemd als lid van de *maesscap van den bastaerden van Brabant* maar deze blijkt voor 1403 overleden te zijn. Jan van Boendale, *Les gestes* II, p. 707-710; Verkooren, *Inventaire* II, nr. 7791.

³⁷⁹ Jacob van Glimes van Opgeldenaken († voor 20 maart 1438), zoon van Willem (nr. [471]), gehuwd met Johanna van Juppleu. De Win, *De adel*, p. 355. *Messire Jaques de Glimes de Joudoigne le Souveraine*, zoon van Willem, ontvangt in november 1416 *la terre de Refay* in leen na het overlijden van zijn vader. Het leen gaat na Jacobs dood eerst over op zijn weduwe *dame Jehanne de Juppy*, vervolgens in 1447 op zijn zoon Willem die het direct doorverkoopt aan zijn broer Jacob. In het leenboek wordt hij *messire Jaques de Joudoigne* genoemd. RKB 555 f. 712r, 17145 f. 231r. Op 28 mei 1406 doet Antoon van Bourgondië een arbitrale uitspraak in het geschil tussen Jacob van Glimes van Opgeldenaken, ridder, Jan van Cramewijc, Jean de Warnant (nr. [535]) en Jean de Sauvenière (nr. [511]) aan de ene kant, en Arnold van Geldenaken (nr. [524]), Wouter van Familleureux en hun naasten en vrienden aan de andere kant om een einde te maken aan hun onderlinge vijandigheden. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8183.

³⁸⁰ Boudewijn van Hénin-Liétard, heer van Fontaine († 20 februari 1421). Zoon van Boudewijn van Hénin-Liétard, dit de Fontaine, gehuwd met 1. Margaretha Proest en 2. Catharina de la Bouverie (of de Melun-Antoing). Nys, *Tableaux*, p. 208-210. *Monseigneur Baudoin de Fontaine* (zijn vader?) krijgt in november 1391 wijn geschonken te Bergen (Henegouwen) na zijn terugkeer van een Pruisenreis. Paravicini, "Nobles hennuyers", p. 172, 271. Hij wordt in 1399 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53. Tussen 24 juni 1403 en 24 juni 1404 ontvangt Boudewijn, heer van Fontaine, *dlant van Melein* in leen *na doot sijns vaders* die niet met name wordt genoemd. RKB 17145 f. 55v en Tarlier en Wauters, *Canton de Jodoigne*, p. 210. Een *monseigneur de Fontaines* in 1420-21 genoemd in de hofhouding van Michelle van Valois, eerste echtgenote van Filips de Goede. PCB id. nr. 0065. Boudewijn, zoon van wijlen Jan van Fontaines (nr. [474]), ontvangt op 6 maart 1423, *dat lant van Melein* na het overlijden van heer Boudewijn, heer van Fontaine. Deze Boudewijn wordt in 1425 *Baudewijn van Heremijn, heere van Fontaines ende van Meleyn* genoemd wanneer hij een erfrente op Malen verkoopt aan Wouter van Quaderebbe, bastaardzoon van heer Wouter van Quaderebbe, ridder (nr. [13]). LH 396 f. 45r, 119r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 369. Zie ook SAP I, p. 460-461.

³⁸¹ Godfried van Hannuit, genoemd in 1406 in verband met een mogelijk huwelijk van zijn dochter met de baljuw van Hannuit, Willem van Luxemburg, bastaardzoon van hertog Wenceslas. GDB, p. 769. Een ridder Godfried van Hannuit doet onder de banier van Jan Godevaert mee aan de slag bij Baesweiler. De Raadt, *Combattants*, p. 22.

³⁸² Een Anseaul de Blehen doet onder de banier van Robert van Namen mee aan de slag bij Baesweiler. Losgeld: 850 mottoenen. De Raadt, *Combattants*, p. 72.

³⁸³ Vgl. nrs. [480] en [542].

Armigeri

In officio de Nivelles

479 Joannes d'Iltre³⁸⁴480 Hiamet de la Tour³⁸⁵481 Henricus Moscarde³⁸⁶

In officio de Geneppe

482 Gerardus de Huldeberge³⁸⁷483 Joannes Brant³⁸⁸484 Suederus van der Vene³⁸⁹485 Joannes du Bois³⁹⁰

³⁸⁴ Jan van Ittre (†voor 14 juli 1411), zoon van ridder Gilles, heer van Ittre, wordt in 1397 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53. Baljuw van Le Roeulx 1389-1400, 1401-08. RKB 15187-15188. Steven of Etienne van Ittre ontvangt op 14 juli 1411 de heerlijkheid van Ittre *mit huysen ende anderen zinen toebehoerten* in leen na het overlijden van zijn vader Jan. RKB 555 f. 556v, 17145 f. 163r. Deze Etienne wordt in 1425 genoemd als hofmeester van Jacoba van Beieren. Janse, *Pion*, p. 231.

³⁸⁵ Jan Heamet van den Torn (†voor 22 januari 1427), zoon van Gerard van Baulers, gehuwd met jonkvrouw Mabel van den Baer. Hij bezit *eenen torn ende een huys gelegen te Baller* (Baulers bij Nijvel) *bi der kerken*, ook wel omschreven als een *maison* bevattende een *tour, une maison et une bassecourt*. In 1427 gaat het huis over op Jans zoon Osten van den Torn en vervolgens op diens broer Rombout. RKB 555 f. 541r en LH 396 f. 137r. Deze Rombout van den Torn wordt op basis van een Brusselse schepensbrief op 4 september 1411 beleend met een ander goed gelegen te Baulers dat in het bezit was van heer Jan van Pottes (nr. [447]). RKB 17145 f. 161v en 555 f. 541v. Hendrik van den Torn, zoon van Jan Heamet van den Torn en jonkvrouw Mabel van der Baer, koopt op 10 december 1422 van Bartolomeus Remy *die goede van der Brye* gelegen te Baulers met hierop een lijftocht voor zijn ouders. LH 396 f. 73v.

³⁸⁶ Afscript C: Henri Mostarde. *Henry Mostarde de Nyvelle* heeft een klein leen te Saint-Médard in de parochie van Geldenaken. RKB 555 f. 671v. Henri Mostarde is ontvanger van Nijvel 1410-14, 1424-28, meier van Nijvel 1435-36. RKB 4578-4583, 12878.

³⁸⁷ Een Gerard van Huldenberg is schepen van Brussel 1398-99, 1418-19. LEB nr. 275; SAP II, p. 127. *Gheerde van Huldeberge*, knaap, is baljuw van Nijvel en Waals-Brabant 1403-06. RKB 12803, 15718 f. 56r-v.

³⁸⁸ Jan Brant, heer van Aiseau (belening met *terram Aisay* of *la terre d'Aisa avecque la maison, justices, terres etc.* in 1381. RKB 555 f. 709v, 2393 f. 260r, 17144 f. 150v). Deze Jan Brant verkoopt op 1 juli 1407 een erfrente van 100 gulden per jaar op *zijn goede van Asa* aan heer Engelbert van der Mark. RKB 17145 f. 119v. Een Jan Brant genoemd als baljuw van Nijvel 1392-1394. Kerremans, *Étude*, p. 351. Vermoedelijk was zijn vader ridder Jan Brant, heer van Aiseau, een bastaardzoon van hertog Jan III. Deze overleed tijdens de slag bij Baesweiler waarvoor Jan en zijn moeder Catharina een schadevergoeding van 254 mottoenen krijgen. De Raadt, *Combattants*, p. 14.

³⁸⁹ Zweder van der Vene ontvangt een erfrente van 20 lb. Tourn. op de oude tol van Vilvoorde in leen in 1405, die hij weer doorgeeft aan zijn dochter Elisabeth. RKB 555 f. 329v, 17145 f. 88r; Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8012.

³⁹⁰ Jan van den Bossche (†voor 8 mei 1418). *Jean de Busco*, zoon van ridder Arend (*Ernoul du Bois*), wordt in 1400 poorter van Brussel. Godding, "Bourgeoisie", p. 53. Jan ontvangt op 11 mei 1407 na overlijden van zijn vader, heer Arend van den Bossche, ridder, Ohain met toebehoren en een molen met een *wuwerken*. Deze Arend had na de dood van zijn neef Jan van Malen het *casteleynscap van der Vueren* ontvangen in 1401-02. Jan heeft twee zonen: Arend en Jan. Arend van den Bossche, zoon van heer Jan van den Bossche, ridder, ontvangt op 8 mei 1418 vier goederen in leen (*'t goet van Dohayn, 't goet van Talles, ghelegen te Dohayn, 't borgreefscap van der Vueren, een leen geleghen te Vileer en Perweys*) na het overlijden van zijn vader. RKB 555 f. 373v, 435r, 595v, 17145 f. 21v, 119v, 222v-223r. Jan van den Bossche (zoon van Jan) ontvangt op 9 november 1417 *die goede van Pyns-*

- 486 Bernard de Bourdeals³⁹¹
 487 Godefroy Tout ly faut
 488 Renerus de la Tour
 489 Joannes Ramus de la Houssiere³⁹²

[f.241r]

- In officio de Helpe
 490 Joannes d'Oostkerke
 491 Joannes de Glabech
 492 Bernardus van der Spout³⁹³

- In officio Montis Sancti Wiberti
 493 Joannes de Sombreffe, dominus de la Houssiere³⁹⁴
 494 Joannes de Sombreffe, frater domini de Sombreffe³⁹⁵

serien gelegen in Ohain na overdracht van heer Jan III, heer van Wittem. Op 8 mei 1418 ontvangt hij een leen van 4 pond oude groten op de heerlijkheid van Asse. Hij koopt later het burggraafschap van Tervuren over van zijn broer Arend. LH 396 f. 2r.

³⁹¹ Bernard van Bourdeal (†voor 16 juni 1434). Hij wordt op 22 juni 1419 beleend met *een goet tot Dyon in't Walsche lant gelegen* na overlijden van zijn broer (vader doorgehaald in de bron) Godfried van Bourdeal. LH 396 f. 15v. Deze Godfried was op 22 januari 1407 met dit goed (dan genoemd als *een goet tot Dyon in't Walschlant tot Dyon a Mont*) beleend. RKB 17145 f. 119r. Godfried van Bourdeal wordt op 16 juni 1434 beleend met *la terre et seigneurie de Dyon le Vaul avecq la seigneurie moyenne et basse* (mogelijk een verschrijving, vergelijk nr. [497]) na het overlijden van zijn vader Bernard. RKB 555 f. 586r. Godfried van Bourdeal, ridder, strijdt te Baesweiler in de rotte van Jan Clutinc, de baljuw van Waals-Brabant, en komt daar te overlijden. Zijn zoon Gerard (mogelijk de vader van Bernard) ontvangt de schadevergoeding van 160 mottoenen. De Raadt, *Combattants*, p. 25.

³⁹² Jean de la Houssière, bastaard, ontvangt op 20 augustus 1396 een zesde deel van een totaal bedrag van 63 oude schilden van hertogin Johanna die zij aan Jean schuldig was. Verder volgen nog betalingen op 9 juni 1397 en 9 mei 1398. Verkooren, *Inventaire II*, nrs. 7029, 7067, 7164, 7267. Zie ook SAP II, p. 119.

³⁹³ Bernard van der Spout (†voor 5 februri 1432). Op die datum wordt zijn minderjarige zoon Bernard (zie nr. [851]) beleend met *een woeninge Ter Spout bij Yssche*. LH 396 f. 239v. Zijn vader was Bernard van der Spout (†voor 1387), schepen van Brussel 1369-70. LEB nr. 580. Zijn broer is Hendrik van der Spout die in 1387-1388 wordt beleend met het hof Ter Spout na het overlijden van zijn vader. RKB 17144 f. 225v. Zie ook Brabantica III, p. 182.

³⁹⁴ Jan van Sombreffe (†voor 22 september 1411), heer van La Houssière. Hij ontvangt op 17 april 1407 *die erfelijkheid van den lande van Sombreffe*. Werner van Sombreffe, zoon van Jan, ontvangt op 22 september 1411 het land van La Houssière na het overlijden van zijn vader. RKB 17145 f. 117r, 161v. Na Werners dood gaat La Houssière op 13 juli 1421 over op diens zoon Reinier van Sombreffe ook al wordt op 25 oktober 1422 zijn weduwe, jonkvrouw Johanna van der Hagen, met de heerlijkheid beleend. Op 7 december 1425 gaat de heerlijkheid na de dood van Reinier over op zijn neef Jan van Sombreffe, zoon van wijlen heer Godfried, die deze op 27 juni 1426 weer verkoopt aan Jacob, heer van Sombreffe (†voor 24 januari 1432 wanneer *'t huys ende dat dorp van Sombreffe, dlant van den Hoessieren, die goede van Ottengnies gelegen tot Pinchart en dat dorp ende dat huys van Ottengniez, Blockery ende Crestemont* aan zijn minderjarige zoon Jan vervalt). LH 396 f. 46, 73r, 118v, 133v, 241v; Galesloot, *Inventaire I*, p. 369-372, 376; RKB 555 f. 569v.

³⁹⁵ In 1406 treedt een Jan van Sombreffe op als voogd voor de minderjarige Jacob, heer van Sombreffe, zoon van Godfried. Jacob ontvangt de heerlijkheid van Sombreffe voor 24 juni 1406 na het overlijden van zijn vader heer Godfried, heer van Sombreffe. RKB 17145 f. 84r, 89r, 102v; Bormans, *Fiefs de Namur*, p. 203. Deze Jacob geeft de heerlijkheid Ottignies tesamen met het goed Genval (bij Terhulpen) over aan zijn broer Godfried op

- 495 Willelmus de Lymelettes³⁹⁶
- 496 Mailleter de Moves⁽⁴⁾
- 497 Philippus de Dyon³⁹⁷
- 498 Jacquemardus de Feros³⁹⁸
- 499 Robertus de le Bare³⁹⁹
- 500 Egidius de Fannes
- 501 Godefridus de Fannes
- 502 Joannes de Berge
- 503 Isoret de la Houlsière
- 504 Theodoricus de Chastre⁴⁰⁰
- 505 Guillelmus frater ejus⁴⁰¹
- 506 Henricus frater ejus⁴⁰²
- 507 Raso de Chastre⁴⁰³
- 508 Bruellus de Bloickoy

(4) Lezing onzeker. Afschrift C: *Woves*.

21 november 1422. Na diens overlijden gaan deze leengoederen weer terug naar broer Jacob die op 17 april 1425 als heer wordt aangeduid. LH 396 f. 75r, 102r; Galeslout, *Inventaire* I, p. 370-371.

³⁹⁶ Willem van Limelette (†voor 23 oktober 1423), heer van Limelette. Engelbert van Limelette ontvangt op 23 oktober 1423 de heerlijkheid Limelette *totten hoge gerichte toe* in leen na het overlijden van zijn broer Willem. LH 396 f. 88r; Galeslout, *Inventaire* I, p. 371; RKB 555 f. 624v.

³⁹⁷ Filips van Dion (†na 12 mei 1421 of 1422). Op die datum geeft hij over aan zijn dochter, jonkvrouw Maria van Dion, samen met haar man en voogd Willem van Quarelmont *dat lant ende goet van Dyon met heerlicheide ende allen anderen sijnen toebehoirten* gelegen in de meierij van Mont-Saint-Guibert. LH 396 f. 45v-46r; Galeslout, *Inventaire* I, p. 369. Zoon van Gillis van wie hij *la terre et ville de Dyon le Vaul avecq la seigneurie moyenne et basse* (vgl. de beschrijving bij nr. [486]) heeft geërfd. RKB 555 f. 587r.

³⁹⁸ Libert van Ferooz doet mee aan de slag bij Baesweiler onder Robert van Namen. Zijn zoon Willem ontvangt in 1378 een deel van de schadevergoeding. SAP I, p. 451.

³⁹⁹ Robert van den Bare van Chaumont (†voor 30 oktober 1447). Hij koopt 24 oktober 1416 *le fief de Lyrroux* (Liroux) van *Reynault de Moriasart, sire de Bourdeaux*. RKB 17145 f. 233v. Op 30 oktober 1447 ontvangt Oede van den Bare van Chaumont samen met Jean Vermeille, haar man en voogd, *la maison, tenure et pourprise de Lyrroul*, in leen na het overlijden van haar vader Robert. RKB 555 f. 579r. Robert verwerft op 28 december 1437 met een Leuvense schepenbrief ook nog de heerlijkheid van Petit-Leez met de hoge rechtspraak waarvan een erfrente in 1447 overgaat op zijn dochter Oede. RKB 555 f. 659r-v.

⁴⁰⁰ Dirk van Chastre (†voor 27 februari 1442), zoon van Willem, broer van Willem (nr. [504]) en Hendrik (nr. [506]). De broers Willem en Dirk van Chastre, zonen van ridder Willem, worden poorters van Brussel in 1399. Godding, "Bourgeoisie", p. 53. Hun vader is Willem Bryspot van Chastre die tijdens de slag bij Baesweiler is opgenomen in de rotte van Jan Clutinc, baljuw van Waals-Brabant (losgeld: 176 mottoenen). De Raadt, *Combat-tants*, p. 25, 90. Dirk heeft de *biens de Chastre* in leen na het overlijden van zijn vader Willem. Deze goederen gaan op 27 februari 1442 over op Jan van Chastre dit de Corbais na het overlijden van zijn oom Dirk. RKB 555 f. 582r.

⁴⁰¹ Willem van Chastre, broer van Dirk (nr. [504]) en Hendrik (nr. [506]). De broers Willem en Dirk van Chastre, zonen van ridder Willem, worden poorters van Brussel in 1399. Godding, "Bourgeoisie", p. 53.

⁴⁰² Hendrik van Chastre, broer van Dirk (nr. [504]) en Willem (nr. [505]).

⁴⁰³ Raas van Chastre (†voor 9 juni 1407). Jonkvrouw Marie van Chastre ontvangt op 9 juni 1407 samen met haar man Jan van Brays *enigen goeden gehieten Roetart dat gheen vol leen en is*, gelegen bij Chastre, na het overlijden van haar vader. RKB 17145 f.

In officio de Gres

509 Joannes de Bossut⁴⁰⁴510 Egidius de Boulér⁴⁰⁵511 Joannes de Saveneaul⁴⁰⁶

In officio d'Aincourt

512 Godefridus de Brabant

513 Godefridus Piersan

514 Robertus de Tilhier⁴⁰⁷515 Joannes de Rous⁴⁰⁸516 Ernoldus^{de} Binet

517 Mathias de Rous

518 Walterus de Rous⁴⁰⁹

519 Boudechon de le Fallise

119v. Raas had dit leen in 1382-83 ontvangen. RKB 17144 f. 147v. Jan van Brays ontvangt op 10 juni 1428 bij de dood van zijn moeder Marie van Chastre het voornoemde leen en *den thor van Chastre mitten groten hove daeraen staende*. LH 396 f. 157r; RBK 555 f. 581r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 373. Raas ontvangt in 1397 en 1398 een schadevergoeding van hertogin Johanna vanwege de oorlog tegen Gelre. SAP I, p. 358; Verkooren, *Inventaire* III, nrs. 7148 en 7265.

⁴⁰⁴ Jan van Bossut (†voor 26 april 1419) ontvangt in 1383-84 als erfgenaam van zijn oom Jacob van Bossut een *curtem scabinorum* bij Graven in leen. RKB 17144 f. 166r. Deze Jacob vecht mee te Baesweiler onder de banier van Jan Godevaert. SAP I, p. 303. Een *Janne van Eldre van Bossuyt* betaalt tussen 24 juni 1404 en 24 juni 1405 leenverheffingsrechten voor een ander klein leen te Graven. RKB 17145 f. 69v. Dit leen en een *hof met schepenen* gaat op 26 april 1419 over op Jan van Bossut (†voor 13 maart 1431), zoon van heer Jan van Bossut, na diens overlijden. LH 396 f. 15r, 223v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 375. Heer Jan van Bossut, ridder, is baljuw van Nijvel en Waals-Brabant 1416-18. RKB 12806; SAP I, p. 303.

⁴⁰⁵ Gillis van Boulér ontvangt op 11 juli 1422 na het overlijden van Cecilia van Grantsart in leen het bos van *Genyenbaill bi Boulér* (=Bonlez) van 16 bunder, en het bos van *Belboir* van zes bunder, beiden gelegen te Graven. Bovendien ontvangt hij vanwege het overlijden van zijn vrouw Elisabeth van Geldenaken (*demoiselle Ysabeau, fille de messire Jehan de Joudoigne*) Roux-Miroir metten *cleyn heerlicheyt ende 11 manscappen*. In 1447 transfereert Gillis dit leen naar Boudewijn Smale. LH 396 f. 61v-62r; RKB 555 f. 629v-631r, 642v. Gillis is baljuw van Nijvel en Waals-Brabant 1431, 1432-33. RKB 12807.

⁴⁰⁶ Jean de Sauvenière. Op 28 mei 1406 doet Antoon van Bourgondië een arbitrale uitspraak in het geschil tussen Jacob van Glimes van Opgeldenaken (nr. [473]), ridder, Jan van Cramewijc, Jean de Warnant (nr. [535]) en Jean de Sauvenière aan de ene kant, en Arnold van Geldenaken (nr. [524]), Wouter van Familleureux en hun naasten en vrienden aan de andere kant om een einde te maken aan hun onderlinge vijandigheden. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8183.

⁴⁰⁷ Robert van Tillier.

⁴⁰⁸ Een Jan van Roest, zoon van Heilwig van Ommale, wordt op 20 mei 1426 samen met zijn vader, Libert van Roest, als voogd, beleend met het *'t goet van Ommale*, na het overlijden van zijn moeder. Deze Jan blijkt voor 24 november 1428 overleden te zijn wanneer het leen overgaat op zijn zus Margriet. LH 396 f. 121r, 175v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 372.

⁴⁰⁹ Wouter van Roest (†voor 9 november 1422). Op die datum wordt zijn zoon Jacquemijn beleend met 7-8 bunder te Jandrain. LH 396 f. 73r.

In officio de Judogne
 520 Joannes de Fontaines, dominus de Meilen⁴¹⁰
 521 Dns. de Jauche⁴¹¹
 522 Petrus de Donglebert⁴¹² |
 523 Walterus de Donglebert⁴¹³ | fratres domini de Donglebert⁴¹⁴ (a)
 524 Edmundus Ernoldus^(b) de Judogne⁴¹⁵

(a) Staat geschreven naast een accolade die de nummers [522] en [523] omvat. —
 (b) Edmundus is doorgehaald en Ernoldus is er boven geschreven.

⁴¹⁰ Jan van Fontaines († 25 oktober 1415 bij de slag bij Azincourt, Boffa, “Antoine”, p. 282), heer van Malen. In de Brabantsche Yeesten, waar zijn dood wordt beschreven, genoemd als *een edel man / Van Fontaines joncheere Jan / Van den stamme van Henegouwe*. Jan van Boendale, *Les gestes*, p. 223. Tussen 24 juni 1403 en 24 juni 1404 ontvangt echter zijn broer Boudewijn, heer van Fontaine (nr. [474]), *dlant van Melein* in leen na doot sijns vaders die niet met name wordt genoemd. RKB 555 f. 678r, 17145 f. 55v en Tarlier en Wauters, *Canton de Jodoigne*, p. 210. Jan van Fontaines ontvangt op 22 februari 1397 een renteleen van 22 pond uit de hertogelijke inkomsten van ‘s-Hertogenbosch, na overdracht van zijn vader Boudewijn en in aanwezigheid van zijn broers de ridders Boudewijn (nr. [474]) en Jacob. Verkooren, *Inventaire* III-2, nr. 7101. Boudewijn van Fontaines ontvangt in januari 1417 samen met zijn voogd Engelbert Rape twee lenen (22 pond op de hertogelijke renten te ‘s-Hertogenbosch en 30 pond Lov. op de tol van Antwerpen) na het overlijden van zijn vader Jan van Fontaines. RKB 17145 f. 232r. Deze Boudewijn, zoon van wijlen Jan van Fontaines, ontvangt op 6 maart 1423, *dat lant van Melein* na het overlijden van heer Boudewijn, heer van Fontaine. LH 396 f. 45r.

⁴¹¹ Jacob I van Geten († voor 15 april 1426). Hij volgt zijn overleden vader Gillis II (die wel *messire* genoemd, RKB 555 f. 682r) op als heer van Geten, Bioul en Hierges in juli 1401. Rond 1410 wordt Jan van Aa (nr. [194]) als zijn voogd genoemd. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8816. Hij is pas meerderjarig in 1412 en huwt vervolgens Johanna, dochter van Raas van Graven. Despy, *Les campagnes*, p. 21. Voor 15 april 1426 ontvangt Gillis, Jacobs dan nog minderjarige zoon, *dat dorp ende lant van Ghete*. LH 396 f. 120r; RKB 555 f. 682r. Zie over deze Gillis III De Win, De adel, p. 340.

⁴¹² Peter van Dongelberg († voor 1445), broer van Wouter (nr. [523]) en Jan heer van Dongelberg (nr. [470]). *Pierrart de Dongelbert* genoemd als bezitter van een leen (waaronder *4 hommaiges et la basse seigneurie de Bommelettes*) dat hij kocht van Jan van den Bare, zoon van Jacob (nr. [468]) op 16 december 1435. Na zijn dood gaat het over op zijn broer Jan (nr. [470]). RKB 555 f. 676r-v.

⁴¹³ Wouter van Dongelberg, broer van Peter (nr. [522]) en Jan, heer van Dongelberg (nr. [470]).

⁴¹⁴ Jan van Dongelberg, zie nr. [470].

⁴¹⁵ Arnold van Geldenaken († voor 11 november 1417). Baljuw van Geldenaken 1403-07, 1415-16, baljuw van Nijvel en Waals-Brabant 1409-14. De Win, De adel, p. 338; RKB 12804-12805. Hij wordt in 1403 genoemd als lid van de *maesscap van den bastaerden van Brabant*. Jan van Boendale, *Les gestes* II, p. 707-710. Op 28 mei 1406 doet Antoon van Bourgondië een arbitrale uitspraak in het geschil tussen Jacob van Glimes van Opgeldenaken (nr. [473]), ridder, Jan van Cramewijc, Jean de Warnant (nr. [535]) en Jean de Sauvenière (nr. [511]) aan de ene kant, en Arnold van Geldenaken, Wouter van Familieureux en hun naasten en vrienden aan de andere kant om een einde te maken aan hun onderlinge vijandigheden. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8183. De minderjarige Arnold van Geldenaken, zoon van Arnold, wordt op 11 november 1417 samen met zijn voogd Bernard van der Spout (nr. [492]) beleend met *tvierendeel in der moelen tot Jauche le Manaise gelegen*. LH 396 f. 2r. *Ernoul de Jodoigne* heeft verder een klein leen in de parochie van Piétrain. RKB 555 f. 663v.

- 525 Willelmus de Judogne⁴¹⁶
 526 Joannes de Bomale⁴¹⁷
 527 Hellinus de Latines
 528 Renechon de Molembais
 529 Joannes de Molembais
 530 Joannes de Wiagnes aut Wayuls
 531 Mathias fils Jean Mathi de Jauche⁴¹⁸
 532 Andreas Maricle⁴¹⁹
 [f.241v] 533 Jacquemin Boilhe⁴²⁰
 534 Arnoldus de Vilain⁴²¹
 535 Joannes de Warnault⁴²²
 536 Jacquemin du Chastel de Hupaing⁴²³

⁴¹⁶ Willem van Geldenaken ontvangt in 1402-03 *zekere goide geheiten de Bombarde glegen bi Geldenaken* in leen. RKB 17145 f. 33r

⁴¹⁷ Jan van Bomal (†voor 16 juli 1416). Op die datum ontvangt *Jan van Bommale* een niet nader omschreven leen na het overlijden van zijn gelijknamige vader. RKB 17145 f. 228v. Deze Jan blijkt in 1440 *la fortesse et maison de Molenbisoul* in leen te hebben na koop van *Jehan de Joudoingne*. RKB 555 f. 644r. Lodewijk van Bomal, genoemd als zoon van wijlen Jan van Bommale, ontvangt op 25 februari 1430 de voogdij van Geest-Gérompont in leen krachtens een Leuvense schepensbrief. LH 396 f. 200r.

⁴¹⁸ Mathijs van Geten, zoon van Jan Mathijs van Geten. *Mathy de Jauche* ontvangt bij het overlijden van zijn *neven* Willem van Geten tussen 24 juni 1402 en 24 juni 1403 *een woeninge mit enen hoif ende enigen anderen toebehoirten dat men noemt gemeynlick in walschen Le maison de Tombour*, gelegen achter de kerk van Geten. In mei 1428 behoort dit leen aan Margriet van Geten, dochter van Mathijs, en wordt een klein leen hiervan *gespleten* ten behoeve van (haar broer?) Mathijs van Geten. LH 396 f. 156v; RKB 555 f. 686r, 688r, 17145 f. 54r

⁴¹⁹ *Andrieu Maricke de Hedengne* (=Hédenge vlakbij Bomal) genoemd als bezitter van vol leen (*une court de 14 hommaiges gisant a Hupain et a Bommale*) dat overgaat op zijn zoon Jacquemart op een niet nader genoemde datum. Hij bezit verder nog een ander klein leen te Huppaye. RKB 555 f. 671r, 676r.

⁴²⁰ Jacquemin Boele (†voor 21 juni 1423). Op die datum ontvangt Jan Boele elf bunder land te *Herpermele* in leen na het overlijden van zijn broer Jacquemin. LH 396 f. 74v. Jacquemin Boele, zoon van Robert, verwerft een leen van twintig bunder land te Molenbisoul van zijn broer Wouter. Ook dit leen gaat uiteindelijk over op zijn broer Jan. RKB 555 f. 645r-v. *Jacquemin Boul* is baljuw van Geldenaken 1415-17 en *Jean Boule* bekleedt hetzelfde ambt van 1429-30. RKB 12871-12872.

⁴²¹ Arnold de Vilain (†voor 24 oktober 1418). Dan ontvangt *Janne de Vylain* na het overlijden van zijn vader Arnold vier bunder beemd gelegen te *Jeest a Grootpont Grippont aen den moelen* (Waals-Brabant). RKB 17145 f. 223r.

⁴²² Jean de Warnant († voor 1435), zoon van Jean de Warnant, heeft een erfrente in leen op de heerlijkheid van Opprebais. Deze gaat na zijn dood over op zijn zoon Jean die de rente in 1449 verkoopt aan Jacob II van Glimes van Opgeldenaken. RKB 555 f. 649r. Op 28 mei 1406 doet Antoon van Bourgondië een arbitrale uitspraak in het geschil tussen Jacob van Glimes van Opgeldenaken (nr. [473]), ridder, Jan van Cramewijc, Jean de Warnant en Jean de Sauvenière (nr. [511]) aan de ene kant, en Arnold van Geldenaken (nr. [524]), Wouter van Familleureux en hun naasten en vrienden aan de andere kant om een einde te maken aan hun onderlinge vijandigheden. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8183.

⁴²³ Huppaye bij Geldenaken.

537 Jacquemin de Savenires⁴²⁴

538 Ernoldus l'Escomen

539 Baudewinet Lise

540 Joannes de le Porte⁴²⁵

541 Joannes de Wavre⁴²⁶

In officio de Hannuyt

542 Joannes de le Tour⁴²⁷

543 Gerardus de le Tour⁴²⁸

544 Werricus de Halley⁴²⁹

545 Guillelmus de le Abbee de Birtrees⁴³⁰

546 Le Hongies de Vernays

547 Fociaux de Lignis

548 Karpials de Hallee

549 Walterus de Pont

550 Ancelles de Warnant

551 Conraerdus de Villier

552 Joannes li Pollis

553 Hobin de Warnant

554 Jossin du Chasteal

555 Robertus Scasse

556 Henricus de Racourt⁴³¹

557 Reinerus de le Croix

⁴²⁴ Jacquemin de Sauvenière. *Jacquemin de Savenieres* heeft een *maison* en een paar bunder land in leen *ou terroir de Hupain*. Dat leen gaat over op zijn zoon Henry. RKB 555 f. 674r.

⁴²⁵ *Jehans delle Porte* in 1393 bestempeld als *alowier* van hertogin Johanna. SAP III, p. 152. *Janne van der Poorten*, zoon van Gosewijn, wordt op 6 april 1421 na koop beleend met enkele kleine percelen te Jandrain. LH 396 f. 47r.

⁴²⁶ Jean de Wavre is schepen van Geldenaken 1426. SAP IV, p. 214.

⁴²⁷ Vgl. nr. [478] en nr. [480]. *Janne van den Torn* (elders *Jehan de le Tour de Hannut*) ontvangt op 7 september 1408 als *momboir* van het kapittel van Sint-Lambert te Luik 't *dorp ende die vogedie van Creheyn* (Crehen) in leen. RKB 555 f. 707v, 17145 f. 134v. Deze Jan van den Torn is overleden voor 12 november 1426 wanneer hij als heer en ridder wordt bestempeld. Op die datum krijgt Boudewijn Morlet de Harleir *die voichdie van Crehein* namelijk in leen na zijn overlijden in naam van het kapittel van Luik. LH 396 f. 136v; Galesloot, *Inventaire I*, p. 372. Heer Jan van den Torn, ridder, specifiek aangeduid met *van Hannuyt*, wiens dochter jonkvrouw Aleid van den Torn, met haar voogd Olivier, bastaard van Wezemaal, op 9 maart 1427 wordt beleend met 14 bunder land gelegen bij Hannuit. LH 396 f. 137r. Deze informatie is hier geplaatst en niet onder nr. [478] omdat deze Jan aanvankelijk nog geen ridder was.

⁴²⁸ *Gerart fils Gerart de le Tour* heeft de *motte de Herseez* in de parochie van Lens-Saint-Servais in leen. Deze motte gaat in 1437 na zijn overlijden over op zijn zoon Jean de le Tour (die later *sire* wordt genoemd). RKB 555 f. 699v.

⁴²⁹ Een mogelijke voorvader, Werricus *dictus Morial de Halley*, zoon van heer Boudewijn Morial, leefde in de eerste helft van de veertiende eeuw. SAP II, p. 22.

⁴³⁰ *Birtrees* verwijs mogelijk naar de priorij van Bertrée, dichtbij Hannuit. Over de diverse priors in de veertiende eeuw zie MB II, p. 111-112.

⁴³¹ Henry de Racour. *Henry de Raucourt* heeft het huis van Aleir *qu'on appelle Jupple* in leen op een niet nader gespecificeerd tijdstip. *Ernoul de Racourt*, zoon van *messire Henry de Racourt* heeft (eveneens ongedateerd) *le ville de Racourt, le justice, eschevins, nommes, cens et rentes* in leen. RKB 555 f. 701v.

558 Hubir de Puchy⁴³²

Oppida

559 Nivelles

560 Judogne

561 Hannuyt

562 Gemblours

Francishe

563 Brain Lalleu

564 Wavre

565 Greys

566 Geneppe

567 La Helpe

⁴³² Hubert de Puchey of Poucet. Rond 1408 heeft de meier van Montenaken Hubert de Poucet, onderdaan van de hertog van Brabant, bij Hannuit gearresteerd. Hertog Antoon klaagt hierover tegen de bisschop van Luik. Verkooren, *Inventaire* III, nr. 8418.

Bijlage 2. Convocatielijst Staten van Brabant, ca. 1415

- [A] ORIGINEEL: niet voorhanden. De originele lijst is waarschijnlijk opgesteld en gebruikt in de Brabantse Kanselarij als convocatielijst voor de vergaderingen van de Staten van Brabant na 25 oktober 1415.
- B AFSCHRIFT: vervaardigd in of kort na 1561 naar [A]. Brussel, Algemeen Rijksarchief, Diverse Handschriften, nr. 1440 f. 123r-125r.

[f.123r]

Register van den drij staten des hertochdoms van Brabant

Ierst in de meyerie van Lovenen

Prelaten

568 d'abt van Vlierbeke⁴³³569 d'abt van Percke⁴³⁴570 de prioor van Sinte Geertruyden te Lovenen⁴³⁵571 de prioor van Bierbeke⁴³⁶

Baenroidsen

572 de heere van Aerschot⁴³⁷573 de joncker van Weesemale⁴³⁸574 de heere van Rotselaer⁴³⁹

Ridders ende knechten etc.

Steden

575 Lovene

576 Aerschot

⁴³³ Jacob Roelandts, abt van Vlierbeek 1415-23. MB IV-A, p. 95.

⁴³⁴ Gerard van Goetsenhoven († 2 mei 1434), abt van Park 1414-34. MB IV-A, p. 804. Hij wordt op 24 juni 1415 beleend met elf bunder land gelegen te Sint-Pieters Vissenaken na het overlijden van zijn voorganger abt heer Jan van Namen. RKB 17145 f. 192v.

⁴³⁵ Koenraad van der Balct. Zie nr. [3].

⁴³⁶ Niet bekend wie dat is in de vijftiende eeuw. MB IV-A, p. 137.

⁴³⁷ Lodewijk van Harcourt. Zie nr. [5].

⁴³⁸ Jonker Jan II van Wezemaal († 26 september 1464), heer van Wezemaal (vanaf 1417 na overlijden van zijn vader), Fallais (vanaf 2 juli 1415 *die borch, dorp, die riviere ende 't gerichte van Falays* na overdracht door zijn vader. RKB 555 f. 707r, 17145 f. 189r), Herselt en Kaaibeek (na overdracht door zijn vader, LH 19 f. 337), het Land van Mechelen (vanaf 1428 maar betwist door familie van Egmond). Zoon van Jan I (nr. [6] en [617]), gehuwd met Johanna van Bouchout, dochter van Daniël V (nr. [46]). In 1435 koopt hij de heerlijkheden Brecht (helft) en Zundert (deel geheten Wernhout) maar deze moet hij in 1448 afstaan aan Frank II van Borssle (nr. [762]) na een vonnis van het leenhof. LH 19 f. 286r-v; De Win, De adel, p. 473. Drossaard van Brabant 1418, raadsheer Jan IV 1417-20. GDB, p. 745 nr. 266; NBW X, p. 717-718; Van Ermen, "De familie van Wezemaal", p. 66. Raadsheer-kamerheer van Filips de Goede 1433-1463. PCB id. nr. 2073.

⁴³⁹ Jan IV van Rotselaar († voor 27 mei 1451, zie PCB id. nr. 4879), heer van Rotselaar en Vorselaar vanaf 1406. Hij verwerft dan tevens de dorpen Haacht en Werchter. Zoon van Jan III (nr. [7]), gehuwd met 1. Maria van Berlaimont en 2. Isabella van Horn, vrouwe van Perwijs. In 1407 genoemd als *escuier* in de hofordonnantie van Antoon. Hij strijdt te Azincourt en wordt daar gevangen genomen (zie Galesloot, "Notes", p. 482). Drossaard van Brabant 1416-19, 1428-30; ontvanger-generaal van Brabant 1419, 1421-22; raadsheer van Jan IV en Filips van Sint-Pol. GDB, p. 726 nr. 211; Kauch, "L'organisation", p. 193; RKB 17145 f. 101v; De Win, De adel, p. 444-445; Boffa, "Antoine", p. 282. Raadsheer-kamerheer van Filips de Goede 1433-51. PCB id. nr. 4879.

In de ammanye van Bruessele

Prelaten

577 d'abt van Affligem⁴⁴⁰

578 d'abt van Grymbergen⁴⁴¹

579 d'abt van Dielegem⁴⁴²

[f.123v]

Baenroidsen

580 de joncker van Gaesbeke⁴⁴³

581 de heere van Grimbergen⁴⁴⁴

Ridders ende knechten etc.

Steden

582 Bruessel

583 Vilvoerden

Vryheden

584 Vueren / 585 Issche / 586 Overysse (a)

587 Duysborch / 588 Rode bij Alzemberge (b)

589 Capellen opten Bosch / 590 Merchten / 591 Assche (c)

In de meyerie van Thienen, van Leeuwe, van Ghete ende van Comptich

Prelaten

592 d'abt van Heylisem⁴⁴⁵

593 de prior van den scholieren tot Leeuwe⁴⁴⁶

Baenroidsen

594 de heere van Diest ende van Sichem⁴⁴⁷

Ridders ende knechten etc.

[f.124r]

Steden

595 Thienen

596 Leeuwe

597 Halen

598 Landen

599 Diest

600 Sichenen

(a) Deze plaatsen staan naast elkaar geschreven, gescheiden door schuine streepjes. —

(b) Deze plaatsen staan naast elkaar geschreven, gescheiden door schuine streepjes. —

(c) Deze plaatsen staan naast elkaar geschreven, gescheiden door schuine streepjes.

⁴⁴⁰ Jan V t'Serjacobs alias van den Alphen († 22 januari 1426), abt van Affligem 1413-26. MB IV-A, p. 47-49; SAP IV, p. 554. Lid van de regentschapsraad 1415-17, raadsheer, 1419-23. GDB, p. 655 nr. 7; Ryckman de Betz, *Armorial* 2, p. 323-325.

⁴⁴¹ Gillis van Boechout. Zie nr. [41].

⁴⁴² Giselbert de Wolf. Zie nr. [42].

⁴⁴³ Jacob van Abcoude. Zie nr. [43].

⁴⁴⁴ Hendrik van Boutersem alias van Bergen, heer van Grimbergen. Zie nr. [44].

⁴⁴⁵ Jan van Hognoul. Zie nr. [113].

⁴⁴⁶ Augustijnerpriorij te Zoutleeuw. Niet bekend wie de prior is in deze periode. MB IV-B, p. 1126.

⁴⁴⁷ Thomas II van Diest. Zie nr. [115].

Vrijheyte

601 Dormale

In de meyerije van Tsertogenbossche

Prelaten

602 d'abt van den Berne⁴⁴⁸

603 de meester van Postel⁴⁴⁹

Baenroidsens

604 de heere van Craendonck⁴⁵⁰

Ridders ende knechten etc.

Steden

605 Tshertogenbossche

Vrijheden

606 Helmont / 607 Eyndhoven / 608 Sint Oeden Rode (^a)

609 Oisterwijk / 610 Os / 611 Oirschot (^b)

[f.124v]

In't marcgraefscap van Antwerpen

Prelaten

612 d'abt van Sinte Machiels⁴⁵¹

613 d'abt van Sinte Bernaerts⁴⁵²

(^a) Deze plaatsen staan naast elkaar geschreven, gescheiden door schuine streepjes. —

(^b) Deze plaatsen staan naast elkaar geschreven, gescheiden door schuine streepjes. —

⁴⁴⁸ Godschalk van Veen, zie nr. [240].

⁴⁴⁹ Jan van Eyck, meester van Postel 1413-26. MB VIII, p. 81; Prims, *Postel*, p. 56-58.

⁴⁵⁰ Jan II van Schoonvorst († 1 februari 1434), burggraaf van Montjoie (via zijn vader). In 1382-83 nog minderjarig wanneer hij beleend wordt met het *terram de Rode Sancte Agathe* na het overlijden van zijn vader Jan I. RKB 17144 f. 147r. Jan koopt *dat dorp van Diepenbeke, 't huys, 't gerichte ende die heerlicheit van Diepenbeke* met toebehoren van heer Boudewijn van Montjardin (zie GDB 713, nr. 172). Dit leen gaat na zijn dood op 24 september 1434 over op zijn weduwe jonkvrouw Johanna van Rochefort. RKB 555 f. 223r. Hij betaalt verder op 7 januari 1412 de verheffingsrechten voor *die stat van Eyndoven metten toebehoirten ende dlant ende die borch van Craendonck* (RKB 17145 f. 171r) na het overlijden van Willem van Milberg (nr. [242]). Hij maakt aanspraak op de heerlijkheid omdat zijn moeder Margaretha van Merode van Hemmersbach, na het overlijden van haar eerste echtgenoot Jan I van Schoonvorst, met de heer van Cranendonck, Willem van Milberg, was getrouwd. Na haar dood worden op 21 maart 1417 en op 12 mei 1417 (dan Arend heer van Kerpen en Zevenborn als voogd van Aleid van Milberg, zie RKB 17145 f. 234v) andere rechthebbenden, een neef en een zus van Van Milberg, met de heerlijkheid beleend. Toch wordt Jan II van Schoonvorst regelmatig als heer van Cranendonck vermeld, in ieder geval vanaf 1419. Klaversma, *De heren van Cranendonck*, p. 22-26, 39. Jan wordt beschouwd als een vijand van Filips de Goede die hem in augustus 1431 laat arresteren en ondervragen. Hij wordt gevangen gezet op het kasteel te Zichem waar hij in 1434 overlijdt. Godding, *Conseil*, p. 144-145; GDB, p. 733 nr. 232.

⁴⁵¹ Olondus Terlinck, abt van Sint-Michiel 1413-52. Backmund, *Monasticon* II, p. 268.

⁴⁵² Pieter van Zandvliet, abt van Sint-Bernardus in 1415 wanneer hij ook als raadsheer van Jan IV wordt genoemd. GDB, p. 751 nr. 280.

614 d'abt van Tongerlo⁴⁵³

615 d'abt van Everbode⁴⁵⁴

Baenroidsen

616 de grave van Nassauw, heere van der Leck ende Breda⁴⁵⁵

617 de heere van Wesemael⁴⁵⁶

618 de heere van Bergen opten Zoom⁴⁵⁷

619 de heere van Vorselaer⁴⁵⁸

620 de heere van Hoochstraten⁴⁵⁹

Ridders ende knechten etc.

Steden

621 Antwerpen

622 Liere

623 Herentals

624 Bergen opten Zoom

625 Steenberghe

626 Breeda

Vrijheden

627 Thuernhout / 628 Hoochstraten / 629 Molle (^a)

[f.125r]

In den Walschen lande van Brabant

Prelaten

630 d'abt van Gemblours⁴⁶⁰

631 d'abt van Vileers⁴⁶¹

632 de meester van Chanterayne⁴⁶²

Baenroidsen ende ridders

633 de heere van Edingen⁴⁶³

634 de heere van Trasengnies⁴⁶⁴

635 de heere van Vertaing⁴⁶⁵ etc.

(^a) Deze plaatsen staan naast elkaar geschreven, gescheiden door schuine streepjes.

⁴⁵³ Jan Geerts alias van Zichem. Zie nr. [357].

⁴⁵⁴ Jan van Molnere alias van Herlaer. Zie nr. [358].

⁴⁵⁵ Engelbert I van Nassau, heer van de Lek en Breda. Zie nr. [360].

⁴⁵⁶ Jan I van Wezemaal, heer van Wezemaal. Zie nr. [6]. Hier genoemd omdat hij ook belangrijke lenen had in het markgraafschap Antwerpen.

⁴⁵⁷ Hendrik VII van Boutersem, heer van Bergen op Zoom. Zie nr. [361].

⁴⁵⁸ Jan IV van Rotselaar, heer van Rotselaar en Vorselaar. Zie nr. [574].

⁴⁵⁹ Jan IV van Cuijk, heer van Hoogstraten. Zie nr. [363].

⁴⁶⁰ Jan van den Bare van Chaumont. Zie nr. [439].

⁴⁶¹ Otto van Dormaal. Zie nr. [440].

⁴⁶² Jan van Parfontrieu. Zie nr. [441]. In de lijst van aanwezigen van de Statenvergadering van 4 november 1415 wordt hij *Jan van Pfuntrien* genoemd. Ansems, *Luyster*, p. 17.

⁴⁶³ Peter van Luxemburg, heer van Edingen. Zie nr. [442].

⁴⁶⁴ Ansel, heer van Trazegnies. Zie nr. [443].

⁴⁶⁵ Eustaas van Vertain. Zie nr. [444].

Steden

- 636 Nyvele
- 637 Geldenaken
- 638 Hannuyt
- 639 Gemblours

Vrijheden

- 640 Brainen Lalluer
- 641 Wavere
- 642 Greys
- 643 Geneppe
- 644 Hulpe

Bijlage 3. Convocatielijst Staten van Brabant, kort na 14 februari 1464

[A] ORIGINEEL: niet voorhanden. De originele lijst is waarschijnlijk opgesteld en gebruikt in de centrale hertogelijke Kanselarij als convocatielijst voor de vergaderingen van de Staten Generaal na 1464.

B AFSCHRIFT: vervaardigd na 14 februari 1464 naar [A]. Algemeen Rijksarchief Brussel, Kernarchief van de Audiëntie, nr. 1213, f. 49r-v. Dit afschrift bevindt zich in een papieren formulierboek dat een overzicht bevat van de te convoceren leden van de Statencolleges van de Bourgondische vorstendommen. Het document is niet gedateerd, maar op paleografische gronden te plaatsen in de tweede helft van de vijftiende eeuw.

UITGAVE

- a) Wim Blockmans, “De samenstelling van de Staten van de Bourgondische landsheerlijkheden omtreeks 1464”, *Standen en landen*, 44, 1968, p. 57-112, aldaar 104-107.

[f.49r]

Bonnes villes de Brabant

645 Louvaing
646 Bruxelles
647 Anvers
648 Boisleduc
649 Thielemont
650 Jowingne⁴⁶⁶
651 Vilvorde
652 Trecht^{467 (a)}
653 Leauve^{468 (b)}
654 Lierre
655 Theumout⁴⁶⁹
656 Nivelles

Nobles de Brabant

657 Monseigneur Phelippe de Huerne, seigneur de Gaesbecque⁴⁷⁰

(^a) Herneming vanwege het begin van een nieuwe kolom. — (^b) Blockmans, “De samenstelling”, p. 105 geeft ‘Leaune’.

⁴⁶⁶ Jodoigne.

⁴⁶⁷ Maastricht.

⁴⁶⁸ Zoutleeuw.

⁴⁶⁹ Turnhout.

⁴⁷⁰ Filips van Horn († 4 februari 1488), heer van Bancigny, Gaasbeek (vanaf 7 oktober 1436 na het overlijden van zijn vader, maar pas na de dood van Jacob van Abcoude, nr. [43], in 1459 volledig eigendom), Heeze en Leende. Zoon van Jan, gehuwd met 1. Johanna van Lannoy en 2. Magaretha van Horn. Petekind van Filips de Goede die hem na de slag bij Oudenaarde op 26 april 1452 de ridderslag verleende. Twee maanden later treedt hij samen met zijn neef Jacob I, graaf van Horn (nr. [670]), op als baanderheer tijdens de slag bij Rupelmonde. Paravicini, “Soziale Schichtung”, p. 385, 409; Wauters, *Histoire des environs I*, p. 152. Raadsheer-kamerheer Filips de Goede 1442-66, en Karel de Stoute 1471-74. PCB id. nr. 1026 en 2872. De Win, *De adel*, p. 379; RKB 555 f. 310r.

- 658 Le seigneur de Wavre⁴⁷¹
 659 Le seigneur de Fontaines⁴⁷²
 660 Le seigneur de Cliny⁴⁷³
 661 Messire Jehan de Longchamp⁴⁷⁴
 662 Messire Englebert de Nueufrount⁴⁷⁵ (a)

(a) Blockmans, “De samenstelling”, p. 105 geeft ‘Mienfront’.

⁴⁷¹ Willem II van Spontin († 1489), heer van Spontin, Waver (*terre, ville et seigneurie de Wavre*, met de hoge, middele en lage rechtspraak RKB 552 f. 9r, 555 f. 609r) en half Limal. Hij geeft op 19 februari 1473 Waver over aan zijn zoon *messire Robbert de Spontin, chevalier*. RKB 555 f. 609r. Zoon van heer Robert I (nr. [460]), gehuwd met Johanna van Namen, dochter van ridder Robert. Raadsheer van Filips de Goede en Karel de Stoute. De Win, De adel, p. 456; Tarlier en Wauters, *Canton de Wavre*, p. 23. Willem van Spontin, zoon van heer Robert van Spontin, heer van Waver, vestigt op 4 augustus 1430 een douarie op *dat dorp van Waveren* ten bate van zijn *toecomenden wijfs Jehannen van Neneme*. LH 396 f. 249v. In 1457 nog aangeduid als *escuwier*. Kwalificeert zichzelf in 1464 bij het opmaken van zijn testament als *noble et discrète personne damoiseal Williame, seigneur de Spontin et de Wavre*. Goethals, *Miroir* II, p. 173, 175, 177. In 1475 wel aangeduid als ridder. RKB 552 f. 9r.

⁴⁷² Boudewijn van Fontaines († voor 3 juli 1485), heer van Fontaine, Malen (*terre et seigneurie de Melain* met hoge heerlijkheid, verkregen van zijn oom Boudewijn en behouden tot 27 april 1472 wanneer hij het goed overdraagt aan zijn zoon Willem) en het goed Ter Sluizen (zonder de hoge rechtspraak, na koop van Lionel van den Torn, zoon van Godfried, op 26 september 1450, tot 27 april 1472 wanneer hij het goed overdraagt aan zijn zoon Willem). RKB 555 f. 206r, 678r; De Win, De adel, p. 334; Tarlier en Wauters, *Canton de Jodoigne*, p. 208. Genoemd als zoon van *Jean, seigneur de Fontaines* waarmee waarschijnlijk Jan van Fontaine (nr. [520]) wordt bedoeld. RKB 555 f. 678r. Gehuwd met Maria van Vile, dochter van Gerard. De Win, De adel, p. 334. In de convocatielijst van de Staten Generaal wordt in 1464 ook nog een *monseigneur de Fontaines* genoemd onder de edelen van Henegouwen. Blockmans, “De samenstelling”, p. 97.

⁴⁷³ Mogelijk de heer van Chiny?

⁴⁷⁴ Jan, heer van Longchamp († voor 12 april 1499), wordt op 15 april 1429 beleend met *die goede van Noville-sur-Mehaigne in den lande van Namen gelegen* na het overlijden van Werner van Juppely die deze heerlijkheid in testament aan de vader van Jan had nagelaten. LH 396 f. 177v; Galeslout, *Inventaire* I, p. 373. Het goed gaat na zijn dood over op Raas van Dongelberg, heer van Longchamp. RKB 555 f. 714v. Een gelijknamige heer Jehan de Longchamp en zijn zoon Jehan zijn ook te vinden onder de geconvoceerde edelen van Namen in 1464. Blockmans, “De samenstelling”, p. 100, 102. De heerlijkheid Longchamp, *ledit villaige avec la seigneurie ensamble les chastel et toutes ses appartenances*, wordt in 1474 in leen gehouden van de heer van Aarschot en Bierbeek. ADN B 17478 f. 7v; Galeslout, *Inventaire* II, p. 172. Jan, heer van Longchamp, is baljuw van Nijvel en Waals-Brabant 1443-44, 1447-1456. RKB 12809, 12810. Vgl. Cools, *Mannen*, nrs. 157, 158 en PCB nr. 2038.

⁴⁷⁵ Engelbert van der Neuverue, ook wel Imbrecht van der Nuwerstraten genoemd († voor 7 januari 1487), heer van Neuverue (sinds 31 juli 1450, in 1475 gekwalificeerd als *la maison dudit Neufvrie et ses appartenances*. RKB 552 f. 2r). Zoon van Jan, kleinzoon van Jan (nr. [448]). RKB 555 f. 531r; De Win, De adel, p. 426. In 1454, 1457 en 1458 vestigt Engelbert diverse erfrentes op zijn heerlijkheid. In 1458 leidt dat zelfs tot de belening van Pierre de Mombleru alias Le Begue met Neuverue als onderpand voor de betaling van een erfrente. In 1461 wordt vanwege een zelfde situatie Bernard van der Spout (nr. [852]) beleend met Neuverue. Galeslout, *Inventaire* I, p. 144, 155, 159, 160, 180; II, p. 191. Tarlier en Wauters, *Canton de Nivelles*, p. 104-106. In 1475 blijkt dan ook dat *siyne leen meer is belast dan weert is*. RKB 24646 f. 12r.

663 Messire Claix de Saint Gery⁴⁷⁶

664 Le seigneur de Linstnel⁴⁷⁷

665 Messire Jean de Heriaumelz⁴⁷⁸

666 Le seigneur de Kersbecque⁴⁷⁹

667 Le seigneur Parewijs⁴⁸⁰

⁴⁷⁶ Klaas II van Sint-Goerixx (†6 juli 1478). Zoon van Klaas I (nr. [57]), gehuwd met Mathilde Beys alias van den Huffel. Brabantica IV, p. 332-333. Dit is *heeren Claus van Sinte Gorix, ridder ende dienre mijns genadichs heeren*, die in december 1410 100 rijsngulden krijgt toegekend voor zijn ridderslag bij het Heilige Graf (*ende daer ridder es worden*). RKB 2395 f. 422r en GDB, p. 180 noot 183. Zie ook RKB 17145 f. 131r. Kamerheer van hertog Antoon 1411-12 en hertog Jan IV 1417-20 en Filips van Sint-Pol 1427-30; raadsheer van Jan IV 1419, van Filips van Sint-Pol 1427-30; onbezoldigd lid van de Raad van Brabant 1434-40; meier van Leuven 1426-32, 1433-59. De Win, De adel, p. 453; GDB, p. 728 nr. 218; Godding, *Le Conseil*, p. 84-85; RKB 12654-12656. Hij wordt in oktober 1415 gevangen genomen tijdens de slag bij Azincourt. Boffa, "Antoine", p. 282. Raadsheer-kamerheer van Filips de Goede 1433-58. PCB id. nr. 4888. Verkoopt op 8 juni 1442 *eene watermoelen gelegen binnen der stadt van Bruessel (...) geheiten de Clapscheete* (Klapscheut) gelegen aan de Zenne (hertogelijk leen) aan Peter van der Eycken. RKB 555 f. 236r, LH 24 f. 4r; Godding, *Droit foncier*, p. 95.

⁴⁷⁷ De heer van Linsmeel? In 1464 is dat Werner II van Davel (†voor 13 maart 1468), zoon van Godfried I van Davel die deze heerlijkheid in 1441 van zijn moeder Maria van Molembais erft. Ridder Werner wordt verder op 7 maart 1464 beleend met de heerlijkheid Gentinnes na het overlijden van zijn vader. RKB 555 f. 653r. Werner is meier van Tienen 1457-59 en gehuwd met Elisabeth van Edingen, dochter van Jan, heer van Kestergat. De Win, De adel, p. 316.

⁴⁷⁸ Jan II van Gavere, alias van Herimez (†voor 5 september 1484), heer van Cranendonck, Sint-Agatha-Rode, Elslo, de helft van Diepenbeek en het burggraafschap Montjoie. Zoon van Jan I, gehuwd met Maria van Schoonvorst (dochter van Koenraad), via haar verwerft hij al zijn heerlijkheden vanaf 1456. De Win, De adel, p. 336-337. Sint-Agatha-Rode komt in 1474 na overdracht door Maria in handen van hun zoon Jan III (nr. [707]) terwijl Diepenbeek in 1475 na overdracht door Maria in handen komt van hun zoon Adriaan. RKB 555 f. 20r, 223r. Hij heeft verder ook nog de tol van Waver en de molen van Nethen in leen. ADN B 17478 f. 1r-v. Raadsheer-kamerheer van Maximiliaan in 1477. Cools, *Mannen*, nr. 86.

⁴⁷⁹ Jan van Kersbeek (†voor 19 juni 1465), heer van Stalle (*woeninge ende hoff*) en Goetsenhoven (vanaf 1445). Heeft ook het hof van Overhem te Ukkel in leen sinds 29 oktober 1445 (dan ook ridder genoemd). RKB 555 f. 500v-502r. Zoon van Wouter (nr. [86]), gehuwd met Beatris van Houthem. De Win, De adel, p. 282. Schepen van Brussel 1457-58, 1462-63. LEB nr. 289.

⁴⁸⁰ Hendrik II van Horn (†22 mei 1483 zie De Win, De adel, p. 381), heer van Perwijs (*la terre et seignourie de Perwez* met de hoge rechtspraak dat hij op 6 juni 1482 overdraagt aan heer Jan V van Rotselaar, nr. [774]. RKB 552 f. 6r en 555 f. 654v), Duffel (*la terre et seignourie de Duffle, avecques la haulte seignourie, moyenne et basse et autres ses appartenances*, RKB 553 f. 7v), Geel (*la terre et seignourie de Gheele, avecques la haulte seignourie, moyenne et basse et autres ses appartenances*, RKB 553 f. 7v) en (half) Diepenbeek (vanaf 20 september 1448 na het overlijden van zijn vader tot 8 november 1451 wanneer hij dit leen overdraagt aan zijn zus jonkvrouw Aleid. RKB 555 f. 223v). Zoon van Jan, heer van Perwijs, gehuwd met 1. Elisabeth van Diest en 2. Antonia van Gavere alias van Herimez. Raadsheer-kamerheer van Filips de Goede, Karel de Stoute en Maximiliaan van Oostenrijk, 1449-75, 1477-. Cools, *Mannen*, nr. 127; PCB id. nr. 2074; De Win, De adel, p. 381-382.

- 668 Messire Henry de Runst⁴⁸¹ ^(a)
 669 Le seigneur de Gramberghe⁴⁸² chevaliers ^(b)
 670 Le comte de Horne⁴⁸³
 671 Le seigneur de Serenhove⁴⁸⁴
 672 Le seigneur de Peterchem⁴⁸⁵

^(a) Blockmans, “De samenstelling”, p. 105 geeft ‘Ruust’. — ^(b) Staat geschreven naast een accolade die de nrs. [657] tot en met [682] omvat.

⁴⁸¹ Hendrik IV van Ranst (†voor 12 augustus 1505), ridder, heer van Boxtel (*die heerlijkheit hoege, middel ende leege van Boxtel*, vanaf 6 maart 1460 na het overlijden van zijn moeder Elisabeth van Meerhem. LH 20 f. 176r, RKB 45740 f. 64v.), Liempde (*die hoge heerlijkheyt tot Liempde in den parochie van Boxtel* vanaf 6 maart 1460 na het overlijden van zijn moeder. LH 20 f. 175v), Kessel (*dat huys van Kessel ende tgerichte van Kessel* waarmee hij als minderjarige beleend wordt samen met zijn oom Jan van Ranst *den ouden* na het overlijden van zijn vader. LH 20 f. 28r, 178r) en de helft van Mortsel-Edelgem met het kasteel Canticrode (vanaf 2 augustus 1476 na het overlijden van zijn neef jonker Jan van Ranst (nr. [687]), tot 19 september wanneer hij het leen aan zijn dochter vrouwe Hendrika van Ranst overdraagt. LH 19 f. 146r). Heeft ook het hof *dat men heit Daerachter* in de stad Vilvoorde in leen waarmee hij nog minderjarig in 1437 wordt beleend na het overlijden van zijn vader. Dit hof geeft hij in 1449 over aan zijn zus Elisabeth. RKB 555 f. 328v. Zoon van Hendrik (nr. [382]). Meier van Kapelle-op-den-Bos 1464-67, schout van 's-Hertogenbosch 1485-96. De Win, *De adel*, p. 438; Galesloot, *Inventaire* II, p. 183, 185.

⁴⁸² Filips I van Glimes (†voor 13 oktober 1469), heer van de helft van Grimbergen (op 5 januari 1431, nog minderjarig, wordt hij beleend met de heerlijkheid *ende die goede tot Rode in den lande van Grymbergen* na het overlijden van zijn moeder Johanna van Boutersem alias van Bergen, dochter van Hendrik (nr. [44]). RKB 555 f. 257r; LH 24 f. 23v, 396 f. 221v; Galesloot, *Inventaire* I, p. 375). De andere helft is in handen van de graaf van Nassau. Het is echter Filips van Glimes die normaal met deze titel wordt aangesproken. Sloomans, *Jan*, p. 9. Zoon van Jan I van Glimes (GDB nr. 106), gehuwd met Johanna van Hamal van Elderen, de weduwe van Rogier van Pietersem, broer van Jan II van Glimes (nr. [673]). De Win, *De adel*, p. 346; Van Ham, *Het doorluchtige huis*, p. 79-80.

⁴⁸³ Jacob I van Horn (†3 mei 1488, begraven in het minderbroederklooster te Weert dat hij zelf gesticht had), graaf van Horn, heer van Altena, Weert, Cranendonck en Eindhoven (de laatste twee heerlijkheden op 2 augustus 1460 gekocht van Maria van Schoonvorst en op 14 juni 1470 overgedragen aan zijn zoon Jacob II, nr. [806], LH f. 136r; Klaversma, *De heren*, 69-70). Zoon van Willem VII, gehuwd met Johanna van Meurs. NBWNNBW IX, p. 412-423. Op 2 november 1450 krijgt *den heere van Hoerne* samen met vier andere ridders wijn aangeboden door het Brusselse stadsbestuur bij hun terugkeer uit het Heilige Land. Galesloot, “Notes extraits”, p. 488. In juni 1452 treedt hij samen met zijn neef Filips van Horn (nr. [657]) voor het eerst op als baanderheer tijdens de slag bij Rupelmonde. Paravicini, “Soziale Schichtung”, p. 385.

⁴⁸⁴ Wanneer hier de heer van Schoonhoven wordt bedoeld gaat het om Hendrik I van Aarschot, heer tot Schoonhoven (†voor 22 januari 1472). De Win, *De adel*, p. 227. Hij wordt in 1465 herhaaldelijk opgeroepen voor dagvaarten van de Staten van Brabant. RKB 2422 f. 97v, 100v. Aangeduid als jonker en niet als ridder. Het is niet duidelijk of dit dezelfde is als

⁴⁸⁵ In 1464 is Jan IV van Merode (†aug./nov. 1481, zie Domsta, *Geschiede*, p. 131), heer van Pietersem (bij Lanaken) dat hij verwerft na de dood van zijn moeder Beatrijs van Pietersem in 1455. In dat jaar erft hij ook *dat oude hoff van Levedale tot Ymde bij Londersele ende bij Wolverthem gelegen, geheiten Arsele* (ammanie van Brussel), waarmee hij al in 1449 samen met zijn moeder wordt beleend, en wordt hij genoemd *Jan heere tot Meerode*. Wanneer zijn zoon, jonker Jan V van Merode, met ditzelfde goed wordt beleend op 29 april (jaar niet genoemd), wordt hij inmiddels wel heer en ridder genoemd (ridder-titel in ieder geval vanaf 1469, zie Domsta, *Geschiede*, p. 131). Deze laatste jonker Jan is

673 Le seigneur Ber ^(a) de Bergues sur le Zom⁴⁸⁶

674 Le conte de Nassot⁴⁸⁷

675 Messire Jean du Pont⁴⁸⁸

676 Le seigneur de Sterbecke⁴⁸⁹

677 Messire Evrard Serelaus ^(b), seigneur de

^(a) Doorgehaald. — ^(b) Blockmans, “De samenstelling”, p. 106 geeft ‘Serclaus’.

op 5 december 1484 overleden wanneer diens zoon, eveneens jonker Jan VI van Merode genoemd, met dit hof wordt beleend. RKB 555 f. 279r. Verder bezit Jan IV de voogdij van Duffel, de heerlijkheden Pellaines en Puchey (beiden van 1448 tot 1469 dan overgegeven aan zijn broer Willem, RKB 555 f. 702v) en Eckart, de helft van Diepenbeek (via zijn vrouw Aleid van Horn, zus van Hendrik II nr. [667], zie RKB 555 f. 223v) en de dorpen van Westerlo, Herselt, Olen en Hulshout (betwist door het kapittel van Utrecht, zie ook LH 19 f. 337v en De Win, De adel, p. 411-412). Zoon van Rikalt II, heer van Merode. De Win, De adel, p. 410-412. Vooral actief als raadsheer van de hertogen van Gulik. Vanaf 1476 lid van de Gulikse ridderorde van Sint-Hubertus. Volgens Domsta hebben zijn Brabantse activiteiten zich beperkt tot zijn aanwezigheid bij de inhuldiging van Karel de Stoute als hertog van Brabant in 1468. Domsta, *Geschiede*, p. 132.

⁴⁸⁶ Jan II van Glimes ‘metten lippen’ († 7 september 1494), heer van Bergen op Zoom, Glimes, Mellet (*la ville, chasteal, terre et seignourie de Melin* vanaf 1440 van broer Hendrik, overgedragen eerst aan broer Antoon in 1441 en aan zoon Jan III in 1472, RKB 555 f. 568r-v), Walhain (*la maison, terre et seignourie de Walhain*, via zijn broer Antoon vanaf 1470, overgedragen aan zoon Jan III in 1472, RKB 555 f. 576r), Thorembais (idem) en Borgvliet (vanaf 1481 na koop van Jan II van der Diltf). Op 21 maart 1419 betalen zijn vader Jan I van Glimes en diens vrouw Johanna van Boutersem leenverheffingsrechten voor de heerlijkheden Mellet en Evere, geërfd van haar vader Hendrik VIII, en voor een rente te Asse, geërfd van Hendrik VII van Boutersem, haar grootvader (nr. [361]). Op 27 maart 1419 betaalt Johanna de verheffingsrechten voor stad en land van Bergen op Zoom. LH 396 f. 11v, 17v; RKB 555 f. 407r. De minderjarige Jan ontvangt in 1429 *dat dorp, huys ende heerlicheit* van Glimes in leen na het overlijden van zijn vader heer Jan I van Glimes, heer van Bergen op Zoom († 7 oktober 1427, GDB 691, nr. 106) *die buten lants sterff*. LH 396 f. 178r. Op 5 januari 1431 ontvangt hij *die stat ende dlant van Bergen opten Zoom met't huys te Woude ende 't dorp ende een deel in Steenberghe* in leen na het overlijden van zijn moeder, vrouwe Johanna van Boutersem. LH 396 f. 225r. Kleinzoon van Jan (nr. [467]), zoon van Jan I, broer van Filips I (nr. [669]) en gehuwd met Margaretha van Rouvero. *Echanson* aan het hof van Filips de Goede sinds 1433, vervolgens *chambellan*. Opperjachtmeester van Brabant 1472-. PCB id. nr. 967. De Win, De adel, p. 347-351. Sloomans, *Jan*, p. 11-106; Cools, *Mannen*, nr. 96; Smolar-Meynart, *La justice*, p. 66, 533; Van Ham, *Het doorluchtige huis*, p. 78-79.

⁴⁸⁷ Jan IV van Nassau († 3 februari 1475), graaf van Nassau-Dillenburg en Diez, heer van Breda, de helft van Grimbergen, Corroy-le-Château, Frasnes-lez-Gosselies, Lummen (tot 1464), Herstal (na 1459) en Zundert-Nassau. Zoon van Engelbert I (nr. [360]), gehuwd met Maria van Loon-Heinsberg, vader van Engelbert II (nr. [709]). Drossaard van Brabant 1436-41, 1442-75; raadsheer-kamerling van Filips de Goede (vanaf 1438) en Karel de Stoute. De Win in NBW XIII, p. 546-550; De Win, De adel, p. 424-425; Smolar-Meynart, *La justice*, p. 528; PCB id. nr. 0565.

⁴⁸⁸ Jan van der Bruggen († voor 1474), ridder, heer van Blaasveld (gehouden van de heer van Grimbergen) en Ter Bruggen (gehouden van de heer van Aarschot). Zoon van Jan, gehuwd met Jacoba de Hertoge. Schout van Antwerpen en markgraaf van het Land van Rijen 1450-73. De Win, De adel, p. 280; Brabantica II, p. 70; RKB 551 f. 4v, 553 f. 2v, 12903.

⁴⁸⁹ Vgl. nr. [680]. Jan II van der Meeren alias van Sterrebeek († 1476). Zoon van Jan I (nr. [88]), gehuwd met Elisabeth Coninc, dochter van Arnoud VI. Brabantica VI, p. 641. Ridder, schepen van Brussel 1449-50, 1454-55. LEB nr. 377; De Win, De adel, p. 399-400; Ter Meeren en Lindemans, “Van der Meeren”, p. 406

- Crueckembourg⁴⁹⁰
 678 Messire Jehan Taye⁴⁹¹
 679 Messire Piere Herbaix⁴⁹²
 680 Le seigneur de Sterbeke⁴⁹³
 681 Messire Jean Barnoise de Perke⁴⁹⁴

⁴⁹⁰ Everard VI t'Serclaes (†voor 1483), ridder, heer van Kruikenburg. Zoon van Everard V, gehuwd met Catharina van der Rijt, dochter van kanselier Gosewijn. De Win, "De kanseliers van Brabant", p. 85. Schepen van Brussel 1466-67; schepen van Ukke 1473. LEB nr. 552; Brabantica VIII, p. 854; De Win, De adel, p. 450; De Ridder-Symoens, "Ukkelse schepenen", p. 205. Er is twee keer sprake van een Everard t'Serclaes als lid van de hofhouding van Filips de Goede. De ene wordt in de gagelijsten genoemd tussen 1450 en 1454, de ander, aangeduid als *messire*, in de hofordonnanties tussen 1449 en 1461, eerst als *valet de faucons* en daarna als *échanson*. PCB *id.* nrs. 1439 en 4336. Zijn vrouw Catharina wordt op 28 augustus 1466 na het overlijden van haar vader samen met haar man als voogd beleend met *een hof geheeten Ten Willeghen en een hof geheeten Dwoudehoff* gelegen te Linkebeek. RKB 555 f. 497r-v.

⁴⁹¹ Jan Taye (†na 30 april 1479, zie LH 24 f. 80r), ridder, heer van Ruisbroek (gekocht van Jan Swaef op 20 januari 1456, overgegeven aan zijn zoon Hendrik II op 30 april 1479. RKB 555 f. 303v; Brabantica IV, p. 311). Zoon van Jacob die schepen van Brussel was in 1425-26, 1431-32, 1436-37 (LEB nr. 612), kleinzoon van Jan Taye van Gaasbeek (zie bij nr. [58]), gehuwd met Margaretha Huysman. Schepen van Brussel 1445-46, 1459-60, 1465-66. LEB nr. 619; Brabantica II, p. 57; De Win, De adel, p. 464.

⁴⁹² Peter van Herbais (†voor 5 juli 1505), ridder, heer van Herbais bij Piétrain (via zijn vader, gehouden van de burggraaf van Geldenaken). Zoon van Simon van Herbais (raadsheer in Raad van Brabant 1441-70, altijd knaap gebleven, Godding, *Le Conseil*, p. 90) en Catharina de Hertoghe, gehuwd met Catharina van den Huffel. Hij heeft verder vanaf 28 januari 1453 de cijns van Duyst te Ukkel en Linkebeek in leen na het overlijden van zijn *ouder vader* (grootvader) Jan de Hertoghe Gillisz. (voorganger van Simon van Herbais in de Raad van Brabant, 1430-41, Godding, *Le Conseil*, p. 87). Op 12 oktober schenkt Peter II van Luxemburg (nr. [730]) hem het bos van *Houssemack* te Pepingen voor verleende diensten. De Win, De adel, p. 370, 372; De Win, "Simon van Herbais", p. 454-461. RKB 551 f. 14r, 555 f. 494r; Brabantica II, p. 70-71. Na het overlijden van zijn vader heeft hij ook nog sinds 21 maart 1488 een erfrente van 30 Rijnsgulden op de hertogelijke domeinen te Geldenaken. RKB 555 f. 719r. Niet verwarren met zijn oom Peter van Herbais (†voor 10 januari, 1467), knaap, zoon van ridder Jan I en vrouwe Isabella van Edingen (dochter van Colard). Deze Peter ontvangt op 2 juli 1422 *die goede van Sint Jans Geest* (Waals-Brabant) na het overlijden van zijn moeder. LH 396 f. 61v; RKB 555 f. 666r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 370; De Win, "Simon van Herbais", p. 461-464.

⁴⁹³ Vgl. nr. [676]. Jan VI van der Meeren (†voor 28 juli 1495), heer van Zaventem en Sterrebeek waarmee hij op 7 juni 1461 wordt beleend na het overlijden van zijn vader (RKB 551 f. 24r-v, 555 f. 412v). Zoon van Jan V en gehuwd met Elisabeth van Herbais, dochter van Simon. Schepen van Brussel 1446-47, 1453-54, 1479-80; schepen van Ukkel 1483-95. LEB nr. 376; De Win, De adel, p. 405; De Ridder-Symoens, "Ukkelse schepenen", p. 205.

⁴⁹⁴ Jan III van Bernage (†voor 9 juni 1517), heer van Perk en Elewijt (vanaf 1 december 1439 wanneer hij, nog minderjarig en met zijn voogd Jan van Edingen, heer van Kestergat, met *die heerlicheid van Percke ende van Eelwijt mitten huysen, wateren ende bogaerden daeraen gelegen* beleend wordt. RKB 555 f. 390v). Zoon van Jan II (nr. [89]), gehuwd met 1. Helena van Edingen, dochter van Jan en 2. Catharina van Ligne. De Win, De adel, p. 252-253; Wauters, *Histoire* II, p. 694. Nog *escuier* in 1451 wanneer hij wordt benoemd tot *pannetier* aan het hof van Filips de Goede. In 1454 is hij ridder (waarschijnlijk ridder-slag in 1453 bij de slag bij Gavere), dan vermeld als *chambellan*. Komt voor het laatst

- 682 Messire Jacque Taye⁴⁹⁵
 [f.49v] 683 Jehan Serelaux ⁽⁴⁾, seigneur de Silli⁴⁹⁶
 684 Jehan, seigneur de Assche⁴⁹⁷
 685 Henry, seigneur de Borstelle⁴⁹⁸

⁽⁴⁾ Blockmans, “De samenstelling”, p. 107 geeft ‘Serclaux’.

voor in de gagelijsten van het hof in september 1466. Kruse en Paravicini, *Hofordnungen*, p. 267, 282, 375. PCB id. nr. 1406. Schepen van Brussel 1466-67, 1480-81, 1488-89, 1494-95, 1501-02; burgemeester van Brussel 1482-83, 1502-03; ontvanger van Brussel 1491-92, 1504-05; schepen van Ukkel 1463-90; amman van Brussel 1473-76. Behoort tot de partij van Jan van Edingen, heer van Kestergat, in de Brusselse partijstrijd. LEB nr. 18; Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 524-529; De Ridder-Symoens, “Ukkelse schepenen”, p. 205.

⁴⁹⁵ Jacob II Taye († 1491), heer van Wemmel (*seignourie du villaige de Wemmele avec les prez, molins et toutes ses appartenances*) en Gooik (*la seignourie de Goycque et ses appartenances*, gehouden van de heer van Gaasbeek, RKB 551 f. 8v, 18v). Zoon van Hendrik I (nr. [59]), gehuwd met Isabella van Edingen, dochter van Jan, heer van Kestergat. De Win, *De adel*, p. 462; Brabantica II, p. 50. In 1453 en 1458 genoemd als *écuyer d'écurie* in de hofordonnanties van Filips de Goede. In 1459 krijgt hij een vrijgeleide om naar het Heilige Land te gaan. Kruse en Paravicini, *Hofordnungen*, nrs. 16-327 en 29-358; PCB id. nr. 1807.

⁴⁹⁶ Jan t'Serclaes († voor 25 oktober 1473), heer van Tilly (beleend met *sa maison et seigneurie* op 16 maart 1449 na opdracht als allodiaal goed aan Filips, RKB 555 f. 562r). Zoon van Everard IV (nr. [72]), gehuwd met Johanna van Ville, erfvroutwe van Tilly. Schepen van Brussel 1435-36, 1445-46. LEB nr. 559; De Win, *De adel*, p. 451-452; Brabantica VIII, p. 857-858; RKB 552 f. 4r. Jan t'Serclaes, zoon van heer Everard t'Serclaes, ridder, ontvangt op 11 mei 1424 na het overlijden van zijn vader *die woeninge te Manil* (Ménil bij Eigenbrakel, zie Galesloot, *Inventaire* I, p. 216), *64 buenre lants ende beemts, 60 capuynen* in leen, plus nog een klein leen te Tildonk. LH 396 f. 82v, 88v; RKB 555 f. 604v.

⁴⁹⁷ Jan IV van Asse († voor 11 oktober 1471), heer van Asse, half Merksem-Schoten (via zijn eerste vrouw, in 1451 verkocht aan Gillis Butoir, nr. [688]), en Wuustwezel (via zijn eerste vrouw, in 1447 naar hun dochter Dimfna). Zoon van Jan III (nr. [48]), gehuwd met 1. Cornelia van Boutersem en 2. Beatrijs van Salmslach. Kamerheer en raadsheer van Jan IV 1419-20 die hem in dat jaar ook een jaarlijkse rente van 300 kronen toekent. Verbannen in augustus 1420 door de Staten, samen met zijn vader Jan III. GDB, p. 657 nr. 11 en De Win, *De adel*, p. 364; De Win, “Geslacht van Grimbergen”, p. 836-847.

⁴⁹⁸ Hendrik III van Wittem († 17 september 1515), heer van Beersel (vanaf 1456, vanaf 1489 ook de hoge heerlijkheid: *tslot ende die heerlicheit in hooghen, middel ende leghen gerichten in den dorpen ende parochiën van Beerssele, Rode, Alsenberge, Linckenbeke*. Op 2 september 1491 overgegeven aan zijn zoon Filips. RKB 555 f. 508r) en Eigenbrakel (vanaf 1456, vanaf 1489 ook de hoge heerlijkheid), Boutersem (vanaf 1513), Petit-Roeulx-lez-Nivelles (via echtgenote, zie RKB 555 f. 534r), Wittem (hoge heerlijkheid vanaf 1494, zie RKB 555 f. 449r-457r), Luttéal (na overlijden Koenraad van der Meeren in 1483/4 maar direct verkocht aan Karel van Rubempré, nr. [850] zie RKB 555 f. 550r). Heeft tijdelijk het *goed tot Aa in de parochie van Anderlecht gelegen* in leen, na koop van Everard t'Serarnts op 16 november 1484 (een maand later overgedragen aan de minderjarige Jan t'Serarnts). RKB 555 f. 325r. Heeft verder de tol van Waver in leen vanaf 16 maart 1495 na koop van Jan III van Gavere (nr. [707]). RKB 555 f. 610v. Zoon van Hendrik II, gehuwd met Isabella van der Spout, dochter van Bernard (nr. [852]). Lid Raad van Brabant 1477-1508; kastelein Genappe 1483-87; ridder Gulden Vlies vanaf 1491 (maar hier nog knaap). Vertegenwoordigt de Brabantse adel diverse malen op de Staten Generaal. De Smedt ed., *Les chevaliers*, nr. 97; De Win, *De adel*, p. 482; idem, “Cherchez”, p. 95-100; De Win, “Het Brabantse adellijke geslacht”, p. 451-483.

- 686 Arnoul Villain⁴⁹⁹ escuyers (^a)
 687 Jehan de Runst⁵⁰⁰ (^b)
 688 Gilles Butrie, seigneur de Mepem⁵⁰¹
 689 Henry de Berterssem⁵⁰²
 690 Jehan de Walhain⁵⁰³
 691 Messire Jehan Wandernot⁵⁰⁴

(^a) Staat geschreven naast een accolade die de nummers [683] tot en met [688] omvat.

(^b) Blockmans, "De samenstelling", p. 107 geeft 'Ruust'.

⁴⁹⁹ Een Arnold Vilain is schepen van Brussel in 1475-76, 1482-83 en 1488-89. LEB nr. 638. Een Arnold Vilain (†voor 1486), zoon van heer Filips, ridder, is gehuwd met Margretha van den Spieghel. Brabantica IV, p. 254. Of wordt hier toch bedoeld heer Godevaart Vilain (†voor 27 februari 1482), ridder, zoon van heer Jan Vilain en vrouwe Goedele Raes, gehuwd met Elisabeth van Immerseel, kleindochter van Arnoud I (nr. [368]), in het bezit van verschillende leengoederen rond Antwerpen, Mechelen en Brussel, waaronder vanaf 4 september 1450 de heerlijkheid te Zemst *te weten een banck met meyer ende scepenen, erven ende ontverven, penninchoete ende pontgelt, cueren ende daertoe dbedrijf van 18 mannen van leene daertoe behoirende*. RKB 551 f. 25r, 553 f. 2v, 555 f. 349v, 24648 f. 5v. Zie ook De Win, De adel, p. 322 en Galeslout, *Inventaire* I, p. 195; II, p. 162, 179, 251.

⁵⁰⁰ Jan II van Ranst (†voor 13 juni 1476), knaap, heer van Mortsel-Edegem (vanaf 1443 van zijn vader) en Groot-Bijgaarden (*woeningen te Bigarden*, via zijn vrouw. RKB 549 f. 233v). Zoon van Jan (nr. [381]), gehuwd met Johanna Rongman, zoon van Willem (nr. [97]), ervrouwe van Groot-Bijgaarden. Meier van Leuven, Herent en Lubbeek 1459-61. De Win, De adel, p. 438; RKB 24647, 10r, 14r, 24648 f. 6r.

⁵⁰¹ Gillis van Haveskerke alias Butoir of Putoir (†voor 17 mei 1479), heer van 's-Gravenwezel (na koop 1447-52) en van de helft van de heerlijkheid Merksem-Schoten (na koop in 1454). Zoon van Frans van Haveskerke, gehuwd met Johanna van Ranst, dochter van Daniël. De Win, De adel, p. 434; Galeslout, *Inventaire* II, p. 303; RKB 24648 f. 5r, 8v. Krijgt in 1441 het ambt van amman van Antwerpen voor het leven na overdracht van Jan van Meteren. Voor het ambt, waartoe *les estallaiges de toutes marchandises* te Antwerpen behoren, betaalt Gilles 150 schilden per jaar. RKB 438 f. 37r. Behoort rond 1475 tot de zes grootste ambachtsbezitters in Zeeland. Een groot deel van dit bezit koopt hij in 1442 van Filips de Goede. Een ander deel verwerft hij in 1450 en 1453 van Joost van Halewijn en Joost van der Heule. Van Steensel, *Edelen*, p. 97, 123, 340; Cuvelier, *Inventaire* III, p. 142-144.

⁵⁰² Hendrik VI van Wittem (†voor 5 juli 1501, zie RKB 555 f. 216r), heer van Boutersem (vanaf 1450 dan nog minderjarig na het overlijden van zijn vader Jan VII, nr. [117]), Huldenberg (*dat huys ende die heerlicheit van Huldenberge* vanaf 14 september 1458 na het overlijden van zijn moeder Catharina van Ordingen, verkocht in 1491 aan kanselier Jan van Houthem, nr. [817]. RKB 555 f. 440v, daar ook ridder genoemd). Zoon van Jan VII, gehuwd met Johanna van Montenaken. De Win, De adel, p. 484; De Win, "Het Brabantse geslacht", p. 490-493. Zie ook nr. [823].

⁵⁰³ Jan van Walhain, heer van Villers-Perwin (*la terre de Viller le Perwez*), gehouden van de heer van Walhain. Zoon van heer Hendrik (nr. [461]), meerderjarig in 1439 en gehuwd met Catharina, dochter van heer Jan II Hinckaert. Brabantica IV, p. 259; V, p. 535; De Win, De adel, p. 465; De Win, "Hinckaert", p. 526; RKB 552 f. 14v.

⁵⁰⁴ Jan van der Noot († 1474), zoon van Wouter III van der Noot (nr. [112]), gehuwd met Catharina van Mons. Schepen van Brussel in 1435-36, 1442-43, 1447-48, 1452-53, 1463-64, 1469-70; ontvanger van Brussel 1438, 1444, 1467, 1473; burgemeester van Brussel 1449, 1454. LEB, nr. 431; Henne en Wauters, *Histoire* II, p. 520-525; Brabantica VI, p. 585.

692 Messire Jehan, seigneur de Thoenis⁵⁰⁵

693 Messire Christoffe Villain⁵⁰⁶

694 Messire Frederic de Wictem⁵⁰⁷

⁵⁰⁵ Mogelijk wordt hier bedoeld Jan Thoenijs, zoon van Anthonis IV Thoenijs (schepen van Brussel 1414-15, 1426-27, 1433-34). Zelf bekleedt Jan echter geen ambt, in tegenstelling tot zijn broer Anthonis V Thoenijs, schepen van Brussel 1455-56, 1466-67 en amman van Brussel 1462-64. Opmerkelijk dus dat deze laatste niet en zijn jongere broer Jan wel is opgenomen. *Brabantica* VII, p. 734-735; *LEB* nrs. 623 en 624.

⁵⁰⁶ Christoffel Vilain (†voor 1 februari 1474), zoon van Jan Vilain, ridder, krijgt op 20 november 1450 het dijkgraafschap van Lillo na het overlijden van zijn broer Jan. Dit gaat na zijn overlijden in 1474 over op zijn broer ridder Godevaard., LH 19 f. 50r. Hij heeft in 1468 diverse leenmannen in Lillo onder wie Jacob Pot, ridder. Galesloot, *Inventaire* I, p. 142; II, p. 151. Ook genoemd onder de Vlaamse adel: Buylaert e.a., “De adel”, nr. 1618.

⁵⁰⁷ Frederik van Wittem (†voor 28 december 1504), heer van Wittem (vanaf 1443). Zoon van Jan IV van Wittem, gehuwd met 1. Maria Chabot en 2. Johanna Rongman. Waarschijnlijk in juli 1450 geridderd te Jeruzalem door Jan van Kleef. Bekleedt veel functies in Limburg en is andere andere erfmaarschalk van Limburg 1452-80 en schout van Maastricht 1463-84. Raadsheer-kamerling van Karel van Charolais 1462 en raadsheer-kamerheer van Maria en Maximiliaan 1477. GDB nr. 274; De Win, *De adel*, p. 477; idem, “Cherchez”, p. 102; idem, “Het Brabantse adellijke geslacht”, p. 419-430; Cools, *Mannen* nr. 263.

Bijlage 4. Convocatielijst Staten van Brabant, 1489

[A] ORIGINEEL: niet voorhanden. De originele lijst is waarschijnlijk opgesteld en gebruikt in de Brabantse hertogelijke Kanselarij als convocatielijst voor de vergaderingen van de Staten van Brabant na september 1489.

B AFSCHRIFT: vervaardigd kort na september 1489. Luik, Rijksarchief, Archief van de familie Mercy-Argenteau, nr. 4026 (vroeger nr. 32) f. 128r-129v. In de inventaris van Sébastien Dubois, *Inventaire des archives de la famille de Mercy-Argenteau (1334-1959). 2 vols.*, Archives de l'Etat à Liège. Inventaires 110, Brussel, 2009, wordt dit register aangeduid met: "Recueil des textes normatifs (XVI^e siècle)". Vroeger bevond dit register zich in het fonds Diverse Handschriften van het Algemeen Rijksarchief te Brussel, nr. 881.

[f.127r] Ter dachvaert te beschrijvene

[f.128r] Hierna volgen de steden ende personen, beyde geestelic ende weerlic, geseten bynnen de 6 ambachten slants van Brabant, dewelke men gewoonlick is te bescreven tot lantdachverden^(a) van den drie staten desselfs lants. Ende is te weten dat men die voirs. 6 ambachten pleecht te deylen in 6 oft 7 deelen om die te rennen 6 oft 7 boden in der manieren als hiernaer volcht.

Meyerie van Loevene

Prelaten

695 Sinte Gheertruyden te Loevene⁵⁰⁸

696 Perke⁵⁰⁹

697 Vlierbeke⁵¹⁰

698 Everbode⁵¹¹

Abdissen

699 Vrouwen Perke⁵¹²

700 Rothem⁵¹³

^(a) *lant* later toegevoegd in de marge.

⁵⁰⁸ Jan van der Moere alias Vilain († 5/8 mei 1514), abt van Sint-Geertrui te Leuven 1486/7-1514. MB IV-B, p. 915-916.

⁵⁰⁹ Dirk van Thulden († 9 oktober 1494), abt van Park 1462-94. MB IV-A, p. 805-807.

⁵¹⁰ Jan van Langrode († 25 maart 1519), abt van Vlierbeek 1485-1519. MB IV-A, p. 97. Heer Jan van Langrode, abt, houdt namens de abdij 4,5 bunder land te Geetbets in leen. RKB 555 f. 185r.

⁵¹¹ Barthelomeus van den Valgaet († 20 augustus 1501), abt van Averbode 1473-1501. MB IV-A, p. 654-655.

⁵¹² Johanna van der Kinderen alias van der Rivieren († 12 februari 1496), abdis van Vrouwenpark te Rotselaar 1471-94. MB IV-A, p. 522. Maar een administratieve bron geeft *Jehanne de la Rivière, que l'en dit de Lintere* als abdis van Vrouwenpark. Zij heeft in 1475 *13 journalz de pasture* te Werchter in leen van de hertog. ADN B 17478 f. 10r.

⁵¹³ Maria Mommaerts is abdis van de abdij van Rothem te Halen, ook wel Mariëndal genoemd. MB VI, p. 187. De abdis houdt een *gedeelte van der cleynder thienden te Beetchte* (Geetbets) in leen van de hertog. RKB 555 f. 181r.

Prioir

701 Bierbeke⁵¹⁴

Proest

702 Ghempe⁵¹⁵

Edele

703 De greve van Salmene⁵¹⁶

704 De heere van Croy⁵¹⁷

705 Gheete⁵¹⁸

706 De meester van Chantrain⁵¹⁹

⁵¹⁴ Niet bekend wie dat is in 1489-90. MB IV-A, p. 137.

⁵¹⁵ Wouter van Eeswinckel, proost van de norbertinessen priorij van Gempe (ook wel 's-Hertogeneiland genoemd) te Sint-Joris-Winge. MB IV-A, p. 842.

⁵¹⁶ Johanna van Rotselaar (†voor 2 augustus 1487), erfdochter van Jan IV van Rotselaar (nr. [574]), huwt in 1445 met Simon III, graaf van Salm. Hun zoon Jacob, graaf van Salm, verwerft de heerlijkheid Rotselaar in 1464. In 1475 moet Simon al overleden zijn omdat er dan sprake is van *den erfgenamen 's greven van Salmen*. Rotselaar vervalt weer aan Jacobs moeder Johanna van Rotselaar. Op 2 augustus 1487 wordt jonker Jacob V, wild- en rijngraaf tot Dhaun-Kyrburg, ten behoeve van zijn echtgenote Johanna, gravin van Salm, dochter van Johanna van Rotselaar, beleend met *dat dorp van Rotselair, mitten heerlicheiden, hooge, middele ende leghe*. De Win, De adel, p. 444; RKB 555 f. 76r, 24646 f. 6v.

⁵¹⁷ Filips van Croÿ († 14 januari 1511), zoon van Antoon († 1475) die zijn Brabantse heerlijkheden Aarschot, Bierbeek en Heverlee al in 1455 aan Filips overdraagt. Op zijn beurt draagt Filips, gehuwd met Jacoba van Luxemburg, in 1486 deze heerlijkheden over aan zijn zoon Willem van Croÿ († 28 mei 1521), die gehuwd is met Maria van Hamal van Elderen. In 1518 worden Aarschot en Heverlee verheven tot baronie en vervolgens verenigd met Bierbeek en Rotselaar in het markgraafschap Aarschot. Vliesridder vanaf 1491; raadsheer-kamerheer van Maximiliaan, Filips de Schone en Karel V; groot-baljuw van Henegouwen -1503; gouverneur en soeverein baljuw van Namen 1503-11; stadhouder-generaal van de Nederlanden 1505. De Smedt, *Chevaliers*, nr. 105; Cools, *Mannen*, nrs. 62 en 68; De Win, De adel, p. 304-305.

⁵¹⁸ Jacob II van Geten († na 30 maart 1502, dan *chevalier* genoemd, RKB 555 f. 634r), heer van Geten (*ville et terre de Jauche* vanaf 1457 na het overlijden van zijn vader, RKB 555 f. 632r), Asse (vanaf 24 juni 1474 na het overlijden van zijn *ouder vader* jonker Jan IV van Grimbergen (nr. [684]), verkocht in 1478 aan Adriaan van Grimbergen. RKB 555 f. 292v), Wuustwezel (verkocht in 1479) en Hierges (verkocht in 1488). Bezit ook *een woeninge tot Erps, geheeten thoff ter Bruggen* met 24 bunder land 8 bunder beemd waarmee hij, nog minderjarig, in 1457 mee wordt beleend samen met zijn *ouder vader* Jan IV van Grimbergen, heer van Asse, na het overlijden van zijn vader Gillis. Dit huis verkoopt hij in 1485 aan Jacquemijn Hinckaert, dochter van Filips II. RKB 555 f. 373v. Zoon van Gillis en Johanna van Grimbergen (de dochter van Jan IV), kleinzoon van Jacob I (nr. [521]), gehuwd met Isabella van Montenaken. Cools, *Mannen*, nr. 132; De Win, "Terreinverkenning", p. 407; De Win, "Geslacht Grimbergen", p. 838; De Win, "Hinckaert", p. 534; Despy, *Les campagnes*, p. 22.

⁵¹⁹ Heer Jacques Galliot († 22 november 1498), genoemd op 22 maart 1469 als *commandeur de Chanteraine* na het overlijden van heer Emond van Emmichoven. Op die datum wordt hij beleend met 2 bunder weideland *gisant ou lieu qu'on dist Bisut delez Stockoit* (Stoquoy bij Geldenaken). RKB 555 f. 677v.

707 Her Jan van Gavere⁵²⁰

708 De here van Diest ende
van Sichem⁵²¹ ^(a)

709 Greve van Nassouwen⁵²²

710 Heer Lodewijk Pynnock, ridder, raet ende
camerlinc, meyer tot Loeven⁵²³ ^(b)

^(a) Accolade in de linkermarge omvat deze en de vorige regel. — ^(b) Accolade in de linkermarge omvat deze en de vorige regel.

⁵²⁰ Jan III van Gavere (†ca. 1521), heer van Sint-Agatha-Rode (vanaf 14 juni 1474 na het overlijden van zijn moeder vrouwe Maria van Schoonvorst, tot 10 mei 1495 wanneer hij *dat huys ende woeninge tot Sinte Aechten Rode mit borch, grechten ende bogaerden* overdraagt aan zijn zoon Jan IV. RKB 555 f. 20r-v), Waalre, Aalst en Valkenswaard (vanaf 5 september 1484 na het overlijden van zijn tante Margaretha van Schoonvorst. LH 20 f. 169r). Hij heeft verder de tol van Waver (verworven via zijn moeder en verkocht in 1495 aan heer Hendrik III van Wittem, nr. [685]. RKB 555 f. 21r, 610v) en een molen te Nethen van de hertog in leen. ADN B 17478 1r-v. Zoon van Jan II van Gavere alias van Herimez (nr. [665]), gehuwd met Walravina van Brederode. Raadsheer-kamerheer van Maximiliaan in 1477; De Win, De adel, p. 337; Cools, *Mannen*, nr. 86; Galesloot, *Inventaire* I, p. 154, 160, 162, 182; II, p. 155, 196. Gorissen, *Raadkamer*, p. 297-300.

⁵²¹ Willem, hertog van Gulik en Berg (vanaf 1475 na het overlijden van zijn vader Gerard), heer van Diest (*den watertol ende den veetol mitter duervaert in der stat van Dyest*, vanaf 1 juni 1473 als voogd van zijn vrouw Elisabeth van Nassau, dochter van wijlen Jan II van Nassau-Saarbrücken, en vanaf 10 maart 1481 in eigen naam na haar overlijden), Meerhout (*den dorpe van Meerhout*, zelfde manier verworven) en Zichem (*dat slot, die stadt ende dlant van Zichenen mit den heerlicheiden, hooge, middel ende lage*, ook vanaf 1 juni 1473). RKB 555 f. 195r-v, 200r-v. Zie ook Stallaert, "Inventaire", p. 288. Op 28 augustus 1499 ruilt hij Diest en enkele andere Brabantse heerlijkheden met zijn zwager Engelbert II van Nassau (nr. [709] en [763]). Galesloot, *Inventaire* I, p. 199, 292 (leenverheffing van kasteel Millen in bijzijn van Karel de Stoute op 1 juni 1473). Zie ook De Win, "Engelbert II", p. 102 en De Win, De adel, p. 320, 424.

⁵²² Engelbert II (†21 mei 1504), graaf van Nassau en Vianden, heer van Breda, van de helft van het land van Grimbergen, Corroy-le-Château, Frasnes-lez-Gosselies, Herstal en Zundert-Nassau (van zijn vader); van Diest, Zichem, Meerhout, Hoeleden, burggraafschap van Antwerpen en Zelem (met deze goederen, de nalatenschap van Thomas II van Diest, nr. [115], wordt hij in 1499 beleend na overdracht van hertog Willem van Gulik en Berg (nr. [708])). Zoon van Jan IV (nr. [674]), gehuwd met Cimbarga van Baden. Drossaard van Brabant 1475-1504; kastelein van Geertruidenberg, Heusden, Turnhout en Vilvoorde; stadhouder-generaal van de Nederlanden 1501-1503; eerste kamerheer van Maximiliaan 1482- en Filips de Schone 1503-04. Belangrijke militaire carrière. Vliesridder in 1473. De Win, "Engelbert II"; De Smedt, *Chevaliers*, nr. 77; Cools, *Mannen*, p. 269-272; Smolar-Meynart, *La justice*, p. 528. LH 19 f. 1r-v. Hij ontvangt in de jaren 1481-84 een subsidie van 7.000 Rijnsgulden van het Brusselse stadsbestuur voor de bouw van zijn nieuwe stadspaleis op de Koudenberg. Galesloot, "Notes", p. 491.

⁵²³ Lodewijk III Pinnock (†3 mei 1504), heer van Opvelp (*dat dorp van Velpe metter heerlicheit mit huys ende hoeve*, vanaf 19 oktober 1449 na het overlijden van zijn vader, in 1502 verkocht aan Iwein van Cortenbach (nr. [803]). RKB 555 f. 190r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 139) en het kasteel Horst te Sint-Pieters-Rode (gekocht van Filips van der Horst in 1482, in 1491 ter compensatie van door hem geleden verliezen verenigd met Kortrijk-Dutsel tot de heerlijkheid Nieuwe Horst met hoge rechtspraak, verkocht aan Iwein van Cortenbach (nr. [803]) in 1500. De Mecheleer, "Un officier", p. 354-355). Zoon van Lodewijk II (nr. [25]), gehuwd met Beatrix uten Liemingen. Filips de Goede benoemt hem op

711 Heer Philips van Schoenhoven⁵²⁴

712 Heer Jan⁵²⁵ / 713 Henrick⁵²⁶, here tot Schoenhoven (^a)

714 Heer Jan van Mierle⁵²⁷

Steden (^b)

715 Loeven

716 Diest

717 Sichene

718 Halen

719 Aerschot

(^a) Deze namen staan naast elkaar. — (^b) Herneming vanwege het begin van een nieuwe kolom.

4 maart 1461 tot meier van Leuven. Hij zou het ambt tot zijn dood bekleden. Tot ridder geslagen na het beleg van Dinant in 1466. Pouillet, *Sire Louis*, p. 73-76, 84-85, 119-121; 330-331; De Win, "Terreinverkenning", p. 406; De Win, *De adel*, p. 433. Raadslid van Leuven 1458-59; burgemeester 1460-61. ARSL, p. 232. *Loys Pinnoc, escuier*, vermeld als *échanson* in de hofordonnanties van Filips de Goede van 1449-58, vervolgens voorkomend in de gagelijsten van het hof van 1459-62, 1468-70 (daar als 'de jonge' aangeduid). PCB id. nr. 2614; Kruse en Paravicini, *Hofordnungen*, p. 278. N.B. er is nog een Lodewijk Pinnock, 'de oude', die in de gagelijsten van het Bourgondische hof voorkomt, tussen 1455 en 1458. PCB id. nr. 1812. Mogelijk is dit Lodewijk, zoon van heer Jan Pinnock, ridder. Galeslout, *Inventaire I*, p. 179. Zie verder RKB 24646 f. 10v; NBW II, p. 715-716 en Galeslout, *Inventaire I*, p. 14, 193-194, 200.

⁵²⁴ Filips van Schoonhoven († 3 november 1490), heer van Waanrode. In 1474 gekwalificeerd als *messire Philippe d'Arschot* en als *d'outste sone van Schoenhoven*. RKB 24646 f. 5v, ADN B 17478 f. 7v. Zoon van Hendrik I (zie nr. [671]), gehuwd met Catharina Pot, broer van Jan en Hendrik II (nrs. [712] en [713]). De Win, *De adel*, p. 226; Arschot Schoonhoven, *Les d'Arschot*, p. 247-260; Galeslout, *Inventaire I*, p. 293. Vermeld als *panetier* in de hofordonnanties van 1449-58 en tot 1462 in de gagelijsten. PCB id. nr. 1640. Zie verder ADN B 17478 f. 5v.

⁵²⁵ Jan X van Schoonhoven († voor 21 juli 1483), heer van Schoonhoven. *Jehan d'Arschot, seigneur de Schoenhoven* heeft in 1474 *la court de Schoenhoven* in leen van *la comtesse de Vaudémont comme dame d'Arschot* (Margaretha van Lotharingen, dochter van Anton). ADN B 17478 f. 7r. Zoon van Hendrik I (zie nr. [671]), gehuwd met Catharina van Heenvliet, broer van Filips en Hendrik II (nrs. [711] en [713]). Arschot Schoonhoven, *Les d'Arschot*, p. 219-222; De Win, *De adel*, p. 229.

⁵²⁶ Hendrik II van Schoonhoven († 1503), heer van Schoonhoven. In 1474 *jonckheer en damoiseau Henry d'Arschot, second filz de Schoenhoven* genoemd. RKB 24646 f. 5v, ADN B 17478 f. 7v. Zoon van Hendrik I (zie nr. [671]), gehuwd met Odilia van Edelenampt, broer van Jan en Filips (nrs. [711] en [712]). Bezit Schoonhoven in ieder geval op 3 februari 1484, na de dood van *heren Jans van Arschot, heere tot Schoenhoven, ridders, zijns brueders*. Hij wordt dan nog steeds als *joncker* aangeduid. SVB, 7245 f. 1r. Hij doet in 1487 de heerlijkheid over aan zijn broer Filips maar die wordt datzelfde jaar nog terug gekocht door zijn schoonzoon Herman van Eynatten. Arschot Schoonhoven, *Les d'Arschot*, p. 222-227; Galeslout, *Inventaire II*, p. 307; De Win, *De adel*, p. 228.

⁵²⁷ Jan III Dicbier († voor 21 april 1504), heer van Mierlo (*t' huys, dorp ende heerlichkeit van Mierlo* vanaf 8 november 1488 na het overlijden van zijn neef Jan II). Zoon van Hendrik. LH 20 f. 88r; De Win, *De adel*, p. 319.

Vrijheden
720 Lummen
Ammanyen van Brussel

Prelaten
721 Hafligem⁵²⁸
722 Grymbergen⁵²⁹
723 Dielegem⁵³⁰ ^(u)

Abdissen
724 Vorst⁵³¹
725 Cameren⁵³²
727 Cortenberge⁵³³
728 Groten Bigerden⁵³⁴

Edele
729 Ravesteyn⁵³⁵
730 Saint Pol⁵³⁶

^(u) Accolade in de linkermarge omvat deze en de vorige regel.

⁵²⁸ Gosewijn Herdinx († 15 april 1493), abt van Affligem 1457-93. MB IV-A, p. 51.

⁵²⁹ Arnoud Persoens († 31 mei 1509), abt van Grimbergen 1489-1506. MB IV-A, p. 736.

⁵³⁰ Roland Piquot († 22 juni 1507), abt van Dielegem 1470-1501. MB IV-A, p. 706.

⁵³¹ Margaretha van Schorisse († 31 maart 1490), abdis van Vorst bij Brussel 1458-90. MB IV-A, p. 205.

⁵³² Maria Smols, abdis van Ter Kameren te Elsene in ieder geval vanaf 11 februari 1490 en wellicht ook al daarvoor. MB IV-A, p. 458-459.

⁵³³ Maria Taye († 1494), dochter van Jan Taye, heer van Ruisbroek (nr. [678]), abdis van Kortenberg na 1484. MB IV-A, p. 260.

⁵³⁴ Filippine Smols († 5 juni 1505), abdis van Groot-Bijgaarden 1485-98. MB IV-A, p. 233.

⁵³⁵ Adolf van Kleef († 18 september 1492), heer van Ravenstein, Herpen en Uden (vanaf 1450 na overdracht van zijn broer hertog Jan, LH 20 f. 40r-v), Dreischor (vanaf 1453 bij zijn eerste huwelijk geschonken door Filips de Goede), Wijnendale (bij Torhout, vanaf 1463 na de dood van zijn moeder Maria van Bourgondië). Zoon van Adolf, hertog van Kleef, gehuwd met 1. Beatrix van Portugal en 2. Anna van Bourgondië. Vliesridder sinds 1456; stadhouder-generaal van alle Bourgondische gebieden 1477; gouverneur en kapitein-generaal van Henegouwen 1477-82. De Smedt, *Chevaliers*, nr. 55; Cools, *Mannen*, nr. 133; Chestret de Hanefte, *Histoire*, p. 47-49; Galesloot, *Inventaire* I, p. 140, 297. Hij ontvangt in 1488 van 3.000 Rijns gulden van het Brusselse stadsbestuur voor zijn mausoleum in het plaatselijke predikherenklooster. Galesloot, "Notes", p. 492.

⁵³⁶ Peter II van Luxemburg († 25 oktober 1482), graaf van Sint-Pol en heer van Edingen, Ghoy, Rumst, Bornival (belening op 22 april 1480, RKB 555 f. 540r). Het land van Edingen omvat de dorpen Seneffe, Ronquières, Hennuyères, Tubize, Rebeq, Beert, Bogaarden, Leerbeek en Beringen. Zie RKB 555 f. 563r-v. Zoon van Lodewijk, graaf van Sint-Pol, kleinzoon van Peter I (nr. [442]), en gehuwd met Margaretha van Savoie. Zijn zonen zijn in 1482 al overleden en hij laat twee dochters achter. De oudste, Maria, ontvangt op 4 december 1482 Bornival, Seneffe en Ronquières in leen. Zij huwt eerst haar neef Jacob van Savoie-Romont die op 30 januari 1486 overlijdt, en vervolgens in 1488 Frans van Bourbon, graaf van Vendôme die in 1495 overlijdt. Cools, *Mannen*, nrs. 167, 234; De Smedt, *Chevaliers*, nrs. 83, 84; Potter, "Luxembourg inheritance". Edingen gaat over op zijn dochter Françoise die in 1485 huwt met Filips van Kleef. De belening van Filips met Edingen als mambour van zijn vrouw volgt op 9 september 1494. RKB 555 f. 563r. Chestret de Hanefte, *Histoire*, p. 50. Sint-Pol is in de ammanie opgenomen vanwege

- 731 Anthonis bastert van Brabant⁵³⁷
 732 De here van Gaesbeke⁵³⁸
 733 Everaert van der Merken^(a) Marcken⁵³⁹
 734 De here van Grymbergen⁵⁴⁰

(^a) Doorgehaald.

het bezit van de heerlijkheid Rumst (zie RKB 539 f. 18v, 551 f. 1r). Waarschijnlijk verwierf hij Rumst via zijn vader Lodewijk die was gehuwd met Johanna van Bar, dochter van Robert van Bar en Johanna van Béthune (zie nr. [45]). De la Chenoye-Desbois, *Dictionnaire* 1, p. 284-285. Wie Rumst precies bezit in 1489 is echter niet duidelijk. In 1497 wordt Karel van Luxemburg, bisschop van Laon en broer van Peter II, met Rumst beleend. Die draagt de heerlijkheid in 1505 aan Maria en haar zus Françoise over. In 1536 verkoopt Maria Rumst aan Hendrik van Nassau. Galesloot, *Inventaire* I, p. 194, 202, 293, 296, 299, 306; LH 19 f. 107r.

⁵³⁷ Antoon van Brabant († 1 november 1498), ridder, heer van Kruibeke (zie nr. [731]) en Vaarlaareike en Hemiksem(hof), twee kleinere lenen gelegen bij Antwerpen op 11 juni 1459 door Filips de Goede geschonken. Hij bezit aanvankelijk ook Meerbeke maar daarvan doet hij in 1465 afstand ten bate van Pierre de Goux. Bastaardzoon van hertog Filips van Sint-Pol. In 1489 behoort hij waarschijnlijk tot de opstandelingen tegen Maximiliaan en raakt hij zijn leengoederen (tijdelijk) kwijt aan Costijn van Berchem (nr. [766]). De Win, *De adel*, p. 268; De Schepper, "Antoon", p. 22-29, 35-36. Zie voor zijn overige leenbezittingen in het markgraafschap RKB 550 f. 277r.

⁵³⁸ Arnoud van Horn († voor 1 maart 1506), heer van Gaasbeek (*'t slot ende dlant van Gaesbeke mit allen den dorpen daertoe behorende* vanaf 5 oktober 1488 na het overlijden van zijn vader. RKB 555 f. 310r), Heeze en Leende (*die dorpen, goeden ende heerlicheyden van Heze ende Leende mitten heerlicheiden hooghe, middel ende leeghe*, vanaf 10 augustus 1488 na het overlijden van zijn vader. LH 20 f. 171r). Zoon van Filips (nr. [657]), gehuwd met Margaretha van Montmorency. Vertegenwoordigt de Brabantse adel op de Staten Generaal in 1488. Vanaf 1491 kamerheer van Filips de Schone. Cools, *Mannen*, nrs. 124 en 125. De Win, *De adel*, p. 376, 379.

⁵³⁹ Everard IV van der Mark († 22 november 1531), heer van Arenberg en de helft van Neufchâteau (vanaf 1496, verworven van zijn overleden vader, Chestret de Haneffe, *Histoire*, p. 120-125.). Zoon van Everard III van der Mark († 19 juni 1496), die behoorde tot de hofhouding van Karel de Stoute (PCB id. nr. 4185) en in mei-juni 1476 als *messire Evard de la Marcke, seigneur d'Aremberch, chevalier, conseiller chambellan de mon dit seigneur* soldij wordt betaald voor een regiment waaraan hij leiding gaf ter bescherming van de steden en kastelen van de aartsbisschop van Keulen. RKB 25543 f. 44v-45r. Vermeld in de ammanie vanwege zijn leenbezittingen aldaar. Op 19 maart 1466 wordt Margaretha van Bouchout samen met haar man jonker Everard III van der Mark beleend met het *huys van Dyepensteyn* te Steenhuffel, het *huys van Bouchout* te Wommel, het *borchgreefscap van Bruessel* en de tiende te Zemst na het overlijden van Margaretha's vader Daniël. Het burggraafschap, het huis Bouchout, een deel van de *minsten tol* met een hofstad in de Keizerstraat te Antwerpen, en de tiende gaan op 25 juni 1479 over op jonker Everard IV van der Mark en vervolgens op 26 september 1493 op jonker Robrecht van der Mark na het overlijden van hun moeder Margaretha. Op 21 maart 1481 verkoopt jonker Everard IV Diepensteyn aan Jan Cotereau (nr. [741]). LH 19 f. 5r, 24 f. 15r-v, RKB 551 f. 18r, 555 f. 244v, 264r, 289r, 350r; Wauters, "Notice Bouchout"; Galesloot, *Inventaire* I, p. 191, 198, 210, 266, 292.

⁵⁴⁰ De heerlijkheid van Grimbergen wordt gedeeld. Op 5 november 1481 wordt heer Engelbert II van Nassau (zie nr. [763]) met *dlant, die goede ende heerlicheit* van Grimbergen beleend na het overlijden van zijn vader jonker Jan IV (nr. [674]). Jonker Roland van Glimes († voor 25 september 1509, De Win, *De adel*, p. 346), zoon van Jacob (die

- 735 Willem Estor⁵⁴¹
 736 De here van Kestergate⁵⁴²
 737 De here van Cruybeke⁵⁴³
 738 Heer Jan van der Meren, here van Savethen⁵⁴⁴
 739 Heer Jacop, here tot Goyke^(a) Goycke⁵⁴⁵
 740 De here van Perke⁵⁴⁶
 741 Heer Jan van Cottereau, here tot Assche⁵⁴⁷
 742 Heer Frederick van Witham⁵⁴⁸

(^a) Doorgehaald.

deze heerlijkheid tussen 1476 en 1486 in leen had), is nog minderjarig wanneer hij op 21 september 1486 wordt beleend met *die heerlicheit ende goeden tot Rode* (= Sint-Brixius-Rode) *in den lande van Grymbergen gelegen*. RKB 555 f. 255r, 257r.

⁵⁴¹ Willem Estor († na 5 mei 1504), heer van Bijgaarden (*eene woeninge tot Bijgaerden* vanaf 24 december 1486 na overdracht van zijn nicht Johanna Rongman, tot 5 mei 1504 wanneer hij het leen overdraagt aan zijn broer Hendrik II). Schepen van Brussel 1473-74, amman van Brussel 1477-88. LEB nr. 171; De Win, De adel, p. 331; idem, "Cherchez", p. 101-102; Wauters, *Histoire des environs* I, p. 358-360; RKB 555 f. 300v. Hij wordt in 1479 als amman en kapitein van de stedelijke militie naar de grenzen met Frankrijk gezonden. Galesloot, "Notes", p. 490. Op 7 september 1488, enkele weken voor de aanvang van de Brusselse opstand tegen Maximiliaan van Oostenrijk, wordt Filips van Wittem, medestander van Maximiliaan, aangesteld tot amman ter vervanging van Willem. Willem kiest hierna openlijk partij voor de Brusselse opstandelingen. Vrancken, "Papieren munitie", p. 56.

⁵⁴² Lodewijk van Edingen († 1503), heer van Kestergat. Zoon van Jan, gehuwd met Margaretha van Oisy. Tussen 1458 en 1460 genoemd in de hofordonnanties van Filips de Goede als *écuyer*. PCB nr. 2090. Amman van Brussel 1465-73, 1476-77. In 1477 samen met zijn vader verbannen uit Brussel. Zijn goederen worden in 1483 geconfiscieerd omdat hij zich tegen Maximiliaan keert. Hij verkrijgt pas in 1494 gratie, ook al weet zijn vrouw in de tussentijd zijn goederen te behouden. De Win, De adel, p. 327 en Goffin, *Généalogies Enghiennoises* I, p. 142-144.

⁵⁴³ Antoon van Brabant († 1 november 1498), bastaardzoon van hertog Filips van Sint-Pol. Zie nr. [731]. Verwerft de heerlijkheid Kruibeke in september 1479 na het overlijden van zijn 'bastaardbroer' Filips van Brabant. De Schepper, "Antoon", p. 31-32, 35-36. Kruibeke is overigens een Vlaams leen: Buylaert e.a., "De adel", nr. 1769.

⁵⁴⁴ Jan VI van der Meeren, heer van Zaventem en Sterrebeek. Zie nr. [680].

⁵⁴⁵ Jacob II Taye, heer van Wemmel en Gooik. Zie nr. [682].

⁵⁴⁶ Jan III van Bernage, zie nr. [681].

⁵⁴⁷ Jan Cotereau († 1 april 1506), heer van Puisieux (vanaf 1484 geschonken door zijn ouders ter gelegenheid van zijn huwelijk), Relegem (van zijn vader), Diepensteyn (gekocht in maart 1481 van Everard IV van der Mark, een jaar later overgedragen aan jonker Daniël van Bouchout. RKB 555 f. 264r), Petit-Leez (via zijn broer Adolf in 1497, in 1504 doorgegeven aan zijn broer Filips), Rumsdorp (na koop in 1479) en Asse (gebruiksrecht in 1484, na het overlijden van zijn schoonmoeder Johanna van Geten, dochter van Gillis, in 1501 in volledig bezit, doorverkocht in 1504 aan de abdij van Affligem). Zoon van Robrecht, gehuwd met Margaretha van Widooie (Wideux). Grootbaljuw van het Land van Dendermonde 1487-1504; amman van Brussel 1505-06, schout van Antwerpen en markgraaf van het Land van Rijen 1499-1500. De Win, De adel, p. 296-297; De Win, "De familie Cotereau", p. 636-646; RKB 12904.

⁵⁴⁸ Frederik van Wittem, zie nr. [694].

- 743 De here van Ruysbroeck⁵⁴⁹
 744 De here van Steertbeke⁵⁵⁰
 745 Heer Everaert Tserclaes⁵⁵¹
 746 Heer Peter van Herbeys⁵⁵²
 747 De here te Scaecbroeck⁵⁵³
 748 Heer Jan Hinckaert⁵⁵⁴

[f.128v]

- Steden
 749 Bruessel
 750 Vilvoirden

 Vryheyden
 751 Merchtene

⁵⁴⁹ Hendrik II Taye (†voor 1 september 1508, LB 1111 f. 105r), ridder, heer van Ruisbroek (vanaf 30 april 1479 na overdracht door zijn vader, tot 12 oktober 1498 wanneer hij 't huys van Ruysbroeke mitten watere, boomgaerde, hove ende coolhove op zijn beurt overdraagt aan zijn zoon Filips. RKB 555 f. 303v) en Deurne (*die heerlicheyt ende gherichten mitter voeghdien van Doerne* vanaf 5 oktober 1499 na koop van zijn stiefzoon Rutger van den Boetzelaar, heer van Asperen, die het op dezelfde dag van zijn moeder Joose de Mol (dochter van Iwein) had overgedragen gekregen. Op 25 oktober 1505 verkrijgt Hendrik ook de hoge heerlijkheid van de vorst. LB f. 105r-106r). Zoon van Jan Taye (nr. [678]), gehuwd met 1. Maria van der Hoffstad 2. Joose de Mol. Schepen van Brussel 1483-84. Brabantica II, p. 57-58; De Win, De adel, p. 464; LEB nr. 611. Woudmeester van Brabant 1489-90. Smolar-Meynart, *La justice*, p. 530.

⁵⁵⁰ Vgl. nr. [738]. Mogelijk is dit Jan van der Meeren van Humelgem, zoon van Elegast, gehuwd met Elisabeth 's Vilters. Schepen 1489, 1495, burgemeester 1494 en ontvanger van Brussel 1490, 1491. De Win, De adel, p. 403; LEB nr. 378; Henne en Wauters, *Histoire des environs* III, p. 177; Ter Meeren en Lindemans, "Van der Meeren", p. 407.

⁵⁵¹ Everard VIII t'Serclaes. Zoon van Wenceslas I (nr. [73]), gehuwd met Margaretha van der Borch. Schepen 1465-66, 1471-72, burgemeester 1466-67 en ontvanger van Brussel 1477-78, 1479-80. LEB nr. 553; De Win, De adel, p. 451; Brabantica VIII, p. 865; Galeslout, *Inventaire* II, p. 159.

⁵⁵² Peter van Herbais. Zie nr. [679].

⁵⁵³ Het gaat hier om de heer van Schaatbroek, een heerlijkheid onder Overijse. In 1474 is *la maison ou cense nomme thof van Scabroeck* in handen van Christiaan van Woelmont die het op 11 augustus 1486 overgeeft aan zijn zoon Klaas. Na de dood van Christiaan en Klaas (voor 11 juli 1490) verkopen Christiaans dochters Geertrui en Johanna, ingetreden in de abdij van Kortenbergh, de heerlijkheid aan meester Filips van Meerbeek. RKB 551 f. 14v, 555 f. 466r; Galeslout, *Inventaire* I, p. 295.

⁵⁵⁴ Jan III Hinckaert (†voor 5 oktober 1489), heer van Ohain (*la terre, villaige et seigneurie*, vanaf 4 oktober 1459 na het overlijden van zijn vader, dan nog niet als ridder aangeduid, wel in 1474: RKB 552 f. 11r, 555 f. 595v). Bezit verder na het overlijden van zijn vader de helft van het huis en de heerlijkheid van Chantelieu te Eigenbrakel (RKB 555 f. 603v), het bos van Rixensart, het hof van Farendijs te Hoeilaart waar hij ook vanaf 1476 het hertogelijk huis en hof mag gebruiken. De Win, "Hinckaert", p. 543. Zoon van Jan II (raadsheer in de Raad van Brabant 1441-63, grootwoudmeester en opperjachtmeester van Brabant 1443-58. Godding, *Le Conseil*, p. 90) en gehuwd met Catharina van der Borch, dochter van Gerard. *cuyer* (schildknaap) aan het hof van Filips de Goede 1449-1461 (PCB id. nr. [1509]), schepen van Brussel 1467-68, 1475-76, 1479-80. LEB nr. 239. Ontvangt een rente ter compensatie van het ambt van grootwoudmeester en opperjachtmeester van Brabant dat in handen is van zijn broer Filips II. Hij overleed vlak voor of na de vervaardiging van de convocatielijst. Zijn zoon Jan IV die op 5 oktober 1489 met Ohain wordt beleend wordt dan nog niet met het predikaat heer aangeduid. Brabantica IV, p. 260-261; De Win, De adel, p. 375; De Win, "Hinckaert", p. 538-544, 548.

752 Duysborch
 753 Vueren
 754 Assche
 755 Rode bij Halsenberge
 756 Cappellen op den Bosch

D'mercgreeffscap van
 Antwerpen

Prelaten
 757 Sinte Michiels⁵⁵⁵
 758 Sinte Bernairts⁵⁵⁶

Abdissen
 759 Nazareth⁵⁵⁷
 760 Facuwez⁵⁵⁸

Edele
 761 De here van Hoichstraten⁵⁵⁹
 762 De greve van Oistervant⁵⁶⁰

⁵⁵⁵ Jan van Weert († 18 mei 1499), abt van Sint-Michiel 1486-99. MB VIII, p. 230-231.

⁵⁵⁶ Maarten Blijleven († 21 juli 1498), abt van Sint-Bernardus op de Schelde 1468-98. MB VIII, p. 57-58.

⁵⁵⁷ Elisabeth Hoots die waarschijnlijk in 1488 Ode van Groelst is opgevolgd die vanwege de spanningen in de abdij had verzocht aan abt van Sint-Bernardus (nr. [758]) om van haar taken ontheven te worden. Hoots trad op haar beurt af in 1491. MB VIII, p. 115-116.

⁵⁵⁸ Waarschijnlijk wordt hier bedoeld het Falcontinnenklooster (ook wel de priorij Mariëndal genoemd) te Antwerpen. In de middeleeuwen stond het bekend als het *Godshuyse van onse vrouwendale in Valkenbroec dat men heet Faucons*. Clara Box († 17 september 1490) was rond 1489-90 tot aan haar dood priorin. MB VIII, p. 572.

⁵⁵⁹ Jasper van Culemborg († 29 november 1504), heer van Hoogstraten, Evere, Brecht (helft), Zundert (deel geheten Wernhout), Rijkvorsel en Wortel (in 1470 erft hij deze heerlijkheden van zijn oudoom Frank II van Borssele (nr. [762]) met het goed te Minderhout). Zoon van Gerrit II van Culemborg, gehuwd met Johanna van Bourgondië, dochter van Antoon de Grote Bastaard van Bourgondië. Verricht diverse militaire activiteiten voor Karel de Stoute, in 1477 gevangen genomen door de Franse koning. Lauwerys, "Hoogstraten", p. 90-91; De Win, De adel, p. 310-313; LH 19 f. 283r-v, 286r-v, 290r-v.

⁵⁶⁰ Frank II van Borssele († 19 november 1470), graaf van Oostervant, heer van Sint-Maartensdijk en Hoogstraten. Zoon van Floris, gehuwd met Jacoba van Beieren. De Smedt, *Chevaliers*, nr. 42; Damen, *Staat*, p. 447; NBW XI, p. 59-72. Hij ontvangt op 5 april 1424 te Brugge de heerlijkheid (*dat dorp*) Evere in de ammanie van Brussel in leen na het overlijden van zijn moeder Oede van Boutersem (alias van Bergen). LH 396 f. 85v; RKB 555 f. 407r; Galesloot, *Inventaire* I, p. 370. Hij koopt op 17 januari 1425 van Walraven van der Delft een *brueder gedeelte in die Scheldt tot Betkensvere* (= het veer tussen Tholen en Bergen op Zoom) *dat uuter mach sijn omtrent 13 of 14 nobelen tsiaers* ten behoeve van heer Filips van Borssele, heer van Kortgene, die er op 12 maart mee beleend wordt. LH 396 f. 103v-104r. Op 18 januari 1429 koopt hij 't *dorp van Hoochstraten mitter borch te Gelmen* van heer Jan van Cuijk. Tegelijkertijd geeft Frank aan Jan toestemming om zijn leven lang *zijn tocht geheellic in den voirs. lande ende slote van Hoochstraten opten commer daeruut gaende* te ontvangen. Het gaat om een jaarrente van 1.000 Rijns-gulden waarvoor Frank en Filips van Borssele beiden garant staan en waarvoor zij een onderpand aanwijzen. LH 19 f. 280r-v, 396 f. 179v-180r. Hij koopt in 1444 van Thomas van der Elst de dorpen Rijkvorsel en (een deel van) Wortel *ende 't slot tot Rijkvorssel metten heerlicheyden hooghe, middele ende leghe*. LH 19 f. 290r-v. Verwerft in 1448 na een vonnis van het leenof definitief de heerlijkheden Brecht (helft) en Zundert (deel *gheheiten*

763 De greve van Nassouwe, here tot Breda⁵⁶¹

764 Heer Henric Bauw⁵⁶²

765 Heer Willem van Berchem⁵⁶³

766 Heer Costen van Berchem⁵⁶⁴

767 Heer Jan van Ranst, here tot Canticrode
ende tot Bigerden^{565(a)}

768 Heer Jan, here tot Bergen op den Zoom⁵⁶⁶

769 Gielis Butoer⁵⁶⁷

770 Heer Willem⁵⁶⁸

771 Heer Wouter⁵⁶⁹ | van Lyere^(b)

(^a) Accolade in de linkermarge omvat deze en de vorige regel. — (^b) Met accolade omvattende de nrs. [770] tot en met [773].

Wernout) met de hoge rechtspraak. LH 19 f. 286r-v. Op 16 september 1450 koopt hij van jonkvrouw Elisabeth van Cuijk Weemaersdochter 't *goet tot Mynderhout* met toebehoren. LH 19 f. 283v.

⁵⁶¹ Engelbert II van Nassau. Zie nr. [709].

⁵⁶² Hendrik II Bau († voor 27 februari 1499), heer van Muggenberg en Rooienberg (*la maison de Roedenboren*, RKB 553 f. 4r) te Duffel. Zoon van Jan, gehuwd met Barbara van Herbais, dochter van Simon. Niet te verwarren met Hendrik I Bau, heer van Vremde. De Win, "Simon van Herbais", p. 448; De Win, *De adel*, p. 241; Stroobant, "Bau", p. 221, 229. In het markgraafschap Antwerpen via zijn vrouw gegoed als leenman van Jan III van Ranst, heer van Canticrode (nr. [767]). Daar genoemd als *Henrick Bau van Rodenberge*, *ridder*. RKB 550 f. 527r.

⁵⁶³ Willem II van Berchem (3 februari 1504). Zoon van Costijn I, broer van Costijn II (nr. [766]), gehuwd met Margareta van der Moere. Schepen van Antwerpen 1472, 1473, 1476. Vecht in de slag bij Monthlry (1465) en tegen Luik (1468) en dient onder Jan III van Lannoy, heer van Mingoval. De Win, *De adel*, p. 251; Galesloot, *Inventaire* II, p. 163.

⁵⁶⁴ Costijn II van Berchem († 8 mei 1518). Zoon van Costijn I, broer van Willem II (nr. [765]), gehuwd met Johanna Hinckaert, dochter van Filips II, burggravin van Tervuren vanaf 1473. Schepen van Antwerpen 1494-1507, burgemeester 1498. De Win, *De adel*, p. 249; De Win, "Hinckaert", p. 533; RKB 549 f. 261r.

⁵⁶⁵ Jan III van Ranst († 24 januari 1504), heer van de helft van Morsel-Edegem en het kasteel Canticrode (verkregen na het overlijden van zijn kinderloze neef Jan II van Ranst, nr. [687]). Zoon van Danil, gehuwd met 1. Isabella van Herbais (dochter van Jan II) en 2. Agnes van Heysvelt. Schout van Antwerpen 1480-94; schepen van Antwerpen 1466, 1467, 1468, 1470, 1471; burgemeester 1468, 1469, 1474, 1477, 1495, 1496. De Win, *De adel*, p. 438-439; De Win, "Simon van Herbais", p. 445; Prims, *Geschiedenis* VI.1 en VII.1 schepenlijsten.

⁵⁶⁶ Jan II *metten lippen* van Glimes-Bergen († 7 september 1494), heer van Bergen op Zoom. Zie nr. [673].

⁵⁶⁷ Zie nr. [688].

⁵⁶⁸ Willem van Lier († voor 4 oktober 1499), heer van Ranst (*hof metten heerlichen van Ranst, manscappen, laetscappen ende anderen huere toebehoirten ende een hoeve aen tvoerscr. hof gelegen*. In 1474 getaxeerd op 131 lb. 14 s. RKB 550 f. 58v; 24648 f. 3v). Hij heeft verder vanaf 18 oktober 1455 na het overlijden van zijn vader 11 bunder land te Halen in leen. RKB 555 f. 171r. Zoon van Jan, broer van Wouter, Anton en Hector (nrs. [771], [772], [773]), gehuwd met Odilia van Deurne, alias van Somepeke. Schout van Zandhoven 1495-98; schepen van Antwerpen 1466-76, burgemeester 1476 en gildedeken 1472-73. De Win, *De adel*, p. 394.

⁵⁶⁹ Wouter van Lier († 1499/1500), heer van Noorderwijk (in 1474 getaxeerd op 82 lb. RKB 24648 f. 12v). Zoon van Jan, broer van Willem, Anton en Hector (nrs. [770], [772], [773]). Schepen van Antwerpen 1476-96, burgemeester 1486. De Win, *De adel*, p. 394-395.

772 Heer Anthonis⁵⁷⁰ |
 773 Heer Hector⁵⁷¹ |
 774 De here van Perweys⁵⁷²

Steden

775 Antwerpen
 776 Bergen opten Zoom
 777 Steenberg
 778 Breda^(a)
 779 Lyere
 780 Herentals

Vrijheyden

781 Turhout
 782 Hoichstraten

Meyerie van den Bossche

Prelaten

783 Tongerlo⁵⁷³
 784 Berne⁵⁷⁴
 785 Floreffe⁵⁷⁵

Abdissen

786 Bijnderen⁵⁷⁶

(^a) Herneming vanwege het begin van een nieuwe kolom.

⁵⁷⁰ Antoon van Lier (†voor 6 maart 1490). Zoon van Jan, broer van Willem, Wouter en Hector (nrs. [770], [771], [773]), gehuwd met Barbara Coelgenssoen. Schout van Zandhoven 1471-74, 1477-88. De Win, De adel, p. 392. Hij heeft een *heerlicheit metten manscappen* (ten minste 4 leenmannen plus een aantal mannen die hun leen in 1474 niet aangegeven hebben) te Zandhoven in leen. RKB 550 f. 3v; 24648 f. 9r; LH 19 f. 215r.

⁵⁷¹ Hector van Lier (†voor 10 september 1492), heer van Berchem (*de heerlicheit van Berchem met alle huerer toebehoorten gelijk hij die tegen mijnen genadigen heeren t'anderen tijden gecocht ende gecregen heeft*, vanaf 29 januari 1463 na koop van de hertog, in 1474 getaxeerd op 172 lb. RKB 550 f. 535r; 24648 f. 9v) en van Kasterlee (*den hof Ter Loe* maar ook als *de heerlicheit van Casterle* omschreven, sinds 12 januari 1458 na overdracht door zijn broer Willem. RKB 550 f. 535v en LH 19 f. f. 341r). Zoon van Jan, broer van Willem, Wouter en Antoon (nrs. [770], [771], [772]), gehuwd met Catharina s'Papen. Schepen van Antwerpen 1468-92. De Win, De adel, p. 392.

⁵⁷² Zie ook nrs. [800] en [810]. Jan V van Rotselaar (†8 maart 1496), heer van Perwijs, Vorselaar (vanaf 1470 van zijn zuster Johanna, inkomsten in 1474 getaxeerd op 400 Rijngulden RKB 550 f. 156r), Retie en Diepensteijn. Perwijs verwerft hij in 1482 van Hendrik II van Horn (nr. [667]). Zoon van Jan IV (nr. [574]), gehuwd met Clementina van Bouchout. Hij vertegenwoordigt de Brabantse adel op de Staten Generaal in 1482 en 1488. De Win, De adel, p. 445-447.

⁵⁷³ Jan van Westerhoven (†18 november 1501), abt van Tongerlo 1487-1501. MB VIII, p. 315-316.

⁵⁷⁴ Arnold van Wijck (†16 oktober 1492), abt van Berne 1481-92. Van der Velden, *Necrologium*, p. 81.

⁵⁷⁵ Gerrit van Eyck van Eersel (†7 juni 1496 te Postel), abt van Floreffe 1465-92. MB I, p. 120.

⁵⁷⁶ Abdij van Binderen bij Helmond. Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 105.

Priorinnen

787 Hoodonck⁵⁷⁷

Meesteren

788 Postel⁵⁷⁸789 Lieshout des hoifs⁵⁷⁹

Steden

790 Bosch

791 Eyndoven

792 Helmont

Vrijheyden

793 Ooisterwijck

794 Sint Oeden Rode

795 Ierssel

796 Oirschot

797 Lommel

798 Os

799 Molle

[f.129r]

Edel

800 Perweys⁵⁸⁰801 De here van Merle⁵⁸¹802 Heer Jan van Meghem⁵⁸²803 Ywain Cortenbach⁵⁸³804 Heer Henrick van Ranst⁵⁸⁴

⁵⁷⁷ Priorij van Hooidonck bij Nederwetten.

⁵⁷⁸ Waarschijnlijk Klaas van Lutelaer van Eindhoven († 1491), meester van Postel. MB VIII, p. 181.

⁵⁷⁹ Hof van Lieshout, bezit van de abdij van Floreffe (zie nrs. [785] en [837]).

⁵⁸⁰ Jan V van Rotselaar († 8 maart 1496), heer van Perwijs, Vorselaar en Retie. Zie nr. [774] en [810].

⁵⁸¹ Mogelijk gaat het hier om Jan III Dicbier, heer van Mierlo. Zie nr. [714].

⁵⁸² Jan van Megen († voor 10 mei 1417). Zie nr. [275]. Een overblijfsel uit een oudere lijst? Jan II Dicbier verkoopt in 1470 het graafschap en kasteel van Megen aan Guy van Brimeu. Galesloot, *Inventaire* I, p. 192; De Win, De adel, p. 319. In mei 1477 wordt de minderjarige jonker Adriaan van Brimeu samen met zijn voogd Hendrik van Doerne met het graafschap (en enkele andere Brabantse bezittingen waaronder Wezemaal) beleend na het overlijden van zijn vader. In juni 1488 is hij meerderjarig wanneer hij in dienst van de Franse koning Karel VI treedt. Paravicini, *Guy de Brimeu*, p. 516-517; De Win, De adel, p. 275-276; Van der Ree-Scholten, *Grensgebieden*, p. 61, 279.

⁵⁸³ Iwein van Cortenbach († 25 december 1523), heer van Cortenbach en Keerbergen (in het Land van Mechelen). Verwerft in 1500 de heerlijkheid Nieuwe Horst te Sint-Pietersrode na koop van Lodewijk III Pinnock. In 1474 als *escuier* aangeduid. RKB 553 f. 6v. Zoon van Jan en gehuwd met 1. Barbara Schooff en 2. Filippine Hinckaert, dochter van Jan III (nr. [748]). Schout van de stad Mechelen 1493-1504; drossaard van het Land van Mechelen 1494-1504; meier van Leuven 1504-1509; hofmeester en raadsheer-kamerling van Karel V. De Win, De adel, p. 293; De Win, "Hinckaert", p. 540; Brabantica IV, p. 261; RKB 15708-09

⁵⁸⁴ Hendrik IV van Ranst (zie nr. [668]).

- 805 Willem van Gend⁵⁸⁵
 806 De greve van Hoirne⁵⁸⁶
 807 De here van Boxtel⁵⁸⁷
 808 De here van Druynen⁵⁸⁸
 809 De here van Tilborch⁵⁸⁹
 810 De here van Vorsselair⁵⁹⁰
 811 Her Jan Back⁵⁹¹

- Meyerie van Thienen
 Prelaten
 812 Sint Truyden des Goidshuis⁵⁹²
 813 Heilichem⁵⁹³

⁵⁸⁵ Willem van Gent (†na 27 januari 1483. LH 20 f. 112r), heer van Rixtel (vanaf 1426 tot 1483). Zoon van Willem (zie nr. [251]). Willem van Gent, *noch onder sijn jaren* ontvangt in de tweede helft van 1426 't goet ende 't huys van Rixstele ende twe moelen metten lande ende toebehoorten in leen na het overlijden van zijn vader Willem. LH 396 f. 143v; LB 1111 f. 111r. Deze zelfde Willem staat op 24 april 1452 zijn moeder Gerardine van Herlair, het vruchtgebruik toe van het kasteel en de heerlijkheid Rixtel. Galesloot, *Inventaire* I, p. 145. In 1483 verkoopt Willem deze heerlijkheid aan Jan Oudaert. Willems zoon Walraven, heer van Oijen, voert in 1551 een proces tegen Jan Oudaert over het bezit van Rixtel. Galesloot, *Inventaire* II, p. 323-324. Zie ook De Win, De adel, p. 342. Willem is schepen van 's-Hertogenbosch in 1452, 1456, 1458, 1470 en 1476. BESH.

⁵⁸⁶ Jacob II van Horn (†na 29 mei 1502, 8 oktober 1530 genoemd maar als 'beslist foutief' bestempeld in het NNBW), graaf van Horn (beleend in 1484, verpand in 1486 aan Vincent van Meurs), heer van Cranendonck en Eindhoven (overdracht in 1470 door zijn vader, beide in 1482 verkocht aan Frederik van Egmond, heer van IJsselstein), Altena en Weert. Zoon van Jacob I (nr. [670]), gehuwd met 1. Philipotte van Württemberg en 2. Johanna van Brugge, dochter van Lodewijk. NNBW IX, kol. 413-414; Cools, *Mannen*, nr. 128.

⁵⁸⁷ Hendrik IV van Ranst. Zie nr. [804].

⁵⁸⁸ Willem van Haastrecht (†voor 20 november 1501), heer van Drunen (*dat dorpe van Druynen ende den tol van Venloen mit den heerlicheyden hooghe, middel ende neder*, vanaf 26 augustus 1473 na het overlijden van zijn vader. LH 20 f. 238r en RKB 45740 f. 20v, 24649 f. 3v). Kleinzoon van Dirk (nr. [347]), zoon van Paul, broer van Jan (nr. [809]). De Win, De adel, p. 367.

⁵⁸⁹ Jan van Haastrecht (†voor 27 april 1507), heer van Tilburg (*die dorpen van Tylborch ende van Goirle mitten heerlicheyden hooghe, middel ende leghe*, vanaf 21 juli 1473 na het overlijden van zijn vader. LH 20 f. 223r en RKB 45740 f.19v, 24649 f. 3v). Kleinzoon van Dirk (nr. [347]), zoon van Paul, broer van Willem (nr. [808]). De Win, De adel, p. 367.

⁵⁹⁰ Jan IV van Rotselaar (†8 maart 1496), heer van Vorselaar, Retie en Perwijs (zie nr. [800]). Vorselaar ontvangt hij rond 1470 van zijn halfzus Johanna van Rotselaar. De Win, De adel, p. 447.

⁵⁹¹ Jan Back (†voor 13 februari 1509 LH 20 f. 50r), ridder, heer van Asten vanaf 19 maart 1497 na het overlijden van zijn vader. Zoon van ridder Bertout (die Asten op 4 september 1477 kocht van heer Peter van Vertaing, die het op zijn beurt op 12 maart 1472 had geërfd van vrouwe Johanna van de Lek, *sijnder moyen*. LH 20 f. 50r) gehuwd met Adriana van Wylich. Schepen van 's-Hertogenbosch 1475, 1482, 1486, 1490, 1494, 1498, 1502, 1507. De Win, De adel, p. 237; BESH.

⁵⁹² Vgl. [695]. Het gaat hier waarschijnlijk om de benedictijner abdij van Sint-Truiden. Antoon van Glimes (†1531), abt van Sint-Truiden 1483-1516, broer van de aartsbisschop van Kamerijk, Hendrik van Glimes, zoon van Jan II van Glimes (nr. [671]). MB VI, p. 53.

⁵⁹³ Siger Nicolai, alias Claes, alias Amours (†11 juni 1500), abt van Heilissen 1457-1500. MB IV-A, p. 762. Heeft als abt *tot behoef des voirs*. Goidshuys ook de heerlijkheid van Neerheylissem in leen plus nog een hertogelijk leen van 9 bunder land *emprez le bois de Cappendaille* (Kappendal) tussen andere goederen van de abdij in de omgeving van Geldenaken. RKB 555 f. 146r, 666v, 686r.

814 Floen⁵⁹⁴

Abdissen

815 Lyntere⁵⁹⁵

Prior

816 De scolieren tot Leeuwe⁵⁹⁶

Edele

817 Heer Jan van Houthem, here tot Sinte Mergrieten

Houthem, cancellier van Brabant etc.⁵⁹⁷ (^a)

818 Lybrecht van Houthem, meyere tot Thienen⁵⁹⁸

819 Godnoel van Houthem⁵⁹⁹

820 Heer Ywain van Houthem, deken van Thienen⁶⁰⁰

821 Heer Ywain van Houthem, ridder⁶⁰¹

(^a) Accolade in de linkermarge omvat deze en de vorige regel.

⁵⁹⁴ Boudewijn delle Vaux de Meffe, abt van Flône 1474-91. MB I, p. 272.

⁵⁹⁵ Maria Vilter, abdis van het cisterciënzerinnenklooster Maagdendal te Oplinter 1472-1500. MB IV-A, p. 576-577.

⁵⁹⁶ Raas Tullers was prior van Scholierendal in ieder geval vanaf 15 maart 1490, en mogelijk al eerder, tot 1493. MB IV-B, p. 1127.

⁵⁹⁷ Jan van Houthem (†voor 4 mei 1504), heer van Sint-Margriete-Houtem (vanaf 31 december 1486, in *hooge, middel ende leghe*, RKB 555 f. 110v, in 1488 tot baronie verheven door keizer Frederik III), Huldenberg (vanaf 15 juni 1491 na koop van Hendrik VI van Wittem, nr. [689], RKB 555 f. 440v) en de helft van de heerlijkheid Smeysberg (na koop van Roeland de Mol op 12 december 1498, RKB 555 f. 441r). Zoon van heer Librecht I, ridder (†voor 28 januari 1476, RKB 555 f. 111v), gehuwd met Maria van der Spout, dochter van Bernard (nr. [852]). Reeds in 1476 gelicencieerd in beide rechten. RKB 555 f. 111v. Voorzitter van de Raadkamer van Venlo-Blerick 1474-77; kanselier van Brabant van 15 februari 1486 tot 5 november 1499 (benoeming na protest van de Staten van Brabant aangezien hij geen geboren Brabander was). De Win, "De adel", p. 383-384; idem, "Kanseliers", p. 149, 154; idem, "Cherchez", p. 104. Galesloot, *Inventaire I*, p. 30, 199; II, p. 174, 212, 308.

⁵⁹⁸ Librecht II van Houthem (†12 januari 1506), heer van Sint-Margriete-Houtem, Huldenberg en (half) Smeysberg (na overlijden van zijn broer Jan, belening 18 juni 1504, maar met succes betwist door zijn schoonzus Maria van der Spout.) Zoon van heer Librecht I, ridder, broer van Jan (nr. [817]). Op 22 december 1488 wordt hij aangesteld als meier van Tienen en hij legt op 24 maart 1489 zijn ambtseid af. Hij oefent zijn ambt daadwerkelijk uit van 19 augustus 1489 tot zijn overlijden in 1506. Ryckman de Betz en De Jonghe d'Ardoeye, *Armorial*, p. 86-88; De Win, "Kanseliers", p. 151 met noot 408. Galesloot, *Inventaire I*, p. 202; II, p. 310; Wauters, *Histoire des environs III*, p. 458.

⁵⁹⁹ Godenoel of Godfried van Houthem (†4 juni 1496), zoon van heer Librecht I, broer van Librecht II (nr. [818]) en Jan (nr. [817]), gehuwd met Johanna van Blechem. Volgens zijn grafschrift *meyer op de Ghete* oftewel meier van Gete. De Win, "Kanseliers", p. 151; Bar, *Histoire de l'ordre du Cigne*, p. 209.

⁶⁰⁰ Iwein van Houthem (vgl. nr. [821]), deken van het kapittel van Sint-Germanus te Tienen.

⁶⁰¹ Iwein van Houthem (†voor 12 december 1496), zoon van Jan (†voor 14 oktober 1456). Op die dag ontvangt de dan nog minderjarige Iwein een leen te Dormaal samen met zijn voogd en oom Librecht van Houthem. Dit leen gaat op 12 december 1496 over op Iweins zoon Anthonis van Houthem. RKB 555 f. 127v. In 1474 heeft *messire Ywein van Houthem, chevalier, la court de Maerbeke* in de parochie van Bierbeek in leen bestaande

- 822 Heer Jan van Houthem, ridder⁶⁰² ^(a)
 823 Heer Henrick van Witham, here tot Bouterchem⁶⁰³
 824 Heer Jacob Bau, here tot Goidsenhoven⁶⁰⁴
 825 Philips Baillet, here tot Nederlinter ende
 te Graven⁶⁰⁵ ^(b)
 826 Jan van Dinter⁶⁰⁶
 827 Henrick van Kersbeke⁶⁰⁷
 828 Jan van Emmyckhoven⁶⁰⁸

^(a) Deze regel is later in dezelfde hand tussen nr. [821] en [823] toegevoegd. — ^(b) Accolade in de linkermarge omvat deze en de vorige regel.

uit een *maison, courtil, prez, pastures*. ADN B 17478 f. 6r. Deze Iwein heeft verder samen met zijn broer ridder Jan (nr. [822]) diverse andere lenen in de meierij van Tienen, waaronder te Dormaal. Galesloot, *Inventaire* II, p. 149, 156-157; RKB 24646 f. 3r, 5r, 9v.

⁶⁰² Jan van Houthem (vgl. nr. [817]). Zoon van Jan, broer van Iwein (nr. [821]). Heer Jan van Houthem, ridder, *wijlen Janssoen*, koopt op 13 april 1494 een klein leen te Glabbeek van Hendrik van Dalem. RKB 555 f. 107v.

⁶⁰³ Hendrik VI van Witem (†voor 5 juli 1501), heer van Boutersem. Zie nr. [689].

⁶⁰⁴ Jacob Bau (†voor 8 mei 1511), heer van Goetsenhoven (in 1474: *messire Jacques Bau de Roedenberch, chevalier, voor ledit villaige de Goidsenhoven avec le seignourage, des amendes et fourfaitures ensamble le pontgelt et autres ses appartenances*. ADN B 17478 f. 4r), Muggenberg en Rooienberg (bij Duffel, in 1499 geërfd van broer Hendrik II (nr. [764]), ridder. Zoon van Jan Bau, gehuwd met 1. Helvige van Harduement, ervrouwe van Hollogne-sur-Geer, Kersbeek en Goetsenhoven 2. Maria van Horn. De Win, De adel, p. 242; Stroobant, "Bau", p. 221; Galesloot, *Inventaire* I, p. 184; II, p. 170-171, 184.

⁶⁰⁵ Filips Baillet (†voor 27 april 1501), heer van Neerlinter en Graven, beiden verworven via zijn huwelijk met Cecilia, erfdochter van Raas III van der Rivieren. Cecilia ontvangt de helft van Neerlinter en het huis te Graven genaamd Piétrebais, nog minderjarig op 18 augustus 1457 samen met haar voogd Jacob uten Liemingen. Neerlinter en Graven gaan na haar dood op 25 september 1490 over op haar zoon Raas Baillet. RKB 552 f. 8v, 555 f. 220r-v, 626r; Galesloot, *Inventaire* II, p. 227. Filips is de zoon van Colard en Nicolaese van Berchem alias van Ranst. Filips is meier van Tienen 1469-1470. Bets, *Geschiedenis Neerlinter*, p. 53-54, 58; De Win, De adel, p. 239, 442.

⁶⁰⁶ Jan van Dinther (†voor 9 maart 1487), zoon van meester Ambrosius (burggraaf van Dormaal, rekenmeester in de Rekenkamer van Brabant), gehuwd met Barbara van der Couderborch. Barbara is de erfdochter van Simon III van der Couderborch, heer van (half) Oplinter (zonder de hoge heerlijkheid). Zij geeft deze heerlijkheid in 1487 (na de dood van haar man Jan) over aan haar neef Rijflaart. RKB 555 f. 131r, 217v; De Win, De adel, p. 299; Galesloot, *Inventaire* I, p. 29, 168, 171, II, p. 156.

⁶⁰⁷ Hendrik van Kersbeek (†voor 11 augustus 1492, RKB 555 f. 550r), zoon van heer Jan van Kersbeek (= broer van Wouter, nr. [86]), ridder, die van 1404-11 die schepen van Tienen was en alleen wordt vermeld in afschrift C van de convocatielijst van 1406). Gehuwd met Anna van den Steene. De Win, De adel, p. 282-283. Hij heeft in 1474 in leen van de hertog 32 aam wijn *ypothequez sur 7 bonniers de vigne gisant sur le Roeselberch em prez Louvain, appartenant a diversses personnes*. ADN B 14478 f. 1r, 8r; Galesloot, *Inventaire* II, p. 154. In 1492 wordt vermeld dat hij de heerlijkheid Luttéal in zijn bezit heeft die in dat jaar, na zijn overlijden, overgaat op zijn neef Godgaf van der Rivieren. RKB 555 f. 550r. Hij heeft verder nog 19 bunder land met bijbehoren in leen te Foul (= Foulx-les-Caves bij Geten), vererfd via zijn vader Jan. RKB 552 f. 12r, 555 f. 683r.

⁶⁰⁸ Jan van Emmichoven, zoon van Jan, broer van Frederik (nr. [829]), gehuwd met Elisabeth Estor. Brabantica II, p. 91; De Win, De adel, p. 329. Hij ontvangt op 10 juni 1497 't huys Ter Borch also dat gelegen is in een water mitten voirhove te Overijse in leen na het overlijden van zijn vader. Zijn vader had in Overijse nog verschillende andere lenen. RKB 551 f. 15r, 555 f. 455r; Galesloot, *Inventaire* II, p. 178. Sinds 28 februari 1484 heeft Jan

829 Frederick van Emmichoven⁶⁰⁹

Steden ^(a)

830 Thienen

831 Leeuwe

832 Landen

Vrijheyden

833 Dormale

Bailluscap van Nivel

Prelaten

834 Vileer⁶¹⁰

835 Gemblours⁶¹¹

836 Bonnesperance⁶¹²

837 Floreffe⁶¹³

838 Lobus⁶¹⁴

839 Cameron⁶¹⁵

Abdissen

840 Wouterbrachenen⁶¹⁶

Prioir

841 Ongijs⁶¹⁷

Meester

842 Hubaumont⁶¹⁸

Regeerder

843 Reyniersaert des hoifs⁶¹⁹

^(a) Herneming vanwege het begin van een nieuwe kolom.

van Emmichoven een erfrente van 150 peters per jaar op de heerlijkheid Luttéal vanwege *certain traicte et appointment* gesloten tussen hem en Hendrik III van Wittem, heer van Beersel en Luttéal (nrs. [685 en 847]). RKB 555 f. 551v.

⁶⁰⁹ Frederik van Emmichoven, zoon van Jan (†voor 17 augustus 1480), broer van Jan (nr. [828]). De Win, De adel, p. 329.

⁶¹⁰ Jan Campernoels († 28 juni 1503), abt van Villers 1487-1503. MB IV-A, p. 388-389.

⁶¹¹ Jan van Carnières († 7 februari 1495), onduidelijk wat zijn preciese ambtsperiode is geweest. MB I, p. 24.

⁶¹² Anton van Merdop († 1 september 1496), zoon van Wouter, abt van Bonne-Espérance 1473/74-95. MB I, p. 403-404.

⁶¹³ Zie nr. [785].

⁶¹⁴ Jan van Heften († 21 juni 1508), abt van Lobbes 1471-95. MB I, p. 222.

⁶¹⁵ Willem Dieu († 13 november 1501), abt van Cambron 1464-1501. MB I, p. 351.

⁶¹⁶ Barbe Roelands, abdis van Woutersbrakel 1485-95. MB IV-A, p. 593.

⁶¹⁷ Jan Bustin, prior van Oignies 1470-90. MB I, p. 456. In 1470 legt hij een verklaring af over het leenbezit van de priorij in Waals-Brabant met name in Wanfercée. Galesloot, *Inventaire* II, p. 167-168.

⁶¹⁸ Hof van Hubaumont, bezit van de abdij van Saint-Feuillien te Le Roeulx. Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 105.

⁶¹⁹ Hof van Renissart, bezit van de abdij van Ninove. Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 105. Niet bekend wie hier de scepter zwaait in de vijftiende eeuw. MB I, p. 420-421.

Steden

844 Nivelles

Vrijheyden

845 Genepiën

846 Braeheneyken

Edele

[f.129v]

847 Henrick van Witham, here tot Bersele, tot Bracheneyken etc.⁶²⁰

848 De here tot Ligny⁶²¹ ^(a)

849 De here tot Trasegnies⁶²²

850 De here tot Reves⁶²³

851 De meyer ende

balliu van Nivele⁶²⁴

852 Heer Bernairt van der Spout, here tot Peteroes, tot

Boesvael etc.⁶²⁵ ^(b)

^(a) De nummers [848] tot en met [850] springen in. — ^(b) Accolade in de linkermarge omvat deze en de vorige regel.

⁶²⁰ Hendrik III van Wittem († 17 september 1515), heer van Beersel en Eigenbrakel. Hier nog geen aanduiding van riddertitel maar in 1491 wel Vliesridder. Zie nr. [685].

⁶²¹ Karel († voor 19 augustus 1514), heer van Ligny (*la forteresse de Ligny avec ses appartenances*. RKB 552 f. 2v), Tongrinne en Quemignies (belening op 19 maart 1484 na het overlijven van zijn vader. Le Roy, *Grand Théâtre*, p. 51-54). Zoon van heer Alvaro Fons (*messire Aleur Fonche, seigneur de Ligny* of *messire Alvre Fonce, seigneur de Ligny*. RKB 552 f. 2v, 555 f. 628v) en vrouwe Johanna van Bossut (waarschijnlijk de kleindochter van Jan nr. [509], zie Galesloot, *Inventaire* I, p. 375). *Messire Charles, seigneur de Ligny, chevalier*, verwerft verder nog drie volle lenen te Graven en Bossut op 3 april 1484 na het overlijden van zijn boer *Jehan, seigneur de Bossuyt* die deze een jaar eerder van zijn vader had geërfd. Galesloot, *Inventaire* I, p. 293 en II, p. 189.

⁶²² Terwijl in de convocatielijst sprake is van een niet nader genoemde heer van Trazignies, wordt hij in het formulierboek na de lijst nader aangeduid als *onsen lieven ende getruwen ridder, raid ende camerlinc, heren Anceau, here van Traseigniez*. Hiermee wordt bedoeld Ansel van Hamal († 18 januari 1490), heer van Trazignies. Aan de andere kant draagt Ansel reeds op 12 september 1463 over aan zijn zoon Jan III van Trazegnies († voor 4 augustus 1518), ridder, *le chateau et toute la terre et seignourie* van Trazegnies. RKB 555 f. 553v; Plumet, *Trazegnies*, p. 249, 251, 256. Vgl. Cools, *Mannen*, nr. 243.

⁶²³ Karel van Rubempré († na 4 maart 1499, RKB 555 f. 546v), heer van Bièvres, Luttre, Buzet, Everberg (*eene woeninge tot Eversberge gelegen* samen met zijn zoon Karel beleend op 4 maart 1499 na de dood van Maria van Montenaken. RKB 555 f. 398v) en Luttéal (gekocht in 1484 van Hendrik III van Wittem, RKB 555 f. 550r). Zelf ridder, zoon van vliesridder Jan (De Smedt, *Les chevaliers*, nr. 73), gehuwd met Maria, erfdochter van Filips van Montenaken, heer van Rèves, Luttre, Buzet en Everberg. De Win, *De adel*, p. 417; Galesloot, *Inventaire* II, p. 190.

⁶²⁴ Jacob III van Glimes van Opgeldenaken († voor 6 mei 1497), heer van Boneffe, Wastines (vanaf 1460), Malèves (vanaf 1491). Zoon van Jacob II, gehuwd met Catharina L'Orfèvre, dochter van Jan, de kanselier van Brabant. Baljuw van Geldenaken 1461-70 (maar op kruistocht 1464-66); baljuw van Nijvel en Waals-Brabant 1470-97 (maar in 1474-75 vanwege fraude gevangen gezet). RKB 12811, 12812, 12873; Cools, *Mannen*, nr. 95; De Win, "Kanseliers", p. 99; De Win, *De adel*, p. 356.

⁶²⁵ Bernard van der Spout († 1498), heer van Bousval (in achterleen van de heer van Asse) en Petit-Roeulx-lez-Nivelles (*la terre et seignourie de Petit Rues (...) avecq une maison et forteresse toute environnée d'eauwe et une tour gisant sur la motte*, en met de

- 853 De here van Neufrot⁶²⁶
 854 De here van Ytter⁶²⁷ ^(a)
 855 De here van Sponty⁶²⁸
 856 Heer Jacop, heere tot Gheete⁶²⁹
 857 Heer Jan van Longchamps⁶³⁰
 858 Heer Claes, here van Tilly⁶³¹
- Andereyse onder Nivel, te wetene Dwalslant
 Abdissen
 859 Aywieres⁶³²
 860 Florival⁶³³
 861 Salassienes des goidshuis⁶³⁴
- Meesteren
 862 Ter Kiesen⁶³⁵

^(a) De nummers [854] en [855] springen in.

hoge rechtspraak, via zijn vrouw Elisabeth van Arquennes verworven in 1469. RKB 555 f. 634r. Hij heeft ook het hof ter Spout te Overijse waarmee hij als minderjarige beleend wordt op 5 februari 1432 na het overlijden van zijn vader Bernard (nr. [492]). LH 391 f. 240r. Poorter van Brussel in 1461. Groot-woudmeester en bosbaljuw van Nijvel, Hasoy, Hez en Bossut 1477-98. De Win, De adel, p. 457; idem, "Cherchez"; Brabantica III, p. 182.

⁶²⁶ Jan Besuts wordt op 7 januari 1487 beleend met Neuverue (*le maison et toute le tenure de la Neuverue avecqz les fossez et bassecourt, le pré et le jardin*) als voogd en echtgenoot van Isabella van der Neuverue bij het overlijden van haar vader Engelbert (nr. [662]). RKB 555 f. 531r; De Win, De adel, p. 426; Tarlier en Wauters, *Canton de Nivelles*, p. 104-106. Jan is waarschijnlijk overleden voor 12 mei 1525. Zijn zoon Jan, gehuwd met Renelle Quadre, zou "simple d'esprit" zijn en hij wordt dan onder voogdij gesteld terwijl de heerlijkheid overgaat in handen van Filips van Wittem, heer van Beersel. Galeslout, *Inventaire* I, p. 303; II, p. 334.

⁶²⁷ Engelbert van Ittre (†voor 11 april 1502), heer van Ittre (*la forteresse et bassecourt dudit Yttre*). RKB 552 f. 7v) waarmee hij in 1451 wordt beleend na het overlijden van zijn vader Steven (zie nr. [479]). Hij draagt de heerlijkheid over aan zijn zoon Jacob in 1495. Ridder genoemd in 1474. Gehuwd met Margaretha van Ophem, dochter van heer Hendrik. Brabantica X, p. 1081; De Win, De adel, p. 385; Tarlier en Wauters, *Canton de Nivelles*, p. 37; RKB 555 f. 556v.

⁶²⁸ De heer van Spontin. Zie nr. [872].

⁶²⁹ Jacob II van Geten. Zie nr. [705].

⁶³⁰ Jan van Longchamps. Zie nr. [661].

⁶³¹ Rond 1489 is Jan t'Serclaes (†voor 13 augustus 1497), heer van Tilly (vanaf februari 1474 na de dood van zijn vader, RKB 552 f. 4r, 555 f. 562r). Mogelijk is de achternaam hier verward met de voornaam. Zoon van Jan (nr. [683]), gehuwd Maria van Davel. Tarlier en Wauters, *Genappe*, p. 81; Brabantica VIII, p. 858; De Win, De adel, p. 451. Hij heeft verder *le manoir de Manil* (Ménil) bij Eigenbrakel in leen. RKB 555 f. 504v; Galeslout, *Inventaire* II, p. 191.

⁶³² Catherina Campernoels (†15 februari 1511), abdis van het cisterciënzerinnenklooster Aywieres te Couture-Saint-Germain 1475-1511. MB IV-A, p. 418.

⁶³³ Margriet Meyerman is abdis van het cisterciënzerinnenklooster Florival te Eerken vanaf 1478 alleen het is onduidelijk tot wanneer. In ieder geval is Elisabeth Absoloens abdis in de periode 1491-1504. MB IV-A, p. 432.

⁶³⁴ Johanna Smalkin, abdis van Salzinnes 1471-96. MB I, p. 108.

⁶³⁵ Hof Ter Kiesen, afhankelijk van de abdij van Hastière. Van Uytven, "Wereldlijke overheid", p. 105.

863 Beaussart⁶³⁶

Prioir

864 Bertreys oft zijnen stadhoudere⁶³⁷

Steden

865 Hannuyt

866 Gemblours

867 Geldenaken

Vrijheden (^a)

868 Graven

869 Van der Hulpen

870 Wavere

871 IJssche

Eedele

872 De here van Wavere ende van Sponty⁶³⁸

873 Heer Jan van Bergen, ridder, raidt ende
ierste camerlinc, here van Wailhain⁶³⁹ (^b)

(^a) Herneming vanwege het begin van een nieuwe kolom. — (^b) Accolade in de linker-marge omvat deze en de vorige regel.

⁶³⁶ Hof van Beausart, bezit van de abdij van Aulne. Van Uytven, “Wereldlijke overheid”, p. 105.

⁶³⁷ Willem Geraerts is prior van Bertrée (afhankelijk van de abdij van Sint-Truiden) sinds 1483 maar resigneert zijn ambt al snel aan een monnik van Cluny. Hij trekt zich terug in de abdij van Park waar hij later overlijdt. MB II, p. 115.

⁶³⁸ Vgl. [855]. Robert II van Spontin († 6 augustus 1492), heer van Waver en Spontin. *Messire Robert de Spontin* ontvangt al in 1473 Waver in leen na overdracht van zijn vader Willem II (zie nr. [658]). Waver gaat in 1492 over op zijn zoon Jan van Spontin (zonder riddertitel) die de heerlijkheid in 1501 verkoopt aan Jan III van Glimes (nr. [873]). RKB 555 f. 609r. Tarlier en Wauters, *Canton de Wavre*, p. 23; De Win, *De adel*, p. 455-456. Robert II vertegenwoordigt de Naamse adel in de Staten Generaal van 1464. Blockmans, “De samenstelling”, p. 102.

⁶³⁹ Jan III van Glimes († 20 januari 1532), heer van Walhain (vanaf 9 mei 1472 na overdracht van zijn vader). Verwerft pas later Bergen op Zoom en Glimes (6 augustus 1495: *ville, maison et seigneurie de Glymes*, RKB 555 f. 647v) na het overlijden van zijn vader. Verwerft de *terre et seigneurie d'Opperbais avecq la forteresse* op 13 oktober 1486 van Anton van Bourbon (die het had geërfd van zijn grootvader heer Samson van Lalaing). Verder koopt hij Waver en het daarbij gelegen leen Houtain in 1501 van Jan van Spontin. RKB 555 f. 609r-v, 648v. Tweede zoon en erfgenaam van Jan II (nrs. [673] en [768]), gehuwd met Adriana van Brimeu. Vliesridder in 1481. Hij wordt in 1485 tot eerste kamerheer van Filips de Schone benoemd, een ambt dat hij uitoefent tot 1503. Sloomans, *Jan*, 107-108; De Smedt, *Chevaliers*, nr. 91; Cools, *Mannen*, nr. 97; Tarlier en Wauters, *Canton de Perwez*, p. 27; De Win, *De adel*, p. 351.

Bijlage 5. Convocatiebrieven voor de abt van Park, 1495-1499

5a. *Convocatiebrief van hertog Filips de Schone aan de abt van Park vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Leuven.*

Leuven, 14 juni 1495

A *ORIGINEEL*: papier, resten van sluitzegel; Heverlee, Archief van de abdij van Park, Kastje VIII, Lias 4, Serie B1 (1324-1499), nr. 25.

Bij den eertshertoge van Oistrike, hertoge van Bourgoengen, van Brabant⁶⁴⁰ etc., greve van Vlaenderen etc.

Eerwerdige vader in Gode, lieve ende wel gemeente,

Want alsoe ghij weten moight wij onlancs te verscene opte grote excessen ende overdaden die gebuerden in onsen landen ende heerlicheden bij den ghenen die hen seyden te zijne van onsen garden, ende opte clachten ende roepingen die ter causen van den gebeurden wij die bende ende tgeselshcap der voirs. van der garden gebroken hebben, enige van hen oirloff gegegeven ende die andere ontfangen om te resisteren ende verhueden die loepingen, fortchen ende exploiten die her Robbrecht van der Marcken⁶⁴¹ ende zijne adherenten hen dagelick pijnen te doene op onse landen ende ondersaten. Ende het soe zij dat om ten onderhouden van den voirs. volcke van wapenen ende andere costen ende lasten die behoeren gedaen te worddene tegen den voirs. heeren Robbrechte ende zijne adherenten, ende om te reduceren end bringen tot gehorsamheid van, ^(a) ons van noode es te furneren ende gecrijgen groite sommen van penningen, die welcke, overmits anderen groten lasten die wij hier voortijts gehadt hebben ende ons dagelick overcomen, ons niet mogelic en es te vinden sonder hulpe ende bijstant van onsen onderseten, ende besundere van dien van onsen lange ^(b) van Brabant, den welcken dit stuck alsoe zeere aengaet ende meer dan enigen van den anderen van den welcken wij nochtans hulpe ende bijstant gehadt hebben.

Soe eest dat wij u ontbieden ende bevelen dat ghij compt bij ons in onser stad van Loeven opten 22^{en} dach deser maent des avonts,⁶⁴² om des anderen daighs metten anderen van den staten ons voirs. lants van Brabant, die wij oic alsdan ontboden hebben ende gescreven aldaer te zijne, ons te consenteren ende accorderen die somme van 8.000 gouden guldene, om die bestaet ende bekeert te worddene als boven ende niet elswaer. Ende des niet en laet. Erwerdige vader in Gode, lieve ende wel gemeente, onse heere God zij met u.

Gescreven in onsen stad van ~~Brussels~~ ^(c) Loevene, 14 dage in junio 1495 jaer.

Strate

(*In dorso*): Eerwerdigen vader in Gode, onsen lieven ende getruwen rade, den abt des goidshuys van Perck.⁶⁴³

^(a) Doorgehaald. — ^(b) Sic. — ^(c) Doorgehaald.

⁶⁴⁰ Filips de Schone, hertog van Brabant.

⁶⁴¹ Robrecht II van der Mark († 1536), heer van Sedan. Zoon van Robrecht I en gehuwd met Catharina van Croÿ. De Bouteiller, *Notice historique*, p. 32-39.

⁶⁴² 22 juni 1495.

⁶⁴³ Arnold Wijten, abt van Park 1494-1515. MB IV, p. 807-808.

5b. *Convocatiebrief van hertog Filips de Schone aan de abt van Park vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Brussel.*

Brussel, 8 maart 1499 (n. st.)

A *ORIGINEEL*: papier; Heverlee, Archief van de abdij van Park, Kastje VIII, Lias 4, Serie B1 (1324-1499), nr. 28.

Bij den eertshertoge van Oistrike, hertoge van Bourgoengen, van Brabant⁶⁴⁴ etc., greve van Vlaenderen, van Artois etc.

Eerwerdige vader in Gode, lieve ende wel geminde,

Wij ontbieden u ende bevelen trustelic dat ghij van in sondage over acht dagen naestcomende⁶⁴⁵ compt ende zijt in onser stat van Bruessele, om mitten anderen van den staten ons lants van Brabant, die wij oick alsdan aldair bescreven ende ontboden hebben, samentlic te concipieren een goede conclusie op tghene des u ende den staten van allen onsen landen in der leste generaelder dachvaert alhier t'Antwerpen van onsen wegen opgedaen ende verthoent heeft geweest, om ons dairvan een generale ende eyndelicke antworde te bringhene ende gevene ^(a) ter naester dachvaert ende vergaderingen der voirs. staten die wij geordineert hebben, gehouden te zijne in onser stadt van den Bossche op den yersten maendach nae den sondach misericordias domini⁶⁴⁶ oick naestcomende. Ende des en zijt in egheenen gebreke want onse geliefte sulke is. Eerwerdige vader in Gode, lieve ende wel geminde, God zij mit u.

Gescreven in onser stadt van Antwerpen, den 8en dach marcii, anno 98, nae style van onsen hove.

Witte

(*In dorso*): Eerweerdigen vader in Gode, onsen lieven ende getruwen rade, den abt ons goidshuys van Percke.⁶⁴⁷

5c. *Convocatiebrief van hertog Filips de Schone aan de abt van Park vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Leuven.*

Brussel, 5 augustus 1499

A *ORIGINEEL*: papier, resten van sluitzegel. Heverlee, Archief van de abdij van Park, Kastje VIII, Lias 4, Serie B1 (1324-1499), nr. 29.

Bij den eertshertoge van Oistrike, hertoge van Bourgoengen, van Brabant⁶⁴⁸ etc., greve van Vlaenderen, van Artois etc.

(^a) Dit woord is boven de regel geschreven.

⁶⁴⁴ Filips de Schone, hertog van Brabant.

⁶⁴⁵ Zondag 17 maart 1499.

⁶⁴⁶ Maandag 15 april 1499.

⁶⁴⁷ Arnold Wijten, abt van Park 1494-1515. MB IV, p. 807-808.

⁶⁴⁸ Filips de Schone, hertog van Brabant.

Eerwerdige vader in Gode, lieve ende wel geminde,

Wij zijn geadverteert dat zekere dachvaert sal gehouden worden in onsen stad van Loevene opten iersten dach van septembri naistcomende, tusschen die steden ons lants van Brabant ende want dair noch enige andere differenten te beslichten zijn tusschen dieghene van den anderen twee staten des voirs. ons lants van Brabant die ter voirs. dachvaert sullen moegen geaccordeert worden. Soe scrijven wij aen u, ontbieden ende bevelen dat ghij op den voirs. iersten dach van septembri naistcomende compt ende zijt in onser voirs. stadt van Loevene, tot welcken daige wij insgelijcs ontbieden ende bevelen te comene die voirs. andere van den drye staten ons lants van Brabant, om alsdan in alle die voirs. materien te sprekene, ende die te accorderen. Des nyet en laet want onse geliefte sulcke is. Eerwerdige vader in Gode, lieve ende wel geminde, onse heere God zij mit u.

Gescreven in onser stad van Bruessel, vijf daigen in augusto, anno 1499.

De Witten

(*In dorso*:) Eerwerdigen vader in Gode, onsen lieven ende getruwen rade, den abt onss goidshuys van Percke.⁶⁴⁹

⁶⁴⁹ Arnold Wijten, abt van Park 1494-1515. MB IV, p. 807-808.

**Bijlage 6. Convocatiebrieven voor Engelbert I van Nassau,
heer van Breda, 1424-1427**

6a. *Convocatiebrief van hertog Jan IV van Brabant aan Engelbert I van Nassau, heer van Breda, vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Lier.*

Leuven, 22 november [1424]

A *ORIGINEEL*: papier, resten van sluitzegel. Den Haag, Nationaal Archief, Archief Nassause Domeinraad, nr. 1489.

Vermelding: S.W.A. Drossaers, *Het archief van den Nassauschen domeinraad, dl. I. Het archief van den Raad en Rekenkamer van Breda tot 1581. Deel 1.2. Regestenlijsten I (1170-1427)*, Den Haag, 1949, reg. nr. 1209.

Bi den hertoge van Brabant ende van Lymburch, greve van Henegouen, van Hollant ende van Zelant⁶⁵⁰

Lieve neve ende getruwe,

Wij laten u weten dat ons te desen avonde waere bodschappen comen sijn, hoe dat die Engelsche, starck wesende omtrent 5.000, te perde,⁶⁵¹ opten wech sijn ende trecken voirt om te comen tot onsen lande van Henegouen, dair sij bynnen 5 off 6 dagen meynen te sijn. So dat wij u ontbieden, bidden ende versuecken, so wij ernstelicste moegen, dat ghij van en saterdage naistcomende over acht dage des avonds, dat sijn sal des anderen daighs van december naistcomende,⁶⁵² comt ende sijt in onser stat van Lier bij ons anderen edelen, den goeden steden ende vryheiden ons lands van Brabant, om samentlic te hulpen, raiden, toverdragen ende te sluyten, hoe wij dat gevuechlicste weren ende wederstaen selen moegen mitter hulpen Gods ende tonser eren. Des nyet laten op also lieff als ghij onse eer ende waelvaert hebt ende die gerne sien soudt. God sij mit u.

Gescreven in onser stat van Loeven, des woensdages 22 dage in novembri.

Dynter⁶⁵³

(*In dorso*): Onsen lieven neve, getruwen rait ende kemerlinc, Engelbrecht, greve te Nassow, here ter Leck ende tot Breda.

6b. *Convocatiebrief van hertog Jan IV van Brabant aan Engelbert I van Nassau, heer van Breda, vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Brussel.*

Kasteel van Tervuren, 14 juni [1426]⁶⁵⁴

A *ORIGINEEL*: papier, resten van sluitzegel. Den Haag, Nationaal Archief, Archief Nassause Domeinraad, nr. 1482.

⁶⁵⁰ Jan IV, hertog van Brabant.

⁶⁵¹ Zie Jan van Boendale, *Brabantsche Yeesten*, vol. III, p. 562-563: *Ende tusscen beide, soe ic vernam / Die hertoghe van Gloucestere quam / Met Vrou Jacoba verselt met weerden / Omtrent met XVI hondert peerden, / Soe dat se tsamen hadden versent / Vijf dusent perde oft daer omtrent.*

⁶⁵² Zaterdag 2 december 1424. Zie GDB, p. 886 nr. 1359.

⁶⁵³ Emond van Dinther, hertogelijk secretaris. Stein, *Politiek*, p. 77-95.

⁶⁵⁴ GDB, p. 464 noot 278, p. 893, nrs. 1434 en 1435. De inventaris meldt 1420 of 1426. Volgens de lijst van Uyttebrouck zijn er echter alleen in juni 1426 dagvaarten in Tervuren (12 tot 16 juni) en te Brussel (17 tot 23 juni) over het conflict tussen Antwerpen en Bergen op Zoom.

Vermelding: S.W.A. Drossaers, *Het archief van den Nassauschen domeinraad, dl. I. Het archief van den Raad en Rekenkamer van Breda tot 1581. Deel 1.2. Regestenlijsten I (1170-1427)*, Den Haag, 1949, reg. nr. 1107.

Bi den hertoge van Brabant ende van Lymburch, greve van Henegouen, van Hollant ende van Zeelant⁶⁵⁵

Lieve neve ende getruwe,

Wij ontbieden u, bidden ende ernstelic versueken, dat ghij van huden over acht dage des avonds⁶⁵⁶ compt ende sijt in onser stad van Bruessel, bij ons ende den anderen van den drien staten onsses lants van Brabant, om des anderen daighs te verstaen totten saken van den geschille hangende tussen onser stad van Antwerpen aen d'een zijde, ende onsen getruwen raide ende drossaert van Brabant, Janne van Glymes, heere van Bergen opten Zoom,⁶⁵⁷ ende der selver zijnre stad aen d'andere, dairaff onse voirs. stad van Antwerpen hoeren bethoen doen sal in den vuegen onse andere goede stede van ons sijn gescheyden. God sij mit u. Gescreven in onser borch Ter Vueren, des vridaighs 14 dage in junio.

Dumo⁶⁵⁸

(*In dorso*:) Onsen lieven neve, getruwen raid ende kemerlinck Engelbrecht, greve te Nassow, heere ter Lecke ende tot Breda.

6c. *Convocatiebrief van hertog Filips van Sint-Pol aan Engelbert I van Nassau, heer van Breda, vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Vilvoorde.*

Brussel, 26 april [1427]

A *ORIGINEEL*: papier, resten van sluitzegel. Den Haag, Nationaal Archief, Archief Nassause Domeinraad, nr. 1490.

Vermelding: S.W.A. Drossaers, *Het archief van den Nassauschen domeinraad, dl. I. Het archief van den Raad en Rekenkamer van Breda tot 1581. Deel 1.2. Regestenlijsten I (1170-1427)*, Den Haag, 1949, reg. nr. 1229.

Bi den hertoge van Brabant ende van Lymborch, greve van Liney ende van Saint Pol.⁶⁵⁹

Lieve neve ende getruwe,

Also als wilen onse lieve here ende brueder, der hertoge van Brabant etc., saliger gedachten bij der gehenckenissen Gods van live ter doot is comen, sodat ons als sijnen rechten oir ende erfgenaem alle zijnre lande ende heerlicheiden die hij after gelaten heft, sijn aencomen ende van rechtswegen toebehoeren, dairom wij op en woensdage lestleden den drien staten ons lands van Brabant ter Vueren bij ons versament wesende, dairna dat onse voirs. lieve here ende brueder ter eerden was bestaedt,⁶⁶⁰ deden ernstelic versueken dat sij ons over hueren heer ontfangen hulden ende doen wilden, als goede lude hueren gerechten here sculdich weren te doen, wij souden hen weder om doen allet dat

⁶⁵⁵ Jan IV, hertog van Brabant.

⁶⁵⁶ 22 juni 1426. Zie GDB 519, 893 nr. 1436.

⁶⁵⁷ Jan I van Glimes († 7 oktober 1427), heer van Bergen op Zoom, drossaard van Brabant 1422-27. Zie GDB, p. 691, nr. 106.

⁶⁵⁸ Petrus de Dumo, oftewel Pieter van der Heyden, hertogelijk secretaris. Stein, *Politiek*, p. 105; GDB, 464, 759.

⁶⁵⁹ Filips van Sint-Pol, hertog van Brabant.

⁶⁶⁰ Woensdag 23 april 1427. Zie GDB, p. 129, 895 nr. 1455.

een goet here sinen getruwen onderseten sculdich were te doen, dairom onse voirs. drie staten begheerden, na den ouden hercomen, een dachvaert yerst dairop gehouden te werden bij ons ende den drien staten voirs. So eest dat wij u bidden ende versueken, also ernstelic als wi moigen, dat ghij des donredags 8 dage in meye naistcomende, comen wilt in onser stad van Vilvorden des avonds in der herbergen, om des anderen daigs mitten anderen van den voirs. drie staten totten saken van onser voirs. huldigen ende ontfanckenissen te verstaen, ende dairin te sluyten sonder meer verhaels ende sonder eenige onschout dairtegen te sueken, also ghij weten moigt dat des van node is, dairna dat in allen omsetenen landen die saken sijn gelegen. God sij mit u.

Gescreven in onsen stad van Bruessel, 26 dage in aprilte.

Dynter⁶⁶¹

(*In dorso*.) Onsen lieven neve ende getruwen Engelbrecht, greve te Nassow, here ter Leck ende tot Breda

6d. *Convocatiebrief van hertog Filips van Sint-Pol aan Engelbert I van Nassau, heer van Breda, vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Vilvoorde.*

Vilvoorde, 13 mei [1427]

A *ORIGINEEL*: papier. Den Haag, Nationaal Archief, Archief Nassause Domeinraad, nr. 1490.

Vermelding: S.W.A. Drossaers, *Het archief van den Nassauschen domeinraad, dl. I. Het archief van den Raad en Rekenkamer van Breda tot 1581. Deel 1.2. Regestenlijsten I (1170-1427)*, Den Haag, 1949, reg. nr. 1230.

Bij den hertoge van Brabant ende van Limborch, greve van Liney ende van Sint Pol.

Lieve neve,

Naevolgende 't scheiden van der dachvaert nu alhier gehouden in onser stad van Vilvoirden⁶⁶² ende sekere punten onser huldigen ende incomst aengaende, bidden wij u ende verzueken also ernstelic als wij moegen, dat ghij van nu (^a) huden in acht dagen des avonds comen ende sijn wilt in onser voirs. stad van Vilvoirden, bij ons ende den anderen van den drien staten ons lands van Brabant, om des anderen daighs op die voirs. punten t'overdragen ende te sluyten sonder langer vertreck, ende mit onser voirs. incompst voirt te vaeren ter meester eeren, orboir ende profijte van ons ende onsen lande voirs. Ende des niet laeten op also lieff als ghij die hebt ende gerne zien zoudt. Lieve neve, onse here God zij mit u.

Gescreven in onser voirs. stad van Vilvoirden des dynxdaeghs 13 dage in meye.

Dynter⁶⁶³

(*In dorso*.) Onsen lieven neve ende getruwen Engelbrecht, greve te Nassow, here ter Leck ende tot Breda

(^a) Doorghaald.

⁶⁶¹ Emond van Dinther, hertogelijk secretaris. Stein, *Politiek*, p. 77-95.

⁶⁶² Dagvaart van de Staten van Brabant van 8 tot en met 12 mei te Vilvoorde. GDB, 895, nr. 1456.

⁶⁶³ Emond van Dinther, hertogelijk secretaris. Stein, *Politiek*, p. 77-95.

Bijlage 7. Convocatiebrieven voor de stad Antwerpen, 1420-1451

7a. *Convocatiebrief van hertog Jan IV van Brabant aan het stadsbestuur van Antwerpen vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Brussel.*

Antwerpen, 2 mei [1420]⁶⁶⁴

A *ORIGINEEL*: papier. Antwerpen, Felix Archief, Ancien régime archief van de stad Antwerpen, Losse brieven 1418-1560, nr. PK 299.

Bi den hertoge van Brabant ende van Lymborch, greve van Henegouen, van Hollant ende van Zeelant.⁶⁶⁵

Lieve gemynde vriende,

Wi bidden u, versueken ende ontbieden so wij alre ernstelicste connen, dat ghi alle onschout ende nootsaken aftergelaten van uwen gedeputeerden sendt in onser stat van Bruessel van sondage naistcomende over 14 nacht 's avonts,⁶⁶⁶ om des anderen daighs 's morgens te comen bi ons, onsen prelaten, baenrodsen, rade, ridderscap ende den gedeputeerden van onsen anderen steden ende vryheiden van Brabant, om eendrachtelic te overdragen ende te sluten van onsen beden dat ons die te goede werde sonder enich langer vertier. Des en laet niet also lief als ghi ons hebt, opdat bi uwer absencien en geen hijnder noch vertrec dairin en valle ende die ander van onsen drie staten en geen ocsuyn en hebben dese dachvaert te verlengen dat ons te groten achterdeel soude comen, des wij emmer meynen dat ghi niet willen en soudt. Got si mit u.

Gescreven in onser stat van Antwerpen, des donredaighs anderen daighs in meye.

Amersoyen⁶⁶⁷

(*In dorso*.) Onsen lieven gemynden vrienden den burgmeesteren, scepenen ende rait onser stat van Antwerpen.

7b. *Convocatiebrief van hertog Filips de Goede aan het stadsbestuur van Antwerpen vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Brussel.*

Brussel, 20 februari 1451 (n. st.)

A *ORIGINEEL*: papier, met resten van een sluitzegel. Antwerpen, Felix Archief, Ancien régime archief van de stad Antwerpen, Losse brieven 1418-1560, PK 299. Door inscheuring van het papier enig tekstverlies aan de onderzijde van het stuk.

Eerbaere, lieve, geminde vriende,

Also als onse genedige here, die hertog,⁶⁶⁸ u mit sinen beslotenen brieven die u bi den bringer van desen gepresenteert selen werden, heeft doen versou-

⁶⁶⁴ In de convocatiebrief ontbreekt het jaar maar hij is geschreven door secretaris Hendrik van Amersoyen, secretaris van 1418 tot 1431. De enige jaren wanneer 2 mei op donderdag valt in deze termijn, zijn 1420 en 1426. Volgens de lijst van Uyttebrouck moet het dan wel om een oproep voor de dagvaart van 19-20 mei 1420 te Brussel gaan. Zie GDB, p. 868 nr. 1174.

⁶⁶⁵ Jan IV, hertog van Brabant.

⁶⁶⁶ 19 mei 1420. Zie GDB, p. 868 nr. 1174.

⁶⁶⁷ Hendrik van Amersoyen († 21 oktober 1431), secretaris in de kanselarij van Brabant 1418-1431. GDB, p. 759-760; Renoz, *La chancellerie*, p. 51, 57; Butkens, *Supplement*, p. 229.

⁶⁶⁸ Filips de Goede, hertog van Brabant.

cken uwe gedeputeerde volcomelic gelast te seynden hier in sijnre stat van Bruessel opten 18^{ten} dach der maent van merte naistcomende⁶⁶⁹ des avonts, om des anderen daighs mitten anderen van den drien staten van desen lande sijnre genaden te consenteren sijnre begeerte die hij tot desen dachvairt hen heeft doen opdoen, gelijc des selfs ons genedichs heren brieven voirs. dat mit meer woirden clairliken in hebben. Soe eest dat wij u bidden ende begeren ernstelic dat ghij uwe gedeputeerde die ghij ter voirs. dachvairt seelt seynden, oic volcomenen last wilt geven om ter selver dachvert mitten anderen van den voirs. drien staten insgelijcx te consenteren onser liever genediger vrouwen der hertoginnen⁶⁷⁰ die somme van 3.000 ridders, ende onsen lieven genedigen heren mijnen heren van Charolois,⁶⁷¹ die somme van 2.000 ridders tsiaers vijf jair lanc geduerende, gelijc sij dat tot deser voirs. dachvert hebben doen begeren. Ende des en wilt niet laten. Eerbaere lieve geminde vriende, God sij mit u.

Gescreven te Bruessel, 20 dage in februario 1400 ende vijftich jair, onder signet ons voirs. genedichs heren des wij samentlic gebruyken hier te lande.

Die cancellier ende raidsluden ons g[enedichs] ^(a) shertogen van Bourgoengen ende van [...] ^(b) geordineert in sijnen lande van Braba[nt] ^(c).

(*In dorso*:) Drie Staten van Brabant, 20 februari 1450 ^(d)

Den eerberen onsen lieven geminden vrienden borgermeestern scepenen ende raide der goeder stat van Antwerpen.

7c. *Convocatiebrieven van hertog Filips de Goede aan het stadsbestuur van Antwerpen vanwege een dagvaart van de Staten van Brabant te Brussel.*

Brussel, 25 maart 1451 (n. st.)

A *ORIGINEEL*: papier, met resten van een sluitzegel. Antwerpen, Felix Archief, Ancien régime archief van de stad Antwerpen, Dagvaarten en beden, 1435-1497, nr. PK 2466.

Bij den hertoge van Bourgoengen, van Brabant ende van Lymborch, greve van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoengen, van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende van Namen.⁶⁷²

Lieve geminde,

Want dieghene van den drien staten ons lants van Brabant, die vergadert geweest hebben tot deser dachvert, gehouden alhier in onsen stat van Bruessel, ons mits sekeren redenen gebeden hebben hen van den antworten die sij ons gedaen soudent hebben, op onse begheerte die wij hen tanderen tijden hebben doen opdoen, om ons te consenteren ene bede of hulpen van gelde van vijftich duysent onser guldenen penningen Philippus, geheiten Ridders, vijf jaer lanc geduerende, te willen verdragen tot eenre andere dachvert die wij daertoe soudent ordineren, dwelc wij guedelic gedaen hebben. Soe eest dat wij u versueken ende

^(a) Document is ingescheurd. — ^(b) Document is ingescheurd. — ^(c) Document is hier zwaar verkleurd en slecht leesbaar. — ^(d) Geschreven in een andere zestiende-eeuwse hand.

⁶⁶⁹ 18 maart 1451.

⁶⁷⁰ Isabella van Portugal, echtgenote van Filips de Goede.

⁶⁷¹ Karel van Charolais, de latere hertog Karel de Stoute.

⁶⁷² Filips de Goede, hertog van Brabant.

nietmin ontbieden ende bevelen ernstelick, dat ghij uwe gedeputeerde volcomelic gelast wilt seynden in desen onsen voirs. stat van Bruessel, opten 12^{en} dach der maent van aprille naistcomende des avonts, bij ons ende den anderen van den voirs. drien staten, om des anderen daegs sonder meer vertreck of langer verhael ons te geven ene eyntlijke antworde op onse voirs. begheerte, alsulke dat wij billic daermede tevreden moegen wesen. Ende des en wilt nyet laten. Lieve geminde, God sij mit u.

Gescreven in onser voirs. stat van Bruessel, 25 dagen in merte 1400 vijftich jair.

De Wachelgem⁶⁷³

(*In dorso*:) Ontfangen anno vijftich 2^a aprilis voere paesschen van den bede (^a)

Onsen lieven geminden den bourgemeesteren, scepenen ende raide onser stad van Antwerpen

Ad 12^a aprilis savons (^b)

Bede (^c)

(^a) Geschreven in een andere zestiende-eeuwse hand. — (^b) Geschreven in een andere zestiende-eeuwse hand. — (^c) Geschreven in een andere zestiende-eeuwse hand.

⁶⁷³ Laurens van Wachelgem, secretaris in de kanselarij van Brabant, 1446-1461. Renoz, *La chancellerie*, p. 85-86.

Gebruikte afkortingen

AAP	Heverlee, Archief van de abdij van Park
ADN B	Archives Départementales du Nord, Rijsel, Série B, Chambre des Comptes
AND	Den Haag, Nationaal Archief, Archief van de Nassause Domeinraad
ARSL	P. Crombecq, Het alfabetisch register van de twaalfde- tot achttiende-eeuwse stadsbestuurders van Leuven, uitgave in eigen beheer, 2010.
ASA	Antwerpen, Felix Archief, Ancien régime archief van de stad Antwerpen
BESH	Bossche Encyclopedie. Schepenbank 's-Hertogenbosch 1175-1795 (via http://www.bossche-encyclopedie.nl , geraadpleegd op 20 april 2014)
Brabantica	<i>Brabantica. Recueil de travaux de généalogie, d'héraldique et d'histoire familiale pour la province de Brabant</i> II – X, 1957-1971. Brussel, Algemeen Rijksarchief, Diverse Handschriften
DH	Brussel, Algemeen Rijksarchief, Diverse Handschriften
FMA	Luik, Rijksarchief, Archief van de familie Mercy-Argenteau
FVS	Den Haag, Hoge Raad van Adel, Archief van de familie Van Slingelandt
GDB	A. Uyttebrouck, <i>Le gouvernement du duché de Brabant au bas Moyen âge (1355-1430)</i> , Brussel, 1975.
KAA	Brussel, Algemeen Rijksarchief, Kernarchief van de Audiëntie
KBB	Brussel, Koninklijke Bibliotheek
LB	's-Hertogenbosch, Brabants Historisch Informatiecentrum, Leenhof van Brabant
LEB	R. Laurent en C. Roelandt, <i>Les échevins de Bruxelles (1154-1500), leurs sceaux (1239-1500)</i> , Brussel 2010.
LH	Anderlecht, Rijksarchief te Brussel, Leenhof van Brabant
MB	<i>Monasticon Belge</i> I – VIII, Brugge en Luik, 1890-1993.
MNW	<i>Middelnederlandsch Woordenboek</i> (geraadpleegd via www.gtb.inl.nl op 20 april 2014)
NBW	<i>Nationaal Biografisch Woordenboek</i>
NNBW	<i>Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek</i>
NU	Wenen, Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv Niederländische Urkunden
PCB	<i>Prosopographia Curiae Burgundicae (1407-1477)</i> (geraadpleegd via http://www.prosopographia-burgundica.org op 20 april 2014)
RKB	Brussel, Algemeen Rijksarchief, Rekenkamer van Brabant
SAP	J-Th. De Raadt, <i>Sceaux armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinants (Belgique, royaume des Pays-Bas, Luxembourg, Allemagne, France). Recueil historique et héraldique</i> I – IV, Brussel, 1897-1901.
SVB	Leuven, Rijksarchief, Schepengriffies van Vlaams-Brabant arr. Leuven

Geraadpleegde archieffondsen en onuitgegeven bronnen

Anderlecht, Rijksarchief

- Leenhof van Brabant: L. Galesloot, *Inventaire des archives de la cour fëodale de Brabant*, vol. I – II, Brussel, 1870, 1884.

Antwerpen, Felix Archief

- Ancien régime archief van de stad Antwerpen: F. Verachter, *Inventaire des anciens chartes et privilèges et autres documents conservés aux Archives de la ville d'Anvers, 1193-1856*, Antwerpen, 1860.

Brussel, Algemeen Rijksarchief

- Audiëntie: H. Deceulaer, *Inventaris van het kernarchief van de Audiëntie, 1344-1744 (vnl. 1515-1744)*, Brussel, 2008.
- Diverse Handschriften: Catalogue de la collection des “Manuscrits divers”. Handschriftenverzameling, inventarisnr's 1-5176, Inventaris in typeschrift; Brussel, 1956.
- Rekenkamer van Brabant: L.P. Gachard e.a., *Inventaire des archives des chambres des comptes, précédé d'une notice historique sur ces anciennes institutions*, vol. I – VI, Brussel, 1837-1931.

Brussel, Koninklijke Bibliotheek

- Handschriften: F. Lyna, *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Royale de Belgique*, vol. XIII, Brussel, 1948.

Den Haag, Hoge Raad van Adel

- Archief van de familie Van Slingelandt: J.C. Kort, *Het archief van de familie Van Slingelandt (420) 1438-1868*, Den Haag, 2004.

Den Haag, Nationaal Archief

- Archief van de Nassause Domeinraad: S.W.A. Drossaers, *Het archief van den Nassauschen domeinraad, dl. 1. Het archief van den Raad en Rekenkamer van Breda tot 1581. 1. Inventaris. 2-4. Regestenlijsten 1170-1581. 5. Repertorium op de leenregisters van de Lek en Polanen 1309-1576 en index op dl. 1, 1-5*, Den Haag, 1949.

Gent, Rijksarchief

- Fonds Familie d'Udekem d'Acoz: inventaris in typoscript.

's-Hertogenbosch, Brabants Historisch Informatiecentrum

- Raad van Brabant, Leenhof van Brabant: W.M. Lindeman en Th F. van Litsenburg, *Inventarissen van de archieven van de Raad van Brabant en zijn opvolgers*, 's-Hertogenbosch, 1981.

Heverlee, Archief van de abdij van Park

- Archief van Park, Aantekeningen uit de Registers R VII 1-92, Inventaris in typoscript.

Leuven, Stadsarchief

- Oud Archief: J. Cuvelier, *Inventaire des archives de la ville de Louvain*, vol. I – III, Leuven, 1929

Leuven, Rijksarchief

- Schepengriffies van Vlaams-Brabant arr. Leuven: W. Buntinx, E. Put, A. Vanrie André, *Inventaris van de schepengriffies van Vlaams-Brabant arrondissement Leuven*, Brussel, 2001.

Luik, Rijksarchief

- Famille-archief Mercy-Argenteau: S. Dubois, *Inventaire des archives de la famille de Mercy-Argenteau (1334-1959)*, Brussel, 2010.

Rijsel, Archives Départementales du Nord

- Série B: M. Bruchet, *Répertoire numérique. Serie B: Chambre des Comptes de Lille*. Fascicule I, Rijsel, 1922; M. Dehaines en J. Finot, *Inventaire sommaire des archives départementales antérieures à 1790. Archives Civiles. Serie B: Chambre des comptes de Lille*. Tome III –VIII, Rijsel, 1877-1895; M.A. Desplanque, *Inventaire sommaire des archives départementales antérieures à 1790. Archives Civiles. Série B: Chambre des comptes de Lille (nrs. 1551 a 1680)*, Rijsel, 1872.

Wenen, Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv

- Niederländische Urkunden: J. Laenen, *Les archives de l'état a Vienne au point de vue de l'histoire de Belgique*, Brussel, 1924.

Geraadpleegde bronnenuitgaven en literatuur

- Anselmo, A., *Placcaeten, ordonnantien, landt-chartres, blyde-incomsten, privilegien, ende instructien by de princen van dese Nederlanden*, vol. IV, Brussel, 1677.
- Ansems, J.B., *Den luyster ende glorie van het hertoghdome van Brabant*, Brussel, 1699.
- Arschot Schoonhoven, G. D', *Les D'Arschot de Schoonhoven: des origines à 1600*, Brussel, 1955.
- Aubert de la Chenaye-Desbois, F.A., *Dictionnaire de la noblesse* I – X, Parijs, 1757-1765.
- Augustyn, B., "Staten van Brabant", in R. Van Uytven e.a. (ed.), *De gewestelijke en lokale overheidsinstellingen in Brabant en Mechelen* I. Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Studia 82, Brussel, 2000, p. 97-132.
- Avonds, P., *Brabant tijdens de regering van hertog Jan III (1312-1356)*, vol. I – II, Brussel, 1991.
- Azevedo Coutinho y Benal, J.F.A.F. de, *Généalogie de la famille de Coloma*, Leuven, 1777.
- Backmund, N., *Monasticon Praemonstratense, id. est Historia circariorum atque canonicorum candidi et canonici Ordinis Praemonstratensis*, Straubing, 1954.
- Bar, M. le Comte de., *Histoire de l'ordre héréditaire du Cigne, dit l'ordre souverain de Clèves, ou du Cordon d'Or*, Kleef, 1780.
- Berchem, R. van, en L. Jéquier, *Sceaux et armoiries de la maison de Ranst et de Berchem du XIII^e au XVI^e siècle*, Neuchâtel, 1981.
- Bergen-Pantens, C. Van Den, *Gelre B.R. Ms. 15652-56*, Leuven, 1992.
- Bergen-Pantens, C. Van Den, «L'armorial dit de Gorrevod: deux compilations, deux méthodes», *Revue du Nord*, 88, 2006, p. 805-824.
- Bets, P.V., *Geschiedenis der gemeente Neerlinter, naar wettige en meestal onuitgevene stukken*, Leuven, 1868.
- Bichelaer, A. van den, *Het notariaat in Stad en Meierij van 's-Hertogenbosch tijdens de late middeleeuwen (1306-1531). Een prosopografisch, diplomatisch en rechtshistorisch onderzoek*, Amsterdam 1998.
- Biographie nationale*, vol. I – XXVIII, Brussel, 1866-1944.
- Blockmans, W.P., "De samenstelling van de Staten van de Bourgondische landheerlijkheden omstreeks 1464", *Standen en landen*, 44, 1968, p. 57-112.
- Blockmans, W.P., *De volksvertegenwoordiging in Vlaanderen in de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijden (1384-1506)*, Brussel, 1978.
- Blockmans, W.P., "Flemings on the move. A Profile of representatives, 1384-1506", in idem, Marc Boone en Thérèse de Hemptinne (ed.), *Secretum scriptorum. Liber alumnorum Walter Prevenier*, Leuven, Apeldoorn, 1999, p. 307-326.
- Blockmans, W.P., "La représentation de la noblesse en Flandre aux XV^e siècle", in J. Paviot en J. Verger (ed.), *Guerre, pouvoir et noblesse au Moyen Âge. Mélanges en l'honneur de Philippe Contamine*, Parijs, 2000, p. 91-99.
- Boendale, Jan van, *Les gestes des ducs de Brabant*, vol. I – III, ed. J.F. Willems en J.H. Bormans, Brussel, 1839-1867.
- Boffa, S., "Antoine de Bourgogne et le contingent brabançon à la bataille d'Azincourt (1415)", *Revue Belge de philologie et d'histoire*, 72, 1994, p. 255-284.
- Boffa, S., "Le différend entre Sweder d'Abcoude et la ville de Bruxelles: la chute du château de Gaasbeek (mars-avril 1388)", in J.-M. Duvosquel, J. Nazet &

- A. Vanrie (ed.), *Les Pays-Bas bourguignons. Histoire et Institutions. Mélanges André Uyttebrouck*, Brussel, 1996, p. 83-101.
- Boffa, S., *Warfare in medieval Brabant, 1356-1406*, Woodbridge, 2004.
- Boonen, Willem, *Geschiedenis van Leuven, geschreven in de jaren 1593 en 1594*, ed. E. van Even, Leuven, 1880.
- Bormans, S., *Les fiefs du comté de Namur*, Namen, 1875.
- Bouteiller, Ernest de, *Notice historique sur Robert II de La Marck, prince de Sedan & duc de Bouillon, pensionnaire de la cité de Metz (1485-1536)*, Metz, 1865.
- Bozzolo, C., en H. Loyau, "Armorial des Tournaisiens et Hennuyers, membres de la Cour amoureuse de Charles VI", in L. Nys en D. Vanwijnsberghe (ed.), *Campin in context. Peinture et société dans la vallée de l'Escaut à l'époque de Robert Campin, 1375-1445*, Valenciennes, 2007, p. 313-340.
- Brinkman, H., "Het wonder van Molenbeek. De herkomst van de tekstverzameling in het handschrift-Van Hulthem", *Nederlandse Letterkunde*, 5, 2000, p. 21-46.
- Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Holland voor 1544*, vol. I: 1276-1433, ed. W. Prevenier en J.G. Smit, Den Haag, 1987; vol. II: 1433-1467, ed. J.G. Smit, Den Haag, 2005; vol. III: 1467-1477, ed. J.G. Smit, Den Haag, 1998; vol. IV: 1477-1494, ed. H. Kokken en M. Vrolijk, Den Haag, 2006; vol. VI: 1506-1515, ed. J.W.J. Burgers, J.P. Ward, J.G. Smit, Den Haag, 2006.
- Buisseret, J., en E. de Prelle de la Nieppe, "Cartulaires de Nivelles", *Annales de la société archéologique de l'arrondissement de Nivelles*, 4, 1894, p. 141-259.
- Butkens, C., *Annales genealogiques de la maison de Lynden: diuisées en XV. Liures*, Antwerpen, 1626.
- Butkens, C., *Trophées tant sacrés que profanes du Duché de Brabant*, Antwerpen, 1637.
- Butkens, C. *Supplément aux Trophées tant sacrés que profanes du Duché de Brabant*, Den Haag, 1726.
- Buylaert, F., "Edelen in de Vlaamse stedelijke samenleving. Een kwantitatieve benadering van de elite van het laatmiddeleeuwse en vroegmoderne Brugge", *Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis* 4, 2007, p. 29-56.
- Buylaert, F., e.a., "De adel ingelijst. "Adelslijsten" voor het graafschap Vlaanderen in de veertiende en vijftiende eeuw", *Handelingen van de koninklijke commissie voor geschiedenis*, 173, 2007, p. 47-187.
- Buylaert, F., *Eeuwen van ambitie. Edelen, steden en sociale mobiliteit in laatmiddeleeuws Vlaanderen*, Gent, 2008.
- Buylaert, F., *Repertorium van de Vlaamse adel (ca. 1350 – ca. 1500)*, Gent, 2011.
- Cacamp, F. de, H.-C. van Parys, J. Anne de Molina, E. Spelkens en P. de Tienne, *Brabantica. Recueil de travaux de généalogie, d'héraldique et d'histoire familiale pour la province de Brabant*, II – X, 1957-1971.
- Cerutti, F.F.X., *Middeleeuwse rechtsbronnen van stad en heerlijkheid Breda*, 1-3, Utrecht, 1956-1990.
- Charruadas, P., "La genèse de l'aristocratie urbaine à Bruxelles au miroir de l'historiographie italienne (xii^e-xiv^e siècles). Entre service militaire à cheval et activités civiles lucratives", *Histoire urbaine*, 21, 2008, p. 49-68.
- Chestret de Haneffe, J. de, *Histoire de la Maison de la Marck, y compris les Clèves de la seconde race*, Luik, 1898.
- Contamine, P., *La noblesse au royaume de France de Philippe le Bel à Louis XII. Essai de synthèse*, Parijs, 1997.

- Cools, H., *Mannen met macht. Edellieden en de moderne staat in de Bourgondisch-Habsburgse landen (1475-1530)*, Zutphen, 2001.
- Cools, J., "De heerlijkheid Roost (1)", *Eigen schoon en de Brabander*, 51, 1968, p. 369-397.
- Coppens, H., "Meierijen en kwartieren", in R. Van Uytven e.a. (ed.), *De gewestelijke en lokale overheidsinstellingen in Brabant en Mechelen*, Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Studia, 82, Brussel, 2000, p. 627-670.
- Crombecq, P., *Het alfabetisch register van de twaalfde- tot achttiende-eeuwse stadsbestuurders van Leuven*, Uitgave in eigen beheer, 2010.
- Crouch, D., *Tournament*, Londen, 2005.
- Cuvelier, J., *Les dénombrements de foyers en Brabant (XIV^e-XVI^e siècle)*, Brussel, 1912.
- Cuvelier, J., *Inventaire des archives de la ville de Louvain*, vol. I – III, Leuven, 1929.
- Cuvelier, J., J. Dhondt en R. Doehaerd, *Actes des États Généraux des anciens Pays-Bas*, Brussel, 1948.
- Damen, M., *De staat van dienst. De gewestelijke ambtenaren van Holland en Zeeland in den Bourgondische periode (1425-1482)*, Hilversum, 2000.
- Damen, M., "Heren met banieren. De baanrotsen van Brabant in de vijftiende eeuw", in M. Damen en L. Sicking, (ed.), *Bourgondië voorbij: de Nederlanden 1250-1650. Liber alumnorum Wim Blockmans*, Hilversum, 2010, p. 139-158.
- Damen, M., "Convocatie en representatie: de Staten van Brabant in de late middeleeuwen", *Noordbrabants Historisch Jaarboek*, 29, 2012, p. 28-45.
- Damen, M., "Patricians, Knights, or Nobles? Historiography and Social Status in Late Medieval Antwerp", *The Medieval Low Countries*, 1, 2014, p. 173-203.
- Damen, M., "The town as a stage? Urban space and tournaments in late medieval Brussels", *Urban History*, 43, 2016, p. 47-71.
- Damen, M., "The knighthood in and around late medieval Brussels", *Journal of medieval history*, 43 (2017) ter perse.
- Damen, M. en A. Janse, "Adel in meervoud. Methodologische beschouwingen over comparatief adelsonderzoek in de Bourgondische Nederlanden", *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, 123, 2008, p. 517-540.
- Deceulaer, H., *Inventaris van het kernarchief van de Audiëntie, 1344-1744 (vnl. 1515-1744)*, Brussel, 2008.
- Dehaines, M., en J. Finot, *Inventaire sommaire des archives départementales antérieures à 1790. Archives Civiles. Serie B: Chambre des comptes de Lille. Tome III – VIII*, Rijsel, 1877-1895.
- Dek, A.W.E., *De heren van Reimerswaal en het Zeeuwse geslacht Blok*, Den Haag, 1957.
- Delvaux, H., *Inventaris van het Archief der abdij Maagdendal te Oplinter*, Brussel, 1965.
- Desplanque, M.A., *Inventaire sommaire des archives départementales antérieures à 1790. Archives Civiles. Serie B: Chambre des comptes de Lille (nrs. 1551 à 1680)*, Rijsel, 1872.
- Despy, G., *Les campagnes du roman pays de Brabant au Moyen Age. La terre de Jauche aux XIV^e et XV^e s.*, Louvain-la-Neuve, 1981.
- Dickstein-Bernard, C., *La gestion financière d'une capitale à ses débuts*, Brussel, 1977.
- Dickstein-Bernard, C., *Le livre de la confrérie de Saint-Jacques d'Overmolen à Bruxelles (1357-1419)*, Brussel, 2005.

- Die alder excellenste cronyke van Brabant*, Antwerpen, 1497.
- Divaeus, P., *Jaerboeken der stad Leuven van 240 tot 1507*, vertaling W. A. van Dieve, bewerking E. Van Even, Leuven, 1856.
- Domsta, H.J., *Geschichte der Fürsten von Merode im Mittelalter*. Beiträge zur Geschichte des Dürener Landes Bd. 15, Düren, 1974.
- Drossaers, S.W.A., *Het archief van den Nassauschen domeinraad, dl. I. Het archief van den Raad en Rekenkamer van Breda tot 1581. 1. Inventaris. 2-4. Regestenlijsten 1170-1581. 5. Repertorium op de leenregisters van de Lek en Polanen 1309-1576 en index op dl. 1, 1-5*, Den Haag, 1949.
- Dubois, S., *Inventaire des archives de la famille de Mercy-Argenteau (1334-1959)*, Brussel, 2010.
- Eeckenrode, M. Van, *Les États de Hainaut sous le règne de Philippe le Bon (1427-1467)*, Kortrijk-Heule, 2011.
- Erens, M.A. (ed.), *De oorkonden van het Norbertinessenklooster St. Catharinadal te Breda – Oosterhout*, Tongerlo, 1928.
- Ermen, E. van, “De familie van Wezemaal (ca. 1166-1464): een synthese van drie eeuwen familiegeschiedenis”, in J. Verbesselt (ed.), *De adel in het hertogdom Brabant*, Brussel, 1985, p. 75–88.
- Ermen, E. van, *De landelijke bezittingen van de Heren van Wezemaal in de middeleeuwen, II. Onder Jan II: 1417-1464*, Leuven, 1986.
- Ermen, E. van, Feodaal-heerlijke verhoudingen en territoriale patronen in het middeleeuwse hertogdom Brabant (12^{de}-14^{de} eeuw), met bijzondere aandacht voor de regio Leuven, onuitgegeven proefschrift, Leuven, 1989.
- Espinoy, Philippe de l', *Prelats, barons, chevaliers, escviers, viles, franchises et officiers principaulx de ceste illustre Duché de Brabant, distincte par offices, recueillie hors des vieulx registres, lettres & cartelaines des monasteres & viles des l'an 1300 & la enuiron*, Gent 1628) (zie ook de identieke heruitgave door de Académie d'Archéologie de Belgique, Antwerpen, 1847).
- Even, E. van, *Geschiedenis der stad Diest*, Diest, 1847.
- Favresse, F., *L'avènement du régime démocratique à Bruxelles pendant le Moyen Âge (1306-1423)*, Brussel, 1932.
- Froissart, Jean, *Œuvres; publiées avec les variantes des divers manuscrits*, vol. 16 (1397-1400), ed. J.M.B.C. Kervyn de Lettenhove, Brussel, 1872.
- Gachard, L.P., e.a., *Inventaire des archives des chambres des comptes, précédé d'une notice historique sur ces anciennes institutions*, I – VI, Brussel, 1837-1931.
- Gaillard, A., *Le conseil de Brabant, vol. III. Histoire, organisation, procédure*, Brussel, 1902.
- Galeslout, L., “Notes extraites des anciens comptes de la ville de Bruxelles”, *Compte rendu des séances de la Commission royale d'histoire*, 3^e serie, 9, 1867, p. 475-500.
- Galeslout, L., *Inventaire des archives de la cour féodale de Brabant*, vol. I – II, Brussel, 1870, 1884.
- Geevers, L., *Gevallen vazallen. De integratie van Oranje, Egmont en Horn in de Spaans-Habsburgse monarchie (1559-1567)*, Amsterdam, 2008.
- Godding, P., “Seigneurs fonciers bruxellois (ca. 1250-1450)”, *Cahiers Bruxellois* 4, 1959, p. 194-223 en 5, 1960, p. 1-17, 85-113.
- Godding, P., *Le droit foncier à Bruxelles au moyen âge*, Brussel, 1960.
- Godding, P., “La bourgeoisie foraine de Bruxelles du XIV^e au XVI^e siècle”, *Cahiers Bruxellois*, 7, 1962, p. 1–64.
- Godding, P., *Le Conseil de Brabant sous le règne de Philippe le Bon (1430–1467)*, Brussel, 1999.

- Goethals, F.-V., *Miroir des notabilités nobiliaires de Belgique, des Pays-Bas et du nord de la France*, vol. II, Brussel, 1862.
- Goetschalckx, P.J., *Bijdragen tot de geschiedenis bijzonderlijk van het aloude Hertogdom Brabant*, Hoogstraten, 1902.
- Goffin, R., *Généalogies Enghiennoises I*, Château de Grandmetz, 1964.
- Gorissen, P., *Het Parlement en de Raad van Kortenberg*, Leuven, 1956.
- Gorissen, P., *De Raadkamer van de Hertog van Bourgondië te Maastricht, (1473-1477)*, Leuven, 1959.
- Graffart, A., en A. Uyttebrouck, “Quelques documents inédits concernant l’accession de la Maison de Bourgogne au duché de Brabant, 1395-1404”, *Handelingen van de koninklijke commissie voor geschiedenis*, 137, 1971, p. 57-137.
- Groot, A.C. de, “Zweder en Jacob van Gaasbeek in Zuid-Holland”, in *Zuid-Hollandse studien* 9, 1959, p. 39-99.
- Haemers, J., “Philippe de Clèves et la Flandre. La position d’un aristocrate au cœur d’une révolte urbaine (1477-1492)”, in idem, C. Van Hoorebeeck en H. Wijsman (ed.), *Entre la ville, la noblesse et l’État: Philippe de Clèves (1456-1528). Homme politique et bibliophile*, Turnhout, 2007, p. 21-99.
- Ham, W. van, *Het doorluchtig huis van Bergen op Zoom. Een overzicht van de geschiedenis van de heren en markiezen van Bergen op Zoom, hun verwanten en hun bezittingen (1287-1795)*, Zaltbommel, 1977.
- Ham, W.A. van, *Inventaris van de Archieven van de Raad en Rekenkamer van de Markiezen van Bergen Op Zoom*, ’s-Hertogenbosch, 1980.
- Hammen, J. van der, “Oirkonden betreffende het geslacht Immerselle in verband met de stad Lier en de heerlijkheden Bokhoven en Loon-op-Zand, 1350-1750”, *Taxandria. Tijdschrift voor Noordbrabantsche geschiedenis en volkskunde*, 32, 1925, p. 235-245, 289-302.
- Hammen, J. van der, en G.C.A. Juten, “Het geslacht van Berchem”, *Taxandria. Tijdschrift voor Noordbrabantsche geschiedenis en volkskunde*, 30, 1923, p. 265-282.
- Handelingen van de leden en van de Staten van Vlaanderen. Excerpten uit de rekeningen der steden, kasselrijen en van de vorstelijke ambtenaren*, deel: (1384-1405), W. Prevenier (ed.), Brussel, 1959; (1405-1419), A. Zoete (ed.), 2 dln., Brussel, 1981-1982; (1419-1467), W.P. Blockmans (ed.), 2 dln., Brussel, 1990-1995; (1467-1477), idem (ed.), Brussel, 1971; (1419-1467: overzichtstabel en indices), idem (ed.), Brussel, 2006; (1477-1506), idem ed., 2 dln., Brussel, 1973-1982.
- Harsin, P., *La Principauté de Liège à la fin du règne de Louis de Bourbon et sous celui de Jean de Hornes 1477-1505*, Luik 1957.
- Hébert, M., *Parlementer: assemblées représentatives et échange politique en Europe occidentale à la fin du Moyen Age*, Parijs, 2014.
- Henne, A., en A. Wauters, *Histoire de la ville de Bruxelles*, vol. I – III, Brussel, 1845.
- Hirschauer, C., *Les États d’Artois de leurs origines à l’occupation française, 1340-1640*, Parijs 1923.
- Hoppenbrouwers, P.C.M., “Middeleeuwse medezeggenschap. Een stand van zaken over standen en Staten”, in E. Dijkhof en M.J. van Gent (ed.), *Uit diverse bronnen gelicht. Opstellen aangeboden aan Hans Smit ter gelegenheid van zijn vijfenzestigste verjaardag*, Den Haag, 2007, p. 133-159.
- Hoven van Genderen, B. van den, *Het Kapittel-Generaal en de Staten van het Nedersticht in de 15e eeuw*, Stichtse historische reeks, 13, Zutphen, 1987.

- Janse, A., *Grenzen aan de macht: de Friese oorlog van de graven van Holland omstreeks 1400*. Hollandse historische reeks 19, Den Haag, 1993.
- Janse, A., "Ridderslag en ridderlijkheid in laat-middeleeuws Holland", *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden* 112, 1997, p. 317-335.
- Janse, A., *Ridderschap in Holland. Portret van een adellijke elite in de late middeleeuwen*, Hilversum, 2001.
- Janse, A., *Verkochte vrijheid. Het Leerdamse stadsrecht van 1407*, Hilversum, 2007.
- Janse, A., *Een pion voor een dame. Jacoba van Beieren, 1401-1436*, Amsterdam, 2009.
- Janse, A., "De Tweede Stand in laatmiddeleeuws Holland", in M. Damen en L. Sicking (ed.), *Bourgondië voorbij: de Nederlanden 1250-1650. Liber alumnorum Wim Blockmans*, Hilversum, 2010, p. 159-175.
- Juten, G.C.A. (ed.), *Cartularium van het Begijnhof te Breda*, 's-Hertogenbosch, 1910.
- Juten, G.C. A., "Engelbrecht I van Nassau, 1415-1418", *Taxandria. Tijdschrift voor Noordbrabantsche geschiedenis en volkskunde* 40, 1933, 5-34.
- Kauch, J., "L'organisation et le contrôle financier de l'hôtel d'Antoine de Bourgogne, duc de Brabant", *Revue Belge de Philologie et d'Histoire* 24, 1945, p. 180-201.
- Kempeneers, A., *L'ancienne franchise et l'illustre famille des vicomtes de Montenaken*, Brussel, 1861.
- Kerremans, C., *Étude sur les circonscriptions judiciaires et administratives du Brabant et les officiers placés à leur tête par les ducs antérieurement à l'avènement de la maison de Bourgogne (1406)*, Brussel, 1949.
- Klaversma, T., *De Heren van Cranendonk en Eindhoven, 1200-1460*, Eindhoven, 1969.
- Kokken, H., *Steden en Staten. Dagvaarten van steden en Staten van Holland onder Maria van Bourgondië en het eerste regentschap van Maximiliaan van Oostenrijk (1477-1494)*, Den Haag, 1991.
- Kort, J.C., *Het archief van de familie Van Slingelandt (420) 1438-1868*, Den Haag, 2004.
- Kruse, H., en W. Paravicini, *Die Hofordnungen der Herzöge von Burgund I: Herzog Philipp der Gute 1407 - 1467*, Ostfildern, 2005.
- Laenen, J., *Les archives de l'état à Vienne au point de vue de l'histoire de Belgique*, Brussel, 1924.
- Laurent, H., en F. Quicke, *Les origines de l'état Bourguignon: l'accession de la maison de Bourgogne aux duchés de Brabant et de Limbourg (1383-1407)*, Brussel, 1939.
- Laurent, R. en C. Roelandt, *Les échevins de Bruxelles (1154-1500), leurs sceaux (1239-1500)*, Brussel 2010.
- Lauwerys, J.M., *Hoogstraten, vrijheid en heerlijkheid, (13e-16e eeuw)*, Hoogstraten, 1963.
- Lefèvre, Sylvie, *Antoine de la Sale: La fabrique de l'œuvre et de l'écrivain, suivi de l'édition critique du traité des anciens et des nouveaux tournois*, Genève, 2006.
- Lemaigre, G., "De toren van Eggevoord", in Y. Cabuy & S. Demeter ed., *De woonstede door de eeuwen heen*, Brussel, 1997.
- Liedekerke, G., *Histoire de la maison de Gavre et de Liedekerke I*, Brussel, 1957.
- Lousse, E., *Les États de Brabant de 1383 à 1494*, onuitgegeven proefschrift, Leuven 1925-26.

- Lousse, E., "De Staten van Brabant tot het einde van de 15e eeuw. Contributie en convocatie van de prelaten", in G. Asaert, (ed.), *Recht en instellingen in de oude Nederlanden tijdens de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Liber amicorum Jan Buntinx*, Leuven, 1981, p. 211-226.
- Lousse, E., "The Estates of Brabant to the end of the fifteenth century: the make-up of the assembly", in P. Mack en M.C. Jacob (ed.), *Politics and Culture in Early Modern Europe: Essays in Honour of H.G. Koenigsberger*, Cambridge, 1987, p. 95-100.
- Lyna, F., *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Royale de Belgique*, vol. XIII, Brussel, 1948.
- Martens, M., *L'administration du domaine ducal en Brabant au Moyen Age (1250-1406)*, Brussel, 1954.
- Mecheleer, L. de, "Un officier du prince par temps agités: les avatars du maître Lodewijk Pynnock pendant une période troublée à Louvain (1477 et 1488-1489)", in W. Blockmans en M. Boone (ed.), *Secretum scriptorum: liber alumnorum Walter Prevenier*, Leuven, 1999, p. 351-369.
- Meeren, B. Ter, en J. Lindemans, "Oude Brabantse geslachten: van der Meeren", *Eigen schoon en de Brabander*, 35 (1952), p. 401-416.
- Meester, J. de, "De grote enquête van 1389 in de ammanie van Brussel", *Eigen schoon en de Brabander*, 89, 2006, p. 279-330.
- Heylen, A., "Commentarius ad quaesitum: Quo circiter tempore Ecclesiastici caeperint esse membrum Ordinum seu Statuum Brabantiae?", *Mémoires sur les questions proposées de l'Académie Impériale et Royale des Sciences et Belles-Lettres de Bruxelles* (1783) p. 1-78.
- Mirot, L., "Autour de la paix d'Arras (1414-1415)", *Bibliothèque de l'École des chartes*, 75, 1914, p. 253-327.
- Monasticon Belge*, vol. I - VIII, Brugge en Luik, 1890-1993.
- Moureaux-Van Neck, A., "Un aspect de l'histoire financière du Brabant au Moyen-Age. Les aides accordées aux ducs entre 1356 et 1430", *Annales de la société archéologique de Bruxelles* 51, 1966.
- Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel 1964- (te raadplegen via <http://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/nbww/>).
- Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, Leiden 1911-1937 (te raadplegen via <http://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/nnbw/>).
- Nijhoff, I.A., *Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland. Derde deel. Willem en Reinold IV, hertogen van Gelre uit het huis van Gelre*, Arnhem, 1839.
- Nikolay, W., *Die Ausbildung der ständischen Verfassung in Geldern und Brabant während des 13. und 14. Jahrhunderts*, Bonn, 1985.
- Nys, L., *Les tableaux votifs tournaisiens en pierre 1350-1475*, Brussel, 2001.
- Paravicini, W., *Guy de Brimeu. Der burgundische Staat und seine adlige Führungsschicht unter Karl dem Kühnen*, Bonn, 1975.
- Paravicini, W., "Soziale Schichtung und soziale Mobilität am Hof der Herzöge von Burgund", in idem, *Menschen Am Hof Der Herzöge Von Burgund. Gesammelte Aufsätze*, Stuttgart, 2002, p. 371-426.
- Paravicini, W., "Nobles hennuyers sur les chemins du monde: Jean de Werchin et ses amis autour de 1400", in L. Nys en D. Vanwijnsberghe (ed.), *Campin in context. Peinture et société dans la vallée de l'Escaut à l'époque de Robert Campin, 1375-1445*, Valenciennes, 2007, p. 163-182, 267-276.

- Paravicini, W., e.a. *Prosopographia Curiae Burgundicae* (1407-1477) (databank geraadpleegd via <http://www.prosopographia-burgundica.org> op 20 april 2014).
- Pauw, Dirck Franckensz., (Theodericus Paul), *Kronijcke des lants van Arckel ende der stede van Gorcum*, ed. H. Bruch, z.p. 1931.
- Petitot, M., ed., *Collection complète des mémoires relatifs à l'histoire de France. Les mémoires de messire Olivier de La Marche*, vol. II, Parijs, 1825.
- Piot, C., *Chroniques de Brabant et de Flandre*, Brussel, 1879.
- Piot, C., *Inventaire des archives de la cour féodale du Pays de Malines*, Brussel, 1879.
- Plomp, N., "De oudste generaties van het geslacht Van Lynden", *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, 53, 1999, p. 154-199.
- Plumet, J., *Les seigneurs de Trazegnies au Moyen Age. Histoire d'une célèbre famille noble du Hainaut, 1100-1550*, Mont-Sainte-Geneviève, 1959.
- Potter, D., "The Luxembourg inheritance. The house of Bourbon and its lands in Northern France during the sixteenth century", *French History*, 6, 1992, p. 24-62.
- Pouillet, E., *Sire Louis Pynnock, patricien de Louvain, ou un maïeur du XV^e siècle*, Leuven, 1864.
- Prevenier, W. "Representatief karakter van de Vlaamse parlementen der XIV^e eeuw", *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, 12, 1958, p. 101-110.
- Prevenier, W., *De Leden en de Staten van Vlaanderen (1384-1405)*. Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, klasse der letteren, nr. 43, Brussel, 1961.
- Prims, F., *Antwerpiensia: losse bijdragen tot de Antwerpsche geschiedenis*, Antwerpen, 1928-1954.
- Prims, F., *Geschiedenis van Antwerpen*. Vol. V *Onder Vlaanderen (1356-1405)*, Brussel, 1934.
- Prims, F., *Geschiedenis van Antwerpen*. Vol. VI *Onder de hertogen van Burgondië, hertogen van Brabant (1406-1477)*, Brussel, 1934.
- Prims, F., *De Onze-Lieve-Vrouw-Abdij der Norbertijnen te Postel*, Antwerpen, 1935.
- Prosopographia Curiae Burgundicae* (1407-1477) (zie <http://burgundicae.heraudica.org>)
- Raadt, J.Th. de, "Le manoir de Bosschesteyn", *Bulletin du Cercle archéologique, littéraire et artistique de Malines*, 3, 1892, p. 247-299.
- Raadt, J.Th. de, "Het testament van een aanzienlijken Brusselaar der XIV^e eeuw", *Dietsche Warande en Wetenschappelijke Nederlander*, 4, 1891, p. 145-153.
- Raadt, J.Th. de, *Sceaux armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinants (Belgique, royaume des Pays-Bas, Luxembourg, Allemagne, France)*. *Recueil historique et héraldique*, vol. I-IV, Brussel 1898-1903.
- Raadt, J.Th. de, "Document pour servir à l'histoire de la seigneurie de Schoonhoven, sous Aerschot", *Annales de la société d'archéologie de Bruxelles* 12, 1898, p. 470-471.
- Raadt, J.Th. de, *Liste des combattants du duc Wenceslas, suivi de quelques documents inédits pour servir à l'histoire de cette journée*, Brussel, 1904.
- Ree-Scholtens, G.F. van der, *De grensgebieden in het noordoosten van Brabant ca. 1200-1795: institutionele en juridische aspecten*, Assen, 1993.

- Reno, P., *La chancellerie de Brabant sous Philippe le Bon (1430-1467): histoire et organisation, rédaction et expédition des actes*, Publications de la Commission Royale d'Histoire. Série B in octavo, Brussel, 1955.
- Ridder-Symoens, H. de, "Ukkelse schepenen en universitaire studies in de XV^e en de XVI^e eeuw", *Bijdragen tot de geschiedenis*, 59 (1976), p. 200–226.
- Roy, J. Le, *Notitia marchionatus sacri Romani Imperii, hoc est urbis et agri Antverpiensis*, Amsterdam, 1678.
- Ryckel, J.G. van, *Historia S. Gertrudis principis virginis, primae Niuellenensis abbatissae notis, et figuris aeneis subinde illustrata*, Brussel, 1637.
- Ryckman de Betz, Baron Fernand de, en F. De Jonghe d'Ardoye, *Armorial et biographies des chanceliers et conseillers de Brabant*, 1-4, Hombeek, 1957.
- Sanderus, A., en J. Le Roy, *Le grand théâtre du duché de Brabant*, Den Haag, 1729.
- Schepper, G. de, "Antoon, bastaard van Brabant (1429-98)", *Tijdschrift voor geschiedenis en folklore*, 5, 1945, p. 5-54.
- Schnerb, B., *Jean sans Peur: le prince meurtrier*, Parijs, 2005.
- Slootmans, C., *Jan metten lippen, zijn familie en zijn stad. Een geschiedenis der Bergen-op-zoomsche heeren van Glymes*, Rotterdam en Antwerpen, 1945.
- Smaele, H. de, en J. Tollebeek, "Politieke representatie. De geschiedenis van een begrip", in idem (ed.), *Politieke representatie*, Leuven, 2002, p. 9-34.
- Smedt, R. de, (ed.), *Les chevaliers de l'Ordre de la Toison d'or au XV^e siècle. Notices bio-bibliographiques*, 2e druk, Frankfurt am Main, 2000.
- Smolar-Meynart, A., *La justice ducal du plat pays, des forêts et des chasses en Brabant (XII^e-XVI^e siècle): Sénéchal, Maître des Bois, Gruyer, Grand Veneur*, Brussel, 1991.
- Stallaert, C., "Inventaire analytique des chartes concernant les seigneurs et la ville de Diest", *Compte-rendu des séances de la Commission royale d'histoire*, 4e serie, 3, 1876, p. 165–314.
- Steensel, A. van, *Edelen in Zeeland: macht, rijkdom en status in een laatmiddeleeuwse samenleving*, Hilversum, 2010.
- Stein, R., *Politiek en historiografie. Het ontstaansmilieu van Brabantse kronieken in de eerste helft van de vijftiende eeuw*, Leuven, 1994.
- Stein, R., "Een vergeten crisis. Over een conflict tussen hertog Antoon en de Staten van Brabant in 1407", in J.-M. Duvosquel e.a. ed., *Les Pays-Bas Bourguignons. Histoire et institutions. Mélanges André Uytendaele*, Brussel, 1996, p. 413-433.
- Stein, R., "Gifts of mourning-cloth at the Brabantine court in the fifteenth century", in A. Janse en W. Blockmans (ed.), *Showing status. Representation of social positions in the Low Countries in the late Middle Ages*, Turnhout, 1999, p. 51–80.
- Stein, R., *De hertog en zijn staten. De eenwording van de Bourgondische Nederlanden, ca. 1380-1480*, (Uitgeverij Verloren: Hilversum, 2014).
- Stengers, J., "Philippe le Hardi et les États de Brabant," in G. Despy, M.A. Arnould, M. Martens (ed.), *Hommage au professeur Paul Bonenfant (1899-1965). Études d'histoire médiévale dédiées à sa mémoire par les anciens élèves de son séminaire à l'Université Libre de Bruxelles*, Brussels, 1965, p. 383-408.
- Steurs, W., "Les franchises du duché de Brabant au moyen âge", *Handelingen van de Koninklijke commissie voor de uitgave der oude wetten en verordeningen van België*, 25, 1973, p. 139-298.
- Straeten, J. van der, *Het Charter en de Raad van Kortenbergh*, Brussel, 1952.

- Stroobant, L., "La famille Bau de Malines aux XIV^e et XV^e siècles", *Bulletin du cercle archéologique, littéraire et artistique de Malines*, 19, 1909, p. 217–231.
- Tarlier, J., en A. Wauters, *Géographie et histoire des communes belges. Province de Brabant. Canton de Genappe*, Brussel, 1859.
- Tarlier, J., en A. Wauters, *Géographie et histoire des communes belges. Province de Brabant. Canton de Nivelles*, Brussel, 1860.
- Tarlier, J., en A. Wauters, *Géographie et histoire des communes belges. Province de Brabant. Ville de Nivelles*, Brussel, 1862.
- Tarlier, J., en A. Wauters, *Géographie et histoire des communes belges. Province de Brabant. Canton de Wavre*, Brussel, 1864.
- Tarlier, J., en A. Wauters, *Géographie et histoire des communes belges. Province de Brabant. Canton de Jodoigne*, Brussel, 1865.
- Tarlier J., en A. Wauters, *Géographie et histoire des communes belges. Province de Brabant. Canton de Perwez*, Brussel, 1865.
- Tarlier J., en A. Wauters, *Géographie et histoire des communes belges. Arrondissement de Louvain. Ville de Tirlemont*, Brussel, 1963.
- Tarlier J., en A. Wauters, *Géographie et histoire des communes belges. Arrondissement de Louvain. Canton de Glabbeek. Canton de Léau*, Brussel, 1963.
- Toorians, L., "Paulus van Haastrecht en Goirle", *Tilburg, tijdschrift voor geschiedenis, monumenten en cultuur*, 2003, p. 12-20.
- Troostembergh, Le baron de, *Les Sires d'Héverlé (1125-1446). Notice Historique*, Leuven, 1910.
- Uytbrouck, A., *Le gouvernement du duché de Brabant au bas moyen âge (1355-1430)*, Brussel, 1975.
- Uytven, R. Van, *Stadsfinanciën en stadseconomie te Leuven van de XII^e tot het einde der XVI^e eeuw*, Brussel, 1961.
- Uytven, R. Van, "Standenprivileges en -beden in Brabant onder Jan I (1290-1293)", *Belgisch tijdschrift voor philologie en geschiedenis*, 1966, p. 413-456.
- Uytven, R. Van, "Wereldlijke overheid en reguliere geestelijkheid in Brabant tijdens de Late Middeleeuwen", in *Bronnen voor de religieuze geschiedenis van België. Middeleeuwen en moderne tijden*, Leuven, 1968, p. 48-134.
- Uytven, R. Van, "Vorst, adel en steden: een driehoeksverhouding in Brabant van de twaalfde tot de zestiende eeuw", *Bijdragen tot de geschiedenis*, 59, 1976, p. 93-122.
- Uytven, R. Van, "Aspecten van de middeleeuwse stadsgeschiedenis in het noorden van het hertogdom Brabant; het recht van Leuven en 's-Hertogenbosch", *Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland* 54, 1982, p. 5-63.
- Uytven, R. Van, "De Blijde Inkomst van Maria van Bourgondië (29 mei 1477)", in W. P. Blockmans (ed.), *Het algemene en de gewestelijke privilegiën van Maria van Bourgondië voor de Nederlanden, 1477*, Kortrijk, 1985, p. 286–371.
- Uytven, R. Van, "De Brabantse adel als politieke en sociale groep tijdens de late middeleeuwen", in J. Verbesselt (ed.), *De adel in het hertogdom Brabant*, Brussel, 1985, p. 75-88.
- Uytven, R. Van, "Het gewicht van de goede steden", in C. Bruneel, A.M. Koldewey, A.W.F. M. van de Sande, J. van Oudheusden en R. Van Uytven, (ed.), *Geschiedenis van Brabant. Van het hertogdom tot heden*, Zwolle, 2004, p. 118-125.
- Uytven, R. Van, "Ten geleide", C. Bruneel, A.M. Koldewey, A.W.F.M. van de Sande, J. van Oudheusden en R. Van Uytven (ed.), *Geschiedenis van Brabant. Van het hertogdom tot heden*, Zwolle, 2004, p. 11-13.

- Vale, M., *War and chivalry. Warfare and aristocratic culture in England, France and Burgundy at the end of the Middle Ages*, Londen, 1981.
- Vanhemelryck, F., *De criminaliteit in de ammanie van Brussel van de late middeleeuwen tot het einde van het Ancien régime (1404-1789)*, Brussel, 1981.
- Vannieuwenhuyze, B., "Twee 14de-eeuwse cautionsrekeningen van Brussel", *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, 178, 2012, p. 175-219.
- Vaughan, R., *Philip the Bold. The formation of the Burgundian state*, Londen, 1962.
- Vaughan, R., *Charles the Bold. The last Valois duke of Burgundy*, Londen, 1973.
- Velden, G.M. van der (ed.), *Het necrologium Bernense van Arnold van Vessem uit 1574*, Berne, 1986.
- Verachter, F., *Inventaire des anciens chartes et privilèges et autres documents conservés aux Archives de la ville d'Anvers, 1193-1856*, Antwerpen, 1860.
- Verkooren, A., *Inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des pays d'Outre-Meuse. Chartes originales et cartulaires. Tome II 1396-1404*, Brussel, 1966.
- Verkooren, A., *Inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des pays d'Outre-Meuse. Chartes originales et cartulaires. Tome III 1404-1415*, Brussel, 1976.
- Vrancken, V., "Papieren munitie. Een pamflet over verraad tijdens de Brusselse opstand tegen Maximiliaan van Oostenrijk (1488-1489)", *Handelingen der Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis*, 66, 2013, p. 47-62.
- Waale, M.J., *De Arkelse oorlog, 1401-1412. Een politieke, krijgskundige en economische analyse*, Hilversum, 1990.
- Ward, J.P., *The cities and States of Holland (1506-1515). A participative system under strain*, onuitgegeven proefschrift, Leiden, 2001.
- Wauters, A., "Notice sur le château de Bouchout", *Messenger des sciences historiques de Belgique*, 1843, p. 117-132.
- Wauters, A., *Histoire des environs de Bruxelles, ou description historique des localités qui formaient autrefois l'ammanie de cette ville*, vol. I - III, Brussel, 1851-1857.
- Wellens, R., *Les États Généraux des Pays-Bas des origines à la fin du règne de Philippe le Beau*, Heule, 1974.
- Willems, B., "Militaire organisatie en staatsvorming aan de vooravond van de Nieuwe Tijd. Een analyse van het conflict tussen Brabant en Maximiliaan van Oostenrijk (1488-1489)", *Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis* 1, 1998, p. 261-284.
- Win, P. de, *De adel in het hertogdom Brabant in de vijftiende eeuw (inzonderheid de periode 1430-1482, onuitgegeven licentiaatsverhandeling*; Gent, 1979.
- Win, P. De, "De adel in het hertogdom Brabant in de vijftiende eeuw. Een terreinverkenning", *Tijdschrift voor geschiedenis*, 93, 1980, p. 391-409.
- Win, P. De, "Queeste naar de rechtspositie van de edelman in de Bourgondische Nederlanden", *Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis*, 53, 1985, p. 223-274.
- Win, P. De, "Abcoude, Jacob van", in *NBW*, vol. IX, p. 1-8.
- Win, P. De, "Borselen, Frank van", in *NBW*, vol. XI, p. 59-72.
- Win, P. De, "Engelbert (Engelbrecht) II graaf van Nassau-Dillenburg en Vianden, heer van Breda", *Handelingen van den Koninklijken kring voor oudheidkunde, letteren en kunst van Mechelen*, 95, 1991, p. 85-115.

- Win, P. De, "De kanseliers van Brabant in de 15de eeuw, inzonderheid in de periode 1445-1509", *Handelingen Koninklijke kring voor oudheidkunde, letteren en kunst van Mechelen*, 111, 2007, p. 69-192.
- Win, P. De, "Cherchez la femme. Huwelijksrelaties als bindmiddel tussen mannen met macht in het hertogdom Brabant van de vijftiende eeuw", *Eigen schoon en de Brabander*, 90, 2007, p. 89-106.
- Win, P. De, "De familie Cotereau, een uitgesproken casus van sociale promotie in de Bourgondische Nederlanden (15de eeuw – begin 16de eeuw)", *Eigen schoon en de Brabander*, 92, 2009, p. 596-658.
- Win, P. De, "Het Brabantse adellijke geslacht Witthem in de 15de eeuw", *Eigen schoon en de Brabander*, 93, 2010, p. 395-494; 94, 2011, p. 375, 387.
- Win, P. De., "Bijdrage tot de geschiedenis van het geslacht van Grimbergen van Asse", *Eigen schoon en de Brabander*, 94, 2011, p. 797-876.
- Win, P. de, "Simon Van Herbais († 1478), een Waals-Brabantse adellijke raadsheer in de Raad van Brabant, en zijn familie", *Eigen schoon en de Brabander*, 95, 2012, p. 429-468.
- Win, P. de, "Bijdrage tot de genealogie van de Brabantse familie Hinckaert, inzonderheid in de 15de Eeuw", *Eigen schoon en de Brabander*, 96, 2013, p. 503-58.
- Win, P. de, "'Baenroets' Jan IV (II) van Rotselaar (1385-1451), en zijn familie", *Eigen schoon en de Brabander*, 97, 2014, p. 593-658.

Lijst van afbeeldingen

1. Christoffel Butkens	11
2. Detail van de convocatielijst van 1406, afschrift <i>B</i>	13
3. Detail van de convocatielijst van 1406, afschrift <i>C</i>	14
4. Detail van de convocatielijst van 1415	23
5. Jacob van Aboude, heer van Gaasbeek	25
6. Frank II van Borssele, graaf van Oostervant	29
7. Detail van de convocatielijst van 1464	31
8. Detail van de convocatielijst van 1489	34
9. Administratieve indeling van het hertogdom Brabant rond 1400	38
10. Tekening van het glasraam met negentien wapenschilden in het stadhuis van Brussel	54
11. Detail van de wapenrol van een toernooi gehouden te Brussel in mei 1439	58

Lijst van tabellen

1. Vergelijking van de convocatielijsten in de afschriften van Butkens en van De l'Espinoy	16
2. Geconvoceerden per categorie	30
3. Geestelijke instellingen behorend tot de Eerste Stand genoemd in de convocatielijsten	44
4. Te convoceren prelaten per hoofdmeierij	46
5. Ondertekenaars van diverse akten per categorie	48
6. Heerlijkheden van geconvoceerde baanrotsen	51
7. Te convoceren edelen per hoofdmeierij	55
8. Steden in de convocatielijsten	61
9. Vrijheden in de convocatielijsten	63
10. Te convoceren steden en vrijheden per hoofdmeierij	64

Index van plaats-, persoons- en familienamen

Deze index is opgesteld volgens de richtlijnen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis en betreft alle namen die genoemd worden in de inleiding, de bijlagen en de voetnoten. De verwijzingen zijn naar de nummers van de betreffende personen en plaatsen zoals vermeld in de bijlagen. Indien het nummer **vet** gedrukt staat, dan wordt deze persoon of plaats specifiek genoemd in de convocatielijsten. Indien het nummer in romein (niet **vet**) gedrukt staat, dan wordt deze persoon of plaats in de voetnoot vermeld die behoort bij het genoemde nummer in de lijst. In alle andere gevallen zijn de paginanummers opgenomen voorafgegaan door de letter p.

Alle persoons- en plaatsnamen zijn zoveel mogelijk genormaliseerd naar hedendaags Nederlands. De namen zoals aangetroffen in de bronnen zijn (in *cursief*) in de verschillende verschijningsvormen opgenomen met een kruisverwijzing naar de genormaliseerde namen (in KLEIN KAPITAAL). De afkortingen *dns.* en *d.* in bijlage 1 zijn in de index opgelost als *dominus*, in tegenstelling tot de editie waar deze afkortingen niet opgelost zijn om het onderscheid tussen baanrotsen en ridders duidelijk te maken.

De plaatsnamen zijn geplaatst voor de persoonsnamen en worden geïdentificeerd naar twee niveau's in de administratieve rangschikking: voor Belgische plaatsnamen zijn dat provincies en arrondissementen, voor Nederland provincies en gemeenten. De personen zijn gerangschikt op de familienaam, met uitzondering van de personen van wie alleen de voornaam bekend is en van geestelijke en wereldlijke vorsten. Homoniemen zijn zoveel mogelijk van elkaar onderscheiden door enerzijds de originele verwijzing in de convocatielijsten of andere bronnen over te nemen, en anderzijds een extra identificatie aan te brengen als 'zoon van', 'vader van'. De militaire en feodale titels van personen worden alleen vermeld als ze direct genoemd worden in de convocatielijsten of in de begeleidende noten.

AA, bij ANDERLECHT, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, gem. Anderlecht, – goed, 194, 685; – heer, zie AA (Jan I van), GRIMBERGEN (Costijn van), GRIMBERGEN (Jan II van)
 AA (Costijn van), zie GRIMBERGEN (Costijn van)
 AA (Jan I van), ridder, heer van Aa, 194
 AA (Jan II van), zie GRIMBERGEN (Jan II van)
 AA (Beatrix van der), 128
 AA (Floris van der), zie AA HEER WILLEMSZOOM (Floris van der)
 AA (Gerrit van der), 264
 AA (Gerrit van der), *Gerardus van der Aa*, knaap, **264**
 AA (Gosewijn van der), *dominus Gosuinis van der Aa*, ridder, **248**

AA (Jan van der), heer van Grimbergen en Gruuthuse, 44
 AA (Johanna van der), 44
 AA (Willem van der), *dominus Wilhelmus van der Aa*, ridder, heer van Heeswijk en de helft van Dinther, **247, 265**
 AA HEER WILLEMSZOOM (Floris van der), *Florentius van der Aa filius Willelmi militis, heeren Willemszoen van der Aa*, ridders, knaap, p. 56, **265**
 AALST, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Waalre, – heer, zie GAVERE (Jan III van)
 AARLE, *Aerle*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Laarbeek, voorm. heerlijkheid, onderdeel van heerlijkheid Beek en Donk, 245; – goed, 290, 330; – heer, zie ROVER (Dirk de)

- AARLE (Willem van), *Willelmus van Aerle*, knaap, **318**
- AARLEBEKE, *Aerlebeke*, *Haerlebeke*, bij Sint-Oedenrode, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Sint-Oedenrode, – goed, 310
- AARLE-RIXTEL, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Laarbeek, 290
- AARSCHOT, B., *Aerschot*, *Arschot*, *Arsscot*, prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Aarschot, p. 22, p. 30, p. 51, p. 53, p. 61, 5, 704; – baronie, 704; – heer, p. 23-24, p. 61, 120, 364, 661, 675, zie CROÿ (Antoon van), CROÿ (Filips van), CROÿ (Willem), HARCOURT (Filips van), HARCOURT (Jan van), HARCOURT (Lodewijk van), HARCOURT (Willem van); – heerlijkheid, p. 53; – hertogdom, p. 22; – markgraafschap, 704; – stad, **39**, **576**, **719**; – vrouwe, zie LOTHARINGEN (Margaretha van)
- AARSCHOT (Daniël van), 121
- AARSCHOT (Filips van), *messire Philippe d'Arschot*, zie SCHOONHOVEN (Filips van)
- AARSCHOT (Hendrik I van), heer van Schoonhoven, *le seigneur de Serenhove*, **671**
- AARSCHOT (Hendrik II van), *damoiseau Henry d'Arschot*, zie SCHOONHOVEN (Hendrik II van)
- AARSCHOT (Jan van), *Jehan d'Arschot*, *seigneur de Schoenhoven*, zie SCHOONHOVEN (Jan X van)
- ABCOUDE (Jacob van), *de joncker van Gaesbeke*, *dominus de Gaesbecke*, jonker, baanrots, heer van Gaasbeek, Putten, Strijen, Eindhoven, Cranendonck, Wijk en Duurstede, p. 24-25, p. 50, p. 58, **43**, 459, **580**, 657
- ABCOUDE (Johanna van), dochter van Willem, 43
- ABCOUDE (Johanna van), dochter van Zweder, 459
- ABCOUDE (Willem van), heer van Abcoude, Wijk en Duurstede, 43
- ABCOUDE (Zweder van), heer van Gaasbeek, p. 24-25, p. 50, p. 58, 43, 91
- Absolon*, zie ABSOLOENS
- ABSOLOENS (Elisabeth), abdis van Florival, 860
- ABSOLOENS (Hendrik III), *Henricus Absolon*, knaap, **18**
- ABSOLOENS (Wouter), 18
- ADOLF, hertog van Kleef, 729
- ADORP (Anton van), 185
- ADORP (Anton van), *Thomas van Adorp*, *Thonij van Adorp Anthonijs soen*, *Thonis van Adorp*, knaap, **185**
- Aerle*, zie AARLE
- Aerlebeke*, zie AARLEBEKE
- Aerschot*, zie AARSCHOT
- Afflegem*, zie AFFLIGEM
- AFFLIGEM, *Afflegem*, *Haffligem*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Affligem, benedictijnerabdij, p. 44, 741; – abt, p. 47, zie HERDINCX (Gosewijn), SERJACOBUS ALIAS VAN DEN ALPHEN (Jan V t'), SINT-GOERICX (Hendrik III van)
- AGIMONT (Jean d'), heer van Walhain, 459
- Aincourt*, zie INCOURT
- Aisay*, zie AISEAU
- AISEAU, *Asa*, *Aisay*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, gem. Aiseau-Presles, – goed, 483; – land, 483; – heer, zie BRANT (Jan)
- AKEN, D., l. Nordrijn-Westfalen, kr. Stedenregio Aken, 113
- ALBRECHT VAN BEIEREN, graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen, 443
- Alden Biesen, landcommanderij van de Duitse Orde, – landcommandeur, p. 44, zie CORTENBACH (Iwein)
- Aleir*, bij RAATSHOVEN, B., prov. Luik, arr. Borgworm, – huis, ook wel Jupple genoemd, 556
- ALSEMBERG, *Alsenberge*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Beersel, – heer, zie WITTEM (Filips van), WITTEM (Hendrik III van)

Alsenberge, zie ALSEMBERG

ALTENA, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Woudrichem, – heer, zie HORN (Jacob I van), HORN (Jacob II van)

ALVERNE, bij GRIMDE, – goed, 126

AMERSOYEN (Hendrik van), 273, p. 172

ANDERLECHT, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, gem. Anderlecht, 194, 685

Andtwerpen, zie ANTWERPEN

ANTOON VAN BOURGONDIË, hertog van Brabant, p. 6, p. 11, p. 18, p. 20, p. 22, p. 26-27, p. 40, p. 48, p. 53, 5, 8, 9, 16, 18, 26, 40, 43, 44, 47, 48, 69, 83, 86, 87, 95, 112, 115, 120, 229, 242, 357, 360, 362, 363, 366, 389, 423, 439, 449, 473, 456, 511, 535, 558, 574, 663

ANTWERPEN, *Andtwerpen*, *Antwerpia*, *Anvers*, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, p. 5, p. 18-20, p. 39, p. 62, p. 65, p. 167, p. 170 p. 172-174, 244, 401, 413, 423, 424, 686, 688, 731; – amman, 688; – binnenpoorter, 401; – burgemeester, 110, 368, 377, 386, 421, 424, 426, 766, 767, 770, 771; – burggraafschap, *borchgraefscap*, 115, 709; – edelen in het markgraafschap, p. 155; – gildedeken, 372, 421, 422, 424, 426, 770; – goed, 376; – halle, 374; – Keizerstraat, 379, 733; – keurmeester, 421, 426; – markgraaf, 709; – markgraafschap, *Marcgraefscap*, *Marchionatus*, *Mercgreffscap*, p. 13, p. 23, p. 26, p. 36-37, p. 107, p. 135, p. 155, 369, 375, 401, 617, 731, 764; – meierij, *officium*, p. 15, p. 17, p. 37, p. 46, p. 55, p. 63-64, p. 117; – ontvanger, 110, 411; – Onze-Lieve-Vrouwe kerk, 377; – poortsluiter, 427; – rentmeester, 368, 373, 421, 426; – ruwaard, 374; – schepen, 110, 368, 371, 372, 373, 376, 377, 378, 386, 392, 421, 422, 423, 424, 426, 767, 770, 771; – schout, 48, 364, 367, 373, 376, 399, 675, 741, 765, 766, 767, 773; – stad, p. 61, **430**, **621**, **647**, **775**; – stadsarchief, p. 12; – stads-

bestuur, p. 172 -174; – stadspoort, 427; – tol, 376, 379, 520, 733

Antwerpia, zie ANTWERPEN

Anvers, zie ANTWERPEN

ARCHENNES, zie EERKEN

Arkel, zie ARKEL

Aremberch, zie ARENBERG

ARENBERG, *Aremberch*, D., l. Rijnland-Palts, kr. Ahrweiler, – heer, zie MARK (Everard III van der), MARK (Everard IV van der)

ARENBERG (Jacob van), *Jacob Erenberge*, 169

ARENBERG (Jan van), *Joannes van Arenberge*, *Jan van Erenberge*, knaap, **169**

ARGENTEAU (Philipotte van), 460

ARGENTEAU (Reinoud van), 460

ARKEL, *Arkel*, Nl., voorm. heerlijkheid nu, prov. Zuid-Holland, gem. Giesselanden, – heer, zie ARKEL (Jan van), ARKEL (Otto van)

ARKEL (Jan V van), *dominus de Arkel*, baanrots, heer van Arkel, het Land van Mechelen, Oijen en Dieden, p. 13, p. 26-28, p. 52, **359**, 364

ARKEL (Otto van), heer van Arkel, 359

ARNOLD VAN EGMOND, hertog van Gelre en Gulik, heer van het Land van Mechelen, 359

ARQUENNES (Elisabeth van), vrouwe van Petit-Roeulx-les-Nivelles, 852

Arschot, zie AARSCHOT

Arsscot, zie AARSCHOT

ARTESIË, *Artois*, p. 8, p. 32, p. 42; – graaf, zie FILIPS DE SCHONE; – Staten, p. 42

ARTOIS, zie ARTESIË

Asa, zie AISEAU

ASPEREN, Nl., prov. Gelderland, gem. Lingewaal, – heer, zie BOETZELAAR (Rutger van)

Assche, zie ASSE

ASSE, *Assche*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Asse, 673; – heer, 852, zie ASSE (Jan IV van), COTEREAU (Jan), GETEN (Jacob II van), GRIMBERGEN (Adriaan van), GRIMBERGEN (Jan van), GRIMBERGEN (Jan II van), GRIMBERGEN (Jan III van); – heer-

- lijkheid, 485, 741; – vrijheid, p. 63, **591, 754**; – vrouwe, zie GETEN (Johanna van)
- ASSE (Dimfna van), vrouwe van Wuustwezel, 684
- ASSE (Jan II van), 684
- ASSE (Jan III van), 48, 684
- ASSE (Jan IV van), *Jehan, seigneur de Assche*, jonker, knaap, heer van Asse, (half) Merkssem-Schoten en Wuustwezel, 48, **684, 705**
- ASSE (Robrecht III van), 49
- ASSE (Robrecht IV van), *dominus Robertus de Assche*, ridder, heer van Oporp, **49**
- ASSE (Willem van), heer van Grimbergen, 48, 74
- ASSE (Herman van den), 43
- ASTEN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Asten, – heer, zie BACK (Berthout), BACK (Jan), VERTAIN (Peter van); – vrouwe, zie LEK (Johanna van de)
- ATTENHOVEN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Landen, 178, 469
- AULNE, B., prov. Henegouwen, arr. Thuin, cisterciënzerabdij te Gozée, p. 45, 863
- AVERBODE, *Everbode*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Scherpenheuvel-Zichem, norbertijnerabdij, p. 44, p. 46; – abt, zie MOLNERE ALIAS VAN HERLAER (Jan van), VALGAET (Barthelomeus van den)
- Aywieres*, zie AYWIÈRES
- AYWIÈRES, *Aywieres*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Lasne, cisterciënzerinnenklooster te COUTURE-SAINT-GERMAIN, p. 44; – abdis, zie CAMPERNOELS (Catharina)
- AZINCOURT, F., dept. Pas-de-Calais, arr. Montreuil, kant. Le Parcq, p. 26-27, 9, 26, 45, 47, 48, 54, 74, 87, 449, 467, 520, 574, 663
- BAARLE-HERTOG, *Baerle*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, gem. Baarle-Hertog, 288; – goed, 339, 392
- BAASRODE, *Baesrode*, B., prov. Oost-Vlaanderen, arr. Dendermonde, gem. Dendermonde, – vrouwe, zie RYM ALIAS VAN RASSEGEM (Jacoba)
- BACHELER (Elisabeth), 422
- BACHELER (Elisabeth), 424
- BACHELER (Gillis), *Egidius Bachelier*, knaap, **422**
- BACHELER (Margaretha), 422
- BACK (Bertout), *Bertout Back*, knaap, 288, **339**
- BACK (Bertout), ridder, heer van Asten, 811
- BACK (Gerrit), 339
- BACK (Hendrik), 322
- BACK (Hendrik), 322
- BACK (Hubrecht), *Hubertus Back*, knaap, **322**
- BACK (Jan), *her Jan Back*, ridder, heer van Asten, **811**
- BACK (Wouter), 337
- BADEN (Cimburga van), 709
- BAER (Mabel van den), 480
- BAERDEGEM (Pieter van), *Petrus van Bardegem*
- Baerle*, zie BAARLE-HERTOG
- Baesrode*, zie BAASRODE
- BAEST (Arend van), *Arnoldus van Baest*, knaap, p. 15, **332, 333, 334**
- BAEST (Jacob van), *Jacobus van Baest*, knaap, p. 15, 332, **333, 334**
- BAEST (Thomas van), *Thomas van Baest*, knaap, 332, 333, **334**
- BAESWEILER, D., l. Nordrhein-Westfalen, kr. Aken, – slag, 11, 28, 32, 51, 52, 70, 75, 76, 81, 83, 85, 92, 98, 100, 118, 120, 125, 126, 130, 135, 146, 151, 163, 173, 222, 226, 227, 246, 249, 262, 283, 290, 299, 304, 309, 311, 313, 322, 341, 361, 362, 363, 365, 367, 375, 380, 391, 395, 399, 415, 445, 447, 453, 455, 457, 460, 464, 470, 475, 477, 483, 486, 498, 504, 509
- Baillaert*, zie BAILLART (Jan)
- BAILLART (Jan), *magister Joannes Baillaert*, knaap, meester, **281**
- BAILLET (Colard), 825
- BAILLET (Filips), *Philips Baillet, here tot Nederlinter ende te Graven*, heer van Neerlinter en Graven, **825**

- BAILLET (Raas), heer van Neerlinter en Graven, 825
- BAISY, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Genpiën, 455
- BAKEL, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Gemert-Bakel, – goed, 264
- BALCT (Koenraad van der), prior van Sint-Geertrui, **3, 570**
- BALDUWEL ALIAS VAN NAMEN (Jan), abt van Park, **2**
- Baler*, ZIE BAULERS
- Baller*, ZIE BAULERS
- BANCIGNY, F., dept. Aisne, arr. Vervins, kant. Vervins, – heer, zie HORN (Filips van), HORN (Jan van)
- BAR (Johanna van), 45, 730
- BAR (Robert van), p. 27, 45, 730
- Bardegem*, zie BAERDEGEM (Pieter van)
- BARE, zie ook CHAUMONT
- BARE (Jan van den), *Jehan de le Bare*, zoon van Jacob van Chaumont, heer van Bomelette, 468, 522
- BARE (Jan van den), *Jehan de le Bare fils Jehan de le Bare de Chaumont*, heer van Bomelette, 468
- BARE VAN CHAUMONT (Jan van den), *Jehan de le Bare de Chaumont*, 468
- BARE VAN CHAUMONT (Jan van den), abt van Gemblours, **439, 630**
- BARE VAN CHAUMONT (Oede van den), 499
- BARE VAN CHAUMONT (Robert van den), *Robertus de le Bare*, knaap, heer van Petit-Leez, **499**
- Barnoige*, zie BERNAGE (Jan III van)
- BAST (Johanna), 74
- BATENBURG, Nl., prov. Gelderland, gem. Wijchen, -vrouwe, zie UTENHOVE (Elisabeth)
- BAU (Hendrik I), heer van Vremde, 764
- BAU (Hendrik II), *heer Henric Bauw, Henrick Bau van Rodenberge*, ridder, **764, 824**
- BAU (Jacob), *heer Jacop Bau, here tot Goidsenhoven, messire Jacques Bau de Roedenberch*, ridder, heer van Goetsenhoven, Muggenberg en Rooienberg, **824**
- BAU (Jan), 764, 824
- BAU (Wouter), heer van Vremde en Millegem, 388
- BAULERS, *Baler, Baller*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 447, 480; -huis, 480; – toren, 74, 480
- BAULERS (Gerard van), 480
- Bauw*, zie BAU (Hendrik I)
- BAUX (Margaretha van), 442
- Bayart, Bayaert*, – goed, huis, te Waals-Brabant, 459
- Bayaert*, zie *Bayart*
- BEAUFFREMONT (Jeanne de), 6
- BEAUFORT (Jean de), 6
- BEAUSART, *Beaussart*, B., prov. Henegouwen, arr. Thuin, gem. Thuin, – hof, p. 44-45, 863; – meester, **863**
- Beaussart*, zie BEAUSART
- Beche*, zie GEETBETS
- BECKER (Hendrik), *Henricus Becker*, knaap, **259**
- BEEK, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Laarbeek, voormalige heerlijkheid, onderdeel van heerlijkheid Beek en Donk, 290 – heer, zie ROVER (Dirk de)
- Beerlinge*, hof te KERSBEEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Kortenen, 196
- BEERSEL, *Beerssele, Bersele, Borstelle*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, p. 31; – goed, 336; – heer, zie WITTEM (Hendrik I van), WITTEM (Hendrik III van)
- Beerssele*, zie BEERSEL
- BEERT, *Bierges*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Pepingen, – heer, zie LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van)
- Beerthem*, zie BERTEM (Jan van)
- Beetche*, zie GEETBETS
- BEETSE (Hendrik), *Henricus Beetse*, knaap, **208**
- BEETSE (Jan), *Joannes Beetse*, knaap, **209**
- BEETSE (Wouter), *Walterus Beetse*, knaap, **207**
- BEGGUE (Pierre le), zie MOMBLERU ALIAS LE BEGGUE (Pierre de le)
- Beke*, zie HILVARENBEEK
- BEKE (Arend Vrient van), 310

- BEKE (Elisabeth Meeus van), 310
 BEKE (Hendrik van), 294
 BEKE (Jan van), meester, 310
 BEKE (Lucas Meeus van), *Lucas Meeus van Beke*, knaap, **310**
Belboir, bos bij GRAVEN, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 510
 BELGIË, p. 6
 BERCHEM, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 423; – heer, zie LIER (Hector van)
 BERCHEM (Adam van), ridder, 391, 392, 395
 BERCHEM (Arend van), 392
 BERCHEM (Catharina van), 254
 BERCHEM (Costijn I van), 765, 766
 BERCHEM (Costijn II van), *heer Costen van Berchem*, ridder, 731, 765, **766**
 BERCHEM (Elisabeth van), 395
 BERCHEM (Ide van), vrouwe van Weze-maal, 6, 84
 BERCHEM (Katelijne van), 84
 BERCHEM (Willem van), *dominus Willelmus van Berchem*, ridder, heer van Oostmalle en het kasteel te Wommelgem, **365**, 389, 390
 BERCHEM (Willem II van), *heer Willem van Berchem*, ridder, **765**, 766
 BERCHEM ALIAS VAN RANST (Nicolaese van), 825
 BERCHEM HEER ADAMSZOON (Jan van), *Joannes van Berchem*, 391, **392**
 BERCHEM HEER ADAMSZOON (Wouter van), *Walterus van Berchem filius domini Adami militis*, knaap, **391**
 BERCHEM HEER WILLEMSZOON (Jan van), *Joannes van Berchem filius domini Willelmi militis*, knaap, heer van Oostmalle en het kasteel te Wommelgem, 365, **389**, 390, 392
 BERCHEM HEER WILLEMSZOON (Willem van), *Willelmus van Berchem*, knaap, 365, 389, **390**
 BERGE (Catharina van den), 95
 BERGE (Elisabeth van den), 95
 BERGE (Godevaart van den), 95
 BERGE (Hendrik van den), *Henricus van den Berge*, knaap, 133
 BERGE (Jan van), *Joannes de Berge*, knaap, **502**
 BERGE (Jan van den), 168
 BERGE (Johanna van den), 95
 BERGE (Peter van den), *Petrus van den Berge*, knaap, **168**
 BERGE (Willem van den), zie MONS (Willem van)
Bergen, zie BERGEN OP ZOOM
 BERGEN, MONS, B., prov. Henegouwen, arr. Bergen, 449, 456, 458, 472
 BERGEN (Jan van), zie GLIMES (Jan III van)
 BERGEN (Willem van), bastaard, 44
Bergen op den Zoom, zie BERGEN OP ZOOM
Bergen opten Soem, zie BERGEN OP ZOOM
Bergen opten Zoom, zie BERGEN OP ZOOM
 BERGEN OP ZOOM, *Bergen, Bergen op den Zoom, Bergen opten Soem, Bergen opten Zoom, Bergis ad Somam, Bergues sur le Zom*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Bergen op Zoom, p. 30, p. 51, p. 170, 673, 762; – drossaard, 401; – heer, p. 26, 389, zie BOUTERSEM (Hendrik VII van), BOUTERSEM (Hendrik VIII van), GLIMES (Jan I van), GLIMES (Jan II van), GLIMES (Jan III van); – land, 673; – markgraafschap, p. 22; – stad, p. 61, **433**, **624**, 673, **776**; – vrouwe, zie BOUTERSEM (Johanna van)
Bergis ad Somam, zie BERGEN OP ZOOM
Bergues sur le Zom, zie BERGEN OP ZOOM
 BERINGEN, *Beringhen*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Pepingen, – heer, zie LUXEBURG (Peter I van), LUXEBURG (Peter II van)
Beringhen, zie BERINGEN
 BERKEL, Nl., prov. Nood-Brabant, gem. Tilburg, – huis, 337; – hof, 337
 BERLAAR, *Berlaer*, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, 418
 BERLAAR (Jan van), *dominus de Helmont, Janne van Berlaer*, ridder, heer van Helmond, **244**
 BERLAAR (Maria van), vrouwe van Heverlee en (half) Oplinter, 8

- BERLAAR (N.N. van), jonkvrouw, vrouwe van Helmond, 244
Berlaer, zie BERLAAR
- BERLAIMONT (Maria van), 574
- BERLO (Jeanne de), 456
- BERN, *Berne*, Nl., prov. Gelderland, gem. Zaltbommel, norbertijnerabdij, p. 44, p. 47, **240**; – abt, zie VEEN (Godschalk van), WIJCK (Arnold van)
- BERNAGE (Jan II van), 89
- BERNAGE (Jan II van), *dominus Joannes Bernage*, *dominus de Perck*, ridder, heer van Perk en Elewijt en Moen, **89**, 681
- BERNAGE (Jan III van), *de here van Perke*, *messire Jean Barnoige de Perke*, ridder, heer van Perk en Elewijt, **681**, **740**
- Berne*, zie BERN
- Bersele*, zie BEERSEL
- Berterssem*, zie BOUTERSEM
- BERTEM (Jan van), *Joannes van Berthem*, knaap, **147**
- BERTHOUT (Wouter), 370
- BERTRÉE, *Bertreys*, *Birtrees*, B., prov. Luik, arr. Borgworm, gem. Hannuit, priorij, p. 44, 545; – prior, zie GERAERTS (Willem)
- BETRÉE (GUILLAUME DE LE ABBEE DE), *Guillelmus de le Abbee de Birtrees*, knaap, **545**
- Bertreys*, zie BERTRÉE
- BESUTS (Jan), *de here van Neufrot*, heer van Neuverue als voogd, **853**
- BESUTS (Jan), 853
- BÉTHUNE (Johanna van), jonkvrouw, vrouwe van Rumst, 45, 730
- BÉTHUNE (Robert VIII van), *dominus de Rumpst*, baanrots, burggraaf van Meaux, heer van Rumst, p. 27, **45**
- Betkensveer, veer tussen Tholen en Bergen op Zoom, 762
- Betkensvere*, zie Betkensveer
- BETTE (Margaretha), 89
- BEVERWEERDE (Machteld van), 275
- BEYS ALIAS VAN DEN HUFFEL (Matilde), 663
- Bierges*, zie BEERT
- BIERBEEK, *Bierbeke*, prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 704, 821; – heer, 661, zie CROÿ (Antoon van), CROÿ (Filips van), CROÿ (Willem van); – heerlijkheid, p. 51; – prior, **4**, **571**, **701**; – priorij, p. 44
- Bierbeke*, zie BIERBEEK
- BIÈVRES, F., prov. Aisne, arr. Loan, kant. Loan-Sud, – heer, zie RUBEMPRÉ (Karel van), RUBEMPRÉ (Karel van)
- Bigaerden*, zie GROOT-BIJGAARDEN
- Bigarden*, zie GROOT-BIJGAARDEN
- Bigerden*, zie GROOT-BIJGAARDEN
- BIJGAARDEN, zie GROOT-BIJGAARDEN
- BIJGAARDEN (Floris van), 97
- Bijnderen*, zie BINDEREN
- BINDEREN, *Bijnderen*, cisterciënzerinnenabdij te HELMOND, p. 44, **786**
- BINET (Arnold van), *Ernoldus de Binet*, knaap, **516**
- BINKEM (André van), 126
- BINKEM (Jan van), *Joannes van Binkem*, knaap, **172**
- BINKEM (Joost van), 126
- BINKEM (Liesbeth van), jonkvrouw, 126
- BINKEM (Olivier van), 126
- BINKEM (Olivier van), *dominus Olivierius van Binckhem*, heer Olivier van Binchem, ridder, **126**
- BINKEM (Wouter van), 126
- BIOUL, B., prov. Namen, arr. Dinant, – heer, zie GETEN (Jacob I)
- Birtrees*, zie BERTRÉE
- BISDOMME (Elisabeth van den), 88
- BISDOMME (Jan van den), ridder, 88
- Bisuit*, zie *Bisut*
- Bisut*, *Bisuit*, bij STOQUOY, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 441, 706
- BLAARTHEM, *Blairtem*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Eindhoven, **328**
- Blairtem*, zie BLAARTHEM
- BLAASVELD, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, – heer, zie BRUGGEN (Jan van der)
- BLADEL, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Bladel, 329, 331; – goed, 268

- BLADEL (Jan Pieters van), *Joannes Pieters van Bladel*, knaap, p. 15, **331**
- BLECHEM (Johanna van), 819
- BLEHEN (Anseaul de), *dominus Ancellus de Blehaing*, **477**
- BLEHEN, (Klaas van), meester van Postel, **241**
- BLERICK, Nl., prov. Limburg, stadsdeel van de gemeente Venlo, 817
- BLIJLEVEN (Maarten), abt van Sint-Bernardus, **758**, 759
- BLINDENBERG, te BRUSSEL, 84
- Blockery*, zie BLOCRY
- BLOCKOY (Bruelle de), *Bruellus de Bloickoy*, knaap, **508**
- BLOCRY, *Blockery*, *Bloickoy*, bij OTTIGNIES, B., Waals-Brabant, arr. Nijvel, 493
- BODE (Elisabeth), 422
- BODE (Gillis), *Egidus Bode*, knaap, 377, **421**
- BODE (Jan), ridder, 377, 421
- BODE (Peter), *dominus Petrus Bode*, ridder, **377**, 421, 422
- BODE (Peter), ridder, 377
- BODE (Willem), 377, 421
- BOECHOUT, B. prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 375
- BOECHOUT (Gillis van), abt van Grimbergen, **41**, **578**
- BOELE (Jacquemin), *Jacquemin Boilhe*, *Jacquemin Boul*, knaap, **533**
- BOELE (Jan), *Jean Boule*, 533
- BOELE (Robert), 533
- BOELE (Wouter), 533
- BOENDALE (Jan van), p. 18, p. 52
- Boesvael*, zie BOUSVAL
- Boete*, zie BOOTE (Everard)
- Boeten*, zie BOOTE (Everard)
- Boets*, zie BOOTE (Everard)
- BOETZELAAR (Rutger van), heer van Asperen en Deurne, 743
- Boextuyn*, zie BOKSTUIN
- BOGAARDEN, *Bougardes*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Pepingen, – heer, zie LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van)
- Boilhe*, zie BOELE (Jacquemin)
- Bois*, zie BOSSCHE (Jan van den)
- BOIS, Robert du, 70
- Boisleduc*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- BOKHOVEN, *die hooven bi Den Bosch*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. 's-Hertogenbosch, 271, 272; – heer, zie OEM (Jan), OEM VAN BOKHOVEN (Jan), OEM VAN BOKHOVEN (Klaas)
- BOKSTUIN, *Boextuyn*, bij Duffel, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, – goed, 375
- BOLEET, bij Sint-Oedenrode, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Sint-Oedenrode, – goed, 315
- BOMBARD, *Bombarde*, bij Geldenaken, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – goed, 525
- BOMAL, *Bomale*, *Bommale*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Ramillies, 532
- BOMAL (Jan van), *Jan van Bommale*, 526
- BOMAL (Jan van), *Joannes de Bomale*, knaap, **526**
- BOMAL (Lodewijk van), 526
- Bomale*, zie BOMAL
- Bombarde*, zie BOMBARD
- BOMELETTE, B., voorm. heerlijkheid bij Bomal, prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie BARE (Jan van den), CHAUMONT (Jacob van), DONGELBERG (Jan van), DONGELBERG (Peter van)
- BONEFFE, B., prov. Namen, arr. Namen, gem. Éghezée, – heer, zie GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Jacob III van)
- BONLEZ, *Bouler*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 510
- BONNE-ESPÉRANCE, *Bonnesperance*, B., prov. Henegouwen, arr. Thuin, gem. Estinnes, norbertijnerabdij bij Vellereille-les-Brayeux, p. 44; – abt, zie MERDOP (Anton van)
- Bonnesperance*, zie BONNE-ESPÉRANCE
- BONTE (Jan de), *Janne de Bonte*, 244
- BOOTE (Amelrik), 10
- BOOTE (Barbara), vrouwe, 14
- BOOTE (Catharina), 10
- BOOTE (Everard), *dominus Everardus Boote*, *Everart Boten*, *Everardus dictus Boete* ridder, heer van Zaventem en Sterrebeek, p. 19, 14, **87**

- BOOTE (Everard), *Everardus dictus Boets*, vader van Everard, 87
- BOOTE (Everard), *heer Everarde Boeten*, *Everard Boten*, zoon van Everard, ridder, heer van Zaventem en Sterrebeek, 87
- BOOTE (Gillis), 70
- BOOTE (Maria), 70
- BOORTMEERBEEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 370
- BORCH (Boudewijn van der), 407
- BORCH (Catharina van der), 748
- BORCH (Gerard van der), 748
- BORCH (Jacob van der), 87
- BORCH (Margaretha van der), 745
- BORCH (Michiel van der), *Michael van der Borch*, knaap, **407**
- BORCHGRAVE (Dirk den), 337
- BORCHOVEN (Jan van), 20
- BORCHOVEN (Jan II van), *Joannes van Borchove*, knaap, **20**
- Borchvliet*, zie BORGVLIEL
- Borgneval*, zie BORNIVAL
- BORGVLIEL, *Borchvliet*, bij BERGEN OP ZOOM, Nl., prov. Noord-Brabant, 374; – heer, zie DILFT (Godevaart I van der), DILFT (Godevaart II van der), DILFT (Godevaart II van der), DILFT (Jan II van der), GLIMES (Jan II van)
- BORNIVAL, *Borgneval*, *Bourgeval*, *Bourgeval*, *Bourgnival*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie BORNIVAL (Roeland van), DAVEL (Werner van), LUXEMBURG (Lodewijk van), LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van); – vrouwe, zie LUXEMBURG (Maria van)
- BORNIVAL (Roeland van), *dominus Rolandus de Borgneval*, *Her Roelant*, heer van Bourgeval, ridder, heer van Bornival, 74, 76, **446**
- BORNIVAL (Roeland van), ridder, 446
- BORNIVAL (Roelof van), 446
- BORSSELE (Filips van), heer van Borssele en Kortgene, 379, 762
- BORSSELE (Floris van), 762
- BORSSELE (Frank I van), heer van Sint-Maartensdijk, 363
- BORSSELE (Frank II van), *de greve van Oistervant*, *le conte d'Ostrevant*, graaf van Oostervant, heer van Hoogstraten, Sint-Maartensdijk, Evere, Brecht (helpt), Wernhout (deel van Zundert), Rijkvorsel en Wortel, p. 29-30, p. 36, 363, 761, **762**
- BORSSELE (Hadewijch van), *dame de le Verre*, vrouwe van Veere, 374
- BORSSELE (Machteld van), 363
- BORSSELE (Wolfert V van), heer van Veere, 374
- Borstelle*, zie BEERSEL
- Bosch*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- BOSSAERT (Willem van), *dominus Wilhelmus Bossaert*, ridder, **82**
- Bossche*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- BOSSCHE (Arend van den), ridder, heer van Ohain, 485
- BOSSCHE (Jan van den), zoon van Arend, *Jean de Busco*, *Joannes du Bois*, knaap, heer van Ohain, **485**
- BOSSCHE (Jan van den), zoon van Jan, 485
- BOSSUT, *Bossuyt*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Graven, 848; – bosbaljuw, 852; – grootwoudmeester, 852; – heer, zie BOSSUT (Jan heer van)
- BOSSUT (Jacob van), 509
- BOSSUT (Jan heer van), *Jehan*, *seigneur de Bossuyt*, 848
- BOSSUT (Jan van), *Joannes de Bossut*, *Janne van Eldre van Bossuyt*, knaap, **509**, 848
- BOSSUT (Jan van), 509
- BOSSUT (Johanna van), vrouwe, 848
- Bossuyt*, zie BOSSUT
- Boten*, zie BOOTE (Everard)
- BOUCHOUT, kasteel te MEISE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie BOUCHOUT (Daniël V van), BOUCHOUT (Jan van); – kasteel, p. 35, 733
- BOUCHOUT (Clementina van), 774
- BOUCHOUT (Daniël van), jonker, heer van Diepensteyn, 741
- BOUCHOUT (Daniël III van), 67
- BOUCHOUT (Daniël V van), *dominus Daniël dominus de Bouchout*, rid-

- der, heer van Bouchout, **46**, 67, 112, 573, 733
- BOUCHOUT (Daniël VI van), *heeren Gielissoen*, 67
- BOUCHOUT (Gillis van), *dominus Egidius van Bouchout*, ridder, heer van Diepensteyn, **46**, **67**
- BOUCHOUT (Jan van), heer van Bouchout, 46, 83, 98
- BOUCHOUT (Johanna van), 46, 112, 573
- BOUCHOUT (Lonis van), 46
- BOUCHOUT (Margaretha van), dochter van Gillis, 59
- BOUCHOUT (Margaretha van), dochter van Daniël, 733
- Bougardes*, zie BOGAARDEN
- Boul*, zie BOELE (Jacquemin)
- Bouler*, zie BONLEZ
- BOULER (Gillis van), *Egidius de Bouler*, knaap, heer van Roux-Miroir, **510**
- BOURBON (Anton van), heer van Op-prebais, 873
- BOURBON (Catharina van), 5
- BOURDEAL, BIJ GENAPPE, *Bourdeaux*, – heer, zie MORIALSART (Reinoud van)
- BOURDEAL (Bernard van), *Bernard de Bourdeals*, knaap, **486**
- BOURDEAL (Gerard van), 486
- BOURDEAL (Godfried van), 486
- BOURDEAL (Godfried van), ridder, 486
- Bourdeals*, zie BOURDEAL (Bernard van)
- Bourdeaux*, zie BOURDEAL
- Bourdonc*, te STEENOKKERZEEL, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – goed, 48
- Bourgevail*, zie BORNIVAL
- Bourgeval*, zie BORNIVAL
- Bourgnival*, zie BORNIVAL
- Bourgoengen*, zie BOURGONDIË
- BOURGONDIË, *Bourgoengen*, *Bourgongnen* hertogdom, p. 9, p. 21; – hertog, zie FILIPS DE GOEDE, FILIPS DE STOUTE, JAN ZONDER VREES, KAREL DE STOUTE; – Rekenkamer, p. 21
- BOURGONDIË (Anna van), 729
- BOURGONDIË (Antoon de grote bastaard van), heer van Wijk en Duurstede, 43, 761
- BOURGONDIË (Johanna van), 761
- BOURGONDIË (Maria van), vrouwe van Wijnendale, 729
- Bourgongnen*, zie BOURGONDIË
- BOUSIES, zie VERTAIN (Peter van)
- BOUSVAL, *Boesvael*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Genappe, – heer, zie SPOUT (Bernard van der)
- BOUT (Beatrijs van der), 380
- Bouterchem*, zie BOUTERSEM
- BOUTERSEM, *Berterssem*, *Bouterchem*, *Boutershem*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – dorp, 117; – heer, zie BOUTERSEM (Jan VII van), WITTEM (Hendrik III van), WITTEM (Hendrik V van), WITTEM (Hendrik VI van), WITTEM (Jan VII van); – heerlijkheid, p. 51; – huis, 117
- BOUTERSEM (Cornelia van), vrouwe van (half) Merkssem-Schoten en Wuustwezel, 684
- BOUTERSEM (Hendrik VII van), heer van Bergen op Zoom, 361, 362, 673
- BOUTERSEM (Hendrik VIII), *de heere van Bergen opten Zoom*, *dominus de Bergis ad Somam*, baanrots, heer van Bergen op Zoom, p. 26, 44, **361**, **618**, 673
- BOUTERSEM (Jan van), 368
- BOUTERSEM (Jan VII van), heer Boutersem, p. 13, **117**, 689
- BOUTERSEM (Johanna van), vrouwe, vrouwe van Bergen op Zoom, 669, 673
- BOUTERSEM (Margaretha van), 362
- BOUTERSEM ALIAS VAN BERGEN (Hendrik van), *de heere van Grimbergen*, *dominus de Grimberge*, baanrots, heer van Grimbergen, **44**, **581**
- BOUTERSEM ALIAS VAN BERGEN (Oede van), vrouwe van Evere, 762
- Boutershem*, zie BOUTERSEM
- Boutsvoird, te LEUVEN, 23
- BOUVERIE (Catharina de la), 474
- BOUWEL, B., prov. Antwerpen, gem. Grobbendonk, – heer, zie KRAAI-NEM (Arnoud van)

Bovendonck, zie BOVENDONK

BOVENDONK, *Bovendonck*, bij Hoeven, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Halderberge, – goed, 308

BOX (Clara), priorin van Mariëndal, **760**

BOXHOREN (Gord I van), p. 19, 22, 23

BOXHOREN (Jan), 74

BOXHOREN (Hendrik I van), *Henricus Boxhoren*, knaap, p. 19, **22**, 23

BOXHOREN (Salomon van), knaap, p. 19, 22, **23**

BOXTEL, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Boxtel, 261; – heer, zie MEERHEM (Dirk van), MEERHEM (Willem van), RANST (Hendrik III van), RANST (Hendrik IV van); – heerlijkheid, p. 51; – land, 249; – parochie, 668; – vrouwe, zie MEERHEM (Elisabeth van)

BOXTEL (Geert van), heer van Eersel, 249

BOXTEL (Geertrui van), 51, 249

BOXTEL (Gerrit heer Gerritszoon van), 310

BOXTEL (Gerrit van), 310

BOXTEL (Liesbeth van), jonkvrouw, 249

BOXTEL (Willem van), *dominus Wilhelmus van Boxstel*, ridder, 51, **249**

BOXTEL HEER WILLEMSDOCHTER(N.N. van), vrouwe, 249

BOYKENS (Zoete), 78

BRABANT, *Brabantia*, p. 5, p. 7, p. 9-10, p. 12, p. 18, p. 20-22, p. 27, p. 31-33, p. 37, p. 39-40, p. 42, p. 47, p. 50, p. 52-55, p. 59, p. 65-67, p. 147, p. 166-170, 115, 359, 848; – baanrotsen, p. 5, p. 24, p. 33, p. 52-53; – bastaarden, 7, 16, 84, 250, 381, 460, 472, 524; – clerus, p. 6, p. 9, p. 21; – derde stand, p. 6, p. 9, p. 23, p. 28, p. 40, p. 43, p. 59, p. 61, p. 64, p. 67; – drossaard, p. 170, 16, 44, 102, 132, 250, 367, 466, 467, 573, 574, 674, 709; – edelen, p. 19, p. 33, p. 36, p. 53, p. 69-70, p. 138, 685, 774; – erfkamerling, 8; – grootwoudmeester, 748; – hertog, p. 40, p. 62, p. 166-167, 267, 275, 284, 360, 361, zie ANTOON VAN BOUR-

GONDIË, FILIPS DE GOEDE, FILIPS DE SCHONE, FILIPS VAN SINT-POL, HENDRIK I, HENDRIK II, JAN I, JAN III, JAN IV, KAREL DE STOUTE, KAREL V, MAXIMILIAAN VAN OOSTENRIJK; – hertogdom, p. 6, p. 9-10, p. 12, p. 15, p. 22, p. 30, p. 32-33, p. 37-39, p. 46, p. 48, p. 69-70, p. 133; – hertogin, zie JOHANNA, MARIA VAN BOURGONDIË; – hof, p. 20, 16; – hofmaarschalk, 423; – hofmeester, 47, 72, 83, 120, 246, 250, 367, 368; – hoofdmeierij, p. 9; – huis, 16; – kamerling, 379, 849; – kanselarij, p. 10, p. 69, p. 133, p. 138, p. 147, p. 172, p. 174; – kanselier, p. 29-30, p. 32, p. 35, 677, 689, 817, 851; – kapitein-generaal, 360; – leen, 442; – ondertresorier, 267; – ontvanger-generaal, p. 60, 80, 95, 220, 281, 372, 574; – opperjachtmeester, 16, 87, 748, 673; – prelaten, p. 5, p. 14, p. 22, p. 24, p. 33, p. 43-44, p. 47; – Raad, p. 5, p. 22, p. 32-33, 360, 385, 388, 399, 663, 679, 685, 748; – raadsheer, p. 44, 80, 95, 115, 116, 117, 120, 122, 194, 132, 220, 229, 242, 243, 246, 250, 251, 267, 281, 284, 357, 360, 361, 362, 363, 364, 366, 367, 379, 423, 441, 467, 577, 679, 748, 849; – raadsheer-kamerheer, 117, 360; – Rekenkamer, p. 22, p. 33, 178, 186, 281, 826; – regentschapsraad, p. 26, 44, 47, 229, 245, 577; – ridderschap, p. 5-6, p. 24, p. 36-37, p. 49; – Staten, *drie staten*, *drie staten van Brabant*, *drij staten des hertochdoms van Brabant*, *drye staten ons lants van Brabant*, *staten ons lants avn Brabant*, *trois estas du pays de Brabant*, p. 5-7, p. 12, p. 18, p. 20-22, p. 38, p. 42-43, p. 47, p. 53, p. 60, p. 65, p. 67, p. 69, p. 133, p. 138, p. 147, p. 166-173, 16, 29, 48, 49, 69, 72, 95, 103, 117, 124, 194, 243, 372, 470, 684, 685, 774, 817, 872; – standaard, 48; – steden, p. 6, p. 19, p. 24, p. 33, p. 35-36, p. 65-66, p. 68, p. 138, p. 147, p. 169, p. 172; – successieoorlog, p. 18; – tresorier, 48;

- tweede stand, p. 10, p. 23, p. 28, p. 30, p. 32, p. 39-40, p. 43, p. 48-49, p. 55-60, p. 66; – vier hoofdsteden, p. 19, p. 33, p. 36, p. 41, p. 59, p. 62, p. 65, p. 67; – vrijheden, p. 65, p. 169, p. 172; – warandemeester, 288; – woudmeester, 743
- BRABANT (Aleid van), 5
- BRABANT (Antoon van), *Anthonis bastert van Brabant, de here van Cruybeke*, ridder, heer van Vaarlaareike, Hemiksem, Meerbeke en Kruibeke, p. 35, **731, 737**
- BRABANT (Filips van), heer van Krui-beke, 737
- BRABANT (Godfried van), broer van de hertog, 5
- BRABANT (Godfried van), knaap, **512**
Brabantia, zie Brabant
Brachen Eyghen, zie EIGENBRAKEL
Bracheneyken, zie EIGENBRAKEL
Braehenyken, zie EIGENBRAKEL
- BRAINE-L'ALLEUD, zie EIGENBRAKEL
- BRAINE-LE-CHÂTEAU, zie KASTEEL-BRAKEL
- Brainen Lalluer*, zie BRAINE-L'ALLEUD
Brain Laleu, zie BRAINE-L'ALLEUD
- BRANT (Jan), *Joannes Brant*, knaap, heer van Aiseau, **483**
- BRANT (Jan), ridder, heer van Aiseau, 483
- BRAYS (Jan van), vader, 507
- BRAYS (Jan van), zoon, 507
- BRECHT, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – heer, zie BORSSELE (Frank van), CULEMBORG (Jasper van), CUIJK (Jan IV van), WEZEMAAL (Jan II van)
- BRECHT (Godevaart van), *Godefridus van Brecht*, knaap, **340, 341**
- BRECHT (Jan van), 341
- BRECHT (Jan van), 340, 341
- BRECHT (Jan van), *Joannes van Brecht*, knaap, 340, **341**
- BREDA, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Breda, p. 30, p. 35; – baanderij, p. 13, p. 26-27, 362; – heer, p. 33, p. 49, p. 50, p. 61, 365, 389, zie NASSAU (Engelbert I van), NASSAU (Engelbert II van), NASSAU (Jan IV), POLANEN (Jan II van), POLANEN (Jan III van); – heerlijkheid, p. 50-51; – schepen, 252; – stad, p. 61, **435, 626, 778**; – vrouwe, zie POLANEN (Johanna van)
- BREDERODE (Walravina van), 707
- Breeda*, zie BREDA
- BREEM (Peter), abt van Sint-Michiel, **355**
- BRIEN (Jan), zie KRAAINEM (Jan Brien van)
- BRIENNE, F., dept. Saône-et-Loire, arr. Louhans, – graaf, zie LUXEMBURG (Peter I van),
- BRIMEU (Adriaan van), jonker, graaf van Megen, heer van Wezemaal, 802
- BRIMEU (Adriana van), 873
- BRIMEU (Guy van), graaf van Megen, heer van Wezemaal, 802
- BROECHOVEN (Arend van), 342
- BROECHOVEN (Elisabeth van), 90
- BROECHOVEN (Willem van), *Willelmus van Brouchoven*, knaap, p. 13, **296**
- BROECHOVEN BACSZOON (Willem van), *Willelmus van Broichoven Bacssoene*, knaap, p. 13, **342**
- Broichoven Bacssoene*, zie BROECHOVEN BACSZOON (WILLEM VAN)
- Brouchoven*, zie BROECHOVEN (Willem van)
- BRUCHEM, Nl., prov. Gelderland, gem. Zaltbommel, 389
- Bruessel*, zie BRUSSEL
- Bruessele*, zie BRUSSEL
- BRUGGE, B., prov. West-Vlaanderen, arr. Brugge, p. 28, 762
- BRUGGE (Johanna van), 806
- BRUGGE (Lodewijk van), 806
- BRUGGEN (Hendrik van der), *dominus de Heverle*, ridder, heer van Heverlee en (half) Oplinter, **8**
- BRUGGEN (Hendrik van der), *Hendrik de Ponte*, 195
- BRUGGEN (Jan van der), *Joannes van der Bruggen, Johannes de Ponte*, knaap, **195**
- BRUGGEN (Jan van der), 675
- BRUGGEN (Jan van der), *messire Jean du Pont*, ridder, heer van Blaasveld en Ter Bruggen, **675**
- BRUGGEN (Wouter van der), 8

- BRUGGEN (Wouter van der), heer van Heverlee, 8
- BRUGGEN (Wouter van der), *Walterus de Pont*, knaap, **549**
- Bruhese*, zie BRUHEZE
- Bruhesen*, zie BRUHEZE
- BRUHEZE, *Bruhese*, *Bruhesen*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Helmond, – goed, 289
- BRUHEZE (Arend Stamelaar van), 289
- BRUHEZE (Godevaart van), *Godefridus van Bruhese*, knaap, **289**
- BRUHEZE (Jan van), 290
- BRUHEZE (Jan van), *Joannes van Bruhese*, knaap, **290**
- BRUSSEL, *Bruessel*, *Bruessele*, *Bruxelles*, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, p. 10, p. 12, p. 20, p. 22, p. 32, p. 35-36, p. 39, p. 58-59, p. 65, p. 166-170, p. 172-174, 84, 103, 359, 663, 681, 686, 709, 724, 725, 735; – amman, p. 20, 48, 57, 59, 63, 83, 681, 692, 735, 736, 741; – ammanie, *ammannia*, *ammanye*, p. 16-17, p. 19, p. 22, p. 28, p. 35, p. 37, p. 39, p. 41, p. 46, p. 55, p. 57, p. 59, p. 64, p. 76, p. 134, p. 151, 123, 132, 672, 730, 762; – buitenpoorter, p. 59, 336; – burgermeester, 63, 681, 744, 745; – burggraaf, p. 35, 46, 83, 98, 733; – edelen in de ammanie, p. 151; – Grote Markt, 55, 68, 69, 72, 95; – milities, 70, 735; – ontvanger, 65, 91, 99, 101, 109, 372, 681, 691, 744, 745; – poorter, 33, 34, 47, 48, 60, 67, 77, 80, 81, 87, 92, 97, 115, 250, 363, 366, 374, 388, 390, 446, 447, 461, 474, 479, 485, 504, 505, 852; – predikherenklooster, 729; – recollectienkerk, 52; – schepen, p. 12, 33, 50, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 81, 84, 89, 91, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 149, 155, 195, 424, 482, 666, 676, 677, 678, 680, 681, 683, 686, 691, 692, 735, 743, 744, 745, 747; – schepenbrief, 86, 480; – schutters, 73; – stad, p. 19, p. 61-62, **582**, **646**, **749**; – stadhuis, p. 7, p. 42, p. 51-54, p. 69; – stadsarchief, p. 12; – stadsbestuur, p. 20, p. 22, p. 53, 88, 670, 709, 729; – watermolen, 663; – wisselaar, 43
- Bruxelles*, zie BRUSSEL
- Brye*, goed te Baulers, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 480
- Bryspot de Chastre*, zie CHASTRE (Willem van)
- BUDINGEN, B., prov. Vlaams-Brabant, gem. Zoutleeuw, 122; – heer, zie MELDERT (Libert van); – vrouwe, zie RYM ALIAS VAN RASSEGE (Jacoba)
- BUEDELE, zie GOETSENHOVEN ALIAS VAN BUEDELE (Willem van)
- BUNSBEEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Glabbeek, – hof, 201
- Buscho*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- Busco*, zie BOSSCHE (Jan van den)
- Buscoducis*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- Busey*, zie BUZET
- Bussegem*, zie BUIZEGEM
- BUSTIN (Jan), prior van Oignies, **841**
- BUTEN (Boudewijn van), *Balduinus van Buten*, knaap, **400**
- BUTKENS (Christoffel), p. 10-16, p. 19-20, p. 22-23, p. 69
- Butoer*, zie HAVESKERKE ALIAS BUTOIR OF PUTOIR (Gillis van)
- Butoir*, zie HAVESKERKE ALIAS BUTOIR OF PUTOIR (Gillis van)
- Butrie*, zie HAVESKERKE ALIAS BUTOIR OF PUTOIR (Gillis van)
- BUTSEL, *Butsele*, deelgemeente van BOUTERSEM, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 117
- Butsele*, zie BUTSEL
- BUIZEGEM, *Bussegem*, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, gem. Edegem, – huis, 108
- BUYS (Willem), heer van Helmond, 244
- BUYSEGEM (Aleid van), 85
- BUYSEGEM (Jan van), *Joannes de Buyssegem*, knaap, **108**
- BUYSEGEM (Willem van), 108
- BUYSEGEM ALIAS BUYS (Jan van), 108
- BUZET, *Busey*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, gem. Pont-à-Celles,

- 452; – heer, zie MONTENAKEN (Filips van), RÈVES (Allard van), RÈVES (Everard van), RUBEMPRÉ (Karel van), RUBEMPRÉ (Karel van); – vrouwe, zie MONTENAKEN (Maria van)
- CAMBRON, *Cameron*, B., prov. Henegouwen, arr. Aat, gem. Brugelette, cisterciënzerabdij te Cambron-Casteau, p. 44; – abt, zie DIEU (Willem)
- Cameren*, zie TER KAMEREN
- Cameron*, zie CAMBRON
- CAMPEN (Bossart van), ridder, 82
- CAMPERNOELS (Catharina), abdis van Aywières, **859**
- CAMPERNOELS (Jan), abt van Villers, **834**
- Campinia*, zie Kempen
- CANTECROY, *Canticrode*, kasteel bij MORTSEL, 668, 767
- Canticrode*, zie CANTECROY
- Cappellen op den Bosch*, zie KAPELLE-OP-DEN-BOS
- Capellen opten Bosch*, zie KAPELLE-OP-DEN-BOS
- Cappendaille*, zie KAPPENDAL
- CARLEWIJCH (Jan van) *Joannes van Carlewydt*, knaap, **153**
- Carlewydt*, zie CARLEWIJCH (Jan van)
- CARNIÈRES (Jan van), abt van Gembloers, **835**
- CASSAERT (Willem), 65, 101
- CASSAERT (Willem), 101
- CASSAERT ALIAS PLAETMAN (Hendrik), *dominus Henricus Cassaert*, **65**
- CASSAERT ALIAS PLAETMAN (Willem), *Willelmus Cassaert dictus Plaetman*, knaap, **101**
- Casterle*, zie KASTERLEE
- CHAAM, Nl., prov. Noord-Brabant, – goed, 365, 389
- CHABOT (Maria), 694
- Champes seur le Rieu*, zie CHAMPLES bij WAVER
- CHAMPLES bij WAVER, *Champes seur le Rieu*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie HINCKAERT (Jan III); – huis, 141
- CHANTELIEU, te EIGENBRAKEL, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – huis, 748
- Chanteraine*, zie CHANTRAINE
- Chanterayne*, zie CHANTRAINE
- Chantrain*, zie CHANTRAINE
- CHANTRAINE, *Chanteraine*, *Chanterayne*, *Chantrain*, commanderie van de orde van Sint-Jan te Huppaye bij GELDENAKEN, p. 44, p. 47; – meester, zie GALLIOT (Jacques), EMMICHOVEN (Emond van), PARFONTRIEU (Amelis van), PARFONTRIEU (Jan van)
- CHAROLAIS, *Charolois*, F., dept. Saône-et-Loire, p. 21, – graaf, zie KAREL DE STOUTE
- Charolois*, zie CHAROLAIS
- CHASTEAL (Jossin du), knaap, **554**
- CHASTEL DE HUPPAYE (Jacquemin du), *Jacquemin du Chastel de Hupaing*, knaap, **536**
- CHASTRE, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 507; – bos, 95, 379; – goed, 504; – toren, 507
- CHASTRE (Dirk van), *Theodoricus de Chastre*, knaap, **504**, 505, 506
- CHASTRE (Hendrik van), *Henricus frater ejus*, knaap, 504, 505, **506**
- CHASTRE (Marie van), 507
- CHASTRE (Raas van), *Raso de Chastre*, knaap, **507**
- CHASTRE (Willem van), *Guillelmus frater ejus*, knaap, 504, **505**, 506
- CHASTRE (Willem van), *Guillaume Bryspot de Chastre*, ridder, 504, 505
- CHASTRE DIT DE CORBAIS (Jan van), 504
- CHÂTELLERAULT, F., dept. Vienne, arr. Châtellerault, p. 53, 5
- CHAUMONT, zie ook BARE VAN CHAUMONT
- CHAUMONT (Jacob van), *dominus Jacobus de Chaumont*, *messire Jacques de le Bare*, ridder, heer van Bomelette, **468**
- CHAUMONT (Jan van), *dominus Joannes de Chaumont*, ridder, **463**
- Chievre*, zie CHIÈVRES

- CHIEVRES, *Chievre*, B., prov. Henegouwen, arr. Aat, p. 33
- CHINY, *Cliny*, B., prov. Luxemburg, arr. Virton, – heer, **660**
- Clapscheete*, zie Klapscheut
- Cleutinck*, zie CLUTINCK
- Cleve*, zie KLEEF
- Cleve, lant van*, zie MECHELEN, LAND VAN
- Cleynjanssoene*, zie KLEINEJANSZOOM (Klaas)
- CLIEVER (Gillis den), 23
- Cliny*, zie CHINY
- CLOCKER (Peter de), *Petrus de Clocker*, knaap, **182**
- CLOET (Gerard), *Gerardus Cloet*, knaap, **162**
- CLOETS (Catharina), 65
- CLUNY (orde van), benedictijnse kloosterorde, – monnik, 864
- CLUTINCK (Catharina), 68
- CLUTINCK (Frank), 93
- CLUTINCK (Frank), *Franco Clutinck*, knaap, **93**
- CLUTINCK (Jacob), 93
- CLUTINCK (Jan), 464, 486, 504
- CLUTINCK (Jan), *Joannes Cleutinck*, knaap, **155**
- CLUTINCK (Lambert), *Lambertus Cleutinck*, knaap, **145**
- CLUTINCK WILLEMSZ. (Jan), 155
- COCK VAN BRUCHEM, Diericke de, 389
- Coekelberge*, zie KOEKELBERG en HEETVELDE (Willem van den)
- COELGENSSOEN (Barbara), 772
- COELS (Elisabeth), 90
- Colem*, zie COOLHEM
- COLIBRANT (Floris), 405
- COLIBRANT (Jan), 406
- COLIBRANT (Jan), *Joannes Colibrant*, knaap, 401, **406**
- COLIBRANT (Willem), *Willelmus Colibrant*, knaap, **405**
- COLLAY (Hendrik), 96
- COLLAY (Imbrecht), 96
- COLLAY (Willem), *Willelmus Collay*, knaap, **96**
- Colle*, – molen, 284
- COLMER (Gillis van), *Egidius van Colmer*, knaap, **224**
- COLMER (Jan van), *Joannes van Colmer*, knaap, **224**
- Comptich*, zie KUMTICH
- CONINC (Arnoud IV), ridder, 424
- CONINC (Arnoud VI), 51, 676
- CONINC (Elisabeth), 676
- CONINC (Gijsbert), *Gislebertus de Coninck*, knaap, 110, **424**
- CONINC (Jan), 110
- CONINC (Jan), *Jean le Roy, Joannes de Coninck*, knaap, **110**, 424
- Coninck*, zie CONINC
- CONVERSANO, It., reg. Puglia, prov. Bari, – graaf, zie LUXEMBURG (Peter I van)
- COOLHEM, *Colem*, bij PUURS, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, – heer van, zie OYENBRUGGE ALIAS VAN COOLHEM (Hendrik van)
- COPTITE (Ide), jonkvrouw, 262
- COPTITE (Jacob), p. 15, 262
- COPTITE WILLEMSZOOM (Jacob), *Jacobus Coptite filius Willelmi*, knaap, **262**
- CORBIE, F., dept. Somme, arr. Amiens, – benedictijnerabdij, p. 45
- CORROY-LE-CHÂTEAU, *Courroit*, B., prov. Namen, arr. Namen, – heer, zie NASSAU (Engelbert I van), NASSAU (Engelbert II van), NASSAU (Jan IV van); – land, 360; – vrouwe, zie SPAENHEM (Elisabeth van)
- Cortelke*, zie KORTRIJK-DUTSEL
- CORTENBACH, Nl., prov. Limburg, gem. Voerendaal, – heer, zie CORTENBACH (Iwein van)
- CORTENBACH (Gosewijn van), p. 44
- CORTENBACH (Iwein van), landcommandeur van Alden Biezen, p. 44
- CORTENBACH (Iwein van), *Ywain Cortenbach*, knaap, heer van Cortenbach, Keerbergen, Opvelp, Kortrijk-Dutsel, Nieuwe Horst, 710, **803**
- CORTENBACH (Jan van), 803
- CORTENBACH (Maria van), 25
- Cortenberge*, zie KORTENBERG
- CORTIL-WODON, B., prov. Namen, arr. Namen, 439
- CORSWORM (Arend van), 157

- CORSWORM (Liesbeth van), jonkvrouw, 157
- COTEREAU (Adolf), heer van Petit-Leez, 741
- COTEREAU (Filips), heer van Petit-Leez, 741
- COTEREAU (Jan), *heer Jan van Cotte-reau, here tot Assche*, ridder, heer van Puisieux, Relegem, Diepensteyn, Petit-Leez, Rumsdorp en Asse, 733, **741**
- COTEREAU (Robrecht), heer van Relegem, 741
- Cottereau*, zie COTEREAU (Jan)
- COUCY (Johanna van), vrouwe van Rumst, p. 27, 45
- COUDENBERG (Hugo van), 69
- COUDENBERG (Jan van), *dominus Jo-annes van Coudenberge*, ridder, **69**
- COUDERBORCH (Barbara van der), vrouwe van (half) Oplinter, 826
- COUDERBORCH (Jan van der), 149
- COUDERBORCH (Rijflaart van der), heer van (half) Oplinter, 826
- COUDERBORCH (Simon I van der), ridder, heer van (half) Oplinter, 149
- COUDERBORCH (Simon II van der), *Simon van der Couderborg, dominus d'Oplinter*, jonker, knaap, heer van (half) Oplinter, **149**
- COUDERBORCH (Simon III van der), heer van (half) Oplinter, 149, 826
- COUDERBORCH (Simon IV van der), 149
- Courroit*, zie CORROY-LE-CHÂTEAU
- Courtis*, zie CORTIL-WODON
- COUTURE-SAINT-GERMAIN, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Lasne, – klooster, zie AYWIÈRES
- COUWENSTEYN, bij LILLO, – hof, 110, 424
- Craendonc*, zie CRANENDONCK
- Craendonck*, zie CRANENDONCK
- Craenendonck*, zie CRANENDONCK
- CRAENHALS (Hendrik), 79
- CRAENHALS (Hendrik), *dominus Hen-ricus Craenhals*, ridder, **79**
- CRAMEWIJC (Jan van), 473, 511, 524, 535
- CRANENDONCK, *Craendonc*, *Craendonck*, *Craenendonck*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Cra-nendonck, – heer, p. 49, zie AB-COUDE (Jacob van), CRANENDONCK (Jan van), EGMOND (Frederik van), GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Jan II van), HORN (Jacob I van), HORN (Jacob II van), MILBERG (Willem van), SCHOONVORST (Jan II van); – heerlijkheid, p. 51; – kasteel, 242, 604; – vrouwe, zie MILBERG (Eli-sabeth van), SCHOONVORST (Maria van)
- CRANENDONCK (Jan van), heer van Cranendonck, 283, 322
- Crayenhem*, zie KRAAINEM (Arnoud van)
- CRAUWELS (Arnold), *Arnoldus Crau-wels*, knaap, **219**
- Crehein*, zie CREHEN
- CREHEN, *Crehein*, *Creheyn*, B., prov. Luik, arr. Borgworm, 542
- Creheyn*, zie CREHEN
- Crestmont*, bij OTTIGNIES?, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 493
- CROIX (Renier de le), *Reinerus de le Croix*, knaap, **557**
- Croy*, zie CROÏ
- CROÏ (Antoon van), heer van Aar-schot, Bierbeek en Heverlee, 704
- CROÏ (Catharina van), p. 166
- CROÏ (Filips van), *de heere van Croy*, heer van Aarschot, Bierbeek en Heverlee, p. 53, **704**
- CROÏ (Jan van), *heer Janne heere van Croy*, ridder, 5
- CROÏ (Willem van), heer van Aar-schot, Bierbeek en Heverlee, 704
- Crueckembourg*, zie KRUICKENBURG
- CRUEKIN (Werijs), p. 16
- Cruybeke*, zie KRUIBEKE
- CUIJK, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Cuijk, – heer, zie CUIJK (Jan IV van), CUIJK (Wenemar van), WILLEM I VAN GELRE; – heerlijkheid, p. 51; – land, 363
- CUIJK (Hendrik van), 75, 88, 363, 367
- CUIJK (Jan IV van), *de heere van Hoochstraten*, *dominus de Hoochstraeten*, baanrots, heer van Cuijk, Hoogstraten, Zaventem, Sterrebeek, Brecht (helft), Wern-

- hout (deel van Zundert), Nieuw-kuijk, Rijkhevorsel en Wortel, 75, **363**, 426, **620**, 762
- CUIJK (Johanna van), 363
- CUIJK (Wenemar van), heer van Cuijk, 363
- CUIJK WEEMAERDOCHTER (Elisabeth van), 762
- CULEMBORG (Gerrit II van), 761
- CULEMBORG (Jasper van), *de here van Hoichstraten*, heer van Hoogstraten, Evere, Brecht (helft), Wernhout (deel van Zundert), Rijkhevorsel en Wortel, p. 36, **761**
- Cuyst, zie KUYST
- CYPRUS, 23
- Daelhem*, zie DALEM
- DAELHEM, te ATTENRODE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Glabbeek, – goed, 150
- DAERACHTER, – leengoed te VILVOORDE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 381
- 382, 668
- DALEM (Elsbeen van), *dame Elsen*, *dame de Venloen*, vrouwe, vrouwe van Loon op Zand, 347
- DALEM (Hendrik van), 822
- DALEM (Jan van), *Joannes van Daelhem*, knaap, **150**
- DALEM (Jan van), 150
- DALHEM, B., prov. Luik, arr. Luik, – slotvoogd, 360
- DAUPHINÉ, graafschap, p. 8
- DAVEL (Godfried I van), heer van Gentinnes, 469, 664
- DAVEL (Maria van), 858
- DAVEL (Werner van), heer van Bornival, 446
- DAVEL (Werner II van), *le seigneur de Linstnel*, ridder, heer van Linsmeel en Gentinnes, **664**
- DEELBROEC (Gillis van), 12
- DEELBROEC (Willem van), *Willelmus van Deilbroick*, ridder, **12**
- DEELBROEC (Willem van), *Willem van Deelbroec*, ridder, 12
- Deilbroick*, zie DEELBROEC
- Delf*, zie DILFT
- Delft*, zie DILFT
- Den Bosch*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- DENDERMONDE, LAND VAN, B., voorm. heerlijkheid tussen de Schelde en Dender, prov. Oost-Vlaanderen, arr. Dendermonde, – grootbaljuw, 741
- DEN HAAG, NL., prov. Zuid-Holland, p. 10, p. 27, p. 69, p. 169-171
- DEN MOST, bij OIRSCHOT, – goed, 330
- DEURNE, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 95
- DEURNE, *Doern*, *Doerne*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Deurne, – gerecht, 286; – heerlijkheid, 286; – heer, zie BOETZELAAR (Rutger van); DEURNE (Jan van), DEURNE (Godevaart van), DEURNE WILLEMSZOOM (Godevaart van), MOL (Iwein de), TAYE (Hendrik II); – huis, 286
- DEURNE (Everard van), 286
- DEURNE (Gerard van), *heere Gheert van Doerne*, ridder, 286
- DEURNE (Jan van), heer van Deurne, 286
- DEURNE (Willem van), *Willem van Doerne*, zie SOMPEKE (Willem van)
- DEURNE ALIAS VAN SOMPEKE (Odilia van), 770
- DEURNE EVERARDSZOOM (Godevaart van), 286
- DEURNE HEER GERARDSZOOM (Willem van), *Willeme heere Gheertis soene van Doerne*, heer van Deurne, 286, 287
- DEURNE WILLEMSZOOM (Arnold van), *Arnoldus van Doerne*, knaap, **287**
- DEURNE WILLEMSZOOM (Godevaart van), *Godefridus van Doerne filius Willelmi*, knaap, heer van Deurne, **286**, 287
- DHAUN, zie HOCHSTETTEN-DHAUN
- DHAUN (Jacob V van), *de greve van Salmene*, jonker, wild- en rijngraaf tot Dhaun-Kyrburg, heer van Rot-selaar, p. 36, **703**
- DHUY, *Duys*, B., prov. Namen, arr. Namen, – toren, 459
- DICBIER (Hendrik), *Henricus Dickbier*, knaap, heer van Mierlo, 66, 275, **284**
- DICBIER (Jan), 275, 284

- DICBIER (Jan II), graaf van Megen, heer van Mierlo, 714, 802
- DICBIER (Jan III), *de here van Merle*, heer Jan van Mierle, ridder, heer van Mierlo, **714, 801**
- DICBIER GODEVAARTSZOON (Hendrik), *Henricus Dickbier filius Godefridi*, knaap, **261**
- DICBIER VAN MIERLO (Hendrik), *Heinric van Mierle*, *Heinricx soen*, heer van Mierlo, 275, 284, 714
- DICBIER VAN MIERLO (Jan), heer van Megen, 275, 284
- DICBIER (Willem), 261
- Dickbier*, zie DICBIER (Hendrik)
- DIEDEGEM (Jan van), 61
- DIEDEGEM (Jan van), ridder, 24, 61
- DIEDEN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, – heerlijkheid, 359; – heer, zie ARKEL (Jan van)
- DIELEGEM, *Dieleghem*, *Dielgem*, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, norbertijnerabdij te Jette, p. 44; – abt, zie PIQUOT (Roland), WOLF (Giselbert de)
- Dieleghem*, zie DIELEGEM
- Dielgem*, zie DIELEGEM
- DIEPENBEEK, *Diepenbeke*, *Dyepenbeke*, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, – heer, zie GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Jan II van), HORN (Hendrik II van), HORN (Jan van), MERODE (Jan IV van), MONTJARDIN (Boudewijn van), SCHOONVORST (Jan I van); – huis, 604; – vrouwe, zie HORN (Aleid van), ROCHEFORT (Johanna van), SCHOONVORST (Maria van)
- Diepenbeke*, zie DIEPENBEEK
- DIEPENSTEYN, *Dyepensteyn*, kasteel te STEENHUFFEL, 67, 733; – heer, zie BOUCHOUT (Daniël van), BOUCHOUT (Gillis van), COTEREAU (Jan), MARK (Everard III van der), MARK (Everard IV van der), Rotseelaar (Jan V)
- DIEST, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 115, 708; – heer, p. 33, 459, zie DIEST (Hendrik van), DIEST (Thomas II van), GERARD VAN GULIK-BERG, WILLEM VAN GULIK-BERG, NASSAU (Engelbert II van); – heerlijkheid, p. 30, p. 51; – stad, p. 61, **237, 599, 716**; – tol, 115; – vrouwe, zie NASSAU (Elisabeth van)
- DIEST (Arnoud van), *dominus Arnoldus de Diest*, ridder, **118, 119**
- DIEST (Elisabeth van), 667
- DIEST (Hendrik van), heer van Diest, 7, 115, 118, 119, 120, 126, 130, 135
- DIEST (Hendrik van), *dominus Henricus van Diest*, ridder, heer van Rivieren en Stalle, **120, 250**
- DIEST (Jan van), 116
- DIEST (Jan van), *Joannes filius de Diest*, baanrots, 115, **116**
- DIEST (Jan van), *dominus Joannes van Diest*, ridder, **119**
- DIEST (Johanna van), vrouwe van Hoeleden, Lummen en Meerhout, 115
- DIEST (Maria van), 7
- DIEST (Thomas I van), 118
- DIEST (Thomas II van), *de heere van Diest ende van Sichem*, baanrots, heer van Diest, Zichem, Hoeleden, Lummen en Meerhout, **115, 116, 119, 594, 709**
- DIEU (Willem), abt van Cambron, **839**
- DIEZ, D., L. Rheinland-Pfalz, kr. Rhein-Lahn-Kreis, – graaf, zie NASSAU (Jan IV van)
- DIJON, F., dept. Côte-d'Or, arr. Dijon, p. 21
- DILFT (Gertruid van der), 374
- DILFT (Godevaart I van der), heer van Borgvliet, 374
- DILFT (Godevaart II van der), heer van Borgvliet, 374, 380
- DILFT (Godevaart III van der), *dominus Godefridus van der Dilft dominus de Borchvliet*, *messire Godefrou de le Delf*, ridder, heer van Borgvliet, **374, 380**
- DILFT (Jan van der), *Jehan de le Delf*, knaap, 374
- DILFT (Jan II van der), heer van Borgvliet, 673
- DILFT (Peter van der), *messire Pierre de le Delft*, ridder, 374
- DILFT (Walraven van der), 762

- DILLENBURG, D., L. Hessen, kr. Lahn-Dill-Kreis, – graaf, zie NASSAU (Jan IV van)
- DINANT, B., prov. Luik, arr. Dinant, 710
- Dinter*, zie DINTHER
- DINTHER, *Dinter*, *Dynter*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Bernheze, – heerlijkheid, 247; – heer, zie AA (Willem van der), LEK (Hendrik van de)
- DINTHER (Ambrosius van), meester, 826
- DINTHER (Emond van), *Dynter*, p. 63, p. 169, p. 171
- DINTHER (Jan van), *Jan van Dinter*, **826**
- DINTHER (Rudolf van), *Rudolphus van Dinter*, knaap, **299**
- DINTHER SPIERINKSZOON (Dirk van), *Theodoricus van Dinter Spirincxsoen*, knaap, **298**
- DION (Filips van), *Philippus de Dyon*, knaap, heer van Dion-le-Val, **497**
- DION (Gillis van), 497
- DION (Maria van), jonkvrouw, 497
- DION-LE-MONT, *Dyon a Mont*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 486
- DION-LE-VAL, *Dyon*, *Dyon le Vaul*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – goed, 486; – heer, zie DION (Filips van); – land, 497; – stad, 497
- Doern*, zie DEURNE
- Doerne*, zie DEURNE
- DOERNE (Hendrik van), 802
- Dohain*, zie OHAIN
- DONCK (Dirk van der), 272
- DONCK (Gozewijn Moedel van der), *Moedel van den Donck*, knaap, **280**
- DONCK (Jan van der), *Joannes van der Donck*, jonker, knaap, **309**
- DONCK (Jan van der), ridder, 309
- DONGELBERG, *Dongelbert*, *Donglebert*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie DONGELBERG (Jan van), DONGELBERG (Lodewijk van); – heerlijkheid, p. 51
- DONGELBERG (Jan van), *dominus de Donglebert*, ridder, heer van Dongelberg, Bomelette en Seraing-le-Château, **470**, 472, 522, 523
- DONGELBERG (Jan van), *dominus Joannes de Donglebert dominus de Lonchamp*, ridder, heer van Longchamps, **472**
- DONGELBERG (Lodewijk van), *messire Louwes, fils messire Jehan Mouwe*, ridder, heer van Dongelberg, 470
- DONGELBERG (N.N.), *de here van Longsomp*, heer van Longchamp, 472
- DONGELBERG (Peter van), *Petrus de Donglebert, Pierrart de Dongelbert*, knaap, heer van Bomelette, 470, **522**, 523
- DONGELBERG (Raas van), heer van Longchamp, 661
- DONGELBERG (Wouter van), *Walterus de Donglebert*, knaap, 470, 522, **523**
- Dongelbert*, zie DONGELBERG
- Donglebert*, zie DONGELBERG
- DORDRECHT (Elisabeth van), 273
- DORDRECHT (Hadewich van), 273
- DORDRECHT (Jan van), *Joannes van Dordrecht*, knaap, **273**
- DORMAAL, *Dormale*, *Neder Dormale*, B. prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Zoutleeuw, 14, 161, 821; – burggraafschap, 14, 826; – huis, 173; – vrijheid, p. 63, **601**, **833**
- DORMAAL (Gerard van), *Gheert van Dormaele Janssoen*, p. 19, 173
- DORMAAL (Jan van), *Joannes van Dormaele*, knaap, p. 19, **173**
- DORMAAL (Otto van), abt van Villers, **440**, **631**
- Dormale*, zie DORMAAL
- DREISCHOR, Nl., prov. Zeeland, gem. Schouwen-Duiveland, – heer, zie KLEEF (Adolf van)
- DRONGELN, (Jan van), 249
- DRUNEN, *Druynen*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Heusden, 51; – heer, zie HAASTRECHT (Dirk van), HAASTRECHT (Paul van), HAASTRECHT (Willem van); – tiende, 256
- Druynen*, zie DRUNEN
- DUFFEL, *Duffle*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Mechelen, 764,

- 824; – heer, zie HORN (Dirk van), HORN (Hendrik II van), HORN (Jan van); – heerlijkheid, p. 51, 667; – land, 667; – voogdij, 672
- DUFFEL (Beatrix van), 381
- DUFFEL (Elisabeth van), 375
- DUFFEL (Willem van), *dominus Willelmus van Duffle*, ridder, **370**
- DUFFEL ALIAS BERTHOUT (Wouter van), 370
- Duffle*, zie DUFFEL
- DUISBURG, *Duysborch*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – vrijheid, p. 63, **587, 752**
- Dumo*, zie HEYDEN (Pieter van der)
- DURAS, B., deelgemeente van Sint-Truiden, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, – heer, 8
- DURAS (Willem van), ridder, 167
- DURAS (Willem van), *Willelmus van Duras*, knaap, **167**
- DUSSEN (Jan van der), p. 20
- Duys*, zie DHUY
- Duysborch*, zie DUISBURG
- Duyt*, te UKKEL, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, – cijns, 679
- DUURSTEDEN, NL., prov. Utrecht, gem. Wijk bij Duurstede, kasteel, – heer, zie ABCOUDE (Jacob van), ABCOUDE (Willem van), BOURGONDIË (Antoon de grote bastaard van),
- Dwalslant*, zie WAALS-BRABANT
- Dwoudehoff*, bij LINKEBEEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – hof, 677
- Dyepenbeke*, zie DIEPENBEEK
- Dyest*, zie DIEST
- Dyepensteyn*, zie Diepensteyn
- Dynter*, zie DINTHER
- Dyon*, zie DION (Filips van) en DION-LE-VAL
- Dyon a Mont*, zie DION-LE-MONT
- Dyon le Vaul*, zie DION-LE-VAL
- ÉCAUSINNES (ALEMAN D'), *dominus Almannus d'Escausines*, heer *Aelman van Schausines*, ridder, **449**
- ÉCAUSINNES (ALEMAN D'), *escuyer Aelman d'Escaussines*, knaap, 449
- ECKART, *Eeckart*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Eindhoven, – hof, 336
- ÉCLUSE, L', zie SLUIZEN
- EDELENAMPT (Odilia van), 713
- EDINGEN, B., prov. Henegouwen, arr. Zinnik, 442; – heer, p. 23, p. 61, 679, zie EDINGEN (Lodewijk van), KLEEF (Filips van), LUXEBURG (Peter I van), LUXEBURG (Peter II van); – vrouwe, zie LUXEBURG (Françoise van); – heerlijkheid, p. 51; – land, 442, 730
- EDINGEN (Elisabeth van), 664
- EDINGEN (Engelbert I van), heer van Scailmont en Fauquez, 450
- EDINGEN (Engelbert II van), *dominus Engelbertus de Engien*, *dominus de Rameru, la Folie, Tubise etc.*, ridder, heer van Ramerupt, La Folle, Tubize, Seneffe, Scailmont en Fauquez, **450**
- EDINGEN (Engelbert III van), heer van Fauquez, 450
- EDINGEN (Helena van), 681
- EDINGEN (Isabella van), dochter van Colard, 679
- EDINGEN (Isabella van), dochter van Jan, 682
- EDINGEN (Jacob van), *dominus de Fagneulles, monsigneur de Fagnoelles*, ridder, heer van Fagnolle en Eigenbrakel, 84, **458**
- EDINGEN (Jan van), heer van Kestergat, 664, 681, 682, 736
- EDINGEN (Lodewijk van), *de here van Kestergate*, heer van Kestergat, **736**
- EDINGEN (Lodewijk van), heer van Edingen, 442
- EDINGEN (Lodewijk van), *messire Loys d'Enghien*, heer van Scailmont, 450
- EDINGEN (Margaretha van), dochter van Jacob, 84
- EDINGEN (Margaretha van), dochter van Lodewijk, 442
- EDINGEN (Simon van), heer van Fagnolle, 458
- Eeckart*, zie ECKART
- ECKHOVEN (Arnold van), 365
- Eelwijt*, zie ELEWIJT

- EERBEEK (Brunsten van), *Brunsten van Herbeke*, knaap, **319**
- EERKEN, ARCHENNES, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Gra-ven, – klooster, zie FLORIVAL
- EERSEL, *Heersele, Ierssel*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Eersel, 329, – heer, zie BOXTEL (Geert van); – land, 249; – vrijheid, p. 63-64, **795**
- EESWINCKEL (Wouter van), proost van Gempe, **702**
- EETHEN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Aalburg, – huis, 314
- EGgevoord, goed tussen ETTERBEEK en ELSENE, 112
- EGGLOY (Heilwig), 82
- EGGLOY (Margaretha), 446
- EGGLOY (Reinier III), 82
- EGGLOY (Reinier IV), 56
- EGGLOY (Wouter), 56, 446
- EGGLOY (Wouter), *dominus Walterus Eggloy*, ridder, **56**
- EGMOND, Nl., prov. Noord-Holland, gem. Bergen, – familie, 573
- EGMOND (Arnold van), zie ARNOLD VAN EGMOND
- EGMOND (Frederik van), heer van IJsselstein, Cranendonck en Eindhoven, 806
- EIGENBRAKEL, BRAINE-L'ALLEUD, *Bracheneyken, Brachen Eyghen, Braechenyken, Brainen Lalluer, Brain Laleu*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 68, 72, 76, 683; – heer, zie EDINGEN (Jacob van), WITTEM (Hendrik I van), WITTEM (Hendrik II van), WITTEM (Hendrik III van); – vrijheid, **563, 640, 846**; – vrouwe, zie FAGNOLLE (Johanna van),
- EINDHOUT, *Ynthout*, bij TILBURG, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Tilburg, – goed, 339
- EINDHOVEN, *Eyndoven, Eyndhoven*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Eindhoven, 242, 312, 328, 604; – goed, 314, 336; – heer, 43, zie AB-OUDE (Jacob van), EGMOND (Frederik van), HORN (Jacob I van), HORN (Jacob II van), MILBERG (Willem van); – stad, p. 61-62, **791**; – tol, 314; – vrijheid, p. 63-64, **350, 607**; – vrouwe, SCHOONVORST (Maria van)
- EINDHOVEN (Jan van), 282
- EINDHOVEN (Willem van), 282
- EKEREN, B., prov. Antwerpen, gem. Antwerpen, – heer, zie STRIJEN (Arnoud van)
- ELDEREN, B., prov. Luik, arr. Borgworm, – heer, zie HAMAL (Arnoud van)
- ELDEREN (Johanna van), jonkvrouw, 229
- ELDEREN (Willem van), ridder, 229
- Eldre van Bossuyt*, zie BOSSUT (Jan van)
- ELEWIJT, *Eelwijt*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie BERNAGE (Jan II van), BERNAGE (Jan III van), WAVER (Jan van)
- ELISABETH VAN GÖRLITZ, hertogin van Luxemburg, 360
- ELSEMENEN (Wouter van den), *Walterus van den Elsemenen*, knaap, **204**
- ELSENE, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, 725
- ELSOO, Nl., prov. Limburg, – heer, zie GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Jan II van); – vrouwe, zie SCHOONVORST (Maria van)
- ELST (Filips van der), 385, 388, 399
- ELST (Filips van der), 385, 388, 399
- ELST (Gerard van der), ridder, 372, 373, 385, 388, 399
- ELST (Jan van der), *dominus Joannes van der Elst*, ridder, **372**, 373, 385, 388, 399
- ELST (Hendrik van der), *Henricus van der Elst*, knaap, **230**
- ELST (Klaas van der), *Nicolaus van der Elst*, knaap, heer van Rijkervorsel en Wortel, **426**
- ELST (Reinier van der), *dominus Reynerus van der Elst*, ridder, 372, **373**, 385, 388, 399
- ELST (Thomas van der), heer van Rijkervorsel en Wortel, 426, 762
- Emelen*, B. voorm. parochie in het markgraafschap Antwerpen, 401

- EMMICHOVEN (Emond van), meester van Chantraine, 706
- EMMICHOVEN (Frederik van), *Frederick van Emmichoven*, 828, **829**
- EMMICHOVEN (Jan van), 828, 829
- EMMICHOVEN (Jan van), *Jan van Emmyckhoven*, **828**, 829
- Emmyckhoven*, zie EMMICHOVEN (Jan van)
- EMPEL, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. 's-Hertogenbosch, onderdeel van voormalige heerlijkheid Empel en Meerwijk, 66; – heer, zie GENT (Willem van); – tiende, 284
- ENGELN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. 's-Hertogenbosch, – heer, zie STRIJEN (Gerrit van)
- ENGHIEN, zie EDINGEN
- Erenberge*, zie ARENBERG
- ERPE (Catharina van), 75
- ERPE (Gerlach Knede Hendrikszoon van), *Gerlacus Knede Henriccx soen van Erpe*, knaap, **304**
- ERPE (Gerlach Lucaszoon van), *Gerlacus Lucas soen*, **294**
- ERPE (Hendrik van), *Henricus de Herpe*, knaap, **305**
- ERPE (Lodewijk van), prior van Sint-Geertrui, 3
- ERPE (Lucas van), zie PONSENDAAL (Lucas van)
- ERPE ALIAS VAN PONSENDAAL (Lonijs van), 303
- ERPE GERLACHSZOON (Lucas van), 294, 295
- ERPE LUCASZOON (Lucas van), *Lucas van Erpe Lucas soen*, knaap, **295**
- ERP (Hendrik van), zie ERPE (Hendrik van)
- ERPS, zie ERPS-KWERPS
- ERPS-KWERPS, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 12, 13, 461
- Escausines*, zie ÉCAUSINNES (ALEMAN d')
- Escausinnes*, zie ÉCAUSINNES (ALEMAN d')
- ESCH, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Haaren, – warande, 252
- ESCOMEN (Arnold l'), *Ernoldus l'Escomen*, knaap, **538**
- ESPINOY (Philippe de l'), p. 13, p. 15-17, p. 19, p. 69
- ESTOR (Elisabeth), 828
- ESTOR (Hendrik II), heer van Bijgaarden, 735
- ESTOR (Willem), *Willem Estor*, heer van Bijgaarden, **735**
- ETTENHOVEN, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, gem. Stabroek, – heer, zie STRIJEN (Arnoud van)
- EVERBERG, *Eversberge*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Kortenbergh, 132; – heer, zie MONTENAKEN (Filips van), RUBEMPRÉ (Karel van), RUBEMPRÉ (Karel van); – woning, 850; – vrouwe, zie MONTENAKEN (Maria van)
- Everbode*, zie AVERBODE
- EVERDOY (Dirk), *Theodoricus Everdoy*, knaap, **343**
- EVERE, B., prov. Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, gem. Evere, 673, 762; – heer, zie BORSSELE (Frank van), CULEMBORG (Jasper van); – vrouwe, zie BOUTERSEM ALIAS VAN BERGEN (Oede van), GLIMES (Jan I van)
- Eversberge*, zie EVERBERG
- Eycke*, zie EYCK (Gerrit van)
- EYCK (Gerrit van), *Gerardus van Eycke*, knaap, **311**
- EYCK (Jan van), meester van Postel, **603**
- EYCK VAN EERSEL (Gerrit van), abt van Floreffe, **785**, **837**
- EYCKEN (Peter van der), 669
- EYNATTEN (Herman van), heer van Schoonhoven, 713
- Eyndhoven*, zie EINDHOVEN
- Eyndoven*, zie EINDHOVEN
- Facuwez*, zie MARIËNDAL te Antwerpen
- Fagneulles*, zie FAGNOLLE
- Fagnoelles*, zie FAGNOLLE
- FAGNOLLE, *Fagneulles*, *Fagnoelles*, *Faignoeles*, B., prov. Namen, arr. Philippeville, – heer, zie EDINGEN (Jacob van), EDINGEN (Simon van); – heerlijkheid, p. 51; – vrouwe, zie FAGNOLLE (Johanna van)

- FAGNOLLE (Johanna van), *dame Jehanne, dame de Faignoeles*, vrouwe, vrouwe van Eigenbrakel en Fagnolle, 458
- Faignoeles, zie FAGNOLLE
- Fakuwes, zie FAUQUEZ
- Falays, zie FALLAIS
- FALCONTINNEN, ZIE MARIËNDAL
- FALLAIS, *Falays*, B., prov. Luik, arr. Borgworm, p. 26; – burcht, 573; – heer, zie WEZEMAAL (Jan I van), WEZEMAAL (Jan II van)
- FALLISE (Boudechon de le), *Boudechon de le Fallise*, knaap, **519**
- FAMILLEUREUX (Wouter van), 473, 511, 524, 535
- FANNES (Gilles de), *Egidius de Fannes*, knaap, **500**
- FANNES (Godefroid de), *Godefridus de Fannes*, knaap, **501**
- FARENDIJS, – hof, te HOEILAART, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 748
- Faucons, zie MARIËNDAL
- Faucuez, zie FAUQUEZ
- FAUQUEGNIES (Filips van), *dominus Philippus de Fauquegnies*, ridder, **462**
- FAUQUEZ, *Fakuwes, Fauquez*, bij ITTRE, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie EDINGEN (Engelbert I van), EDINGEN (Engelbert II van), EDINGEN (Engelbert III van)
- FEROOZ (Libert de), 498
- FEROOZ (Willem de), 498
- FEROS (Jacquemard de), *Jacquemardus de Feros*, knaap, **498**
- FILIPS DE GOEDE, *Philips van Bourgoignen*, hertog van Brabant, p. 28, p. 32, p. 41, p. 50, p. 172-173, 30, 43, 46, 97, 117, 360, 366, 459, 474, 573, 574, 604, 657, 658, 663, 667, 673, 674, 677, 681, 682, 683, 688, 710, 729, 731, 732, 748, 773
- FILIPS DE SCHONE, aartshertog van Oostenrijk, hertog van Brabant, p. 33, p. 166-177, 704, 709, 873
- FILIPS VAN SINT-POL, hertog van Brabant en Limburg, graaf van Ligny-en-Barrois en Sint-Pol, p. 11, p. 15, p. 35, p. 42, p. 61, p. 170-171, 16, 30, 43, 115, 171, 220, 229, 267, 281, 284, 366, 442, 450, 470, 574, 663, 731, 737
- FILIPS DE STOUTE, hertog van Bourgondië, p. 5-6, 242, 367, 423
- Floen, zie FLÔNE
- FLÔNE, *Floen*, B., prov. Luik, arr. Hoei, augustijnerabdij, p. 44; – abt, zie VAUX DE MEFFE (Boudewijn delle)
- FLOREFFE, B., prov. Namen, arr. Namen, norbertijnerabdij, p. 44-45, 789; – abt, zie EYCK VAN EERSEL (Gerrit van)
- FLORIVAL, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Graven, cisterciënerinnenklooster te EERKEN, p. 44; – abdis, zie ABSOLOENS (Elisabeth), MEYERMAN (Margriet)
- FOET (JAN), *Joannes Foyet, Joannes Foyt*, knaap, **140**
- FOLLIE, LA, B., prov. Henegouwen, arr. Zinnik, heerlijkheid te Écaus-sinnes-d'Enghien, – heer, zie EDINGEN (Engelbert II van)
- FOLX-LES-CAVES, *Foul*, bij Geten, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 827
- Fonce, zie FONS
- Fonche, zie FONS
- FONS, Alvaro, *messire Aleur Fonche, messire Alvre Fonce*, ridder, heer van Ligny, Tongrinne en Quemignies, 848
- FONTAINE, ZIE FONTAINE-L'ÉVÊQUE
- FONTAINE-L'ÉVÊQUE, *Fontaines, Fontainez*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, – heer, zie HÉNIN-LIÉTARD (Boudewijn van), HERMIJN (Boudewijn van), FONTAINES (Boudewijn van); – heerlijkheid, p. 51
- Fontaines, zie FONTAINE-L'ÉVÊQUE
- FONTAINES (Boudewijn van), heer van Malen, 520
- FONTAINES (Boudewijn van), *le seigneur de Fontaines, monseigneur de Fontaines*, ridder, heer van Fontaine en Malen, **659**
- FONTAINES (Boudewijn van), zie HÉNIN-LIÉTARD (Boudewijn van) en HERMIJN (Boudewijn van)

- FONTAINES (Jacob van), ridder, 520
- FONTAINES (Jan van), *Jean, seigneur de Fontaines, Joannes de Fontaines dominus de Meilen, joncheere Jan van Fontaines*, jonker, knaap, heer van Malen, p. 18, 474, **520**, 659
- FONTAINES (Willem van), heer van Malen, 659
- Fontainez, zie FONTAINE-L'ÉVÊQUE
- Foul, zie FOLX-LES-CAVES
- Foyet, zie FOET (JAN)
- Foyt, zie FOET (JAN)
- FRANCOURT (Gillis van), 461
- FRANKRIJK, 33, 46, 735; – koning, 761, zie KAREL VI
- FRANS VAN BOURBON, graaf van Vendôme, 730
- FRASNES-LEZ-GOSSELIES, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, – heer, zie (Engelbert II van), NASSAU (Engelbert II van), NASSAU (Jan IV van)
- FRAYBAERT (Catharina), vrouwe van Huldenberg, 47
- FRAYBAERT (Jan), *Joannes Fraybaert*, knaap, **109**
- FREDERIK III, keizer van het Heilige Roomse Rijk, 817
- FRIULI, hertogdom, p. 8
- GAASBEEK, *Gaesbecke, Gaesbecque, Gaesbeeck, Gaesbeke, Ghaesbeke*, B. prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 52; – heer, p. 25, p. 49, p. 57, p. 61, 33, 81, 85, 92, 682, zie ABCOUDE (Jacob van), ABCOUDE (Zweder van), HORN (Arnoud van), HORN (Filips van), HORN (Jan van); – heerlijkheid, p. 25, p. 50-51; – jonker, p. 24-25, p. 33, p. 50, p. 58, zie ABCOUDE (Jacob van); – kasteel, 91; – land, p. 25
- Gaesbecke*, zie GAASBEEK
- Gaesbecque*, zie GAASBEEK
- Gaesbeeck*, zie GAASBEEK
- Gaesbeke*, zie GAASBEEK
- GAGELDONK (Jan van), 369
- Gallica Terra*, zie Waals-Brabant
- GALLIOT (Jacques), meester van Chantraine, **706**
- GANGELT, D., l. Noordrijn-Westfalen, kr. Heinsberg, – drossaard, 366
- GANSOYEN, NL., voorm. dorp bij Drongelen, prov. Noord-Brabant, gem. Aalburg, – huis, 249
- GAVERE, B., prov. Oost-Vlaanderen, arr. Gent, 52; – slag, p. 50, 681
- GAVERE (Adrian van), 665
- GAVERE (Arnold I van), 362
- GAVERE (Arnold II van), *dominus de Lidekercke*, baanrots, heer van Lens, Liedekerke, Herchies en Ressegem, p. 26, **362**
- GAVERE (Hendrik van), heer van Liedekerke, p. 27
- GAVERE (Jan van), bisschop van Kamerijk, heer van Liedekerke, p. 27
- GAVERE (Jan III van), *her Jan van Gavere*, ridder, heer van Sint-Agatharode, Waalre, Aalst en Valkenswaard, 665, 685, **707**
- GAVERE (Jan IV van), heer van Sint-Agatharode, 707
- GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Antonia van), 667
- GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Jan I van), 665
- GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Jan II van), *messire Jean de Heriaumelz*, ridder, heer van Cranendonck, Sint-Agatharode, Elslo, de helft van Diepenbeek en burggraaf van Monschau, **665**, 707
- GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Sybille van), 460
- GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Willem van), 460
- GEEL, *Gheele*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Turnhout, – heer, zie HORN (Dirk van), HORN (Hendrik II van), HORN (Jan van)
- Geerlics soen*, zie ERPE GERLACHSZOON (Lucas van)
- GEERTRUIDENBERG, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Geertruidenberg, – kastelein, 360, 709
- GEERTS ALIAS VAN ZICHEM (Jan), abt van Tongerlo, **357**, **614**
- GEEST-GÉROMPONT, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Ramillies, – voorgdij, 526
- GEETBETS, *Beche, Beetche*, B. prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 138,

- 199, 697, 700; – heer, zie LIEFKEN-RODE (Hendrik van), LINDEN (Geldolf van der), WYNDE (Geldolf van)
- GEETBROEK, *Gheytbroeck*, B. prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – hof, 13
- GEFFEN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Maasdonk, – goed, 280
- GELDENAKEN, *Jodoigne*, *Jowingne*, *Joudoigne*, *Joudoingne*, *Judogne*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, p. 47, 113, 441, 471, 481, 525, 679, 706, 814; – baljuw, 524, 533, 851; – burggraaf, 679; – burggraafschap, 95; – meierij, p. 39, p. 123, p. 129; – schepen, 540; – stad, p. 61, **560, 637, 650, 867**
- GELDENAKEN (Arnold van), *Ernoldus de Judogne*, *Ernoul de Jodoigne*, knaap, 473, 511, **524**
- GELDENAKEN (Arnold van), zoon van Arnold, 524
- GELDENAKEN (Elisabeth van), *demoiselle Ysabeau, fille de messire Jehan de Joudoigne*, vrouwe van Roux-Miroir, 510
- GELDENAKEN (Jan van), *Jehan de Joudoigne*, 526
- GELDENAKEN (Jan van), *messire Jehan de Joudoigne*, ridder, heer van Roux-Miroir, 510
- GELDENAKEN (Willem van), *Willelmus de Judogne*, knaap, **525**
- GELMEN, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, – burcht, 762
- GELRE, hertogdom, p. 27, 70, 244, 507; – hertog, zie 359, ARNOLD VAN EGMOND, REINOUD IV
- GELRE (Machteld van), gravin van Kleef, vrouwe van het Land van Mechelen, 359
- GELRE (Maria van), 359
- GEMBLOERS, *Gemblours*, B., prov. Namen, arr. Namen, – abt, zie BARE VAN CHAUMONT (Jan van den), CARNIÈRES (Jan van), WALHAIN (Jan van); – benedictijnerabdij, p. 44; – stad, p. 61, p. 65, **562, 639, 866**
- Gemblours*, zie GEMBLOERS
- GEMBLOUX, zie GEMBLOERS
- GEMERT, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, 312
- GEMERT (Dirk van), 300
- GEMERT (Dirk van), *Theodoricus van Gemert*, knaap, **300**
- GEMERT (Gerlach van), 257
- GEMERT (Gerlach van), *magister Gherlacus, meester Gheerlic*, meester, 257, 258
- GEMERT (Godfried van), *Godefridus van Gemert*, knaap, **302**
- GEMERT (Hubert van), *Hubertus van Gemert*, knaap, 257, **258**
- GEMERT (Jan van), 257, 258
- GEMERT (Jan van), *Jan van Ghemert, Joannes van Gemert*, knaap, **301**
- GEMERT (Jan van), *Joannes van Gemert, Jehan de Ghemert*, knaap, **257, 258**
- GEMERT (Liesbeth van), 300
- GEMPE, *Ghempe*, 's-Hertogeneland, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, norbertinessen priorij te Sint-Joris-Winge, p. 44; – proost, zie EESWINCKEL (Wouter van)
- GEMPE (Godevaart van), *Godefridus van Gempe*, knaap, 326
- GENAPPE, zie GENEPIËN
- Genepie, zie GENEPIËN
- GENEPIËN, *Genepie*, *Geneppe*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 454; – kastelein, 685; – meierij, p. 14, p. 39, p. 121, p. 125; – proost, p. 44; – vrijheid, p. 63, **566, 643, 845**
- Geneppe*, zie GENAPPE
- Gend, zie GENT (Willem van)
- GENT, B. prov. Oost-Vlaanderen, arr. Gent, p. 15, p. 28, p. 58
- GENT (Walraven van), heer van Oijen, 805
- GENT (Willem van), *heer Willem van Gent*, ridder, heer van Empel, Meerwijk en Rixtel, 245, 251, 805
- GENT (Willem van), *Willem van Gend*, knaap, heer van Rixtel, **805**
- GENT (Wouter van), *dominus Walterus van Gent*, ridder, **251**
- GENTINNES, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie DAVEL (Godfried I van), DAVEL (Werner II van)

- Genval, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – goed, 493
- Genyenbaill*, bos bij GRAVEN, prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 510
- GERARD VAN GULIK-BERG, hertog van Gulik en Berg, heer van Diest, 708
- GERAERTS (Willem), prior van Bertrée, **864**
- GERWEN, *Gherwen*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Nuenen c.a., – goed, 303
- GESTEL, *Ghestel*, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, gem. Berlaar, – heerlijkheid, 250; – heer, zie LEK (Hendrik van de)
- GETE, *Ghete*, *Jacla*, B., prov. Vlaams-Brabant, meierij in de hoofdmeierij Tienen, p. 39, p. 93, p. 134; – meier, 132, 172, 819
- GETEN, JAUCHE, *Gheete*, *Ghete*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 524, 531; – heer, p. 34, p. 57, zie GETEN (Gillis II van), GETEN (Gillis III van), GETEN (Jacob I van), GETEN (Jacob II van); – heerlijkheid, p. 51; – land, 521, 705
- GETEN (Gillis II van), ridder, heer van Geten, Bioul en Hierges, 521
- GETEN (Gillis III van), heer van Geten en Hierges, 521, 705, 741
- GETEN (Jacob I van), *dominus de Jauche*, knaap, heer van Geten, Bioul en Hierges, **521**, 705
- GETEN (Jacob II van), *Gheete*, *heer Jacop*, *heere tot Gheete*, ridder, heer van Geten, Asse, Wuustwezel en Hierges, **705**, **856**
- GETEN (Jan Mathijs van), *Jean Mathi de Jauche*, 531
- GETEN (Johanna van), vrouwe van Asse, 741
- GETEN (Margriet van), 531
- GETEN (Mathijs van), *Mathias fils Jean Mathi de Jauche*, *Mathy de Jauche*, knaap, **531**
- GETEN (Willem van), 531
- Ghaesbeke*, zie GAASBEEK
- Gheele*, zie GEEL
- Gheerts Rode*, in de parochie van OVERIJSE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 206
- Gheete*, zie GETEN
- Ghempe*, zie GEMPE
- Gherwen*, zie GERWEN
- Ghestel*, zie GESTEL
- Ghete*, zie GETE en GETEN
- Gheybroeck*, zie GEETBROEK
- Ghierle*, zie GIERLE
- GHOY, *Goy*, B., prov. Henegouwen, arr. Zinnik, gem. Lessen, – heer, zie LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van)
- GIERLE, *Ghierle*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, 410, 419; – heer, zie RANST (Jan van), VRIESELE (Jan van), VRIESELE JANSZON (Jan van), VRIESELE (Wouter van)
- GILLIS (Hendrik), *Henricus Gilles*, knaap, **188**
- GISTEL (Catharina van), 86
- GISTEL (Jan IV van), 379
- GISTEL (Jan VI van), 46
- GISTEL (Johanna van), 250
- GISTEL (Maria van), 46
- GISTEL (Maria van), dochter van Jan IV, 379
- GLABBEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 822
- GLABBEK (Jan van), *Joannes de Glabeck*, knaap, **491**
- Glabeck*, zie GLABBEK (Jan van)
- GLIMES, *Glymes*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 467, 873; heer, zie GLIMES (Jan van), GLIMES (Jan I van), GLIMES (Jan II van), GLIMES (Jan III van); – heerlijkheid, p. 51; – huis, 673, 873
- GLIMES (Antoon van), abt van Sint-Truiden, **812**
- GLIMES (Antoon van), heer van Mellet en Walhain, 673
- GLIMES (Filips I van), *le seigneur de Gramberghe*, ridder, heer van (half) Grimbergen, **669**, 673
- GLIMES (Hendrik van), aartsbisschop van Kamerijk, 812
- GLIMES (Hendrik van), heer van Mellet, 673
- GLIMES (Jacob van), heer van (half) Grimbergen, 734
- GLIMES (Jan van), vader van Jan, *mes-sire Jehan de Glymes*, 467

- GLIMES (Jan van), vader van Jan I, *dominus de Glimes*, ridder, heer van Glimes, **467**, 472, 673
- GLIMES (Jan I van), *Janne van Glymes, heere van Bergen opten Zoom*, ridder, heer van Bergen op Zoom, Glimes, Mellet en Evere 467, 669, 673, p. 170
- GLIMES (Jan II van), 'metten lippen', *heer Jan, here tot Bergen op den Zoom, le seigneur de Bergues sur le Zom*, ridder, heer van Bergen op Zoom, Glimes, Mellet, Walhain, Thorembais en Borgvliet, 669, **673**, **768**, 812, 873
- GLIMES (Jan III van), *heer Jan van Bergen, ridder, rait ende ierste camerlinc, here van Walhain*, ridder, heer van Bergen op Zoom, Glimes, Mellet, Opprebais, Walhain, Waver, **873**
- GLIMES (Roland van), *de here van Grymbergen*, jonker, heer van (half) Grimbergen, **734**
- GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Jacob I van), *dominus Jacobus de Glimes, messire Jaques de Glimes, messire Jaques de Joudoigne*, ridder, heer van Refay, 471, **473**, 511, 524, 535
- GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Jacob II van), heer van Refay, 473, 535, 851
- GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Jacob III van), *de meyer ende balliu van Nivele*, heer van Boneffe, Wastines en Malèves, **851**
- GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Willem van), vader van Jacob I, *dominus Willelmus de Glimes, messire Guillaume de Glymes*, ridder, heer van Refay, **471**
- GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Willem van), zoon van Jacob I, heer van Refay, 473
- GLOUCESTER, E., c. Gloucestershire, – hertog, zie HUMPHREY VAN PLANTAGENET
- Glymes*, zie GLIMES
- GODENAERT (Jan), zie GODEVAERT (Jan)
- GODERT KENENZOONSDOCHTER (Aleid), 327
- GODEVAERT (Jan), 11, 28, 125, 341, 475, 509
- Godshuyse van onse vrouwendale in Valkenbroec*, zie MARIËNDAL
- GOEDE GERLACHSZOON (Gerlach), *Gerlacus Goede Gerlacx soen*, knaap, **293**
- Goede Gerlacx soen*, zie GOEDE GERLACHSZOON (Gerlach)
- Goetsenhove*, zie GOETSENHOVEN (Gillis van)
- GOETSENHOVEN, *Goidsenhoven*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 156; – erfvroutwe, zie HARDEMONT (Helvige van); – heerlijkheid, 123; – heer, zie BAU (Jacob), KERSBEEK (Jan van), KERSBEEK (Wouter van)
- GOETSENHOVEN (Gerard van), abt van Park, **569**
- GOETSENHOVEN (Gillis van), *dominus Egidius van Goetsenhoven, heer Gielis van Goetsenhove*, ridder, heer van Neerheylissem (1/12), **129**
- GOETSENHOVEN ALIAS VAN BUEDELE (Willem van), 129
- Goidsenhoven*, zie GOETSENHOVEN
- GOIRLE, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Goirle, 343; – heer, zie HAASTRECHT (Dirk van), HAASTRECHT (Jan van), HAASTRECHT (Paul van)
- GOOIK, *Goycke, Goycque*, B. prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie TAYE (Hendrik I), TAYE (Jacob II); – vrouwe, RYM ALIAS VAN RASSEGEM (Jacoba)
- GORINCHEM, Nl., prov. Zuid-Holland, gem. Gorinchem, 359
- GOSSELIES, *Gotselgys*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, – land, 444
- Gotselgys*, zie GOSSELIES
- GOTTIGNIES (Gillis van), 388
- GOUX (Pierre de), heer van Meerbeke, 731
- GOUY-LEZ-PIÉTON, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, 442; – heer van, zie HAYE (Everard de la)
- Goy*, zie GHUY
- Goycke*, zie GOOIK
- Goycque*, zie GOOIK

- GRAMBAIS, *Grambays*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 76, 446
Grambays, zie GRAMB AIS
Gramberghe, zie GRIMBERGEN
 GRANTSART (Cecilia van), 510
 GRAVE, *Graven*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Grave, 363
 GRAVE (Elisabeth van den), 312
 GRAVE (Jan van den), abt van Tongerlo, 357
 GRAVE (Johanna van), 122
Graven, zie GRAVE
 GRAVEN, *Greys, Gres, Grez*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 446, 509, 848; – heer, zie BAILLET (Filips), BAILLET (Raas), LINTER (Raas van), RIVIEREN (Raas van der), RIVIEREN (Raas III van der); – heerlijkheid, p. 51; – huis, 31, 825; – meierij, p. 39, p. 123, p. 128; – vrijheid, p. 63, **565**, **642**, **868**; – vrouwe, zie RIVIEREN (Cecilia van der)
 GRAVEN (Boudewijn van), heer van Malèves, 8
 GRAVEN (Elisabeth van), 467
 GRAVEN (Johanna van), 521
 GRAVEN (Maria van), 121
 GRAVEN (Raas van), heer van Malèves, 8, 464, 521
 's-GRAVENWEZEL, *des Greeven Weesele, Wesele*, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 376, 410; – heer, zie HAVESKERKE ALIAS BUTOIR OF PUTOIR (Gillis van), HOUTE (Arend van den), HOUTE (Godevaart van den); – vrouwe, zie WESEL (Elisabeth van)
 GRAZEN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – heer, zie MONTENAKEN (Godfried van), MONTENAKEN (Willem van); – vrouwe, zie MELDERT (Margaretha van)
Greeven Weesele, des, zie 's-GRAVENWEZEL
Gres, zie GRAVEN
Greys, zie GRAVEN
 GREZ, zie GRAVEN
Gripem, zie GRIJPEN (Wouter van)
 GRIJPEN (Wouter van), *Walterus van Gripem*, knaap, 134
Grimberge, zie GRIMBERGEN
 GRIMBERGEN, *Gramberghe, Grimberge, Grymbergen, Grymberghen*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, p. 31; – abdij, p. 44; – abt nobertijnerabdij, p. 47, zie BOECHOUT (Gillis van), PERSOENS (Arnoud); – heer, p. 57, 675, zie AA (Jan van der), BOUTERSEM ALIAS VAN BERGEN (Hendrik III van), GLIMES (Filips I van), GLIMES (Jacob van), NASSAU (Engelbert I van), NASSAU (Engelbert II van), NASSAU (Jan IV van); – heerlijkheid, p. 51, 360, 734; – land, 360, 669, 709, 734
 GRIMBERGEN (Adriaan van), heer van Asse, 705
 GRIMBERGEN (Costijn van), *Costen van Grymbergen, heere van Aa, Costijn van Aa, joncker Costen van Grymberghen, geheiten van Aa*, jonker, heer van Aa, 194
 GRIMBERGEN (Jan I van), 194
 GRIMBERGEN (Jan II van), heer van Asse, 48
 GRIMBERGEN (Jan II van) *Jan van Aa, Joannes van Aa*, knaap, heer van Aa, **194**, 521
 GRIMBERGEN (Jan III van), *dominus Joannes van Grimbergen dominus de Assche*, ridder, heer van Asse, p. 20, **48**, 49, 684
 GRIMBERGEN (Jan IV van), zie ASSE (Jan IV van)
 GRIMBERGEN (Johanna van), 705
 GRIMBERGEN (Robrecht III van), 48
 GRIMDE, B., prov. Vlaams-Brabant, gem. Tienen, 126
Grippont, zie *Jeest a Grippont*
 GROBBENDONK, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, – heer, zie KRAAI-NEM (Arnoud van); – huis, 366; – vrouwe, zie STEENVOORT (Johanna van)
 GROELST (Ode van), abdis van Onze-Lieve-Vrouwe-van-Nazareth, 759
 GROOT-BIJGAARDEN, *Bigaerden, Bigarden, Bigerden, Groten Bigerden*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, benedictinessen-

- klooster, p. 44; – abdis, zie SMOLS (Filippine); – heer, zie ESTOR (Hendrik II), ESTOR (Willem), RONGMAN (Willem Vele), RANST (Jan II van); – vrouwe, zie RONGMAN (Johanna); – woning, 687, 735
- GROOTE (Jan de), *Joannes de Groote*, knaap, **187**
- Groten *Bigerden*, zie GROOT-BIJGAARDEN
- GROTEN VAN LEEUWEN (Jan), 170
- GRUUTHUZE, heerlijkheid in de oud. gem. Assebroek, B., prov. West-Vlaanderen, arr. Brugge, – heer, zie AA (Jan van der),
- Grymbergen*, zie GRIMBERGEN
- Grymberghen*, zie GRIMBERGEN
- GULIK, D., L. Nordrhein-Westfalen, hertogdom in het westen van Duitsland, 21, 672; – hertog, zie GERARD VAN GULIK-BERG, WILLEM VI VAN GULIK, WILLEM II VAN GULIK-BERG
- GULIK (Johanna van), 359
- GULDEN VLIES, Bourgondische ridderorde, 685, 704, 709, 729, 847, 850, 873
- GUYENNE, F., hertogdom, p. 27, 45
- HAACHT, *Haecht*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 250; – heer, zie ROTSELAAR (Jan IV van), 574
- HAAREN, Nl., gem. prov. Noord-Brabant, gem. Haaren, 245, 256; – heer, zie ROVER (Dirk de)
- HAAREN (Jan van), *Joannes van Haeren*, knaap, **338**
- HAASTRECHT (Dirk van), *Theodoricus van Haestrecht dominus in Venloen*, knaap, heer van Loon op Zand, Tilburg, Goirle en Drunen, **347**, 357, 808, 809
- HAASTRECHT (Jan van), *de here van Tilborch*, heer van Tilburg en Goirle, 808, **809**
- HAASTRECHT (Paul van), *messire Pol de Haestricht*, ridder, heer van Tilburg, Goirle en Drunen, 347, 808, 809
- HAASTRECHT (Willem van), *de here van Druynen*, heer van Drunen, **808**, 809
- HABOURDIN, F., dept. Pas-de-Calais, arr. Rijsel, – heer, zie SINT-POL (Jan bastaard van)
- Haecht*, zie HAACHT
- Haelen*, zie HALEN en HALLE
- HAENGREVE (Hendrik), 329
- HAENGREVE VAN BERINGEN (Jacob), *Haengreve van Beringen*, knaap, p. 15, **329**
- Haeren*, zie HAAREN
- Haerlebeke*, zie AARLEBEKE
- Haestricht*, zie HAASTRECHT
- Haeswinkel*, 75
- Haffligem*, zie AFFLIGEM
- HAGEN (Johanna van der), vrouwe van La Houssière, 493
- HALEN, *Haelen*, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, p. 45, 3, 202, 770; – stad, p. 62, **597**, **718**; – meierij, 3, 223; – tol, 194
- HALEN (Frank van), heer van Lillo, 379
- HALEN (Jan van), *dominus Joannes van Haelen dominus de Lillo*, ridder, heer van Lillo, 95, 376, **379**
- HALEWIJN (Joost van), 688
- HALLE (Frank van), *Franco van Haelen*, knaap, **143**
- HALLE (Gerard van), *Gerardus van Halle filius Joannis*, knaap, **161**
- HALLE (Hendrik van), *Henricus van Haelen*, knaap, **142**
- HALLE (Jan van), *Joannes de Halle de Leeuwis*, 161
- HALLE (Jan van), *Joannes van Haelen*, knaap, **144**
- HALLE (Wouter van), 161
- HALLEE (Karpials de), knaap, **548**
- HALLEY (Werricus dictus Morial de), 544
- HALLEY (Werricus de), knaap, **544**
- HALMALE (Costijn van), 422
- HALMALE (Eustaas van), 14
- HALMALE (Jan van), 422
- HAMAL (Ansel van), *de here tot Trasegnies*, heren *Anceau*, here van *Trasegniez*, ridder, heer van *Trasegnies*, **849**
- HAMAL (Arnoud van), *Arnoldus van Hamal*, *dominus de Elderen*,

- knaap, heer van Elderen en Trazegnies, **229**
- HAMAL (Wouter van), 229
- HAMAL VAN ELDEREN (Johanna van), 669
- HAMAL VAN ELDEREN (Maria van), 704
- HAMEYDEN, te Berlaar, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, – huis, 368
- HANNUIT, *Hannuyt*, *Hannut*, B., prov. Luik, arr. Borgworm, 542, 545, 558; – baljuw, 475; – meierij, p. 39, p. 124, p. 131; – stad, p. 62, **561, 638, 865**
- HANNUIT (Godfried van), *dominus Godefridus de Hannuyt*, ridder, **475**
- HANNUT, zie HANNUIT
- Hannuyt*, zie HANNUIT
- Hapaert*, zie HAPERT (Godfried Lippenszoon van)
- HAPERT, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Bladel, 320
- HAPERT (Godfried Lippenszoon van), *Godefridus Lippenssoen van Hapaert*, knaap, **320**
- HAPS, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Cuijk, 275; – vrouwe, zie HAPS (Ermgard van)
- HAPS (Ermgard van), vrouwe van Haps, 275
- HARCOURT, F. dept. Eure, arr. Bernay, – graaf, 5
- HARCOURT (Filips van), heer van Aarschot, 5
- HARCOURT (Jan van), heer van Aarschot, 5
- HARCOURT (Jan III van), 5
- HARCOURT (Jan VI van), 5
- HARCOURT (Jan VII van), 5
- HARCOURT (Lodewijk van), *dominus de Aerschot, de heere van Aerschot*, aartsbisschop van Rouen, baanrots, heer van Aarschot, p. 53, **5, 120, 572**
- HARCOURT (Lodewijk van), heer van Aarschot, 5
- HARCOURT (Maria van), 5
- HARCOURT (Maria van), 131
- HARCOURT (Willem van), heer van Aarschot, 5
- HARDUEMONT (Helvige van), erf-vrouwe van Hollogne, Kersbeek en Goetsenhoven, 824
- HAREN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, – goed, 280
- HASOY, bij GENAPPE, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – bosbaljuw, 852; – groot-woudmeester, 852
- HASPENGOUW, landstreek, B., prov. Limburg, Luik, Namen, Vlaams-Brabant en Waals-Brabant, – erfvoogd, 733
- HASTIÈRE, B., prov. Namen, arr. Dinant, gem. Hastière, benedictijnerabdiij, p. 45, 862
- HAUT-ITTRE, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 43
- HAVESKERKE (Frans van), 688
- HAVESKERKE ALIAS BUTOIR OF PUTOIR (Gillis van), *Gielis Butoer*, *Gillis Butrie*, *seigneur de Mepem*, knaap, heer van 's-Gravenwezel en (half) Merksem-Schoten, p. 36, 684, **688, 769**
- HAYE (Everard de la), *dominus Everardus de la Haye*, ridder, heer van Gouy-lez-Piéton, **451**
- HÉDENGNE, *Hedengne*, bij BOMAL, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 532
- Hedengne*, zie HÉDENGNE
- Heenkenshoet*, zie HEYNKENSCHOOT (dirk)
- HEENVLIET (Catharina van), 712
- Heerlair*, zie HERLAAR
- HEERS, B., prov. Limburg, arr. Tongeren, – heer, zie LINTER (Karel van), RIVIEREN (Raas van der), RIVIEREN (Raas IV van der)
- HEERS (Cecilia van), 121
- HEERSEL (Hendrik van), *Henricus van Hersele*, knaap, **285**
- Heersele*, zie EERSEL
- Hees*, zie HEESCH
- HEESCH, *Hees*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Bernheze, – tiende, 268
- Heeswijck*, zie HEESWIJK
- HEESWIJK, *Heeswijck*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Bernheze, – heerlijkheid, 247, 250; – heer, zie

- AA (Willem van der), LEK (Hendrik van de); – kasteel, 250
- HEETVELDE, familie, p. 57
- HEETVELDE (Aleid van den), 74
- HEETVELDE (Dirk II van den), 74, 446
- HEETVELDE (Dirk III van den), *dominus Theodoricus van den Heetvelde*, *Dyederec van den Heetvelde*, *heren Dyederecsoen*, ridder, **74**
- HEETVELDE (Dirk van den), zoon van Dirk II, *de jonghe*, ridder, 74
- HEETVELDE (Dirk van den), bastaard-zoon van Dirk II, 74
- HEETVELDE (Elisabeth van den), vrouwe, 74
- HEETVELDE (Filips van den), 50
- HEETVELDE (Jan van den), 62
- HEETVELDE (Jan van den), *dominus Joannes van den Heetvelde*, ridder, **62**, 196
- HEETVELDE (Johanna van den), 74
- HEETVELDE (Maria van den), 50, 53
- HEETVELDE (Margretha van den), 62, 196
- HEETVELDE (Willem van den), *dominus Willelmus van de Heetvelde in Coekelberge*, ridder, heer van Koeckelberg, **50**, 53
- HEETVELDE (Willem van den), *dominus Willelmus van den Heetvelde*, ridder, **64**
- HEETVELDE (Willem van den), p. 58
- HEETVELDE (Wouter van den), *dominus Walterus van den Heetvelde*, *her Woutere van den Heetvelde*, ridder, **63**
- HEETVELDE (Wouter van den), p. 58
- HEETVELDE (Zegher II van den), 62, 63, 64
- HEEZE, *Heze*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Heeze-Leende, 268; – heer, zie HORN (Arnoud van), HORN (Filips van),
- HEFTEN (Jan van), abt van Lobbes, **838**
- Heilesem*, zie HEILISSEM
- Heilige Graf*, zie JERUZALEM
- Heilige Land*, zie JERUZALEM
- HEIJM (Arnold), 254, 255
- HEIJM (Margaretha), 258
- HEIJM VAN BRONCKHORST (Arnold), *Arnoldus Heym van Bronchorst*, knaap, **254**, **255**
- HEIJM VAN BRONCKHORST (Hendrik), *Henricus Heym van Bronchorst*, knaap, 254, **255**
- Heilichem*, zie HEILISSEM
- HEILIGE GRAFKERK, zie JERUZALEM
- HEILIGE ROOMSE RIJK, – koning, 113
- HEILISSEM, *Heilichem*, *Heilesem*, *Heylessem*, *Heylisem*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, norbertijnerabdij, p. 44, p. 47, 111, 113, 129, 813; – abt, zie HOGNOUL (Jan van), NICOLAI ALIAS CLAES ALIAS AMOURS (Siger). Zie ook NEERHEY-LISSEM
- HÉLÉCINE, zie HEILISSEM
- Hellebeke*, – heer, zie WITTEM (Hendrik I van)
- HELLU (Emond van), *Emondus van Hellu*, knaap, **270**
- HELMOND, *Helmont*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Helmond, 244, 786; – abij, zie BINDEREN; – heer van, zie BERLAAR (Jan van), BUYS (Willem), ROGBROICK (Hendrick van); – heerlijkheid, p. 51; – huis, 244; – kasteel, 244; – stad, p. 62, 244, **792**; – vrijheid, p. 63-64, **349**, **606**; – vrouwe, zie BERLAAR (N.N. van)
- HELMOND (Margriet van, bastaard), jonkvrouw, 244
- Helmont*, zie HELMOND
- Helpe*, zie TERHULPEN
- Helpe, La*, zie TERHULPEN
- HELVOIRT, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Haaren, – warande, 252
- HEMIKSEM, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 386; – heer, zie BRABANT (Antoon van)
- HENDRIK I, hertog van Brabant, p. 37
- HENDRIK II, hertog van Brabant, 16
- Henegouen*, ze HENEGOUWEN
- HENEGOUWEN, *Henegouen*, graafschap, p. 9, p. 30, p. 46, 450, 451; – edelman, 443, 456, 458, 520; – graaf, zie JAN IV; – gouverneur, 729; – groot-baljuw, 443, 444, 451, 704; – kapitein-generaal, 729

- HÉNIN DIT DE FONTAINE (Anna de), 73
 HÉNIN-LIÉTARD DIT DE FONTAINE (Boudewijn van), 474, 520
 HÉNIN-LIÉTARD (Boudewijn van), *dominus de Fontaines, monseigneur Baudoin de Fontaine, monseigneur de Fontaines*, ridder, heer van Fontaine en Malen, p. 18, **474**, 520
Hennuieres, zie HENNUYÈRES
 HENNUYÈRES, *Hennuieres*, B., prov. Henegouwen, arr. Zinnik, gem. 's-Gravenbrakel, – heer, zie LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van)
Heraulmont, zie HÉRIAMONT
 HERBAIS bij PIÉTRAIN, *Herbeys, Herbaix*, B., Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie HERBAIS (Peter van)
 HERBAIS (Barbara van), 764
 HERBAIS (Elisabeth van), 680
 HERBAIS (Isabella van), 767
 HERBAIS (Jan I van), ridder, 679
 HERBAIS (Jan II van), 392, 767
 HERBAIS (Johanna van), 392
 HERBAIS (N.N. van), dochter van ridder Simon, 449
 HERBAIS (Peter van), knaap, 679
 HERBAIS (Peter van), *heer Peter van Herbeys, messire Piere Herbaix*, ridder, heer van Herbais, **679**, **746**
 HERBAIS (Simon van), knaap, 679, 680
 HERBAIS (Simon van), ridder, 449
Herbaix, zie HERBAIS
Herbeke, zie EERBEEK
Herbeys, zie HERBAIS
 HERCHIES, B., prov. Henegouwen, arr. Bergen, gem. Jurbeke, – heer, zie GAVERE (Arnold II van)
 HERDINCX (Gosewijn), abt van Affligem, **721**
 HEREMIJN (Boudewijn van), *Baudewijn van Heremijn, heere van Fontaines ende van Meleyn*, heer van Fontaine en Malen, p. 18, 13, 73, 474, 659
 HERENT, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 22; – meier, 687; – meierij, p. 75
 HERENTALS, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, – meierij, p. 116; – ontvanger, 411, 415; – schout, 102, 400, 427; – stad, p. 62, **432**, **623**, **780**
 HERENTHOUT, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, 420
 HÉRIAMONT, bij PONT-À-CELLES, *Heraulmont*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, – heer, zie HERICOURT (Jean de), HERICOURT (Josse de), Honcourt (Walerand)
Heriaumelz, zie GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Jan II van)
 HERICOURT (Jean de), *messire Jean de Hericourt, seigneur de Heraulmont*, ridder, heer van Hériamont, 445
 HERICOURT (Josse de), *dominus Joes de Hericourt dominus de Heraulmont*, ridder, heer van Hériamont, **445**
Herimes, zie HÉRINNES (Willem van)
 HERIMEZ, zie GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ
 HÉRINNES (Willem van), *dominus Willemus de Herimes, monsigneur Willaume de Herimeis le jovene*, **456**
 HERLAAR, *Heerlair*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Sint-Michielsgestel, – gerecht, 249
 HERLAER, *Herlaer*, te VILVOORDE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 34
 HERLAER (Jan van), *Joannes van Herlaer*, knaap, **269**
 HERLAIR (Gerardine van), 805
Herpe, zie ERPE (Hendrik van)
 HERPEN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, – heer, zie KLEEF (Adolf van)
Herpermele, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 533
 HERS (Catharina van), 11
Herseez, motte te LENS-SAINT-SERVAIS, B., prov. Luik, arr. Borgworm, gem. Geer, 543
Hersele, zie HEERSEL
 HERSELT, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, p. 26; – heer, zie JAN III VAN NAMEN, MERODE (Jan IV van), WEZEMAAL (Jan I van), WEZEMAAL (Jan II van)

- HERSTAL, B., prov. Luik, arr. Luik, – heer, zie NASSAU (Jan IV van)
- HERTOGE (Catharina de), 679
- HERTOGE (Hendrik de), 94
- HERTOGE (Jacoba de), 675
- HERTOGE (Jan de), 91
- HERTOGE (Jueta de), 76
- HERTOGE (Margaretha de), 112
- HERTOGE (Wenceslas de), 94
- HERTOGE (Willem de), *Willelmus de Hertoge*, knaap, **94**
- HERTOGE (Willem de), *Willelmus de Hertoge*, knaap, **106**
- HERTOGE (Willem de), zoon van Klaas, 94
- HERTOGE GILLISZON (Jan de), 679
- 's-HERTOGENBOSCH, *Boisleduc*, *Bosch*, *Buscho*, *Buscoducis*, *Den Bosch*, *Den Bossche*, *Shertogenbosche*, *Tsertogenbossche*, *Tshertogenbosche*, *Nl.*, prov. Noord-Brabant, gem. 's-Hertogenbosch, p. 19, p. 62, p. 65, p. 167, 245, 268, 271, 392, 520; – edelen in de meierij, p. 158; – onderschout, 267; – meierij, p. 15, p. 17-18, p. 22, p. 36-39, p. 46, p. 55-56, p. 59, p. 64, p. 66, p. 97, p. 135, p. 157, 264, 295, 308; – laagschout, 257, 258, 280; – ontvanger van de meierij, 261, 285; – schepen, 243, 245, 247, 248, 251, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 268, 271, 273, 280, 281, 283, 290, 295, 304, 313, 314, 805, 811; – schout, p. 20, 267, 275, 290, 299, 304, 311, 347, 373, 382, 668; – stad, p. 62, p. 99, **348, 605, 648, 790**
- 's-Hertogeneiland, zie GEMPE
- 's-HERTOGEN HOFSTAD, bij Eersel, *Nl.*, prov. Noord-Brabant, gem. Eersel, – goed, 329
- 's-HERTOGEN HUIS, *Shertoghen huys*, bij Sint-Oedenrode, *Nl.*, prov. Noord-Brabant, gem. Sint-Oedenrode, 295
- HEULE (Joost van der), 688
- HEUSDEN, *Nl.*, prov. Noord-Brabant, gem. Heusden, – kastelein, 709
- HEUSDEN, LAND VAN, *Nl.*, prov. Noord-Brabant, 314, 364
- Heverle*, zie HEVERLEE
- HEVERLEE, *Heverle*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 704; – heer, 15, zie BRUGGEN (Hendrik van), BRUGGEN (Wouter van), CROÿ (Antoon van), CROÿ (Filips van), CROÿ (Willem van); – vrouwe, zie BERLAAR (Maria van); – heerlijkheid, p. 51
- HEYDEN (Pieter van der), *Dumo*, p. 170
- HEYLEN (Hendrik), 461
- Heylessem*, zie HEILISSEM
- Heylisem*, zie HEILISSEM
- Heym*, zie HEIJM (Arnold)
- HEYME (Elisabeth), 24,
- HEYME (Jan), 24,
- HEYME (Lodewijk), 24,
- HEYME (Peter), *Petrus Heym*, knaap, **24**
- HEYNKENSHOOT (Dirk), *Diederec Heenkenshoet*, *Theodoricus Heynkenshoot*, knaap, **100**
- HEYSVELT (Agnes van), 767
- HEZ, B., – bosbaljuw, 852; – grootwoudmeester, 852
- Heze*, zie HEEZE
- HIERGES, F. dept. Ardennen, arr. Charleville-Mézières, kan. Givet, – heer, zie GETEN (Gillis II van), GETEN (Gillis III van), GETEN (Jacob I van), GETEN (Jacob II van)
- HILVARENBEEK, *Beke*, *Nl.*, prov. Noord-Brabant, gem. Hilvarenbeek, 344
- HINCKAERT (Catharina), 690
- HINCKAERT (Filippine), 803
- HINCKAERT (Filips II), 705, 748, 766
- HINCKAERT (Jacquemijn), 705
- HINCKAERT (Jan II), heer van Ohain, 748
- HINCKAERT (Jan III), *heer Jan Hinkaert*, ridder, heer van Ohain, Chantelieu (helft), p. 36, **748**, 803
- HINCKAERT (Jan IV), heer van Ohain, 748
- HINCKAERT (Jan I), 690
- HINCKAERT (Johanna), burggravin van Tervuren, 766
- HOCHSTETTEN-DHAUN, *Dhaun*, D., l. Rijnland-Palts, kr. Bad Kreuznach, – wild- en rijngaaf, 703

- HOEBEKEN (Maria van), jonkvrouw, 149
- HOEILAART, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 748
- HOEILAART (Catharina), 17
- HOEILAART (Godfried), 17
- HOELEDEN, *Holede*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 115; – heer, zie DIEST (Thomas II van), NASSAU (Engelbert II van); – vrouwe, zie DIEST (Johanna van). WYERE (Catharina van),
- Hoerne*, zie HORN
- Hoeve*, zie HOVE (Gerrit van den)
- HOFBLOC, bij WESTMEERBEEK, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, gem. Hulshout, 410
- HOFFSTAD (Maria van der), 743
- HOF TE PERTRAIS, te SINT-JORIS-WINGE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 226
- HOF VAN LIESHOUT, p. 45, zie ook FLOREFFE
- HOGNOUL (Jan van), abt van Heilissem, 113, 592
- Hoichstraten*, zie HOOGSTRATEN
- Hoirne*, zie HORN
- Holede*, zie HOELEDEN
- HOLLAND, *Hollant*, graafschap, p. 13, p. 20, p. 27, p. 38, p. 49, p. 57, p. 59-60, 43, 73; – graaf, p. 27, zie Jan IV; – Staten, p. 7-8
- Hollant*, zie HOLLAND
- HOLLANT (Jan), *dominus Joannes Hollant*, *Jan Hollant sone Reyniers Hollant*, ridder, 80
- HOLLANT (Reinier), *Reynier Hollant*, knaap, 80
- HOLLOGNE-SUR-GEER, B., prov. Luik, arr. Borgworm, gem. Geer, – erf-vrouwe, zie HARDEUMONT (Helvige van)
- HONCOURT (Walerand), ridder, heer van Hériamont, 445
- Hoochstraeten*, zie HOOGSTRATEN
- Hoochstraten*, zie HOOGSTRATEN
- Hoodonk*, zie HOOIDONK
- HOOIDONK, *Hoodonk*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Nuenen, Gerwen en Nederwetten, priorij van reguliere kanunnikessen van Augustinus te Hooionk bij Nederwetten, p. 45, 787
- HOOGSTRATEN, *Hoichstraten*, *Hoochstraeten*, *Hoochstraten*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, 382; – graafschap, p. 22; – heer, p. 49, p. 57, zie BORSSELE (Frank II van), CUIJK (Jan IV van), CULEMBORG (Jasper van); – heerlijkheid, p. 36, p. 51; – land, 366; – vrijheid, p. 15, p. 63, 437, 628, 782
- HOOTS (Elisabeth), abdis van Onze-Lieve-Vrouwe-van-Nazareth, 759
- HORN, *Hoerne*, *Hoirne*, *Horne*, Nl., prov. Limburg, gem. Leudal, – graaf, zie HORN (Jacob I van), HORN (Jacob II van), MEURS (Vincent van); – heer, p. 57, zie HORN (Willem VII van)
- HORN (Aleid van), vrouwe van (half) Diepenbeek, 667, 672
- HORN (Arnoud van), *de here van Gaesbeke*, heer van Gaasbeek, Heeze en Leende, 732
- HORN (Dirk van), heer van Perwijs, Duffel en Geel, 249, 466
- HORN (Filips van), *monseigneur Phe-lippe de Huerne*, *seigneur de Gaesbecque*, ridder, heer van Gaasbeek, Bancy, Heeze en Leende, 657, 670, 732
- HORN (Hendrik I van), *dominus de Perweys*, ridder, heer van Perwijs, 466
- HORN (Hendrik II van), *le seigneur de Parewijs*, ridder, heer van Perwijs, Duffel, Geel en (half) Diepenbeek, 667, 774
- HORN (Isabella van), vrouwe van Perwijs, 574
- HORN (Jacob I van), *den heere van Hoerne*, *le comte de Horne*, ridder, graaf van Horn, heer van Altena, Weert, Cranendonck en Eindhoven, 657, 670, 806
- HORN (Jacob II van), *de greve van Hoirne*, graaf van Horn, heer van Cranendonck, Eindhoven, Altena en Weert, 670, 806
- HORN (Jan van), heer van Gaasbeek en Bancy, 43, 657

- HORN (Jan van), heer van Perwijs, Duffel, Geel en (half) Diepenbeek, 466, 667
- HORN (Johanna van), 116
- HORN (Maria van), 824
- HORN (Margaretha van), 657
- HORN (Willem VII van), heer van Horn, 670
- Horne*, zie HORN
- HORST, bij SINT-PIETERS-RODE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 710; – heer, zie CORTENBACH (Iwein van), PINNOCK (Lodewijk III)
- HORST (Filips van der), 710
- Houlsière*, zie HOUSSIÈRE (Isoret de la)
- Houssemack*, bos te PEPINGEN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 679
- HOUSSIÈRE, LA, *De Hoessieren*, *La Houlsière*, bos bij 's-GRAVENBRAKEL, B., prov. Henegouwen, arr. Zinnik, – heer, zie SOMBREFFE (Jacob van), SOMBREFFE (Jan van), SOMBREFFE (Jan van), SOMBREFFE (Jan van), SOMBREFFE (Reinier van, SOMBREFFE (Werner van); – land, 493; – vrouwe, zie HAGEN (Johanna van der)
- HOUSSIÈRE (Isoret de la), *Isoret de la Houlsière*, knaap, **503**
- HOUSSIÈRE (Jean de la), *Joannes Ramus de la Houssiere*, knaap, **489**
- HOUTAIN, bij WAYER, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 873
- HOUTAIN (Thierry de), *Thiery de Houtaing*, ridder, p. 16
- HOUTAIN-LE-VAL, *Houtaing*, *Houthain*, p. 16, 454, 455, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer zie RANST (Daniël van), RANST (Jan van), RANST (Willem van)
- Houtaing*, zie HOUTAIN, HOUTAIN-LE-VAL
- HOUTAPPEL (Arend), 337
- HOUTAPPEL (Arend), *Arnoldus Houtappel*, knaap, **337**
- HOUTAPPEL (Margriet), 337
- HOUTE (Arend van den), *Arnoldus van den Houte*, *Arnt uten Houte*, *Aernt uten Houte*, knaap, heer van de helft van 's-Gravenwezel, 376, **410**
- HOUTE (Godevaart van den), heer van een vierde deel van 's-Gravenwezel, 410
- HOUTE (Godevaart van den, bastaard), 410
- HOUTE (Jan van den), *heere Jan uten Houte*, ridder, 410
- HOUTE (Michiel van den), 366
- HOUTHEM (Anthonis van), 821
- HOUTHEM (Beatrijs van), 666
- HOUTHEM (Godenoel of Godfried), *Godnoel van Houthem*, **819**
- HOUTHEM (Iwein van), *dominus Iwanus van Houthem*, ridder, **124**
- HOUTHEM (Iwein van), *heer Ywain van Houthem*, *deken van Thienen*, **820**
- HOUTHEM (Iwein van), *heer Ywain van Houthem* ridder, *messire Ywein van Houthem*, ridder, **821**, 822
- HOUTHEM (Jan van), 821, 822
- HOUTHEM (Jan van), *heer Jan van Houthem*, *here tot Sinte Mergrieten Houthem*, *cancellier van Brabant*, ridder, heer van Huldenberg, Sint-Margriete-Houtem en (half) Smeysberg, p. 35, 689, **817**, 818, 819
- HOUTHEM (Jan van), *heer Jan van Houthem*, ridder, ridder, 821, **822**
- HOUTHEM (Librecht I van), ridder, 817, 818, 819, 821
- HOUTHEM (Librecht II van), *Lybrecht van Houthem*, *meyere tot Thienen*, heer van Huldenberg, Sint-Margriete-Houtem en (half) Smeysberg, p. 35, **818**, 819
- HOVE (Arnold van den), *Arnoldus van den Hove*, knaap, **37**
- HOVE (Gerrit van den), *Gerrit van den Hove* *geheiten van den Rode*, 206
- HOVE (Gerrit van den), *Gerardus van den Hoeve*, knaap, **206**
- HOVE (Katelijne van den), 206
- HOVE (Wilem van den), 37
- HOVE VAN NEERHESPEN (Jan van den), 178
- HUBAUMONT, B., prov. Henegouwen, arr. Zinnik, gem. Le Roeulx, – hof, p. 45, 842; – meester, **842**
- Huerne*, zie HORN (Filips van)

- HUFFEL (Catharina van den), 679
 HUFFEL (Gillis van den), 29
 HUFFEL (Jan van den), *Joannes van Huffle*, knaap, **29**
 HUFFEL (Mathilde van den), zie BEYS
 ALIAS VAN DEN HUFFEL (Mathilde)
Huldeberg, zie HULDENBERG (Gerard van)
Huldeberge, zie HULDENBERG (Gerard van)
Huldebergen, zie HULDENBERG
 HULDENBERG, *Huldeberge*, *Huldenbergen*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 32; – heerlijkheid, 117; – heer, zie HOUTHEN (Jan van), HULDENBERG (Jan van), WITTEM (Hendrik VI van), WITTEM (Jan VII van), HOUTHEN (Jan van), HOUTHEN (Librecht II van); – huis, 117, 689; – vrouwe, zie FRAYBAERT (Catharina), HULDENBERG (Catharina van), ORDINGEN (Catharina van),
 HULDENBERG (Catharina van), vrouwe van Huldenberg, 47
 HULDENBERG (Everard van), 90
 HULDENBERG (Gerard van), *Gerardus de Huldeberge*, *Gheerde van Huldeberge*, knaap, **482**
 HULDENBERG (Jan van), *dominus Joannes dominus de Huldenberge*, ridder, heer van Huldenberg, **47**
 HULDENBERG (Jan van), ridder, heer van Huldenberg, 47
 HULDENBERG (Loenis van), *Leonius de Huldenberge*, *Lonij van Huldenberghe*, knaap, **90**
 HULDENBERG (Margaretha van), 29
 HULDENBERG (Wouter van), 90
Huldenberge, zie HULDENBERG
Huldenbergen, zie HULDENBERG
Huldenberghe, zie HULDENBERG
Hulpe, zie TERHULPEN
 HULPE, LA, zie TERHULPEN
 HULSHOUT, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, – heer, zie MERODE (Jan IV van),
 HUMPHREY VAN PLANTAGENET, *Die hertoghe van Gloucestere*, hertog van Gloucester, p. 169, 450
Hupain, zie HUPPAYE
Hupaing, zie HUPPAYE
 HUPPAYE, *Hupain*, *Hupaing*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Ramillies, p. 47, 532, 536, 537
 HUYSMAN (Margaretha), 678
Ierssel, zie EERSEL
 IJPELAAR (Jan van), 405
 IJPELAAR (Margaretha van), 392, 405
Ijsseche, zie OVERIJSE
 IJSSELSTEIN, *Ysselsteyn*, Nl., prov. Utrecht, gem. IJsselstein, p. 33; – heer, zie EGMOND (Frederik van)
 IMMERSEEL, *Immersele*, *Ymmersele*, hof te WOMMELGEM, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – heerlijkheid, 367; – heer, zie IMMERSEEL (Jan van); – heerlijkheid, 367; – huis, 367; – vrouwe, zie IMMERSEEL (Katelijne van)
 IMMERSEEL (Arnoud van), zoon van Hendrik, 369
 IMMERSEEL (Arnoud I van), zoon van Godevaart, *dominus Arnoldus van Immersele*, ridder, 367, **368**, 369, 383, 686
 IMMERSEEL (Catharina van), 117
 IMMERSEEL (Daniël van), *Daniel van Immersele*, knaap, **383**, 384
 IMMERSEEL (Elisabeth van), dochter van Arnoud I, 368
 IMMERSEEL (Elisabeth van), kleindochter van Arnoud I, 686
 IMMERSEEL (Godevaart van), ridder, heer van Wommelgem, 367, 368, 369, 383, 384, 385
 IMMERSEEL (Hendrik van), 369
 IMMERSEEL (Hendrik van), *dominus Henricus van Immersele*, ridder, 367, 368, **369**
 IMMERSEEL (Jan van), zoon van Hendrik, 369
 IMMERSEEL (Jan van, bastaard), *Joannes bastardus van Immersele*, knaap, **385**, 388, 399
 IMMERSEEL (Jan van), *dominus Joannes van Immersele*, zoon van Godevaart, ridder, heer van Immerseel, **367**, 368, 369, 383, 424
 IMMERSEEL (Katelijne van), vrouwe van Immerseel, 367

- IMMERSEEL (Wouter van), *Walterus van Immersele*, knaap, **384**
Immersele, zie IMMERSEEL
- INCOURT, *Aincourt*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – meierij, p. 39, p. 123, p. 128
- ISABELLA VAN PORTUGAL, p. 173
- ISENDIJK (Jan van), *Joannes van Isendijck*, knaap, **409**
Issche, zie OVERIJSE
- ITTRE, *Ytter*, *Yttre*, prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Ittre, – heer, zie ITTRE (Engelbert van), ITTRE (Gillis van), ITTRE (Jacob van), ITTRE (Jan van), ITTRE (Steven van); – heerlijkheid, p. 51; – huis, 479; – kasteel, 854
- ITTRE (Engelbert van), *de here van Ytter*, ridder, heer van Ittre, **854**
- ITTRE (Etienne van), zie ITTRE (Steven van)
- ITTRE (Gillis van), ridder, heer van Ittre, 479
- ITTRE (Jacob van), heer van Ittre, 854
- ITTRE (Jan van), *Joannes d'Ittre*, knaap, heer van Ittre, **479**
- ITTRE (Steven van), heer van Ittre, 479, 854
- Jacla*, zie GETE
- JACOBA VAN BEIEREN, *Vrou Jacoba*, gravin van Holland, Zeeland en Henegouwen, p. 36, p. 169, 360, 762; – hofmeester, 479
- JAN I, hertog van Brabant, p. 21, 5
- JAN III, hertog van Brabant, p. 37, 381, 419, 483
- JAN IV, hertog van Brabant, p. 6, p. 11, p. 15-16, p. 26, p. 28, p. 39, p. 169-170, p. 172, 8, 16, 29, 46, 47, 48, 49, 58, 68, 69, 70, 72, 86, 95, 103, 112, 115, 116, 117, 120, 122, 124, 130, 149, 171, 194, 220, 250, 267, 357, 360, 363, 364, 366, 407, 442, 444, 450, 451, 458, 460, 470, 573, 574, 613, 663, 684
- JANDRAIN, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Orp-Jauche, 518, 540
- JAN VAN BEIEREN, 442
- JAN VAN KLEEF, hertog van Kleef, 694, 729
- JAN III VAN NAMEN, *dominus Joannes de Namur*, *heere Janne van Namen*, ridder, graaf van Namen, heer van Herselt en Kaaibeek, Walhain en Wijnendale, 6, **459**
- JAN ZONDER VREES, hertog van Bourgondië, p. 5, 407
- JAUCHE, zie GETEN
- Jeest a Grippont*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – goed, 534
- JERUZALEM, *Heilige Land*, Israël, p. 19, p. 53, 23, 390, 449, 458, 670, 682, 694, 851; – Heilige Grafkerk, 54, 85, 87, 663
- JETTE, *Jette juxta Dielgem*, B. Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, – abt, zie DIELEGEM
- Joanna*, zie JOHANNA, hertogin van Brabant
- JODOIGNE, zie GELDENAKEN
- JODOIGNE-SOUVERAINE, zie OPGELDENAKEN
- JOECT (Herman van), *Hermannius van Joect*, knaap, **228**
- JOHANNA, *Joanna*, hertogin van Brabant, p. 5-6, p. 10, p. 12, p. 18, p. 20, p. 70, 6, 7, 16, 44, 45, 53, 57, 62, 83, 113, 115, 126, 242, 243, 244, 257, 301, 347, 359, 361, 362, 367, 385, 388, 399, 441, 448, 455, 459, 467, 489, 507, 540
- Joudoigne*, zie GELDENAKEN
- Joudoingne*, zie GELDENAKEN
- Jowingne*, zie GELDENAKEN
- Judogne*, zie GELDENAKEN
- Judoigne*, zie GELDENAKEN
- JÜLICH, zie GULIK
- JUPPELY (Werner van), heer van Noville-sur-Mehaigne, 661
- JUPPLEU (Johanna van), *Jehanne de Jupply*, 473
- Jupply*, zie JUPPLEU (Johanna van)
- KAAIBEEK, *Quaetbeke*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, gem. Herselt, – heer, zie JAN III VAN NAMEN, WEZEMAAL (Jan I van), WEZEMAAL (Jan II van)
- KAMERIK, F., dept. Nord, arr. Cambrai, – aartsbisshop, zie BERGEN-

- GLIMES (Hendrik van), GAVERE (Jan van),
- KAPELLE-OP-DEN-BOS, *Capellen opten Bosch, Cappellen op den Bosch*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – meier, 668; – vrijheid, p. 63, **589, 756**
- KAPPENDAL, *Cappendaille*, bos bij Geldenaken, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 113, 813
- KAREL V, hertog van Brabant, p. 22, p. 32-33, 704, 803
- KAREL VI, koning van Frankrijk, p. 26, 45, 802
- KAREL DE STOUTE, *mijne here van Charolois*, hertog van Brabant, p. 28, p. 47, p. 50, p. 56-57, p. 60, p. 173, 657, 658, 667, 672, 674, 694, 733, 761, 827
- KASTEELBRAKEL, prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 43
- KASTERLEE, *Casterle*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, – heer, zie LIER (Hector van), LIER (Willem van); – hof, zie TER LOE
- KAUSSE (Gillis), *Egidius Kausse*, knaap, **190**
- KEERBERGEN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – heer, zie CORTENBACH (Iwein van)
- KEERSOP, *Kerspe*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Valkenswaard, 325
- KEERSOP (Udeman Arend Udemanszoon van), *Udeman Arent Udemanssoen van Kerspe*, knaap, **326**
- KEEST (Wouter), *Walterus Keest*, knaap, **183**
- KEGEL (Jan de), ridder, 81
- KEGEL (Jan de), *dominus Joannes de Kegele*, ridder, **81**
- Kegele, zie KEGEL (Jan de)
- KEISERS (Rudolf), abt van Vlierbeek, **1**
- Keizersberg, te LEUVEN, 23
- KELEN (Aleid van der), 54
- KEMERLING (Anna), jonkvrouw, 28
- KEMERLING (Ida), 25
- KEMPEN, *Campinia*, Nl., prov. Noord-Brabant, voormalig kwartier van de meierij van 's-Hertogenbosch, – meierij, p. 15, p. 39, p. 105
- KERCHOVE (Gosewijn van den), *Gosuinus van den Kerchove*, knaap, **156**
- KERCHOVE (Peter van den), zoon van Peter, 164, 165
- KERCHOVE (Peter van den), *Petrus van den Kerchove*, knaap, **164**
- KERCHOVE (Reinier van den), *Renerus van den Kerchove Petri filius*, knaap, **165**
- KERKOM, B., prov. Vlaams-Brabant, gem. Boutersem, 117; – heer, WITTEM (Jan VII van)
- KERKOM (Adam van), 178, 186
- KERKWIJK, Nl., prov. Gelderland, gem. Zaltbommel, 389
- KERMAN (Jacob), heer van Vremde en Millegem, 388
- KERMAN (Maria), 388
- KERMAN (Willem), 388
- Kersbecque*, zie KERSBEEK
- KERSBEEK, *Kersbecque, Kersbeke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Kortenaken, 196, 229; – erfvrrouwe, zie HARDUEMONT (Helvige van)
- KERSBEEK (Frank van), *Franco van Kersbeke*, knaap, **146**
- KERSBEEK (Hendrik van), *Henrick van Kersbeke*, heer van Luttéal, **827**
- KERSBEEK (Jan van), broer van Wouter, ridder, p. 16, 827
- KERSBEEK (Jan van), vader van Wouter, ridder, heer van Goetsenhoven, 86
- KERSBEEK (Jan van), zoon van Wouter, *le seigneur de Kersbecque*, ridder, heer van Stalle en Goetsenhoven, **666**
- KERSBEEK (Maria van), 125, 132
- KERSBEEK (Wouter van), 125
- KERSBEEK (Wouter van), *dominus Walterus van Kersbeke*, ridder, heer van Stalle en Goetsenhoven, **86, 123, 666, 827**
- Kersbeke*, zie KERSBEEK
- KERSMAKER (Klaas), 369
- KERPEN EN ZEVENBORN (Arend van), 604
- Kerspe*, zie KEERSOP

- KESSEL, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, gem. Nijlen, 403; – heer, zie RANST (Hendrik III van)
- KESSEL, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, 282; – goed, 280; – gerecht, 668; heer, zie RANST (Hendrik III van), RANST (Jan van); – huis, 668
- KESSEL (Jan van), *Joannes van Kessel*, *heere Jan van Kessel*, knaap, **282**
- KESTERGAT, *Kestergate*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie EDINGEN (Jan van), EDINGEN (Lodewijk van) *Kestergate*, zie KESTERGAT
- KESTEREN, *Kestre*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Breda, 243; – molen, 243
- Kestre*, zie KESTEREN
- KETS (Elisabeth van), 368
- KETS (Floris van), *Florentius van Kets*, knaap, **415**
- KETS (Hector van, bastaard), *Hector bastardus van Kets*, knaap, **416**
- KETS (Katelijne van), jonkvrouw, 405
- KETS (Klaas van), ridder, 368
- KEULEN, D., l. Noordrijn-Westfalen, kr. Kreisfreie Stadt, – aartsbischof, 733
- KIEZEGEM, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Tielt-Winge, – huis, 222, 223
- KINDEREN ALIAS VAN DER RIVIEREN (Johanna van der), abdis van Vrouwenpark, **699**
- KLAPSCHOUT, *Clapscheete*, watermolen aan de Zenne te Brussel, B., B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, 663
- KLEEF, *Cleve*, hertogdom, D., l. Noordrijn-Westfalen, kr. Kleef, – gravin, zie GELRE (Machteld van); – hertog, zie ADOLF, hertog van Kleef, JAN VAN KLEEF
- KLEEF, land van, zie MECHELEN, LAND VAN
- KLEEF (Adolf van), *Ravesteyn*, ridder, heer van Ravenstein, Herpen, Uden, Dreischor en Wijnendale, **729**
- KLEEF (Filips van), heer van Edingen, p. 35, 730
- KLEINEJANSZON (Klaas), *Claus Cleynjanssoene*, knaap, **428**
- KNODE (Hendrik), 304
- KOEKELBERG, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, – heer, zie HEETVELDE (Willem van den)
- KOEKELBERG (Elisabeth van), 62
- KOEKELBERG (Gerrit van), 74
- KOEKELBERG (Maria van), 50
- KOEKELBERG (Wouter van), junior, 99
- KOEKELBERG (Wouter van), senior, 99
- KOEKELBERG (Wouter van), *Walterus de Coekelberge*, knaap, **99**
- KOMPENRODE (Roeland van), *Rudolphus van Kompenrode*, knaap, **202**
- KONTICH, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 365, 386; – schout, 15, 400
- KORTENBERG, *Cortenberge*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, p. 36-37; – abdis, zie TAYE (Maria); benedictinessenabdij, p. 45; – Charter, p. 11-12, p. 40, p. 42, p. 49, p. 60, p. 64-65, 457
- KORTGENE, Nl., prov. Zeeland, gem. Noord-Beveland, – heer, zie BORSSELE (Filips van)
- KORTRIJK-DUTSEL, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 117; – heer, zie CORTENBACH (Iwein van), PINNOCK (Lodewijk III)
- Koudenberg, te BRUSSEL, 709
- KRAAINEM, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – vrouwe, zie RYM ALIAS VAN RASSEGEM (Jacoba)
- KRAAINEM (Arnoud van), ridder, heer van Grobbendonk, 366
- KRAAINEM (Arnoud van), *dominus Arnoldus van Crayenhem*, ridder, heer van Grobbendonk, Ouden en Olmen, Bouwel, **366**
- KRAAINEM (Jan Brien van), 290, 299, 304, 311
- KRIEKENBEKE (Jan van), 308
- KRIEKENBEKE (Willem van), *Willelmus van Kriekenbeke*, knaap, **308**
- KRONENBURG (Agnes van), 243

- KRONENBURGPOORT, stadspoort van ANTWERPEN, 427
- KRUIBEKE, *Cruybeke*, B., prov. Oost-Vlaanderen, arr. Sint-Niklaas, – heer, zie BRABANT (Antoon van), BRABANT (Filips van)
- KRUIKENBURG, B., oud. gem. prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Ternat, – heer, zie SERCLAES (Everard VI t’)
- KUINRE, Nl., prov. Overijssel, 380, 443
- KUMTICH, *Comptich*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, meierij in de hoofdmeierij Tienen, p. 39, p. 94, p. 134
- KUIK (Gerard van), 401
- KUIK (Gerard van), *Gerardus van Kuyck*, *Gheerd van Kuyc*, knaap, **401**, 406
- KUYST (Gijs), *Gijs Cuyst junior*, knaap, p. 15, **323**
- KUYST (Hendrik), *Henricus Cuyst*, knaap, **312**
- KUYTEN (Libert), *Libertus Kuyten*, knaap, **189**
- KWERPS, *Quaderebbe*, B. oud. gem., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 26
- KYRBURG, burcht te KIRN, D., l. Rijnland-Palts, kr. Bad Kreuznach, – wild- en rijngraaf, 703
- LAARVENNE (Roelof van den), *Rodolfus van Lairvenne*, knaap, **327**
- Laerbeke*, zie LEERBEEK
- Lairvenne*, zie LAARVENNE
- LALAING (Mathilde van), 443
- LALAING (Samson van), heer van Opprebais, 873
- LANDAS (Catharina van), vrouwe, vrouwe van Ruisbroek, 53
- LANDAS (Jan van), 53
- LANDEN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 229; – land, 116; –stad, p. 62, **598**, **832**
- LANGELAER (Willem van), 314
- LANGRODE (Jan van), abt van Vlierbeek, **697**
- LANKELAAR (Peter van), *Petrus van Lanckelaer*, knaap, **425**
- LANNAIS (Elisabeth van), 48
- LANNOY (Jan III van), heer van Min-
goval, 765
- LANNOY (Johanna van), 657
- Lant van Cleve*, zie MECHELEN, LAND
VAN
- Lant van Mechelen*, zie MECHELEN,
LAND VAN
- LARDINOIS ALIAS VAN SPONTIN (Willem), ridder, heer van Spontin, 460
- LARE (Costijn van den), *Costinus van den Lare*, knaap, **414**
- LATINES (Hellinus de), knaap, **527**
- Leauve*, zie ZOUTLEEUEW
- Leck*, zie LEK
- Lecke*, zie LEK
- LEEFDAAL, *Leefdael*, *Levedale*, B.,
prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 44; – heer, zie PIETERSEM (Jan van), PIETERSEM (Rogier van), PIETERSEM (Willem van); – heerlijkheid, p. 51; – hof, 336, 672
- LEEFDAAL (Rogier van), zie PIETERSEM (Rogier van)
- Leefdael*, zie LEEFDAAL
- LEENDE, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Heeze-Leende, – heer, zie HORN (Arnoud van), HORN (Filips van)
- LEERBEEK, *Laerbeke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Gooik, – heer, zie LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van)
- LEEU (Barbara de), 58
- LEEU (Jan de), zoon van Jan, 70
- LEEU (Jan de), zoon van Michiel, 70
- LEEU (Jan de), zoon van Wouter, *dominus Joannes de Leeu*, ridder, 58, **70**
- LEEU (Margaretha de), 58
- Leeuwe*, zie ZOUTLEEUEW
- Leeuwen*, zie ZOUTLEEUEW
- Leeuwis*, zie ZOUTLEEUEW
- Leewen*, zie ZOUTLEEUEW
- LEK, *Leck*, *Lecke*, Nl., voormalige heerlijkheid te Ridderkerk, prov. Zuid-Holland, – heer, zie LEK (Hendrik van de), NASSAU (Engelbert I van), POLANEN (Jan II van), POLANEN (Jan III van); – vrouwe, zie POLANEN (Johanna van)

- LEK (Elsbeen van de), jonkvrouw, 250
 LEK (Filips van de), p. 27
 LEK (Hendrik van de), *dominus Henricus van der Leck*, *dominus de Heeswijk*, ridder, heer van Heeswijk, Dinther, Gestel en Schijndel, 86, 120, **250**, 363
 LEK (Johanna van de), vrouwe van Asten, Heeswijk en Dinther, 250, 363, 811
 LENS, B., prov. Henegouwen, arr. Bergen, – heer, zie GAVERE (Arnold II van)
 LENS-SAINT-SERVAIS, B., prov. Luik, arr. Borgworm, gem. Geer, 543
 LEUVEN, *Loeven*, *Loevne*, *Lovenen*, *Louvain*, *Louvaing*, *Lovanium*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, p. 18-19, p. 24, p. 35, p. 166-168, 3, 130, 459, 827; – burcht, 23; – burgemeester, 9, 11, 19, 20, 25, 26, 28, 227, 710; – burger, 24; – gasthuis, 24; – edelen, p. 148; – gildedeken, 11, 17, 19, 20, 21, 26, 28, 29, 35; – kastelein, 8, 466; – meier, 19, 25, 59, 448, 663, 687, 710, 803; – meierij, p. 16, p. 19, p. 22-23, p. 26, p. 37, p. 39, p. 41, p. 46-47, p. 55-56, p. 59, p. 63-64, p. 70, p. 133, p. 147, 31; – poorter, 363; – proosdij, zie SINT-GEERTUI; – raadslid, 9, 11, 13, 17, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 35, 195, 710; – rentmeester, 17, 227; – schepen, 9, 11, 13, 17, 19, 20, 21, 25, 26, 28, 29, 195; – schepenbrief, 5, 15, 117, 526; – stad, p. 62, p. 65, **38**, **575**, **645**, **715**; – stadhuis, p. 42; – stadsarchief, p. 9, p. 12; – stadsbestuur, 19, 22
 Levedale, zie LEEFDAAL
 Lewittéal, zie LUTTÉAL
 Libbeke, zie LUBBEEK
 Lidekercke, zie LIEDEKERKE
 LIEDEKERKE, *Lidekercke*, B., prov. Vlaams-Brabant, ar. Halle-Vilvoorde, – heer, p. 13, p. 26-27, zie GAVERE (Arnold II van), GAVERE (Hendrik van), GAVERE (Jan van); – heerlijkheid, p. 26-27, p. 51
 LIEFKENRODE (Hendrik van), heer van Geetbets (heft), 135
 LIEFKENRODE (Reinier van), 159
 LIEFWIGIS, 143
 LIEMINGEN (Beatrix uten), 710
 LIEMINGEN (Elisabeth uten), 17
 LIEMINGEN (Jacob uten), 825
 LIEMINGEN (Jacob uten), ridder, 9
 LIEMINGEN (Jacob uten), *Jacobus Utenliemingen*, *Jacques Utelieminghe*, ridder, **9**
 LIEMINGEN (Jan uten), *Jehan Utelieminghe*, **9**
 LIEMPDE, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Boxtel, 243; – heer, zie MEERHEM (Willem van), RANST (Hendrik III van), RANST (HENDRIK IV van); – vrouwe, zie MEERHEM (Elisabeth van)
 LIER, *Liere*, *Lierre*, *Lira*, *Lyer*, *Lyere*, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, p. 35, p. 115, p. 169, 244, 368, 386, 388, 389, 405, 407; – ontvanger, 411, 415; – schepen, 402, 405; – schout, 400, 403, 405; – stad, p. 62, **431**, **622**, **654**, **779**
 LIER (Antoon van), *heer Anthonis van Lyere*, ridder, 770, 771, **772**, 773
 LIER (Hector van), *heer Hector van Lyere*, ridder, heer van Berchem en Kasterlee, 770, 771 772, **773**
 LIER (Hendrik van), *Henricus van Liere*, knaap, **417**
 LIER (Jan van), 770, 771, 772, 773
 LIER (Willem van), *heer Willem van Lyere*, ridder, heer van Ranst en Kasterlee, **770**, 771, 772, 773
 LIER (Wouter van), *heer Wouter van Lyere*, ridder, heer van Noorderwijk, 770, **771**, 772, 773
Liere, zie LIER
Lierre, zie LIER
 LIESHOUT, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Laarbeek, – hof, p. 44-45; – meester van het hof, zie VAN EYCK VAN EERSEL (Gerrit van)
 LIESHOUT (Hendrik van), 315
 LIESHOUT (Hendrik van), *Henricus van Lieshout*, knaap, **315**, 316
 LIESHOUT (Willem van), *Willelmus van Lieshout*, knaap, 315, **316**
 LIGNE (Catharina van), 681
 LIGNE (Johanna van), 43

- LIGNE (Werner de), 453
 LIGNIS (Fociaux de), knaap, **547**
 LIGNY, B., prov. Namen, arr. Namen, gem. Sombreffe, – heer, zie LIGNY (Karel van)
 LIGNY (Karel van), *de here tot Ligny, messire Charles, seigneur de Ligny*, ridder, heer van Ligny, Tongrinne en Quemignies, **848**
 LIGNY (Werner van), *dominus Werne-rus de Ligny*, ridder, **453**
 LIGNY-EN-BARROIS, *Liney*, F., dep. Meuse, arr. Bar-le-Duc, – graaf, zie FILIPS VAN SINT-POL
 LILLO, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 424; – dijkgraafschap, 379, 693; – heer, zie HALEN (Frank van), HALEN (Jan van); – toren, 379
 LIMAL, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie SPONTIN (Willem II van),
 LIMBURG, *Lymburch*, hertogdom, – erfmaarschalk, 694; – gouverneur, 367; – seneschalk, 366
 LIMELETTE, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie LIMELETTE (Engelbert van), LIMELETTE (Willem van)
 LIMELETTE (Engelbert van), heer van Limelette, 495
 LIMELETTE (Willem van), *Willelmus de Lymelettes*, knaap, heer van Limelette, **495**
Linckenbeke, zie LINKEBEEK
 LINDEN (Boudewijn van der), *Bellen van der Linden*, knaap, **139**
 LINDEN (Geldolf van der), *Geldolf van der Linden anders geheten van Wynde, Geldolf van der Linden heren Geldolfs soen, Geldulphus van der Linden*, knaap, heer van Geetbets (helft), **135**
 LINDEN (Geldolf van der), ridder, 135
 LINDEN (Willem van der), *Willelmus van der Linden, Willem van der Lynden*, knaap, **138**
Liney, zie LIGNY-EN-BARROIS
 LINKEBEEK, *Linckenbeke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 677; – cijns, 679; – heer, zie WITTEM (Filips van), WITTEM (Hendrik III van); – hof, zie TEN WILLEGHEN
 LINSMEAU, zie LINSMEEL
 LINSMEEL, *Linstnel, Lismeal, Lyn-te-meel*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Heilisseem, p. 31; – heer, zie DAVEL (Werner II van), MOLEMBAIS (Jan van); – vrouwe, MOLEMBAIS (Maria van)
 LINSMEEL (Maria van), zie MOLEMBAIS (Maria van)
Linstnel, zie LINSMEEL
 LINTER (Karel van), *Carolus van Lintre, Karel van der Rivieren*, knaap, heer van Leers en de helft van Neerlinter, 121, **131**
 LINTER (Raas van), *Raso van Lintere*, knaap, heer van Graven en de helft van Neerlinter, **31**, 121, 130, 446
Lintere, zie LINTER (Raas van)
Lintre, zie LINTER (Karel van)
 LIPPELO, *Lippeloe*, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, gem. Sint-Amands, – goed, 395
Lippeloe, zie LIPPELO
Lira, zie LIER
 LIROUX, *Lyeroux, Lyrout*, B., prov. Namen, arr. Dinant, 499
 LISE (Baudewinet), knaap, **539**
Lismeal, zie LINSMEEL
 LIST, DE, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, gem. Schoten, – goed, 376
 LIST (Jan van der), 376
 LIST (Wouter van der), 376
 LIST (Wouter van der), *dominus Walterus van der List*, ridder, **376**, 379, 410
 LOBBES, *Lobus*, B., prov. Henegouwen, arr. Thuin, gem. Lobbes, benedictijnerabdij, p. 45; – abt, zie HEFTEN (Jan van)
Lobus, zie LOBBES
 LOCHUUS (Gerard), *Gerardus Lochuus, Gerardus Locknyts in Wolmerseem*, knaap, **179**
Locknyts, zie LOCHUUS (Gerard)
 LODEWIJK VAN MALE, graaf van Vlaanderen, p. 36, p. 49, p. 55, p. 57, p. 60, 374, 379

- LODEWIJK II VAN NEVERS, graaf van Nevers, p. 8
- LODEWIJKS (Hendrik), *Henricus Lodewijckx*, knaap, **203**
- LOEKETS (Gillis), *Egidius Loekets*, knaap, **218**
- Loeven*, zie LEUVEN
- Loevene*, zie LEUVEN
- LOMMEL, B., prov. Limburg, arr. Maaseik, – vrijheid, p. 63-64, **797**
- Lonchamp*, zie LONGCHAMP
- LOONCKMANS (Hendrik), *Henricus Lonckmans*, knaap, **191**
- Londersele*, zie LONDERZEEL
- Londerselle*, zie LONDERZEEL
- LONDERZEEL, *Londersele, Londerselle*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 360; – hof, 672
- LONGCHAMP, *Lonchamp, Longchamps, Longsamp*, B., prov. Namen, arr. Namen, 661; – heer, zie DONGELBERG (Jan van); DONGELBERG (Raas van); LONGCHAMP (Jan van); – kas-teel, 661
- LONGCHAMP (Jan van), *heer Jan van Longchamps, messire Jehan de Longchamp*, ridder, heer van Longchamp en Noville-sur-Mehaigne, **661, 857**
- LONGCHAMP (Jehan de), ridder, 661
- LONGCHAMP (Jehan de), 661
- Longchamps*, zie LONGCHAMP
- Longsamp*, zie LONGCHAMP
- LOON (Catharina van), 443
- LOONBEEK, B. prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – goed, 32
- LOON-HEINSBERG (Maria van), 674
- LOON OP ZAND, *Venloen, Venloen*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Loon op Zand, 347; – heer, zie HAASTRECHT (Dirk van), HAASTRECHT (Paul van), HAASTRECHT (Willem van); – tol, 808; – vrouwe, zie DALEM (Elsbeen van)
- Loose*, zie LOSE (Dirk IV de)
- LOOZ, zie LOON (Catharina van)
- Loppoen*, zie LOUPOIGNE
- LOSE (Dirk III de), ridder, 103
- LOSE (Dirk IV de), *Theodoricus de Loose*, knaap, **103**
- LOSE (Robert de), 103
- LOTHARINGEN (Anton van), graaf van Vaudémont, 5, 712
- LOTHARINGEN (Margaretha van), *la comtesse de Vaudémont, dame d'Arschot*, gravin van Vaudémont, vrouwe van Aarschot, 712
- LOUPOIGNE, *Loppoen*, B. prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 14
- Louvain*, zie LEUVEN
- Louvaing* zie LEUVEN
- Lovanium*, zie LEUVEN
- Lovene*, zie LEUVEN
- Lovenen*, zie LEUVEN
- LOVERVAL, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, – heer, zie MARK (Engelbert van der)
- Lucas soen*, zie ERPE
- LUBBE (Mercelis den), 262
- LUBBEEK, *Libbeke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – heerlijkheid, 3; – meier, 687; – meierij, p. 76
- LUCASZOON (Gerlach), zie Erpe (Gerlach Lucaszoon van)
- LUIK, B., prov. Luik, arr. Luik, p. 50, 312, 542, 765; – bisschop, p. 62, 558; – prinsbisdom, p. 26, p. 35, p. 46
- LUISBEEK (Jan van), *Joannes van Luysbeke*, knaap, **408**
- Lummele*, zie LUMMEN
- LUMMEN, *Lummele*, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, p. 32; – heer, zie DIEST (Thomas II van), NASSAU (Jan IV van); – heerlijkheid, 115; – land, 115; – vrijheid, p. 33, p. 63-64, **720**; – vrouwe, zie DIEST (Johanna van)
- LUTELAER VAN EINDHOVEN (Klaas van), *Postel*, meester van Postel, **788**
- Lutre*, zie LUTTRE
- LUTTÉAL (bij HOUTAIN-LE-VAL), *Lewit-téal*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 828; – heer, zie KERSBEEK (Hendrik van), MEEREN (Koenraad van der), RIVIEREN (Godgaf van der), RUBEMPRÉ (Karel van), RUBEMPRÉ (Karel van), TOUR (Godefroid de la), WITTEM (Hendrik III van)

- LUTTRE, *Lutre*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, 452; – heer, zie MONTENAKEN (Filips van), RÈVES (Allard van), RÈVES (Everard van), RUBEMPRÉ (Karel van), RUBEMPRÉ (Karel van); – vrouwe, zie MONTENAKEN (Maria van)
- LUXEMBURG, hertogdom, – hertogin, zie ELISABETH VAN GÖRLITZ
- LUXEMBURG (Françoise van), vrouwe van Edingen en Rumst, 730
- LUXEMBURG (Guy van), graaf van Sint-Pol, 445
- LUXEMBURG (Jacoba van), 704
- LUXEMBURG (Jan II van), p. 27, 45, 442
- LUXEMBURG (Lodewijk van), graaf van Sint-Pol, heer van Rumst en Bornival, 45, 730
- LUXEMBURG (Maria van), vrouwe van Bornival, Seneffe, Ronquières en Rumst, 730
- LUXEMBURG (Peter I van), *de heere van Edingen, dominus d'Engien*, baanrots, graaf van Sint-Pol, van Conversano en Brienne, heer van Edingen, Bornival, Ghoy, Seneffe, Ronquières, Hennuyères, Tubize, Rebecq, Beert, Bogaarden, Leerbeek, **442, 633, 730**
- LUXEMBURG (Peter II van), *Saint Pol*, graaf van Sint-Pol, heer van Edingen, Bornival, Ghoy, Seneffe, Ronquières, Hennuyères, Tubize, Rebecq, Beert, Bogaarden, Leerbeek en Rumst, 679, **730**
- LUXEMBURG (Willem van), 475
- LUWE (Daam de), *Daem de Luwe*, knaap, **307**
- LUWE (Dirk de), *Theodoricus de Luwe*, knaap, **306**
- Luisbeke*, zie LUISBEEK (Jan van)
- Lyer*, zie LIER
- Lyerre*, zie LIER
- Lyeroux*, zie LIROUX
- Lymburch*, zie LIMBURG
- Lymelettes*, zie LIMELETTE (Willem van)
- LYNDEN, geslacht, p. 10
- Lynden*, zie LINDEN (Willem van der)
- Lyntemeel*, zie LINSMEEL
- Lynter*, zie NEERLINTER
- Lyntere*, zie OPLINTER
- Lyntres*, zie NEERLINTER
- Lyroul*, zie LIROUX
- MAAGDENDAL, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Tienen, cisterciënzerinnenabdij te OPLINTER, p. 45; – abdis, zie VILTER (Maria)
- MAASLAND, *Maeslant*, Nl., prov. Noord-Brabant, voorm. kwartier van de meierij van 's-Hertogenbosch, – meierij, p. 39, p. 101
- MAASTRICHT, *Trecht*, Nl. prov. Limburg, p. 44; – schout, 694; – stad, p. 62, **652**
- Maerbeke*, hof te BIERBEEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven 521
- Maeslant*, zie MAASLAND
- MALEN, *Meilen, Melain, Melein, Meleyn*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Geldenaken, 472; – heer, zie FONTAINES (Boudewijn van), FONTAINES (Jan van), FONTAINES (Willem van), HÉNIN-LIÉTARD (Boudewijn van), HEREMIJN (Boudewijn van); – land, p. 18, 472, 520, 659
- MALEN (Jan van), 485
- MALÈVES, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Perwijs, – heer, zie GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Jacob III van), GRAVEN (Raas van)
- MALLE, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 411
- Manil*, zie MÉNIL
- MARBAIS, B., Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie MARBAIS (Jan van); – heerlijkheid, p. 51
- MARBAIS (Jan van), *dominus de Marbais*, ridder, heer van Marbais, **457**
- MARBAIS (Jan van), heer van Marbais, 457
- Marcgraefschap*, zie ANTWERPEN, – markgraafschap
- Marche*, zie MARK (van der)
- MARCHE (Olivier de la), p. 52
- Marchionatus*, zie ANTWERPEN, – markgraafschap
- Marchipont*, zie MONT-SAINT-PONT
- Marcken*, zie MARK (van der)

- MAREEL (Goedele), 471
 MAREEL (Jan), 471
 MAREN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, 300
 MARGARETHA VAN MALE, p. 18, 423
 MARIA VAN BOURGONDIË, hertogin van Brabant, p. 33
 MARIA VAN BRABANT, dochter van hertog JAN III, 381, 419
 MARICKE DE HÉDENGÉ (Andrieu), *Andreas Maricle*, knaap, **532**
 MARICKE DE HÉDENGÉ (Jacquemart), 532
 MARIËNDAL, *Facuwez, Faucons, Godshuyse van onse vrouwendale in Valkenbroec*, Falcontinnenklooster, augustinessenpriorij te Antwerpen, p. 44-45; – priorin, zie Box (Clara)
 MARIËNDAL, *Rothem*, cisterziënzerinnenabij te Halen, p. 45, 700; – abdis, zie MOMMAERTS (Maria)
 MARK (Engelbert van der), heer van Loverval en Walhain, 459, 483
 MARK (Everard III van der), *mes sire Evrard de la Marche, seigneur d'Aremberch*, jonker, ridder, heer van Arenberg, Diepensteyn en (half) Neufchâteau, p. 35, 733
 MARK (Everard IV van der), *Everaert van der Marcken*, jonker, ridder, heer van Arenberg, Diepensteyn, en (half) Neufchâteau, p. 35, **733**, 741
 MARK (Jan II van der), 733
 MARK (Robrecht van der), jonker, heer van Arenberg, 733
 MARK (Robrecht I van der), heer van Sedan, p. 166
 MARK (Robrecht II van der), heer van Sedan, *her Robbrecht van der Marcken*, ridder, p. 166
 MASSEMEN (Clara van), 63
 MAUNY, F., dept. Seine-Maritime, arr. Rouen, heer, zie TRAZEGNIES (Ansel van)
 MAXIMILIAAN VAN OOSTENRIJK, hertog van Brabant, p. 6, p. 35, p. 270, 665, 667, 694, 704, 707, 709, 731, 735, 736
Meaulx, zie MEAUX
 MEAUX, *Meaulx*, F., dept. Seine-et-Marne, arr. Meaux, – burggraaf, zie BÉTHUNE (Robert VIII van)
 MECHELEN, *Mechlinia*, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, p. 12, p. 35, 429, 686; – ontvanger, 110; – poorter, 418; – schepen, 418; – schout, 128, 367, 373, 803
 MECHELEN, LAND VAN, *dlant ende die heerlicheit van Mechelen, lant van Cleve bij Mechelen, lant van Mechelen, terra Clevensem prope Mechliniam jacentem*, B. prov. Antwerpen, arr. Mechelen, p. 12-13, p. 27-28, p. 37, p. 49, p. 52, p. 55, p. 60, 37, 359, 803; – drossaard, 803; – heer, p. 27, zie ARNOLD VAN EGMOND, ARKEL (Jan van), STRIJEN (Gerrit van), WEZEMAAL (Jan II van); – vrouwe, zie GELRE (Machteld van)
Mechlinia, zie MECHELEN
 MEENSEL (Gerard van), *Gerarardus van Meensel*, knaap, **232**
 MEENSEL HEER JANSZ. (Hendrik van), *Henricus van Meensel, filius domini Johannis militis*, knaap, **231**
 MEERBEEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 370
 MEERBEEK (Filips van), heer van Schaatbroek, 747
 MEERBEKE, B., prov. Oost-Vlaanderen, arr., – heer, zie BRABANT (Antoon van), GOUX (Pierre de)
 MEEREN (Elegast van der), 744
 MEEREN (Godevaart van der), *dominus Godefridus van der Meeren*, heer van Zaventem en Sterrebeek, **75**
 MEEREN (Hendrik van der), heer van Zaventem en Sterrebeek, ridder, 75, 363
 MEEREN (Jan V van der), heer van Zaventem en Sterrebeek, 75, 680
 MEEREN (Jan VI van der), *heer Jan van der Meren, here van Savethen, le seigneur de Sterbeke*, ridder, heer van Zaventem en Sterrebeek, **680**, **738**
 MEEREN (Koenraad van der), heer van Luttéal, 88, 685

- MEEREN ALIAS VAN STERREBEEK (Jan I van der), *dominus Joannes van der Meeren*, ridder, **88**
- MEEREN ALIAS VAN STERREBEEK (Jan II van der), *le seigneur de Sterbecke*, ridder, **676**
- MEEREN VAN HUMELGEM, (Jan van der), *de here van Steertbeke*, **744**
- MEERHEM (Dirk van), **243**
- MEERHEM (Dirk van), jonker, heer van Boxtel, **243**
- MEERHEM (Elisabeth van), vrouwe van Boxtel en Liempde, **382, 668**
- MEERHEM (Willem van), *dominus de Boxtel*, ridder, heer van Boxtel en Liempde, **243**
- MEERHOUT, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, **115**; – heer zie, DIEST (Thomas II van), WILLEM II VAN GULIK-BERG, NASSAU (Engelbert II van); – vrouwe, zie DIEST (Johanna van), NASSAU (Elisabeth), WYERE (Catharina van)
- MEERTE (Cathelijne), **98**
- MEERTE (Jan), **98**
- MEERWIJK, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. 's-Hertogenbosch, onderdeel van voormalige heerlijkheid Empel en Meerwijk, **66**; – heer, zie GENT (Willem van); – tiende, **284**
- Meesterheindricxsoen*, zie MEESTER-HENDRIKSZOOM (Jan)
- MEESTER HENDRIKSZOOM (Jan), *Joannes Meesterheindricxsoen*, knaap, **346**
- Megem*, zie MEGEN
- MEGEN, *Megem, Meghem, Meghen*, Nl., voorm. graafschap nu prov. Noord-Brabant, gem. Oss, – graafschap, p. **22, 802**; – heerlijkheid, **275**; – heer, zie BRIMEU (Adriaan van), BRIMEU (Guy van), DICBIER (Jan II), DICBIER VAN MIERLO (Jan), MEGEN (Jan van), MEGEN (Willem van); – huis, **275, 284**; – kasteel, **802**; – vrouwe, zie MEGEN (Elisabeth van)
- MEGEN (Elisabeth van), vrouwe van Megen, **275**
- MEGEN (Jan van), *Joannes dominus de Megem*, knaap, heer van Megen, p. **36, 275, 284, 802**
- MEGEN (Theodorica van), **275**
- MEGEN (Willem van), heer van Megen, **275**
- Meghem*, zie MEGEN
- Meghen*, zie MEGEN
- Meilen*, zie MALEN
- MEISEL (Jacob van), *Jacobus van Meisel*, knaap, **266**
- Melain*, zie MALEN
- Melein*, zie MALEN
- Meleyn*, zie MALEN
- MELIN, zie MALEN
- Melin*, zie MELLET
- MELLETT, *Melin*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, gem. Les Bons Villers, **673**; – heer, zie GLIMES (Antoon van), GLIMES (Hendrik van), GLIMES (Jan II van), GLIMES (Jan III van)
- MELDERT, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, **28**; – heer, zie MELDERT (Libert van)
- MELDERT (Hendrik van), ridder, **122**
- MELDERT (Jan van), **128**
- MELDERT (Johanna van), *vrouwe Jehanne van Meldert*, **128**
- MELDERT (Libert van), *dominus Lietbertus van Meldert*, ridder, heer van Meldert, Budingen, **122, 132, 178, 186**
- MELDERT (Libert van), heer van Meldert, Budingen, **122**
- MELDERT (Margaretha van), **117**
- MELDERT (Margaretha van), vrouwe van Grazen en Wilderen, **132**
- MELUN-ANTOING (Catharina de la), **474**
- MÉNIL, *Manil*, bij Eigenbrakel, – woning, **72, 683, 858**
- MENNEN (Gillis), **98**
- MENNEN (JAN), *Joannes Mennens*, knaap, **98**
- Mepem*, zie HAVESKERKE ALIAS BU-TOIR OF PUTOIR (Gillis van)
- MERCHTEM, *Merchten, Merchtene*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, **49, 74, 91**; – vrijheid, p. **63, 590, 751**

- Merchten*, zie MERCHTEM
Merchtene, zie MERCHTEM
 MERDOP (Anton van), abt van Bonne-Espérance, **836**
 MERDOP (Wouter van), 836
 MERE (Gerard van), *Gerardus van Mere*, knaap, **184**
Meren, zie MEEREN (Jan VI van der)
 MEREVENNE (Godevaart van den), 330
 MEREVENNE (Godevaart van den), *Godefridus van den Merevenne*, knaap, **330**
 MERKSEM, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – heer, zie ASSE (Jan IV van), HAVESKERKE ALIAS BUTOIR OF PUTOIR (Gillis van); – vrouwe, zie ASSE (Dimfna van), BOUTERSEM (Cornelia van)
Merle, zie MIERLO
 MERODE, bij Langerwehe, D., l. Nordrhein-Westfalen, kr. Dueren, – heer, zie MERODE (Rikalt II van),
 MERODE (Jan IV van), *Jan heere tot Meerode, Jan soene tot Merode, le seigneur de Peterchem*, ridder, heer van Pietersheim, Pellaines, Puchey, Eckhart, (half) Diepenbeek, Westerlo, Herselt, Olen en Hulshout, 336, **672**
 MERODE (Jan V van), jonker, 672
 MERODE (Jan VI van), jonker, 672
 MERODE (Rikalt II van), heer van Merode, 672
 MERODE (Willem van), heer van Pellaines en Puchey, 672
 MERODE VAN HEMMERSBACH (Margaretha van), 604
 MERWEDE (Dirk van der), p. 27
 METEREN (Jan van), 688
 MEURS (Johanna van), 670
 MEURS (Vincent van), graaf van Horn, 806
 MEYERMAN (Margriet), abdis van Flo-rival, **860**
 MEYER VAN MALLE (Jan de), *Joannes de Meyer van Malle*, knaap, **411**
 MICHELLE VAN VALOIS, 474
 MIDDELWINDE, bij LANDEN, B. prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 168
Mienfront, zie NEUVERUE
 MIERDE, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Reusel-De Mierden, 332, 334
Mierle, zie MIERLO
 MIERLO, *Merle, Mierle*, Nl., prov. Noord-Brabant, 714; – heerlijkheid, 284; – heer, zie DICBIER (Hendrik), DICBIER (Jan II), DICBIER (Jan III), DICBIER VAN MIERLO (Hendrik van); – huis, 714
 MIERLO (Hendrik van), zie DICBIER VAN MIERLO (Hendrik van)
Milberch, zie MILBERG (Willem van)
 MILBERG, – heer, zie RODEMACHER (Jan van)
 MILBERG (Aleid van), 604
 MILBERG (Elisabeth van), vrouwe van Cranendonck, 242
 MILBERG (Willem van), *dominus de Craenendonck, Guillaume de Milberch, escuier, seigneur de Septfontaines et de Cranendonck, Wilhelmus van Millenberg dominus de Craenendonck*, knaap, baanrots, heer van Zevenborn, Eindhoven en Cranendonck, **242, 317, 604**
 MILLEGEM, B., prov. Antwerpen, gem. Ranst, 388; – heer, zie BAU (Wouter), KERMAN (Jacob), RANST (Hendrik I van), RANST (Willem van); – vrouwe, zie RANST (Maria van),
 MILLEN, B., prov. Limburg, arr. Tongeren, gem. Riemst, – drossaard, 366
Millenberg, zie MILBERG (Willem van)
 MINDERHOUT, *Mynderhout*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, 761, 762
 MINGOVAL, F., dept. Pas-de-Calais, arr. Arras, kant. Aubigny-en-Artois, – heer, zie LANNOY (Jan III van)
Mocke, zie MOCTE (Filips)
 MOCTE (Filips), *Philippus Mocke, Philippus Mocte*, knaap, **175**
 MOCTE (Hendrik), *Henricus Mocte*, knaap, **193**
 MOEN, *Mouwe*, B., prov. West-Vlaanderen, arr. Kortrijk, gem. Zwevegem – heer, zie Bernage (Jan II van)
 MOERE (Margaretha van der), 765

- MOERE ALIAS VILAIN (Jan van der), abt van Sint-Geertrui te Leuven, **695**
- MOL, *Molle*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, gem. Mol, 406; – abdij, zie POSTEL; – vrijheid, p. 15, p. 63, **438, 629, 799**
- MOL (Arnoud bastaard de), 77
- MOL (Arnoud de), 77
- MOL (Arnoud de), *Arnoldus de Mol*, knaap, **105**
- MOL (Arnoud de), *dominus Arnoldus de Mol*, ridder, p. 16, **77, 105**
- MOL (Arnoud de), ridder, 77
- MOL (Gijsbert de), Gisselbertus de Mol, knaap, **107**
- MOL (Iwein de), ridder, heer van Deurne, 286, 743
- MOL (Joose de), 743
- MOL (Margaretha de), 402, 403
- MOL (Roeland de), heer van Smeysberg, 817
- MOLEMBAIS (Jan van), *dominus Joannes dominus de Lismeal*, ridder, heer van Linsmeel, **469**
- MOLEMBAIS (Johannes de), knaap, **529**
- MOLEMBAIS (Maria van), vrouwe van Linsmeel, 469, 664
- MOLEMBAIS (Renechon de), knaap, **528**
- MOLEMBAIS-SAINT-PIERRE, *Molenbays*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Ramillies, – woning, 17
- Molenbays*, zie MOLEMBAIS-SAINT-PIERRE
- Molenbisoul*, bij Geldenaken, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – huis, 526
- Molle*, zie MOL
- MOLNERE ALIAS VAN HERLAER (Jan van), abt van Averbode, **358, 615**
- MOMBLERU ALIAS LE BEGGUE (Pierre de), heer van Neuverue, 662
- MOMMAERTS (Maria), abdis van Mariendal, **700**
- MONCEAU-SUR-SAMBRE, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, gem. Charleroi, – heer, zie TRAZEGNIES (Ansel van)
- MONS, zie BERGEN
- MONS (Catharina van), 691
- MONS (Willem van), 95
- MONS (Willem van), *dominus Willelmus de Mons*, ridder, p. 16, **71, 95**
- MONS (Willem van), *Willelmus de Mons*, *Willem van den Berge*, knaap, heer van Orbais, **95, 379**
- MONSCHAU, *Montjoie*, D., 1. Nordrhein-Westfalen, kr. Aken, – burggraaf, zie GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Jan II van), SCHOONVORST (Jan I), SCHOONVORST (Jan II)
- Mons Sancti Wiberti*, zie MONT-SAINT-GUIBERT
- Mont a Perweys*, zie MONT-A-PERWEZ
- MONT-A-PERWEZ, *Mont a Perweys*, B., Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Perwijs, 95, 379
- MONTENAKEN, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, – burggraaf, 132; – meier, 558
- MONTENAKEN (Filips van), heer van Rèves, Luttre, Buzet en Everberg, 850
- MONTENAKEN (Godfried van), *dominus Godefridus de Montenaken*, ridder, heer van Grazen, **125, 132**
- MONTENAKEN (Isabella van), 705
- MONTENAKEN (Johanna van), 689
- MONTENAKEN (Maria van), vrouwe van Rèves, Luttre, Buzet en Everberg, 850
- MONTENAKEN (Willem van), 125
- MONTENAKEN (Willem van), *Willelmus van Montenaken*, knaap, heer van Grazen, 125
- MONTHLÉRY, F., dept. Essonne, arr. Palaiseau, kant. Monthléry, – slag, 765
- MONTJARDIN (Boudewijn van), heer van Diepenbeek, 604
- MONTJOIE, zie MONSCHAU
- MONTMORENCY (Catharina van), 5
- MONTMORENCY (Margaretha van), 732
- MONT-SAINT-GUIBERT, *Monte Sancti Wiberti*, B. prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 95, 379, 439; – meijerij, p. 39, p. 122, p. 126, 497
- MONT-SAINT-PONT, *Marchipont*, B. prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 76

- MOREAL (Gerard), *dominus Gerardus Moreal*, ridder, **476**
- MORIAL (Boudewijn), 544
- MORIALSART (Arend van), *Arnould de Morialsart*, *dominus Arnoldus de Morialsart*, ridder, heer van Orbais, **464**
- MORIALSART (Reinoud van), *Reynault de Moriasart*, *sire de Bourdeaux*, heer van Bourdeal, 499
- MORIENSART (Catharina van), vrouwe van Orbais, 95, 464
- MORTSEL-EDEGEM, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – heer, zie RANST (Hendrik IV van), RANST (Hendrika van), RANST (Jan II van), RANST (Jan III van)
- Moscarde, zie MOSTARDE (Henri)
- MOSTARDE (Henri), *Henricus Moscarde*, *Henri Mostarde*, *Henry Mostarde de Nyvelle*, knaap, **481**
- Mouwe, zie MOEN
- MOUWE (Jan van), *messire Jehan Mouwe*, ridder, 470
- MOVES (Mailleter de), *Mailleter de Moves*, knaap, **496**
- MUGGENBERG, bij DUFFEL, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, – heer, zie BAU (Hendrik II), BAU (Jacob)
- MUYSENE (Maria van), 66
- Mynderhout, zie MINDERHOUT
- NAMEN, – graafschap, 459, 661, 872; – graaf, 9, zie JAN III VAN NAMEN, WILLEM I VAN NAMEN, WILLEM II VAN NAMEN; – gouverneur, 704; – soeverein-baljuw, 704
- NAMEN (Filips van), 459
- NAMEN (Jan van), abt van Park, 569
- NAMEN (Johanna van), *Jehannen van Nemene*, 658
- NAMEN (Lodewijk van), 362
- NAMEN (Maria van), 459
- NAMEN (Robert van), 309, 453, 470, 477, 498, 658
- NAMUR, zie NAMEN en JAN III VAN NAMEN
- NASSAU, *Nassauw*, *Nassot*, *Nassou*, *Nassouwe*, *Nassow*, D., L. Rheinland-Pfalz, kr. Rhein-Lahn-Kreis, p. 33; – graaf, p. 33, 669; zie NASSAU (Engelbert I van), NASSAU (Engelbert II van), NASSAU (Jan IV van)
- NASSAU (Elisabeth van), vrouwe van Diest, Meerhout en Zichem, 708
- NASSAU (Engelbert I van), *dominus de Lecke et Breda*, *de grave van Nassauw*, *de heere van der Lecke ende Breda*, *Engelbrecht*, *greve te Nassow*, *here ter Leck ende tot Breda*, baanrots, graaf van Nassau-Dillenburg en Vianden, heer van de Lek en Breda, (half) Grimbergen, Corroy-le-Château, Frasnes-lez-Gosselies, p. 40, p. 50, p. 169-171, **360**, **616**, 674
- NASSAU (Engelbert II van), *de greve van Nassouwe*, *here tot Breda*, *greve van Nassouwen*, *Ingelbrechte*, *greve tot Nassou*, *tot Vyanden*, *here tot Breda*, *tot Grymbergen etc.*, graaf van Nassau en Vianden, heer van Breda, (half) Grimbergen, Corroy-le-Château, Frasnes-lez-Gosselies, Herstal, Zundert-Nassau, Diest, Zichem, Meerhout, Hoeleden en Zelem, p. 50, 674, 708, **709**, 734, **763**
- NASSAU (Hendrik van), heer van Rumst, 730
- NASSAU (Jan IV van), *le conte de Nassot*, baanrots, graaf van Nassau-Dillenburg en Diez, heer van Breda, (half) Grimbergen, Corroy-le-Château, Frasnes-lez-Gosselies, Lummen, Herstal en Zundert-Nassau, p. 50, **674**, 709, 734
- NASSAU-SAARBRUECKEN (Jan II van), 708
- Nassauw, zie NASSAU (Engelbert I van)
- Nassot, zie NASSAU (Jan IV van)
- Nassou, zie NASSAU (Engelbert II van)
- Nassouwe, zie NASSAU (Engelbert II van)
- Nassouwen, zie NASSAU (Engelbert II van)
- Nassow, zie NASSAU (Engelbert II van)
- Nazareth, zie ONZE-LIEVE-VROUWE VAN NAZARETH
- Neder Dormale, zie DORMAAL
- Neder Heillessem, zie NEERHEYLISSSEM
- NEDERHEM (Beatrijs van), 198

- NEDERHEM (Jan van), *Joannes van Nederhem*, knaap, **198**
- NEDERHEM (Jan van), *magister Joannes van Nederheme*, meester, knaap, **217**
- NEDERLAND, p. 6
- NEDERLANDEN, p. 6-9, p. 56-57, p. 66; – stadhouder-generaal, 704, 709
- Nederlinten*, zie NEERLINTER
- Nederlinthre*, zie NEERLINTER
- NEDERWETTEN, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Nuenen, Gerwen en Nederwetten, – priorij, zie HOOIJDONK
- Nederyssche*, zie NEERIJSE
- Nederwinde*, zie NEERWINDEN en WITTE (Hendrik van)
- NEERHESPEN, B., prov. Vlaams-Brabant, gem. Linter, 126, 178, 186
- NEERHEYLSSEM, *Heylessem*, *Neder Heillessem*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie GOETSENHOVEN (Gillis van); – goed, 198; – heerlijkheid, 113, 129, 813
- NEERIJSE, *Nederyssche*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 32
- NEERLINTER, *Lynter*, *Lyntres*, *Nederlinter*, *Nederlinthre*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – heerlijkheid, 121; – heer, zie BAILLET (Filips), BAILLET (Raas), LINTER (Karel van), LINTER (Raas van), RIVIEREN (Raas van der), RIVIEREN (Raas III van der), RIVIEREN (Raas IV van der); – vrouwe, zie RIVIEREN (Cecilia van der)
- NEERVELP, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 52
- NEERWINDEN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Landen, 177, 185
- NEMELAER, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Haaren, 245; – goed, 245; – heer, zie ROVER (Dirk de), ROVER (Jan de)
- Nemene*, zie NAMEN (Johanna van)
- NETHEN, B., Waals-Brabant, arr. Nijvel, deelgem. van Graven, – molen, 665, 707
- NETHENEN VAN RHIELE (Jan van), *Joannes van Nethenen van den Riele*, knaap, **21**
- NETHENEN VAN RHIELE (Wouter van), 21
- NEUFCHÂTEAU, B., prov. Luik, arr. Luik, gem. Dalhem, – heer, zie MARK (Everard III van der), MARK (Everard IV van der),
- Neufrot*, zie NEUVERUE
- Neuf rue*, zie NEUVERUE
- Neufvereu*, zie NEUVERUE
- Neufvrue*, zie NEUVERUE
- NEUSS, D., l. Noordrijn-Westfalen, kr. Rhein-Kreis Neuss, 733
- NEUTS (Willem), zie NOYTS (Willem)
- NEUVERUE, *Neufrot*, *Neuf rue*, *Neufvereu*, *Neufvrue*, *Noeveruwen*, *Nuefrouit*, *Nuwerstraten*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie BESUTS (Jan), MOMBLERU ALIAS LE BEGGUE (Pierre de), NEUVERUE (Engelbert van der), NEUVERUE (Jan van der), SPOUT (Bernard van der), WITTEM (Filips van); – huis, 662, 853; – vrouwe, zie NEUVERUE (Isabella van der)
- NEUVERUE (Engelbert van der), *messire Englebert de Nuefrouit*, *Imbrecht van der Nuwerstraten*, ridder, heer van Neuverue, **662**, 853
- NEUVERUE (Isabella van der), vrouwe van Neuverue, 853
- NEUVERUE (Jan van der), *dominus Joannes de Neufvereu*, ridder, heer van Neuverue, **448**, 662
- NEUVERUE (Jan van der), heer van Neuverue, 448
- NEUVERUE (Jan van der), ridder, 448
- NEUVERUE (Jan van der), 662
- NEVERS, graafschap, – graaf van, zie LODEWIJK II VAN NEVERS
- NICOLAI ALIAS CLAES ALIAS AMOURS (Siger), abt van Heilisse, **813**
- NICOPOLIS, Griekenland, p. 5
- NICOSIA, CYPRUS, p. 19, 23
- NIEUWENHUYNS, *Nuwenhuyse*, te WEVEREN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Landen, – goed, 164

- NIEUWENHUYSEN (Willem van den), ridder, 78
- NIEUWENHUYSEN (Willem van den), *dominus Willelmus van den Nieuwenhuysen*, ridder, p. 16, **78**
- NIEUWENRODE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 98
- NIEUWKUIJK, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Heusden, – heer, zie CUIJK (Jan IV van)
- NIJS (Hendrik), *Henricus Nijs*, knaap, **404**
- NIJVEL, NIVELLES, *Nivele*, *Nivelle*, *Nyvele*, *Nyvelle* B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, p. 34, 74, 446, 447, 448, 481; – abdis, 33; – baljuw, zie GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Jacob III van) en WAALS-BRABANT; – baljuwschap, p. 37, p. 39, p. 42, p. 118, p. 125, p. 162; – edelen, p. 163; – grootwoudmeester, 852; – meier, 481, 851; – ontvanger, 481; – proost, zie RANST (Wouter van); – stad, p. 62, **559, 636, 656, 844**
- NINOVE, B., prov. Oost-Vlaanderen, arr. Aalst, gem. Ninove, norbertijnerabdij, p. 45, 843
- Nivele*, zie NIJVEL
- Nivelle*, zie NIJVEL
- NIVELLES, zie NIJVEL
- NODEBAIS, zie NODEBEEK
- NODEBEEK, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 101
- Noet*, zie NOOT (Wouter II van der)
- Noeveruwen*, zie NEUVERUE
- Nonnenweyden*, te DRUNEN, NL., prov. Noord-Brabant, 51
- NOORDERWIJK, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, – heer, zie LIER (Wouter van)
- NOOT (Jan van der), *messire Jehan Wandernot*, ridder, **691**
- NOOT (Maria van der), 61
- NOOT (Wouter II van der), *her Wouter van der Noet*, ridder, 112
- NOOT (Wouter III van der), *Walterus van der Noot*, knaap, **112**, 691
- NOVILLE-SUR-MEHAIGNE, B., prov. Namen, arr. Namen, – heer, zie JUPPELY (Werner van), LONG-CHAMP (Jan van)
- NOYON (Elisabeth van), 108
- NOYTS de Jongere (Willem), 423
- NOYTS de Oudere (Willem), *Willelmus Noyts*, knaap, **423**
- Nueufrouit*, zie NEUVERUE
- NULAND, *Nuwelant*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Maasdonk
- NULAND (Arnoud van), *Arnoldus van Nuwelant*, knaap, **277**
- NULAND (Gerlach van), *Gerlacus van Nuwelant*, knaap, **278**
- NULAND (Hendrik van), *Henricus van Nuwelant*, knaap, **328**
- NULAND (Willem van), *Willelmus van Nuwelant*, knaap, **276, 277**
- Nuwelant*, zie NULAND
- Nuwenhuysen*, zie NIEUWENHUYSEN
- Nuwerstraten*, zie NEUVERUE
- Nyvele*, zie NIJVEL
- Nyvelle*, zie NIJVEL
- ODEUR, zie ELDEREN
- OEM (Aleid), 272
- OEM (Jan), heer van Bokhoven en Olmen, p. 15, 272, 274
- OEM (Liesbeth), 272
- OEM (Margaretha), vrouwe van Bokhoven, 274
- OEM (Margriet), 272
- OEM VAN BOKHOVEN (Aleid), 272
- OEM VAN BOKHOVEN (Jan), *Joannes Oem*, knaap, heer van Bokhoven, 272, **274**
- OEM VAN BOKHOVEN (Klaas), *Nicolaus Oem*, knaap, **272, 274**
- OEM VAN BOKHOVEN (Liesbeth), 272
- OEM VAN BOKHOVEN (Margriet), 272
- OEM VAN PEELT (Jan), 272
- OERLE, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Veldhoven, 312, 322
- Oerschot*, zie OIRSCHOT
- OESTERSELE (Hillegonde van), 337
- OHAIN, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie BOSSCHE (Arend van den), BOSSCHE (Jan van den), BOSSCHE (Jan van den), HINCKAERT (Jan II), HINCKAERT (Jan III), HINCKAERT (Jan IV)
- OIGNIES, *Ongijs*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, gem. Aiseau-

- Presles, augustijnerpriorij te Aiseau, p. 45; – prior, zie BUSTIN (Jan)
- OIJEN, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, – heerlijkheid, 359; – heer, zie ARKEL (Jan van), GENT (Walraven van)
- OIRSCHOT, *Oerschot*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Oirschot, p. 33, 330; – heer, zie PIETERSEM (Jan van), PIETERSEM (Rogier van), PIETERSEM (Willem van); – tol, 314; – vrijheid, p. 63, **354**, **611**, **796**
- Oisterijc*, zie OOSTENRIJK
- Oistervant*, zie OOSTERVANT
- Oisterwijck*, zie OISTERWIJK
- OISTERWIJK, *Oisterwijck*, *Ooisterwijck*, *Oosterwyck*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Oisterwijk, 245, 337, 342; – goed, 256, 273, 288, 314; – kerk, 314; – meierij, p. 39, p. 106; – tiende, 340, 341; – vrijheid, p. 63, **352**, **609**, **793**; – warande, 252
- Ostrevant*, zie OOSTERVANT
- Oistrike*, zie OOSTENRIJK
- OISY (Margaretha van), 736
- OLEN, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, p. 26; – heer, zie MERODE (Jan IV van)
- OLIVIERS (Frank), 148
- OLIVIERS (Frank), *Franco Oliviers*, knaap, **148**
- OLMEN, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, 274, – heer, zie OEM (Jan), KRAAINEM (Arnoud van); – heerlijkheid, 272, 366
- OMAL, *Ommale*, B., prov. Luik, arr. Borgworm, gem. Geer, – goed, 515
- Ommale*, zie OMAL
- Ommale (Heilwig van), 515
- Ongijs*, zie OIGNIES
- ONZE-LIEVE-VROUWEKATHEDRAAL, in Antwerpen, – kerkhof, 377
- ONZE-LIEVE-VROUWE-VAN-NAZARETH, *Nazareth*, cisterciënzerinnenabdij bij Nazareth boven Lier, p. 45; – abdis, zie GROELST (Ode van), HOOTS (Elisabeth)
- Ooisterwijck*, zie OISTERWIJK
- OOSTENRIJK, *Oisterijc*, *Oistrike*, – aartshertog, zie FILIPS DE SCHONE
- OOSTERVANT, *Oistervant*, *Ostrevant*, F., voorm. graafschap, nu dept. Nord, – graaf, zie BORSSELE (Frank II van)
- Oosterwyck*, zie OISTERWIJK
- OOSTMALLE, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – heer, zie BERCHEM (Willem van), BERCHEM (Jan van)
- OOSTKERKE (Jan van), *Joannes d'Oostkerke*, **490**
- OPDORP, B. prov. Oost-Vlaanderen, arr. Dendermonde, – heer, zie ASSE (Robrecht IV van)
- OPGELDENAKEN, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel
- OPGELDENAKEN (Willem van), zie GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Willem van)
- OPHAIN, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie TRAZEGNIES (Ansel van)
- OPHEM, familie, p. 57
- OPHEM (Frank van), 34
- OPHEM (Frank van), *Franco van Ophem*, knaap, **402**, 403
- OPHEM (Gillis van), 402, 403
- OPHEM (Hendrik van), ridder, 853
- OPHEM (Iwein van), p. 58
- OPHEM (Jan de Visschere van), 95
- OPHEM (Jan van), 34
- OPHEM (Jan van), *dominus Joannes van Ophem*, ridder, 34, **83**, 403
- OPHEM (Jan van), *Joannes de Ophem*, knaap, 33, **34**
- OPHEM (Jan van), *Joannes van Ophem*, knaap, 402, **403**
- OPHEM (Margaretha van), 93
- OPHEM (Margaretha van), 853
- OPHEM (Margriet van), jonkvrouw, 403
- OPHEM (Simon van), 33
- OPHEM (Simon van), *Simon van Ophem*, knaap, p. 58, **33**
- OPLINTER, *Lyntere*, *Oplintrez*, *Oplynter*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – abdij, 815; – abdis, zie VILTER (Maria); – heer, zie BRUGGEN (Hendrik van der), COUDENBORCH (Rijflaart van der), COUDENBORCH (Simon I van der); COUDENBORCH (Simon II van der);

- COUDENBORCH (Simon III van der); REDINGEN (Hendrik van), WILRE (Maarten van); – schepen, 166, 171; – vrouwe, zie BERLAAR (Maria van), COUDENBORCH (Barbara van der)
- Oplintrez*, zie OPLINTER
- Oplynter*, zie OPLINTER
- OPPEM (Margaretha van), 13
- Opperbais*, zie OPPREBAIS
- OPPER-SALM, *Salmen*, *Salmene*, F., dept. Bas-Rhin, arr. Molsheim, kant. Schirmeck, – graaf, zie SALM (Jacob van), SALM (Simon III van); – gravin, zie SALM (Johanna van)
- OPPEY (Jean d'), zie CHAUMONT (Jan van)
- OPPREBAIS, *Opperbais*, B., prov. Waals Brabant, arr. Nijvel, 535; – heer van, zie LALAING (Samson van), BOURBON (Anton van), GLIMES (Jan III van)
- OPVELP, *Velpe*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – heer, zie CORTENBACH (Iwein van), PINNOCK (Lodewijk II), PINNOCK (Lodewijk III), VELPE (Gerrit van), VELPE (Joris van); – huis, 25, 710
- ORBAIS, *Orbays*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie MONS (Willem van), MORIALSART (Arend van); – vrouwe, zie MORIENSART (Catharina van)
- Orbays*, zie ORBAIS
- ORDINGEN (Arend van), 47
- ORDINGEN (Catharina van), vrouwe van Huldenberg, 117, 689
- ORFÈVRE (Catharina I'), 851
- ORFÈVRE (Jan I'), 851
- ORIVAL, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – priorij van de Trinitariërs, p. 45
- ORSMAAL, *Orsmale*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Linter, 128
- Orsmale*, zie Orsmaal
- Os*, zie OSS
- Oss, *Os*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, 279; – goed, 280; – schrijfbacht, 279, 280; – vrijheid, p. 63, **353**, **610**, **798**
- Ostrevant*, zie OOSTERVANT
- OTHÉE, B., prov. Luik, arr. Luik, 442, 466
- Ottengies*, zie OTTIGNIES
- Ottengniez*, zie OTTIGNIES
- OTTIGNIES, *Ottengies*, *Ottengniez*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – goed te Pinchart, 493; heer, zie SOMBREFFE (Godfried van), SOMBREFFE (Jacob van), SOMBREFFE (Jan van), SOMBREFFE (Jan van); – huis, 493
- OUDAERT (Jan), heer van Rixtel, 805
- OUDEN, 366
- OUDEN (Willem van), *Willelmus van Ouden*, knaap, **283**
- OUDENAARDE, B., prov. Oost-Vlaanderen, arr. Oudenaarde, – slag, 657
- Ouder Aa*, B., in het markgraafschap, 403
- OUDERAEN VAN BEETCHE (Hendrik van), 138
- OUD-HEVERLEE (Willem van), 3
- OVERBEKE (Hugo van), *Hugo van Overbeke*, knaap, 205
- OVERHEM, bij Ukkel, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, – hof, 86, 666
- OVERIJSE, *IJssche*, *Issche*, *Overyysche*, *Yysche*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 492, 747, 828; – vorsterij, 17; – vrijheid, p. 63-64, **586**, **871**
- OVERMAAS, LANDEN VAN, – seneeschalk, 366
- Overyysche*, zie OVERIJSE
- OXELAER (Machteld van), 52
- OYENBRUGGE (Oste van), *Oste van Oyenbrugge Mechelinie*, knaap, **429**
- OYENBRUGGE ALIAS VAN COOLHEM (Hendrik van), *dominus Henricus van Oyenbrugge dictus van Colem*, ridder, heer van Coolhem, **128**
- OYENBRUGGE ALIAS VAN COOLHEM (Hendrik van), vader van ridder Hendrik, 128, 374

- OYENBRUGGE ALIAS VAN COOLHEM (Hendrik van), zoon van ridder Hendrik, 128
- OYENBRUGGE ALIAS VAN COOLHEM (Joost van), 128
- Paepe*, zie PAPE (Gijsbrecht de)
- PAMBRUGGE (Gillis van), *Egidius van Pambrugge*, *Gielis van Panbruggen*, knaap, 170
- PAMBRUGGE (Gillis van), 170
- Panbruggen*, zie PAMBRUGGE (Gillis van)
- Panbrugge*, zie PAMBRUGGE (Gillis van)
- PAPE (Gijsbrecht de), *Gijsel de Paepe*, knaap, 427
- PAPEN (Catharina s'), 773
- PAPEN (Machteld s'), 220, 226
- Parcum*, zie PARK
- Parewys*, zie PERWIJS
- PARFONTRIEU (Amelis van), meester van Chantraine, 441
- PARFONTRIEU (Jan van), *de meester van Chanterayne*, *Jan van Pfuntrien*, meester van Chantraine, 441, 632
- PARK, *Parcum*, *Percke*, *Perke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, norbertijnerabdij te Heverlee, p. 45, p. 166-168, 864; – abt, p. 39, p. 47, p. 166-168, zie BALDUWEL ALIAS VAN NAMEN (Jan), GOETSENHOVEN (Gerard van), THULDEN (Dirk van)
- PARIJS, F., dept. Parijs, p. 53, 5, 88
- Patrimonium Petri*, zie PAUSELIJKE STAAT
- PAUSELIJKE STAAT, *Patrimonium Petri*, p. 8
- PAUW (Dirk Franckensz.), p. 27-28
- Pedelant*, zie PEELLAND
- PEELLAND, *Pedelant*, Nl., prov. Noord-Brabant, voorm. kwartier van de meierij van 's-Hertogenbosch, p. 15, p. 39, p. 102, 301; – schrijfbacht, 294
- PELLAINES, bij Lijsem, B., prov. Luik, arr. Borgworm, – heer, zie MERODE (Jan IV van), MERODE (Willem van)
- PEPINGEN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 679
- Percke*, zie PARK of PERK
- Percetshem*, zie PIETERSEM (Gerrit van)
- PERK, *Percke*, *Perke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 89; – heer, zie BERNAGE (Jan II van), BERNAGE (Jan III van), WAVER (Jan van); – tiende, 87, 89; – vrouw, zie WAVER (Catharina van)
- Perke*, zie PARK en PERK
- PERSOENS (Arnoud), abt van Grimbergen, 722
- Perweys*, zie PERWIJS
- PERWEZ, zie PERWIJS
- PERWIJS, *Parewys*, *Perweys*, *Perwez*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, p. 34, p. 57, zie HORN (Dirk van), HORN (Hendrik II van), HORN (Hendrik II van), HORN (Jan van), ROTSELAAR (Jan V van); – heerlijkheid, p. 52; – land, 466; – vrouwe, zie HORN (Isabella van)
- Peterchem*, zie PIETERSEM
- Peteroes*, zie PETIT-ROEULX-LEZ-NIVELLES
- PETIT-LEEZ, B., prov. Namen, arr. Namen, gem. Gembloers, 461, 499; – heer, zie BARE VAN CHAUMONT (Robert van den), COTEREAU (Adolf), COTEREAU (Filips), COTEREAU (Jan)
- PETIT-ROEULX-LEZ-NIVELLES, *Peteroes*, *Petit Rues*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, – heer, zie SPOUT (Bernard van der), WITTEM (Hendrik III van); – huis, 852; – vrouwe, zie ARQUENNES (Elisabeth van), SPOUT (Isabella van der)
- Petit Rues*, zie PETIT-ROEULX-LEZ-NIVELLES
- Pfuntrien*, zie PARFONTRIEU
- PICARDIË, graafschap, p. 9
- PIERSAN (Godfried), *Godefridus Piersan*, knaap, 513
- PIETERSEM, bij LANAKEN, B., prov. Limburg, arr. Tongeren, – heer, zie MERODE (Jan IV van), PIETERSEM (Jan van), PIETERSEM (Jan van), PIETERSEM (Rogier van), PIETERSEM (Willem van); – vrouwe, zie PIETERSEM (Beatrijs van),

- PIETERSEM (Beatrijs van), vrouwe van Pietersem, 672
- PIETERSEM (Gerrit van), *Gerardus van Perctshem*, knaap, jonker, **336**
- PIETERSEM (Jan van), heer van Pietersem, 336
- PIETERSEM (Jan van), heer van Pietersem, Leefdaal en Oirschot, 336
- PIETERSEM (Rogier van), jonker, heer van Pietersem, Leefdaal en Oirschot, 229, 336, 669
- PIETERSEM (Willem van), heer van Pietersem, Leefdaal en Oirschot, 336
- PIÉTRAIN, B., Waals-Brabant, arr. Nijvel, 524, 679
- PIÉTREBAIS, *Pietrebays*, bij Graven, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Incourt, 31, 825
- Pietrebays*, PIÉTREBAIS
- PINCHART, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 493
- PINNOCK (Filips), 17
- PINNOCK (Hendrik), 17
- PINNOCK (Hendrik III), 10, 11
- PINNOCK (Hendrik IV), *Henricus Pynnock*, ridder, **10**, 11, 28
- PINNOCK (Hendrik VII), *Henricus Pinnock*, knaap, **17**
- PINNOCK (Jan I), ridder, 17, 710
- PINNOCK (Lodewijk), *de oude*, 710
- PINNOCK (Lodewijk I), *Ludvicus Pinnock*, ridder, **10**, **11**, 17, 25, 28
- PINNOCK (Lodewijk II), *Ludvicus Pinnock*, knaap, heer van Opvelp, **25**, 710
- PINNOCK (Lodewijk III), *heer Lodewijc Pynnock*, *Loys Pinnock*, ridder, heer van Opvelp, Horst, Kortrijk-Dutsel, **710**
- PINNOCK (Wouter), *Walterus Pinnocx*, knaap, **28**
- PINNOCK (Wouter), 28
- Pinnocx*, zie PINNOCK (Wouter)
- PIPENPOY (Gerard), 55
- PIPENPOY (Gijsbert), 55
- PIPENPOY (Jan), 55
- PIPENPOY (Johanna), 49
- PIPENPOY (Peter), 48
- PIPENPOY (Willem), 55
- PIPENPOY (Wouter), 55
- PIPENPOY (Wouter), *dominus Walterus Pypenpoy*, ridder, p. 16, **55**
- PISA, It., reg. Toscane, prov. Pisa, 439
- PLAETMAN, zie CASSAERT
- PLANCENTOIT, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie WITTEM (Hendrik I van), WITTEM (Hendrik II van)
- POEDERLEE, B., prov. Antwerpen, gem. Lille, – heer, zie VRIESELE JANSZON (Jan van), VRIESELE (Wouter van)
- POELE (Catharina van der), 31
- POLANEN (Beatrijs van), 361
- POLANEN (Jan II van), heer van de Lek en Breda, 51, 250, 313, 361, 365
- POLANEN (Jan III van), heer van de Lek en Breda, 360
- POLANEN (Johanna van), vrouwe van de Lek en Breda, 360
- PONT-À-CELLES, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, 445
- PIQUOT (Roland), abt van Dielegem, **723**
- POIRTERE (Gillis), *Egidius Poirters*, knaap, **152**
- Poirters*, zie POIRTERE (Gillis)
- POLLIS (Jean li), *Joannes li Pollis*, knaap, **552**
- Poncendaal*, zie ERPE ALIAS VAN PONSENDAAL (Lonijs van)
- PONSENDAAL (Lucas van), *Lucas van Ponsendaele*, knaap, **303**
- Pont*, zie BRUGGEN (Jan van der)
- Ponte*, zie BRUGGEN
- POORTEN (Gosewijn van der), *Janne van der Poorten*, 540
- POORTEN (Jan van der), *Janne van der Poorten*, 540
- POORTEN (Otto van der), heer van het Land van Mechelen, 359
- POORTMANS (Hendrik), *Henricus Poortmans*, knaap, **192**
- PORTE (Jan van der), *Jehans delle Porte*, *Joannes de le Porte*, knaap, **540**
- PORTUGAL (Beatrix van), 729
- POSTEL, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, gem. Mol, norbertijnerabdij te MOL, p. 45; – meester, p. 47, zie BLEHEN, (Klaas van),

- EYCK (Jan van), LUTELAER VAN EINDHOVEN (Klaas van)
- POT (Catharina), 711
- POT (Jacob), ridder, 693
- POTTES (Boudewijn van), 447
- POTTES (Jan van), *dominus Joannes de Pottes*, ridder, 447, 480
- POUCET, *Puchy, Puchey*, bij Hannuit, B., prov. Luik, arr. Borgworm, – heer, zie MERODE (Jan IV van), MERODE (Willem van)
- POUCET (Hubert), *Hubert de Puchy*, knaap, 558
- PROEST (Margaretha), 474
- PRUISEN, 87, 443, 449, 455, 458, 474
- Puchey*, zie POUCET
- Puchy*, zie POUCET (Hubert)
- PUGLIA, Apulië, regio in Zuid-Oost Italië, 456
- PUISIEUX, F., dept. Ardennen, arr. Rethel, kant. Novion-Porcien, – heer, zie COTEREAU (Jan)
- PULLE, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, gem. Zandhoven, 405
- Putoir*, zie HAVESKERKE ALIAS BUTOIR OF PUTOIR (Gillis van)
- PUTTE, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, 37
- PUTTE (Hendrik van der), *dominus Henricus van den Putte*, ridder, 127
- PUTTEN, Nl., prov. Zuid-Holland, gem. Voorne-Putten, – heer, zie ABCOUDE (Jacob van)
- PYLYSER (Goedele), 51
- PYLYSER (Jan), *dominus Joannes Pylyser*, ridder, 51, 249
- PYLYSER (Willem), 51
- Pynnock*, zie PINNOCK (Lodewijk III)
- Pynnock*, zie PINNOCK (Hendrik IV)
- Pynsserien*, te Ohain, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – goed, 485
- QUADEREBBE, zie KWERPS
- QUADEREBBE (Catharina van), 13
- QUADEREBBE (Wouter van), *Walterus van Quaderebbe*, ridder, 13, 244, 474
- QUADEREBBE (Wouter van, bastaard), 13, 474
- QUADRE (Renelle), 853
- QUARELMONT (Willem van), 497
- QUEMIGNIES, B., prov. Namen, arr. Namen, gem. Sombreffe, – heer, zie FONS (Alvaro), LIGNY (Karel van)
- RAATSHOVEN, *Raidshoven, Racourt, Raucourt*, B., prov. Luik, gem. Lijsem, 122; – heer, zie RACOUR (Arnould de)
- RAATSHOVEN (Boudewijn van), *Balduinus van Raidshoven*, knaap, 181
- RAATSHOVEN (Jan van), *Joannes van Raetshoven*, knaap, 151
- RAATSHOVEN (Jan van), *Joannes van Raethove*, knaap, 176
- RACOUR (Arnould de), *Ernoul de Racourt*, heer van Raatshoven, 556
- RACOUR (Henry de), *Henricus de Racourt, Henry de Raucourt*, knaap, 556
- RACOUR, ZIE RAATSHOVEN
- Racourt*, zie RAATSHOVEN
- RADEWAERT (familie), 418
- RADEWAERT (Gillis), *Egidius Rade-waert*, knaap, 418
- RAES (Goedele), 686
- Raethove*, zie RAATSHOVEN (Jan van)
- Raetshoven*, zie RAATSHOVEN (Jan van)
- Raidshoven*, zie RAATSHOVEN en RAATSHOVEN (Boudewijn van)
- RAMERUPT, F., dept. Aube, arr. Troyes, – heer, zie Edingen (Engelbert II van)
- RAMPAERT (Iwein), *Iwanus Rampaert*, knaap, 222
- RAMPAERT (Iwein), *Iwanus Rampaert*, knaap, 223
- RAMPAERT (Jan), 222
- RAMPAERT (Mathijs), 223
- RANST, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – heer, zie LIER (Willem van); – hof, 84, 770
- RANST (Costijn van), 194, 380, 381, 382, 399, 415
- RANST (Daniël van), 688
- RANST (Daniël van), 767
- RANST (Daniël van), heer van Houtain-le-Val, p. 16, 454
- RANST (Elisabeth van), 668
- RANST (Hendrik I van), ridder, heer van Vremde en Millegem, 386, 387, 388

- RANST (Hendrik II van), *Henricus van Ranst*, knaap, 386, **387**, 388
- RANST (Hendrik III van), *Henricus van Ranst*, knaap, heer van Kessel, Boxtel en Liempde, 381, **382**, 454, 668
- RANST (Hendrik IV van), *de here van Boxtel, heer Henrick van Ranst, messire Henry de Runst*, ridder, heer van Boxtel, Liempde, Kessel en (half) Mortsel-Edegem, **668**, **804**, **807**
- RANST (Hendrika van), vrouwe, vrouwe van (half) Mortsel-Edegem, 668
- RANST (Jan van), *den ouden*, heer van Kessel, 668
- RANST (Jan van), *Joannes van Ranst*, knaap, heer van Houtain-le-Val en van de helft van Gierle, p. 16, **381**, 382, 454, 687
- RANST (Jan II van), *Jehan de Runst*, jonker, knaap, heer van Mortsel-Edegem en Groot-Bijgaarden, 668, **687**, 767
- RANST (Jan III van), *heer Jan van Ranst, here tot Canticrode ende tot Bigerden*, ridder, heer van de helft van Mortsel-Edegem, 764, **767**
- RANST (Johanna van), 688
- RANST (Maria van), dochter van Costijn, 194
- RANST (Maria van), dochter van Hendrik, jonkvrouw, vrouwe van Vremde en Millegem, 388
- RANST (Willem van), *Willelmus van Ranst*, knaap, heer van Vremde en Millegem, 385, 386, 387, **388**, 399
- RANST (Willem van), *dominus Willelmus dominus de Houtaing*, ridder, heer van Houtain-le-Val, p. 16, 381, 382, **454**
- RANST (Wouter van), 386
- RANST (Wouter van), proost van Nijvel, 381
- RANST (Wouter van), *Walterus van Ranst*, knaap, **386**, 387, 388
- RAPE (Engelbert), 520
- RASPE (Hendrik), *Henricus Raspe, Henrick Raspe Willemssone*, knaap, 177
- RASPE (Peter), 177
- RASPE (Willem), 177
- RAVENSTEIN, *Ravesteyn*, voorm. heerlijkheid, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oss, p. 34-35; – heer, zie KLEEF (Adolf van)
- Ravesteyn*, zie KLEEF (Adolf van), RAVENSTEIN
- REBECQ, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer van, zie LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van)
- REDELGEM (Jan van), *dominus Joannes van Redelgem, her Jan van Redelgem*, ridder, **66**, 284
- REDINGEN, familie, 8
- REDINGEN (Hendrik van), heer van (half) Oplinter, 15
- REDINGEN (Wouter van), *Walterus van Redingen*, ridder, **15**
- Refay*, B., prov. Namen, arr. Namen, gem. Éghezée, – heer, zie GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Jacob I), GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Jacob II), GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Willem), GLIMES VAN OPGELDENAKEN (Willem)
- REIGERSVLIET (Aliana van), 67
- REIMERSWAAL, Nl., prov. Zeeland, 413
- REIMERSWAAL (Boudewijn van), 413
- REIMERSWAAL (Jan van), *Joannes van Remerswaele*, knaap, **413**
- REINOUD IV, hertog van Gelre, p. 27, 5
- RELEGEM, prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie COTEREAU (Jan), COTEREAU (Robrecht); – hof, 46
- Remerswaele*, zie REIMERSWAAL (Jan van)
- REMY (Bartelomeus), 480
- RENESE (Jan van), *Janne van Renys*, 95
- RENESE (Jan van), *dominus Joannes de Renisse, heere Jan van Renys*, ridder, 95, **380**
- RENESE HEER HENDRIKSZOOM (Jan van), 380
- RENESE VAN WIJNINGEN (Jan van), 380
- RENISSART, *Reynierssaert*, B., Oost-Vlaanderen, arr. Aalst, gem. Nin-

- ove, – hof, p. 44-45, 843; – regeerder, **843**
- Renisse*, zie RENESSE (Jan van)
- Renys*, zie RENESSE (Jan van)
- RESSEGEN, B., prov. Oost-Vlaanderen, arr. Aalst, gem. Herzele, – heer, zie GAVERE (Arnold II van)
- RETIE, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, – heer, zie ROTSELAAR (Jan V van)
- Reves*, zie RÈVES
- RÈVES, *Reves*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, gem. Les Bons Villers, – heer, 445, zie MONTENAKEN (Filips van), RÈVES (Allard van), RÈVES (Everard van), RUBEMPRÉ (Karel), RUBEMPRÉ (Karel); – heerlijkheid, p. 52; – vrouwe, zie MONTENAKEN (Maria van)
- RÈVES (Allard van), heer van Rèves, Luttre en Buzet, 452
- RÈVES (Everard van), *Dominus de Reves*, ridder, heer van Rèves, Luttre en Buzet, **452**
- RÈVES (Everard van), heer van Rèves, Luttre en Buzet, 452
- RÈVES (Gillis van), 452
- REYNBOUT (Gillis), 420
- Reyniersaert*, zie RENISSART
- RIEUWE (Gosewijn van den), *dominus Gosuinus van den Rieuwe*, her *Goessen van den Riewe*, ridder, **61**
- Riewe*, zie RIEUWE (Gosewijn van den)
- Rijcstel*, zie RIXTEL
- RIJEN, LAND VAN, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – markgraaf, 48, 366, 367, 373, 376, 399, 675, 741; – schout, 400
- RIJKE (Gilles de), 130, 151, 226
- RIJKEVORSEL, *Rijkevorssel*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, 426; – heer, zie BORSELE (Frank II van), CUIJK (Jan van), CULEMBORG (Jasper van), ELST (Klaas van der), ELST (Thomas van der); – slot, 762
- Rijkevorssel*, zie RIJKEVORSEL
- RIJSINGEN, *Risingen*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Sint-Oedenrode, – goed, 253
- RIJT (Catharina van der), 677
- RIJT (Gosewijn van der), *maistre Gosin de le Rijt*, meester, p. 29-30, 677
- Risingen*, zie RIJSINGEN
- RIVIEREN, – heerlijkheid, 120; – heer, zie DIEST (Hendrik van); – vrouwe, zie STALLE (Aleid van),
- RIVIEREN (Cecilia van der), vrouwe van (half) Neerlinter en Graven, 825
- RIVIEREN (Gerrit van der), 121, 131
- RIVIEREN (Godgaf van der), heer van Luttéal, 827
- RIVIEREN (Karel van der), zie LINTER (Karel van)
- RIVIEREN (Raas van der), *dominus de Greys*, *dominus Raso de Rivieren* *dominus de Nederlinthre*, *le seigneur de Lier*, *messire Raesse de Lyntres*, *Raesse*, *heere van Lynter*, ridder, heer van Neerlinter, Graven en Heers, 31, **121**, 131, 227, **465**
- RIVIEREN (Raas III van der), heer van (half) Neerlinter en Graven, 31, 825
- RIVIEREN (Raas IV van der), zoon van Karel, heer van Heers en (half) Neerlinter, 131
- RIVIEREN ALIAS VAN LINTER (Johanna van der), abdis van Vrouwenpark, **699**
- RIXENSART, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – bos, 748
- Rixstele*, zie RIXTEL
- RIXTEL, *Rijcstel*, *Rixstele* Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Laarbeek, voorm. heerlijkheid, onderdeel van heerlijkheid Beek en Donk, – heer, zie GENT (Willem van), GENT (Willem van), OUDAERT (Jan), ROVER (Dirk de); huis, 245, 251, 805; – kasteel, 805; – molen, 805
- ROCAMADOUR, F., dept. Lot, arr. Gourdon, – kapel van Onze-Lieve-Vrouwe, 448
- ROCHEFORT (Johanna van), vrouwe van Diepenbeek, 604
- Rode*, zie SINT-GENESIUS-RODE en SINT-PIETERS-RODE
- RODE (Gerrit van den), zie HOVE (Gerrit van den)
- RODE (Laurens van den), *Laurentius van den Rode*, knaap, **345**
- RODE (Vrient van), *Vrient van Rode*, knaap, **297**

- RODE (Wijnand van), 367
Rode bij Alzemberge, zie SINT-GENESIUS-RODE
Rode bij Halsenberge, zie SINT-GENESIUS-RODE
Rode in het land van Grimbergen, zie SINT-BRIXIUS-RODE
 RODEMACHER (Jan van), heer van Milberg, 242
Rodenberge, zie ROOIENBERG
Rode Sancte Agathe, zie SINT-AGATHA-RODE
Roede, zie SINT-GENESIUS-RODE
Roedenberch., zie ROOIENBERG
Roedenboren, zie ROOIENBERG
 ROELANDS (Barbe), abdis van Woutersbrakel, **840**
 ROELANDS (Gerard), 202
 ROELANDTS (Jacob), abt van Vlierbeek, **568**
 ROELANTS (Lodewijk), *Ludovicus Roelants*, knaap, **19**
 ROELANTS (Lodewijk), 19
Roeselberch, zie Roeselberg
 ROESELBERG, *Roeselberch*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Herent, 827
 ROESEN (Jacob van der), 80
 ROESEN (Catharina van der), 80
 ROEST (Jacquemijn van), 518
 ROEST (Jan van), *Joannes de Rous*, knaap, **515**
 ROEST (Libert van), 515
 ROEST (Mathias van), *Mathias de Rous*, knaap, **517**
 ROEST (Wouter van), *Walterus de Rous*, knaap, **518**
Roetaert, in Waals-Brabant, – goed, 507
 ROEULX, LE, B., prov. Henegouwen, arr. Soignies, 842; – baljuw, 451, 479
Roever, zie ROVER
 ROGBROICK (Hendrik van), heer van Helmond, 244
Rogman, zie RONGMAN (Willem)
 RONGMAN (Gillis), 97
 RONGMAN (Johanna), vrouwe van Bijgaarden, 687, 694, 735
 RONGMAN (Willem), 97
 RONGMAN (Willem), *Willelmus Vele dictus Rogman*, knaap, heer van Bijgaarden, **97**, 687
Ronkieres, zie RONQUIÈRES
 RONQUIÈRES, *Ronkieres*, B., prov. Henegouwen, arr. Zinnik, – heer, zie LUXEBURG (Peter I van), LUXEBURG (Peter II van); – vrouwe, zie LUXEBURG (Maria van)
 ROOIENBERG, *Rodenberge*, *Roedenberch*, *Roedenboren*, B., prov. Antwerpen, arr. Mechelen, gem. Duffel, – heer, zie BAU (Hendrik II), BAU (Jacob)
 ROOSEN (Elisabeth van der), 79
Roovere, zie ROVER
Rooverssoen, zie ROVERSZOON
 ROSMALEN, NL., prov. Noord-Brabant, gem. 's-Hertogenbosch, 305
 ROTEM, *Rothem*, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, – abdij, zie Mariendal; – abdis, zie MOMMAERTS (Maria)
Rothem, zie ROTEM
 ROTSELAAR, *Rotselaer*, *Rotselair*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 699, 704; – heer, p. 5, 17, zie DHAUN (Jacob V van), ROTSELAAR (Jan II van), ROTSELAAR (Jan III van), ROTSELAAR (Jan IV van), SALM (Jacob van); – heerlijkheid, p. 24, p. 52; – vrouwe, zie ROTSELAAR (Johanna van)
 ROTSELAAR (Antoon van), 130
 ROTSELAAR (Gerrit van), heer van Vorselaar, 52, 362, 375, 391, 395
 ROTSELAAR (Hendrik van), *Henricus van Rotselaer dominus in Roest*, knaap, heer van Roost, **30**, 130
 ROTSELAAR (Jan II van), heer van Rotselaar, 7
 ROTSELAAR (Jan III van), *dominus de Rotselaer, le seigneur de Rotseler*, baanrots, heer van Rotselaar, Vorselaar en Retie, p. 5, p. 24, **7**, 30, 574
 ROTSELAAR (Jan IV van), *de heere van Rotselaer, de heere van Vorselaar*, baanrots, heer van Rotselaar, Perwijs, Vorselaar, Retie, Haacht en

- Werchter, p. 24, p. 52, 30, 366, **574**, **619**, 703
- ROTSelaar (Jan V van), *de here van Perweys, Perweys, de here van Vorsselair*, ridder, heer van Perwijs, Vorselaar, Retie en Diepensteijn, 667, **774**, **800**, **810**
- ROTSelaar (Johanna van), vrouwe van Rotselaar en Vorselaar, 703, 774, 810,
- Rotselaer*, zie ROTSelaar
- Rotselair*, zie ROTSelaar
- Rotseler*, zie ROTSelaar
- ROUCY (Marie de), 458
- ROUEN, F., dept. Seine-Maritime, arr. Rouen, – aartsbisschop, zie HARCOURT (Lodewijk van)
- Rous, zie ROEST
- ROUVERO (Margaretha van), 673
- ROUX-MIROIR, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Incourt, 510; – heer, zie BOULER (Gillis van), GELDENAKEN (Jan van), SMALE (Boudewijn); – vrouwe, zie GELDENAKEN (Elisabeth van),
- ROVER (Aleid), 314
- ROVER (Arend), ridder, 314
- ROVER (Arnoud de), *Arnoldus de Roovere, Arnde den Roever die menheit Wolf, Arnt den Roever*, knaap, **314**
- ROVER (Arnoud de), *Ernoul de Roever*, 314
- ROVER (Dirk de), 245
- ROVER (Dirk de), *dominus Theodoricus de Roovere*, ridder, heer van Nemelaer, Haaren bij Oisterwijk, Beek, Rixtel en Stiphout, **245**, 246, 251
- ROVER (Emond de), ridder, p. 56, 253, 313, 314
- ROVER (Emond de), 253
- ROVER (Gijsbrecht de), 253
- ROVER (Jan de), 245
- ROVER (Jan de), *dominus Joannes de Roovere*, ridder, p. 56, **246**
- ROVER (Jan de), heer van Nemelaer, 245
- ROVER HEER EMONDSZoon (Dirk de), *Theodoricus de Roovere filius do-*
- mini Emondi militis*, knaap, p. 56, **253**, 313
- ROVER HEER EMONDSZoon (Gerlach de), *Gerlacus de Roovere filius domini Edmondi militis*, knaap, 253, **313**, 314
- ROVER HEER JANSZoon (Dirk de), *Dieric die Rover, Theodoricus de Roovere filius domini Johannis militis*, knaap, p. 52, **252**
- ROVERSZoon (Arnoud), 279
- ROVERSZoon (Gertrude), 280
- ROVERSZoon (Hendrik), *Henricus Rooverssoen*, knaap, **279**, 280
- ROVERSZoon (Jan), 279, 280
- ROVER VAN IJSche (Jan de), 246
- ROY (Jean le), zie CONINC (Jan)
- ROYE, F., dept. Somme, arr. Montdidier, – heer, zie ROYE (Mahieu, heer van),
- ROYE (Mahieu, heer van), 5
- RUISBROEK, *Ruysbroeck, Ruysbroeke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie SWAEF (Jan), SWAEF (Klaas IV), TAYE (Filips), TAYE (Jan), TAYE (Hendrik II); – huis, 743; – vrouwe, zie LANDAS (Catharina van),
- RUBEMPRÉ (Jan van), ridder, 850
- RUBEMPRÉ (Karel van) *de here tot Reves*, ridder, heer van Rèves, Luttre, Buzet, Everberg en Luttéal, 685, **850**
- RUBEMPRÉ (Karel van), heer van Rèves, Luttre, Buzet, Everberg en Luttéal, 850
- Rumpst*, zie RUMST
- RUMSDORP, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Landen, 170, 229; – heer, zie COTEREAU (Jan)
- RUMST, *Rumpst*, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – heer, p. 26-27, zie BÉTHUNE (Robert VIII van), LUXEBURG (Lodewijk van), LUXEBURG (Karel van) LUXEBURG (Peter II van), NASSAU (Hendrik van); – vrouwe, zie BÉTHUNE (Johanna van), COUCY (Johanna van), LUXEBURG (Françoise van), LUXEBURG (Maria van); – heerlijkheid, p. 52

- Runst*, zie RANST (Hendrik IV)
- RUPELMONDE, B., Oost-Vlaanderen, arr. Sint-Niklaas, – slag, 657, 670
- Ruysbroeck*, zie RUISBROEK
- Ruysbroeke*, zie RUISBROEK
- RYM ALIAS VAN RASSEGEM (Jacoba), *Vrouwe Jacquemijn van Baesrode*, *vrouwe van Heverle*, vrouwe van Gooik, Baasrode en Kraainem, (half) Budingen, 8
- SAINT-FEUILLIEN, B., prov. Henegouwen, arr. Zinnik, gem. Le Roeulx, norbertijnerabdij, p. 45, 842
- Saint Gery*, zie SINT-GOERICX
- SAINT-MÉDARD bij GELDENAKEN, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 481
- SAINT-POL, zie SINT-POL
- SAKSEN (Albrecht van), p. 35
- Salassienes des goidshuis*, zie SALZINNES
- SALM (Jacob van), graaf van Salm, heer van Rotselaar, 703
- SALM (Johanna van), gravin van Salm, 703
- SALM (Simon III van), *greve van Salmen*, graaf van Salm, 703
- Salmen*, zie OPPER-SALM
- Salmene*, zie OPPER-SALM
- SALMSLACH (Beatrijs van), 684
- SALZINNES, *Salassienes des goidshuis*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Namen, gem. Namen, cisterciënzerinnenabdij, p. 45; – abdis, zie SMALKIN (Johanna)
- Sancta Gertrudis Lovanii*, zie SINT-GEERTRUI
- Sanctus Bernardus*, zie SINT-BERNARDUS
- Sanctus Michaelis*, zie SINT-MICHIEL
- SANDERS (Jan), *Joannes Sanders*, knaap, 385, 388, **399**
- Santhoven*, zie ZANDHOVEN
- SANTIAGO DE COMPOSTELA, Sp., Galicië, prov. La Coruña, – bedevaart, 401
- SAUVENIÈRE (Henry de), 537
- SAUVENIÈRE (Jacquemin de), *Jacquemin de Savenieres*, *Jacquemin de Savenires*, knaap, **537**
- SAUVENIÈRE (Jean de), *Joannes de Saveneaul*, 473, **511**, 524
- Savethen*, zie ZAVENTEM
- Saveneaul*, zie SAUVENIÈRE (Jean de)
- Savenieres*, zie SAUVENIÈRE (Jacquemin de)
- Savenires*, zie SAUVENIÈRE (Jacquemin de)
- Saventhem*, zie ZAVENTEM
- SAVOIE (Margaretha van), 730
- SAVOIE-ROMONT (Jacob van), 730
- SAYN, *Seyn*, D., L. Rheinland-Pfalz, Kr. Mayen-Koblenz, – graaf, zie SAYN (Willem van)
- SAYN (WILLEM VAN), *Willelmus comes in Seyn*, knaap, graaf van Sayn, heer van Sint-Agatha-Rode, **16**, 411
- SBRUYNEN (Hendrik), *Hein Sbruynen*, *Henricus Sbruynen*, 292
- Scabroeck*, zie SCHAATBROEK
- Scadacker*, zie SCHADAKKER RUTGERSZOOM (Jan van)
- Scaebroeck*, zie SCHAATBROEK
- Scailge*, zie SCHALIE
- Scaillemont*, zie SCAILMONT
- SCAILMONT, *Scaillemont*, bij SENEFFE, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, 450; – heer, zie EDINGEN (Engelbert I van), EDINGEN (Engelbert II van), EDINGEN (Lodewijk van)
- SCASSE (Robert), *Robertus Scasse*, knaap, **555**
- SCHAATBROEK, *Scabroeck*, *Scaebroeck*, B., voorm. heerlijkheid bij OVERIJSE, prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie MEERBEEK (Filips van), WOELMONT (Christiaan van), WOELMONT (Klaas van); – huis, 747
- SCHADAKKER RUTGERSZOOM (Jan van), *Joannes van Scadacker Rutgeri filius*, knaap, **324**
- SCHALIE (Griet), *Grietkene*, 92
- SCHALIE (Lijnken), *Lijnkene*, 92
- SCHALIE (Michael), *Michael Scailge*, knaap, 92
- SCHALIE (Michael), ridder, 92
- Schausines*, zie ÉCAUSSINNES (ALEMAND)
- SCHAUT (Jan van der), *Joannes van der Schaut*, knaap, **291**

- SCHAVE (Jan van der), 291
- SCHAVEN (Emmen), *Emmen Schaven*, knaap, p. 15, **321**
- SCHEIFFART VAN MERODE (Margaretha), 242
- SCHELVE (Gerard van den), *Gerardus van den Schelve*, knaap, **211**
- SCHELVE (Jan van den), *Joannes van den Schelve*, knaap, **212**
- SCHEUT, B., gew. Brussel, arr. Brussel-Hoofdstad, gem. Anderlecht, p. 36
- SCHIJNDEL, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Schijndel, – heer, zie LEK (Hendrik van de)
- SCHILDE, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 390
- SCHIMMELPENNINK (Maria), 69
- Schoenenoven*, zie SCHOONHOVEN (Jan van)
- Schoenhoven*, zie SCHOONHOVEN
- Schoenoeven*, zie SCHOONHOVEN (Jan van)
- SCHOLIERENDAL, *Scholieren tot Leeuwe*, *Scolares Leeuwis*, *Scolieren tot Leeuwe*, augustijnerpriorij te ZOUTLEEUW, p. 45; – prior, p. 47, **114, 593, 816**, zie TULLERS (Raas)
- Scholieren tot Leeuwe*, zie SCHOLIERENDAL
- SCHOOFF (Barbara), 803
- SCHOONHOVEN, *Schoenhoven*, *Serenhove*, heerlijkheid bij AARSCHOT, – heer, zie AARSCHOT (Hendrik I van), EYNATTEN (Herman van), SCHOONHOVEN (Hendrik II van), SCHOONHOVEN (Jan X van)
- SCHOONHOVEN (Dorotea van), jonkvrouw, 14
- SCHOONHOVEN (Filips van), heer *Philips van Schoenhoven*, *messire Philippe d'Arschot*, ridder, heer van Waanrode, **711, 712, 713**
- SCHOONHOVEN (Hendrik I van), **671, 711, 712, 713**
- SCHOONHOVEN (Hendrik II van), *Henrick, here tot Schoenhoven*, *damoiseau Henry d'Arschot*, *second filz de Schoenhoven*, jonker, heer van Schoonhoven, **711, 712, 713**
- SCHOONHOVEN (Jan van), 14
- SCHOONHOVEN (Jan van), *Joannes van Schoonhoven*, ridder, **14, 27**
- SCHOONHOVEN (Jan van), *domicellus Johannes de Schoenhoven*, *Joannes van Schoenenoven*, *Joannes van Schoenoeven*, jonker, knaap, p. 12-13, **14, 27**
- SCHOONHOVEN (Jan van), *domicellus Johannes de Schoenhoven junior*, *dominus de Waenrode*, jonker, heer van Waanrode, 27
- SCHOONHOVEN (Jan van), zoon van Willem, 157
- SCHOONHOVEN (Jan X van), heer *Jan, here tot Schoenhoven*, *here Jan van Arschoot*, *heere tot Schoenhoven*, *Jehan d'Arschoot*, *seigneur de Schoenhoven*, ridder, heer van Schoonhoven, **711, 712, 713**
- SCHOONHOVEN (Margaretha van), 87
- SCHOONHOVEN (Willem van), *Willelmus van Schoonhoven*, *Willem van Schoonhoven van Leeuwen*, knaap, **157**
- SCHOONVORST (Catharina van), 16
- SCHOONVORST (Jan I van), burggraaf van Montjoie, heer van Sint-Agatha-Rode, 16, 604
- SCHOONVORST (Jan II van), *de heere van Craendonck*, baanrots, burggraaf van Montjoie, heer van Cranendonck, Eindhoven, Sint-Agatha-Rode en Diepenbeek, **43, 604**
- SCHOONVORST (Koenraad van), 665,
- SCHOONVORST (Margaretha van), 43
- SCHOONVORST (Maria van), *vrou Marie*, *vrou van Dyepenbeke*, vrouwe van Cranendonck, Eindhoven, Sint-Agatha-Rode, Elso, (half) Diepenbeek, 446, 665, 670, 707
- SCHORISSE (Margaretha van), abdis van Vorst, **724**
- SCHOTELVOET (Margaretha), 79
- Scolares Leeuwis*, zie SCHOLIERENDAL
- Scolieren tot Leeuwe*, zie SCHOLIERENDAL
- Schoonhoven*, zie SCHOONHOVEN (Jan van)
- Scoonwech*, zie STEENWECH (Klaas)

- SEDAN, F., dept. Ardennes, arr. Sedan, – heer, zie MARK (Robrecht I van der), MARK (Robrecht II van der)
- SELZATEN, bij WOMMELGEM, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen), – heer van, zie BERCHEM (Jan van), BERCHEM (Willem van)
- SENEFFE, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, – heer, zie EDINGEN (Engelbert II van), LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van); – vrouwe, zie LUXEMBURG (Maria van)
- Sennen*, zie ZENNEN (Geldolf van der)
- Sent Aigtenrode*, zie SINT-AGATHA-RODE
- Sent Oden-rode*, zie SINT-OEDENRODE
- SEPTFONTAINES, zie ZEVENBORN
- SERAING-LE-CHÂTEAU, B., prov. Luik, arr. Hoei, – heer, zie DONGELBERG (Jan van)
- SERARNTS (Arnoud t'), *Arnoldus Tserarnts*, knaap, **104**
- SERARNTS (Elisabeth t'), 93
- SERARNTS (Everard t'), 68
- SERARNTS (Everard t'), 685
- SERARNTS (Gerem t'),
- SERARNTS (Jan t'), 685
- SERARNTS (Jan t'), *dominus Joannes Tserarnts*, ridder, **68**
- SERCLAES, familie, p. 57
- SERCLAES (Beatrijs t'), 48
- SERCLAES (Everard III t'), 48, 72, 73, 91
- SERCLAES (Everard IV t'), *dominus Everardus Tserclaus*, ridder, **72, 74, 683**
- SERCLAES (Everard V t'), 677
- SERCLAES (Everard VI t'), *messire Evrard Serelaus, signeur de Cruengkembourg*, ridder, heer van Kruikenburg, **677**,
- SERCLAES (Everard VIII t'), *heer Everaert Tserclaes*, ridder, **745**
- SERCLAES (Jan t'), *Jehan Serelaux, seigneur de Silli*, knaap, heer van Tilly, p. 58, **683, 858**
- SERCLAES (Jan t'), *heer Claes, here van Tilly*, ridder, heer van Tilly, **858**
- SERCLAES (Wenceslas I t'), *dominus Wenceslaus Tserclaus, heere Wencelyn Serclaes*, ridder, **73, 745**
- Serelaux*, zie SERCLAES (Everard VI t')
- Serelaux*, zie SERCLAES (Jan t')
- Serenhove*, zie SCHOONHOVEN
- SERJACOBS ALIAS VAN DEN ALPHEN (Jan V t'), abt van Affligem, **577**
- SERANDERS (Simon van), 50
- Sevenbergen*, zie ZEVENBERGEN
- Seyn*, zie SAYN
- Shertogenbosche*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- Shertogen hofstat*, zie 's-HERTOGENHOFSTAD
- Shertoghen huys*, zie 's-HERTOGENHUIS
- Sichem*, zie ZICHEM
- Sichene*, zie ZICHEM
- Sichenen*, zie ZICHEM
- Silly*, zie TILLY
- SILLY (Johanna van), 33
- SINT-AGATHA-RODE, *Sent Aigtenrode, Sinte Aechten Rode, Rode Sancte Agathe*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 604; – heer, zie GAVERE (Jan III van), GAVERE (Jan IV van), GAVERE ALIAS VAN HERIMEZ (Jan II van), SAYN (WILLEM VAN), SCHOONVORST (Jan I van), SCHOONVORST (Jan II van); – huis, 707; – kasteel, 707; – vrouwe, zie SCHOONVORST (Maria van); – woning, 707
- SINT-BERNARDUS, *Sanctus Bernardus, Sinte Bernaerts, Sinte Bernairts*, cisterciënzerabdij te Hemiksem onder Antwerpen, p. 5; – abt, p. 5, **356**, zie BLIJLEVEN (Maarten), ZANDVLIET (Pieter van)
- SINT-BRIXIUS-RODE, *Rode*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 669, 734
- Sinte Aechten Rode*, zie SINT-AGATHA-RODE
- Sinte Bernaerts*, zie SINT-BERNARDUS
- Sinte Bernairts*, zie SINT-BERNARDUS
- Sinte Geertruyden te Lovenen*, zie SINT-GEERTRUI
- Sinte Gheertruyden te Loevene*, zie Sint-Geertrui
- Sinte Gorix*, zie SINT-GOERICX

- Sinte Guericx*, zie SINT-GOERICX
Sinte Machiels, zie SINT-MICHIEL
Sinte Mergrieten Houthem, zie SINT-MARGRIETE-HOUTEM
Sinte Michiels, zie SINT-MICHIEL
 SINT-GEERTRUI, *Sancta Gertrudis Lovanii*, *Sinte Geertruyden te Lovenen*, *Sinte Gheertruyden te Loevene*, augustijnerklooster te Leuven, p. 45; – abt, p. 24, zie MOERE ALIAS VILAIN (Jan van der); – prior, zie BALCT (Koenraad van der), ERPE (Lodewijk van)
 SINT-GENESIUS-RODE, *Rode*, *Rode bij Alzemberge*, *Rode bij Halsenberge*, B., prov. Vlaamse-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie WITTEM (Filips van), WITTEM (Hendrik III van); – meier, 102; – meierij, 84; – vrijheid, p. 63, **588**, **755**
 SINT-GERMANUS, kapittel te Tienen, – deken, 820
 SINT-GOERICX (Hendrik van), 57
 SINT-GOERICX (Hendrik III van), abt van Affligem, 40
 SINT-GOERICX (Klaas I van), *dominus Claus van Sinte Guericx*, ridder, **57**, 663
 SINT-GOERICX (Klaas II van), *heer Claus van Sinte Gorix*, *messire Claix de Saint Gery*, ridder, 57, **663**
 Sint-Hubertus, ridderorde van de hertogen van Gulik, 672
 Sint-Jacobsbroederschap te Brussel, 61, 62, 63, 64, 66, 74, 90, 100, 112
 SINT-JANS-GEEST, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – goed, 679
 SINT-JORIS-WINGE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 220, 226, 702
 SINT-LAMBERT, kapittel te Luik, B., prov. Luik, arr. Luik, 542
 SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, – heer, zie WITTEM (Hendrik I van)
 SINT-MAARTENSDIJK, NL., prov. Zeeland, gem. Tholen, – heer, zie BORSSELE (Frank I van), BORSSELE (Frank II van)
 SINT-MARGRIETE-HOUTEM, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Tienen, – heer, zie HOUTHEM (Jan van), HOUTHEM (Librecht II van); – baronie, 817
 SINT-MICHIEL, *Sanctus Michaelis*, *Sinte Machiels*, *Sinte Michiels*, norbertijnerabdij te Antwerpen, p. 45; – abt, p. 47, zie BREEM (Peter), TERLINCK (Olondus), WEERT (Jan van),
 SINT-MICHIELSGESTEL, *Ghestel*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Sint-Michielsgestel, – heer, zie LEK (Hendrik van de)
Sint Oeden Rode, zie SINT-OEDENRODE
 SINT-OEDENRODE, *Sent Oden-rode*, *Sint Oeden Rode*, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Sint-Oedenrode, 253, 294, 314; – goed, 254, 262, 265, 284, 310, 315; – vrijheid, p. 63, **351**, **608**, **794**; – woning, 295
 SINT-PIETERS-RODE, *Rode*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 117; – kasteel, 710
 SINT-POL, *Saint Pol*, voorm. graafschap in Artesië, nu Saint-Pol-sur-Ternoise, F., dept. Pas-de-Calais, arr. Arras, – graaf, p. 36, zie FILIPS VAN SINT-POL, LUXEMBURG (Guy van), LUXEMBURG (Lodewijk van), LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van)
 SINT-POL (Jan bastaard van), heer van Habourdin, 43
 SINT-TRUIDEN, *Sint Truyden des Goidshuis*, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, benedictijnerabdij, p. 45; 864; – abt, zie BERGEN-GLIMES (Antoon van)
Sint Truyden des Goidshuis, zie SINT-TRUIDEN
Sittaert, bij BEERSEL, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – goed, 336
 SLIJNMAKERS, Margriet, 413
 SLUIZEN, *Sluze*, bij BEVEKOM, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 20, 444, 659
Sluze, zie SLUIZEN
 SMALE (Boudewijn), heer van Roux-Miroir, 510

- SMALKIN (Johanna), abdis van Salzinnes, **861**
- SMALVOORT, bij Vorselaar B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, – heerlijkheid, **366**
- Smeyersberg*, zie SMEYSBERG
- SMEYSBERG, *Smeyersberg*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Huldenberg, – heer, zie HOUTHEM (Jan van), HOUTHEM (Librecht II van), MOL (Roeland de)
- SMOLS (Filippine), abdis van Groot-Bijgaarden, **728**
- SMOLS (Maria), abdis van Ter Kameren, **725**
- SMOLS (Maria), **33, 34**
- SOETAERT (Margaretha), **374**
- SOMBREFFE, B., prov. Namen, arr. Namen, – heer, zie SOMBREFFE (Godfried van), SOMBREFFE (Jacob van), SOMBREFFE (Jan van); – heerlijkheid, p. **52, 493, 458**; – land, **493**
- SOMBREFFE (Godfried van), ridder, heer van Sombreffe, p. **19, 460, 493, 494**
- SOMBREFFE (Godfried van), zoon van Godfried, heer van Ottignies, **494**
- SOMBREFFE (Jacob van), heer van Sombreffe, La Houssière, Ottignies, p. **19, 458, 493, 494**
- SOMBREFFE (Jan van), *Joannes de Sombreffe dominus de la Houssiere*, knaap, heer van La Houssière en Sombreffe, **493**
- SOMBREFFE (Jan van), *Joannes de Sombreffe frater domini de Sombreffe*, knaap, **494**
- SOMBREFFE (Jan van), zoon van Godfried, heer van La Houssière, **493**
- SOMBREFFE (Jan van), zoon van Jacob, heer van Sombreffe, La Houssière, Ottignies, **493**
- SOMBREFFE (Marie van), **460**
- SOMBREFFE (Reinier van), heer van La Houssière, **493**
- SOMBREFFE (Werner van), heer van La Houssière, **493**
- SOMPEKE (Hendrik van), **375**
- SOMPEKE (Hendrik van), *dominus Henricus van Sompeke*, ridder, **371**
- SOMPEKE (Jan van), *dominus Joannes van Sompeke*, ridder, **375, 396, 397, 398**
- SOMPEKE (Jan van), *Joannes van Sompeken*, knaap, **393, 394, 395**
- SOMPEKE (Jan van), *Joannes van Sompeken*, knaap, **396, 397, 398**
- SOMPEKE (Jan van, bastaard), **375**
- SOMPEKE (Willem van), *Willelmus van Sompeke*, knaap, **396, 397, 398**
- SOMPEKE (Willem van), *Willelmus van Sompeke in Wommelgem*, knaap, **393, 394, 395**
- SOMPEKE (Willem van), *Willelmus van Sompeke senior, Willem van Doerne die men hiet Willem van Sompeke*, knaap, **393, 394, 395**
- SOMPEKE (Wouter van), *Walterus van Sompeken*, knaap, **396, 397, 398**
- SOMPEKE ALIAS VAN WESELE (Jan van), **375**
- SOMPEKE WILLEMSZON (Jan van), **392**
- SPAENHEM (Elisabeth van), *Lisbetten van Spaenhem*, vrouwe van Grimbergen, **360**
- SPIEGHELE (Margaretha van den), **686**
- SPONTIN, *Sponty*, B., prov. Namen, arr. Dinant, – heer, zie SPONTIN (Robert I van), SPONTIN (Robert II van), SPONTIN (Willem II van)
- SPONTIN (Jan van), heer van Waver, **872**
- SPONTIN (Robert I van), *die here van Wavere, dominus de Wavre*, ridder, heer van Waver en Spontin, **460, 658**
- SPONTIN (Robert II van), *de here van Sponty, de here van Wavere ende van Sponty, messire Robert de Spontin*, ridder, heer van Waver en Spontin, **658, 855, 872**
- SPONTIN (Willem van), ridder, **460**
- SPONTIN (Willem van), zie LARDINOIS (Willem)
- SPONTIN (Willem II van), *le seigneur de Wavre, damoiseal Williame, seigneur de Spontin et de Wavre*, ridder, heer van Waver, Spontin en half Limal, **658, 872**
- Sponty*, zie SPONTIN
- SPOUT (Bernard van der), **492**

- SPOUT (Bernard van der), *Bernardus van der Spout*, knaap, **492**, 524, 852
- SPOUT (Bernard van der), *heer Bernairt van der Spout, here tot Peteroes, tot Boesvael etc.*, ridder heer van Petit-Roeulx-les-Nivelles, Neuverue en Bousval, 492, 662, 685, 817, **852**
- SPOUT (Hendrik van der), 492
- SPOUT (Isabella van der), vrouwe van Petit-Roeulx-lez-Nivelles, 685
- SPOUT (Maria van der), 817, 818
- SFULLE (Willem van), *Willelmus van Spulle*, knaap, **344**
- STALLE, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, – heerlijkheid, 123; – heer, zie DIEST (Hendrik van), KERSBEEK (Jan van), KERSBEEK (Wouter van)
- STALLE (Aleid van), vrouwe van Rivieren, 86, 118, 250
- STALLE (Gillis van), *dominus Egidius van Stalle*, ridder, **85**
- STALLE (Jan van), 85
- STALLE (Maria van), 84
- STAMELAAR (Arend), zie BRUHEZE (Arend Stamelaar van)
- STAPELEN, *Staplen*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Boxtel, – huis, 243
- Staplen*, zie STAPELEN
- Staten van Brabant, zie BRABANT, – Staten
- Staten Generaal, p. 6, p. 8, p. 28, p. 35, p. 42, p. 47, 659, 685, 732, 774, 872
- STEEN (Catharina van den), 35
- STEEN (Robrecht van den), *Robbrecht van den Steen, Robertus van den Steene junior*, knaap, **159**
- STEEN (Robrecht van den), *Robertus van den Steene senior*, knaap, **158**
- STEEN (Robrecht van den), zoon van Robrecht junior, 159
- STEENBERGEN, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Steenbergen, 673; – stad, p. 62, **434**, **625**, **777**
- STEENBERGHE (Maria van), 108
- STEENE (Anna van den), 827
- STEENE (Arnold van den), *Arnoldus van den Steene*, knaap, **136**, 137
- STEENE (Jan van den), *Joannes van den Steene*, knaap, **137**
- STEENE (Jan van den), *Joannes van den Steene*, knaap, **160**
- Steene*, zie ook STEEN (Robrecht van den)
- STEENHUFFEL, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – huis, 67, 733
- STEENHUYZE (Margaretha van), 89
- STEENOKKERZEEL, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, 13, 48
- STEENVOORT (Johanna van), vrouwe van Grobbendonk, 366
- STEENWECH, geslacht, 260
- STEENWECH (Klaas), *Nicolaus Steenwech, Nicolaus Scoonwech, Claes Steenwech*, knaap, **260**
- STEENWEGEN (Gijsbrecht van den), *Gislebertus van den Steenwegen*, knaap, **197**
- STEENWEGEN (Jan van den), 196
- STEENWEGEN (Jan van den), 196
- STEENWEGEN (Jan van den), *Joannes van den Steenwegen*, knaap, **196**
- Steertbeke*, zie STERREBEEK
- Sterbecke*, zie STERREBEEK
- Sterbeke*, zie STERREBEEK
- STERREBEEK, *Steertbeke, Sterbecke, Sterbeke, Stertbeke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie BOOTE (Everard), CUIJK (Jan IV van), MEEREN (Godevaart van der), MEEREN (Hendrik van der), MEEREN (Jan V van der), MEEREN (Jan VI van der)
- Stertbeke*, zie STERREBEEK
- STEWICH (Klaas), 273
- STICHT, prinsbisdom, p. 8
- STIPHOUT, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Helmond, voorm. heerlijkheid, onderdeel van heerlijkheid Beek en Donk, – heer, zie ROVER (Dirk de)
- Stockoit*, zie STOQUOY
- STOQUOY, *Stockoit*, bij Geldenaken, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 441, 706
- STORM (Joannes), *Joannes Storm*, knaap, 91
- STRATE (N.N.), p. 166

- STRIJEN, Nl., prov. Zuid-Holland, gem. Strijen, – heer, zie ABCOUDE (Jacob van)
- STRIJEN (Arnoud van), heer van Ekeren en Ettenhove, 364
- STRIJEN (Gerrit van), *dominus de Sevenbergen*, baanrots, heer van Zevenbergen, het Land van Mechelen, Engelen en Vlijmen, p. 27-28, 359, **364**
- STRIJEN (Hugeman van), baanrots, heer van Zevenbergen, 364
- STROBOL, *Stroetbolle*, bij SINT-OEDENRODE, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Sint-Oedenrode, – goed, 265
- Stroetbolle*, ZIE STROBOL
- Sundert, zie ZUNDERT
- SURPELE (Daniël van), 166
- SURPELE (Jan van), 166
- SURPELE (Willem van), *Willelmus van Surpele*, knaap, **166**
- SWAEF (Catharina), 94
- SWAEF, familie, p. 57
- SWAEF (Jan), zoon van Klaas III, *dominus Joannes de Swaef*, ridder, 52, **54**
- SWAEF (Jan), zoon van Klaas IV, *Janne den Zwaef*, ridder, heer van Ruisbroek, p. 58, 24, 54, 678
- SWAEF (Klaas II), 52
- SWAEF (Klaas III), *dominus Claus de Swaef*, ridder, heer van het Land van Mechelen, 52, 53, 54, 359
- SWAEF (Klaas IV), *dominus Claus de Swaef junior, here Claes den Zwaef*, ridder, heer van Ruisbroek, 52, **53**, 54
- SWAEF (Klaas V), 52
- SWAEF (Margaretha), 64
- SWYMEN (Arnold), *Arnoldus Swymen*, knaap, **210**
- Talles, te OHAIN, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – goed, 485
- TAYE (Amelrik), *Amalricus Tay*, knaap, **111**
- TAYE, familie, p. 57
- TAYE (Filips), heer van Ruisbroek, 743
- TAYE (Gijsbert), 58
- TAYE (Gijsbert), 58
- TAYE (Hendrik I), *dominus Henricus Tay*, ridder, heer van Wemmel en Gooik, p. 16, 58, **59**, 682
- TAYE (Hendrik II), *De here van Ruysbroeck*, ridder, heer van Ruisbroek, 678, **743**
- TAYE (Jacob), 678
- TAYE (Jacob II), *Heer Jacop, here tot Goycke, Messire Jacque Taye*, ridder, heer van Wemmel en Gooik, **682**, **739**
- TAYE (Jan), 58
- TAYE (Jan), *messire Jehan Taye*, ridder, heer van Ruisbroek, **678**, 727, 743
- TAYE (Maria), abdis van Kortenberg, **727**
- TAYE VAN ELEWIJDT (Jan), *dominus Joannes Tay*, ridder, p. 16, **58**
- TAYE VAN GAASBEEK (Catharina), 72
- TAYE VAN GAASBEEK (Jan), 58, 678
- TEN BIJGAERDE, bij Oisterwijk, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Oisterwijk, – goed, 314
- TEN BOGARDE, bij SINT-OEDENRODE, – goed, 262
- TEN BROEKE, bij BOECHOUT, – goed, 240, 244
- TEN EYNDE, bij OISTERWIJK, – goed, 256
- TEN HOUTE, te MERCHTEM, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – hof, 49
- TEN HOUTE, bij SINT-OEDENRODE, – goed, 284
- TEN HOVE, bij EINDHOVEN, – goed, 314
- TEN HULS, bij SINT-OEDENRODE, – goed, 254
- TEN NIEUWENHOVE, bij Boechout, *Ten Nuwenhove*, – goed, 375
- Ten Nuwenhove*, zie TEN NIEUWENHOVE
- TEN ROEDEKEN, bij AARLE, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Laarbeek, – goed, 330
- TEN STEEN, te BRUSSEL, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, – huis, 84
- TEN STEEN, *Ten Steene*, te ORSMAAL, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – goed, 128
- Ten Steene*, zie TEN STEEN

- TEN WILLEGHEN, bij LINKEBEEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – hof, 677
- TER BORCH, te OVERIJSE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, gem. Overijse, – huis, 828
- TER BORCH, bij DEURNE, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – goed, 95
- TER BRUGGE, *Ter Bruggen*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Kortenbergh, – hof, 705; – huis, 705
- Ter Bruggen*, zie TER BRUGGE
- TER BRUGGEN, B., voorm. heerlijkheid, nu prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Begijnendijk, – heer, zie BRUGGEN (Jan van der)
- TERHULPEN, *Helpe, Hulpe, La Helpe, Van der Hulpen*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 493; – meierij, p. 39, p. 121, p. 126; – vrijheid, p. 63, **567, 644, 869**
- TER KAMEREN, *Cameren*, bij ELSENE, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, cisterciënzerinnenabdij, p. 45; – abdis, zie SMOLS (Maria)
- TER KIESEN, B., prov. Waals-Brabant, – hof, p. 45, 862; – meester, **862**
- TERLINCK (Olondus), abt van Sint-Michiël, **612**
- TER LOE, bij KASTERLEE, – hof, 773
- Terra Clevensem*, zie MECHELEN, LAND VAN
- TER RIJT, bij KESSEL (B.), – goed, 403
- TER SCHUREN, bij TONGEREN (Nl.), – goed, 261
- TER SLUIZEN, *Ter Slusen, Ter Sluze*, goed bij BEVEKOM, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 20, 444, 659
- Ter Slusen*, ZIE TER SLUIZEN
- Ter Sluze*, ZIE TER SLUIZEN
- TER SMISSEN, bij Aarle, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Laarbeek, – goed, 290; – tiende, 290
- TER SPOUT, bij OVERIJSE, B., Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – hof, 492, 852; – woning, 492
- TERVUREN, *Vueren*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, p. 169; – burggraafschap, 485; – burggravin, zie HINCKAERT (Johanna); – kasteel, p. 169-170; – vrijheid, p. 63, **584, 753**
- Thenen*, zie TIENEN
- Theumout*, zie TURNHOUT
- Thielemont*, zie TIENEN
- Thienen*, zie TIENEN
- THOENIJS (Anthonis II), 76
- THOENIJS (Anthonis III de Wisselere dit), *dominus Antonius Thonis, messire Thonijs Thonijs*, ridder, **76, 446**
- THOENIJS (Anthonis IV), 692
- THOENIJS (Anthonis V), 692
- THOENIJS (Elisabeth), jonkvrouw, 76
- THOENIJS (Jan), *Messire Jehan, seigneur de Thoenis*, ridder, **692**
- THOENIJS (Maria), jonkvrouw, 76
- Thoenis*, zie THOENIJS (Jan)
- THOLEN, Nl., prov. Zeeland, gem. Tholen, 762
- THOREMBAIS, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie GLIMES (Jan II van)
- THOREMBAIS-SAINT-TROND, zie THOREMBAIS
- Thuernhout*, zie TURNHOUT
- THULDEN (Dirk van), abt van Park, **696**
- TIELMANS (Hendrik), 334
- TIENEN, *Thenen, Thielemont, Thienen*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, p. 35, 14, 20, 148, 195; – deken, 820; – edelen in de meierij, p. 160; – kapittel, 820; – meier, p. 35, 15, 49, 83, 125, 127, 132, 367, 664, 818, 825; – meierij, p. 16-17, p. 22, p. 37, p. 39, p. 41, p. 46, p. 55-57, p. 63-64, p. 66, p. 87, p. 134, 28, 32, 123, 165, 168, 821; – molenpander, 178, 186; – ontvanger, 137, 138, 220; – schepen, p. 16, 133, 134, 136, 140, 141, 142, 144, 147, 148, 151, 152, 153, 154, 155, 827; – stad, p. 62, **595, 649, 830**
- Tilborch*, zie TILBURG
- TILBURG, *Tilborch, Tylborch*, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Tilburg, 357, 339, 809; – goed, 273; – heer, zie HAASTRECHT (Dirk

- van), HAASTRECHT (Jan van),
HAASTRECHT (Paul van); – meier,
125
- TILDONK, B., prov. Vlaams-Brabant,
arr. Leuven, – leen, 683
- Tilhier, zie TILLIER (Robert van)
- TILLIER (Robert van), *Robertus de Til-*
hier, knaap, **514**
- TILLY, Silly, B., prov. Waals-Brabant,
arr. Nijvel, – heer, zie SERCLAES
(Jan t'), SERCLAES (Jan t'); –
vrouwe, VILLE (Johanna van)
- TOMBOUR, te GETEN, B., prov. Waals-
Brabant, arr. Nijvel, – huis, 531
- TOMMEN (Gosewijn van der), ridder,
60
- TOMMEN (Pieter van der), 385, 388, 399
- TOMMEN (Willem van der), *dominus*
Willelmus van der Tommen, ridder,
60
- TONGEREN, NL., prov. Noord-Brabant,
gem. Boxtel, – goed, 261
- TONGERLE, NL., prov. Noord-Brabant,
gem. Eindhoven, – tol, 314
- TONGERLO, *Tongerloe*, *Tongerloo*, B.,
prov. Antwerpen, arr. Turnhout,
357; norbertijnerabdij te Westerlo,
p. 45-47; – abt, zie GEERTS ALIAS
VAN ZICHEM (Jan), GRAVE (Jan van
den), WESTERHOVEN (Jan van)
- Tongerloe*, zie TONGERLO
- Tongerloo*, zie TONGERLO
- TONGRINNE, B., prov. Namen, arr.
Namen, gem. Sombreffe, – heer, zie
FONS (Alvaro), LIGNY (Karel van)
- Torn*, zie ook TOUR
- TORN (Godevaart van den), p. 60
- TORN (Godfried van den), 444, 659
- TORN (Hendrik van den), 480
- TORN (Jan Heamet van den), *Hiamet*
de la Tour, knaap, **480**
- TORN (Jan van den), *Janne van den*
Torn, *Jehan de le Tour de Hannut*,
Joannes de le Tour, knaap, **542**
- TORN (Lionel van den), 444, 659
- TORN (Osten van den), 480
- TORN (Rombout van den), 447, 480
- Torre*, zie TOUR (Godefroid de la)
- Tour*, zie ook TORN
- TOUR (Godefroid de la), *dominus Go-*
defridus de la Tour, heer Godefroid
van den Torre, ridder, heer van Lut-
téal, **455**
- TOUR (Jean de la), *dominus Joannes de*
la Tour, ridder, **478**
- TOUR (Hiamet de la), zie TORN (Jan
Heamet van den)
- TOUR (Renier de la), *Renierus de la*
Tour, knaap, **488**
- TOUR (Gerard de le), *Gerardus de le*
Tour, *Gerart fils Gerart de le Tour*,
knaap, **543**
- TOUR (Gerard de le), Gerard, *Gerart*
de le Tour, 543
- TOUR (Jean de le), 543
- TOUR DIT DES PRÈS (Godefroid de la),
455
- TOUTLYFAUT (GODFRIED), *Godefroy*
Toutlyfaut, knaap, **487**
- Trasegnies, zie TRAZEGNIES
- Trasengijs, zie TRAZEGNIES
- Trasengnies, zie TRAZEGNIES
- TRAZEGNIES, *Trasengijs*, *Trasegnies*,
Trasengnies, *Trazeignies*, *Tressig-*
nies, B., prov. Henegouwen, arr.
Charleroi, – heer, p. 49, p. 61. zie
HAMAL (Ansel van), HAMAL (Arn-
oud van), TRAZEGNIES (Ansel van),
TRAZEGNIES (Jan III van), TRAZEG-
NIES (Otton van); – heerlijkheid,
p. 52; – land, 443; – kasteel, 849; –
vrouwe, zie TRAZEGNIES (Anna
van)
- TRAZEGNIES (Anna van), vrouwe van
Trazegnies, 443
- TRAZEGNIES (Ansel van), *de heere van*
Trasengnies, *dominus de Tressig-*
nies, baanrots, heer van Trazeg-
nies, Mauny, Ophain en Monceau-
sur-Sambre, **443**, **634**
- TRAZEGNIES (Jan III van), ridder, heer
van Trazegnies, 849
- TRAZEGNIES (Otton van), 443
- TRAZEGNIES (Otton van), heer van
Trazegnies, 443
- Trazeignies*, zie TRAZEGNIES
- Trecht*, zie MAASTRICHT
- Tressignies*, zie TRAZEGNIES
- Tserarnts*, zie SERARNTS (t')
- Tserclaes*, zie SERCLAES (t')
- Tserclaus*, zie SERCLAES (t')

- Tsertogenbossche*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- Tshertogenbossche*, zie 's-HERTOGENBOSCH
- TUBIZE, B., Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, zie EDINGEN (Engelbert II van), LUXEMBURG (Peter I van), LUXEMBURG (Peter II van)
- TUDEKEM (Catharina van), 20
- TUDEKEM (Filips van), ridder, 20
- TUDEKEM (Machteld van), 57
- Tuernhout*, zie TURNHOUT
- Tuernout*, zie TURNHOUT
- TULLERS (Raas), prior van Scholierendal, **816**
- TURNHOUT, *Theumout*, *Thuernhout*, *Tuernhout*, *Tuernout*, *Turhout*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, p. 30-31, 339; – kastelein, 382, 709; – land, 288; – slotvoogd, 360; – stad, p. 30, p. 62, **655**; – vrijheid, p. 15, p. 63, **436**, **627**, **781**
- Turhout*, zie TURNHOUT
- TUYLE (Beatrijs van), 253
- Twaalf apostelen, gasthuis te LEUVEN, 24
- Tylborch*, zie TILBURG
- UDEKEM (Lambert van), *Lambertus van Udekem*, knaap, 163
- Udemanssoen*, zie KEERSOP (Udeman Arend Udemanszoon van)
- UDEN, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Uden, – heer, zie KLEEF (Adolf van)
- UDEN (Arnold van), 268
- UDEN (Daniël van), 329
- UDEN (Gerrit van), 268
- UDEN (Hendrik van), *Henricus van Uden*, knaap, **268**, 329
- UDEN (Hendrik van), broer van Gerrit, 268
- UDEN (Hendrik van), zoon van Hendrik, 268
- UDEN (Koenraad van), 268
- UDEN (Stamelaart van), *Staemelaert van Uden*, knaap, **267**
- UDEN VAN VLIERDEN (Hendrik van), 329
- UKKEL, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel-Hoofdstad, 86, 666; – cijns, 679; – schepen, 677, 680, 681
- Uteliminghe*, zie LIEMINGEN
- UTENHOVE (Elisabeth), vrouwe van Batenburg, 244
- Utenliemingen*, zie LIEMINGEN
- UTRECHT, NL., prov. Utrecht, bischop, 43; – Dom, p. 25; – kanunnik, 6; – kapittel, 672
- VAALBEEK, *Vaelbeke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – goed, 8
- VAARLAAREIKE, voorm. heerlijkheid bij Boom, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, – heer, zie BRABANT (Antoon van)
- Vaelbeke*, zie VAALBEEK
- Valcenbroec*, kloosterdomein te Antwerpen, 760, zie MARIËNDAL
- VALENCIA, Sp., com. aut. Valencia, p. 8
- VALGAET (Barthelomeus van den), abt van Averbode, **698**
- VALKENBURG, NL., prov. Limburg, gem. Valkenburg aan de Geul, – drossaard, 366
- VALKENSWAARD, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Valkenswaard, 325; – heer, zie GAVERE (Jan III van)
- Van der Hulpen*, zie TERHULPEN
- VAUDÉMONT, F., dept. Meurthe-et-Moselle, arr. Nancy, – graaf, zie LOTHARINGEN (Anton van), LOTHARINGEN (Margaretha van)
- VAUX DE MEFFE (Boudewijn delle), abt van Flône, **814**
- VEEN (Godschalk van), abt van Bern, **240**, **602**
- Veere, *Verre*, NL., prov. Zeeland, gem. Veere, – heer, zie BORSSSELE (Wolpert V van); – vrouwe, 374, zie BORSSSELE (Hadewijch van)
- VELDHOVEN, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Veldhoven, 322
- VELE, zie RONGMAN (Willem)
- VELE (Hendrik), 97
- VELPE (Beatrijs van), jonkvrouw, 198
- VELPE (Gerrit van), ridder, heer van Opvelp, 198
- VELPE (Joris van), heer van Opvelp, 24

- Velp*, zie OPVELP
- VENDÔME, graafschap, F., dept. Loir-et-Cher, arr. Vendôme, – graaf, zie FRANS VAN BOURBON
- VE NE (Elisabeth van der), 484
- VE NE (Gerard van den), *Gerardus van den Vene*, knaap, **213**
- VE NE (Hendrik van den), *Henricus van den Vene*, knaap, **214**
- VE NE (Haick van den), *Haick van den Vene*, knaap, **215**
- VE NE (Willem van den), *Willelmus van den Vene*, knaap, **216**
- VE NE (Zweder van der), *Suederus van der Vene*, knaap, **484**
- VENLO, Nl., prov. Limburg, gem. Venlo, 347; – raadkamer, 817
- Venloen*, zie LOON OP ZAND
- Venloon*, zie LOON OP ZAND
- VENNE (Gillis van den), *Egidius van den Venne*, knaap, **412**
- VENNE (Johanna van de), 381
- VERLORENKOSTPOORT, stadspoort van ANTWERPEN, 427
- VERMEILLE (Jean), 499
- VERNAYS (Le Hongies de), knaap, **546**
- Verre*, zie Veere
- VERTAIN, *Vertaing*, F., dept. Nord, arr. Cambrai, – heer, p. 61, zie VERTAIN (Eustaas van); – heerlijkheid, p. 52
- VERTAIN (Eustaas van), *de heere van Vertaing, dominus de Vertaing*, baanrots, heer van Vertain, **444, 635**
- VERTAIN (Peter van), ridder, 444
- VERTAIN (Peter van), Peter van Bousies, ridder, heer van Asten, 444, 811
- Vertaing*, zie VERTAIN
- VERTRIJK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 14, 20, 62, 196
- VEURNE, B., prov. West-Vlaanderen, arr. Veurne, – burggraaf, zie HORNE (Jacob van)
- VIANDEN, *Vyanden*, voormalig graafschap, nu L., dis. Diekirch, kant. Vianden, – graaf, zie NASSAU (Engelbert I van), NASSAU (Engelbert II van)
- VILAIN (Arnold), *Arnoul Villain*, knaap, **686**
- VILAIN (Arnold), 686
- VILAIN (Arnold de), *Arnoldus de Vilain*, knaap, **534**
- VILAIN (Christoffel), *Messire Christoffe Villain*, ridder, **693**
- VILAIN (Filips), ridder, 686
- VILAIN (Godevaart), ridder, heer van Zemst, 686, 693
- VILAIN (Jan), 693
- VILAIN (Jan), ridder, 686
- VILAIN (Jan), ridder, 693
- VILAIN (Jan de), *Janne de Vylain*, 534
- VILE (Gerard van), 659
- VILE (Maria van), 659
- Vileer*, zie VILLERS
- Vileer en Perweys*, zie VILLERS-PERWIN
- Vileers*, zie VILLERS
- Villain*, zie VILAIN
- VILLE (Johanna van), ervfvrouwe van Tilly, 683
- VILLERS, *Vileer*, *Vileers*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, cisterciënzerabdij te VILLERS-LA-VILLE, p. 45, p. 47; – abt, zie DORMAAL (Otto van), CAMPERNOELS (Jan)
- Viller le Perwez*, zie VILLERS-PERWIN
- VILLERS-PERWIN, *Vileer en Perweys*, *Viller le Perwez*, B., prov. Henegouwen, arr. Charleroi, 485; – heer, zie WALHAIN (Hendrik van), WALHAIN (Jan van)
- VILLIER (Conrad de), *Conraerdus de Villier*, knaap, **551**
- VILTER (Maria), abdis van Maagden-dal, **815**
- VILTERS (Elisabeth 's), 744
- Vilvoerden*, zie VILVOORDE
- VILVOORDE, *Vilvoerden*, *Vilvoirden*, *Vilvorde*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, p. 170-171, 34, 103, 381, 382, 668; – kastelein, 44, 388, 466, 709; – stad, p. 62, **583, 651, 750**
- Vilvoirden*, zie VILVOORDE
- Vilvorde*, zie VILVOORDE
- VLAANDEREN, *Vlaenderen*, graafschap, p. 7, p. 18, p. 20, p. 30, p. 48, p. 59; – adel, 89, 693, 737; – graaf, zie LODEWIJK VAN MALE, FILIPS DE SCHONE; – Staten, p. 7; – tol, 413
- VLADERACKEN (Arend van), 271

- VLADERACKEN (Gerard van), 271
 VLADERACKEN (Gerard van), 271
 VLADERACKEN (Gerrit van), *Gerardus van Vlaederacken*, knaap, **271**
 VLADERACKEN (Jacob van), *Jacobus van Vlaederacken*, knaap, **263**
 VLADERACKEN (Jan van), 271
Vlaenderen, zie VLAANDEREN
 VLEESBEKE (Arnold van), *Arnoldus van Vleetsbeke*, knaap, **201**
 VLEESBEKE (Lodewijk van), *Ludvicus van Vleetsbeke*, knaap, **200**
 VLEESBEKE (Wouter van), 199
 VLEESBEKE (Wouter van), *Walterus van Vlesembeke*, knaap, **199**
Vleetsbeke, zie VLEESBEKE (Arnold van) en (Lodewijk van)
Vlesembeke, zie VLEESBEKE (Wouter van)
Vliderbacum, zie VLIERBEEK
 VLIERBEEK, *Vliderbacum*, *Vlierbeke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, benedictijnerabdij te Kessel-Lo, p. 45, 199; – abt, zie KEYSERS (Rudolf), LANGRODE (Jan van), ROELANDTS (Jacob),
Vlierbeke, zie VLIERBEEK
 VLIERDEN, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Deurne, 268
 VLIJEN, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Heusden, – heer, zie STRIJEN (Gerrit van)
 VORSELAAR, *Vorselaer*, *Vorsselair*, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, – goed, 366; – heer, p. 24, zie ROTSELAAR (Gerrit van), ROTSELAAR (Jan III van), ROTSELAAR (Jan IV van), ROTSELAAR (Jan V van); – heerlijkheid, p. 24, p. 52, 366; – slot, 366; – vrouwe, zie ROTSELAAR (Johanna van)
Vorselaer, zie VORSELAAR
Vorsselair, zie VORSELAAR
 VORST, B., Brussels Hoofdstedelijk Gewest, arr. Brussel, benedictinesenabdij bij Brussel, p. 45; – abdis, zie SCHORISSE (Margaretha van)
 VOSSEM, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 44
 VRANKENHOVE (Katelijne van), 249
 VREMDE, *Vrymde*, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 388; – heer, zie BAU (Hendrik I), BAU (Wouter), KERMAN (Jacob), RANST (Hendrik I van), RANST (Willem van); – vrouwe, zie RANST (Maria van)
 VRIESELE (Hendrik van), 386
 VRIESELE (Jan van), *Joannes van Vriesele*, knaap, heer van Gierle, **419**, 420
 VRIESELE JANSZOOM (Jan van), heer van Gierle en Poederlee, 419
 VRIESELE (Wouter van), heer van Gierle en Poederlee, 419
 VRIESELE (Wouter van), *Walterus van Vriesele*, knaap, **420**
 VROUWENPARK, *Vrouwen Perke*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, *cisterciënzerinnen* nabij te ROTSELAAR, p. 45; – abdis, zie KINDEREN ALIAS VAN DER RIVIEREN (Johanna van der), RIVIEREN ALIAS VAN LINTER (Johanna van der)
Vrouwen Perke, zie VROUWENPARK
Vrymde, zie VREMDE
 VUELEN (Jan van), 14
Vueren, zie TERVUREN
 VUGHT, NL., prov. Noord-Brabant, – warande, 252
Vyanden, zie VIANDEN
Vylain, zie VILAIN
Vyolette, – goed, gelegen te GRAVEN, 446
 WAALRE, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Waalre, – heer zie GAVERE (Jan III van)
 Waals-Brabant, *Dwalslant*, *Gallica Terra*, *Walschen lande van Brabant*, *Walschlant*, p. 14, p. 65-66, 459, 471, 486, 507; – baljuw, 80, 445, 446, 448, 451, 463, 464, 483, 486, 504, 509, 510, 524, 661, 851; – baljuwschap, p. 16-17, p. 23, p. 37, p. 39, p. 41, p. 46, p. 55, p. 57, p. 64, p. 118, p. 136, p. 164, 14, 459, 679; – edelen, p. 163
 WAANRODE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – heer, zie SCHOONHOVEN (Filips van), SCHOONHOVEN (Jan van)
 WACHELGEM (Laurens van), p. 174

- Waelhem*, bij NIEUWENRODE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – bos, 98
- WALDFEUCHT, D., l. Noordrijn-Westfalen, kr. Heinsberg, – drossaard, 366
- Walem*, zie WALHAIN
- WALHAIN, *Walem*, *Walhaing*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, – heer, 690, zie AGIMONT (Jean d'), GLIMES (Antoon van), GLIMES (Jan II van), GLIMES (Jan III van), JAN III VAN NAMEN, MARK (Engelbert van der)
- WALHAIN (Hendrik van), ridder, *dominus Henricus de Walhaing*, *Henri de Walem*, ridder, heer van Villers-Perwin, 439, **461**, 690
- WALHAIN (Jan van), abt van Gemblours, 439
- WALHAIN (Jan van), *Jehan de Walhain*, knaap, heer van Villers-Perwin, **690**
- WALHAIN (Lancelot van), *Jean dit Lancelot de Walem*, ridder, 461
- Walhaing*, zie WALHAIN
- WALINCOURT, F., dept. Nord, arr. Cambrai, – heerlijkheid, p. 52
- Walschen lande van Brabant*, zie Waals-Brabant
- Walsche lant*, zie Waals-Brabant
- Walschlant*, zie Waals-Brabant
- Wandernot*, zie NOOT (Jan van der)
- WANGE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Landen, 9, – heer van, 171
- WANGE (Jan van), *Joannes van Wange*, knaap, **171**
- WARNANT (Ancelles de), knaap, **550**
- WARNANT (Hobin de), knaap, **553**
- WARNANT (Jean de), *Joannes de Warnault*, knaap, 473, 511, 524, **535**
- WARNANT (Jean de), vader van Jean, 535
- WARNANT (Jean de), zoon van Jean, 535
- Warnault*, zie WARNANT (Jean de)
- WASTINES, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Perwijs, – heer, zie GLIMES van OPGELDENAKEN (Jacob III van)
- WATERLOO (Peter van), 68
- WAUTHIER-BRAINE, zie WOUTERSBRACKEL
- WAVER, *Wavere*, *Waveren*, *Wavre*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, 141, 460, 658; – heer, zie GLIMES (Jan III van), LARDINOIS (Willem), SPONTIN (Jan van), SPONTIN (Robert van), SPONTIN (Robert II van), SPONTIN (Willem II van); – heerlijkheid, p. 52; – tol, 665, 685, 707; – vrijheid, p. 63, **564**, **641**, **870**; – vrouwe, zie WAVER (Margaretha van)
- WAVER (Catharina van), vrouwe van Perk, 89
- WAVER (Jan van), heer van Perk en Elewijt, 89
- WAVER (Jan van), *Jean de Wavre*, *Joannes de Wavre*, knaap, **541**
- WAVER (Margaretha van), *dame Marguerite*, *dame de Wavere*, vrouwe van Waver, 460
- Wavere*, zie WAVER
- Waveren*, zie WAVER
- Wavre*, zie WAVER
- Wayuls*, zie WIAGNES (Jean de)
- WEDEM (Elisabeth van), 90
- WEERT, NL., prov. Limburg, gem. Weert, – heer, zie HORN (Jacob I van), HORN (Jacob II van); – minderbroederklooster, 670
- WEERT (Jan van), abt van Sint-Michiël, **757**
- Weesemale*, zie WEZEMAAL
- WEMMEL, *Wemmele*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, p. 35, 682, 733; – heer, zie TAYE (Hendrik I), TAYE (Jacob II)
- Wemmele*, zie WEMMEL
- WENCESLAS VAN LUXEMBURG, hertog van Brabant, p. 10, 252, 455, 475
- WERCHTER, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 699; – heer, zie ROTSELAAR (Jan IV van)
- WERNHOUT, *Wernout*, deel van ZUNDERT, – heer, zie BORSELE (Frank II van), CULEMBORG (Jasper van), CUIJK (Jan IV van), WEZEMAAL (Jan II van)
- Wernout*, zie WERNHOUT

- WESELE (Elisabeth van), vrouwe van de helft van 's-Gravenwezel, 376, 410
- WESELE ALIAS VAN SOMPEKEN (Margaretha van), 390
- Wesele, zie 's-GRAVENWEZEL
- Wesemael, zie WEZEMAAL
- Wesemaele, zie WEZEMAAL
- Wesemale, zie WEZEMAAL
- WESTERHOVEN, NL., prov. Noord-Brabant, gem. Bergeijk, – 327
- WESTERHOVEN (Jan van), abt van Tongerlo, **783**
- WESTERLO, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, p. 26; – heer, zie MERODE (Jan IV van),
- WESTMEERBEEK, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, gem. Hulshout, 410
- WETERBEEK (Lodewijk van), 17
- WETERINGEN (Jan van der), 295
- WEZEMAAL, *Weesemael*, *Wesemael*, *Wesemaele*, B. prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, – heer, p. 5, p. 24, p. 49, 33, zie BRIMEU (Adriaan van), BRIMEU (Guy van), WEZEMAAL (Jan I van), WEZEMAAL (Jan II van); – heerlijkheid, p. 26, p. 50, p. 52
- WEZEMAAL (Jan I van), *dominus de Wesemaele, de heere van Wesemael, le seigneur de Wesemale*, baanrots, heer van Wezemaal en Fallais, Herselt en Kaaibeek, p. 25, p. 50, p. 52, **6**, 120, 573, **617**
- WEZEMAAL (Jan II van), *de joncker van Weesemale*, baanrots, heer van Wezemaal, Fallais, Brecht (helft), Zundert (deel geheten Wernhout), Herselt, en Kaaibeek, en het Land van Mechelen, p. 24-26, p. 28, p. 52, 46, 359, **573**
- WEZEMAAL (Johanna van), 120
- WEZEMAAL (Willem II van), 6
- WEZEREN, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Landen, 164
- WIAGNES (Jean de), *Johannes de Wajuls*, *Joannes de Wiagnes*, knaap, **530**
- Wictem, zie WITTEM (Frederik van)
- Wideux, zie WIDOOIE
- WIDOOIE, B., prov. Limburg, arr. Tongeren, – hof, p. 45
- WIDOOIE (Margaretha van), 741
- WIEL (Geertrui van der), 330
- WIJCK (Arnold van), abt van Berne, **784**
- Wijfliet, zie WIJTVLIET
- WIJK, NL., voorm. heerlijkheid, prov. Utrecht, gem. Wijk bij Duurstede, – heer, zie ABCOUDE (Jacob van), ABCOUDE (Willem van), BOURGONDIË (Antoon de grote bastaard van)
- WIJNEGEM, B. prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, 95, 423
- WIJNEGEM, familie, 377
- WIJNEGEM (Jan van), 95
- WIJNENDALE, bij Torhout, B., prov. West-Vlaanderen, arr. Brugge, – heer, zie KLEEF (Adolf van), JAN III VAN NAMEN; – vrouwe, zie BOURGONDIË (Maria van)
- WIJTEN (Arnold), abt van Park, p. 166-168
- WIJTVLIET (Jan van), 288
- WIJTVLIET (Jan van), *Joannes van Wijfliet*, knaap, **288**, 339
- WIJTVLIET (Pieter van), 288
- WILDEREN, B., prov. Limburg, arr. Hasselt, – heer, zie MONTENAKEN (Willem van); – vrouwe, zie MELDERT (Margaretha van)
- WILLEM VI VAN BEIEREN, graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen, p. 27, 360, 442
- WILLEM I VAN GELRE, hertog van Gelre, heer van Cuijk, 363
- WILLEM VI VAN GULIK, hertog van Gulik, 359
- WILLEM II VAN GULIK-BERG, *de here van Diest ende van Sichem*, hertog van Gulik en Berg, heer van Diest, Meerhout en Zichem, p. 33, **708**, 709
- WILLEM I VAN NAMEN, graaf van Namen, 459
- WILLEM II VAN NAMEN, graaf van Namen, 459
- WILLEM VAN ORANJE, p. 57

- WILRE (Arend van), *Ernoul de Wilre filz messire Guillaume de Wilre*, 32, 141
- WILRE (Hendrik van), *Henricus van Wilre, Henry de Wilre*, knaap, **141**
- WILRE (Maarten van), *messire Martin de Wilre*, ridder, heer van (half) Oplinter, 15, 141
- WILRE (Willem van), *messire Guillaume de Wilre*, ridder, 32, 163, 141, 163, 166, 173
- WILRE (Willem van), *Willelmus van Wilre*, knaap, **32**
- WILRIJK, B., prov. Antwerpen, gem. Antwerpen, – huis, 340, 341
- WILSELE, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, 31
- WINCKSELE (Hendrik van), *Henricus van Wincksele*, knaap, **35**, 36
- WINCKSELE (Willem van), ridder, 35
- WINCKSELE (Willem van), *Willelmus van Wincksele*, knaap, **36**
- WINGE (Catharina van), 30
- WINGE (Iwein van), 130
- WINGE (Iwein van), *Iwanus van Winge*, knaap, **221**
- WINGE (Jan van), 198
- WINGE (Jan van), *Jan van Winge*, knaap, 198, **220**
- WINGE (Lambrecht van), 220
- WINGE (Wouter van), *dominus Walterus van Wingene, Wauter de Winghe*, ridder, **130**
- WINGE (Wouter van), *Walterus van Winge*, knaap, **226**
- WINGE (Wouter van), knaap *Wingene*, zie WINGE (Wouter van) *Winghe*, zie WINGE (Wouter van) *Witham*, zie WITTEM (Frederik van)
- WITTE (Hendrik de), de jonge, *Henrick de Witte van Leeuwe, Henrick Witten zoen Henrick Witten*, knaap, 178, **186**
- WITTE (Hendrik de), de oude, *Henrick Witte, Henrick de Witte van Nederwinde, Henricus Witte*, knaap, **178**, 186
- WITTE (Jan de), 26
- WITTE (Jan de), *Joannes de Witte*, knaap, **26**
- WITTE (N.N. de), *de Witten*, p. 167-168
- WITTEM, Nl., prov. Limburg, gem. Gulpen-Wittem, – heer, zie WITTEM (Frederik van), WITTEM (Hendrik III van), WITTEM (Jan II van), WITTEM (Jan III van); – slot, 685
- WITTEM (Filips van), heer van Beersel, Sint-Genesius-Rode, Alseberg, Linkebeek en Neuverue, 685, 735, 853
- WITTEM (Frederik van), *heer Frederick van Witham, messire Frederic de Wictem*, ridder, heer van Wittem, **694**, **742**
- WITTEM (Hendrik I van), *dominus Henricus van Wittham*, ridder, heer van Beersel, Sint-Lambrechts-Woluwe, Hellebeke, Eigenbrakel en Plancenoit, p. 19, **84**
- WITTEM (Hendrik II van), heer van Eigenbrakel en Plancenoit, 84, 685
- WITTEM (Hendrik III van), *Henrick van Witham, here tot Bersele, tot Bracheneyken, Henry, seigneur de Borstelle*, knaap (later ridder), heer van Beersel, Sint-Genesius-Rode, Alseberg, Linkebeek, Eigenbrakel, Boutersem, Petit-Roeulx-les-Nivelles, Wittem en Luttéal, **685**, 707, 828, **847**, 850
- WITTEM (Hendrik V van), ridder, heer van Boutersem, 117
- WITTEM (Hendrik VI van), *Henry de Berterssem, here Henrick van Wittham, here tot Bouterchem*, knaap (689), ridder (823), heer van Boutersem en Huldenberg, **689**, 817, **823**
- WITTEM (Jan II van), heer van Wittem, 84, 88, 246
- WITTEM (Jan III van), heer van Wittem, 84, 485
- WITTEM (Jan IV van), 694
- WITTEM (Jan VII van), *dominus de Boutersem*, baanrots, heer van Boutersem, Huldenberg en half-Kerkom, **117**, 689
- WITTEM (Johanna van), 44
- Witten*, zie WITTE (N.N. de)
- Wittham*, zie WITTEM (Hendrik I van)
- WOELMONT (Christiaan van), heer van Schaatsbroek, 747

- WOELMONT (Geertrui van), 747
 WOELMONT (Johanna van), 747
 WOELMONT (Klaas van), *de here te Scaecbroeck*, heer van Schaatsbroeck, **747**
Woemelghem, zie WOMMELGEM
 WOLF (Giselbert de), abt van Dielegem, **42, 579**
 WOLF (Jan de), 375
Wolfaert, zie WOLFERT (Jan)
 WOLFERT (Arend), 256
 WOLFERT (Jan), *Joannes Wolfaert*, knaap, **256**
 WOLFSWINKEL, Nl., prov. Noord-Brabant, gem. Son en Breugel, – goed, 295, 301
Wolmerseem, zie WOMMERSOM
Wolmersem, hof te KERSBEEK, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Kortenaken, 196
 WOLVERTEM, *Wolverthem*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – hof, 672
Wolverthem, zie WOLVERTEM
 WOMMELGEM, *Woemelghem*, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen (zie ook IMMERSEEL), 393, 394; – heer, zie IMMERSEEL (Godevaart van); – kasteel, 365, 389
 WOMMERSOM, *Wolmerseem*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Leuven, gem. Linter, 179
 WORTEL, B., prov. Antwerpen, arr. Turnhout, gem. Hoogstraten, 426; – heer, zie BORSSELE (Frank II van), CUIJK (Jan van), CULEMBORG (Jasper van), ELST (Klaas van der), ELST (Thomas van der)
 WOUDE, bij Slikkerveer, Nl., prov. Zuid-Holland, gem. Ridderkerk, 673; – huis, 673
 WOUTER, *Walterus qui habet filiam Henrici Sbruynen*, *Wouter de Heins Sbruynen dochter heeft*, knaap, **292**
Wouterbrachenen, zie WOUTERSBRAKEL
 WOUTERINGEN (Anton), *Anthonius van Wouteringen*, knaap, **174**
 WOUTERS (Jan), *Joannes Wouters*, knaap, **180**
 WOUTERSBRAKEL, *Wouterbrachenen*, B., prov. Waals-Brabant, arr. Nijvel, gem. Kasteelbrakel, cisterciënzerinnenabdij, p. 45; – abdis, zie ROELANDS (Barbe)
 WÜRTTEMBERG (Philipotte van), 806
 WUUSTWEZEL, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, gem. Wuustwezel, – heer, zie ASSE (Jan IV van), GETEN (Jacob II van); – vrouwe, zie ASSE (Dimfna van), BOUTERSEM (Cornelia van)
 WYERE (Catharina van), vrouwe van Hoeleden en een deel van Meerhout, 115
 WYLICH (Adriana van), 811
Wynde, zie LINDEN (Geldolf van der)
 WYNDE (Geldolf van), heer van Geetbets (helft), 135
Ymmersele, zie IMMERSEEL
Ynthout, zie EINDHOUT
Yssche, zie OVERIJSE
Ysselsteyn, zie IJSSELSTEIN
Ytter, zie ITTRE
Yttre, zie ITTRE
 ZALTBOMMEL, Nl., prov. Gelderland, gem. Zaltbommel, – schepen, 276
 ZANDHOVEN, *Santhoven*, B., prov. Antwerpen, arr. Antwerpen, gem. Zandhoven, – leen, 772; – meierij, *officium*, p. 116; – onderschout, 392, 410; – schout, 770, 772
 ZANDVLIET (Pieter van), abt van Sint-Bernardus, **613**
 ZAVENTEM, *Savethen*, *Saventhem*, B., prov. Vlaams-Brabant, arr. Halle-Vilvoorde, – heer, zie BOOTE (Everard), CUIJK (Jan IV van), MEEREN (Godevaart van der), MEEREN (Hendrik van der), MEEREN (Jan V van der), MEEREN (Jan VI van der)
 ZEELAND, Nl., *Zelant*, voorm. graafschap, 380, 688
 ZEELST, Nl., Noord-Brabant, gem. Veldhoven, 335
 ZEELST (Willem Bierkenszoon van), *Willelmus Bierkens soen van Zeelst*, knaap, **335**
 ZELEM, B., prov. Limburg, arr. Has-selt, gem. Halen, – heer, zie NAS-

- SAU (Engelbert II van); – kartui-
zers, 382
- ZELLIK, B., prov. Vlaams-Brabant,
arr. Halle-Vilvoorde, gem. Asse,
382
- ZEMST, B., prov. Vlaams-Brabant, arr.
Halle-Vilvoorde, – heer, zie VILAIN
(Godevaart); – meier, 686; – sche-
penen, 686
- ZENNE, rivier, B., Brussels Hoofd-
stedelijk Gewest, arr. Brussel-
Hoofdstad, 663
- ZENNE (Jan van der), 102
- ZENNE (Jan van der), *Joannes van der
Senne, Janne van der Senne*, knaap,
102
- ZENNEN (Geldolf van der), *dominus
Geldulphus van Sennen*, ridder, **378**
- ZÉTRUD-LUMAY, zie ZITTERT-LUMMEN
- ZEVENBERGEN, *Sevenbergen*, voorma-
lige heerlijkheid, Nl., prov. Noord-
Brabant, gem. Moerdijk, p. 27; –
heer, p. 26-28, p. 52, zie STRIJEN
(Gerrit van); – heerlijkheid, p. 52
- ZEVENBORN, *Septfontaines*, Lu., dist.
Luxemburg, kant. Capellen, – heer,
zie KERPEN (Arend van), MILBERG
(Willem van)
- ZICHEM, *Sichem, Sichene, Siche-
nen, Zichenen*, B., prov. Vlaams-
Brabant, arr. Leuven, 23, 115,
708; – heer, zie DIEST (Thomas II
van), WILLEM II VAN GULIK-BERG,
NASSAU (Engelbert II van); – kas-
teel, 115, 119, 604, 708; – land, 115,
119, 708; – stad, p. 62, **600, 717**; –
vrouwe, zie NASSAU (Elisabeth van)
- ZICHEM (Jan van), zie GEERTS ALIAS
VAN ZICHEM (Jan)
- Zichenen*, zie ZICHEM
- Zittert*, zie ZITTERT-LUMMEN
- ZITTERT-LUMMEN, B., prov. Waals-
Brabant, arr. Nijvel, – hof, 84
- ZOUTLEEUW, *Leauve, Leeuwe, Leeu-
wen, Leeuwis, Leewen*, B. prov.
Vlaams-Brabant, arr. Leuven,
p. 47, 114, 126, 157, 159, 170, 593,
816; – meier, 144, 164, 166; – mei-
erij, p. 39, p. 92, p. 134; – priorij,
zie SCHOLIERENDAL; – schepen, 161,
163, 165; – stad, p. 62, **596, 653, 831**
- Zuert*, B., in het markgraafschap Ant-
werpen, 403
- ZUNDERT, *Sundert*, Nl., prov. Noord-
Brabant, gem. Zundert, – goed, 157
- ZUNDERT, zie ook WERNHOUT
- ZUNDERT-NASSAU, Nl., prov. Noord-
Brabant, gem. Zundert, 369; –
heer, zie NASSAU (Engelbert II
van), NASSAU (Jan IV van)
- Zwaef*, zie SWAEF
- ZYMAERS (Elisabeth), 110

Nawoord

Het onderzoek voor deze editie ben ik gestart in het kader van het NWO-project *Burgundian Nobility. Princely Politics and Noble Families, 1425-1525* dat van 2005 tot 2010 liep aan de Universiteit Leiden. Voor dit project hield ik mij bezig met de adel in het hertogdom Brabant. Tijdens een bezoek aan de Koninklijke Bibliotheek te Brussel stuitte ik in 2008 op een convocatielijst van de Staten van Brabant met de namen van honderden Brabantse edelen. Het bleek een fantastische bron om inzicht te krijgen in de adel als de Tweede Stand, als de politieke tegen- en meespeler van de hertog. Al gauw kwam ik andere lijsten op het spoor die door onderzoekers in het verleden wel waren gesignaleerd maar waarvan zij het belang toen niet direct inzagen. In mijn overmoed dacht ik de honderden edelen die op deze lijsten stonden wel even te kunnen identificeren. Al gauw groeide het bestand en besepte ik dat het belang van de lijsten mijn oorspronkelijke onderzoeksobject, de adel, oversteeg. Ik besloot er een editie van te maken zodat andere onderzoekers in de toekomst er ook profijt van zouden hebben.

De eerste versie van deze editie heb ik geschreven tijdens mijn verblijf als *fellow-in-residence* aan het NIAS, Netherlands Institute for Advanced Study, te Wassenaar in het voorjaar van 2010. Ik dank de rector en de staf hartelijk voor de gastvrijheid en ondersteuning. Vervolgens bleef het werk langer liggen dan ik zelf wilde vanwege allerlei andere verplichtingen die ik had als docent middeleeuwse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Wel publiceerde ik twee artikelen op basis van de convocatielijsten, waarvan gedeeltes in de inleiding tot de editie zijn opgenomen.⁶⁷⁴ Dat het werk er nu toch is, heb ik te danken aan verschillende personen die mij behulpzaam zijn geweest bij de voltooiing. Zo was mijn Amsterdamse collega Jan Burgers mij behulpzaam bij het oplossen van diverse paleografische problemen. In het kader van een tutorial aan de Universiteit van Amsterdam in het collegejaar 2009-2010, hielpen Vanina Maso en Frans Camphuijsen mij met het verzamelen van biografische gegevens van edelen uit de convocatielijst van 1406. In het collegejaar 2012-2013 boden Floris Harskamp en Jim van der Meulen een helpende hand bij het meest ingewikkelde deel van deze publicatie: het maken van de index. Het H.P.H. Jansen fonds verstrekke hiervoor ruimhartig een subsidie. Frederik Buylaert wees mij op het bestaan van de convocatielijst van 1415 en verstrekke mij belangeloos zijn fotomateriaal waarvoor ik hem uiteraard zeer dankbaar ben. Godfried Croenen wees mij al in een vroeg stadium op het belang van de verschillende abdijarchieven en zette mij op het spoor van de handschriften van Christoffel Butkens bij de Hoge Raad van Adel te Den Haag. Arnoud-Jan Bijsterveld, Wim Blockmans, Anne Burgers, Antheun Janse, Joey Spijkers,

⁶⁷⁴ Damen, “Heren” en Damen, “Convocatie”.

Robert Stein, Bram Vannieuwenhuyze en de leden van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis ben ik erkentelijk voor hun aanvullingen en commentaar op eerdere versies van deze studie. Jan Burgers en Kim Overlaet gingen in het allerlaatste stadium nog eens met de stofkam door de inleiding en zetten alle punten en komma's op de juiste plaats.

Tijdens al mijn bezoeken aan de Koninklijke Bibliotheek te Brussel was Ann Kelders zeer behulpzaam en gastvrij. Dat geldt eveneens voor Egbert Jan Wolleswinkel van de Hoge Raad van Adel en het personeel van andere archieven in Nederland en België die ik in de afgelopen jaren bezocht. Documenten uit al deze instellingen hoop ik door middel van deze publicatie voor een groter publiek te duiden en te ontsluiten.

Leiden, 23 april 2015

Samenvatting. – Wie waren de personen die in de vijftiende eeuw zitting hadden in de Staten van Brabant, en die voor een dagvaart een convocatiebrieff tegemoet konden zien? In deze studie geef ik aan de hand van vier ongedateerde convocatielijsten voor de Staten van Brabant een overzicht en een analyse van de samenstelling van deze representatieve instelling in de vijftiende eeuw. Gezien het belang van deze lijsten voor de politiek-institutionele en sociale geschiedenis van het hertogdom Brabant, worden die documenten integraal uitgegeven en zijn alle erop vermelde personen geïdentificeerd en voorzien van biografische notities. Vooral bij belangrijke politieke gebeurtenissen, waarbij de aanwezigheid en inspraak van de (machtigste) vertegenwoordigers van de onderdanen op prijs werd gesteld, werd een nieuwe lijst vervaardigd. Nader onderzoek van de lijsten wees uit dat de hertogelijke kanselarij deze convocatielijsten opstelde ter gelegenheid van de inhuldiging van hertog Antoon van Bourgondië in 1406, de inhuldiging van hertog Jan IV in 1415 en van de vrede die aartshertog Maximiliaan sloot met de opstandige Brabantse steden in augustus 1489. Deze bieden, tezamen met het Brabantse gedeelte van de convocatielijst van 1464 voor de Staten Generaal, een overzicht van de personen die tijdgenoten rekenden tot de politieke vertegenwoordigers van de drie Standen: clerus, adel en Derde Stand. Ik onderzoek ook in hoeverre de convocatielijsten corresponderen met de daadwerkelijke opkomst bij de Statenvergaderingen. Om het proces van convocatie nog meer inzichtelijk te maken, zijn tenslotte enkele convocatiebrieven opgenomen voor de abt van Park, Engelbert I van Nassau, heer van Breda, en de stad Antwerpen.

Résumé. – Qui étaient les personnes qui siégeaient dans les États de Brabant au XV^e siècle et pouvaient recevoir une lettre de convocation pour une assemblée? Dans cette étude, je propose une vue d'ensemble et une analyse des États sur base de quatre listes de convocation non datées pour cet organe représentatif au XV^e siècle. Étant donné l'importance de ces listes pour l'histoire politique-institutionnelle et sociale du duché de Brabant, les listes sont intégralement éditées et toutes les personnes mentionnées sont identifiées et pourvues de notes biographiques. La présence et la participation des représentants des sujets étaient appréciées surtout à l'occasion des grands événements politiques, et par conséquent la chancellerie ducale préparait chaque fois une nouvelle liste. Une recherche plus poussée a montré que de telles listes de convocation ont été compilées à l'occasion de l'inauguration du duc Antoine de Bourgogne en 1406, l'inauguration de duc Jean IV en 1415 et pour célébrer la paix que l'archiduc Maximilien avait conclu avec les villes rebelles de Brabant en août 1489. Conjointement avec la partie «brabançonne» de la liste de convocation de 1464 pour les États généraux, les listes offrent une vue d'ensemble des personnes que les contemporains considéraient comme leurs représentants politiques: le clergé, la noblesse et le tiers état. J'étudie également si les listes de convocation correspondent à la participation effective aux assemblées des États. Pour rendre le processus de convocation plus clair, quelques lettres de convocation sont éditées pour l'abbé de Parc, Engelbert I de Nassau, seigneur de Breda, et la ville d'Anvers.

Abstract. – Who were the members of the Estates of Brabant and could receive a summons letter for an assembly in the fifteenth century? In this study, I give an overview and an analysis of the composition of this representative institution on the basis of four undated summons lists. Given the importance of these lists for the political-institutional and social history of the Duchy of Brabant, a complete critical edition of the lists is the backbone of this study. Moreover, all listed persons are identified in brief biographical notes. New lists were composed by the ducal chancery on the occasion of major political events when the presence and participation of the (most powerful) representatives of the citizens was required. A closer examination showed that these summons lists were compiled on the occasion of the inauguration of Duke Anthony of Burgundy in 1406, the inauguration of Duke John IV in 1415 and to celebrate the peace concluded between Archduke Maximilian and the rebellious cities of Brabant in August 1489. These lists, together with the Brabantine part of the convocation list for the Estates General of 1464, offer an overview of the persons who were considered by their contemporaries as the political representatives of the three Estates: the clergy, the nobility and the Third Estate. This overview is then compared with the attendance at several important meetings of the Estates in the first quarter of the fifteenth century. To make the process of convocation yet more transparent, the lists are followed by a critical edition of some summons letters for the abbot of Park, Engelbert I of Nassau, lord of Breda, and the city of Antwerp.

Mario Damen is universitair docent middeleeuwse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is vooral geïnteresseerd in de sociale, politieke en culturele geschiedenis van de Nederlanden in de Late Middeleeuwen en publiceert over de adel, toernooien, politieke representatie, gebrandschilderde glazen en de Bourgondische-Habsburgse vorsten. Sinds 2016 leidt hij een door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) gesubsidieerd onderzoeksproject getiteld *De verbeelding van een territorium. Constructies en representaties van laat middeleeuws Brabant*.

Mario Damen est maître de conférences d'histoire médiévale à l'Université d'Amsterdam. Il s'est spécialement intéressé à l'histoire sociale, politique et culturelle des Pays-Bas au Bas Moyen Âge et publie sur la noblesse, les tournois, la représentation politique, les vitraux et les princes Bourguignons-Habsbourg. Depuis 2016, il dirige un projet de recherches financé par la Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) et intitulé *Imaginer un territoire. Constructions et représentations du Brabant médiéval tardif*.

Mario Damen is assistant professor of medieval history at the University of Amsterdam. He is especially interested in the social, political and cultural history of the late medieval Low Countries and publishes on the nobility, tournaments, political representation, stained-glass windows and the Burgundian-Habsburg princes. Furthermore, since 2016 he directs a research programme subsidized by the Netherlands Organisation for Scientific Research (NWO) entitled *Imagining a territory. Constructions and representations of late medieval Brabant*.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1. Context en datering van de convocatielijsten	9
1.1. De convocatielijst van 1406	10
1.2. De convocatielijst van 1415	22
1.3. De convocatielijst van 1464	28
1.4. De convocatielijst van 1489	32
2. Convocatie en representatie	36
3. De drie Staten van Brabant	42
3.1. De Eerste Stand	43
3.2. De Tweede Stand	48
3.3. De Derde Stand	61
Besluit	66
Bijlagen	68
Bijlage 1. Convocatielijst Staten van Brabant, kort na 1 december 1406	69
Bijlage 2. Convocatielijst Staten van Brabant, ca. 1415	133
Bijlage 3. Convocatielijst Staten van Brabant, kort na 14 februari 1464	138
Bijlage 4. Convocatielijst Staten van Brabant, 1489	147
Bijlage 5. Convocatiebrieven voor de abt van Park, 1495-1499	166
Bijlage 6. Convocatiebrieven voor Engelbert I van Nassau, heer van Breda, 1424-1427	169
Bijlage 7. Convocatiebrieven voor de stad Antwerpen, 1420-1451	172
Gebruikte afkortingen	175
Geraadpleegde archieffondsen en onuitgegeven bronnen	176
Geraadpleegde bronnenuitgaven en literatuur	178

Lijst van afbeeldingen	190
Lijst van tabellen	191
Index van plaats-, persoons- en familienamen	192
Nawoord	269
Samenvatting	271
Résumé	271
Abstract	272